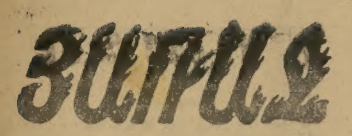

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 1 MAI 1948 Շաբաթ 1 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5331-Նոր շրջան թիւ 940 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Մահուան առթիւ

ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ ԻՐԵՆՑ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԱՅՏՆԱԾ ԵՆ

Գ. ԺԻՒՍԹԷՆ ԿՈՏԱՐԻ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Նախկին նախարար Գ. ԺԻՒՍԹԷՆ ԿՈՏԱՐ Փոմփէյէն (Ռոն) հետեւեալ նամակը գրած է Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի նախագահ. Հրանդ-Սամուէլի.

« Մեծ ցաւով իմացայ մահը Գ. Ահարոնեանի, որուն հանդէպ խորունկ յարգանք եւ անկեղծ բարեկամութիւն կը տածէի։ Եթէ Փարիզէն բացակայ չըլլայի, մեծապէս կը փափաքէի ներկայ ըլլալ յուղարկաւորական արարողութեան, — որուն հաճած էիք հրաւիրել զիս — զգածեալ յարգանքս արտայայտելու համար իր յիշատակին հանդէպ։

« Ներկայիս կը յայտնեմ խորին եւ սրտագին ցաւակցութիւններս ձեզի եւ Խորհուրդի բոլոր անդամներուն »։

⁂

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) ընդհանուր քարտուղար Կի-Մոլէ հետեւեալ նամակը ղրկած է Միջազգայինի ներկայացուցիչ ընկեր Հրանդ-Սամուէլի.

Սիրելի ընկեր,

Փարիզի խորհրդաժողովի աշխատանքները թոյլ չտուին ինծի ներկայ ըլլալու ձեր ողբացեալ նախագահ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան։

Մեծապէս կը ցաւիմ ատոր համար եւ կը խնդրեմ ընդունիլ անձնական ցաւակցութիւններս, որոնց հետ մէկտեղ հաւատացէք թէ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը (S. F. I. O.) ամբողջովին կը մասնակցի ձեզ հարուածող սուգին։

Ընդունեցէք սիրելի ընկեր, ընկերվարական յատուկ զգացումներս »։

ԿԻ - ՄՈԼԷ
Ընդհ. քարտուղար S. F. I. O.ի

★

Ցաւակցական նամակ ղրկած է նաեւ Ատրպէջանի հանրապետութեան դիւանագիտական մարմնի նախկին անդամ Ճէյհուն պէյ Համիպէյլի, որ չէր կրցած ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան՝ կամքէ անկախ պատճառներով։

×

ՄԻԼԱՆԷՆ.— Բժ. Արմանտօ Սարեան։

ՏԷՍԻՆԷՆ.— Հ. Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ.— Յովհ. Ջալըքեան (Կոնգալէս)։

ՊԼԻՏԱՅԻ եւ Ալժէի հայ գաղութին կողմէ Վ. Համբարձումեան։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Փարիզէն խումբ մը Տիգրանակերտցիներ իրենց նուիրատուութեան գումարը Այնճարի դպրոցին համար բարձրացուցած են 11.000ի, նախապէս տրուած 4000-ին վրայ 7000 եւս ղրկելով։ Նուիրատուներու ցանկը տեսնել Դ էջի մէջ։

Վալանսի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը 2000 ֆրանք նուիրած է փոխան ծաղկեպսակի Վեթ. Ֆոնտին։

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն եւ Մեծ գրագէտին յիշատակը յարգող հայրենակիցներ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնելով, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Այնճարի « Յառաջ » դպրոցին 7610 ֆրանք, Վեթ. Ֆոնտին 5000 եւ Համազգայինի Պէյրութի ճեմարանին 5000 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ. Պելվիլի Ռոստոմ խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։

★ Ֆրանսական մամուլը թէ Փարիզի եւ թէ գաւառի մէջ, արձանագրած է ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան լուրը եւ անոնցմէ շատեր լայն տեղ տուած են մեր ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութեան նկարագրութեան։ «Նիւ Եօրք Հէրըլտ Թրիպիւն»ի Փարիզեան հրատարակութիւնը եւս իր ապրիլ 20 թիւին առաջին էջին վրայ տուած է Մեծանուն Հայ գրագէտին մահուան լուրը։

«Փոփիւլէռ»էն զատ, որուն յօդուածին բովանդակութիւնը տուած էինք, Ordre, France Soir, Dauphiné Libéré, Allobroge, ռուսական եւ ֆրանսական ուրիշ թերթեր եւս զրուատալից տողերով նկարագրած են յուղարկաւորութիւնը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՏՈՒՆ ԿԱՆՈՒԽ ԵԼԼՈՂԸ ...

« Սուտ մը կը գլորէ» պէտք ըսէք, ամբողջացնելով խորագիրը. բայց մէկ սուտը ի՞նչ կ՚ըլլայ ո՞ր այս առատութեան տարիներուն, երբ ամէն բան համեստօրէն ? միլիոններով կը հաշուեն։

Ահարոնեանին մահն ու թաղումն ալ նոր առիթ մը տուած է մեր սուտի եւ խեղաթիւրման ասպետներուն, որոնք իրենց բերանները լայն բացած, գրիչ կը շարժեն, անխնայ թխելով, ինչ որ իրենց խելապատակէն կ՚անցնի։

1934 Փետրուար 10ին կաթուածահար եղած է մեծանուն գրագէտը եւ կորսնցուցած իր խօսելու կարողութիւնը։

Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի սակայն, այս պզտիկ մանրամասնութիւնը ?, կարելի է զինքը բերել 1936ին Միւթիւալիթէ եւ ճառ մը խօսիլ տալ, ներգաղթի առթիւ եւ կարգ մը խօսքեր ալ դնել իր բերանը։ «Ներգաղթը մեր պատմութեան մէջ մի նոր էջ բացաւ եւ այդ տեղի ունեցաւ մեծամասնականներու օրով»։

Եթէ մեր պարոն համայնավարականը ճառին թուականին յետադարձ շարժում մը, ընել տայ «Յառաջդիմականներուն» սովորութեան համաձայն եւ պզտիկ վրիպակ մը դնէ, պէտք է 1936ի ներգաղթն ալ տանի դէպի ետ, գոնէ մինչեւ 1933, երբ առողջ էր Ահարոնեան եւ կրնար ճառ խօսիլ։ Բայց ի՞նչպէս «Յառաջդիմական» մը կրնայ դէպի ետ երթալ։ Քարլը Մարքս, Էնկէլս, Լենին երրորդութիւնը անմիջապէս ժողով մը կը գումարեն եւ կը բողոքեն այս փաշական ոճիրին դէմ եւ ալ դուք տեսէք հետեւանքները, բոլոր Տեմոքրատ ? երկիրներու հեռագիրները, հանրագրութիւնները բողոքի միթինկները եւն. եւն...։

Որքա՜ն իրաւունք ունի խեղճ մարդը երբ խելքին «զոռ» տալով ամէն օր բան մը կը գտնէ սա «անիծեալ Դաշնակներուն» դէմ։ Ըսէք, իրաւունք չունի՞ երբ մտածէ հիմա — եղբա՛յր, ապրանք փորձանք են, թէ՛ կենդանի թէ մեռեալ. տեսէք ինչ անելի մէջ դրին զիս հանդուցեալը եւ որ ամէն ճիգ որի զինքը Դաշնակցութեան մեղքերէն բաժնելու համար։ Իր դաշնակցական շարքերի մէջ չըլլալը, անդամատոմս չունենալը, բոլորը, լոյս աշխարհ բերի։ Քիչ էր մնում նոյնիսկ ասէի որ նա երբեք չէ եղած հանրապետութեան նախագահ, այն պարզ պատճառով որ Հայաստանի հանրապետութիւն գոյութիւն չէ ունեցած, չէ՛ ստորագրած Սեւրի դաշնագիրը, որովհետեւ երբեք այդպիսի դաշնագիր չունինք մեր ձեռքը այսօր։ Դաշնակցական ալ չէր կրնար եղած ըլլար, որովհետեւ 1920ին մենք թաղած էինք այդ կուսակցութիւնը ...

Գրագէ՞տ, հէ՛չ չէ, քանի որ մեր Ս. Ս. Ռ. հայրենիքին մէջ հրատարակուած ոչ մէկ գիրքի մէջ իր անունը կայ ...

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԵԼՄՏ. ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Հինգ պետութեանց ելմտական նախարարներու ժողովը, որ գումարուած էր Պրիւքսէլի մէջ, աւարտեց իր խորհրդակցութիւնները, իւրաքանչիւրը իր պատկանած կառավարութեան ընելով, ի մէջ այլոց, հետեւեալ յանձնարարութիւնները.

1.— Եւրոպայի եւ արեւմտեան կիսագունդի միջեւ (Ամերիկա) տնտեսական հաւասարակշռութիւն հաստատելու խնդիրը ստիպողական բնոյթ ունի, 2.— Այս նպատակին համար հարկ է որ պետութիւնները փոխեն իրենց տնտեսական քաղաքականութիւնը, նոր ուղղութիւն մը տալով իրենց արտադրութեանց, 3.— Այս հարցերը ճշդող ծրագիրը պէտք է ներկայացուի Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան Մարմնին։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան նախկին ընդհ. քարտուղար Լորտ Վանսիթարդ յայտարարեց որ թէ պատճառ չկայ որ նոր պատերազմ մը ծագի, եթէ Քրեմլին չշարունակէ իր արդի քաղաքականութիւնը։ Յետոյ աւելցուցած է. «Կը կարծեմ թէ Ստալինի հակումները ճիշդ նման են Հիթլէրի հակումներուն, եւ միշտ վախ կայ որ դիկտատորները իրենց երկիրները պատերազմի մղեն, իրենց ուզած ժամանակէն առաջ»։

Պաղեստինի կռիւները

Երկու օրէ ի վեր Թէլ Ավիվի եւ Եաֆայի միջեւ թնդանօթի եւ հրասանդի մենամարտ մը տեղի կ՚ունենայ ծայրայեղ սաստկութեամբ։ Հականայի զինուորները Եաֆայի հարաւակողմը գրաւած են երեք արաբական գիւղեր, որոնց բնակիչները իրենց յանձնած են մեծ քանակութեամբ զէնքեր։ Իսկ քաղաքին ներսը Իրկունի զինուորները կը շարունակեն յառաջանալ եւ ձայնասփիւռով կը յանձնարարեն Արաբներուն անձնատուր ըլլալ։ Իրկուն կը հաղորդէ թէ Մանշիէ թաղին մէջ մեռած կամ վիրաւորուած Արաբներուն թիւը մեծ է. գերի բռնուածներուն մէջ կան Իրաքցիներ եւ Սուրիացիներ, ինչպէս նաեւ Ռէժմէյի բանակին պատկանող քանի մը գերմանացի նախկին սպաներ։ Քաղաքին կէսը Հրեաներու հակակշռին տակ կը գտնուի հիմա։

Սակայն, անգլիական օդանաւերը, «Սրիթ-Ֆայր» տեսակէն, կը ռմբակոծեն Հրեայ դիրքերը, եւ բրիտանական ցամաքային զինուորները հրաման առած են ցրուելու Հրեայ զինուորներու համախմբումները։

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԶԻՆԱԴՈՒԼ

Արաբական Լիկան ծանուցագիր մը ղրկելով օտար դեսպանատուներու, առաջարկեց որ զինադուլ կնքուի Երուսաղէմի մէջ, պաշտպանելու համար քաղաքը եւ իր սրբավայրերը։ Արաբները յանձն կ՚առնեն նաեւ պաշտպանել շրջակայ սուրբ վայրերը, ինչպէս Զիթենեաց լեռը։

Հրէական Գործակալութիւնն ալ իր կողմէ յայտնեց ՄԱԿի որ իսկոյն հրաման պիտի տայ Պաղեստինի մարտիկներուն որ անմիջապէս դադրեցնեն կրակը Երուսաղէմի պատերուն ներսը։

★ Բրիտանական բարձր քոմիսէր եւ Թէլ Ավիվի հրեայ քաղաքապետը համաձայնեցան զինադուլ մը կնքելու, որ պիտի տեւէ մինչեւ վաղ առտուան ժամը ինը։ Այս որոշումը հետեւանքն է այն թնդանօթաձգային մենամարտին՝ որ 6 ժամ շարունակ տեղի ունեցաւ երէկ անգլիական հրետանիին եւ հրեայ կռուողներուն միջեւ։

★ Ամմանէն առնուած լուրի մը համաձայն, Իրաքի խնամակալ Ապտիւլ Իլլահ յայտարարած է թէ Իրաքի բանակը Պաղտատէն ճամբայ ելած է Պաղեստին երթալու համար, Անդրյորդանանէն անցնելով։ Միւս կողմէ, Սուրիոյ վարչապետն ալ յայտնած է Ապտուլլահ թագաւորին որ Սուրիոյ եւ Լիբանանի խորհրդարանները որոշած են զինուոր ղրկել Պաղեստին։

★ Ապահով. Խորհուրդի զինադուլի յանձնաժողովը ազդարարեց Ապտուլլահ թագաւորին որ Պաղեստինի մէջ կատարուած նաեւ զինուորական միջամտութիւն թշնամական արարք պիտի նկատուի՝ ուղղուած Միացեալ Ազգերու եւ [illegible]խարհային խաղաղութեան դէմ։ Անդրյորդանանի վեհապետը պատասխանեց այս ազդարարութեան, ըսելով թէ «նկատի պիտի առնէ զայն, եթէ Հրեաները դադրին յարձակելէ Արաբներուն վրայ եւ հրաժարին Հրեայ պետութիւն մը հիմնելու իրենց ծրագրէն»։

★ Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը Ճոն Հիլտրինկը օգնական նշանակած է Պաղեստինի գործերուն պաշտօնատար։ Այս լուրը մեծ տպաւորութիւն գործած է ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ, որովհետեւ Հիլտրինկ ծանօթ է իբրեւ եռանդուն կողմնակից Պաղեստինի բաժանման, նոյնիսկ բաժանման ծրագիրը պատրաստողներէն մէկը եղած է։

Ամերիկայի զինուորական օժանդակութիւնը

Ինչպէս արդէն ծանուցած էինք, Մարշըլ, Վանտընպէրկ, Լովըդ եւ Տըլըս ունեցած էին գաղտնի ժողով մը, որուն մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները գաղտնի կը պահուէին տակաւին։ Սակայն, քաղաքական եւ դիւանագիտական կարգ մը շրջանակներու մէջ սա համոզումը կը տիրէ թէ՝ խորհրդակցութիւնները դարձած են Արեւմտ. Եւրոպայի երկիրներու օգնելու խնդրին շուրջ։ Այս օժանդակութիւնը երկու ձեւով պիտի ըլլայ։ Նախ, զինուորական պիտոյքներ հայթայթել, ինչ որ ոեւէ դժուարութիւն չիներկայացներ, քանի որ սկսած է արդէն, միայն Թրումըն Քոնկրէսէն պիտի ուզէ նոր վարկեր։

Երկրորդ ձեւը կը կայանայ խնդրոյ առարկայ երկիրներու անբռնաբարելիութիւնը զինուորապէս երաշխաւորելու մէջ։ Անշուշտ կանխահաս է կարծել թէ զինակցութիւն մը կրնայ կնքուիլ, բայց, սա տպաւորութիւնը կը տիրէ հիմա թէ՝ եւրոպական երկրի մը ազատութիւնը բռնաբարելու ո եւ է փորձ, Ամերիկա պիտի նկատէ իր իսկ վրայ կատարուած յարձակում մը, եւ ըստ այնմ պիտի վարուի։ Հետեւաբար, կը հեռագրէ «Մոնտ»ի Ուաշինկթընի թղթակիցը, արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր երկիրներն ալ պիտի օգտուին այս երաշխաւորութենէն, մինչդեռ պատերազմական նիւթերը Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պէնէլիւքսի միայն պիտի ղրկուին առ այժմ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ

Բոլոր եկեղեցիները կը նային Արեւելք: Աւանդութիւն մը կ'ըսէ թէ, դարեր առաջ, Անգլիացի ճարտարապետ մը, մէկը անոնցմէ որոնք հակայ կաթողիկէներ բարձրացուցին Եւրոպային մէկ ծայրէն միւսը, ուզած է քալել այս օրէնքին դէմ, իր կերտած եկեղեցիներէն մէկուն խորանը խոտորցնելով Արեւմուտքին ուղղութեամբ: Գիշերը սակայն, Տէրը, բռնած ու դարձուցած է եկեղեցին դէպի Արեւելք, հրաժարելով զայն անհետացնելէ, զմայլած անոր գեղեցկութեան: Այս աւանդութիւնը կը նշանակէ թերեւս թէ բոլոր քաղաքակրթութիւնները կը յանգին նոյն եզրակացութեան: Եւ բոլորն ալ հասնելով տեղ մը, դերագոյն սահմանին, կը գործածեն նոյն բառերը միայն ու եղբայրութիւն, հաւատարութիւն ու սէր: Մոլար է մարդկութիւնը եւ թշուառ: Ու այս բառերը, որ կուգան Արեւելքէն, լաւագոյն իմաստութիւնն են ու ի վերջոյ որոնց կրնայ ձգտիլ մարդկութիւնը:

Այսպէս, երբ անծանօթ ձեռք մը, կը շրջէ յանկարծ սատարութեան մէջ դէպի Արեւմուտք դարձած մեր հոգին, կը տեսնենք մեր հին աւանդութիւնները մասամբ՝ Մայիս Մէկին մէջ ալ, որ սակայն տօներուն ամէնէն նորեկն է եւ կուգայ Ամերիկայէն: Անոր մէջ՝ հեթանոսական տօնը գարնան, յարութիւնը բնութեան եւ բոլոր պարգեւները աշխարհիկ կեանքին: Ծաղիկներն ու դաշտերը...

Այսպէս, երբ անծանօթ ձեռք մը դէպի Արեւելք կը դարձնէ Մայիս Մէկը, այն կողմը՝ ուր բանուորները հայրենիք մը կը հպարտանան իր իրագործումներով եւ կը խոստանան փրկել աշխարհի զրկուածները, մենք կը սուզուինք խորհրդածութեան մը մէջ կրկին, քիչ մը լոյս քաղելու համար մեր տխրութեան խորէն՝ որ կը խռովէ մեզ հակառակ գարնանարբեցին ու ճերմակ, կուսական ծաղիկներուն որ կը ծախուին, հակառակ դրօշներուն եւ թափօրներուն: Արեւելքէն կուգանք: Ու բանուորութեամբ ապրեցանք քառորդ դար: Աշխատաւոր ենք ամէն բանէ առաջ, ինչպէս ցոյց կուտայ մեր անձնագիրը:

Հատորներու պէտք չունինք գիտնալու համար ծագումը այս տօնին: Ան կը ծնի կէս դարէն քիչ մը աւելի առաջ՝ գործադուլով մը, Շիկակոյի մէջ, հազարաւոր բանուորներու ցոյցով մը, որ կը վերջանայ, Զատկի խաչելութեան պէս, հինգ անմեղներու մահապատիժով: Այդ հինգերը, պարզ բանուորներ՝ կը դատուին ու կը սպաննուին: Տօնին վերջ է միայն որ դատարանը կ'ընդունի անոնց անմեղութիւնը եւ կ'արդարացնէ անոնց յիշատակը:

Ակնյայտ է նմանութիւնը այս տօնին եւ Զատկուան խորհուրդին: Անոնք կը դատուին իրարմէ կեանքի ըմբռնումով, բայց անոնց երկուքին ալ արմատները իրենց սնունդը կ'առնեն անմեղ արիւնէն: Ու այստեղ կրնանք զուգահեռական մը քաշել Յիսուսի արիւնը խորհրդանշող մեր դպիրներուն կարմիր շապիկներուն եւ կարմիր դրօշին միջեւ, յիշել քրիստոնեայ նահատակներուն հետ նաեւ անոնք որ ինկան Բոմիւնի օրերէն ասդին...

Աշխարհը խօսած է միշտ խորհրդանշաններով: Ու խորհրդանշան մըն է ամէն տօն: Մայիս Մէկը բացառութիւն չի կազմեր այս դէմքի վրայ, թէեւ չունի հարստութիւնը մեր եկեղեցական խորհրդանշաններուն: Մոմ, բուրվառ, շուրջառ, գինի ու կարագ, արծաթէ աղաւնի եւ զանազան իրեր կը խօսին մեր մարմնեղէն, հոգեկան ու իմացական երրորդութենէն, միւսին՝ որ մոմ է, պատրոյգէն՝ որ պէտք է վառի դառնալու համար լոյս, խաղաղութենէն եւ ձէթանման բարութենէն... Մայիս Մէկը կուգայ դրօշներով եւ քանի մը ծաղիկներով, ծաղիկներ որ կը վաճառուին, աւաղ, ինչպէս սրբութիւնները կը վաճառուին եկեղեցիներու շուրջ բացուած կրպակներուն մէջ: Մարդկութիւնը չի կրնար տօնել առանց սրբապղծելու նոյն այդ տօնը: Կուգայ հրասայլերով եւ սուսանակներով, զինուորական տողանցներով ու ճառերով Կարմիր Հրապարակին վրայ: Հոս, ան ամէնէն վսեմն է նորէն իր միամտութեամբ, Փէռ Լաշէզի մէջ թաղուած իր նահատակներուն առջեւ ունեցած խոնարհութեամբ ու երկիւղածութեամբ...

Ու Մայիս Մէկը ունի իր փառաբանութիւնները իր առաքեալներուն եւ «Հանճարեղ առաջնորդներուն ուղղուած: Սորկութիւնը պէտք է տայ միշտ իր տուրքը, ինքզինք ազատ յայտարարելով հանդերձ: Ունի իր Ցուդաները...

Կը հնչեն այդ օրը նաեւ Զատկի ուշացած զանգակները: Մայիս Մէկը ունի իր վէհութիւնը: Կիրակնօրեայ հագուստները: Բայց կը տեսնենք նաեւ չահախնդրութիւն ու սնափառութիւն: Ու դրամին հանճարը կը մտնայ գինք բարձրացնող դժբախտ եղբայրները:

Ունի կոնդակներու երկարութեամբ իր մաղթանքները — յաւելում օրավարձի կեանքի սղութեան հետ համընթաց, նուազագոյն աշխատանք, մաքրութիւն եւ արեւ բանուորներու տուներէն ներս, օգափոխութիւն անոնց զաւակներուն, զաւակները մեծցնելու, զարգացնելու լաւագոյն պայմաններ, եւն.: Հաւասարութիւն, միութիւն աշխարհի բոլոր բանուորներու միջեւ, ազատութիւն մտքերու, խաղաղութիւն եւ արդարութիւն զրկուածներուն... Աւելցուցէք աշխատանքի իրաւունք օտարականներուն համար... անհետացում Carte d'Identitéի...

Զատիկը, որ նոյնպէս գարնան, յարութեան տօն մըն է, կը պահանջէր այս բոլորը անշուշտ, բայց կայ հսկայ տարբերութիւն մը անոր եւ Մայիս Մէկին միջեւ: Առիկա իր քիթը երկինքին բռնող տօն մը չէ ու չուզեր օրօրել զրկուածները տարաշխարհիկ երազներով: Կ'ուզէ որ արքայութիւնը ըլլայ հողին վրայ ալ, ըլլալով հանդերձ Զատկին կրկնութիւնը, ան կը դառնայ անոր հակասութիւնը, զայն սրբագրել ձգտող տարբեր ճշմարտութիւն մը: Կը խօսի մարդուն մարմինէն զոր զանց կ'առնէ առաջինը: Կը խօսի նիւթէն եւ կը դառնայ ոգին ժխտելու չափ նիւթապաշտ:

Տօամ մըն է կեանքին այս երկու բեւեռներուն միջեւ երթեւեկող մարդկութեան դժբախտութիւնը: Երբ ունինք մէկը, կը պակսի միւսը: Չենք կրնար ունենալ երկուքը միասին: Ապրեցայ այս տասը քառորդ դար, մերթ մեքենային ու առօրեայ պէտքերու կապուած, մերթ հայելով անոնցմէ անդին, հոգեկան բիւրեղներ երազելով... կեանքը կը վերջանար մերթ մահով, հետեւաբար պէտք էր քաղել կարելի վայելքները: Ան կը շարունակուէր մերթ մահէն անդին՝ կրկնակ յաւիտենականութիւնով, մեր ձգած յիշատակներով եւ բացարձակին հասնելու ձգտող մեր էութեամբ:

Տօամ մըն է մանաւանդ երբ չի հասնիր այս երկու քեղի մէկ կամ միւս բեւեռէն հոսող մագնիսական ուժը, երբ կ բռնուիս որ կը խարուին մարդիկ միշտ՝ մէկ կամ միւս սահմանին վրայ: Ոչ մէկ տեղ կը տեսնենք բարութիւն: Ու պարապ ու ննջեցեալ կը հնչեն բոլոր բառերը: Բոլորն ալ ստեղծուած՝ ծածկելու համար վիհ մը՝ ուր կը հասնինք միշտ ամէն խորհրդածութենէ վերջ: Եւ սակայն, դարձեալ, այդ վիհին լռութեան առջեւ, կը ստիպուինք գործածել գեղեցիկ ու յաւերժական նոյն բառերը — արդարութիւն, եղբայրութիւն ու խաղաղութիւն աշխարհի բոլոր ազգերուն...

Տեսանք քանի մը պատերազմներ, ջարդն ու աքսորը եւ ցիրուցան Սփիւռքը ժողովուրդի մը՝ որ դարերով ապրեցաւ այս բառերուն երազով: Կը վախնանք նոր պատերազմի սպառնալիքին առջեւ ու մեր ցեղին միւս հատուածը՝ տարուած դարձեալ նման բառերէ.. Չենք կրնար չնայիլ կասկածով այս տօնին ալ: Զոհուողները միշտ ու միշտ զրկուածներն են: Ու պատրանքներ են բոլոր խոստումները: Քրիստոնէութիւնը ունէր իր դժոխքն ու արքայութիւն միացնելու համար հոգիները՝ իրենց ողջութեան: Նոր վարդապետութիւնը ունի նոյնպէս, եւ նոյն նպատակին համար՝ իր դժոխքին սպառնալիքն ու արքայութեան անիրականալի խոստումը: Զրկուածներն իսկ չեն հաւատար զիրար: Կեանքը մեծ խաղ մըն է կարծէք... մեծ ու չար..մեր չէնքերը կը բարձրանան միշտ աւազներու վրայ... ի վերջոյ կը դառնանք եսասէր, մեքենաբար կրկնելով այդ գեղեցիկ բառերը:

Բայց մեր տխրութիւնը, կեղծիքն իսկ կը դառնան ուրախութեան աղբիւրներ: Կը հաստատենք թէ անոնց կը պարտինք կրօնք ու արուեստ, գիտութիւն ու առաջդիմութիւն: Ու տեսնելով որ ծառը իր սնունդը կ'առնէ աղբէն, կը համոզուինք պահ մը թէ մարդկութիւնը կրնայ աճիլ ու տալ օր մը այն ինչ որ կը սպասուի իրմէ: Դարերը պահեր են պատմութեան առջեւ: Կրնայ ըլլալ որ այսքան մեծ ճամբայ մը կտրող, յեղաշրջման առակ մարդկութիւնը որ կը գտնուի հիմա դէպի վայրենութիւն նայող անկիւնադարձի մը առջեւ, բռնէ բարձր իրագործումներու ճամբան եւ հասնի մեծութեան:

Մայիս Մէկը, այդ օրը, պիտի առնէ իրական գեղեցկութիւն մը, պիտի ըլլայ յաղթանակի օր մը, նուիրական տօն մը: Մեր ցեղը պիտի ըլլայ զայն տօնողներուն առաջիններէն: Որովհետեւ շատ աւելի հին ժամանակներէ ի վեր է որ կը սպասէ անոր: Ու ան արժանի անոր՝ իր անհամար զրկուածներով եւ նահատակներով, իր բարութեան, արդարութեան ու մեծութեան կարօտով:

Ահա անծանօթ ձեռքը, յոյսը, որ կը դարձնէ մեզ, այդ տաճարին պէս, դէպի Արեւելք, Մայիս Մէկին օրը, երբ ամէն կողմ կը տեսնենք ճերմակ ծաղիկներ ու ճերմակ հագած աղջիկներ, որ կը յիշեցնեն մեր ծաղկած ծառերը, ու երբ կը յարգուի աշխատանքը ու նշանակութիւն մը կ'առնեն մեր աշխատող ձեռքերը, կը գտնեն հպարտութեան արդարացում մը:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԵԾ ՀԱՅԸ

Մեծանուն Հայը՝ Ա. Ահարոնեան ոչ եւս է:

Իր չարչարուած ու տառապած մարմինն է որ կը բաժնուի մեզմէ, բայց կը մնայ յաւէտ իր փառապսակ անունը: Կէս դար շարունակ, հովուապետի պէս ցցուած հայկական մտայղ հորիզոնին վրայ, իր կախարդական գրչով ու խօսքով, ընդհանուր հպարտութիւն կը ներշնչէր իր տարաբախտ ցեղին:

Բացառիկ կարողութիւններ, իր տաղանդի պայծառ լոյսին տակ, զայն դարձուցած էին մի ներդաշնակ ամբողջութիւն, մի տիտան, մի անհաս բարձունք: Բանաստեղծ, վիպասան, հռետոր, հրապարակագիր եւ քաղաքագէտ: Ո՞վ չէ լսած իր մոգական խօսքերը, ո՞վ չէ կարդացած իր բազմաթիւ գիրքերն ու յօդուածները եւ ո՞վ չէ զմայլած: Հեւ ի հեւ սերունդներ են ապրած անոր տաքշունչին տակ, եւ տակաւին այսօր, շատեր կը պահեն իրենց ականջներուն մէջ, իր ձայնի առնական շեշտերը: Ահարոնեան կը խօսէր այնպէս, ինչպէս կը գրէր: Պատկերներն ու երեւակայութեան թռիչքները կը յորդէին անսպառ: Հայոց լեզուն իր գրչին տակ վեհութեան, ճկունութեան եւ կատարելութեան կը հասնէր:

Տասնըչորս տարիէ ի վեր, ծանր կաթուածի մը հետեւանքով, Հայոց Աշխարհի այս մեծ քնարը լռած էր: Ամէն անգամ, երբ առիթ կ'ըլլար այցի աւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել ուխտի երթալու, Պոմոնի բարձունքը քաշուած եւ ամէն օր մեռնող այս Մեծ Հայուն, մարդ ճնշուած ու խռովիչ հոգով կը բաժնուէր: Կարծես փշրուած էր մեր հսկայ Մասիսը. լուռ էր մեր «Նուագող վշտից հայրենիք»ը: Միայն իր խորունկ ու թիորակ աչքերն էին, որ կը պահէին, տակաւին, Արամազդեան դէմքին ամբողջութիւնը:

Այսօր, համազգային սուգ է:

Հայ ժողովուրդի Վիքթոր Հիւկոն է, որ հող կ'իջնէ: Հայաստանէն մինչեւ հեռաւոր գաղութները, բոլոր ինքնագիտակից Հայերը, անխտիր պէտք է խոնարհեն իրենց գլուխը այս մեծ Հայու, մեծ գրագէտի եւ մեծ ճարտասանի նորաբաց շիրմին առջեւ: Մեր վշտակոծ Ղարիբը, ղարիբ մեռաւ: Ան վերստին չկրցաւ տեսնել իր հայրենի Իգտիրը, Արարատեան արեւահամ դաշտը, Արագածն ու Լուսաւորչի կանթեղը, Մասիսն ու Արաքսը, որ իր գրչին տակ ոգի առած, երկրէ երկիր ցարդ կը թափառին մեզի հետ: Շարժուն անպարագիծ հայրենիք մը կ'ապրեցնէր ան մեր կուրծքին տակ: Ջերմեռանդ հայրենապաշտ էր եւ անխառն Հայ:

Ինչ ալեծուփ կեանք վիճակեցաւ անոր: Մեսոփի բանտէն մինչեւ Պոլիս, Հայաստանէն մինչեւ Սէվր, Փարիզէն մինչեւ Պոմոն... Որքան յիշողութիւններ ու տպաւորութիւններ, ջերմեռանդ կուրգուրանքով, իրար պիտի հրեն իւրաքանչիւր Հայու մէջ, իբրեւ նուիրական մասունք: Ան որքան ոգբաց ու լացուց մեզ, անհաս արշալոյսներու մեծ երազով:

— «Տառապանք ու կսկիծ, մոխիր ու աւեր, արիւն ու արցունք ողջ իմն, իմն են, եւ լացողների համար, բոլոր լացողների՝ ժպիտս ունիմ անհուն ու յամառ, որ տակաւին անծանօթ մի Արշալոյսի մի հպարտ ցոլքն իմ շրթունքներին, որ պիտի գայ, պիտի գայ...»:

Ինչքան կը սխալին կարգ մը քննադատներ, որ Ահարոնեանի բազմալար գրականութեան մէջ միայն կը տեսնեն լալկանութիւն, ողբ ու կոծ, հառաչ ու տրտունջ: Կարծես լացն ու արցունքը համազօր ըլլան սարկութեան ու տկարութեան: Հարադատ որ ցաւը արցունք չէ խլած, տառապանքի որ ձեւը բողոք ու ցասում: Հայոց աշխարհի «Արցունքի Հովիտ»ին մէջ, դարձեալ ան էր որ անվարան սպարապետի պէս կանգնած, կը պատգամէր — «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հային կարդայ նախատինք»: Վշտի երգիչ ըլլալէ առաջ, Ահարոնեան ազատութեան երգիչ էր, պայքարի առաքեալ:

Հոս կարճ յիշողութիւն մը, միայն:

Մեր անմահ հայդուկը՝ Մուրատ, օր մը Եգիպտոսի մէջ, 1916ին, երբ քանի մը ընկերներով իր շուրջն էինք խմբուած, խօսակցութեան մը ընթացքին ըսաւ: Սասնոյ լեռներուն մէջ «Դրօշակ»ի համարները, բարակ թուղթի վրայ տպագրուած, ձեռքէ ձեռք կը խլէինք: Ղարիբի պատմուածքները մէկ շունչով կը լափէինք: Արիւնը կ'եռար մեր մէջ եւ կարծես ան մեր քովն էր, մեր առաջնորդը, մեր հրամանատարը իր հրեղէն խօսքերով: Ի՞նչ էր կեանքը մեզի համար, երբ Թուրքը կը ջարդէր մեր ժողովուրդը...

Արդարեւ, առանց Ահարոնեանի մեր ռազմիկները հոգեպէս անպատրաստ պիտի մնային: Անդրանիկներու, Մուրատներու, Գէորգ Չաւուշներու եւ Սեպուհներու փաղանգը կերտողն Ահարոնեանն եղաւ: Եւ ատոր համար, մեր բոլոր հայդուկները խորին երկիւղածութեամբ կապուած

Պատուիրակը

ՓՈԽԱՆ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆԻ

Արեւ մըն ալ մարեցաւ Հայոց երկինքին վրայ:
Եւ մեր աստղերը կը շիջին հետզհետէ:

Հայ ժողովուրդը, այսօր կրկին, դաղձ մըն ալ ունի, կ'երթայ օտար շիրմաստան՝ հանգչե-ցնելու ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԸ :

Անո՞ւն մըն է այս թէ խորհրդանիշ.. Դրօշ մը հա՞յ ժողովուրդը Քանանու երկիր առաջնորդող ..

Օտար է հողն ու ծաղիկը: Արեւն ու անձրե-ւը, որոնց տակ, առժամաբար պիտի հանգչի մեծ Ղարիպը՝ Ահարոնեան :

Այսպէս պէտք էր որ ըլլար ...

Ան, որպէս դեսպան - պատուիրակ Հայ Դա-տին, եկած էր պաշտպանելու զայն Սեվրի պալա-տին մէջ, արդարութեան արիսպագոսին առջեւ :

Եւ այդ նուիրական դատը տակաւին չէ կար-գադրուած, չէ վերջացած: Արդարութիւնը շղթայ-ուած կը մնայ այսօր:

Ու պատուիրակը պէտք է սպասէ: Պէտք է գարնէ գաղթարանի դուռը՝ մինչեւ որ դատաւորնե-րուն խիղճը ցնցուի, մինչեւ որ արդարութիւնն ու իրաւունքը ճակատաբաց դուրս գան դատասրա-հէն: Հայոց հողերը ձերբազատուին բռնակալին դարշապարներէն :

Պէտք է սպասէ պատուիրակ Ահարոնեան՝ Սեվրի մօտ՝ իբրեւ պահանջատէր :

Առանց Հայաստանի սահմաններու ամբողջա-ցումը ձեռք բերելու, վերադարձ չկայ դեսպանին համար...

Եւ այն օրը, երբ հայ ժողովուրդը ձեռք բերե-լով իր հայրենի հողերը պիտի վերադառնայ Եր-կիր, Ահարոնեանի եւ ընկերներուն աճիւնները պիտի ընկերանան այդ մեծ հայրենադարձին :

Ու, Հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Ազատու-թեան Հրապարակին վրայ կոթողուած պիտի ըլլայ Սօսեաց անտառի ճիւղերով հիւսուած եւ հայրենի ծաղիկներով նախշուած հսկայ կամար մը, որուն տակ պիտի բարձրանայ չքեղ մահարձանը: Շուրջ բոլորը ջահեր բոցարձակ՝ Հայոց բոլոր նահատակ-ները խորհրդանշող :

Եւ խունկի ծուխը, այդ մահարձանէն, պիտի սլանայ Մասիսի գագաթն ի վեր: Ու այդ չքեղ մահարձանին վրայ, պսակներու կոյտին տակ, պիտի հանգչին Ահարոնեանի, Պօղոս Նուպարի, Խատիսեանի եւ ընկերներու դագաղները՝ անմահութիւն բուրելով :

Հայ տաճարներու զանգերը խրոխտաձայն պիտի լեցնեն մթնոլորտը :

Եւ վեհափառ Արարատը, լուսապսակ ու հը-պարտ, պիտի իշխէ այս չքեղութեան վրայ :

Հայոց ազատ ժողովուրդը յարգամեծար խն-դութեամբ պիտի տողանցէ այդ խորանին առջեւ-ւէն...

Եւ հայ Պանթէոնը երախտաւոր, գրկաբաց պի-տի ընդունի իր մեծ զաւակներուն աճիւնները :

Մինչեւ այդ երջանկաբեր թուականը, հոս, օտար շիրիմներու մէջ, պիտի սպասեն մեծ Ուխ-տաւորը Աւետիս Ահարոնեան եւ իր ընկերները...

Փարիզ Կ. ՊԵՏՈՒՇ

... էին Ահարոնեանի հետ :

Անշուշտ, դժուար է լրագրական սահմանա-փակ էջերու մէջ խտացնել Ահարոնեանի բազմա-կողմանի գործն ու գրականութիւնը: Իր մահուան առթիւ, վաղանցուկ տողերու մէջ, կարելի է մի-այն հակիրճ խոհեր ու ակնարկներ գծել: Ան հըս-կայ մըն էր, մարգարէ մը,: որ հայութիւնը կը պատցնէր իր կուրծքին տակ եւ եւ կը ղեկավա-րէր: Որքան յոյզեր ու յոյսեր կը խռովէն մեզ... դաժան է մահը, որ ֆիզիքական յաւիտենականու-թիւն չի ճանչնար : Կարճ ժամանակի մէջ որքան աստղեր գործեց մեր կուսակցական ընտանիքէն ներս.— Խատիսեան, Գիւլխանդանեան, Օհան-ջանեան, Աղբալեան, Ահարոնեան ...

Այսքան թանկագին կորուստներու մէջէն կը ցցուին, սակայն, երկու լուսաւոր դէմքեր՝ մէկը առաքեալ, միւսը մարգարէ,— Օհանջանեան եւ Ահարոնեան: Մեր սիրտերուն մէջ ամուր գրկած անոնց շիրիմները, ամէն օր, մտովի ուխտի պիտի երթանք անոնց սաւառնող ոգիներուն եւ պիտի կրկնենք«դուք կը պատկանիք դարերուն, ձեր ան-մեռ գործով»:

Ո՛վ մեծ Հայ, ո՛վ մեծ ընկեր, մենք պիտի պահենք քու շունչն ու ոգին, որ միշտ Հայ մնանք եւ օր մը կրկին հայրենիք գգանք մեր կրունկներուն տակ, եւ կրկնենք քու նախընտ-րած բառերը՝ Հայոց աշխարհ ...

Ալժէ Վ. ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի եւս տօնեցինք մեր մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակի օրը կիրակի 18 Ապրիլին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմի-տէին, մասնակցութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկ-ներու Միութեան:

Հակառակ որ ցաւալի պուզադիպութեամբ մը ճիշտ նոյն ժամուն տեղւոյս հայ մարզական խում-բերը կը կատարէին իրենց ախոյենական մրցում-ները, զարմեալ հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր Համօ Օհանջանեանի ակումբը, ուր շատեր ոտքի վրայ մնացին:

Օրուան նախագահը, ընկ. Պ. Մանուկեան, քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան լուռ եւ յոտնկայս յարգել յիշատակը մեր մեռելներուն: Յաջորդա-բար երգեցին եւ արտասանեցին Տիկ. Վարդուհի Ռստիկեան (երգ), Օր. Անժէլ Ուղուռեան (արտա-սանութիւն): Ընկերներ Ահարոն Գալայճեան եւ Յակոբ Մաթոսեան ըրին նոյնպէս օրուան պատ-շաճ արտասանութիւններ :

Կապոյտ Խաչի կողմէ գեղեցիկ ուղերձ մը կար-դաց Տիկին Ովսաննա Խօքաբեղեան:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ քանի մը ամ-փոփ խօսքեր ըրաւ ընկ. Ն. Մանուկեան: Հայ Կա-մաւորներու եւ Մարտիկներու կողմէն խօսք առաւ Պ. Մեսրոպ Գույումճեան որ ըսաւ. «Այս տօնին համար երկդիմութիւն պէտք չէ ըլլայ հայ ժողո-վուրդին մէջ: Դատապարտելի են բոլոր անոնք որ մինչեւ երէկ չէին ճանչնար այս տօնը, ու այսօր ալ սկսած են առանձին տօնել զայն: Եթէ մենք պէտք եղածին պէս ըմբռնած ըլլայինք գործուած ոճիրին ահաւորութիւնը ոչ միայն բոլորս ան-խտիր միասին պիտի տօնէինք զայն, հապա աշ-խարհի բոլոր քրիստոնեաները զայն պիտի տօ-նէին իրենց եկեղեցիներուն մէջ, ինչպէս 36 տա-քնալներու տօնը»:

Գաղաւմի

×

« ԿԱՄԱՒՈՐ » ՄԸՆ ԱԼ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆՔ

ՆԵՎԻԼ.— Ընկեր Ասուրեան Խարբերդի Դա-տեմ գիւղացի, նախկին Լէգէոնական մըն էր որ մասնակցած էր կամաւորական խումբերու Հայաս-տանի ազատագրման պայքարի օրերուն: Ինչպէս մեր մեծ Անդրանիկին «գործը կէս մնաց»ը, նոյն-պէս անժամանակ մեկնող մեր ընկերներուն իղձե-րը կէս մնացին :

Ընկեր Ասուրեան իր զինուորական պարտա-կանութեանց կատարումէն յետոյ փոխանակ կը-կին Ամերիկա վերադառնալու եւ հանգիստ գործի մը տէր ըլլալու, մնաց հայրենի հողին վրայ, Կիլիկիա, բաժնելով իր ժողովուրդին ճակատա-գիրը: Հոն կազմած իր ընտանիքին հետ եկաւ շա-տերու հետ Ֆրանսա :

Մեր դժբախտ կամաւորը սակայն չկրցաւ ու-րախ օր տեսնել, նախ իր կինը կորսնցուց հիւան-դանոցի մը անկիւնը, յետոյ իր երկու զաւակնե-րէն մէկը: Անգործութեան դաժան ու ծանր օրե-րը եւս ապրեցաւ եւ զառնութեամբ տառապեցաւ երբ իր երկու ձագուկները ստիպուած եղաւ յանձ-նել Ֆրանսական որբանոց մը:

Մնաց չոր գլուխ իր 19 տարեկան զաւկին հետ որ այսօր արդէն զինուորական ծառայութեան կանչուած է: Իր բոլոր յուսախաբութիւններէն վերջ փափաք մը կը կայծկլտար տակաւին իր հո-գիին խորը:Իր վերջին ժառանգը տանիլ հայրենիք եւ փրկել օտարացումէ: Մեր ծերունի ընկերը արձանագրուած էր ներգաղթին, մերժեցին իր մուտքը այն երկրէն ներս, որուն համար եկած էր թափել իր արիւնը 1916ին: Եւ ահա ապրիլ 14ին փակեց աչքերը կարօտը սրտին, ցաւով լեցնելով մեր սիրտերը, մենք որ կը սիրէինք ու կը յար-գէինք զինքը: Ափսոս որ մեր դժբախտ հայրենա-կիցը չունեցաւ իր զինակից ընկերներուն ներկա-յութիւնը որպէս յուղարկաւոր, իր վերջին անվե-րադարձ ճամբորդութեան: Մենք աղցունքով ափ մը հող նետեցինք իր փոսին մէջ հանգստացնելու համար իր չարչարուած ոսկորները :

Խ. Օհանճէսեան

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը աւարտած ըլլալով իր ախոյենական մրցումները, այս տարի եւս ձեռնարկած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Մարզական միութիւններու միջեւ երթեւդարձի Ֆութպոլի խաղեր, ներկայացնելու համար բոլոր հայ մար-զիկները հասարակութեան եւ անելի սերտ կապ մը հաստատելու համար իրենց միջեւ:

Նիսի Հայ Մարզականը, Վալանսի Հայ Մարզականը, Փարիզի, Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը.Մ.ի դորաւոր Ֆութպոլի խումբերը հիւրերը պիտի ըլ-լան Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն :

Այս կիրակի 2 Մայիս Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփա-կան մարզադաշտին Atlantic St. Loupի մէջ տեղի պիտի ունենայ Նիսի հայ մարզականին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջեւ բարեկամական առաջին հանդի-պումը: Նիսի Հայ Մարզականը երկար տարիներէ ի վեր ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը եւ բարձրացուցած է Հայ անունը Côte d'Azurի մար-զական շրջանակին մէջ եւ բոլորին համակրու-թեան արժանացած :

Մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը խուռներամ պիտի դիմէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզա-դաշտը հանդիսատես ըլլալու եւ խրախուսելու մեր Նիսի Հայ Մարզականին ճարպիկ խաղարկութիւ-նը :

Մրցումէն վերջ ժամը 9էն սկսեալ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի Պոմոնի եկեղեց-ւոյ Նորկառոյց սրահը ուր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազ-մակերպած է երեկոյթ պարահանդէս մը իպատիւ Նիսի Հայ Մարզականին՝ սիրայօժար մասնակցու-թեամբ St. Loupի Նոր Սերունդի Նուագախումբին: Մուտքը ազատ է: — Վ. Շամլեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԹԷՆՈՐ Կ. ՍԱՐԳՍԼԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ

Թէնոր Կ. Սարգսլեան, Փարիզի ռատիօ կայա-նի Contrôle Artistique des Emissionsի կողմանէ ստա-ցած է հետեւեալ գնահատական տողերը, 21 Ապ-րիլ 1948:

Տիար Կիրակ Սարգսլեան,

Ձեր 7 Ապրիլ 1948ին, Փարիզի ձայնասփիւ-ռին առջեւ ունեցած ելոյթին առթիւ, մեր քննա-դատներու ընդհ. կարծիքը եղած է ՇԱՏ ԼԱՒ :

Արդարեւ, ժողովրդական երգերուն համար չունին ոչ մէկ վերապահում, եւ կ'աւելցնեն «ձայնը շատ հաճելի է եւ նուրբ, քնքոյշ, հաւա-սար ու համաչափ թէմպր մը ունի, միջնաձայնե-րը ծաւալուն են, եւ բարձր ձայները կոշտ չեն եր-բեք »:

Ծ. Խ.— Աւելցնենք որ Փարիզի մէջ հրատա-րակուող Populaire օրաթերթին մէջ ալ, Կ. Սա-րգսլեանի ռատիօի ելոյթին եւ երկրորդ երգահան-դէսին առթիւ գնահատական խօսքերով, անդրա-դարձած են ձեռք ձգած յաջողութեանց մասին:

❦

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ բոլոր թերթերը անխտիր մեծ գովեստով կը խօսին դաշնակահար Մարօ եւ ջութակահար Անահիտ Աճէմեան քոյրերու մասին ո-րոնց նուագահանդէսը տեղի ունեցած է Մարտ 21ի իրիկունը, Նիւ Եորք Թաուն Հոլի մէջ երա-ժշտասէր խուռն բազմութեան մը ներկայութեան:

Թէ դասական, թէ արդի, կտորներու մէջ միահամուռ ի յայտ բերած են դաշնակի եւ ջու-թակի հմուտ պաշար, խորաթափանց հասկացո-ղութիւն, նուրբ ալլ բանիմաց ճաշակ: Երկուքն ալ տիրացած են երաժշտական իրենց գործիքնե-րուն, որոնց ստեղները եւ թելերը կը հնազանդին դաշնակահարի մատներուն եւ ջութակահարի ա-ղեղին: Մարօն ոչ միայն ճարտար արհեստագէտ է, այլեւս զգայնիկ հոգիով օժտուած արուեստա-գէտ է, իսկ Անահիտի մատնահարումն իսկ ի-մաստ մը, խորհուրդ մը, նշանակութիւն մը կ'ա-ւելցնէ նուագած կտորին վրայ: Անոնք խորապէս ուսումնասիրած են իրենց նուագած կտորները ու թափանցած անոնց ներքին արժէքին :

ՊԵՐԼԻՆԻ ընկերվարական թերթի մը համա-ձայն, սովետ զինուորները Գերմանացի մըն ալ առեւանգած են: Առեւանգուելու վախը երբ թէ այնքան մեծ է Պերլինի մէջ որ թերթերը իրենց ընթերցողներուն ցոյց կուտան թէ ինչ եղանակով կրնան առեւանգուելէ զերծ մնալ :

Պերլինի ռուսական զօրաց հրամանատարը՝ որ սովետ գօտիէն ամերիկեան գօտի փախած էր քա-նի մը օր առաջ, գերման համայնավարները պա-տասխանատու կը նկատէ եղած առեւանգումնե-րուն համար. իրենց քարոզչութիւնը ձախողած ըլլալով, հիմա կ'ուզեն սարսափ սփռել— ըսած է:

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ աշխատաւորական տօնին առթիւ «Յառաջ»ը լոյս չի տեսներ վաղը կիրակի:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Երէկուան Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց ջնջել թարմ միսերուն վրայ դրուած 4 առ հարիւրի յաւելուածական տուրքը, որով միսին գինը պիտի կրնայ 18 ֆրանք աւելի աժան ծախուիլ: Պարենաւորման փոխ-նախարարը յայտարարած է թէ ուրիշ կարգադրութիւններ եւս պիտի ըլլան, որոնց շնորհիւ գիները աստիճանաբար պիտի զեղչուին, քիլոյին 40—50 ֆրանք համեմատութեամբ: Փոխ-Նախարարը ապահովցուցած է նաեւ թէ մսավաճառները միշտ բաց պիտի մնան. սխալ է անոնց ատենի մը համար փակուելու մասին շրջած զրոյցը:

Խորհուրդը որոշեց նաեւ պաշտօնեաներու տրամադրութեան տակ դնել 18.000 թոն մաքարոնի եւ նման խմորեղէններ, որոնք պիտի բաշխուին մօտերս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Բինավա» օդանաւաբարձը երեքշաբթի իրիկուն Թուրքիոյ յանձնեց յիսունի չափ օդանաւեր:

ԹՈՒՐՔ բանակի ընդհանուր քննիչութեան անդամներէն զօր. Ֆախրի Աթէշալփ, ինը Թուրք սպաներով հասաւ Ամերիկա, ուր 25 օր պիտի մնայ եւ պիտի այցելէ զինուորական զանազան գործարաններ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երեսփ. ժողովի համայնավար գործունէութեան յանձնաժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց օրինագիծ մը, որով կարելի պիտի ըլլայ պատժական դատարանին յանձնել համայնավար կուսակցութեան պետերը, եւ հրատարակել այս կուսակցութեան եւ անոր պատկանող կազմակերպութեանց անդամներուն անունները: Այս օրինագծին համաձայն, համայնավար պետերը պիտի կրնան իբրեւ դաւադիր ամբաստանուիլ եւ առաւելագոյն 10 տարուան բանտարկութեան եւ 10000 տոլար տուգանքի դատապարտուիլ: Համայնավար կուսակցութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ Արդարութեան նախարարութեան մօտ արձանագրուելու եւ իր անդամներուն ցուցակը ներկայացնելու 30 օրուան ընթացքին, հակառակ պարագային, պատասխանատուները պիտի դատապարտուին մինչեւ հինգ տարի բանտարկութեան եւ 5000 տոլար տուգանքի:

ՄԱՅԻՍ 1էն սկսեալ, արտասահման ղրկուելիք նամակներու գիները պիտի աւելցուին: Նոր գիներն են. Նամակներու համար, 18 ֆրանք մինչեւ 20 կրամ, 20 կրամէ վեր, իւրաքանչիւր քսան կրամի համար յաւելուածական 12 ֆրանք: Թղթատարական քարտերու համար 12 ֆրանք: Գործի թուղթերու համար 20 ֆր. իւրաքանչիւր 250 կրամի համար: Տպագրուած թուղթերու համար (լրագիր, շրջաբերական եւն.) իւրաքանչիւր 50 կրամը չորս ֆրանք: Նմոյշներու համար 8 ֆր. մինչեւ 100 կրամ, 100կրամէն վեր, իւրաքանչիւր 50 կրամի համար յաւելուածական 4 ֆր.: Փոքրիկ ծրարներու համար 40 ֆրանք մինչեւ 250 կրամ, անկէ վեր յաւելուածական 8 ֆր. իւրաքանչիւր 50 կրամի համար: Ապահովագրեալ նամակներուն գինն ալ պիտի ըլլայ 25 ֆրանք: Բանաստայի եւ Լիւքսէմպուրկի համար գիները աւելի աժան են:

ՄԱՅԻՍ 1ի տօնին առթիւ փակ պիտի ըլլան սինէմաները (ցերեկ եւ գիշեր), թատրոնները ցերեկը միայն, բացի Օփերայէ, Օփէրա Քոմիքէ եւ Քոմէտի Ֆրանսէզէ, որոնք պիտի փակուին թէ ցերեկը եւ թէ գիշերը), խանութները (բացի նպարավաճառներէն), պետական պաշտօնատուները, ճաշարաններն ու սրճարանները (սկզբունքով): Օրաթերթերն ալ պիտի չհրատարակուին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկաթուղիներու ամառնային ժամանակացոյցը գործադրութեան պիտի սկսի Մայիս 9էն սկսեալ:

ԿԷՍ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ առաքելութիւն մը Մոսկուա ղրկելու մասին տարածուած լուրը մեծ ապշութիւն պատճառած է Ուաշինկթընի քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ, որոնք ապարդիւն կը նկատեն Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ մերձեցում առաջ բերելու որեւէ փորձ: Մինչեւ որ Մոսկուա շօշափելի ապացոյցներ չտայ, Ամերիկա չի կրնար հաւատալ Խորհրդ. Միութեան անկեղծութեան, կ'ըսեն այս շրջանակներուն մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue [illegible] - 18e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

2 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին
Roxy սինէմային մէջ (Rue Tapis-Vert)
Նախագահութեամբ ընկ. Խ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
(Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան անդամ)
Պիտի խօսին ընկերներ՝
Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

★

ԻՍԻԻ մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Զաւարեան Կոմիտէի Մայիս 2ին, ժամը 3ին Խրիմեան սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:
Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մուտքը ազատ է:

Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտին

33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի մէջ, 2 Մայիս, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ: Մասնակցութեամբ քաղաքական, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական միութիւններու

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ՝
Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝ Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ (Փարիզէն), Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ՝ Հայկական Դատի Յանձնախումբին կողմէ:

Կենդանի պատկերներ՝ ՇԱՆԹ Թատերախումբէն

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. — Կը մասնակցի Սէնթ Անի Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ եւ ջութակահար ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ:

Ընտիր Օրքեստր, պարեր ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր — Ճոխ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով — Ծախսերու մասնակցութիւն՝ **75 ֆրանք**:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսին յոբելինական յանձնաժողովի Բ. նիստը տեղի կ'ունենայ Մայիս 4ին երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 բիւ տը Թրէվիզ: Հրաւիրուած են մամուլի, առեւտրական եւ Ազգ. մարմիններու ներկայացուցիչները:

ՎՐԻՊԱԿ. — 27 Ապրիլի «Յառաջ»ի Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան նկարագրութեան վերջին մասին մէջ կարդալ Տոքթ. Տիկիրեան փոխանակ Տիկիրեանի որ բարեխղճօրէն աշխատած է Ահարոնեանի հիւանդութեան ամբողջ տեւողութեան:

Կ'ՈՒԶԵՆ ԳՆԵԼ

Արեք. Երէցեանի երեք հատոր Կովկասի Հայք եւ Հայոց Կաթողիկոսութիւնը գիրքը: Գրել՝ ՅԱՌԱՋի:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ է Ռուբէնի «ՄԻՋ-ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ մեծարժէք գիրքէն սակաւաթիւ օրինակներ: Դիմել Ե. Յարութիւնեանի, 13 Rue d'Orsel Paris (18):

Restaurant IRAN

9 rue Serpente, Paris (6) — Métro St.Michel et Odeon

Տնօրինութեամբ ամէնուս ծանօթ եւ սիրելի
ԳԱՐԹԱԼՑԻ ԿԱՐԳԻՍԻ

Արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր եւ ճոխ կերակուրներ, օղի եւ խնամով պատրաստուած զանազան ազանդերներ՝ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Ներկայանալի սրահ հարսնիքներու եւ մկրտութեան: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Արեւելեան եւ հայկական երգ եւ նուագ:

ՏԻԿԻՆ ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԷ

Մասնակցութեամբ ծանօթ նուագածուներու, Պ. Հ. ԳԱՐԱԳԱՇ (քանոն) եւ Պ. Հ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ (ուտ):

Ուրբաթ օրերը գոց է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի ընկերները յառաջիկայ կիրակի Մայիս 2ին, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական տեղը: Ներկայանալ անդամատետրերով: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԺԶ. Պատգամ. Ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 20, 21, 22, 23ին Փարիզի մէջ:

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ «Վարուժան» Կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ կիրակի 2 մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6, Rue de la Brosse:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան:
Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին:
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին:
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը կիրակի, 2 Մայիս, 78, Rue Rabelais, Հայ Կաթողիկէ դպրոցին սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի Մայիս 5ին, ժամը 4ին Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՐՈՆ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, հանգանակուած դրամը պիտի նուիրուի Սուրիոյ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին — Պ. Զըրըխճեան հազար ֆրանք, հայրենակից մը հազար, Կ. Յակոբեան 2000 ֆրանք, Տ. Պաքալեան 500, Թորգոմ Նալպանտեան 1000, Տէր եւ Տիկին Ա. Հայրապետեան հազար, Ս. Հալվաճեան 500, Տ. Գահվէճեան 500, Յ. Միւթէվէլեան 1500, Ճ. Խտըրշահ հազար, Պ. Պաղալեան հազար, գումար 11.000 ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Boltier (կնոջ կօշիկ) քով աշխատելու համար լաւ գործաւորներ — **affichage** և **finissage: Trépointe** եւ **semellage** կարող եւ **Tige** կարելն ալ պէտք է գիտնան:

Դիմել **AKAP, 34, rue Taitbout, Paris 9e.**

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄՐՑՈՒՄ

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 2 Մայիս Հ.Մ.Ը.Մ.ի սեփական մարզադաշտին Stade Atlantic Av. Florian **St. Loup**ի մէջ,

Նիսի Հայ Մարզականին եւ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի միջեւ: Մրցումէն վերջ երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ Պոմօնի նորակառոյց եկեղեցւոյ սրահին մէջ երեկոյթ պարահանդէս ի պատիւ
Նիսի Հայ Մարզականին
սիրայօժար մասնակցութեամբ St. Loupի Նոր Սերունդի նուագախումբին:
Պարահանդէսի մուտքը ազատ է:

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, բիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել:

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Կը շինեմ կարի մեքենայի առանձին գործիքները: Կը նորոգեմ մեքենան ամբողջութեամբ:
Մասնագէտ եմ նաեւ կօշիկի գործիքներու:
Դիմել՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՈՒՀՏԱՐԵԱՆԻ
76 rue d'Orgemont, Epinay s/Seine:
Հեռաձայն Epinay 215: Փարիզի համար Pro. 42-20

«Զանգէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը
Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները
Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

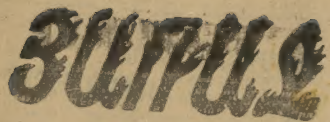

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տարի. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 4 MAI 1948 Երեքշաբթի 4 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5332—Նոր շրջան թիւ 941 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵԾ ԴԵՄՔ ՄԸ Կ'ԱՆՀԵՏԱՆԱՅ

ՆՄԲ.— Մեր բարեկամ՝ կրթական նախարար Edouard Depreuxի խմբագրութեամբ լոյս տեսնող, Փարիզեան շրջանի ընկերվարական պաշտօնաթերթը Avenir հետեւեալ տողերը կը նուիրէ ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի յուղարկաւորութեան առթիւ «ՄԵԾ ԴԷՄՔ ՄԸ Կ'ԱՆՀԵՏԱՆԱՅ» ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ (1866 — 1948) խորագրին տակ :

Ազգային յուղարկաւորութիւնը զոր կազմակերպած էին Ֆրանսահայերը իրենց մեծ գրագէտ եւ պետական անձնաւորութեան՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի համար, տեղի ունեցաւ շաբաթ 24 Ապրիլ ժամը 14.15ին ժան Կուժոնի հայկական եկեղեցին: Խուռն եւ երկիւղած բազմութիւնը կը դիմէր դէպի եկեղեցի՝ ուր կը հանգչէր մարմինը՝ որ Մարսէյլէն նախորդ իրիկունը բերած էին: Կրօնական արարողութիւններէն վերջ՝ ան թաղուեցաւ Փէր Լաշէզի գերեզմանատունը ազդուած բազմութեան մը ներկայութեան :

Ահարոնեան հայ մեծ բանաստեղծ մը եւ գրագէտ մըն էր, որուն գործերը մեծ ազդեցութիւն ունեցան իր ժամու սերունդներուն վրայ, մանաւանդ ազատութեան գաղափարներով տոգորուած երիտասարդութեան մը: Իր գործերուն մեծ մասը թարգմանուած են ֆրանսերէնի, անգլիերէնի, ռուսերէնի եւ պուլկարերէնի :

Կանուխէն անդամ էր Հայ Յեղափոխական Ընկերվարական Դաշնակցութեան, եւ կապուեցաւ Ֆրանսայի ընկերվարական պետերուն ինչպէս Ժօրէսի, Ֆրանսիզ տը Փրէսանսէի, Մարսէլ Սամպայի եւ շատ մը ուրիշներու, պաշտպանելու համար նահատակ Հայաստանի արդար դատը :

1914—1818ի պատերազմին, Ահարոնեան անդամ էր Թիֆլիզի մէջ Ազգային Խորհուրդին, որ հայկական ընդդիմադրութիւնը կազմակերպեց : [illegible] աշխարհի — կազմուեցաւ 1918 Մայիս 28ին «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան պաշտպանութեան տակ :

Ահարոնեան Փարիզ ղրկուեցաւ իբրեւ հայկական Հանրապետութեան նախագահ Փարիզի խաղաղութեան համաժողովին, եւ այս հանգամանքով ստորագրեց 1920 Օգոստոս 10ին Սեվրի դաշնագիրը, որ Թուրքիոյ հետ թշնամութեանց վերջ կը դնէր եւ Հայաստանի անկախութիւնը կը նուիրագործէր:

Բոլոր Հայերը անխտիր կ'ողբան այս մեծ հայրենասէրին մահը :

Իւ Փէ Էֆի ցոյցերը կատարուեցան Սէն Քլուի պարտէզին մէջ, ահագին բազմութեան մը մասնակցութեամբ: Տեղի ունեցան խրախճանութիւններ, երգ, պար, եւն.: Խանդավառութիւնը իր գերագոյն աստիճանին հասաւ, երբ զօր. Տը Կոլ ներկայացաւ ժամը չորսին: Հարիւրապետ Կի եւ քանի մը ուրիշ մարդիկ Տը Կոլը, իրենց ուսերուն վրայ առած, առաջնորդեցին բեմը, ուրկէ Զօրավարը ճառ մը խօսեցաւ, փառաբանելով Աշխատութիւնը, որուն շնորհիւ միայն Ֆրանսա կրնայ իր վերելքին դիմել բսաւ :

ՄԱՅԻՍ 7ին, Լա Հէյի մէջ պիտի բացուի միջազգային համաժողով մը, խորհրդակցելու համար եւրոպական միութիւն մը հիմնելու մասին: Այս համաժողովին՝ որուն պիտի մասնակցին Արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր պետութիւնները Գերմանիան ալ մէջը ըլլալով, ներկայ պիտի ըլլան 800 պատուիրակներ, որոնց տասնըվեցը նախկին վարչապետներ կամ նախարարներ են, եւ քանիը այժմ դեռ պաշտօնի վրայ գտնուող նախարարներ: Պիտի քննուի քաղաքական ընդարձակ ծրագիր մը, ինչպէս նաեւ զանազան երկիրներու կողմէ ըլլալիք թելադրութիւնները տնտեսական եւ ելմտական միութիւն մը հիմնելու համար Եւրոպայի մէջ :

ՊԵՐԼԻՆԻ սովետ իշխանութիւնները բողոքեցին Պրէմի ամերիկեան իշխանութեանց դէմ, ամեն. գնդապետ Թասաիէվի անհետացման համար: Գնդապետը Պրէմի նաւահանգստի անօրէն ամերիկացի Քէմի կողմէ թէյի հրաւիրուած օրէն ի վեր մէջտեղ ելած չէ:Այս դիմումը անհետեւանք թողուած ըլլալով, Սովետները երկրորդ բողոքագիր մը ուղղած են Ամերիկացիներուն, պահանջելով, որ ռուս սպան իսկոյն ազատ արձակուի եւ յանցաւորները պատժուին :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

Գեղեցիկ անուն, յարմար եւ տեղին է այս անունը երգաչախմբութեան մը համար: Մանաւանդ միջազգային քաղաքի մը, Մարսիլիոյ մէջ :

Վարդան Սարգսեան, իբրեւ կնքահայր, յարմար է տեսեր այս գեղեցիկ պիտակը: Կրնար «Կոմիտաս»ով որակել զայն, բայց «Արմենիա»ն աւելի բացատրական է օտարներու համար եւ Կոմիտաս Վարդապետ, եթէ ողջ ըլլար համամիտ պիտի գտնուէր «Արմենիա» = Հայաստան մակդիրին, ինք որ ամէն փառքէ վեր կը բանէր Հայաստանը :

Յառաջիկայ Համբարձման տօնին օրը, Մարսէյլը պիտի վայելէ «Արմենիա» երգչախումբին երաժշտական ճոխ յայտագրին պարունակութիւնը :

Հայաստանը՝ Մարսէյլի Rue d'Algerի թատրոնը փոխադրուած պիտի ըլլայ այնօրը եւ Մարսիլահայը հոգեկան լուսացում մը պիտի վայելէ քանի մը ժամ մոռնալով իր գաղթականի հանգամանքը:

Այս անգամ, բացառիկ է այս հանդիսադրութիւնը: Հոն իրարու պիտի ագուցուին հայ եւ օտար երգերը:

Գրեթէ նորութիւն մը եւ լաւ մտածուած նորութիւն :

Մեր նորերը, պիտի կրնան բաղդատութեան դնել հայ ժողովրդական երգերը՝ օտար դասականներու հետ: Վերտի, Կունօ, Հայտըն, Պերլիօզ, Շուպեր:

Աւրիկա պիտի ըլլայ մինենոյն առեն, անսակ մը երգամրցում :

Հայ երգն ալ իր տեղը պիտի գրաւէ երգերու արիապացուին մէջ՝ [illegible] անոր :

Ձենք մոռցած, Փարիզցիներս, քանի մը տարի առաջ, լուսահոգի — ողբացեալ Գուրգէն Ալէմշահի աջակցութեամբ, Սարգիսեանի կազմակերպած երգի փառատօնը, որոնց համը մեր բերանը մնաց: Այնքան նման էր Մեծն Կոմիտասի Պոլսոյ համերգներուն :

Մարսիլիացիները բախտաւոր են, Կոմիտասի ոգիով սնած Վարդանը իրենց մէջ ունենալով, որուն համար շնորհակալ ըլլալու են Յ. Մալաքեանին, որ կրցաւ Սարգսեանը՝ Պելճիքայէն Մարսէյլ բերելու գործը գլուխ հանել : ....

Պիտի փափաքէի Համբարձման տօնը անցընել Մարսիլիոյ մէջ՝ թարմացնելու համար սիրտս ու հոգիս Կոմիտասի արքայական յիշատակներով :

Կ. ՊԵՏՐՈՒՇ

Նոր թատերախաղ մը, «Կոմիտաս»

Չալէպէն կը գրեն մեզի.— Ապրիլ 18ին դերասան Մ. Մարութեան սինէմա Օրիանթալի մէջ ներկայացուց իր նոր թատերախաղը,«Կոմիտաս»: Ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր (1000 — 1200 հոգի): Թատերախաղը կը ներկայացնէ վարդապետին կեանքը, մանկութենէն (Քէօթահիա) մինչեւ էջմիածին եւ եղերական վախճանը յիմարանոցին մէջ: Խաղարկութիւնը յաջող էր, բայց տեսարանները քիչ մը ձգձգուած ըլլալով, տեւեց չորս ժամ: Գլխաւոր դերակատարը հեղինակը ինքն էր :

ՓԷԹԷՆԻ ազատ արձակման աշխատելու համար կազմուած քոմիտէն կը բողոքէ իր գործունէութիւնը արգիլող ոստիկանական որոշման դէմ, ըսելով իթէ թէ բռնաբարուած կըլլայ Սահմանադրութեան երաշխաւորած ազատութեան սկզբունքը: Քոմիթէն կ'աւելցնէ թէ իր առած նախաձեռնութիւնը քաղաքական որեւէ բնոյթ չունի, եւ արտայայտութիւնն է պարզապէս ֆրանսական ժողովուրդի մէկ մեծ մասին խորունկ զգացումներուն՝ Փէթէնի նկատմամբ :

Կացութիւնը Պաղեստինի մէջ

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԵՒ ՇՓՈԹ ԼՈՒՐԵՐ

Մամուլի զանազան գործակալութիւններ հաղորդած էին թէ սուրիական եւ լիբանանեան զինուորներ Պաղեստին մտած էին: Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէ որ այս լուրերը հաստատուած չեն, եւ թէ՝Արաբ պետութիւններուն պատկանող ոչ մէկ բանակ անցած է սահմանէն :

Լիբանանի արտաքին նախարար Ահմէտ Ֆրանկի եւս հերքած է այս լուրը : Նմանօրինակ հերքում մըն ալ տուած է Եգիպտոսի պատերազմական նախարարը, եգիպտական բանակին մասին:

★ Ապտուլլահ Թագաւոր 27 Ապրիլին օրակարգ մը հրատարակած էր,որ մինչեւ հիմա գաղտնի կը պահուէր: Այս օրակարգը՝ որ հրապարակուեցաւ նոր, հետեւեալ կոչով կը վերջանայ. « Ձեզմէ կը պահանջենք որ պատրաստ գտնուիք ազատագրութեան գործին համար, եւ արժանի ըլլաք մեր նախահայրերուն, որոնք պահպանեցին մեր ազգային արժանապատուութիւնն ու իսլամական վեհութիւնը : »

★ Հինգ արաբ պետութեանց պատերազմական խորհուրդը կը շարունակէ իր ուսումնասիրութիւնները՝ պատերազմական միահամուռ գործողութեանց մասին, Պաղեստինի մէջ: Պաշտօնական զեկոյցի մը համեմատ, Ապտուլլահ թագաւոր հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է այս ժողովին եւ առաջին նիստին մէջ. «Մօտ է ժամանակը, երբ Արաբները տէր պիտի դառնան Պաղեստինի : Առեննին, արաբ զանազան երկիրներու մէջ տեսակէտի տարբերութիւններ կային եւ կասկածոտութիւն կը տիրէր անոնց մէջ, բայց Պաղեստինեան խնդիրը այս բոլորին վերջ դրած է հիմա »:

★ Երուսաղէմէն եկած լուրի մը համաձայն Հականա անմիջապէս զէնքի տակ կանչած է 25էն 45 տարեկան բոլոր Հրեաները :

★ Երուսաղէմի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ՝ 30 Ապրիլի գիշերը Իրկունի 70էն աւելի անդամներ սպաննուած են անգլիական բանակի կողմէ, Եաֆայի շրջանին մէջ: Միւս կողմէ [illegible] Հականայի [illegible]

★ [illegible] Ազգամ փաշա, որ այս պահուս Ամման կը գտնուի, «Եունայթըտ Փրէս»ի թղթակցին յայտարարած է. «Շատ անգամներ ըսած եմ արդէն որ առաջին յաջողութիւնները պիտի պատկանին Հրեաներուն , որոնք զինուած են, եւ կատարելապէս պատրաստ՝ պատերազմի: Արաբները մէկ հատ զինագործարան անգամ չունին... Բայց, արաբ ուժերը հիմա միակ հրամանատարութեան մը տակ կը գտնուին: Կռիւները պիտի տեւեն թերեւս վեց ամիս, թերեւս տարի մը, անկարելի է որ Հրեաները դիմանան Արաբներու միահամուռ յարձակմանց առջեւ »:

Հինգերը կը կազմակերպուին զինուորապէս

Լոնտոնէն կը հեռագրեն —

« Հինգերու պատերազմական նախարարները զինուորական մնայուն քոմիտէ մը կազմեցին, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Արեւմտ. Եւրոպայի պետութեանց պաշտպանութեան համար միակ ծրագիր մը պատրաստել: Հակառակ խորհրդապահութեանց գաղտնի պահուելուն, յայտնի եղած է որ Հինգերը իրենց պէտք ունեցած զինուորական պիտոյքներուն մէկ ճշգրիտ ցուցակը կազմած են: Արեւմտեան Եւրոպայի հինգ պետութիւնները պիտի կրնան կռուելու պատրաստ վիճակի մէջ դնել բանակ մը, որ թիւի տեսակէտով — մօտ երկու միլիոն զինուոր — ամէնէն զօրաւորը պիտի ըլլայ Խորհրդ. Միութեան եւ իր արբանեակներու զինուորական միացեալ բանակէն ետքը: Նաւային ուժերուն գալով, Հինգերու տորմիղը, Միաց. Նահանգներու տորմիղէն ետքը, ամէնէն զօրաւորը պիտի ըլլայ: Միաց. Նահանգները պիտի հայթայթեն պատերազմական այնքան նիւթեր, որ կարելի պիտի ըլլայ պաշտպանողական առաջին կորիզ մը կազմել, 30 զօրաբաժինէ բաղկացած, 16ը ֆրանսական, 8ը անգլիական, եւ մնացածն ալ հոլանտական, պելճիքական եւ լիւքսէմպուրկեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ Խորհրդարանը 1 ձայնի դէմ 157 ձայնով վաւերացուց Սովետներու հետ կնքուած բարեկամական եւ փոխադարձ օգնութեան այն դաշինքը՝ որ Ապրիլ 6ին ստորագրուած էր Մոսկուայի մէջ: Երեսունեւմէկ երեսփոխան ձեռնպահ մնացած են :

ՀԵՐՈՍ ՊԱՏԱՆԻՆ

(ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Օսմ. Սահմանադրութեան նախօրեակին՝ 1908ի գարնան, Մանչեսթըրի «Գարտիըն» մէկ համարին մէջ, երկտող մը կար որ դժբաղդաբեր լուր մը կու տար մեր հայրենիքէն: Վանի անգլիական հիւպատոսը մէկ հեռագիրն էր երեւցած անգլիական թերթերու մէջ, մօտաւորապէս հետեւեալ իմաստով, «Տաճատ Թէրլէմէզեան անունով պատանի մը սպաննեց դաւաճան Դաւօն, որուն հետեւանքով Թուրքերը սպաննեցին քաղաքի բնակիչներէն աւելի քան հարիւր անմեղ Հայեր»:

Նորէն կոտորած, Վասպուրականի պատմութեան մէջ «Դաւօյի դէպք»ի կոտորածը: Տաճատ տէրօրիստ...: Մեսրոպ աղա Թէրլէմէզեանի, իմ Մուրատեան խանի սենեակիս դրացիին, միակ զաւակը, հօրը յոյսը, մխիթարութիւնը, արեւը եւ ապաւէնը: Ինչպէս յայտնել անոր այս սոսկալի լուրը: Արդեօք ո՞ղջ է, մեռա՞ծ է, ինչպէս է, ո՞ր անունը կը յիշուի հեռագրին մէջ: Դեռ 12—15 օր միջոց ունէինք, մինչեւ որ Վանէն հասնէր Թղթատարը եւ յայտնի ըլլար տխուր եղելութիւնը մանրամասնութիւններով: Պէտք էր սակայն հետզհետէ պատրաստել դժբախտ հայրը:

Տխուր լուրը յայտնեցի ծանօթ եւ վստահելի քանի մը հայրենակիցներու:

Համիտեան ճնշիչ օրեր էին, մանաւանդ երիտասարդ Վանեցիներուս համար վտանգաւոր էր ապրիլ խաներէն դուրս կամ Վոսփորի օդասուն գիւղերը: Կիրակիները կը հաւաքուէինք Մուրատեան խանի տափարակ տանիքը՝ ուրկէ կը դիտէինք Պոլիսը, հեռուն Վոսփորի գիւղերը: Դիմացը՝ Սկիւտար, Զամլըճան: Ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր Պէշիկթաշի բարձունքը, ուր հարիւրաւոր լոյսերու մէջ երեք զօրաւոր լոյսեր աչքի կը զարնէին: Համիտի որջն էր ...

Օր մը երբ նորէն տանիք հաւաքուած էինք, Տաճատին հայրն ալ մեր մէջն էր: Լուռ էր անամէն օրուան պէս: Երեսը դէպի Ելտըզի Քէօշկը իր «սրտով» անէծքը ուղղեց «Համօ տալըն քալըյուն» եւ միշտ Թուրքերէն, հակառակը [illegible] Թուրքերէն խօսելու մէջ, Համիտը, ի՞նչ ալ բռնէր եւ կեանքը վրայ [illegible] կը յօժարէ՞ր այս ծանր զոհողութեան»: Բայց մը լռեց եւ հաստատ, անվարան, «Այո, կը յօժարիմ, կը զոհեմ միակ զաւակս, դէթ Հայ ազգը կ'ազատէր այդ հրէշէն»: «Կեցցես, Մեսրոպ աղա», ըսի եւ ամուր մը ձեռքը սեղմեցի: Հերոս զաւկի հերոս հայր:

Ներկայ հայ ծանօթները կռահեցին իմ ակնարկութեան իմաստը:

Հասաւ վերջապէս Վանի նամակները տխուր լուրերով: Հրէշ դաւաճանի մատնութեան հետեւանքով տառապալից կեանք ապրող Վանի լուրեր: Դաւաճան Դաւօն սատկած էր, տէրօրիստ Տաճատ ողջ էր: Ալ մնացեալի մասին չէինք խորհեր: Հարիւր նահատակ եւ անմեղ զոհեր տուած էինք, շատեր ծանօթ քաղաքացիներ: Բայց չարեաց պատուհասը պատժուած էր:

Անցան տխուր շաբաթներ: Կառավարութիւնը սոսկալի միջոցներով կը փորձէր Վանի մէջ եւ օր մըն ալ իմացանք որ յաջողած էր գտնել Տաճատին թաքստոցը ինչպէս եւ շատ մը ծանօթ Տաճատին փախստական ընկերները եւ բանտը առաջնորդուած զանոնք: Սեւ սուգի օրեր էին մեզի Վանեցիներուս համար: Եւ 1908, Յուլիս 24ի Օսմ. Սահմանադրութիւնը մեզի մանաւանդ տառապող Վանեցիներուս՝ Աստուածային հրաշք մըն էր կարծես:

Ազատութիւն էր, ուրախութեան օրեր կ'ապրէինք, Պոլիս գինովցած էր: Քաղաքային բանտարկեալներու ազատութիւն, ըսել է բոլոր հայ բանտարկեալներուն: Մեսրոպ աղան ուրախութեան արցունքները աչքերուն կը սպասէր Վանէն իր Տաճատի ազատութիւնը աւետող լուրին: Հասաւ հեռագիր մը որ կը յայտնէր թէ, «Բոլոր քաղաքային յանցաւորները ազատուեցան, բացի Տաճատէն որ դեռ բանտը կը մնայ»:

Ազատ եւ անվախ օրեր կ'ապրէինք, կը բողոքէինք, կը պահանջէինք: Հեռագիրը ձեռքերնիս, Մեսրոպ աղայի հետ դիմեցինք «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» նորահաստատ կեդրոնատեղին: «Շէֆեր»ը բացակայ էին: Այա Սոֆիայի դիմացի կողմը հսկայ միթինկի մը մէջ [illegible] տաղաւարի մը տակէն «Ազատութիւն, եղբայրութիւն, հաւասարութիւն» քրիստոնէական քարոզներ կը տարածուէին: Մտանք տաղաւար եւ Վանէն եկած հեռագիրը ցոյց տուինք նորէն շէֆերէն մէկուն՝ որ իր կարգին իր ընկերներուն հետ խորհրդակցելով յայտնեց թէ քիչ վերջ իրենք խօսին Վանի կուսակալին հետ հեռագրով կը խօսին եւ բացատրութիւն կը պահանջեն: Յաջորդ օրը մեզի յայտնեցին թէ Վանի կուսակալը Տաճատը ապահովութեան համար բանտ պահած է, որովհետեւ կը վախնայ որ Վանի Թուրքերը կը յարձակին եւ կը սպաննեն երբ ազատ դուրս ելլէ ...»:

«Երանելի՜ երկիր ուր մարդու կեանքի ապահովութեան միակ տեղը բանտն է»... խորհրդածելով Տաճատի հօրը հետ, խնդրեցինք որ Տաճատ բանտէն հանեն եւ ոստիկանական հսկողութեամբ Պոլիս ղրկեն: Մեր խնդիրքը հեռագրով Վանի կուսակալին հրամայեցին: Վերջապէս իմացանք որ Տաճատ Վանէն դէպի Կարին ճամբու դրուած է:

Մենք ալ մեր կարգին հեռագրեցինք Կարին եւ Տրապիզոն հաստատուած մեր հայրենակից վաճառականներու որ պէտք եղած ընդունելութիւնը ընեն պարծանք պատանիին:

Մեծ եղաւ ուրախութիւնս երբ Տրապիզոն հաստատուած ողբացեալ բարեկամէս Արմ. Թոխմախեանէն ստացայ հեռագիր մը աւետող թէ Տաճատ ապահով նաւով դէպի Պոլիս մեկնեցաւ: Պոլիս հաստատուած բոլոր հայրենակիցներս եւ Մեսրոպ աղան Ղալաթիոյ քարափը նաւուն կը սպասէինք: Հասաւ նաւը: Հայր եւ որդի հեռուէն աչքով զիրար գտան: Տաճատն էր սեւուկ, դեղնած եւ տանջուած աղուամազի, պատանի մը: Համբոյրներ, ուրախութեան արցունքներ, եւ մեր չորս կողմ խռնուած օտարազգի անհամար բազմութեան համակրալից արտայայտութիւններու մէջ գացինք Մուրատեան խանը, որ ուխտատեղի մը եղաւ, ոչ միայն թերթերու խմբագիրներու, հայրենակից Վանեցիներու այլ նաեւ շատ մը Պոլսեցի ծանօթ ազգայիններու համար: «Արեւելք»ի 15 Սեպտ. Տաճատի պատկերին տակ ընդարձակ յօդուած մը կը նուիրէր պատանիին Ռ. Սեւակ ստորագրութեան տակ:

Համեստ էր Տաճատ, եւ ամօթխած: Կը յարգէր հայրն ու անոր բարեկամները:

Օր մը սենեակս մտաւ Վանեցի Յակոբոս վարդապետ Շահպազեան, այն, որ Աւազայի ջարդերու ծանր կսկիծին չդիմանալով Նարեկը [illegible] իր սենեակի պատուհանէն ինքզինքը վար նետեց եւ ծովեզերեայ ժայռերու վրայ ջախջախուեցաւ: Սրբակրօն եւ հայրենասէր վարդապետը կը փնտռէր Տաճատը, «Եկայ որ, ըսաւ, օրհնած ձեռքը համբուրեմ, այն ձեռքը որ Վանի պատուհաս դաւաճանը սպաննեց»:

Տաճատ հետեւեալ կերպով կը պատմէր իր սխրանքը, — «Դաւօն կը բնակէր Համամի մօտերը [illegible] կը մէջը երերուն եւ հիւանդ ձեւանալով, իբր թէ ջերմէ բռնուած էի: Երբ Դաւօն տեսաւ զիս մօտեցաւ եւ ըսաւ «Տաճատ, ի՞նչ կը խօսին ճար սերընդականները եւ ընկերները իմ մասին»: Ըսի թէ, «Ես հիմա անոնց հետ չեմ եւ դժուած եմ, թէ հայրս զիս Պոլիս կը կանչէ շուտով պիտի երթամ»: Այս խօսակցութեան միջոցին կառք մը կը մօտենար: Դաւօն կասկածով դէպի կառքը նայեցաւ եւ ես անմիջապէս ատրճանակս հանեցի «հայպայի» մէջէն եւ կրակեցի: Նկատեցի որ գնդակը վիզին մէջ մտաւ: Դաւօն ինկաւ, կառքը վրայէն անցաւ: Կ'ուզէի ստուգել թէ մեռա՞ծ էր: Տնտեցի, չէի փախչեր:

Հեռուէն ձայն մը կը պոռար «Տաճատ փախիր Տաճատ փախիր»: «Ֆէս կաղապարող հայ խանութպան մըն էր, որ նոյն օր Թուրքերը սպաննեցին: Սթափեցայ եւ նկատեցի որ Դաւօյի պահապան ոստիկանները վրաս կուգային: Ես փախայ, բաւական հեռացայ եւ Հայոց Թաղի սահմանի վրայ Ապագեաններու տան պատին կրթնած կեցայ ատրճանակը ձեռքս: Զիս հետապնդող պահապան ոստիկաններն ալ կարծես, նոյն եռանդով չէին հալածեր այլ եւս, գուցէ վախնալով որ ընկերներս այս տան մէջ կամ քովերը պահուած, կրնային մէկէն յայտնուիլ եւ կրակ ընել իրենց վրայ: Գոռալով կանչեցի անոնց թէ մեղք էին, չէի ուզեր կրակել եթէ ինծի «վազ անցնէին»: Վերջապէս կարծես, ինքզինքս գտած նորէն սկսայ վազել եւ Ճաշումենց տան նեղ փողոցէն առանց հետապնդուելու Հայոց Թաղն էի, այլեւս ազատ մերոնց մէջ...:

Բանտի տառապանքներէն կը պատմէր: Նեղ տանջալի սենեակի մը մէջ վիզը շղթայ մը, որուն ծայրը պատուհանէն թէ դուռնէն դուրս հանուած: Բանտապետին փոքր լակոտը շղթան կը քաշքշէր ուզածին պէս: Ամէնէն տանջալին, երկու բթամատները երկաթէ ճնշիչի մէջ դնելէ վերջ մարմինը կ'առնեն: Իրեն բանտակից ըրած են կէս խենդ կամ ապուշ Յոհժ անունով Թերթաւանցի մը, որ իր կարգին կուսակցական գործերու մէջ օգտակար դեր կը կատարէ եղեր, իբրեւ ոչ կասկածելի «մունջ ելք» գործող:

Օր մը Մերճան շուկայէն դէպի մեծ շուկայ կ'երթայինք միասին, քովնտի անցքերէն մէկը դուրս ելաւ եւ մեր ետեւէն հեռացաւ, ես չնկատեցի, յանկարծ Տաճատ զսպանակէ մղուածի պէս, ետ դարձաւ ու պոռաց...

Գալտօշ..., մեզմէ հեռու էր այդ անձը, ետ դարձաւ եւ երբ Տաճատը տեսաւ փախաւ: Տաճատ կը կանչէր ետեւէն կեցիր դու սրիկայ բռնածներդ քեզ չենք ձգեր...: Զարմացած՝ կը դիտէի Տաճատը որ գոյնը նետած՝ ալ այն զաւնուկը չէր: Տաճատ, ո՞վ էր այդ անձը, ուր տեղա՞ցի է: Հարցումներս չէր լսեր: Մէկէն սթափած, ախ ներողութիւն եմ քեզ, չպատասխանեցի, Վանեցի է այդ Գուլտօշեան որ իր կարգին շատ կարեւոր գաղտնիք մը յայտնեց Թուրք կառավարութեան, Բ. Դաւաճան մըն է: Ինծ քիչ ծանօթ էին Վանի տխուր շրջանի անցուդարձերը, միայն այդ գիտեմ որ ալ Գալտօշեանը չերեւցաւ Պոլիս, որովհետեւ Տաճատը հոն էր որ իր ետեւէն իր ահարկու ձայնը մահացու գնդակի պէս արձակած էր, պէտք էր փախչիլ այդ գնդակի առջեւէն:

Այսպէս էին պատանի հերոսները մեր անմահ հայրենիքին, որոնք կերտեցին Վանի պանծալի հերոսամարտը եւ որու 33րդ տարեդարձը կը տօնէ սփիւռքի Վասպուրականցին: Երկար կեանք այդ հերոս սերունդի ողջ մնացող նախկին քաջերուն եւ թող ծաղկեպսակ ըլլան այս տողերը՝ թաղուած եւ անթաղ, յայտնի եւ անյայտ բոլոր մեռած եւ նահատակ հերոսամարտի անհետացող սերունդին:

Վիէննա

ԱՐԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Ա. ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

Ընդհ. պատերազմի սկիզբները Վանի կուսակալ Ճեվտէթի եւ հայ ղեկավարներու յարաբերութիւնները երեւութապէս լաւ էին: Սակայն պատերազմական բացառիկ տուրքերու գանձումը եւ զինուորագրութեան Թրքավարի մեթոտներու կիրարկումը, շուտով ստեղծեցին խռովութեանց առատ գետին մը: Միաժամանակ տեղի ունեցան քրտական յարձակումներ Բաշքալէ, Բօղազ Քէսէն, Ախուրիկ, Հասան Թամրան, Խարաբասորիկ, Թաշ Օղլու, Հազալէն, Սաթմանց եւ Ավզարիկ հայաբնակ աւաններուն վրայ, որոնք կը գտնուէին Վասպուրականի արեւելեան կողմը:

1914ի Նոյեմբերին երեք օրուայ կռիւներէ յետոյ, Թուրքերը աւերեցին Բէլու հայկական գիւղը: Հայերը իրենց կարգին կտրեցին Հայոց Ձորի, Գաւաշի եւ Փեսանդաշտի հեռագրաթելերը, Անգղի եւ Սեւ-Տիկինի թրքական ժանտարմերը զինաթափեցին եւ Աթանանցի մէջ սպաննեցին 4 Թուրք:

Թուրքերը իբր փոխ վրէժ 150 հոգիով յարձակեցան Աթանանցի վրայ, Լեւոն Շաղոյեան 60 հոգիով բռնեց գիւղի թիկունքը պաշտպանող բլուրը եւ Սպիտակ վանքը, Ռստանի ազդեցիկ Քիւրտերէն Խուրշուտ բէկ սպաննուեցաւ եւ Թուրքերը ետ քշուեցան:

1915 Փետրուար Կառկառի Հակարձու եւ Ջկոր գիւղերուն մէջ կռիւ ծագելով, սպաննուեցան 6 ժանտարմներ: Քրտօ - թրքական խուժան մը յարձակեցաւ Կառկառի վրայ, Հայերը կռուով քաշուեցան Մոկս եւ Գաւաշ: Ջկորի մէջ ինկաւ յայտնի յեղափոխական Վրըշիկ Գալօն:

Փետրուար 12 Ամարէ Զաթօ 500 հոգիով յարձակեցաւ Ալջավազի Առէն գիւղին վրայ, 15 Հայեր կրակ բացին, վրայ հասաւ Ալջավազի Օհանը 35 հոգիով Ամարէ Զաթօ, հօրեղբայրը Հիւսէին եւ 18 քիւրտ սպաննուեցան, մնացեալները խուճապահար փախան: Մարտ 9ին Թուրքերը յարձակեցան Բայրակի եւ անկէ կէս ժամ հեռաւոր Սղօցքար ժայռերու մէջ խմբուած 20 հայ զինուորներու վրայ, 10 զոհ տալով ետ մղուեցան, Հայերը կոր- [illegible] Մէհմէտ [illegible] 500 հոգիով յարձակեցաւ Փողանցի վրայ, Մալանուկ հովտի վրայով, սակայն գիւղը պաշտպանող 46 Հայեր եւ Աւերակէ եկող 20 հոգինոց օգնական ուժ մը, Թուրքերը 2 կրակի մէջ առին, 20 հոգի սպաննեցին:

Մարտ 11ին Նարաթ գիւղի Հայերը կրակ բացին հարիւրապետ Սիւլէյմանի եւ 50 ոստիկաններու վրայ, Սիւլէյման եւ 3 ոստիկան սպաննուեցան, մնացեալները փախան Վան:

Մարտ 29ին Թաղի մէջ Յովսէփ Զօլօեան ձերբակալուեցաւ, կիրքերը գրգռուած ըլլալով, թաղ ղրկուեցան իբրեւ հաշտարար, Իշխան, Քօթօթ Գօղօս, Խռանեան եւ Տէր Մարգարեան, որոնք Ապրիլ 3ին դաւադրաբար սպաննուեցան Հիրճի մէջ:

Ապրիլ 4ին Ճէվտէթ իր մօտ հրաւիրեց Վռամեանը որ այլեւս չվերադարձաւ:

Բաժակը այլեւս լեցուած էր, հայ ժողովուրդը դիմեց զէնքի եւ ինքնապաշտպանութեան, եւ ծնունդ տուաւ Վասպուրականի Ապրիլեան հերոսամարտին, որ ոսկետառ պիտի արձանագրուի Հայոց պատմութեան մէջ:

Բ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՅԳԵՍՏԱՆ.— Հայերը ամբողջութեամբ հաւաքուած էին արեւելեան թաղերը, դիրք բռնած էին տուներու, պարտէզներու եւ այգիներու մէջ: Ունէին 1000 զէնք, փամփուշտարան մը եւ Պօլկարացիի շինած փոքրիկ թնդանօթը 500 քայլ հեռաւորութեամբ: Ղեկավարներն էին Արմենակ Եկարեան, Պուլկարացի, Կայծակ Առաքել եւ Արամ փաշա: Թուրքերը ունէին 6000 զօրք, 12 թնդանօթ, պաշիպօզուքներ եւ Քիւրտեր: Ամէնէն առաջ Հայերը կը նեղէին Թօփրագ Քալէն, անգլիական հիւպատոսարանը, եւ հայկական թաղերու սրտին մէջ թառած Համուտ աղայի զօրանոցը:

Ապրիլ 7ին Ուրբաթ Առուի մօտ, Թուրք. ոստիկաններ յարձակեցան Հայուհիներու վրայ: Հայերը կրակ բացին, Թուրքերը դիմեցին ընդհ. յարձակման: 70ի մօտ հայկական դիրքերու զօրեղ համազարկը ետ մղեց յարձակողականը: Գիշերային յարձակում մը նոյն բախտին արժանացաւ: Ապրիլ 8ին Հայերը հրկիզեցին անգլիական հիւպատոսարանը, Ապրիլ 9ին Համուտ աղայի զօրանոցը: Մինչեւ Մայիս 3 կատաղի կռիւներ մղուեցան Օթէլ, Նալպանտեան, Թովմասեան, Սահակ պէյ, Դհերցի Սարգիս, Հաց Համբող, Տարտանէլ, Տէլի Պաթման, Հիւսեան, Խրիմեան, Շմաւոնեան, Վըզվըզ, Ջրուանդցեանց, Տպող Խէրօ, Զանօեան, Տ. Խաչատուրեան, Շաղոեան եւ Թէրլէմէզեան դիրքերու շուրջ, որոնք քանիցս քանդուեցան, նորէն վերաշինուեցան, եւ միշտ մնացին Հայոց ձեռքը: Շահպէնտէրեանի դիրքը զոր Թուրքերը գրաւած էին 7 Ապրիլին, վերագրաւուեցաւ 9 Ապրիլին: Հայ տղեկներ իբր սուրհանդակ, Հավան թօփիներու պատրոյգը կտրող, փամփուշտահաւաք եւ առողջապահական օժանդակ, ահագին դեր խաղացին Վանի հերոսական մարտնչումներու ընթացքին:

ՔԱՂԱՔԱՄԷՋ.— Հոս եւս Հայերը դիրք բռնած էին արեւելակողմը: Ունէին 300 զէնք: Թուրքերը 1000 հոգի, թնդանօթներ, 4 հավան թօփի որոնք կը գործէին Վանի պատմական բերդէն, որ փառանդաւոր կերպով կ'իշխէր հայկական թաղերուն վրայ: Քաղաքին հարաւը կային 4 պետական շէնքեր, Թէքէալիֆը Հարպիէ, Ծիտէճեան խան, ոստիկանատուն եւ Թէրզիպաշեան խան, որոնք եթէ Թուրքերու ձեռքը մնային, խիստ վտանգաւոր դրութիւն մը պիտի ստեղծուէր Հայերու համար: Ապրիլ 7ին Հայերը յարձակման անցան, գրաւեցին Թէքէալիֆը Հարպիէն, Տիկին Աղաւնի ի դերեւ հանեց Թրքական հրկիզման փորձ մը: Մինչ Հայերը հրկիզեցին Թէրզիպաշեան խանը, զինարանը, մթերանոցները, ոստիկանատունը, պետական վարժարանները: Այս հրկիզումներուն հերոսը հանդիսացաւ Արամ Կապարուկեան:

Հրկիզումներուն յաջորդեց յամառ մարտնչման շրջան մը, Հայերը Մայիս 3ին արդէն յաղթական, կը գրաւէին պատմական Շամիրամաբերդը եւ հոն գտնուած թնդանօթները ու հրասանդները:

(1) ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԻ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ Պրուսայի քաղաքապետութիւնը տեղւոյն կալուածահամարի վարչութեան դիմելով պահանջած է իր անունին փոխանցել Պրուսայի Հայոց գերեզմանատունը զոր կը նկատէ լքեալ գոյք:

Այս դիմումը կատարուած է յենլով 1580 թիւ քաղաքապետական օրէնքին, որուն համաձայն քաղաքապետութեանց կը փոխանցուին լքեալ կամ անտէր գերեզմանատուները:

Անցեալ տարի նման ձեռնարկ մը կատարուեցաւ նաեւ Գայսէրիի մէջ, ուր ծախու հանուած էին երկու հայ եկեղեցիներ, բայց մեր կատարած դիմումին վրայ կառավարութիւնը առաջքը առաւ օրէնքին սխալ մեկնաբանութեան եւ վաճառումէ ազատեցան երկու եկեղեցիները:

Հաւանաբար նման սխալ մեկնաբանութեան հետեւանք է նաեւ Պրուսայի քաղաքապետութեան դիմումը:

Հետեւաբար շահագրգռուողները պարտաւոր են որ անմիջապէս կալուածահամարի վարչութեան ներկայացնեն սեփականութեան փաստաթուղթերը, որպէսզի կարելի ըլլայ հաստատել թէ անտէր չէ գերեզմանատունը: Մանաւանդ որ Պրուսայի կալուածահամարի վարչութիւնը հրապարակային հրաւէր ուղղած է շահագրգռուողներուն, որպէսզի իրենց փաստաթուղթերը ներկայացնեն:

Ահաւասիկ այդ ծանուցումը, որ հրատարակուած է Պրուսայի «Անթ» թերթին 15 ապրիլ թըւակիր եւ 932 համար թիւին մէջ.

— Պրուսայի կալուածահամարի վարչութենէն (Պրուսա թափու սիճիլ մուհաֆըզլըղընտա).
— Պրուսայի քաղաքապետութիւնը 10 Ապրիլ 1948 թուակիր եւ 2418 համար պաշտօնագրով մը դիմում կատարելով 1580 թիւ քաղաքապետական օրէնքին 160րդ յօդուածին համաձայն պահանջած է իր անունին արձանագրել Հայոց լքեալ գերեզմանատունը, որ կը գտնուի Պրուսայի Փիրէմիր թաղը:

Ներկայիս կը ծանուցանենք թէ յիշեալ գերեզմանատան վրայ սեփականատիրութեան իրաւունք ունեցողներ եթէ կան իրենց ձեռքը գտնուած փաստաթուղթերով միասին պէտք է դիմեն մեզի մինչեւ առաջիկայ Ապրիլ 28ի չորեքշաբթի օրը եւ կամ նոյն թուականին ներկայանան մասնաւոր պաշտօնեային, որ տեղւոյն վրայ (գերեզմանատունը) պիտի գտնուի»:

Շահագրգռուողներուն կը յանձնարարենք աճապարել, նկատելով որ տասը օրէն կ'աւարտի տրուած պայմանաժամը:

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ:

ԱՐԱՄ ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆ (ՏԷՐՎԻՇ)

Ապրիլի 17ին Տառուագարաք հայ բժշկութիւնը խորին կսկիծով հողին յանձնեց Արամ Միրիմանեանը: Նա զոհ եղաւ անգթութեան, չար պատահականի, փողոցով արագ սլացող ինքնաշարժի ուժեղ հարուածի, ճամբարի մօտ տասնօրեայ աշխատանքի գնալու ժամանակ:

Հարուածը չափազանց ուժեղ էր, որից յետոյ հազիւ մի քանի ժամ ապրեց, մահացաւ առանց արտասանելու որեւէ բառ: Ինչպէս որ նրա վախճանը արկածալից էր, այնպէս էլ իր ամբողջ կեանքը՝ լի էր արկածներով, տառապանքներով:

Նա փոքր ժամանակից սկսած քաշել է բանտ ու աքսոր: Ունէր ազգային ոգի եւ անսպառ եռանդ: Նա յոգնել չէր գիտեր, մէկ աշխատանքից միւսին էր անցնում առանց արտնջալու:

Դերվիշը ծնուել է Պարսկաստանի Ռէշտ քաղաքում, պատանի ժամանակ տեղափոխուած Անդրկովկաս Բագու եւ Թիֆլիզ… Եփրեմ խանի շարժումից յետոյ, ուր նա եւս մասնակցել է որպէս անփորձ, պատանի բայց ճարպիկ պատանի: Հայ կամաւորական շարժման ժամանակ հրապարակ է նետւում եւ Համազասպի հեծելագնդի յիսնապետ է դառնում… Նա մասնակցել է շատ կռիւների եւ մի քանի անգամ վիրաւորուել: Շատերի նման նա եւս ճաշակել է բանտ եւ աքսոր:

Նա դաւանանքով հնչակեան էր, բայց շատերի պէս չի ձուլուել, համակերպուել կոմունիստների հետ: Բողոքել է անարդարութիւններիդէմ… Որպէս ազգային գիտակից զինուոր, նա գործակցել է կռուող կուսակցութեան: Նա Դաշնակցական էր եւ վայելում էր Ռոստոմի, Համազասպի եւ շատ ղեկավարների սէրն ու հմայքը… Նա սէր եւս ունէր գրելու, արձանագրելու յուշեր, դէպքեր անցեալի կեանքից: Նրան շատ չէր տրուած, որ շատ պահանջուէր, բայց եւ այնպէս ունի գրած ձեռագիր արժէքաւոր կտորներ եւ նրա անհուն ցանկութիւնն էր մի օր տպագրուած տեսնել իր գրածները, որը արդէն սկսել էր«Մաշտոց» տպարանում տպագրել, սակայն կիսատ գրութեան մէջ…

Եւ վերջապէս նա եղել է անխոնջ մշակ, ճամբարի ազգաբնակութեան համար…

Նրա ջանքերով շինուեց ճամբարի թատրոնը, բեմը: Նա կարգի բերեց ակումբը, բաց արաւ գարեջրատունը եւ վերջերս սկսեց իր սեփական գործը քաղաքից դուրս ուր եւ չտապելու պատճառով զոհ եղաւ:

Ճամբարի երկսեռ հասարակութիւնը խորին յարգանքով յարգեց նրա յիշատակը եւ հարիւրներով դիմեցին գերեզմանատուն թաղելու սիրելի Դերվիշին, որպէս հայ ժողովրդի հարազատ զաւակի, որը կնքեց իր մահկանացուն պանդխտութեան մէջ:

Գերեզմանի վրայ, բոլոր ծիսակատարութիւններ վերջացնելուց յետոյ հայր սուրբ Շահլամեան, որը անձամբ յանձն էր առել պատարագիչ լինել, նշան տուեց դամբանական խօսողներին՝ որոնք երեք հոգի դրուատեցին հանգուցեալի անցած ուղին:

Շտուտկարտ ՍՏԵՄԵԼ

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Զօրի մը մէջ կը հաւաքեն ամէնքն ալ, չորս կողմերէն քիւրտ ու թուրք աշիրաթները՝ հրացաններով, խանչարներով ու կացիններով յարձակում կը գործեն տեղն ու տեղը հրացանազարկ կ'ընեն բոլորն ալ: Ողջ մնացողներն ալ խանջարներով ու կացիններով կը սպաննեն, կը կողոպտեն ու կը թալլեն: Իրենց ընկերացող միլիսները՝ շատերէն նամակներ ալ բերին՝ թէ շատ հանգիստ կը ճամբորդեն, թէ յոյս ունէին քանի մը շաբաթէն վերադառնալու: Առատ նուէրներ ալ ստանալով աքսորեալներու ընտանիքներէն:

Զինուորցուները քար կոտրելու ճամբուն վրայ փճացուցին: Մուսուլ աքսորուածները Տիգրիս գետի յորձանքներուն յանձնեցին: Կուսակցական ծանօթ դէմքերէն ոմանք, տանջանքերով մեռցուցին, ոմանք ալ բանտը կը մնային՝ Առաջնորդական տեղապահ Չլղատեան վրդ.ի հետ, իբրեւ միլլէթ խայինլէրի Խարբերթի (տիվանի օրֆեայ) պատերազմական ատեան դատուելու համար:

Այդ օրերուն երկրորդ տանջարան մըն ալ կար, Գուրգուշունլու ճամին (Ճախապէս եկեղեցի), հայկական թաղերուն կից: Հոս նուապով կը կատարէին տանջանքները: Դափը կը զարնէին, չէյխերը կը սկսէին դառնալ, դարձդարձիկ իրենք իրենց վրայ անճոռնի դոռում գոչումներով, հավ….ը, հավ….ը, եւ այսպէս շարունակաբար, (զըրըր կուսային Աստուծոյ,իբրեւ թէ կ'աղօթեն), փրփուրը իրենց բերանը մինչեւ որ այս սուտահակները կիսամեռ գետին իյնային:

Ահա այս ոռնոցներու հետ տանջանքներն ալ կը սկսէին, եղունգներ քաշել, ոտքեր պայտել, մազերը մէկիկ մէկիկ քաշել, շիկացած երկաթներով մարմին տաղել, շիկացած թասը գլուխ անցնել, վերջապէս մոքէ ու խելքէ չանցած ու չտեսնուած տանջանքներ:

Գիշեր մը Չլղատեան առաջնորդին վիզը շուններու պէս շղթայ մը անցնելով՝ Թրքական թաղերը կը պտտցնեն, երեսը թքնելով, հազարումէկ տեսակ թրք. լիրբ ու լկտի հայհոյանքներով ու մօրուքին թելերը քաշելով կ'առաջնորդեն այս դժոխքը: Մինչեւ ուշ գիշեր չտեսնուած տանջանքներու ենթարկելէն վերջ՝ կիսամեռ վիճակով կը վերադարձնեն բանտը, ու նոյն գիշերը այս հրակայ, յաղթանդամ ու խիզախ առաջնորդին վրայ քարիւղ լեցնելով կը վառեն: Առաւօտուն լիրբ ու ոճրագործ բանտապահները՝ առանց խղճի խայթի լուր կը տարածեն ըսելով, — Մուրախասս էֆէնտին բանտը վառել ուզեր է բայց միայն ինքը, մէլլէթ խայինին այրեր է: Հայ բանտարկեալները՝ առաջնորդին սրտաճմլիկ աղաղակներէն ու կանչերէն՝ սոսկումի, վախի ու սարսափի ազդեցութեան տակ՝ մինչեւ առաւօտ չեն կրցած քնանալ, ու շաբաթներով կը յիշենայդ սոսկումի սարսռազդեցիկ գիշերը: Մեր մասնաւորականներէն, երեւելիներէն ու համեստ գործիչներէն վերջ՝ ահա առաջնորդն ալ այսպէս նահատակուեցաւ:

Հայ կաթոլիկներու խոհեմ առաջնորդը՝ գերապայծառ Չալըպեանը՝ Էլէնկթիմուրի յաջորդ ջարդարար ու Վանտալ Թուրքերը, շէնքի մը պատը կառուցանելու (բարձրացնելու) միջոցին՝ իբր տաղձ՝ քարին մէջը դրին ու պատեցին: Ան ալ այսպէս նահատակուեցաւ:

Փակագիծ մը,— Տիգրանակերտի, հանրային ու ազգային գործերով զբաղող ու 1915ի զոհուող ազգայիններէն ու դէմքերէն մի քանին, Եկէնեան, Պօղոս Դեղըարեան, Պասթաճեան, Ֆարըշեան, Թօփալեան, զինուորական հազարապետ ու բժշկապետ Արթին պէկ Հալվէճեան, Թէմոյեան, Մանտալճեան, Պօյաճեան, Շէրիքճեան, Տիրան Գազազեան, Քօրօղլեան, Զրաճեան Պօղոս երեսփոխան, Տօքթ. Թէրզեան (Ջութպարմաք), Իլվանեան, Թարգման վիլայէթի, Քէշիշեան եւն.:

Պօնպաճի կոչուած բանտարկեալները՝ Սէրայի բակը հանելով՝ քանի մը ռումբերու ու զէնքերու վրայ աւելցնելով հազարաւոր կշիռքիգունատեր — իբրեւ ռումբ — նկարեցին ու Պոլիս ղըրկեցին:

Հոս տանջանքներու ձեւը տարբեր էր: Բանտարկեալներուն կռնակին հեծած՝ Թուրքերը մտրակի հարուածներով բանտին բակը ու արտաքնոցները մաքրել կուտային:

Զարմանալի օր մը՝ Պոլիսէն հրահանգուեցաւ ղրկել Խարբերդի պատերազմական ատեանը՝ հոն դատուելու համար: Բանտարկեալները գիտէին որ պիտի մեռնէին՝ բայց բնաւ յուսալքուած չէին՝ իրենց կորովը բարձր ու անվախ՝ կ'երգէին հետեւեալ երգը:

(7)

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼԹԱՆՏԵԱՆ

Մայիս Մէկի տօնը

Աշխարհի ամէն մասերուն մէջ, Մայիս Մէկի աշխատաւորական տօնը կատարուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ ։

Մոսկուայի մէջ, միջազգային ընկերվարականութեան պետերը — Սթալին, Պերիա, Պուլկանին, Մոլոթով — ձառեր արտասանեցին։ Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ աւանդական տողանցքը Կարմիր Հրապարակին վրայ։ Հանդէսներ կատարուեցան նաեւ Լոնտոնի, Պերլինի, Բրակայի մէջ եւ ուրիշ տեղեր, բացի Պոլիվիայէն, ուր կառավարութիւնը արգիլեց ցոյցերը ։

★ Փլայմութհի մէջ, Անգլիոյ վարչապետ Էթլի Մայիս մէկի առթիւ իր խօսած ճառին մէջ, ըսաւ, ի մէջ այլոց . «Ամենամեծ սխալն է կարծել թէ համայնավար կուսակցութիւնը ձախակողմեան կուսակցութիւն մըն է, որովհետեւ այս կազմակերպութիւնը վերջին ծայր յետադիմական է... Իմ երիտասարդութեան ատեն, Ռուսիա ոստիկանական պետութեան մը գերագոյն օրինակն էր. այսօր ալ այնպէս է։ Ան աշխարհակալութեան գերագոյն օրինակն էր. այսօր ալ նոյնն է։ Տարակոյս չկայ որ մեթոտները փոխուած են, բայց ասիկա արգելք չէ որ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները հիմա չգտնուին Ռուսիոյ աշխարհակալական տիրապետութեան տակ »։

★ Փարիզի մէջ, Սէ Ժէ Թէի կազմակերպած ցոյցերը տեղի ունեցան Նասիոնի հրապարակէն մինչեւ Պասթիյ։ «Իւմանիթէ» մէկ միլիոն հոգի կը հաշուէ թափորին մասնակցող աշխատաւորներու թիւը։ Ցուցատախտակներու վրայ կը կարդացուէին հետեւեալ պահանջները .— «Օրավարձի յաւելում », «Հաց մեր երախաներուն համար», «Ազգային անկախութիւն», «Պաշտպանենք ... Խաղաղութիւնը », « Ռամկավարական Միութեան կառավարութիւն », « Աշխատաւորներու Միութիւն », եւն. եւն .։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ ֆրանսական ընդհ. կառավարչութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ այն լուրը՝ որուն համաձայն իբր թէ Սուլթանը մասնաւոր ներկայացուցիչ մը ղրկած ըլլայ Արաբական Լիկայի մօտ ։

ՓԱՐԻԶԻ մեծ տօնավաճառին բացումը կատարուեցաւ երէկ, պիտի տեւէ մինչեւ Մայիս 17։ Մուտքը 60 ֆրանք է ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արդարութեան նախարար Լատաս Աթէնքի Ս. Գէորգ եկեղեցիէն դուրս ելած միջոցին զոհ եղաւ ռմբի մը, որուն հեղինակը, համայնավար ահաբեկիչ մը, ձերբակալուեցաւ։ Նախարարը մեռած է հիւանդանոցին մէջ։Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց բազմաթիւ կասկածելիներ, որոնց մէջ են ոճրագործին երկու մեղսակիցները։ Պաշարման վիճակ յայտարարուած է Աթէնքի մէջ ։

ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ իրիկուան ժամը 9էն հայերէն դասախօսութիւն, ԳՐԻՄԻԹԷԼԻ կողմէ, Café Trois Portesի վերնայարկը։ (Հինգշաբթի 22 ապրիլ, Եղած երու մասին)։ Մուտք 30 ֆրանք ։ (Մէթրօ Cadet)։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Գ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ – ատամնաբոյժ 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, ղոքանչին, հօր եւ մեծ մօր՝

Գ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ
Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՄ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի
(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ 9 Մայիսին, առտուն ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Ա. Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ե. Յակոբեան եւ զաւակները, կը յայտնեն որ այս կիրակի, 9 Մայիս, ժամը 11.30ին, Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ, հոգեհանգիստի պաշտօն եւ պատարագ հանգուցեալ ՇԱՀԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆի եւ ուդւոյն ՀՐԱՉԵԱՅ ՅԱԿՈԲԵԱՆի հոգւոյն եւ յիշատակին համար։

Ներկայս առ ի գիտութիւն բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկ. Ծաղիկ Հանչէրեանէ հազար ֆրանք Պրէվանի հիւանդներուն համար, փոխան ծաղկեպսակի մեծ Հայուն՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ ։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 Մայիս Համբարձման տօնը նշանակուած է փոքրիկներու հաղորդութեան օր, Ս. պատարագ ժամը 10ին։ Փարիզի եւ շրջակայքի հայ դպրոցներու բոլոր աշակերտութիւնը կը հրաւիրուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։ Ժամերգութենէն ետք փոքրիկները պիտի առաջնորդուին խորհրդարան, ուր բազան հօր ներկայութեամբ, հաղարարձութիւնը պիտի կատարէ մասնաւոր պատշաճ ընդունելութիւն ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Մայիս 9ին, ժամը 3.30ին Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna եւ Trocadéro: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Գ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ՎԱՐԿԱԶ (պար), Օր. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ և Գ. ՀԱԳԷՇԵԱՆ (արտասանութիւն)։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Բացուած է բաժանորդագրութիւնը ութերորդ տարուան համար (1948).

Ֆրանսա, Ալժերիա, Մարոք	400 Ֆր.
Անգլիա, Ամերիկա, Կիպրոս, Պաղեստին Քանատա	500 Ֆր.
Մնացեալ երկիրները	450 Ֆր.։

Դիմել Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, 17 rueDamesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԺԱ. Պատգամ. Ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 20, 21, 22, 23ին Փարիզի մէջ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը զուարճախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիօթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի Մայիս 5ին, ժամը 4ին Sociétés Savantesի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն 4 Մայիսին երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը 5 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը 6 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 8 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԽԱԺԱԿ խումբը 9 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն 10 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին ։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները։ Ժողովները տեղի կունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Տիկին Ա. Յակոբեանի բնակարանը, 17 rue de Paris, Gentilly ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղին ժողովը վաղը Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ սրահը։ Օրակարգ Պատգամ. ժողով եւ ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Մայիս 28ի տօնակատարութեան յանձնախումբի ընկերները այս հինգշաբթի, 6 Մայիսին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱՄ ՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել։

Կ'ՈՒԶԵՆ ԳՆԵԼ

Ալեք. Երէցեանի երեք հատոր Կովկասի Հայք եւ Հայոց Կաթողիկոսութիւնը գիրքը։ Գրել՝ ՅԱՌԱՋի։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Բաժ. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél : GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 5 MAI 1948 Չորեքշաբթի 5 ՄԱՅԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5333-Նոր շրջան թիւ 948 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անհրաժե՞շտ էր որ աշխարհասասան փոթորիկ մը եւս պայթէր, որպէսզի մարդիկ սորվէին բառը, «Ցեղասպանութիւն» (Génocide) ...

Փորձը շատոնց կատարուած էր, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը։ Ամբողջ ժողովուրդ մը ողջակէզ՝ արեան ճապաղիքներու մէջ։ Առանց սեռի, տարիքի, դասակարգի կամ դաւանանքի խտրութեան։ Եօթը տարեկանէն մինչեւ եօթանասուն։

Ողջակէզ՝ ասիական թէ եւրոպական ահուսարսափի, բռնութեան եւ գազանութեան բոլոր նրբութիւններով։ Չարչարանքի, պղծութեան, բնաջնջումի թրքական եւ «արդիական» գիտելիքներով։

Արհաւիրք մը, որուն առջեւ վատոգի մարդկութիւնը խոյս կուտայ լեզապատառ։ Իսկ Աստուած կը փորձէր իր ամօթը ծածկել ամպերու անմատչելի բարձրութեան մէջ, լեզու հանելով բարեպաշտ պատառներուն անգամ.

— Աստուած, կա՞ս թէ չկաս ...

Մուհամմէտն ու Քրիստո՞սն էին որ կը չափուէին, թէ մոնկոլեան Ասիան էր որ ասպարէզ կը կարդար պոռնկաբարոյ Եւրոպային։

Անողոք իրականութիւնն այն է, որ վաչկատուն ցեղ մը անխնայ արիւն լակեց 1914—1922։ Վճռեց արեան մէջ խեղդել, ուրանալ, փոշիացնել դարաւոր ժողովուրդ մը։ Եւ դըրդադին, յաղթական ուժեր հազիւ համարձակեցան կախաղան մը սարքել։ Այն ալ իբրեւ «պատահմունք», եւ ոչ թէ իբրեւ կազմակերպուած արդարադատութիւն։ (Զարդարար կառավարիչ մը, Եոզկատի մէջ)։

Մնացեալը, ինչ որ կատարուեցաւ իբրեւ արդար պատուհաս, կը պարտինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Անոր հատու եւ անվրիպելի գնդակին։ Դժբախտաբար շատ ուշ արձակուած եւ սահմանափակ։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ վրիժառու բազուկն ալ տատանումներ ունեցաւ, այդ բախտորոշ օրերուն։

Չէ՞ որ յաղթականները կալանաւորած էին բազմաթիւ հրէշներ, դատելու եւ խստօրէն պատժելու համար, համաձայն հանդիսաւոր յայտարարութեան մը ...

Կը թուի թէ հայկական յորդահոսան արիւնը այնքան ծանր չէր կշռեր որքան այն միւսը որ հոսեցաւ Եւրոպայի մէջ, երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին։

Հայ ժողովուրդին դէմ սարքուած զանգուածային մահափորձը — Ցեղասպանութիւն — ծառայեց գիրքեր եւ մագաղաթներ լեցնելու։ Կամ ճարտասանական դոհարներ թափելու։ Իսկ միւսը անմիջապէս յանդեցաւ տրամաբանական վախճանին,— դատ եւ կախաղան։

Անշուշտ անոր համար որ, հայկականը «տեղական» հանգամանք ունէր։ Հեռու՝ իրենց շահատաններէն։ Իսկ միւսը՝ միջազգային կշիռ։ Եւրոպայի սիրտն էր որ կը ճեղքուէր, աշխարհակալութեան ճամբով։

Եւ դարակէն հանեցին պատրաստ բանաձեւը, — Ցեղասպանութիւն, արձակելու համար խմբական մահավճիռներ, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին։

●

Այս մռայլ յուշերը դուռ կը բանան այլապէս կսկծալի խորհրդածութեանց։

Բան մը փոխուա՞ծ է մեր հանրային ըմբռնումներուն մէջ, Հայաջինջ Սարսափներէն երեսուն այսքան տարի վերջը։

Կրնա՞նք, իբրեւ տեսակ մը սփոփանք, յայտարարել բարձրաձայն, թէ աւելի հասուն ենք այսօր։ Եթէ ոչ իմաստուն։

Մանաւանդ որ, այլեւս չափած ըլլալով աշխարհի բոլոր ծովերն ու ցամաքները, անփորձութեան չքմեղանք ալ չունինք։

Պատասխանը փնտռեցէք այսպէս կոչուած ազգային — քաղաքական կեանքին եւ լրագրական ժխորին մէջ։

Ինչպէս 1914—15ի ճակատագրական օրերուն, այսօր ալ լայն ու խոր ճեղքեր բացուած են հայկական ճակատին վրայ։ Աւելի լայն եւ «անկամրջելի» քան 33 — 35 տարի առաջ։

Այն ատեն ոչ հայրենիք ունէինք, ոչ ալ խորհրդային իշխանութիւն։

Եւ կը գտնուէինք մեր միջավայրին մէջ։ Ենթակայ՝ բռնակալութեան մը որ հաճութեամբ կը դիտէր մեր ներքին հակաճառութիւններն ու պառակտումները։

Այժմ թառած՝ ազատ ափերու վրայ, փրկուած՝ մէկ օրէն միւսը աքսորուելու, ջարդուելու մղձաւանջէն, կը ներկայացնենք շատ աւելի վրդովիչ պատկեր մը։

Ճեղք ճեղքի վրայ։ Ճակատ ճակատի դէմ։

Ողբերգութիւն մը, որ ոչ միայն արիւն կը պղտորէ, այլեւ չարախինդ քրքիջներ արձակել կուտայ ներքին թէ արտաքին թշնամիներուն։

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ վայրերան կամ ծուռերան մարդիկ «Երրորդ»ի մասին կը խօսին։

Թշնամին ոչ հաւատք հարցուց, ոչ ալ հոսանք, երբ արեան բաղնիքներ, իրական դժոխքներ կը սարքէր, Օսմ. կայսրութեան բոլոր ափերուն վրայ։ Մինչեւ Տէր Զօր։

Այսօր «իմաստուններ» ունինք որոնք պատրաստ են դիմացինը բզկտելու, յանուն այս կամ այն վարդապետութեան։

Թշնամին միակամ էր, երբ իր հայաջինջ մահավճիռը կը գործադրէր սանձակոտոր մոլեգնութեամբ։ Շարժման մէջ դնելով իր պետական բոլոր միջոցները։ Բոլոր դժոխային ուժերը։

Մեր մէջ տարրեր կան որոնք հետզհետէ կը խրին բիւզանդաբանութեան եւ խուժանավարութեան ճախճախուտին մէջ։ Ինչպէս 35 տարի առաջ։

Հայկական ճակատն է որ կը սարսի նորէն, իբրեւ հետեւանք անյատակ տգիտութեան եւ ապերասան քուութեանց։

Հաւաքական խելագարութեան մշուշ մըն է որ կը բարձրանայ Հայկական Արտասահմանի հորիզոնին վրայ։

Պիտի կրնա՞նք փարատել զայն, որպէսզի չծառայէ թրքական ցեղասպանութեան պակասը լրացնելու, եթէ նոր փոթորիկ մը պայթի։

Մենք երբեք չենք մաղթեր այդ պատուհասը։ Չենք ալ ուզեր հաւատալ չարագուշակ մարգարէներու գուժկան լուրերուն։

Բայց եւ այնպէս, զգոյշ։ Նոր ճեղքեր չբանանք։

Պէյրութ Շ.

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Օսմ. Հանր. Պարտուց վարչութեան հաշուակալական դիւանի նախկին պաշտօնեաներէն ծանօթ երգիծաբան՝ «Լոյս» եւ «Հանրագիտակ» երգիծական շաբաթաթերթերու (Պոլիս) տնօրէն եւ խմբագիր՝ ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ԼԻԼԱ), որ մինչեւ տարի մը առաջ դեռ կը շարունակէր իր աշխատակցութիւնը զանազան թերթերու ինչպէս եւ «Յառաջ»ին, մեռած է իր բնակարանին մէջ յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Մեր ցաւակցութիւնները իր զաւակներուն՝ «Յառաջ»ի աշխատակիցներ՝ Պ. Արմենակ Փափազեանի եւ Տէր եւ Տիկին Աւագեանի։

Հարիւրաւոր Հայեր ալ կը փախչին Պաղեստինէն

ՊԷՅՐՈՒԹ, 29 Ապրիլ (Յառաջ).— Պաղեստինը դժոխք դարձած է եւ հազարաւոր փախստականներ Լիբանան կ'ապաստանին ծովու թէ ցամաքի ճամբով։ Արդէն իսկ հասած եւ տեղաւորուած են քսան հազար փախստականներ։ Հարիւրաւոր Հայեր ալ կան այս դժբախտներուն մէջ, կիներով եւ մանուկներով։

Եթէ Երուսաղէմը պաշարուած չըլլար, ուրիշ հարիւրաւոր Հայեր հարեւան երկիրները պիտի ապաստանէին։ Մանաւանդ որ, կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանայ եւ կռիւները կանոնաւոր պատերազմի հանգամանք առած են արդէն։

Չորեքշաբթի առտու Պէյրութի նաւահանգիստը հասաւ մեծ առագաստանաւ մը, ուր լեցուած էին 250 Հայֆացի Հայեր։ Մեր հայրենակիցները մաքսատան մէջ ընդունուեցան Պաղեստինեան կոմիտէի անդամներուն կողմէ։ Գոյքերու պարպումի գործի մէջ անոնք օժանդակութիւնը վայելեցին Ամերիկեան համալսարանի ուսանողներուն, որոնք նոյն պահուն նաւահանգիստ կը գտնուէին։ Պաղեստինեան յանձնախումբի կողմէ՝ ազգական եւ բարեկամ չունեցող Հայերուն առաջարկուեցաւ Քարանթինա երթալ եւ միանալ արաբ բախտակից գաղթականներուն։ Հասնող Հայերը կը յայտնեն թէ վաղը կամ միւս օր պիտի հասնին աւելի մեծ թիւով Հայեր։

Գաղթականները բոլորն ալ արձանագրուեցան յատուկ յանձնախումբի մը կողմէ՝ կարենալ օգտուելու համար օժանդակութեան ձեռնարկներէն։

18 ժամ տեւող ճամբորդութեան ընթացքին մեռած է ծերունի Հայ մը՝ Ս. Տէտէեան։

Առժամեայ խաղաղութիւն Պաղեստինի մէջ

Պաղեստինի անգլիական զինուորական իշխանութիւնները զեկոյց մը հրատարակեցին, որով կը յայտնեն թէ «ընդհանուր ապահովութիւնը պահպանելու համար», հետեւակազօրքի, հրետանիի, թնդանօթի եւ ծովային զինուորներու օժանդակ ուժեր ղրկուած են այս երկիրը։ Նաեւ ցամաք ելած են արդէն նոր մը զինուորներ եւ ռազմանիւթեր։

Այս զեկոյցը զարմանալի կը թուի, երբ նկատի առնենք որ 10 օրէն Անգլիացիները պիտի գործադրեն Պաղեստինը լքելու իրենց հաստատ որոշումը, քանի որ Մայիս 15էն վերջ կը դադրի բրիտանական հովանաւորութիւնը։ Բայց, Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարած է թէ օգնական ուժ ղրկելու որոշումը հետեւանքն է այս պահուս Պաղեստինի մէջ տիրող ներքին ծանր կացութեան։

Սակայն, Հրէական Գործակալութեան տեսակէտը բոլորովին տարբեր է. Սիոնականները կ'ըսեն թէ Անգլիացիք կացութիւնը ծանրակշիռ կը նկատեն, պարզապէս այն պատճառով որ Հրեաները յաջողութիւններ ձեռք բերած են, այնքան ատեն որ այնպէս կը թուէր իրենց թէ Արաբներն էին որ կը յաղթէին, Անգլիացիք թոյլ տուին անոնց որ յարձակին, եւ չխորհեցան նոյնիսկ միջամտութիւն գործել։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ թէ Երուսաղէմի եւ թէ Եաֆայի մէջ, անգլիական զինուորներու միջամտութեան շնորհիւ է որ Արաբները դուրս եկան իրենց վտանգուած կացութենէն։ Արաբական աղբիւրէ բխած լուրի մը նայելով, Մեծն Բրիտանիան իբր թէ յանձն առած է խաղաղութիւնը վերահաստատել Պաղեստինի մէջ, պայմանաւ որ Արաբները ոեւէ յարձակում չգործեն Մայիս 15էն առաջ։

Միւս կողմէ, դիտել կը տրուի որ Անգլիացիք միջամտած են միայն այն վայրերուն մէջ՝ որոնք բաժանման ծրագրին համաձայն, Հրէական հողերէն դուրս կը գտնուին։ Կարծես, ասով հասկցնել կ'ուզեն թէ հարկ է Պաղեստինի մէջ պահպանել «իրաց ներկայ վիճակը», առանց նկատի առնելու որ այլեւս բաժանման ծրագիր գոյութիւն չունի, քանի որ ՄԱԿը մերժեց զայն մեծամասնութեամբ։

Ամէն պարագայի մէջ, Պաղեստինի կացութիւնը շատ աւելի հանդարտ է հիմա։ Թէեւ Հրեաները հաղորդեցին թէ սուրիական եւ լիբանանեան զինուորները սահմանը անցած են արդէն, բայց այս լուրը հաստատուած չէ։

★ Հրեայ գործակալութիւնը կոչ մը ուղղեց ՄԱԿի Ապահով. Խորհուրդին, որպէսզի միջոցներ ձեռք առնէ Պաղեստինի Հրեայ ժողովուրդը պաշտպանելու համար, եթէ Արաբները այս երկիրը արշաւեն։ Առանց ՄԱԿի միջամտութեան — կ'ըսէ կոչը կռիւը անխուսափելի պիտի ըլլայ, եւ կրնայ ընդհանուր պատերազմի պատճառ ըլլալ, իր անհաշուելի հետեւանքներով։

★ Անդրյորդանանի Աբտուլլահ թագաւորը զեկոյցով մը կը յորդորէ Պաղեստինի Արաբներուն որ իրենց պաղարիւնութիւնը պահեն, երկրէն չգաղթեն եւ գործակցին արաբ բանակներուն հետ, որոնց ժամանումը խիստ մօտալուտ է,— կ'ըսէ։ Զեկոյցը կ'աւելցնէ. «Անդրյորդանան իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ, սպասելով որ իրեն գործակցին նաեւ միւս Արաբ պետութիւններն ալ, որոնց մասնակցութիւնը անհրաժեշտ է վերջնական յաղթութեան համար»։

★ Լէյք — Սըքսէսի ձեռնհաս շրջանակներէն տրուած լուրի մը համաձայն, Արաբ պետութիւնները յայտնած են Միաց. Նահանգներու եւ Անգլիոյ թէ պիտի չարշաւեն Պաղեստին, Մայիս 15էն առաջ։

★ Զինադադարին գործադրութեան շնորհիւ, այս պահուս կռիւ տեղի չունենար ոչ Երուսաղէմի հին քաղաքին մէջ ոչ ալ Եաֆայի եւ Թել Աւիվի շրջանին մէջ։

ՍՆՆԴԵՂԷՆՆԵՐՈՒ անբաւարար բաշխումին դէմ բողոքելու համար սկսած գործադուլները կը շարունակուին գրեթէ ամբողջ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Մօտ 20.000 մետաղագործական բանուորներ իրենց աշխատութիւնը դադրեցուցած են Նիւրէմպէրկի մէջ (Ամերիկեան գօտի), եւ 8000 բանուոր ալ, Հանովրի մէջ (անգլիական գօտի)։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՏԻՏԱՆԻՆ ՄԱՀԸ ԵՒ ՄԵՐ ԿՐԿՆԱԿԻ ՍՈՒԳԸ

Ապրիլեան այս օրերուն, երբ մենք համազգային սուգի մէջը կ'ապրէինք հայրենիքէն մինչեւ Սփիւռքի ամէն մէկ անկիւնը հեռաւոր, ուր-տեղ որ Հայու սիրտ մը կը բաբախէր, ոգեկոչելով Մեծ Եղեռնին մեր բոլոր նահատակները, պարզ չինակմանէն մինչեւ պաշտելի Զօհրապներն ու Վարուժաններ, երբ մենք Անոնց հետ հոգեկան հաղորդակցութեան մէջ էինք երկիւղած, կը պատմէինք ու կ'արձանագրէինք գործուած աննախընթաց, բարբարոս եղեռնապատումը, ահա, այս օրերուն, վրայ կը հասնի մեր մեծ երգիչին, սիրուած Ղարիպին՝ Ա. Ահարոնեանի կսկծալի մահը, տասնըչորս տարիներու տառապանքներէ, կոծկոծումներէ ետքը:

Ու մեր համազգային սուգը կը դառնայ կրկնակի, կը թարմանան մեր վէրքերը ....

Ցուրտ ալիքը մեզ կը խեղդէ:

Մեր բազուկները կը դողան, մեր մատները կը փայտանան, գրիչը մեր ձեռքէն վար կ'իյնայ:

Մեր կուրծքերը կը փլին: Հայ ժողովուրդին մեծագոյն ու քնքքարաւոր զաւկին անփոխարինելի կորուստին առջեւ անհուն է մեր ցաւը:

Աւետիս Ահարոնեա՛ն:

Մինակ իր անունը արտասանելով աննկարագրելի սարսուռ մը՝ դող մը կ'անցնի մեր հոգիներէն: Ժամքի կը բռնուի մեր ողջ էութիւնը:

Կը ցնցուին մեր ջիղերն ու արիւնը կանգ կ'առնէ երակներուն մէջ: Կը կարծէի, պահ մը թէ մարդ նիլվանային դիրկը կ'իյնայ... Անկարողըլլալով կրել, տանիլ այս մեծ կորուստն ու ծանր վիշտը, կսկիծը: Տոկալ՝ դիմաւորել ուժգին հարուածին:

Ծոր, մեծ ու կրկնակի է մեր սուգը: Համազգային, առանց դաւանանքի, համոզմունքի խտրութեան, եթէ մեր երակներուն մէջ էն տաք Հայու, զտարիւն Հայու արիւնն է որ կ'եռեւեփի:

Ան, Ա. Ահարոնեան, մեր անհուն վիշտին մեծ երգիչը, բնաւ խտրութիւն չդրաւ իր պաշտած հայրենիքին զաւակներուն միջեւ: Անոր համար գոյութիւն ունէր՝ մէկ Հայոց Աշխարհ, մէկ հայ ժողովուրդ:

Ու ան, իր կեանքին ամբողջ օրերուն մէջ այս երկու անունները կը զատ, սրտին ու մտքին՝ ուրիշ խօսք ու ձգտում, երազ ու տենչանք չունեցաւ, չապրեցաւ:

Բանիւ եւ գրչով, երգեց ու պարզաբեց: Զգաց ու ապրեցաւ: Իր յոյսին ու հաւատքին մինակ աղբիւր ունեցաւ, տառապեցաւ, ցասումի արցունքներ կլլեց իր ժողովուրդին ու հայրենիքին համար: Հոգիին ու մտքին, չըթունքներուն վրայ պտտցուց Հայոց աշխարհն ու անոր ժողովուրդը, մինչեւ որ, դժբախտ օր մըն ալ այդ երկու պաշտամունքները չըթունքին՝ ծարաւցող սրտին մէջ, կաթուածահար տապալեցաւ — ինչպէս զինուոր մարտիկ մը իր դիրքին վրայ — բեմին վրայ, նժդեհ ...:

Ահա թէ ինչու կ'ըսենք ու վստահ ենք, որ, Ահարոնեանի կորուստը բովանդակ հայ ժողովուրդին համար է: Անոր սուգը համազգային է ինչպէս մեր մեծ եղեռնը:

Սուգի մէջ է նաեւ մեր պատմական ու ներկայ, ամբողջական Հայոց Աշխարհը:

Արարատեան դաշտը կը անքայ իր վիշտին տակ: Մասիսը կը հեկեկայ իր մեծ զաւկին անշունչ մարմինին առջեւ խոնարհած: Արագածի կանթեղներուն պատրոյգներէն պլպլան լոյսերը արցունքի կայլակներու վերածուած են:

Բարձր Հայքը, Տարօնն ու Վասպուրականը իրենց ալպէն իսկ սպաւոր քօղերուն տակ կը վըշտան: Հայոց ծովակները իրենց ծիծաղը դադրեցուցած են:

Գետերը — Արաքս, Եփրատ, Տիգրիս ու Ճորոխ, անոր մահուան բօթը կը տարածեն ամէն ուղղութեամբ, «խաղաղութիւն», խաղաղութիւն մեր բազմահանճար մեծ որդւոյն տառապակոծ ոսկորներուն» երգելով մեղմիկ:

Ու հիմակ, ես, «Ազատութեան ճանապարհին»ին — իմ առաջին կարդացած յեղափոխական գիրքը — անպուղական հեղինակին, հայրենիքէն հազարաւոր մղոններով հեռու աչուին կարօտ փակելուն համար, միտքս կը չարչարեմ, որոնելու՝ գտնելու համար բառեր, որոնցմով կարենամ նախադասութիւն մը չինել ցաւին այս տարողութիւնը պատկերացնելու:

Ու սոսկում, նորէն պիտի կանչեմ անմոռանալի գեղիս անհման չերերէն փշուրի մը, ողբերգութեան խորութիւնը չափող, որը կ'երգուէր օտարութեան, պանդխտութեան մէջ իրենց աչուին փակողներուն համար:

Տիտա՛ն ՂԱՐԻՊ,

Ղարիպ մեռար, ղարիպ թաղեցին...
Լացի՛ն՝ ղարիպ մարեր ի վրադ,
Լացի՛ն՝ ղարիպ քուրեր ի վրադ ...

Քու անունդ պիտի ապրի մեր ժողովուրդին հետ յաւիտեան ու յաւերժ:

Պիտի յիշուի քու անունդ փառապանծ, ցորչափ Հայոց Աշխարհի պորտին վրայ կանգուն է քու — եւ մեր — այնքան սիրած ու երգած Մասիսը:

Ն. ԾԻՆԱԿԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Գ. ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՐՃԱԿ.— Շրջանի ղեկավարն էր Շիրին Թոռոյեան, ունէր 100 կռուող: Կռիւները սկսան Ապրիլ 7ին: Թիւրքերը 150 զինուորով եւ 1 թնդանօթով, Արճակը աւերելէ վերջ յարձակեցան Խառակոնիսի առջեւ: Հայերը զօրեղ դիմադրութենէ մը վերջ՝ Արճակ լճի հիւսիսային ափերով բռնեցին Կըզըլճա լեռը: Ապրիլ 9ին 300 հոգինոց թըշնամի ուժ մը լեռան հիւսիսէն, Եալկուզաղաճ գիւղի ձորէն, յարձակեցան Կըզըլճայի վրայ, բայց ետ մղուեցան: Ապրիլ 10ին Նարաթ գիւղի Հայերը, կարճ կռիւէ մը վերջ հաստատուեցան Կըզըլճա լեռան Զամախլու կատարը: Ապրիլ 11ին կռիւը տեղափոխուած էր Աւերակիմէջ, գիւղին հարաւը դղմաքար դիրքը պաշտպանող քիւրտ Ղազար, իր տղան Ալօ եւ 12 հոգի մեծ հերոսութիւն ցոյց տուին: Նոյն օրը 40 հայ կռուողներ լքեցին Զափու օղլու լեռը եւ քաշուեցան Կըզըլճա: Խօշ կէտիկի մէջ սպաննուեցան 40 Ասորիներ: Ապրիլ 12ին Շիրին, որ կռուի մէջ կորսնցուցած էր իր կինը, զաւակները ու եղբայրները, յաջողեցաւ ամէն կողմէ Աւերակի մէջ հաւաքուած 8000 հայ փրկել եւ հասցնել Այգեստան: Ապրիլ 12ին Թուրքերը յարձակեցան Դարման եւ Կողպանց հաւաքուած 3000 Հայերու վրայ, բայց 70 Հայ եւ Ասորի զինեալներ դիմադրելով ժողովուրդը անվնաս բերին Վարագ:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐ.— Հոս դժբախտաբար Ռուս - Թրքական ճակատի մերձաւորութեան, Զիլանի զօրեղ քրտութեան եւ թրք. խոշոր ուժերու ներկայութեան պատճառաւ, դիմադրութիւն կազմակերպել անհնարին եղաւ: Արճէշի մէջ կոտորուեցան 4000 հոգի, Բէնտի Մահու Կոյտ կամուրջի վրայ 1000, այնքան մըն ալ Ալջավազ: Ապրիլ 10ին Գործօթի Հայերը ետ մղեցին թշնամին որ 10 զոհ տալով փախաւ, բայց Ապրիլ 24ին թշնամին խաբէութեամբ գիւղը մտնելով կոտորեց 100 հոգի:

ՀԱՅՈՑ ՁՈՐ.— Ապրիլ 3ին Թուրքերը աւերեցին Հիրճը եւ յարձակեցան Սպիտակ վանքի վրայ, 8 հայ կռուողներ զանոնք ետ մղեցին: Ապրիլ 6ին Խոհէմ պէյ 300 հոգիով եւ 2 թնդանօթով, Վանէն չարժուելով յայտնուեցաւ Պլթենցի առջեւ: Բայց Հէյի Քամակ ամրացող Հայեր, 3 Թուրք սպաննելով թշնամին ետ մղեցին: Տեսնելով որ Թուրքերը նոր օգնական ուժեր կը ստանան, ժողովուրդը առնելով քաշուեցան նախ Զիլլի սարը եւ ապա Քեռծի լեռը, ուր անպատանեցան նաեւ Աթանանցի եւ Սպիտակ վանքի Հայերը, բազմաթիւ յարձակումներ ետ մղելէ վերջ:

Ապրիլ 8ին Գրացի Լազգին յարձակեցաւ Անկշտանցի վրայ, 20ի մօտ Հայեր զայն ետ մղեցին: Նոյն օրը Քիւրտերը յայտնուեցան Խըէմէրի առջեւ, Սահակ Գաբրիէլեան մավզերով մը զինուած, Պանիրեանի տունէն կրակելով ետ մղեց Քիւրտերը եւ ժողովուրդը առնելով անցաւ Կուռուպաշ: Միւս օրը 25 զոհ տալէ վերջ Քիւրտերը գրաւեցին Անկշտանցը: Կզզիի մէջ 8 Հայեր բազմաթիւ Քիւրտեր սպաննեցին եւ գիշերանց պաշարման շղթան ճեղքելով անցան բերդակի վրայով Վարագ:

Կեմ գիւղի մօտ լեռնալանջերու, Շալակոտի եւ եկեղեցւոյ մօտ դիրք բռնող 60 Հայեր, թընդանօթի կրակին չդիմանալով նահանջեցին Անգղ, ճամբան ժողովուրդը 250 զոհ տուաւ: Նահանջողներէն 12 հոգի հերոսական կռիւէ մը վերջ ինկան Աստուածածին վանքին մէջ: Եղիշ Մկրտիչեան 15 հոգիով Ս. Տիրանաւորի սարը զօրեղ դիմադրութենէ մը վերջ քաշուեցաւ Քերծ: Ցովսէփ Խլղաթեան 30 հոգիով սպաննուեցաւ Շամիրամի կամուրջին մօտ: Անգղի Հայերը 400 զոհ տուին: Ապրիլ 7ին Գասպար Խապոեան 80 հոգիով իշխանի գոմի մէջ կուրծք տուաւ 1000 հոգինոց թշնամի ուժի մը եւ յաջողեցաւ ժողովուրդը ազատել: Արտամետի մէջ փոքրիկ դիմադրութիւն մը տեղի ունեցաւ, Հայերը կորսնցուցին 300 հոգի: 150 հայ կռուողներ ազատեցին Մաշտակ հաւաքուած 4000 Հայեր եւ զանոնք տարին Վարագ: Քերծ հաւաքուած 2000 Հայեր զօրեղ դիմադրութենէ մը վերջ անցան Փեսան դաշտ:

Կըզըլթաշի մօտ 4 Հայ զինեալներ, ընդ որս Ցարէթ անուն 15 տարեկան քաջ պատանի մը, հերոսական դիմադրութենէ մը յետոյ սպաննուեցան: Դիմադրութիւն ցոյց տուին նաեւ Քէօշքի եւ Խորգոմի Հայերը:

Լեռ մը փլաւ...

Ա՜խ վարպետ, այս ինչ կսկիծ է, այս ինչ դաժան մահ, Ապրիլի այս գարնան ծաղիկ օրերուն:

Ցեղի մը ամբողջ մարմինը մեր բոյնին, դեռ թաց արիւնը, յոյսի ու տխրութեան մեր տխրամիտներուն, որո՛ց՝ սուգերդը Աստուծոյ չունչով ինքդ երգեցիր:

Օր մըն ալ յանկարծ թելերն ճայթեցան, հանճարիդ աննման, լեռան մը նման:

Ա՜խ վարպետ, անուշ ու հեզիկ բնութեան ընկեր, մանուկ ու անվիշտ հոգիս հոգիիդ մէջ, դաշտերուն ծոցը, ես ման կուգայի:

Դաշտերը հագուած, գոյնզգոյն լաթեր, մեր երկրին պէս, հարսներուն նման համբոյր կուտային, տարագիր ցեղիդ, որը զանգուածին:

Ծառեր ու ծաղիկ, գարնան վարդերով, հազար գոյներով, մեր աղջիկներուն ծով ժպիտներով, քու փառքիդ համար երգդ կ'երգէին:

Ծիծեռնակն հպարտ, եթերին ծոցը, Արեւ ծծելով բոցանոր կ'առնէր ...

Բայց ճնճղուկներու բանակ մը անմեղ, լացի երգերով, ու ողբ ու կոծով, դաշտեր ճեղքեցին, անցան ու գացին լեռն դիմացի, ուր ժողովուրդի մը սիրտն էր պահուած:

Ա՜խ վարպետ, վարպետ այս ինչ կսկիծ է որ ցեղ մը ամբողջ մինակ ձգեցիր ու «փակ դրան առջեւ արցունքը կուլ տալով, եւ Աշխարհից ծածուկ» հեռացար գացիր ...

Ինչ պատասխան տան թոռներդ տարագիր, այս սուգի ու դաժան մահուան սեղանին, Մասիսին ու Արարատին, Տիգրիսին ու Եփրատին, եւ քու պաշտած Հայոց Աշխարհի բոլոր նահատակ հերոսներուն, որոնք քու հրաշունչ խօսքով ու մարգարէական գրչով Ազատութեան ճանապարհը պատրաստեցին:

Այո, լեռան մը նման փլար դուն, ով անմահ վարպետ — «Գունատ ու յոգնած ուխտաւոր մի անծանօթ աստուածութեան կախարդական տաճարին»:

Վ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ԹԻՄԱՐ.— Ապրիլ 8ին թշնամին պաշարեց Տիրամէրը, դրաւեց գիւղի արեւելքը Խաչ Աղբիւր եւ միւս կողմը Բողամ բարձունքները, 4 հայ կռուողներ սպաննեցին բազմաթիւ Քիւրտեր եւ նշանաւոր Զէյնէլ բէկը, Քիւրտերը ժողովուրդէն կոտորեցին 70 հոգի: Միաժամանակ ընդհ. յարձակում սկսաւ հայկական բոլոր գիւղերուն վրայ, որոնց ժողովուրդը 12.000 հոգի խմբուեցան ծովափ: 40 հայ կռուողներ դիրք բռնեցին Լիմ անապատի դրսի տան եւ Խժիշկ գիւղի միջեւ տարածուող բլուրներուն վրայ: Զօրեղ կերպով դիմադրեցին թշնամիին, սպաննեցին յայտնի ջարդարար Աթանէն եւ ժողովուրդը ազատելով տեղափոխեցին Լիմ կղզին: Այլուր զօրեղ դիմադրութենէ մը վերջ՝ 150 հոգի կորսնցուց գիւղի մեծաւորներուն վարանոտութեան պատճառով:

ՎԱՐԱԳ.— Վանի արեւելեան կողմը երկգագաթ լեռ մըն է, իր համբաւաւոր վանքով: Հայերը հետեւեալ կերպով դասաւորած էին իրենց ուժերը, 50 հոգի Կողպանց եւ Ս. Գրիգորի վանքը, 250 հոգի Վարագի վանքը, 200 հոգի Շուշանց: Վարագ հաւաքուած էր 6000ի մօտ Հայութիւն: Թուրքերը յարձակեցան 1300 հոգիով եւ 4 թնդանօթով, վերագրաւեցին Զորավանքը որ Վանէն եկող հայկական ուժերու ձեռքը ինկած էր: Ապա իրարու ետեւէ Տրագեօլ սարը, Շուշանցը, Կողպանցը եւ Ս. Գրիգորը, Հայերը ստիպուեցան քաշուիլ Այգեստան: Մայիսի սկիզբը կրկին յաղթական՝ բարձրացան Վարագի կատարը:

ԳԱՎԱՇ ԵՒ ՓԵՍԱՆԴԱՇՏ.— Թուրքերը Փեսանդաշտի հիւսիսը Բարատոտիկը ձեռք ձգելու անյաջող փորձէ մը վերջ, ինկան Գավաշի հայկական գիւղերուն վրայ, մոխրաբերդի Փայխներու եւ Փիրաքար լեռան դիմադրութիւններէն յետոյ, Գավաշի Հայութիւնը լեցուեցաւ Փեսանդաշտ, Լեւոն Շաղոեանի շուրջ, որ իր ուժերով բռնեց հետեւեալ դիրքերը, Բարատոտիկ (120 հոգի) կը հսկէ Ոստան թաղ ճամբուն վրայ, Շահբուրաբերդ (45 հոգի) Վան Թաղ ճամբուն վրայ, Կարաբլախ (35 հոգի) եւ նաեւ գիւղ (հասան Զաւուշի հրամանին տակ 20 հոգի): Ապրիլ 15ին Հաճի Տիրվիշ 500 հոգիով յարձակեցաւ Բարատոտիկի վրայ, կորսնցուց 25 հոգի: 100ի մօտ ոստիկաններ փորձեցին Ատոսի կատարէն անցնիլ Հայոց Թիկունքը, 6 դիակ թողլով նահանջեցին: Այս առաջին յաջողութիւններէն զօրեպնդուած, Հայերը մինչեւ կամաւորներու հասնիլը կուրծք տուին եւ 7000 ժողովուրդ ալ հոս փրկուեցաւ:

ՄՈԿՍ.— Խաղաղասէր Մութթուլա բէկի շնորհիւ կռիւ տեղի չունեցաւ: Լաթօն Շէն Զորի Հայերը գիշերով ազատեց: Ոզմի եւ Մարմտանքի մէջ տեղի ունեցան փոքր ընդհարումներ: Ուլմի կռուին նահատակուեցաւ Լաթօն:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՆՏՕՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Մահուան առթիւ

ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ ԻՐԵՆՑ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԱՅՏՆԱԾ ԵՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ Հ. Յ. Դ. Ա. Կոմիտէէն եւ «Հայրենիք»ի խմբագրութեան հեռագիրը.— Ա. Ահարոնեանի, մեծ հայրենասէրի եւ մեր անվեհեր ընկերոջ կորուստին առթիւ կը մասնակցինք ձեր վշտին եւ սուգին, անոր ոյժը, գրականութիւնը եւ կեանքը ցոլացուցին հայ ժողովուրդին ցաւը անոր պատին ներշնչեցին անմահ հաւատքը իր ճակատագրին ։

Մեր գլուխները կը խոնարհենք անոր փառաւոր յիշատակին առաջ ։

×

Աստրէջանցիներու քաղաքական ժարմնին կողմէ Պ. Մ. Մակարէմոֆ Հ. Հ. Պատուիրակութեան ուղղուած նամակով մը կը յայտնէ թէ տասը օրէ ի վեր բացակայ ըլլալով չէր կրցած ներկայ ըլլալ յուղարկաւորութեանը Ահարոնեանի, որ «միաժամանակ Կովկասցի մեծ հայրենասէր մըն էր: Ու կ'աւելցնէ.

« Իր մահը սուգ մըն է ոչ միայն Հայերուն, այլ նաեւ անփոխարինելի կորուստ մը բոլոր Կովկասցիներու, ինչպէս նաեւ գրականութեան համար (մեծ բանաստեղծ մըն էր ողբացեալը) ։ Անկեղծ ցաւակցութիւններս ձեզի եւ խորունկ վշտի զգացումներս իր ընտանիքին »։

×

Իրաքի Հապանիա շրջանի ընկերներու կողմէ Երուանդ ։

Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կ. Կոմիտէ ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կրընոպլի մասնաճիւղ ։

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի Սանուհիներու խումբ։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէ ։

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Մարսէյլի մասնաճիւղ ։

Պետ. Կարմիր Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղ ։

Մարսէյլի Հայ Աւետարանական համայնքին կողմէ Պատ. Ղազարեան ։

Տէսին էն Ռազմագէտի Բագրատ Խոստիկեան ։

★ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՑԱՒԿԵՊԱԳՐԵՐ —

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրօ ։

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. կոմիտէ ։

Հայ Համր. պատուիրակութիւն ։

Արեւմտ. Եւր. Կեդր. կոմիտէ ։

Ֆրանս. Կապոյտ Խաչ ։

Եգիպտացի խումբ ։

Րաֆֆի խումբ ։

Շահաստանի Կեդր. կոմիտէ ։

Գաղթական. Խորհուրդ ։

Ովասիսի Կեդր. կոմիտէ ։

Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղ ։

Սեվրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ ։

Լեռնավայրի կեդր. կոմիտէ ։

« Զուարթնոց »ի խմբագրութիւն ։

Արծիւ ենթակոմիտէ ։

Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէ ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաջանի մասնաճիւղ ։

Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Ահարոնեան ։

Հարաւ. Ամերիկայի Կեդր. կոմիտէ ։

Ամերիկայի Հայ Օգն. Կեդր. վարչութիւն ։

Հ. Յ. Դ. Ծովքի Կեդր. կոմիտէ ։

Կամուրջի Կեդր. կոմիտէ ։

Հ. Մ. Ը. Մ. Ֆրանսայի Շրջ. մարմին ։

Ծաղկեպսակ մը Ահարոնեանի աղջիկէն եւ որդիէն ։

Շավիլի Նոր Սերունդ ։

«Արեւմուտք»ի խմբ. Ֆն. Պիւզիւրոյ Ընդհ. միութիւն ։

Ոսկանապատի Կեդր. կոմիտէ ։

Հ. Յ. Դ. Հրուանդանի Կեդր. կոմիտէ ։

Հ. Յ. Դ. Թանգարան ։

Հ. Յ. Դ Զաւարեան կոմիտէ եւ Իսիի գաղութ ։

Եգիպտացի կոմիտէ ։

Վէթերաններու Ֆոնտ ։

Վարդան ենթակոմիտէ ։

« Հայրենիք » օրաթերթ ։

Ժընէվրալ Թորգոմ ։

« Յառաջ »ի խմբագրութիւն ։

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւն ։

Վալանսի Ահարոնեան Ակումբ ։

Հայ Արենուշներ ։

Ասոնց վրայ աւելցած էր նաեւ Մարսէյլէն միասին բերուած տասնէ աւելի չքեղ ծաղկեպսակներ, որոնց կարգին Տիկին Ն. Ահարոնեանի ղետեղածը ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ԽՈՒՄԲԸ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 26 Ապրիլ.— Երէկ, կիրակի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ, հովանաւորութեամբ Պէյրութի քաղաքապետ Նիքոլա պէյ Ռըզքալլայի ու աւելի քան 10.000 ժողովուրդի ներկայութեան, տեղի ունեցաւ Պէյրութ — Անգարա խառն խումբերու ֆութպոլի մրցումը։ Պէյրութի խումբը իր արագ ու վճռական խաղարկութեամբ ոչ միայն կրցաւ հակազդել Անգարացիներու առաջին յարձակումին, այլեւ յաջորդաբար Սահականի միջոցաւ նշանակեց իր երկու նշանակէտը։

Բ. կիսախաղին Թուրքերը յարձակողականի անցնելով հազիւ կրցան շահիլ իրենց միակ նշանակէտը, որուն դէմ Շատարեանն եւ Հատտատի բարձրացուցին իրենց խումբին կէտերու թիւը՝ չարաչար պարտութեան մատնելով Անգարան։ Պէյրութի խումբը որ ամբողջութեամբ ցոյց տըւաւ ուշանչելի խաղարկութիւն մը, իր յաղթանակը առաւելապէս կը պարտի Մանուէլի, Շատարեանի, Համնիի, Սահականի եւ Տիգրանի քացառիկ խաղարկութեան ։ (Խաղացողներէն վեցը Հայեր էին, անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի)։

Տեղական թերթերը արձանագրելով Լիբանանի խումբին այս յաջողութիւնը, ջերմապէս կը շնորհաւորեն վեց Հայերը ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղեստինի քաղաքական շփոթ մթնոլորտը մտահոգիչ կացութիւն մը ստեղծած է Պաղեստինի մէջ գտնուող մեր գաղութներուն եւ մասնաւորապէս Երուսաղէմի վանքին համար ։

Պաղեստինի Հայերը գլխաւոր քաղաքներու մէջ հաստատուած ըլլալով մեծ մասամբ տուժած են բախումներէն։ Շատերը լքելով բնակարան եւ աշխատանք ապաստանած են Ս. Յակոբեանց Վանքը եւ կրօնական հաստատութիւնները։ Հրէշտակապետաց, Բեթլեհէմի, Ռեմլէի, Յոպպէի վանքերը լեցուած են բազմաթիւ աղէտեալներով։ Երուսաղէմի վանքին ներքին եւ արտաքին մասերու մէջ մնացած չէ տեղ մը որ յատկացուած չըլլայ աղէտեալի մը ։

Ստացուած տպագ. տեղեկութեանց համաձայն, Վանք ապաստանած են 1800 հոգի, արտաքին թաղին մէջ ալ ապաստանած են 700 հոգի ։

Աղէտեալներուն կացութիւնը աւելի տագնապալի կը դառնայ պարէնի միջոցներու խանգարումով, կենսամթերքի տարապայման սղութեամբ։ Այս դժբախտ կացութիւնը մասամբ մը ամոքելու համար, Երուսաղէմի Պատրիարք Սրբազանին նախագահութեան տակ կազմուած է բընամթերական մարմին մը, որուն միջոցներն ալ սահմանափակ են, նկատելով որ բարեկեցիկ դասակարգը հեռացած է երկրէն, ուրիշներ անգործ են եւ տագնապալի կացութեան մը մէջ կը գըտնուին։ Երուսաղէմի վանքին հաստատութիւններն ալ ներկայացած են կալուածներու կործանումով։ Խանութներէն ոմանք հրկիզուած են եւ վարձուելու անկարելիութեան մէջ։ Տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով խորտակուած է Գեթսեմանիի Ս. Աստուածածին հնադարեան եկեղեցիի պատը, վնասուած են բոլոր սեղանները, պատկերները, ջահերը, անօթները, պահարանները իրենց ամբողջ բովանդակութեամբ ։

Երուսաղէմի հնադարեան վանքը եւ Պաղեստինի հայ գաղութը կ'անցընէ աննախընթաց տագնապ մը, արժանի ամէն Հայու մտահոգութեան ։

Դիւան Կաթողիկոսարանի

21 Ապրիլ 1948 Անթիլիաս

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Մահուանդ գոյժը տխուր՝
Հովի քնքուշ ալիքներով,
Թող սաւառնի Արագածի փէշերուն ։
Սրտեր կան այնտեղ, խորանի նման,
խունկի են կարօտ,
Կուրծքեր կան այնտեղ, որ կը հեծեծեն
շունչիդ են կարօտ ։
Ծաղիկներ կան այնտեղ, գարնան ծաղիկներ, ցօղի են կարօտ ։

Փարիզ ԱՐԱ

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Շնորհակալութիւն վեհափառ սուլթան,
Որ դուն քար ու քանդ ըրիր Հայաստան,
Օրը հազարով Հայեր ջարդեցիր,
Հայոց չէն գիւղեր ամայացուցիր,

Փառք ու պարծանք քեզ մեծդ փատիշահ,
Որ հայ ջնջելով գտար քեզի շահ,
Մեր աւետարան դուն կոխկրտեցիր,
Ու զագիր լեզուովդ խաչ անարգեցիր ։

Գոհութիւն եւ փառք վեհափառ Համիտ,
Որ հնազանդելով պաշտած գուրանիդ,
Մեր տոնացուցում տեղ չթողուցիր,
Բիւր նահատակաց անուամբ լեցուցիր ։

Մռայլ բանտերէն հազար հայ բերան,
Կ'օրհնէ անունդ վեհափառ սուլթան,
Քու մեծ անունդ սխրագործութիւն,
Յաւէտ պիտ յիշէ Հայոց պատմութիւն ։

Բանտին մէջ մեռաւ Տիգրան Պագալեան (Զարնաստղեան), Գափլանը (Յարութիւն)։ Մնացեալները ճամբայ հանեցին քալելով դէպի Խարբերդ, (մօտ 200 քիլոմեթր ճամբայ)։ Լեւոն Կէմճեան ճամբան կը մեռնի, Օթրագճի Յակոբը՝ Խարբերթի մօտ Գեղուան գիւղը՝ իսկ Գառնիկ Գաղանճեանը (Լճեցի) Խարբերթ կը մեռնի, բոլորն ալ Դաշնակցական ։

Պատերազմական ատեանը (տիւանը իւրֆը - եայ) բոլորն ալ մահուան կը դատապարտէ՝ (կախաղան) բացի Յովհաննէս Պաղտասարեանէն որ 17 տարեկան էր եւ միակ վերապրողըորներկայիս Մարսէյլ կը գտնուի արդարադատ Թուրքը օրէնքը տառացիօրէն կը յարգէ..)։ Ահա այս երիտասարդ Դաշնակցականներու անունները 1.— Տիգրան Տիլլեան, առեւտրական, 2.— Ալլան (Յարութիւն) առեւտրական, 3.— Թանուքաճի Արօ (Յարութիւն) թիթեղագործ, 4.— Թուխման Տէր Պօղոսեան, պաշտօնեայ, 5.— Թօքմաճի հաճի Յակոբ պողպատագործ, 6.— Մանուկ Պայտարեան (Ջնքուշցի), 7.— Տամուրճի Ասլօ (Չլընկեան) երկաթագործ, 8.— Սանտրճի հաճի Յակոբ (Խնձաջուկց) սանտրագործ, 9.— Գազանճի Կիրակոս դերձակ, 10.— Փուշըճի Խորէն (Փուշուճեան), 11.— Մկրտիչ Աքմաքճեան (Այնթապ), 12.— Աւետիս Պասմաճեան (Ուրֆացի) ։ Այս վերջին երկուքը՝ Վարդապետի մը հետ բերուած էին Պէյրութէն ։

Երբ կախաղան կ'առաջնորդուէին՝ այս 12 անձնապուհ հերոսներէն՝ Մանուկ Պայտարեան՝ կախաղանին տակ՝ խիզախ ու կրակոտ ճառ մը կը խօսի, դատապարտելով Թուրք ոճրածին միտքը, կ'աւելցնէ մեր ապագայ սերունդները իմի հաւաքելով մեր աճիւնները՝ ձեր մոխիրներու վրայ մեր ազատութիւնը պիտի կերտեն։ Դահիճը որ մօտեցած էր աթոռը քաշելու, կէց մը կուտայ կեցցէ հայ ժողովուրդը գոչելով խեղդկապը վիզը կ'անցնէ։ Դահիճը վախէն մի քանի չարաթ վերջը աչքերը կուրնալով չան պէս կը սատկի ։

Այլ մարդիկ բնաջնջուած էին՝ կիներ, երեխաներ ու ծերեր մնացած էին Տիգրանակերտ ։ Պոլսոյ հրէշածին ու նենգամիտ ղեկավարութիւնը, Էնվէր, Թալէաթ ու Ճէմալ եռատանին՝ կառկածելով տեղացի Թուրք ոստիկանութեան ու պաշտօնէութեան անկեղծութեանը վրայ, (նկատելով որ տեղացի Թուրքն ու Հայը երկար տարիներ, կողք կողքի, իրարու հետ ապրելով ու սերտ յարաբերութիւններ ստեղծած ըլլալով երկուքն ալ կրնան ներողամտաբար վարուիլ Հայերուն հետ, ուրիշ շրջաններէ՝ Տիգրանակերտ, ղրկած էին հրէշ կուսակալ Ջէրքէզ Ռաշիտ պէյը քանի մը չէրքէզ պաշտօնեաներով, դահճապետ չէրքազ գումանտան Բուշտի պէկը 40 չէրքէզներով, տեղահանութիւնները կազմակերպելու ու ղեկավարելու համար։ Քաղաքէն ալ իրենց հետ առին, Հայերու դահիճներ ու դատապարտապարտներ, Զազայ օղլու եղբայրներ, Դահար աղա, Շէֆքի Եասինպաշտ, Հաճի Փախըր, Սըտգի, Պոլսոյ երեսփոխան Փիրինճիզատէ Ֆէյզի պէկ, քոմիսէր Մահտուհ պէկ, քոմիսէր Համտօ, քոմիսէր Ապտըլլաթիւ, քոմիսէր Եահեայ եւ շրջաններէն բերուած Քիւրտ միլիսներ ։

1915ի Գարնան, Մայիսին՝ բսեն թէ պատերազմ է, երկրին ապահովութեանը համար ստիպուած ենք ձեզ տեղափոխել այլուր, ձեր սիրելիներն ալ կը տեսնէք, Մուսուլ, Պաղտատ, Հալէպ։

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնի մէջ արեւմտեան երեք մեծ պետութեանց եւ Պէնէլիւքսի փորձագէտները վերսկսան իրենց խորհրդակցութիւններուն, արեւմտեան Գերմանիոյ մասին: Գաղտնի նիստի մը մէջ քննեցին այն կարգադրութիւնները՝ որոնք պէտք է տեղի ունենան Ռուրի ելեկտրականութեան միջազգայնացումին համար: Կ'ըսուի թէ այս ուղղութեամբ հիմնական սկզբունքներ ձեռք բերուած են :

Միւս կողմէ, ժողովին ենթայանձնախումբերը ծրագիր մը պատրաստած են արեւմտեան Գերմանիոյ համար սահմանուելիք կառավարական ձեւին մասին: Այս ծրագրին համեմատ, մինչեւ ներկայ տարւոյ վերջը, արեւմտեան Գերմանիա մէջ պիտի կրնայ հաստատուիլ ինքնավար կառավարութիւն մը, որ լայն իրաւասութիւններ պիտի ունենայ ներքին գործերու մէջ :

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Առենէ մը ի վեր, Հռոմի մէջ գումարումներ կ'ունենայ Աշխատաւորական միջազգային Դաշնակցութեան գործադիր ժողովը, որուն մաս կը կազմեն, ի մէջ այլոց, անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական, սովետական եւ եւրոպական սենտիքաներու պետերը :

Մասնաւորաբար, այս վերջին երեք պետերու համայնավարական ձգտումներուն պատճառով, խորհրդակցութեանց ընթացքին ծագեցան տարակարծութիւններ, որոնք Մայիս Մէկի տօներուն առթիւ սուր հանգամանք առացան :

Միաձայնութեամբ որոշուած էր որ պետերը պիտի մասնակցէին կատարուող հանդէսներուն, այն պայմանով որ ասոնք համայնավարական ո եւ է բնոյթ չկրէին: Ծիշդ է որ յարդարանքը այն սրահին՝ ուր տեղի պիտի ունենային բանախօսութիւնները, համայնավարական ցուցատախտակներ կամ նշաններ չէր պարունակեր: Բայց, ֆրանսական պատուիրակը Լուի Սայյան, իտալական պատուիրակը Տի Վիթթորիօ եւ սովետ պատուիրակը Գուցնէցով թոյլ տուած էին որ համայնավար ունկնդիրները սրահ մտնեն կարմիր դրօշներով, զորս նոյնիսկ ծածանել տրուած են երբ ռուս պատուիրակը վերջացուցած է իր ճառը: Ասկէ զատ, բանախօսներէն ոմանք, ինչպէս ֆրանսայի եւ սովետ պատուիրակները համայնավար եւ ռուսաէր յայտարարութիւններ ըրած են, ու հակառակ արտայայտուած են Մարշըլի ծրագրին, ցոյցերուն տալով համայնավարական՝ բնոյթը : Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները խստիւ բողոքած են այս խոստմնազանցութեան դէմ:

Տարակարծութեան առիթ տուած է նաեւ Ֆոռս - Ուվրիէրի նոր սէնտիքային ալ Միջազգային Դաշնակցութեան մէջ առնելու կամ չառնելու խնդիրը: Այս բոլոր տարակարծութիւնները կը սպառնան բաժանում առաջ բերելու Աշխատաւորական Միջազգային Դաշնակցութեան մէջ, թէեւ Ֆրանսայի պատուիրակ Լուի Սայյան լաւատես է այս մասին, յայտարարելով որ Հռոմի տարակարծութիւնները յաջողութեամբ վերջացած են: Անգլոսաքսոն պատուիրակները աւելի վերապահ են այս մասին :

Լուի Սայյան, որ Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարն է, հրաժարած է Սէ Ժէ Թէի քարտուղարութեան պաշտօնէն, ինքզինքը ամբողջովին նուիրելու համար Աշխատաւորական Միջազգային Դաշնակցութեան գործերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՎ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ.— Առենէ մը ի վեր, Սեւ Ծովու նահանգներու բազմաթիւ գիւղերուն մէջ, տիրող սովին առաջքը դեռ կարելի չեղաւ առնել: Շրջակայ գիւղերէն Սամսոն հասած գիւղացիներէն տեղեկացայ — կը գրէ Թուրք թղթակից մը — որ կացութիւնը ծանրակշիռ եւ տխուր է: Արդարեւ այս շրջանին գիւղերուն մէջ ժողովուրդը վարսակ եւ յարդ կ'ուտէ : Ասոնք չգտնողներ ալ կան: Ինէյէյի գիւղերուն մէջ սովամահ եղողներ ալ գտնուած են : Մեծ է անասունի կորուստը :

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆ

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ հօթր սենեակով տուն մը որ ունի կեդր. ջերմութիւն, կազ, ելեկտրականութիւն, երկու խոհանոց, լուացարան, բաղնիք, կարաժ եւ 765 մեթր քառակուսի պատատու ծառերով պարտէզ մը շրջապատուած պատով, ծախու է: Դիմել Գ. Երամեանի 49 Ave. de Fredy, Villemomble, Seine :

Կ՝ Ո Ւ Զ Ո Ւ Ի Ն

Bottier (կնոջ կօշիկ) քով աշխատելու համար լաւ գործաւորներ — affichage և finissage: Trépointe եւ semellage կարը եւ Tige կարելն ալ պէտք է գիտնան:

Դիմել **AKAP, 34, rue Taitbout, Paris 9e.**

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Գ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ — ատամնաբոյժ 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, զաւկին, հօր եւ մեծ հօր՝

Գ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ եւ

Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ (Ծնեալ ՔԻՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ 9 Մայիսին, առտուն ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 Մայիս Համբարձման տօնը նշանակուած է փոքրիկներու հաղորդութեան օր, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Փարիզի եւ շրջակայքի հայ դպրոցներու բոլոր աշակերտութիւնը կը հրաւիրուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին : Ժամերգութենէն ետք փոքրիկները պիտի առաջնորդուին խորհրդարան, ուր բազմաթիւ հօր ներկայութեամբ, հոգաբարձութիւնը պիտի կատարէ մասնաւոր պատշաճ ընդունելութիւն :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Մայիս 9ին, ժամը 3.30ին Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna եւ Trocadéro: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Գ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՉԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ՎԱՐԿԱԶ (պար), Օր. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ և Գ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ (արտասանութիւն):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սապընոյի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական գեղարուեստական ատակներով:

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի « ՀԱՐՍԸ »:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով : Մուտք՝ 100 ֆրանք :

ԳԱՆԵՃՕ ՔԱՇԱՆԻ Կրթ. յանձնախումբը կազմակերպած է հաւաքոյթ մը շրջանիս բոլոր միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու համագործակցութեամբ, գեղարուեստական բաժինով որ տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Գանեճօյի Rue d'Arcueilի Ֆրանս. դպրոցի սրահին մէջ: Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ պիտի խօսի Հայ մշակոյթի մասին: Շրջանիս Հայութիւնը կը հրաւիրուի այս բացառիկ հաւաքոյթին :

Կրթ. Յանձն. Գանեճօ Քաշանի

Գ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԸ կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Գ. Յարութիւն Փաշալեանը, Տրապիզոնցի, որ ամուսնացած է Փոլթուգալեանի աղջկան հետ եւ Մարսէյլ հաստատուած: (Ժամանակին Գաթում եղած է): Տեղեկացնել Ա. Աւետիսեանի, 27 rue Desnouettes, Paris (15) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Տիկիններ Մենտուհի եւ Աղնիւ Շահնազարեան, (իրենց հօր, մօր եւ եղբայրներուն անունները Հաճի Կալպաքճի եւ Տիկին Մանիկ, Գ. Գ. Աւետիս եւ Մագսուտ) կը փնտռեն Գ. Թիւֆէնքճեան Աբէլ, Տիկին Թիւֆէնքճեան Վարդուհի եւ տղաքը Միհրան, Տիգրան եւ Սուրէն որոնք Հէրէքէն (Թուրքիա) մեկնած են 1910ին 1912ին: Իմացնել հետեւեալ հասցէներուն, Մենտուհի Շահնազարեան 17 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), կամ Աղնիւ Շահնազարեանի 113 rue Et. Dolet, Alfortville (S.):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Գաֆրացի Առլինէ Աղապապեան մօր անուն Ջանազան Ինճիեան, կը փնտռէ իր քրոջորդին Մայրենի Էլմաեանը : 1922ին կը գտնուէր Մարսէյլի գաղթականներու կայանը: Կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին՝ ..Kévorkian, 5 rue Michel Serre, St. André, Marseille :

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԺԱ. Պատգամ. Ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 20, 21, 22, 23ին Փարիզի մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիոթայի Զրայր խումբը 9 Մայիսին :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի Մայիս 5ին, ժամը 4ին Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի՝

ԹԱԹՈՒԼ խումբը 5 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 8 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԽԱԺԱԿ խումբը 9 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն 10 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Տիկին Ա. Յակոբեանի բնակարանը, 17 rue de Paris, Gentilly : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Գոմոնի մասնաճիւղին ժողովը այսօր Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ սրահը: Օրակարգ Պատգամ. ժողով եւ ընտրութիւն: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Մայիս 28ի տօնակատարութեան յանձնախումբի ընկերները այս հինգշաբթի, 6 Մայիսին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ 8 Մայիսին իրիկունը ժամը 8.30ին ընկերուհի Աղաւնիին տունը 8 rue Brochette : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները իր շաբաթական հանդիպումին, այս ուրբաթ ժամը 9ին Sociétés Savantes: Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ Խաչատուր Աբովեանի «Կեանքն ու գործը», իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ: Հայերէն դասերը 8—9:

ՇԱՎԻԼԻ Արդութեան խումբի ժողովը յառաջիկայ Մայիս 8 շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԳԱՆԵՃՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Հրայր Ակումբը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ բարեկամական Միութեան տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Palet d'Orի շքեղ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière, Մարսէյլ: Տոմսերու համար դիմել՝ Chaussures Marlène, 94 rue d'Aubagne, Tél. C. 2715. Chaussures Sina, 22 rue de Rome եւ Dalakupeian 48 rue Puvis de Chavanne :

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 6 MAI 1948 Հինգշաբթի 6 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5334-Նոր շրջան թիւ 943 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Կ՚ըսեն թէ Դաշնակցութիւնը յամառօրէն կառչած կը մնայ հին սախտակներու, մինչդեռ աշխարհին բան փոխուած է իր յիսնամեայ գործունէութենէն ի վեր։

= Կրնայի՞ք օրինակներով խօսիլ ։

— Օրինակ, Հայաստան դրած է բնական ճամբան, իր ճակատագիրը կապելով իր հզօր հարեւանին հետ, մինչդեռ դուք ձեր յոյսը դրած էք հեռաւոր սուրբերու վրայ։

= Որո՞նք են այդ հեռաւոր սուրբերը։

— Անգլօսաքսոնները եւ միւս արեւմտեան պետութիւնները, որոնց քաղաքականութիւնը այլ եւս գաղտնիք չունի մեզի համար ։

= Ուրեմն Դաշնակցութիւնը Հայաստանի սահմաններու ընդարձակում ամբողջացում, ազատութիւն պահանջելով, կը ծառայէ անգլօսաքսոն պետութեանց աշխարհակալութեան ։

— Այդպէս կ՚եզրակացնեն, քննելով իր վերջապահ դիրքը Խ. Միութեան հանդէպ։

Եթէ այդ պարոնները դէպքերը լրջօրէն քննելու կարողութիւն եւ տարրական պարկեշտութիւն ունենային, չատոնց պայծառացած կ՚ըլլար մեր քաղաքական մթնոլորտը։ Անոնք ի զուր կը փորձեն մոլորեցնել հանրային կարծիքը, քմահաճ սատապելներ հիւսելով եւ թութակաբար կրկնելով զանազան սուտեր եւ քսութիւններ ։

— Կը հաւատա՞ք թէ անգլօսաքսոն պետութիւնները տրամադիր են որեւէ ձեւով օգնելու հայկական դատին լուծման ։

= Ոեւէ մեծ պետութիւն իր մատը մոխիրը չի թաթխեր, թիզ մը հող աւելցնելու համար մեր հայրենիքի սահմաններուն վրայ։ Ըստ ենք ու կը կրկնենք.— Բոլոր Մեծերն ալ իրար կ՚արժեն ... ճակատին վրայ։ Մեր հազար կրամ արիւնը հարիւր կրամ քարիւղի արժէք չունի անոնց համար։ Փորձը տեսանք ինչպէս 1914—18ին, նոյնպէս 1939—45ին։ Եւ ամէն օր ալ կը տեսնենք, խաղաղութեան վերահաստատումէն ի վեր ։

— Ուրեմն աւելի գործնական պիտի չըլլա՞ր տպաւորել միայն մէկ մեծ պետութեան, ուրիշ խօսքով մեր հիւսիսի հարեւանին բարեհաճութեան։

= Այդ քաղաքականութիւնն է որ կը փորձուի երեք տարիէ ի վեր։ Եւ սակայն ...

— Ամէն պարագայի մէջ, միայն Խ. Միութիւնը, այսինքն Ռուսաստանն է որ չահագրգռուած է Հայկ. Դատով։ Հետեւաբար ան կրնայ լուծել հանգոյցը, ուշ կամ կանուխ ։

= Եթէ ուզէր, լուծած կ՚ըլլար, 25 տարուան ընթացքին։ Հարցը այն է որ Մոսկուան բոլորովին տարբեր կ՚ըմբռնէ փոքր ժողովուրդներու ազատագրութեան խնդիրը ։

— Անշուշտ կ՚ընդունինք որ ամէն բան իր կամքէն կախում չունի։ Ահաւասիկ, Անգլիայէն վերջ Ամերիկան ալ իր պաշտպանութեան տակ առած է Թուրքիան, եւ կը սպառազինէ, կը զօրացնէ զայն ։

= Անգամ մըն ալ — բոլորն ալ իրար կ՚արժեն։ Աւելի քան 25 տարի, Մոսկուան էր որ դաւաճանեց յեղափոխութեան եւ քաղմնելի դաւեր սարքեց, ոտքի հանելու համար կիսակործան Թուրքիան, իբրեւ ախոյեան մը միջազգային աշխարհակալութեան դէմ։ Արեւմտեան միւսներն ալ իրարու ետեւէ գլորեցան նոյն ճամբուն վրայ, պարպելով Կիլիկիան, Թրակիան, Փոքր Ասիան, Պոլիսը եւ ուրիշ հողեր, փառապսակ մը հիւսելով Անգարայի գլխուն։ Եւ հիմա դարձեալ նոյն խաղերը կը սարքուին երկու կողմէն ալ։ Մի զարմանաք, եթէ վաղը Ռուսերը նորէն իրենց հովանաւորութեան տակ առնեն Թուրքիան ։

— Շատ յոռետես կ՚երեւաք ։

= Լաւատեսութեան հիմքերը կը խախտին օրէ օր։ Անշուշտ մեզի պէս ժողովուրդի մը համար առաւելութիւն մը պիտի ըլլար հզօր հարեւանի մը ներկայութիւնը, Արեւելքի այդ եղերական ճամբաներուն վրայ, ուր կը գտնուի մեր հայրենիքը։ Դժբախտաբար լերան մը ծանրութիւնն է որ կը զգանք մեր թեւերէն հայրենիքին վրայ։ Ծանրութիւն մը որ կը ճնշէ, կը տրորէ, փոխանակ թռիչք տալու ։

— Քիչ մը շատ բանաստեղծական եղաւ պատկերը։

= Օրինակ, մեր հայրենիքին համար օրհնութիւն մըն է Արարատը, իբրեւ ալպաէն եւ հնանի։ Աչքերդ բաց, թեւերդ արձակ, վարուցան կը կատարես իր շուքին տակ, ազատօրէն կը նուիրուիս ամէն տեսակ ստեղծագործութեան ։ Վհատութեան, տառապանքի պահերուն ակնարկդ կ՚ուղղես այդ ամեհի լերան, զարաւոր հսկային, եւ հոգիդ կը պայծառանայ։ Բայց եթէ լեռը վերնայ իր ամբողջ ծանրութեամբ ...

— Ուրիշ ելք չունինք, զօրաւորի դիրք եւ ակարի ճակատագիր ։

= Բուն բառով՝ բռնութիւն։ Մոսկուան միայն երեւութապէս կը յարգէ ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը։ Իբրեւ գործնական քաղաքականութիւն՝ նոյն հարթիչ գլանն է որ կը թաւալի հիւսիսէն հարաւ, առանց նկատի առնելու իւրաքանչիւր երկրի եւ ժողովուրդի պահանջները, տենչերն ու իրաւունքները։ Այս քաղաքականութիւնը կը հակասէ նոյնիսկ խորհրդային վարդապետութեան ։

— Մեզի համար ցնորք է անկախութիւնը ։

= Ինչո՞ւ ցնորք չէ Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբանանի եւ ուրիշ արեւելեան երկիրներու համար, որոնք դեռ երէկ բաժնուեցան Օսմ. կայսրութենէն, ինքնավարութեան դասընթացք մը բոլորելով օտար հոգատարութեան տակ։

— Խ. Միութեան ապահովութիւնը կը պահանջէ իր մականին տակ պահել փոքր ազգերը ։

= Այդ ապահովութիւնը տասն անգամ աւելի կ՚ամրապնդուի, եթէ իւրաքանչիւր ժողովուրդ վերստանալով իր ինքնորոշման իրաւունքը, իր ազատութիւնը, դառնայ իրապէս հաւասարազօր անդամ նոյն դաշնակցային պետութեան։ Ռուս ժողովուրդին համար անգամ բարիք մը պիտի ըլլար այսպիսի կարգուսարք մը, փրկելով զայն հիւանդագին կասկածամտութենէ մը, որ աղբիւրն է բոլոր չարիքներուն ։

— Գեղեցիկ տեսակէտներ, բայց ի՞նչ օգուտ, ստիպուած ենք եղածով գոհանալու ։

= Գոհացողները կրնան բազկատարած աղօթել Սթալինի արեւշատութեան համար, բայց իրաւունք չունին թրքավարի լուտանքներ եւ բանսարկութիւններ սահեցնելու, երբ ուրիշներ տարբեր կը մտածեն եւ առանց վերապահութեան կը պարզեն սեւն ու ճերմակը։ Անոնք որ վարժուած են օտար սպունգէ ծծելու իրենց քաղաքական իմաստութեան կաթը, թող չյաւակնին հայրենասիրութեան դաս տալ Դաշնակցութեան։ Կամ ունէ Դաշնակցութիւնը ։

Պէյրութ Ծ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՄՔԻ ԱՆԿԱԽ ...

Թերեւս դուք ալ «կամքէ անկախ»... մոռցած էք որ Ապրիլեան եղեռնի բուն թուականն, 1915 Ապրիլ 11—24, շաբաթ օր մըն էր, ճիշդ այս տարուան պէս։

Այս զարհուրանքի թուականը դարձեալ կամքէ անկախ? պատճառներով եկած զուգադիպած է գթութիւն բաշխող եւ պետական հանգամանքով օժտուած Միութեան մը մեծ պարահանդէսին ։ « Ի՞նչ չարաաստիկ զուգադիպութիւն» պիտի ըսէք բարեմիտ Մարաչլցին, իսկ իր դրացին կատարեալ պաղարեամբ եւ սրտի խորունկ գոհունակութեամբ կը բացատրէ «Տիկինները ուրիշէն հայրենասիրութեան դաս առնելու պէտք չունին, մանաւանդ որ անոնք իրենց պարտականութիւնը կատարած էին Փրատոյի եկեղեցիին մէջ »։ Մեռելներու հոգւոյն մոմ էին վառեր մարդիկը, յետոյ այդ ամսուան ընթացքին ուրիշ սրահներու մէջ ինչե՜ր ինչե՜ր չէին տեսած. ա՛լ ինչու նոյն գիշերը այդ մարտիրոսներուն յիշատակին պարահանդէս մըն ալ չկատարուէր, ի փառս Աստուծոյն ։ Մեղքը անոնցն է որ արձագանգ կ՚ըլլան նման սովորական եւ շատ բնականոն դէպքի մը, մինչդեռ կրնային իրենց ներկայութեամբ պատուել պարահանդէսը, եթէ իրենց պարտականութիւնը կատարած էին արդէն, այսինքն իրենց միտքէն գոնէ «Հայր մեր» մը ըսած էին մեռելներու հոգւոյն ։

Ինչ լաւ քան է կորմնցնել ծիծաղելի ըլլալու գիտակցութիւնը, եւ մանաւանդ որքան երջանիկ են այն մարդիկ որոնք զօրաւոր սամոքսով օժտուած «զուղտս կլանեն եւ զմժղուկս քամեն», այլապէս հազիւ թէ կարենային կլլել ու այսպէս հեշտութեամբ մարսել փառաւոր պարահանդէս մը Ապրիլեան եղեռնի ոգատօնին գիշերն իսկ ։

ԱՐԱՄԱԶԴ

Անգլ. եւեւսի. ժողովին մէջ

ԳԷՎԻՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ

Արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ վիճաբանութիւնները բացուեցան երէկ Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ։ Արտաքին նախարար Պէվին ըրաւ կարեւոր յայտարարութիւններ, որոնց գլխաւոր մասերն են.—

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՈՒԽՏԸ

Պրիւքսէլի դաշինքը կը պարունակէ զինուորական տրամադրութիւններ ալ, եւ Լոնտոն հաստատուած պաշտպանութեան կոմիտէն կը շարունակէ իր աշխատութիւնները։ Բայց, այս բոլորը յարձակողական նպատակ չունին, մասնակցող երկիրներէն իւրաքանչիւրը իր ինքնապաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներու մասին վերջին խօսքը ինք ըսելու իրաւունք ունի։ Այսպիսի համաձայնութիւններ ուրիշ երկիրներու հետ ալ ոչ միայն կարելի է, այլ նաեւ՝ հաւանական։ Արեւմտեան Միութեան այս կորիզը պէտք է ընդարձակուի, եւ մեր ամենամօտիկ դրացիներէն շատ աւելի հեռուները պէտք է երթայ։ Այս Միութիւնը ամէն մարզի մէջ նոր ձեռնարկ մըն է Անգլիոյ համար, որ այսպէսով անքաժանելիօրէն մաս կազմած կ՚ըլլայ Եւրոպայի ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գերմանիոյ գրաւման երեք գօտիներուն ամբողջական մասնակցութիւնը Եւրոպայի վերակառուցման ծրագրին կենսական կարեւորութիւն ունի։ Դաշնակիցները Պերլին կը գտնուին ու հոն պիտի մնան։ Պէվին կը յուսայ որ Ջիղերու պատերազմին պիտի յաջորդէ բանակցութեանց շրջանը։ Գերմանիոյ քաղաքական կեանքին պէտք է նոր մղում մը տրուի, եւ հարկ է որ այս երկիրը կարեւոր դեր մը կատարէ Եւրոպայի վերակառուցման գործին մէջ ։

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պէվին սա կարծիքը ունեցած է միշտ որ, եթէ անգլեւռուս յարաբերութիւններուն մէջ, նըկատի առնուած ըլլային սովետ ազգային շահերը միայն, կարելի էր համաձայնութեան մը գալ։ Բայց, դժբախտաբար, հարկ է նկատի առնել նաեւ համայնավարութիւնը ։ Այն ամէն առաջարկները՝ զորս Մոսկուա ըրած է, Դաշնակիցներուն, նպատակ ունեցած են ոչ թէ որոշ խնդրի մը արդարութեք լուծումը, այլ՝ ձգտած են ծառայելու համայնավարական համաշխարհային ըմբռնումին։ Մինչեւ որ Քրէմլինի գաղափարապաշտական ըմբռնումներէն չձերբազատուինք, տեւական համաձայնութիւն մը կնքելու կարելիութիւնները շատ չնչին պիտի ըլլան ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՐՑԸ

Բրիտանական կառավարութիւնը իր գիտաւորութեան մէջ միշտ հաստատ կը մնայ՝ հովանաւորութիւնը թողելու Մայիս 15ին։ Մինչեւ այդ թուականը, անգլիական զինուորներուն դերը պիտի կայանայ կարգն ու կանոնը պահպանելու եւ դուրսէն եկած որեւէ յարձակում արգիլելու մէջ։ Հովանաւորութեան վերջ գտնելէն ետք, յոյս դնելու չէ այլեւս անգլիական զինուորներուն վրայ որ Հրեաներուն եւ Արաբներուն պարտադրեն երկու կողմին համար անընդունելի դատուած կարգադրութիւններ։ Դեռ ուշ չէ չափաւորութեամբ լուծելու համար հարցը. քանի մը օրէն, ժամանակը անցած կ՚ըլլայ այլեւս։ Պէվին գիտէ սակայն որ թէ Արաբներու եւ թէ Հրեաներու մէջ խելամուտ եւ հաւասարակշիռ մտքով մարդիկ կան ։

Պաղեստինի խնդիրը

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Երկուշաբթիէն ի վեր Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ զինադուլը կը գործադրուի կանոնաւորապէս Երուսաղէմի հին թաղերուն մէջ։ Երկրին մնացած մասին մէջ, կացութիւնը կայունհանգամանք առած է։ Տեղ տեղ կռիւները կը շարունակուին։ Անգլիական օդնական ուժերը դիրք բռնած են այն բոլոր վայրերուն մէջ՝ ուր ընդհարումի հաւանականութիւն կայ երկու հակառակորդ ազգերուն մէջ։ Արաբները կը փախչին այն ամէն տեղերէն՝ ուր Հրեաները վերջերս յարձակումներ գործեցին։ Զանգուածային կերպով կը թողուն Եաֆան, ծովու եւ ցամաքի ճամբով։ Քանի մը հազար Արաբ հազիւ մնացած է այս քաղաքին մէջ, որ Սկովտիացի պահակներու հսկողութեան տակ կը գտնուի այս պահուս ։

Արաբները զանգուածային կերպով կը թողուն նաեւ Հիւսիսային Գալիլիոյ պզտիկ քաղաք Սաֆատէն, ջանալով երթալ ապաստանիլ Սուրիա կամ Լիբանան։ Լիբանան ապաստանած Արաբներու, թիւը 30 հազար կը հաշուուի։ Սակայն, Հրեայ Գործակալութեան նայելով, նոյնիսկ Ա—

(Կարեւոր շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բազմավաստակ դրագէտ, բանասէր, քննադատ, դաստիարակ եւ ազգային ու յեղափոխական գործիչ Նիկոլ Աղբալեանի մահից (15 Օգոստոս 1947 թ. Պէյրութ) վերջ արտասահմանի հայ մամուլի էջերում զանազան յօդուածագիրներ նրա կենսագրութեան մէջ ծննդեան թուականը արձանագրել են 1873 թ., ինչ որ սխալ է :

Որպէսզի այս սխալը չկրկնուի եւ հետագայ չընդհանրանայ, արձանագրում եմ հետեւեալ փաստական տեղեկութիւնները :

Աղեքսանդրապոլի Պօղոսեան ազգային վարժարանի հոգաբարձութիւնը 1923ի գարնան առաջարկեց Աղբալեանին ստանձնելու յիշեալ դպրոցի տեսչութեան պաշտօնը։ Աղբալեանը սիրով ընդունեց այդ առաջարկը եւ նախքան ճամբորդութիւնը՝ կազդուրուելու եւ հանգստանալու համար մեկնեց Թաւրիզին մօտիկ ամարանոց՝ հայաբնակ Մուժամբար գիւղը։ Մօտ երկու ամիս այս գիւղում մնալուց յետոյ, Աղբալեանը վերադարձաւ Թաւրիզ՝ Յուլիսի վերջերին եւ սկսեց ճանապարհի պատրաստութիւն տեսնել :

Թաւրիզում նա ապրում էր Թեմական-կենտրոնական դպրոցի այգում կից Տէր-Կարապետեանների բնակարանում, վայելելով տան տէրերի յարգանքն ու բարեացակամութիւնը :

Ես յաճախ, գրեթէ ամէն օր, գնում էի նրա մօտ եւ հաճոյքով լսում էի նրա զրոյցներն ու դատողութիւնները գրական եւ պատմական հարցերի շուրջ եւ որ կարեւորն էր, ես կարդում էի նրան սղագրութիւններն ու ամփոփումներն այն դասախօսութիւնների, որոնց նիւթն էր Պատմութիւն Հայոց նոր գրականութեան :

Թաւրիզում 1921ի աշնան, Պրոֆ. Դոկտ. Ռուբէն Աբրահամեանի եւ Նիկոլ Աղբալեանի ջանքերով բացուեց «Պատմա-լեզուաբանական բարձրագոյն դպրոց» (Հայկազեան-Թամարեան ազգային դպրոցի շէնքում), ուր շաբաթական երկու ժամ, Աղբալեանը դասախօսում էր Հայոց նոր գրականութեան պատմութեան մասին :

Այս դպրոցի դասընթացողներին ես ոչ միայն կանոնաւոր կերպով հետեւեցայ, այլեւ սղագրեցի դասախօսութեանց նիւթերը, որոնց մէջ մասնաւորապէս Աղբալեանի խօսածները սրտիս մօտ էին եւ հարազատ իմ գրական նախասիրութիւններին :

Ահա թէ ինչու, ես յաճախ գնում էի նրա մօտ եւ կարդում էի նրա դասախօսութիւնների ամփոփումներն ու սղագրութիւնները, որոնք 27 տարիներից ի վեր խնամքով պահում եմ իբր պատմական թանկագին նշխարներ, յարմար առիթի հրատարակութեան տալու բուռն ցանկութեամբ :

Այս յաճախակի հանդիպումների ժամանակ նա երանութեան զգացումով պատմում էր հին օրերի իր ուրախ ու տխուր յուշերն ու տպաւորութիւնները իր ուսանողական կեանքի եւ սկզբնական գրական աշխատանքների մասին:

Այս խօսակցութիւնների ժամանակ, մի օր յանկարծ ասացի նրան,

— Պարոն Աղբալեան, յատկապէս խնդրում եմ ձեր կենսագրութիւնը գրեցէք եւ տուէք ինձ:

— Պա՜... հօ՜օ՜օ՜... բացագանչեց եւ զարմացաւ իմ անսպասելի առաջարկի վրայ։ Ապա, լռեց, ձեռքը դրեց ճակատին, սիկարի ծուխը ներս քաշեց եւ ասաց.

— Սիրելի Հայկ, դժուարին խնդրեցիր, նախ որ ճանապարհի վրայ եմ, երկրորդ գրելու տրամադրութիւն չունեմ, երկար պատմութիւն է եւ վերջապէս ո՞ւմ հետաքրքիր է Աղբալեանի կեանքը :

Ես կրկնեցի իմ խնդրանքը, պնդեցի եւ ի վերջոյ առաջարկեցի հետեւեալը.

— Շատ լաւ, Պարոն Աղբալեան, քանի որ ձեզ համար դժուար է, ապա ուրեմն դուք պատմեցէք եւ ես գրեմ ձեր կենսագրութիւնը։ Իմ այս աշխատանքը ընդունեցէք իբր երախտահատոյց մի նուէր համեստ աշակերտից բազմերախտ ուսուցչիդ :

Զգացի, որ նեղի լծուեց, դէմքի վրայ նշմարեցի մեղմ ժպիտ ու յուզմունք։ Ապա իր թաւ ձայնով լիասիրտ բացագանչեց.

— Հա՜ա՜ա՜... այդպէս շատ լաւ կը լինի, բայց մի երկու օր սպասիր, փիքր անեմ, (մտածեմ, յուշերիս մոխիրը խառնեմ, որ յիշողութեանս կայծերը լուսաւորեն միտքս :

Անհուն ուրախութեամբ բաժնուեցայ :

Երկու օր վերջ, (Օգոստոս ամսի սկզբին, 1928 թ.) մի կապոյտ թուղթ ձեռքիս գնացի Աղբալեանի մօտ։ Կէսօրից յետոյ ժամը 5ի մօտերն էր։ Իր սենեակում, պարզ գրասեղանի առջեւ եւ բաց պատուհանի մօտ նստած թէյ էր խմում։ Օրեր շարունակ մտորմանի մէջ իրար կողքի շարել էր սիկարների ծայրերը, մոխիրները եւ վառուած լուցկիների կոթերը, որոնք իրար միացած ինչ որ լեռնային եւ [illegible] էին տալիս նայողին :

Նա համբերութեամբ փաթաթեց սիկարը, տեղաւորեց ծխամորճի մէջ (որ յետոյ նուիրեց ինձ եւ այժմ պահում եմ) ապա աչքերը կիսախուփ՝ երազուն հայեացքն ուղղեց բակի ծառերին, որոնց կատարներին օրօրւում էին ամառնային երեկոյեան մեղմիկ զեփիւռով :

— Դէհ. սկսենք, սիրելի Հայկ, ասաց Աղբալեանը, որի դէմքի վրայ փայլեց մի բարի՝ բայց մեղմ հեգնանքի ժպիտ:

Ես նախազգացի, որ նա իւրայատուկ մի խօսք պիտի ասէր: Եւ ասաց.

— Սկսիր գրել այնպէս, ինչպէս որ կ'ասեմ:

— Շուլաւէրցի դերձակ Պօղոսի որդի Նիկոլ Աղբալեան, ծնեալ 25 Մարտ 1875 ամի՝ Հաւլաբար — Թիֆլիս։ Վախճանեալ՝ երկու հազար... մնացեալը դու գիտես...

Երկուքս էլ սկսանք լիասիրտ ծիծաղիլ այս սրամիտ խօսքի վրայ։ Երբ նա շարունակեց.

— Հաա՜... դու կարծում ես շուտ եմ մեռնելու, որ կենսագրութիւնս հրատարակե՞ս, ոչ սիրելիս, ես որոշել եմ ապրել մինչեւ երկու հազար թուականը, որից յետոյ մահուան ամսաթիւն ու տարեթիւը կը նշանակես գրութեանդ մէջ :

Ապա դէմքը լրջացաւ եւ սկսաւ հանդիստ ու խաղաղ ձայնով պատմել իր մանկութիւնը :

Այսպէս տասն օր շարունակ, միեւնոյն ժամին, ես գնացի Աղբալեանի մօտ եւ սրտակամ երկու ժամ շարունակ հեւ ի հեւ գրեցի նրա պատմածները, իր ամբողջ կեանքի պատմութիւնը, իր լիակատար, մանրամասն ու հարուստ կենսագրութիւնը՝ ծննդեան թուականից (25 Մարտ 1875 թ.) մինչեւ 20 Օգոստոս 1923 թուականը, երբ Աղբալեանը թեւակոխել էր իր կեանքի 49րդ տարին :

Երկու օր էլ զբաղեցանք իմ գրածները կարդալով եւ յապաւում կամ յաւելում անելով։ Նա անհունապէս ուրախ էր զգում ինձ եւ երջանիկ։ Կարծում եմ ինքն էլ գոհ մնաց, որովհետեւ տասն օրուան ընթացքում նա միշտ էլ ուրախ տրամադրութեամբ պատմում էր ծանր ու դանդաղ եւ ես արագութեամբ գրում էի :

Աղբալեանի կենսագրութիւնը մաքրագրելուց յետոյ մօտ 200 միջակ երես եղաւ։ Աղբալեանի կեանքի 1924 — 1947 թուականների (23 տարի) գործունէութիւնն էլ նոյն ծրագրով գրել ու միացրել եմ սրանին եւ ստացել եմ աւելի քան 300 միջակ էջերով անտիպ ձեռագիր աշխատասիրութիւն, որ սպասում է մի գրական, մշակութային միութեան կամ մի գրասէր մեկենասի միջոցով հրատարակուելու :

Իբր յիշատակ եւ նուէր Աղբալեանը Թաւրիզից մեկնելու նախօրեակին ինձ նուիրեց իր լուսանկարը մի գեղեցիկ մակագրութեամբ :

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ՇԱՏԱԽ — Հոս ինքնապաշտպանութիւնը ղեկավարող զինուորական մարմինը կը բռնէ հետեւեալ դիրքերը։ Շահրուրի բերդ, Հաշկանց բերդ, Բոլս, Խլքոտան կամուրջ, Սօզվանց եւ Թաղի մէջ յարմարագոյն դիրքեր։ Այս վերջին վայրը Հայերը ունէին 85 կռուող, Թուրքերը ամբողջ շրջանին մէջ 150 միլիս եւ 2000 քիւրտ։ Մարտ 31ին Բաղիկ եւ Արշակ յարձակեցան Սեւ Տիկին գտնուող 20 ոստիկանի վրայ, սպանեցին Օնպաշի Պահրին, ոստիկան մը եւ մնացեալները գերի բռնեցին։ Շահրուրա բերդ գտնուող ոստիկանները ձգեցին փախան։ Սակի մէջ պաշարուեցան 14 ոստիկան, սպաննուեցաւ 12ը, իսկ հայ յայտնի խմբապետներէն Գիւլամիրը եւ Յովիկը, մինչ այս կռիւը սկսած էր Թաղի մէջ։ Ապրիլ 2ին Քըրտերը յարձակած էին Հաշկացի վրայ եւ ետ մղուած, որով Շատախէն — Արմշատ 45 քիլմ.-նոց ճակատ մը բռնուած էր քանի մը հարիւր հայ կռուողներու կողմէ :

Ապրիլ 8ին Հայերը այրեցին Հօրիս, Սարթար եւ Ծուղ թշնամի գիւղերը, յարձակեցան Գոմերի վրայ, որ քանի մը օր վերջ գրաւուեցաւ եւ այրուեցաւ։ Ապրիլ 16էն սկսեալ Պաղօնից Մզրէ, Քրմենց եւ Առիքօմ որոնք կռիւի սկսած օրէն կը դիմադրէին՝ գրաւուեցան Լազգիի կողմէ։ Ապրիլ 19ին Հաշկանց կամուրջի վրայ քրտական յարձակում մը ետ մղուեցաւ։ Ապրիլ 20ին վարպետ Կարապետի շինած թնդանօթը սկսաւ կրակել եւ քանդել թրքական դիրքերէն Գրանկէի տունը։ Ապրիլ 24ին Քիւրտերը յարձակեցան Արմշատի վրայ։ Ապրիլ 25ին Ծվստոուն կամուրջէն անցնելով գրաւեցին Թոյսը։ Անմիջապէս Գարուեան բռնեց Քէլիսէրի բարձունքները, Սէթ՝ Մակվանքի եւ Ծուղի բարձունքները Ալատ Բոլսի վերեւի դիրքերը, մինչ Զաթօեան Սարրարի ակը գրաւելով փակեց Ծվստոուն կամուրջը եւ քրտական նահանջի ճամբան։ Սակայն Գարուեանի խումբը ցուրտէն յաղթահարուած իջաւ Սօզվանց։ Քիւրտերը առիթէն օգտուելով բռնեցին հայկական դիրքերը Քէլիսէրի վրայ, ուժգին գրոհով մը առին Սօզվանցը եւ Այգին, օրհասական դրութիւն ստեղծելով Թաղի մէջ։ Աստուածածին վանքը ապաստանող կռուողներ պաշտպանեցան շնորհիւ երիտասարդ հերոսուհի Սրբոյի։ Թաղի զինուորական մարմինը առանց գլուխը կորսնցնելու սուրհանդակ կին մը Անմարը ղրկեց Ազատին, որ Սեւ Տիկին քաշուած էր, հրահանգելով Բաղիկը 10 հոգիով ղրկել Թաղ, եւ ամէն գնով վերագրաւել Սօզվանցը, որ «հայկական լիէժ» կը համարուէր եւ ունէր ռազմագիտական խոշոր նշանակութիւն, Թաղի կռուողներուն համար։ Մայիս 5ին Բաղիկ հասաւ Թաղ, ուր Թուրքերը 2 թնդանօթ ալ առած, սաստկացուցած էին իրենց յարձակումներ։ Մայիս 8ին Ազատ յաջողեցաւ վերագրաւել Սօզվանցը, Թաղ այդէն փրկուած էր։ Քանի մը օր յետոյ Դրօ 1000 հոգիով իջաւ իր կարգին Թաղ։ Մայիս 12ին Սօքանց թշնամի գիւղը այրուելով թշնամին իր վերջնական հարուածը ստացաւ Շատախի մէջ։ Յունիս 15ին Ծիծանց ետ մղեց քրտական յարձակում մը :

Դ. ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՒՆԴԵՐԸ

Վասպուրականի մէջ Ա. տաք գնդը եղաւ Անդրանիկ, որ գրաւեց Սարայը եւ Աւուրլին (9 Դեկտեմբեր 1914)։ Թուրքերը Քօթուրի մօտ գունդի թիկունքը անցնելով, Անդրանիկ քաշուեցաւ եւ Գելաճիկի մօտ ճեղքեց թշնամիին գիծերը ու բացաւ Խոյի փակուած ճամբան։ Ապրիլին Անդրանիկ խոշոր դեր խաղաց Տիլմանի պատմական ճակատամարտին մէջ, ուր Խալիլ փաշայի բանակը ջարդուած՝ բռնեց Ջուլամերկի ճամբան։

Հիւսիսէն Բ. Գ. Դ. Հայ կամաւորական գունդերը անցան Թափարիզը, առին Բերկրին, Ալիւրը եւ 5 Մայիսին մտան Վան։ Իրենց ետեւէն հասաւ Նիկոլայէվի ռուսական բանակը եւ Վասպուրականը հռչակեց անկախ հայկական նահանգ եւ Արամն ալ նահանգապետ :

Տասպի Թուրքերը իրենց արժանի պատիժը ստացան Ամկու բերդի մէջ :

13 Մայիսին Դրօ մտաւ Թաղ։ 31 Մայիսին հայ կամաւորական գունդերը մտան Մոկս եւ զայն պահեցին թրքական զօրեղ հակայարձակում մը ետ մղելով (4 Յունիս)։ Ոստան գրաւուեցաւ հայկական Դ. կամաւորական գունդին կողմէ 6 ժամուան կռիւէ մը վերջ (29 մայիս)։ Գ. եւ Դ. գունդերը միասին գրաւեցին Ջէվէն եւ Սօրբը (12 Յունիս), հասան Դատուան՝ ուր ինկաւ Դաշնակցական Խէչօն։ Մակուեցի Մեսրոպ վաշտով մը յարձակեցաւ Սպարկերտի վրայ եւ ազատեց 4000 Հայեր :

Սակայն Մանազկերտի ուղղութեամբ թրքական յաջող յարձակում մը պատճառ եղաւ որ Ռուսերը թողուն Վանը եւ Վասպուրականի 150 հազար Հայերը գաղթեն Կովկաս :

Օգոստոսին Վան վերագրաւուեցաւ Ռուսաց կողմէ։ Հայ կամաւորները մասնակցեցան Ոստանի կռիւներուն։ Նոյեմբերին հայկական արշաւախումբ մը մաքրեց Արճէշ — Բաթնոց ճամբան եւ այրեց Զիլանի շրջանէն 15 գիւղ։ Դեկտեմբերին Զիլանի շրջանը կրկին ըմբոստացաւ, Արճէշէն եւ Բաթնոցէն մեկնող հայ կամաւորներ, ռուսական սակաւաթիւ ջոկատներու օժանդակութեամբ կրկին մաքրեցին Արճէշ : Բաթնոց ճամբան, իրար միացան Ացակէտիկի մէջ եւ այրեցին 7 գիւղ :

1916 Փետրուարին Ա. գունդը գրաւեց Նորշէնը, Ալջավազը եւ Խլաթը։ 11 Մարտին հայկական Գ. գունդը Ոստանէն ճամբայ ելլելով գրաւեց Նար գիւղը, Բէլուն, Գարասուն եւ Խիզանը ու ազատեց 500 Հայեր :

Ե. ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Բ. ՀԱՅԿ. ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ներգաղթի հետեւանքով արդէն 25.000 Վասպուրականցիներ վերադարձած էին երկիր, երբ ծագեցաւ 1917ի ռուսական յեղափոխութիւնը, որ 1918 Յունուարի հրովարտակով Թրքահայաստանի ինքնորոշութիւնը կը հռչակէր։ Վասպուրականի մէջ Ա. անգամ ըլլալով հայկական հողի վրայ, անկախ հայկական իշխանութիւն մը հռչակուեցաւ, Կոստի Համբարձումեանի նախագահութեամբ որ մինչեւ իսկ դրամ կտրեց։ 20—35 տարեկանները զորակոչի ենթարկուելով, զէնքի տակ կանչուեցան 2000 հոգի, որոնք կազմեցին 2 գունդեր, Ա.ը ղրկուեցաւ Ոստան, Բ.ը Առնիս - Արճէշ (200 հոգի յատկացնելով Բերկրի, Սավալ գծին պաշտպանութեանը :

1918 Փետրուարին Թուրքերը Ալջավազ մըտան, ձիաւորներու փոքրիկ խումբ մը Տաճատ Թերլէմէզեանի հրամանին տակ, նաւային թնդանօթներու օգնութեամբ զայն վերագրաւեց։ Փետր. 14ին հայկական նաւերը ռմբակոծեցին կամուրջը, որ գրաւուեցաւ ցամաքէն յարձակող ուժերու կողմէ՝ սակայն Խլաթը վերագրաւելու փորձը անցաւ անյաջող :

Մարտին Թուրքերը հասան Արճէշ, Առնիս,

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԵՒ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 26 Ապրիլ.— Կիրակի օր 25 Ապրիլ, Ժողովրդային Տան մէջ խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան տօնուեցաւ Ապրիլեան Սգատօնի 33րդ տարեդարձը։

Օրուան նախագահ ընկեր Արշակ Ցովհաննէսեանի բացման խօսքէն ետք, որու ընթացքին ներկաները երկու անգամ հրաւիրուեցան վայրկեան մը ոտքի կենալ՝ ի յարգանս մեր մեծ ընկերոջ Աւետիս Ահարոնեանի եւ Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն, խօսք առաւ ընկեր Գասփար Իփէկեան եւ ոգեշունչ բանախօսութեամբ մը երիտասարդութիւնը հրաւիրեց անշէջ պահել այն կրակը, որ սերունդէ սերունդ փոխանցուեցաւ եւ հակառակ հայ կեանքին վրայ փչող սառն հովերուն, դեռ կը շարունակէ վառ բոցակէզ։

★ Կիրակի գիշեր Ազգային բացօթեայ սրահին մէջ, հազարաւոր ժողովուրդի ներկայութեան տօնուեցաւ Ապրիլեան եղեռնի 33րդ տարեդարձը։ Սգահանդէսին կը նախագահէր ընկեր Շ. Մակարեան, որ շեշտեց հայ ժողովուրդի վերապրելու կամքը եւ անխորտակելի հաւատքը իր ապագային հանդէպ։ Օրուան բանախօսներն էին ընկ. Շաւարշ Միսաքեան, Կարապետ Թաթուլեան եւ Զարեհ Զարգունի։ Բոլոր բանախօսներն ալ վերլուծեցին օրուան խորհուրդը, ոգեկոչեցին նահատակներու զոհաբերութեան ոգին եւ անմոռանալի յիշատակը ու թարգմանը հանդիսացան վերածնողերիտասարդութեան այն խոր համոզումին, թէ հայութիւնը ուշ կամ կանուխ պիտի փրկագնէ անոնց ձգած սուրբ կտակը։

★ Էշրէֆիէի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդի նախաձեռնութեամբ, Ապրիլ 25ի առտուն, եկեղեցւոյ արարողութիւնը վերջանալէ անմիջապէս ետք, երբ կ՚արձագանգէր դեռ «Ի վերին Երուսաղէմ» սրտառուչ երգը, նախագահ Տորքէն քհնյ. Աճէմեան բացուած յայտարարեց սգատօնը, մեծ բազմութեան մը ներկայութեան։

Օրուան բանախօսներն էին Պ. Վռամ Սամուէլեան եւ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան, որոնք տալէ ետք ապրիլեան եղեռնի խորհուրդը, անդրադարձան այն պարտականութեան որ կ՚իյնայ հայ երիտասարդներու ուսերուն։ Պ. Սամուէլեան իր խօսքը վերջացուց ըսելով. «Ապագան մեր ուժէն ու գործերէն կախուած ունի»։ Իսկ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան ծանրացաւ Թուրքիոյ գործած ոճիրին վրայ, վերյիշեց դէպքեր ու ըսաւ. «Հայ ժողովուրդին դէմ սարքուածզանգուածայինմահափորձը — ցեղասպանութիւնը — ծառայեց դիրքեր եւ թերթեր լեցնելու միայն։ Ինչ առիթներ եղան հայ ժողովուրդը պաշտպանելու, բայց չըրին։ Ընկեր Շ. Միսաքեան եզրակացուց յայտնելով թէ պէտք է միակամ դիմել դէպի ապագան։

★ Քարանթինայի մէջ Ապրիլեան եղեռնի Սգատօնը կատարուեցաւ, Թաղի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիի մէջ։

Իբր բանախօս հրաւիրուած էր ընկեր Գ. Իփէկեան, որ լայնօրէն պարզեց թէ ինչու հայութեան դարաւոր թշնամին վճռեց բնաջնջել մեր առաքինի ու բարի ժողովուրդը եւ յաջողեցաւ սրածել աւելի քան մէկ միլիոն այդ աշխատունակ ժողովուրդէն։ Այս առթիւ յիշեց դրուագ մը հանգուցեալ Ա. Ահարոնեանէն.—

«Ես կը հաւատամ թէ գերագոյն արդարութիւնը կայ, այս աշխարհի վրայ, որ ջաղացքի պէս, թէեւ ուշ կ՚աղայ, բայց լաւ ու ծանր կ՚աղայ»։

★ Նոյն կիրակի առտուն Անթիլիասի մէջ ալ հանդիսաւոր պատարագ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Անթիլիասի վանքին մէջ։ Այս առթիւ հոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ Գարեգին կաթողիկոս, նահատակներու յիշատակարանին առջեւ, օրհնելով մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը եւ փառաբանելով Ն. Հայաստանը։ Ոչ մէկ խօսք՝ այն հերոսական շրջանի մասին որ յանգեցաւ Հայաստանի հանրապետութեան հաստատման եւ որուն ինքն ալ մասնակցած էր իբրեւ հոգեւոր հովիւ։

★ Գեղեցիկ աւանդութեան մը համաձայն, Պէյրութի Հայերը մեծ մասով փակած էին իրենց խանութները եւ գրասենեակները շաբաթ օր, 11-24 Ապրիլ Հայաշխինջ Սարսափներու տարեդարձին առթիւ։

Հալէպի մէջ ալ Ապրիլ 25ին մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ սգահանդէսը։ Աւելի քան 1500 հայրենակիցներ խռնուած էին Սինէմա Օրիանթալի մէջ։ Կը նախագահէր ընկեր Եդ. Տանապետեան։ Խօսեցաւ «Արեւելք»ի խմբագիրը, Մինաս Թէօլէօլեան, եւ բանաստեղծ ուսուցիչ Արմէն Անոյշ, պարզելով օրուան տօնին խորհուրդը։

Բոլոր հանդէսներն ալ ունէին գեղարուեստական բաժին, երգերով եւ արտասանութիւններով։

Ամբողջ Սուրիա - Լիբանանի մէջ, ամէն քաղաք եւ գիւղ լիովին կատարեց իր պարտականութիւնը, այս պատմական տարեդարձին առթիւ։

հարկադրելով Բ. գունտը քաշուիլ Բերկրի եւ անկէ անցնիլ Կովկաս։

Սասունի զօրամասը յաւական յաջողութեամբ պաշտպանած էր իր դիրքերը, սակայն Անդրանիկի գումարտակին պատճառաւ եղաւ որ Մարտ 28ին Վանը պարպուեց, եւ Բերկրիի գիծը կորսուած ըլլալով, ժողովուրդը Փոլկարացիի, Տաղսեանի եւ Կոստիի հրամանին տակ բռնեց Պարսկաստանի ճամբան։ Սարայէ անդին Կոտօլի ձորին մէջ Սմկօ յարձակեցաւ Հայոց վրայ, որոնք զէնք ի ձեռին ճամբայ բացին դէպի Սալմաստ, հոս իյնալ Սեւ Տիկնոջ Բազիկը։ Վասպուրականցիները եւ Ասորիները Սալմաստի եւ Ուրմիոյ մէջ կերտեցին Ատրպատականի հերոսամարտը, յոյսերնին դրած Անգլիական օգնութեան վրայ, սակայն յուսախաբ, պարտաւորուեցան բռնել Միջագետքի ճամբան։ Անդին Երեւանեան դաշտը ապաստանող Վասպուրականցիները իրենց Ա. եւ Բ. գունտերով բռնեցին Սուլմալուի ճակատը, եւ պատուաբեր կերպով մասնակցեցան Սարդարապատի յաղթական ճակատամարտին, նաեւ խոշոր դեր մը խաղացին Հայաստանի հանրապետութեան կերտման մէջ։ Հայկական համբաւաւոր Հ. գունդը մեծամասնութեամբ Վասպուրականցիներէ կազմուած էր։ Վասպուրականցի մարտիկներ եւ զօրավարներ մասնակցեցան նաեւ ներկայ պատերազմին, սակայն հակառակ իրենց թափած արիւնին, տակաւին իրենց հայրենիքը կը սպասէ իր զաւակներուն վերադարձին։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՆՏՕՆԵԱՆ

★ Աղբիւրներ. Ատօ, Կորկանեան, Գնդ. Պաղտասարեան, Արմենակ Մաքսապետեան եւն.։

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Մահուան առթիւ

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ, ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԷՆ.— «Արմենիա»ի խմբագրութիւնը։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ.— «Ալիք»ի խմբագրութիւնը եւ Դաշնակցական ընկերներ։

ՆԻԿՈՍԻԱՅԷՆ.— Հայ Երիտ. Միութիւնը եւ Դաշնակցական ընկերներ եւ Հայ Կանանց Միութիւն։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ.— Միքայէլեան եւ Տիգեան։

ՕՐԱՆԷՆ.— Ամբողջ հայ գաղութին կողմէ Սարաֆեան։

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ.— Գաղթ. կայանի վարչութիւնը։

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ գաղութէն Թէրզեան։

ՏԻԹՐՈՅԻԹԻ.— Հայ Ազգ. Կեդր. վարչութիւն։

ԳՐԻՒՔՍԷԼԷՆ Արշակ Մուշեղեան (Եղիա)։

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԷՆ Բանաստեղծ Մ. Գուրգէն եւ Ս. Գապեան։

ԼԻՈՆԷՆ «Արեւմուտք»ի բարեկամ խումբ մը երիտասարդներու կողմէ Մ. Թաղէոսեան։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի եւ Գանձօ Քաշանի ենթակոմիտէները։

ԼԱ ՎԱԼԻԷՌԷՆ Գ. Սարգիսպէկեան եւ 2000 Ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Վեթ. Ֆոնտին «Յառաջ»ի միջոցով։

ԼԻՈՆԷՆ Պ. Ճ. Պախթիարեան 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին, «Յառաջ»ի միջոցով։

Հ. Յ. Դ. ԹԷՀՐԱՆԻ Բազին Կ. Կ.։

ԷՔՍԻ Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, եւ 2000 Ֆր. կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին փոխան ծաղկեպսակի։

ՆԻՍԷՆ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբը, եւ 1000 Ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի, Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին։

ՌՈՄԱՆԻ Նոր Սերունդը։

ՏԵՍԻՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Վ. Հիւսեան եւ 500 Ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Վեթ. Ֆոնտին «Յառաջ»ի միջոցով։

ԱՆՉԻՀԱՅՄԷՆ (Վերին Հռենոս) Պ. Ս. Մովսէսեան եւ 500 Ֆրանք կը նուիրէ Ահարոնեանի Յուշարձանի կառուցման։

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Միամիտ հայ ժողովուրդին հաւատացնելու համար՝ թէ շատ հանգիստ պիտի ճամբորդեն։ Այդ օրերուն մէկ երկու ընտանիքներ էրզրումէն՝ վարդապետի մը հետ՝ մեծ բեռներով ու ահագին կահ կարասիներով եկան իջեւանեցան Սէրային բակը։ Թուրքերը կ՚ըսէին — նայեցէք էրզրումէն՝ հանգիստ իրենց կահ ու կարասիներով մինչեւ հոս հասան ծեն 10 օրուան մէջ, դուք ալ այսպէս հանգիստ պիտի ճամբորդէք —։ Բայց թոյլ չէին տար որ որեւէ մէկը հետերնին խօսի, արդէն երկու օր վերջ տարին։

Առաջին գաղթականական կարաւանները 1915 Յունիս 5ին՝ արշալոյսին էշերով ճամբայ ելան, անոնք որոնք դրամ կրնային վճարել կառքերով կ՚աքսորուէին, մնացեալները էշերով, ամէն ընտանիքի մէկ կամ երկու էշ կուտային՝ անհրաժեշտ իրեր բեռցնելու կամ հիւանդ ու անկարներու ծառայելու։ Ամէն կէսօրէ վերջ՝ ճիւաղ Րուշտի պէկը իր արբանեակներով ու Չէրքէզներով թաղամաս մը կ՚այցելէին մինչեւ մայրամուտ եւ Քիւրտ միլիս պահապաններ նշանակելով կը հեռանային, յաջորդ առաւօտ արշալոյսին քանի մը միլիոններ սեւ էշերով կուգային ու տեղահանութիւնը կը կատարէին եւ այսպէս ամիսներ շարունակ …

Բաւական ժամանակ վերջ՝ քիչ թիւով մնացողները նկատեցին որ ամէն առաւօտ մէկանոյն էշերն է որ կուգային։ Խեղճ ժողովուրդը հասկցաւ որ, Հալէպ - Մուսուլ - Պաղտատ ու ուրիշ վայրեր աքսորի պատմութիւն սուտ ապատիր խօսքեր են, բայց ինչ կրնային ընել։ Քաղաքէն հազիւ քանի մը ժամ հեռացած՝ կը կողոպտեն ու կը սպաննեն կացիններով, սուրերով ու վէնքերով։

Այսպէս ամբողջ հայ ժողովուրդը տեղահանուեցին ու զանգուածաբար ջարդեցին, բացի քանի մը արհեստաւորներէ, իրենց ընտանիքներով չաքսորեցին պէտք ունենալով անոնց։ Սակայն պայման դրին որ եթէ թրքանային կրնային մնալ, ապա թէ ոչ կ՚աքսորէին։ Որովհետեւ պարտաւոր էին Պոլիս տեղեկացնել թէ՝ կեավուր չմնաց։ Անոնք թրքացան ժամանակուան մը համար։ Երբ այլեւս Հայ չմնաց՝ տեղահանութիւններն ալ դադրեցան։

Տիգրանակերտի հսկայ եկեղեցին ու բակը՝ վերածած էին գաղթող Հայերու տուներէն գրաւուած ապրանք - կահ կարասիներու մթերանոցի։ Կողոպուտէն վերջ Թուրքերուն կը ծախէին շատ չնչին գիներով։

Տիգրանակերտը ու իր գաւառներու ժողովուրդը մասնաւոր ուժգնութեամբ բնաջնջուեցաւ ոչ մէկ տեղ Թուրքը այնքան ճիւաղային վայրագութեամբ կոտորեց հայ ժողովուրդը, որքան Տիգրանակերտ նահանգի մէջ։ Մօտ 140.000 Հայ բնակչութիւնէն՝ այսօր 39 տարիներէ վերջ հազիւ 20000 վերապրողներ կան սփռուած աշխարհի չորս կողմերը, Սուրիա, Լիբանան, Ամերիկա, Ֆրանսա, Եգիպտոս, Թուրքիա, Յունաստան եւն.։

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

Ամերիկահայ թերթերէն ցաւով կ՚իմանանք թէ ամերիկահայ ծանօթ գրող Վահրամ Տատրեան յանկարծամահ եղած է իր բնակարանին մէջ Ապրիլ 10ին։

Հանգուցեալը հեղինակն է Պոլսահայ կեանքէ առնուած կարգ մը վէպերու եւ գաղթի ոտիկանական պատմուածքներու։ Կ՚աշխատակցէր Պոլսահայ եւ ամերիկահայ մամուլին։

Ժամանակէ մը ի վեր կը տառապէր շնչառութեան հիւանդութեամբ։

×

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Նիւ Եորքի Ս. Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Տ. Ստեփաննոս քհնյ. Կարապետեան վախճանած է Ապրիլ 1ին։ Հանգուցեալը հին Դաշնակցական Խաչիկ Կարապետեանն է։ Ծնած Պուլկարիա։ Ուսումը ստացած է Էջմիածնայ ճեմարանը։ Երկար տարիներ եղած է ուսուցիչ Պուլկարիոյ հայաշատ քաղաքներուն մէջ ինչպէս նաեւ իր կողակիցը Երիցուհի Թագուհին, երկուքն ալ տոգորած ջերմ հայրենասիրութեամբ եւ զոհողութեան անսպառ ոգիով։ Անոր թելադրանքով էր, որ 1918ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պալքանեան Կեդր. Կոմիտէն դիմեց Պուլկար կառավարութեան եւ թոյլտուութիւն խնդրեց Պուլկարահայ սպաները Հայաստան ղրկել։ Պուլկար կառավարութիւնը բարեացակամ գտնուեցաւ ոչ միայն հայ սպաները տրամադրել, այլ նաեւ այն պուլկար սպաները որոնք Զոր. Գրեգորոֆի գունտին մէջ կը գտնուէին, երբ Խատիսեան հեռագրով Պուլկարահայ սպաները կ՚ուզէր։ Խաչիկ ինքն ալ գնաց, այդ վայրկեանին գործը ձգեց ու մեկնեցաւ զոր. Գրեգորոֆի հետ Պոլիս։

բար Գերագոյն կոմիտէի անդամներէն ոչ ոք մնացած է հիմա Պաղեստինի մէջ, ուրկէ մեկնած են նաեւ հրամանատար Ֆաւզի Քաուքճի եւ ուրիշ զինուորական պետեր :

★ Բրիտանական պատուիրակ Քրիչ Ճոնս յայտարարած է ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին որ հիմա ժամանակ չկայ զբաղելու խնամակալութեան խնդրով, ոչ ալ Պաղեստինը Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ բաժնելու գործութեան վերադառնալու հարցով։ Թելադրած է ուրեմն որ ՄԱԿը առժամեայ չէզոք մարմին մը ընտրէ որ Պաղեստինը կառավարէ Մայիս 15էն ետքը :

★ Ապառլյան Թագաւոր հեռագիր մը ուղղած է ՄԱԿի Ընդհանուր Քարտուղարութեան, յայտնելով որ, Ջարդերուն վերջ տալու համար, պատրաստ է Պաղեստինի Հրեաներուն տալու աբար հպատակութիւն, Արաբներու հաւասար իրաւունքներով, եւ երկրին կարգ մը մասերուն մէջ ալ, հրէական մասնաւոր վարչութիւն մը հաստատելու :

★ Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ Իպնը Սէուտ համաձայն գտնուած է այն բոլոր քաղաքական եւ զինուորական կարգադրութիւններուն՝ զորս միւս արաբ պետութիւնները ըրած են Պաղեստինի մասին, վերջերս Գահիրէի եւ Ամմանի մէջ գումարուած ժողովներու ընթացքին :

Ամերիկայի օգնութիւնը Եւրոպայի

Թրումընի քարտուղարը Չարլս Րոս բացարձակապէս հերքեց այն լուրը՝ որուն համաձայն կ'ըսուէր թէ Ամերիկայի Նախագահը այս շաբթու իսկ Քոնկրէսէն արտօնութիւն պիտի ուզէ զէնք ղրկել Եւրոպա, սպառազինելու համար Մարշըլի ծրագրին մասնակցող երկիրներու որոշ թիւով զօրաբաժիններ :

Սակայն, չնայելով այս հերքումին, Ուաշինկթընի ձեռնհաս շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ ան ուրիշ բան չի նշանակեր, բայց միայն սա որ այս սպառազինման մասին մինչեւ այսօր որոշ ծրագիր պատրաստուած չէ տակաւին։ Հերքում բնել չէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը դադրած է ուսումնասիրելէ այն միջոցները՝ որոնք անհրաժեշտ են արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն ինքնապաշտպանութեան համար, երբ պատահի որ միջազգային կացութեան մէջ որոշ ձգտում աւելի չնշուի, Ամերիկայի խորհրդարանին արձակուրդի մէջ գտնուած միջոցին։ Այս հաւանականութեան առջեւ պատրաստ գտնուելու համար, այս պահուս կը խմբագրուի օրինագիծ մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ համայնավար կուսակցութիւնը կը սպառնայ չհնազանդիլ այն օրինագծին՝ որ այս պահուս վաւերացուելու վրայ է եւ որուն համաձայն համայնավար կուսակցութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ իր անդամներուն ցուցակը հաղորդել Արդարութեան Նախարարութեան : Համայնավար կուսակցութեան նախագահ Ուիլ-եըմ Ֆօսթըր յայտարարած է թէ համայնավարներու անունները պիտի չհաղորդէ, նոյնիսկ եթէ վերոյիշեալ օրինագիծը օրէնքի ուժ ստանայ, Քոնկրէսէն քուէարկուելէ ետք :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ, 28 Ապրիլ.— Հայ Մարզականը U. S. A. Coup de Lyonaisի ախոյեանական մրցումները յաջորդաբար շահելով (Clérieux – Vegne - Joyeuse) այժմ պիտի մրցի, F. C. Lyon Honneur խումբին դէմ։ Այս մրցումներուն կը մասնակցէին 64 խումբեր, որոնք հետզհետէ պարտուելով, չորրորդ Tirageին կը մնան 16 խումբեր, որոնցմէ մէկն է Վալանսի Հայ Մարզականը։ Համաձայն լիկի կարգադրութեան, մեր առաջին խումբը 1ère Série պիտի մրցի F.C. Lyonի հետ դերազանց խումբին դէմ իրենց դաշտին վրայ։ Փութանք ըսել որ այս ախոյեանական մրցումներուն կը մասնակցին Amateur խումբեր ալ, երբ շարունակուող մրցումներէն յաղթականները կը հասնին քառ finaleին։ Ուրեմն այսօր, հինգշաբթի մեր անձնական առաջին խումբը պիտի ըլլայ Լիոն, մրցելու յիշեալ խումբին դէմ։ Եթէ մեր տղաքը շահին յետոյ պիտի մասնակցին coup de Lyonaisի Ֆինալ մրցումներուն։ Այս առթիւ վստահ ենք որ Լիոնի եւ Տէսինի Հայ մարզասէր հասարակութիւնը, խումբերով պիտի փութայ Stade de la Plaine, քաջալերելու մեր մարզիկները։ Բազմահազար տեղացիներուն կողքին, անշուշտ հպարտութեամբ պիտի դիտեն Հայուն տոկուն մկանը եւ փնգախաղի արուեստը։

Թղթակից

Գ. Արմենակ Վ. Փափազեան եւ Տէր եւ Տիկին Արամ Աւագեան սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ հօր՝

Գ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ (Ա.Ի.Ա.)

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը Ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Մայիս 9ին, ժամը 3.30ին Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna եւ Trocadéro։ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Գ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՉԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ՎԱՐԿԱԶ (պար), Օր. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ և Գ. ՀԱԳԻՃԵԱՆ (արտասանութիւն)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զբօսալից անակնկալներով։

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի « ՀԱՐՍԸ »։

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով : Մուտք՝ 100 ֆրանք :

ՊԱՆՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Կրթ. յանձնախումբը կազմակերպած է հաւաքոյթ մը շրջանիս բոլոր միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու համագործակցութեամբ, գեղարուեստական բաժինով որ տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Պաննէօյի Rue d'Arcueilի Ֆրանս. դպրոցի սրահին մէջ։ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ պիտի խօսի Հայ մշակոյթի մասին։ Շրջանիս Հայութիւնը կը հրաւիրուի այս բացառիկ հաւաքոյթին :

Կրթ. Յանձն. Պաննէօ Քաշանի

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

L'Association des Concerts Lamoureuxի

Ընկերակցութեամբ

Tschaïkovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը

եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOն

Ղեկավար **JEAN FOURNET**

Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Յունիս 1948

ժամը **20.45**ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը Յունիս 6ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԻՍԻԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գ. Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ յետաձգուած ըլլալով, պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ, 2, rue de la Défense։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ :

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆ

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ ծօթը սենեակով տուն մը որ ունի Կեդր. ջերմութիւն, կազ, ելեկտրականութիւն, երկու խոհանոց, լուացարան, բաղնիք, կարաժ եւ 765 մեթր քառակուսի պտղատու ծառերով պարտէզ մը շրջապատուած պատով, ծախու է։ Դիմել Գ. Երամեանի 49 Ave. de Fredy, Villemomble, Seine :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՍՕՆԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
Գ. ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ
Ամուսնացած

La Barre — 26 Ապրիլ 948 — Փարիզ

●

Օր. ԱՂԱՒՆԻ ՏՐԷՔԵԱՆ
Գ. ՆՈՒԳԱՐ ԻՑՆԷՃԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ — 25 Ապրիլ 948 — Լիոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական տեղը։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի՝

ՉԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 8 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԽԱԺԱԿ խումբը 9 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն 10 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔԵՌՒ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. Ներկայացուցիչները։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փոքր Ս'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Տիկին Ա. Յակոբեանի բնակարանը, 17 rue de Paris, Gentilly : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ։ Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Մայիս 28ի տօնակատարութեան յանձնախումբի ընկերները այս հինգշաբթի, 6 Մայիսին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ 8 Մայիսին իրիկունը ժամը 8.30-ին ընկերուհի Աղաւնիին տունը 8 rue Brochette : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները իր շաբաթական հաւաքոյթին, այս ուրբաթ ժամը 9ին Sociétés Savantes։ Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ Խաչատուր Աբովեանի «Կեանքն ու գործը», իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ։ Հայերէն դասերը 8—9։

ՇԱՎԻԼԻ Արդութեան խումբի ժողովը յառաջիկայ Մայիս 8 շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Հրայր Ակումբը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ բարեկամական Միութեան տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Palet d'Orի շքեղ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière, Մարսէյլ։ Տոմսերու համար դիմել՝ Chaussures Marlène, 94 rue d'Aubagne, Tél. C. 2715. Chaussures Sina, 22 rue de Rome եւ Dalakupeian 48 rue Puvis de Chavanne :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ.եան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պար տիւ Կլօպի ժողովասրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի անդամներէ ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն :

Գ. ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մայիս 8ի շաբաթ օրը ժամը 5ին, Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan), Գ. ՋՕՊԱՆԵԱՆ պիտի սկսի նոր շարք մը Հայ գրականութեան նուիրուած դասախօսութեանց։ Իր նիւթը պիտի ըլլայ «Հայ ժողովրդական անգիր բանաստեղծութիւնը՝ գրի գիւտէն ու հայ դասական մատենագրութեան հիմնարկումէն առաջ» :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 7 MAI 1948 Ուրբաթ 7 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5335–Նոր շրջանի թիւ 944 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ՝ ՎԱՂՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քսանըհինգ տարի առաջ, երբ զանազան փորձեր կը կատարուէին Հայկական Արտասահմանը կազմակերպելու համար, երկդիմի փափուքներ կը լսուէին.

— Ինչո՞ւ կը փորձէք երկարաձգել այս ցիրուցան բազմութեանց հոգեվարքը: Զգեցէք թող երթան ձուլուին իրենց ապրած միջավայրին հետ:

Երբեմն աւելի գունաւոր, վճռական չեշտ մը կը ստանար այս իմաստուն խրատը.

— Ֆրանսայի մէջ Ֆրանսացի, Ամերիկայի մէջ Ամերիկացի, Թուրքիոյ մէջ Թուրք...

Նոյն լպրծուն եղանակը այսօր ալ՝ Տարբեր բառերով: Բայց նոյն բանդիտութեամբ.

— Ինչ ալ փորձէք, անօգուտ է: Գաղութները դատապարտուած են կորսուելու: Հայրենիքն է միակ խարիսխը:

Օր ի բուն հոլովելով այս տարրական գիտելիքը, դաս մը դրոց — բրոցներ տեսակ մը հով կուտան իրենք իրենց, գիւտ մը կատարած ըլլալու յաւակնութեամբ:

Ու ճակատ մը ևս կը բացուի, փոխանակ ձեռք մը փակելու եւ փոխադարձ հասկացողութեան ճամբան հարթելու:

Եթէ այսպէս չարունակուի, հարկ պիտի ըլլայ հայրենասիրութեան դասընթացք մը բանալ, ի դէմս զարգացելոց:

Արդարեւ, տակաւին կան տարրեր որոնք չեն ըմբռներ սա թուաբանական հաշիւը —

Հայկական համբանքին կէսը, Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին մնացորդը կ'ապրի հայրենիքէն դուրս: Ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի:

Զանոնք համախմբելու, հայրենի հողերուն վրայ տեղաւորելու աշխատանքը դեռ նոր-սկսաւ: Իւր սկսաւ եւ կրնայ տարիներ տեւել: (Երեւան կը յուսայ հայրենադարձը չարունակել մինչեւ 1950).

Այս պայմաններուն մէջ, ոճիր է բախտին ձգել գաղութները, ի յառաջագունէ կորսուած համարելով զանոնք: Եւ կամ նենգամիտ ձեռնարկներ փորձել, անոնց կազմալուծումը փութացնելու համար:

Դաշնակցութիւնը չուզեր մեղսակից դառնալ կարճատեսներու կամ նենգամիտներու, ականջ դնելով անոնց քնարերգ օրօրին:

Քսանըհինգ տարի առաջ ալ չուզեց լսել ուրիշ թերխաչ եղանակ մը, որ կը թելադրէր դադրեցնել քաղաքական գործունէութիւնը, միանգամ ընդ միշտ լուծուած համարելով Հայկական Դատը:

Եթէ, այն ատեն, Դաշնակցութիւնը եւ ուրիշ առողջ հոսանքներ տատանէին կամ ընկրկէին այս ճամբուն վրայ, ամբողջ բազմութիւններ չատոնց հալած կ'ըլլային, Հայկական Դատն ալ մեքենաբար կը վերածուէր հին ազգաց պատմութեան մը:

Մենք ուրախ ենք որ քնացողները արթնցած են այսօր, եւ հայրենասիրութեան, հայրենադարձի, հողային պահանջներու չափոր կը հնչեցնեն սրտառուչ միաբանութեամբ:

Աւելի ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ քիչ մը չափաւորէին իրենց եռանդը, փոխանակ ոտքը գետինէն կտրելու եւ կարգ մը անողոք ճշմարտութիւններ անտեսելու:

Առաջին — Երեւանը ամէն բան չէ, հակառակ 1921էն ի վեր կատարուած հրաշալի նուաճումներուն՝ վերաշինութեան, մշակոյթի թէ տնտեսութեան ճակատին վրայ:

Երկրորդ — Երեւանը տաշեղ մըն է իբրեւ քաղաքական կշիռ: Մանաւանդ 1936—38ի մաքրագործումներէն վերջ, ուր ամէնէն առաջ հարթուեցան Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան հիմնադիրները եւ ուրիշ գործօն, քիչ շատ հասունցած տարրեր: Ինչ որ արտաքին գործերու նախարարութիւն կը կոչեն, ոչ իսկ տեղեւ մը շարժելու իրաւասութիւն կը վայելէ:

Երրորդ — Վերջին Աշխարհամարտի ջախջախիչ յաղթանակէն վերջն ալ, ուր անհաշիւ հոսեցաւ հայկական արիւնը, մէկ թիզ հող չէ աւելցած Հայաստանի վրայ: 1914ի սահմաններն անգամ չվերահաստատուեցան (Կարս, Արտահան, Սուրմալու): Իսկ ներքին սահմաններու անդամահատումը մինչեւ այսօր ալ կը կազմէ անդարմանելի վէրք մը՝ Հայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական առողջութեան, այլ մանաւանդ ապահովութեան տեսակէտով:

Չորրորդ — Այս պայմաններուն մէջ, զանգուածային հայրենադարձի մարզանքներ փորձել՝ կը նշանակէ ոչ թէ լուծել Հայկական Դատը, այլ դժուարացնել անոր լուծումը: Կը նշանակէ քաղաքական հարց մը դարձնել գաղթականներու տեղաւորման խնդիր, ինչպէս կ'առաջարկուէր 1921 22ին, Զինէբրիններու միջոցաւ:

Առաջին անգամ չէ որ կը յիշեցնենք այս հասարակ ճշմարտութիւնները եւ ուրիշ տարրական գիտելիքներ:

Բայց կը թուի թէ հարկադրուած ենք պարբերաբար կրկնել զանոնք, տաղտկալի դառնալու ատրճան:

Արդարեւ, երբեք այնքան մթագնած, պղտորած չէր Հայկական Արտասահմանի քաղաքական միտքը:

Գիտնալով հանդերձ որ այլեւս արեւմտեան Հայաստանի ամէնէն աննշան լեռն իսկ տեսնելիք չունինք, եթէ Հայկական Արտասահմանի բազմութիւնները փոշիանան, մարդիկ մասնաւոր հաճոյքով մը կը նսեմացնեն անոնց դերը: Կ'ուզեն վերածել բայաներու ամբոխի մը: Կ'ուզեն միայն սադմոսերգուի, ծափահարողի դեր մը վերապահել անոնց:

Մինչդեռ, վաղուան դրամագլուխն է այդ ցիրուցան բազմութիւնը: Վերջինը որուն ձայնը կշիռ պիտի ունենայ, մեր քաղաքական պահանջները արժեցնելու համար: Ուրեմն արժանի՝ ամէն գուրգուրանքի եւ աշխատանքի:

Հոգիով Թշուառներ են անոնք որ գաղութները ամէն գնով հայրենիքէն հեռու պահելու միտում կը տեսնեն այս յայտարարութեան մէջ:

Իրականին մէջ, իրենց բռնած ուղին է որ դէպի կազմալուծում առաջնորդելով Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին վերջին մնացորդը, կը սպառնայ անկենդան մագաղաթի մը վերածել Հայկական Դատը:

Հազար աղբիւրէ ջուր բերեն, չեն կրնար ապացուցանել թէ Հայաստանի ժողովուրդը կամ անոր գլխուն տեղաւորուած իշխանութիւնը ի վիճակի է քաղաքական պահանջներ բանաձեւելու:

Ամառնային երազ մըն էր այն ինչ որ տեղի ունեցաւ երկու տարի առաջ, էջմիածնական կոչնակներով:

Ուզենք — չուզենք, վճռական դեր մը վերապահուած է Հայկական Արտասահմանի:

Ուրեմն, ինչ աշխատանք որ կը թափենք ի խնդիր անոր ինքնապաշտպանութեան եւ կազմակերպութեան՝ ի վերջոյ թանկագին դրամագլուխ մը պիտի կազմէ հայրենիքին համար:

Մեզ չեն հետաքրքրեր այս կամ այն աշխարհակալ պետութեան գիտումները:

Պէյրութ Շ.

Անգարայի խումբը նորէն պարտուեցաւ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 3 Մայիս (Յառաջ) — Ինչպէս հաղորդած էի, Անգարայի Ֆութպոլի խումբը ծանր պարտութիւն մը կրեց Ապրիլ 25ին, ճակատելով Լիբանանի խումբին հետ որուն խաղացողներէն վեցը անդամ են Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Այս առթիւ հաստատուեցաւ որ Թրքական խումբին անդամներէն մէկը դամեր դրած էր իր կօշիկներուն տակ, վիրաւորելով հակառակորդ խումբին մէկ երկու անդամները:

Թրքական խումբը նոր ուժեր ստացած ըլլալով Անգարայէն, ուզեց նորէն չափուիլ Պէյրութի խումբին հետ:

Երէկ՝ կիրակի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ, տեղի ունեցաւ փոխվրէժի մրցումը, 10000ի հասնող բազմութեան մը ներկայութեան: Պէյրութի խումբին մէջ քանի մը փոփոխութիւններ կատարուած էին. Անտրէ անցած էր Տիգրանի տեղ, այս վերջինը թեւէն վիրաւորուած ըլլալով ու Վարդավառ ապաքինած ըլլալով, կը խաղար Արմէն Նաւոյի տեղ:

Մրցումը սկսաւ լարուած մթնոլորտի մէջ: Թուրքերը, հովին օժանդակութեամբ, անմիջապէս յարձակողականի անցան եւ 20 վայրկեան տիրեցին դաշտին: Մինչ այդ, Պէյրութ անկազմակերպ խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ: Սակայն հակառակ իրենց բոլոր առաւելութիւններուն, Թուրքերը, չկրցան առաջին կիսախաղին կէտ մը իսկ նշանակել, շնորհիւ բերդապահ Անտրէի եւ Հաննիի փայլուն խաղարկութեան:

Երկրորդ կիսախաղին, Ստեփան որ մինչ այդ ձախ ծայր կը խաղար, կ'անցնի իր սովորական տեղը՝ աջ ծայր, Սարգիս կը գրաւէ ձախը: Պէյրութի յարձակումները կը սկսին աւելի ներդաշնակ եւ վտանգաւոր դառնալ: Աջ թեւի գիծը, առջեւի ինչպէս ալ միեւնոյն խումբէն (Հ. Մ. Ը. Մ.) վկայական ու բէճճիճ խաղարկութիւն մը ցոյց կուտայ: 62րդ. վայրկեանին, Շատարեւեանի կողմէ փոխանցուած գնդակ մը Մանուէլի կողմէ նշանակէտի կը վերածուի: Պէյրութցիները կը քաջալերուին, յարձակումները յաճախակի կը դառնան, Շատարեւեան — Վարդավառ — Մանուէլ եռեակը հրաշքներ կը գործէ: Չորս վայրկեան ետք, Մանուէլ գնդակը կը փոխանցէ Վարդավառին, որ վայն կ'անցընէ Սարգիսին: Այս վերջինը իւրայատուկ արագութեամբ կը հասնի եւ ... երկրորդ նշանակէտը: Տասը վայրկեան ետք, Սարգիս երկրորդ անգամ մը եւս ուժգին հարուածով մը կը նշանակէ իր խումբին երրորդ կէտը եւ խաղը կը վերջանայ 3—0 ջախջախիչ արդիւնքով:

Թրքական խումբը, որ թեթեւ յաջողութիւն մը շահած էր Դամասկոսի մէջ, այս անգամ իր բախտը պիտի փորձէ Հալէպի մէջ:

Խաչութիւնը Պաղեստինի մէջ

ՀՐԵԱՅ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Տավիտ Պէն Կուրիոն, Հրեայ Գործակալութեան նախագահը որ Հրէական Պետութեան ապագայ վարչապետը պիտի ըլլայ, երէկ հանդիսաւորապէս բացումը կատարեց Հրեաներու Ազգային Ժողովին: Այսպէս, մօտ երկու հազար տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ Պաղեստինի մէջ կը հաստատուի Իսրայէլացիներու ազգային կառավարութիւնը: Պէն Կուրիոն իր բացման ճառին մէջ յայտարարեց թէ Հրեաները կռիւը պիտի շարունակեն «մինչեւ վերջը»:

★ Հրեաները սկսան կազմակերպել իրենց նոր Պետութիւնը: Կապոյտ եւ ճերմակ գոյներով դրօշակ պարզած առաջին կառախումբը կատարեց իր առաջին ճամբորդութիւնը Գազա – Հայֆա գծին մէկ մասին վրայ: Այս կառախումբին բոլոր պաշտօնեաներն ալ Հրեայ են: Օդանաւի երթեւեկութիւն մըն ալ հաստատուած է Երուսաղէմի եւ Թէլ Աւիվի միջեւ: Ժողովուրդին բաժնուած են պարէնատոմսեր: Հրեայ Կեդրոնական Վարչութիւնը պատրաստած է արդէն, ցուցակը այն զանազան տուրքերուն՝ որոնք պիտի գանձուին, Հրեայ նոր Պետութիւնը պաշտօնապէս հռչակուելուն պէս:

★ Հակառակ կնքուած զինադուլին, կռիւները վերսկսան երէկ Երուսաղէմի մէջ ամբողջ ժամ մը, թնդանօթներ եւ ձեռնառումբեր արձակուեցան Շէյխ Ճարրահ թաղին մէջ: Շթէռնի պատկանող խումբեր զրահապատ կառքերով խափանած են Նաթանիայէն Հայֆա տանող ճամբան: Հրեաները կեցուցած են բազմաթիւ կառքեր բաղկացած անգլիական զինուորական կարաւան մը. սպաննուած են եօթը Անգլիացի:

Յունական խնդիրներ

Վարչապետ Սոֆուլիսի եւ արտաքին նախարար Ցալտարիսի միջեւ կատարուող բանակցութեանց ձախողման հետեւանքով, նախարարական տագնապ մը մօտալուտ կը նկատուի Աթէնքի մէջ: Թէեւ երէկ համաձայնութիւն մը կնքուած էր, բայց Ցալտարիս նոր պահանջներ դրած ըլլալով, այս համաձայնութիւնը չպարզեց կացութիւնը:

Սոֆուլիս յայտարարած է թէ հարկ պիտի ըլլայ Խորհրդարանին նիստերը դադրեցնել ամսուան մը համար: Ազատական եւ Ժողովրդական կուսակցութեանց միջեւ խզում առաջ եկած ըլլալուն պատճառով, վարչապետը այս որոշումը առ...

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ էջ)

Այցելութիւն Պաղեստինի փախստականներուն

ՊԷՅՐՈՒԹ, 1 Մայիս — Օգն. Խաչի Շրջանային վարչութեան անդամուհիները Քարանթինա երթալով այցելեցին Պաղեստինցի գաղթականներուն, որոնց մէջ կը գտնուին քանի մը տասնեակ Հայեր: Բոլոր գաղթականներն ալ իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին տարուած խնամքին համար:

Օգնութեան խաչուհիները Քարանթինայի ընդհ. վիճակը գտան գոհացուցիչ, մաքուր եւ գաղթականներու տրուած կերակուրները բաւարար:

Վերջին կարաւանով Հայֆայէն եկած մօտ 250 հայ գաղթականներուն մեծ մասը տեղաւորուած են իրենց ազգականներուն մօտ կամ առանձին բնակարաններու մէջ՝ իրենց միջոցներով: Մաս մը դեռ կը մնան անպատսպար:

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՀԱՅՈՒՅԻՆ

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻՆ

Դուք տեսա՞ծ էք երբ՝ բոյնէն ինկած, նորելուկ ծիտը կը ծլվլայ կտուրի ժանիքներուն մէջ ու մայրը յուսահատ ու արտակեղեք ճիչերով, իր թոյլ թեւերը կը փռէ ճագին պաշտպանութեան համար ու կ'իյնայ անկենդան ։

Այդ մայրական սէրն է, ամէնուն ծանօթ, յաճախ, յաւիտենապէս երգուած ու փառաբանուած ։

Բայց դեռ կայ նաեւ ուրիշ սէր մը, որ հաղուադիւտ է եւ աւելի զօրեղ քան բոլոր սէրերը ...

X

Մեծ ու փոքր Մասիսներու մէջտեղ, սառնորակ ու զուլալ աղբրակի մը եզերքը — զոր կնոջ մը արցունքներէն գոյացած է, կակաչներով, գըներբուկներով, ալ ու ալեան ծաղիկներով շրջապատուած, մարդահասակ ու մարդաձեւ քար մը կայ, ճեփ – ճերմակ, ինչպէս նոր տեղացող ձիւնը, որ կանացի հաւատարմութիւն, անձնազոհութիւն, գուրգուրանք ու սէրերուն ամէնէն գեղեցիկը կը խորհրդանշէ ։

Արձան մը չէ, ոչ ալ տապանաքար մը զոր մեզաւոր մահկանացուները կը տնկեն ։

Ոչ խաչանիշ ունի, ոչ ալ տապանագիր ։ Բայց իր անգիր տապանագիրը եղերերգ մըն է, վէպ մը, աւանդական մեծահատոր գիրք մը, զոր դարերով կարդացուած է ։

Ճեփ – ճերմակ քար մը, նորահարսի մը կազմուածքին բոլոր մանրամասնութիւններով պատկերաւոր, անբիծ, գերթ շուշան մը եւ անաղարտ առագաստը կոյսին ։

Ուղեկորոյս որսորդներ, «դարերու ձեռքէն սարերն ինկած» դժբախտներ անգիտակ եղելութեան, կը կենան ակամայ, հարսնաքարին առջեւ ծունկի կուգան, կը համբուրեն անոր զարշապարը, աղօթք մը կը մրմռան ու խոր յոյզերու անձնատուր կը հեռանան ։

Հեռաւոր ժայռերուն մէջ օր ու գիշեր պահակ կը կենան հարսնաքարին, դաշտին ու ծաղիկներուն ։

Կաքաւները միայն կըռըռալէն շորոր կու տան անոր շուրջը ։

Օձն ու սողունը բնաւ չեն կրցած շինել այդ դաշտին մէջ, գայլն ու գազան անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, սարսափահար փախած են հեռուներ, հեռուներ ։

Երբ՝ Արարատը կը կազադի եւ անսանձ կատաղութեան թափով ու փրփուրը կը նետէ իր շըրջակայ դաշտերուն, գետերուն ու ձորձորներուն, երբ՝ սառնամանիքը կը կապէ, կը սառեցնէ մայրիներն ու աղբիւրներու բերանները, երբ՝ ահեղապատ փոթորիկներ հուր ու բոց կը թքնեն ամէնուրեք, միայն հարսնաքարին աղբիւրը գլխին կարկաչով մը, կը դրկուի անթառամ ծաղիկներուն հետ ու կը մեռնի անոնց ծոցին մէջ ։

Այդ պահուն, կապուտակ, առողջաւէտ երկինքէն սպառ մը, սեւ ու խիտ ամպերը ճեղքելով, կ'իջնէ, կը պարուրէ հարսնաքարը ։

Եւ արեւի ոսկեձոյլ կամար մը, պսակաձեւ կը փակի քարին գլխուն ։

★

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ՝ իշխանուհի մըն է ճերմակ քարը ։

Իշխանը, որուն անունը դարերու խորութեան մէջ թաղուած է, իր առնենին՝ տիեզերքին ու մարդկութիւնը հրապուրած էր անոր գեղեցկութեամբ, քաջութեամբ եւ մահկանացուներուն չի տրուած առաքինութիւններով ։

Չարաղէտ օր մը, իր ազգակիցներու դաւաճանութեամբ, իշխանը միայնակ մնաց վայրի խաղերու մէջ եւ ինկաւ ծանրապէս վիրաւոր ։

Իշխանուհին՝ որ հարսնուկ կամ հարսնքար անունով մեզի կը ներկայացուի, օր ու գիշեր, անքուն, անդադար, «պահապան հրեշտակ» մը դարձաւ վիրաւոր իշխանին համար ։ Մարդ չի գիտեր սակայն թէ իշխանուհին ուրկէ՞ եւ ինչպէս հասաւ հոն ...

Գիշերներ՝ երբ ահաւոր խաւարին ու սահմռկեցուցիչ մենաւորութեան մէջ, հովերը կը հեծծէին, ուժգին քամիները հող ու աւազ կը դիզէին դաշտերու վրայ, երբ՝ բուքն ու սառնամանիքը դիակ կը դարձնէին առուն ու անասունը, հարսնուկը կը շոյէր վիրաւորի գլուխն ու ճակատը, որ քուն մտնէ իշխանը ...

Ու երբ շէն եւ աւանի բնակիչները առօրեայ յոգնատանջ աշխատանքներէն վերջ, իրենց հարազատներու երդիքին տակ հրճուանքի եւ մխիթարական պահեր կ'ապրէին, իշխանն իր որբացած սաւակին բաժին կաթը կը ծծէր իշխանուհիին կաթնաբոյր ու մեղրածորան կուրծքէն ։

Եւ կաթը սովորական կաթ չէր, վասն զի, իշխանուհիին սէրն ու պաշտամունքը, անձնուիրութիւնն ու հաւատարմութիւնն էին որ տարրալուծուած մը բաղադրութեամբ, կը ծընծղային վիրաւորին շրթունքին վրայ ։

Կ'ըսեն թէ՝ կիներ կան, որ չնաշխարհիկ սիրով մը օժտուած են, իրենց սիրած անգամ կը հալեցնեն, կաթ ու փրկարար հեղուկ կը գոյացնեն ...

Արարչութիւնը մանաւանդ կը թափէր հարսնուկին համար, բայց ան մինակ էր, միշտ մինակ, իր անխօս եւ անկար, վիրաւոր սիրականի սնարին քով ։

Ոչ ոք կրցաւ չափել անոր ցաւին խորութիւնը, ոչ ոք կրցաւ մխիթարել զայն ։

Այսպէս թաւալեցան, անցան տասնեակ մը տարիներ ։

Վիրաւորը մնաց միշտ անխօս եւ անշարժ ։

Անոնք իրարու խօսեցան աչքերու լեզուներով ու հասկցան զիրար ։

Բայց հարսնուկը չվհատեցաւ երբեք ..

X

Ու գիշեր մը, երբ՝ աստղերը ծերունի մը պղտոր աչքերուն գոյնը հագան, իշխանը անշընչացաւ ։

Արարչագործը զարմացաւ իր ստեղծած հողեղէնին, հիացաւ հարսնուկի հաւատարմութեան, օրհնեց անոր անձնուիրութիւնը, տոկալու, համբերելու անսահման կարողութիւնը եւ մահկանացուներուն ցարդ անծանօթ թաղուած առաքինութիւնները ։

«Թող քար դառնայ հարսնուկը, ճեփ – ճերմակ, մաս – մաքուր քար մը, չեմ ուզեր որ անոր մարմինը հողին ու որդին կեր դառնայ ։

Թող չի մնայ աշխարհիկ նոր հողերէն տառապելու ...

Վասն զի, ան՝ տասը տարի տառապեցաւ ։»

Ու քարը անշարժ եւ անխախտ մնայ մինչեւ «ի կատարածն աշխարհի» ... ։

ԱԶԳԻՆ

Զօր. Շէքէրճեանի այցելութիւնը Միւնիխի հայկ. գաղութը

Ամիսներէ ի վեր Միւնիխի Հայութիւնը կ'սպասէր ու կը սպասէր Ամերիկեան նախկին Զօր. Տիար Շէքէրճեանի գալուն, քանի որ յարգելի զօրավարը խոստացած էր Միւնիխի կոմիտէին Շթութկարտէն վերջ հանդիպիլ նաեւ հոս, իր Ժընեւէն վերադարձէն վերջ ։

6 Մարտ Շաբաթ երեկոյ, յարգելի զօրավարը, ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ եւ քրոջ՝ մասնաւոր ինքնաշարժովը հասաւ Միւնիխ եւ տեսակցութիւն ունեցաւ Ազգ. Կոմիտէի ներկայացուցիչներուն հետ ։

Կիրակի 7 Յունուար առաւօտեան ժամը 11ին այցելեց [illegible] թաղամասը՝ ուր կ'ապրին հայ տարագիրներու ստուար մէկ մասը, զետեղուած երկու փայտաշէն տաղաւարներու մէջ ։

Զօրավարը շրջապատուած գաղութիս ներկայացուցիչներէն, ի մէջ այլոց Ամերիկեան բանակի ծանօթ հայ սպայ Հայկազ Կոչեանի, մի առ մի այցելեց ու աչքէ անցուց հայաբնակ սենեակները՝ մանրազնին կերպով քննելով անոնց մաքրութիւնն ու կարգուսարքը ։

Նոյն օրը զուգադիպօրէն քաղաքս կը գտնուէր ծայրագոյն վարդապետ Շահլամեան որ Համպուրկէն եկած էր, Ս. Պատարագ մատուցանելու եւ հոգեւորապէս մխիթարելու հայ ժողովուրդը ։

Հայկական ակումբի սրահին մէջ կատարուեցաւ Ս. Պատարագը ։ Տխուր ու բարոյալից քարոզին մէջ վարդապետը օրինակ բերաւ Իտալացի անուանի ջութակահարին մեծական նուագահանդէսը որու ընթացքին տաղանդաւոր արուեստագէտին ջութակին երեք լարերը՝ մէկը միւսին ետեւէն կը փրթին, ի հրճուանս նախանձորդներուն ։ Հակառակ ասոր սակայն, ամենայն պաղարիւնութեամբ ան կը շարունակէ մէկ լարի վրայ եւ կը խլէ մրցանիշը ։

Հայ ժողովուրդն ալ այժմ դուրկ ամէն միջոցներէ, դատապարտուած է մէկ լարի վրայ խաղալու, մէկ նպատակ հետապնդելու, այն է պահպանել իր ազգ. գոյութիւնը փարելով իր լեզուին ու հաւատքին ։

Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին տեղի ունեցաւ հաւաքոյթ մը նոյն սրահին մէջ, ունկնդրելու համար յարգելի Զօրավարին զեկուցումները ։

Եւ ահա բեմին վրայ է ան, նախկին զինուորականի իր առոյգ եւ արժանաւոր կազմուածքով, բարձրահասակ եւ շիկահեր ։ 64 տարեկան էր ան եւ 4 տարեկանին Փոքր Ասիայէն Միացեալ Նահանգները փոխադրուած ։ Շնորհիւ իր արիական տոկունութեան, ուշիմութեան եւ յամառ գործունէութեան, տարիներու ընթացքին Ամերիկեան զինուորական ասպարէզին մէջ, Զօրավարի իր փայլուն դիրքին հասնելով հանդերձ, անխախտ պահած է նաեւ իր ազգ. ոգին ու ըստ բաւականի տանելի լեզուն ։ Նախքան Զօրավարին բեմ հրաւիրուիլը, հարց ուղղուած է իրեն թէ անհրաժե՞շտ է իրեն թարգմանի միջոցաւ խօսիլ ։ Ան ժպտադէմ մերժած է ըսելով «կը նախընտրեմ կոտրտուած մայրենի լեզուով արտայայտուիլ մեծահաճոյքով ըլլայ ինծ համար» ։ Պատկառելի ծերունի Զօրավարը, շուրջ երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ, դանդաղ սակայն խիստ հասկնալի հայերէնով ։ Բնաւորութեամբ սակաւախօս, լակոնական, խօսքէն աւելի գործը սիրող ու պահանջող՝ փորձառու հոգեբան մըն է ։ Մանաւանդ իբրեւ զինուորական խիստ կարգապահ, աններող քննադատ զոյգ թերութիւններու իսկ նկատմամբ ։

Նախ յայտնեց իր տպաւորութիւնները ըսելով. ես անաչառ քննադատող եմ ; այս պատճառաւ դուցէ դժգոհ մնաք ։

Ականատես եղայ ձեր բնակարաններուն մաքրութեան եւ կարգուսարքին ։ Գէշ չէ, բայց ոչ լաւագոյն ։ Հակառակ պայմաններու աննպաստ ըլլալուն կը թելադրեմ որ աւելին ընէք, աչքառու հոգածութիւն ցոյց տաք մաքրութեան՝ կարգապահութեան՝ յաչս օտարներու ցոյց տալով Եւրոպ. քաղաքակրթութեան պատշաճ նախանձախնդրութիւն ։ Յոյս մի դնէք դուրսէն գալիք օգնութեան, դուք ստեղծեցէք լաւագոյն վիճակ ձեզ համար ։ Կտոր մը եթէ անմշակ հող կայ ձեր շուրջը, հերկեցէք ու ցանեցէք, պարապ մի նստիք, կեանքը շարժում է ։ Ձեր օգնութեան եւ արտադրութեան համար, ուժգին աշխատանք կը տարուի, անձնապէս կը խորհիմ թէ կարելի պիտի ըլլայ բան մը ընել, սակայն չեմ կրնար երաշխաւորել ։ Մի խանդավառուիք երազային յոյսերով ։ Ձեռնածալ մի նստիք ։ Եթէ փրկարար նաւերը հասնին եւ շաբաթ մը ժամանակ ունենաք, ձեր ցանկացած երկիրները ճամբորդելու համար, նոյն շաբաթն ալ, մինչեւ վերջին ժամը, մի դադրիք ձեր անհրաժեշտ տեղական պարտականութիւնները կատարելու ։ Մանաւանդ մի յուսադրուիք զանգուածային փոխադրումի ։ Օգտուեցէք ի հարկին մաս առ մաս, կարգ մը երկիրներու (որոնց կարգին Պելճիքայի) առաջարկած պայմաններէն ։ «Դուն օգնէ քեզի որպէսզի Աստուած ալ օգնէ» ահա այս էր ծերունազարդ զինուորականին նշանաբանը, զոր կը կրկնէր յաճախ ։

Զօր. Շէքէրճեան, Ամերիկայի Հայ Օժն. կազմակերպութիւններու կողմէ, իբրեւ լիազօր գործիչ ուղարկուած էր, Գերմանահայութեան, այլեւս փոխադրութեան դժուարին գործը ի գլուխ հանելու համար ։ Հոս ամիսներէ ի վեր քանիցս ճամբորդած ու երթեւեկած էր Լոնտոն, Ժընեւ, եւն. գաղթականական կեդր. յանձնախումբերու հետ շփում ունենալով ։

Բացայայտ է որ ինք որոշ յաջողութիւններու յոյսը անձնապէս ունի, սակայն փորձառու հայ-յայտնի [illegible] (գեռ չեկած [illegible]) եւ անոր վնասաբեր հետեւանքներուն, չէր ուզեր նախքան իր ձեռնարկներուն վերջնական լուծումին եւ ստոյգ իրականացման, մեծ յոյսեր ներշնչել անոնց ։

Վարչութեան կողմէ քարտուղար Պ. Ս. Պօյաճեան, շնորհակալութիւն յայտնեց Զօրավարին անկեղծ արտայայտութեանց համար, պարզեց Միւնիխի Հայութեան ողբալի վիճակը, երկու տարիներէ ի վեր անտեսական տեսակէտով, քանի որ U.N.K.R.A.ի հոգածութենէն դուրս, Գերմ. անբաւարար ննդաքարտերով, հակառողջապահական փայտէ խրճիթներուն մէջ, նօթի ու սառած, կաշի ու ոսկոր դարձած էր եւ ամէնէն առաջ օգնութեան տեսակէտով, Ամերիկահայ կազմակերպութեանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր Պավարահայութեան վրայ ։

Ան ըսաւ թէ, յանուն Պավարահայութեան, մենք ընդ առաջ կ'երթանք յարգելի զօրավարին ճշմարիտ թելադրութեանց, մինչեւ վերջին բոպէն պատնէշի վրայ մնալու տեսակէտով ։

Համոզուած ենք որ, անոր առաքելութիւնը ապարդիւն չպիտի անցնի եւ պիտի յուշանայ տարագիր Գերմանահայութեան փրկութեան ժամը ։

Ուրիշ առթիւ ազգ. ներկայացուցիչներուն մօտ, Զօրավարը ըսած է. արդէն 64 տարեկան եմ ։ Սիրով պիտի տրամադրէի կեանքիս մնացած տարիները յօգուտ ազգակիցներուս.

Ամերիկայէն Եւրոպա եկած եմ Հայ տարագիրները փրկելու եւ ազատ երկիրներ տեղաւորելու համար, անհրաժեշտ դիմումներ կատարելու ։ Չի պիտի վերադառնամ տուն, մինչեւ չի յաջողցնեմ այս բարի գործը ։ Կամենալը կարենալ է ։

Փառք Զօր. Շէքէրճեաններուն, Մարտիկեաններուն եւ տարագիր հայութեան փրկութեան գործին նուիրեալ եւ բարոյապէս սատարող, Ամերիկահայ մեծամեծներուն եւ կազմակերպութիւններուն ։ Լիայոյս ենք որ անոնց միանուագ ազդօգուտ ջանքերը յաջողութեամբ պիտի պսակուին ։

Հրաժեշտի պահուն, յարգելի Զօրավարը խոստացաւ մի քանի շաբաթներ յետոյ Վիէննայէն վերադարձին կրկին հանդիպիլ մեր մօտ եւ տեսնել արդիւնքը իր յորդորներուն ։

Միւնիխ,

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գիտական սանուղիս

ՋԱՅԼԱՄԻՆ ՍԻՐՈՅ ՇՈՒՐՋՊԱՐԸ.— Ջայլամը վազող թռչուններու տեսակ մըն է, որուն բարձրութիւնը 2ուկէս մեթրի կը հասնի եւ կը բնակի Ափրիկէի հարաւային երկիրներուն մէջ: Անոր սրունքները երկար եւ ուժեղ են, վիզը ճաղատ, թեւերը շատ կարճ, անյարմար թռչելու եւ կը վերջաւորին կրկնակ խթանով մը, որ զարդարուած է երկայն մօրուսաւոր փետուրներով:

Զուգաւորութեան շրջանին, ջայլամը բնազդէն մղուածանձնատուր կ'ըլլայ սիրոյ խենթ շուրջպարի մը: Գիտենք թէ թռչուններէն շատեր սիրաբանելու համար սովորութիւն ունին պարելու, սակայն ջայլամին պարը միւս թռչուններուն պարէն աւելի յատկանշական է: Արուն յանկարծ ոտքի կ'ելլէ եւ իր ճերմակ ու աւեձեւ փետուրները հովին տուած, փետրափունջ պոչը ուղղօրէն ցցած դանդաղօրէն կը մօտենայ էգին եւ պարելու կը պատրաստուի: Այն ատեն արու եւ էգ դէմ առ դէմ կեցած իրենց թեւերուն ծայրերը իրարու մօտեցնելով կը սկսին պարել դանդաղաշուրջպար մը ձեւացնելով, ծռելով ու երերցնելով իրենց երկայն վիզը: Այդ դիրքին մէջ անոնց ձեւը ծիծաղաշարժ ըլլալու է:

Սովորաբար կ'ըսեն թէ ջայլամը ինքզինքը պաշտպանելու համար գլուխը աւազին մէջ կը խրէ, մինչդեռ ան իրականին մէջ սովորութիւն ունի երբեմն վիզը հողին վրայ տարածելու, որպէսզի այդ դիրքին մէջ ուրիշէն չտեսնուի, որովհետեւ շատ կասկածոտ թռչուն մըն է եւ ճուազ խելացի:

Թուխսի ատեն արուն էգին կ'օգնէ, ինքն ալ իր կարգին նստելով թուխսին վրայ որ երբեմն երեսունէն աւելի հաւկիթներ կը պարունակէ: Այսպէս, արու եւ էգ փոխնի փոխ կը հսկեն բոյնին շուրջը, հեռացնելու համար պատահական թշնամիները: Ջայլամին բոյնին մօտենալը վտանգաւոր է, որովհետեւ իր ուժեղ ու սրածայր մագիլներով ան կրնայ ծանրապէս վիրաւորել անխոհեմ ու յանդուգն ինքնակոչ հիւրը:

Իր երկայն սրունքներուն շնորհիւ, ան ձիու մը չափ արագավազ է, փետուրները յարգի են եւ զայն որսալու համար պէտք է ձիով հետամտել:

ԴՕԴՕՇՆԵՐՈՒՆ ՀՐԱՑՈԶՈՐ ՍԷՐԸ.— Էգ դօդօշին բեղնաւորումի շրջանին, արուն իր երկու թաթերը կառչած կը մնայ էգին կռնակին վրայ, մինչեւ որ այս վերջինը սկսի հաւկիթ ածել, այդ դիրքին մէջ արուն իր բեղնաւորիչ հեղուկով կ'ոռոգէ հետզհետէ դուրս ելած ձուիկները:

Ան սերտօրէն փաթթուած էգին, իր ձեռքերը ուժգնօրէն կը խօթէ անոր անութներուն մէջ, այնպէս որ իր մատները կը մտնեն միսին խորը, միեւնոյն ատեն իր դունչը կը դետեղէ էգին գանկին վրայ, անոր ծայրը կը հասնի աչքերուն ու կը հանգչի ականջներուն քով գտնուած երկու դեղձերուն վրայ: Այս սիրայեղ գիրկընդխառնումը կրնայ օրեր տեւել, այդ ժամանակամիջոցին էգը կրնայ իր կռնակի բեռով պտտիլ, լողալ, եւն., առանց սակայն որեւէ սնունդ ուտելու:

Կենդանաբանները չեն կրցած մեկնութիւն մը տալ գիրկընդխառնումի այդ անդրադարձ երեւոյթին:— Ներքին փոխ թելադրութենէ մղուած արուն էգին վրայ այդքան սերտօրէն կառչած կը մնայ, կը կարծուի թէ պատճառը արուին զգացած խանդավառ ու սաստիկ սիրոյ մղումն է, որ արգելք կը հանդիսանայ հակառակորդ սեռակիցներուն ցանկութեանց, մեծ դժուարութիւն կը կրէ մէկը, երբ փորձէ արուն բաժնել էգէն:

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Բնութիւնը ամէն դասակարգի կենդանիները ինքնապաշտպանութեան համար օժտած է զէնքերով, գործիքներով, մասնաւոր կազմով եւ այլազան միջոցներով:

Ըստ այսմ, որոճացող կենդանիներուն տուած է եղջիւրներ եւ կոտոշներ, մսակերներուն ակռաներ եւ եղունգներ, ձիերուն եւ էշերուն կից տալու յարմարութիւն, կրծող անասուններուն արագընթացութիւն: Մեղուն, պիծակը, կարիճը, իժը եւ բոլոր թունաւոր օձերը ծանօթ են իրենց թունաւոր խայթումներով: Ոզնին եւ կրիան վտանգի մը առջեւ կը կծկուին իրենց փշոտ եւ կարծր պատեանին մէջ: Շատ մը կենդանիներ ի հարկին կեղծ մեռեալ կը ձեւանան եւ վերջապէս ուրիշներ ալ իրենց բռնուած մէկ անդամը, պոչը ոտքը եւն. թող տալով կը հեռանան, փրկելու համար իրենց մարմինին մնացեալ մասերը, ինչպէս մողէզը, խեցգետինը, սարդը եւ ուրիշ ոդորկաւոր կենդանիներ:

Այս վերջին պարագան հետաքրքրական երեւոյթ մըն է: Կարգ մը բնապատումներ մարմինի զանազան մասերուն անջատումը կամաւոր կը համարեն, ուրիշներ զայն իբր անդրադարձ (réflexe) երեւոյթ կ'ընդունին:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՄԻՒԹԵՎԷԼԼԻ»ՆԵՐՈՒ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՋՆՋՈՒԻ

ՊՈԼԻՍ.— Թօփալ Մարմարա լրագիրը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, հիմնուելով Անգարայէն ստացած լուրերու վրայ.—

— «Փոքրամասնութեանց վերաբերեալ վաքըֆները, հինէն ի վեր կը մատակարարուէին իւրաքանչիւր համայնքի կողմէ ընտրուած մարմիններու միջոցով, որոնք կը վաւերացուէին տեղական կուսակալութեանց կողմէ: Աւելի վերջը սակայն, փոքրամասնութեանց վաքըֆները ենթակայ նկատուեցան 2762 թիւ Վաքըֆներու օրէնքին եւ այդ պատճառով 3513 թիւ օրէնքին համաձայն որոշուեցաւ անոնց մատակարարութիւնը ապահովել անհատ մատակարարներու միջոցով:

Այս երկու պարագաներուն ալ տեսնուեցաւ սակայն, թէ փոքրամասնութեանց վաքըֆներուն կազմակերպութիւնը եւ մատակարարութիւնը չի նմանիր միւս վաքըֆներուն, նկատելով որ փոքրամասնութեանց վաքըֆները ուրոյն մասնայատկութիւններ ունին՝ ինչպէս պնակի, գանձանակի, կնունքի, հարսնիքներու, նշանտուքներու եւ յուղարկաւորութեանց առթիւ կատարուած նուիրատուութիւնները, որոնք մեծագոյն մասը կը կազմեն անոնց հասոյթներուն:

Միւս կողմէ տեսնուած է նաեւ որ մատակարարներու պաշտօնանկութեան պարագային դժուար կ'ըլլայ մատակարարել վաքըֆներուն կապուած բարեսիրական հաստատութիւնները՝ դպրոցներ, որբանոցներ, հիւանդանոցներ, մատուռներ, գերեզմանատուներ, եկեղեցիներ:

Նկատելով որ եկեղեցիներու վարչութեան կազմակերպութիւնը թոյլատրելի չէ այդ հաստատութիւնները վարելու, յարմար դատուած է վերջիններու մատակարարութիւնը յանձնել նոյնինքն փոքրամասնութիւններուն եւ այդ նպատակով պատրաստուած է օրինագիծ մը որ կը բարեփոխէ 3513 թիւ օրէնքով փոփոխութեան ենթարկուած Վաքըֆներու օրէնքին Ա. յօդուածը, եւ կը ճշդէ.

— «ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԱՆ ՎԱՔԸՖՆԵՐԸ եւ կարգ մը արհեստաւորներու պատկանող վաքըֆները կը մատակարարուին իրենց կողմէ ընտրուած անձերու կամ մարմիններու միջոցով: Անոնք ի հարկին հակակշռին կ'ենթարկուին շահագրգռուող պաշտօնատուներու եւ Էվգաֆի ընդհ. տնօրէնութեան կողմէ»:

— «Այս կերպով պատմութեան կը փոխանցուի Էվգաֆի վարչութեան մատակարարութիւնը, եւ կը ջնջուի անհատ մատակարարութեան դրութիւնը:

Նկատելով որ փոքրամասնութեանց վաքըֆներու մատակարարութիւնը կը յանձնուի ժողովուրդէն ընտրուած մարմիններու, ասկէ վերջ հանրային հաստատութիւնները զերծ պիտի ըլլան 5 կամ 10 առ հարիւր համեմատութեամբ հակակշռի տուրքէն, զոր մինչեւ այսօր ստիպուած էին վճարել Էվգաֆի վարչութեան:

Մինչեւ հիմա ճարուած գումարները պիտի չվերադարձուին թէեւ, բայց ատոր փոխարէն պիտի չվճարուին նաեւ կուտակուած հակակշռի պարտքերը, որոնք բաւական մեծ գումարի մը կը յանգին:

Կարգ մը անհատ մատակարարներ, Էվգաֆին հաճելի թուելու համար՝ հանրային նպատակներու յատկացուած գումարները իբրեւ հակակշռի տուրք վճարած են Էվգաֆին:

Այսպէս, Պէյօղլուի եւ Ղալաթիոյ անհատ մատակարարները հազարաւոր ոսկիներ վճարած են Էվգաֆին որ սակայն ի վիճակի չէ եղած հակակշռի իր պարտականութիւնը կատարելու:

Ատոր փոխարէն, Ս. Փ. Հիւանդանոցին նըման ժողովուրդին լումաներով կանգուն հաստատութիւններ ոչ մէկ վճարում կատարած են Էվգաֆին եւ մեծագումար կուտակուած պարտքեր ունին:

Նոր օրինագիծը կը ջնջէ նաեւ կուտակուած այդ պարտքերը, որոնք Դամոկլեան սուրի մը նման կախուած էին հանրային հաստատութեանց գլխուն:

Գալով ժողովրդական քուէներով ընտրելի մատակարար մարմիններուն, անոնք ենթակայ պիտի ըլլան կառավարութեան վերին հսկողութեան եւ շահագրգռուող իշխանութիւններն ու Էվգաֆի ընդհ. տնօրէնութիւնը պիտի կարենան ի հարկին հակակշռել անոնց գործունէութիւնը:

Այս պայմաններուն մէջ, հիմնական փոփոխութիւն մը կը կրէ օրինական դիրքը Պատրիարքներուն, որոնք մինչեւ այսօր ընդհ. մատակարարի հանգամանք կը կրէին:

Նոր օրէնքը այդ իրաւունքը կը փոխանցէ ժողովուրդի ազատ քուէներով ընտրելի հանրային մարմիններուն:

Կը հետեւի թէ փոքրամասնութիւնները իրենց արդի վիճակը պիտի պատշաճեցնեն նոր օրէնքին, անոր տրամադրութեանց համաձայն մատակարարելու համար իրենց հանրային հաստատութիւնները:

Մեր իրաւագէտներուն ընդհ. կարծիքը այն է թէ վաքըֆներու նոր օրէնքը կը համապատասխանէ հանրային շահերուն եւ թէ այժմէն պէտք է գործի լծուիլ օրէնքին տրամադրութիւնները լաւագոյն կերպով գործադրելու համար:

Այս պայմաններուն մէջ վարչութիւնը պարտաւոր է անյապաղ կուսակալութեան դիմել եւ խորհրդակցական ժողովի մը արտօնութիւն ձեռք բերել, որպէսզի կարելի ըլլայ ձեռնարկել մատակարար մարմիններու ընտրութեան:

Հակառակ պարագային, կրկին հրապարակ պիտի իջնեն պզտոր ջուրի որսորդները եւ այս անգամ մէկի փոխարէն բազմաթիւ անհատ մատակարարներու փորձանքին պիտի ենթարկուի հանրութիւնը:

Կը հետեւի թէ ամէն բանէ առաջ ծայրայեղ բծախնդրութիւն ցոյց պէտք է տալ մատակարար մարմիններու անդամներուն հանդէպ: Այդ արդիւնքը ձեռք կարելի է բերել միմիայն նախապէս պատրաստելով ամէն տեսակէտով վստահելի թեկնածուներու եռապատիկ ցանկեր, որպէսզի վստահելի այդ թեկնածուներէն դուրս ոչ մէկ անվստահելի կարենայ մուտք գործել հանր. հաստատութիւններէն ներս:

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Առաջնորդ Զլղատեան վարդապետը Արղնիի վանքը գտնուած միջոցին՝ բարեկամ մը ունեցած էր Շէֆքի էֆէնտի անունով, բարի մարդ մը: Օր մը կուգայ բայց զինքը տունը չգտնելով՝ դուռին վրայ կը գրէ— եկայ ու քեզ չտեսայ — սառը: Տեղահանութիւններէն անմիջապէս վերջ՝ պատերազմի ընթացքին, այս Թուրքը եւ խոշոր դուռն ալ տեղէն հանելով բերին Տիգրանակերտ ու ապա Խարբերդ պատերազմական ատեանին առջեւ դրկեցին դուռն ալ միասին, դատուելու համար, ու մարդը դատեցին Զլղատեան վարդապետին բարեկամ ըլլալուն համար: Ան երկար ժամանակ Տիգրանակերտի մէջ աքսորական մնաց: Դուռը չեմ գիտեր ուր աքսորեցին:

Այդ սարսափելի օրերուն Տիգրանակերտն ալ իր դաւաճանները ու մատնիչները ունեցաւ: Շամմօ, Թուրք անունը Սալէհ, չէրքէզի հագուստներով ու զէնքերով շքեղօրուած՝ հայակեր չէրքէզ Բուշտի պէյին կ'ընկերանար (ջարդերու ընդհ. հրամանատարը,— կազմակերպիչը) տեղահանութիւններ ու մատնութիւններ կատարելու: Աքսորը հազիւ երջ գտած, այս ուրացողը տարին Թուրքերը սատկեցուցին, այլեւս իրեն պէտք չունէին: Նախ գործածեցին ապա մաքրեցին:

Զալապունց Քօրքօն (Գրիգոր Զալապեան) թրքացած՝ իրեն հաճելի չեկած մարդը կը մատնէր այս անպատիւ անբարոյականը: Ան իր տունը պարձուցած էր Չէրքէզներու հաճոյավայր: Բռնի հաւաքուած կիներէ, ու աղջիկներէ շուրջպարեր կը կազմակերպէր իր բակին մէջ հաճոյք պատճառելու համար ջարդարար Չէրքէզներուն: Մարտիրոս Մալրեան, տեղահանութիւններէ զերծ կացուցանելու կամ քանի մը շաբաթ յետաձգել տալու համար, խոշոր գումարներ կ'առնէր Հայ ընտանիքներէն, բայց ընդհակառակը կ'երթար կը մատնէր, որ տեղահանեն: Որպէսզի իր մատնութիւնները մէջտեղ չելլէին ու դրամներն ալ չպահանջէին ապագային: Այս անպարկեշտն ալ տունը վերածած էր Գերման զինուորականներու հաճոյավայրի, (բաւական Գերմանացի ու Աւստրիացի զինուորականներ կային Տիգրանակերտ այդ օրերուն):

Թուրք սպահակներ՝ աւետարանն ու խաչը էշու մը պոչը կապած հայհոյելով փողոցները կը թափառէին, Գերմանացիները ականատես ըլլալով այս տեսարանին՝ բնաւ չէին վրդովուեր, հակառակ որ իրենց կուրծքերուն վրայ բազմաթիւ խաչանշաններ ունէին: (Երեւի իրենց խաչն ու աւետարանը, Աստուածը ուրիշ էր):

Ճապաղջուրցի Տաղջի Սահակ արարածը, մինչեւ Պոլիս գնաց 1918ի զինադադարին՝ Տիգրանակերտի հայկական տեղահանութեանց մասնաւոր կերպով կազմակերպած ամենակարեւոր դէմքերէն՝ հրէշ, ջարդարար, հազարապետ Շէֆքի Եասինզատէին ի հաշիւ ու ի օգուտ վկայութիւն տալու թէ, հայկական ջարդերուն չէ մասնակցած ան: (Ուրիշներու կարգին Շէֆքի էֆէնտին ալ ձերբակալուած էր զինադադարին վաղորդայնին, դատուելու ու Մալթա աքսորուելու համար):

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ւաւ, ամերիկեան ներկայացուցիչներուն հետ տեսակցութիւն մը ունեցած ըլլալէ ետք :

★ Երէկ առտու մահապատիժի ենթարկուեցան 21 համայնավարներ : Այսպէսով, 24 ժամուան մէջ այս պատիժին ենթարկուող համայնավարներուն թիւը 173ի հասած կ'ըլլայ :

Այս լուրը խորունկ յուզում առաջ բերած է Լոնտոնի մէջ : Բրիտանական կառավարութիւնը մտադիր է բողոքագիր մը ներկայացնելու Աթէնքի, յոյն կառավարութեան ուշադրութիւնը դարձնելու համար այնազդեցութեան վրայ որ այսպիսի խիստ վարմունք մը կրնայ գործել Անգլիոյ մէջ, վրդովելով այս երկրի հանրային կարծիքը :

Յոյն ռամկավարական կազմակերպութիւն մը խնդրած է կարգ մը անձնաւորութիւններէ, ընդ որս նաեւ Վէնսան Օրիոլէ, որ միջամտեն յոյն կառավարութեան մօտ :

« Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Յոյն Տէմոքրաթներու Զախակողմեան լիկան մարաջախտ Սթալինի եւ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվ Լիի դիմած է որ միջամտեն յոյն կառավարութեան մօտ, որպէսզի այլեւս համայնավարները մահապատիժի չենթարկուին :

Պատերազմը անխուսափելի չէ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին արտաքին քաղաքականութեան մասին : Վարչապետ Էտլի յայտարարած է . «Բոլորովին սխալ եւ վտանգաւոր կ'ըլլայ կարծել որ պատերազմը անխուսափելի է» : Իտըն ալ, խօսելով յանուն ընդդիմադիր կուսակցութեան, ըսած է թէ՝ միջազգային կացութիւնը վտանգաւոր է, բայց ոչ յուսահատական : Կարելի է — աւելցուցած է — Սովետներու հետ օգտակար բանակցութիւններ վարել, բայց ուժի վրայ կռթնելէ ետք միայն եւ երբ սովետ կառավարութիւնը համոզուի թէ խափանարար ընթացքով եւ անպայմանօրէն ընելով չէ որ պիտի կրնայ արեւմտեան ժողովուրդները հարկադրել որ իրենց ապրելու եւ գործելու եղանակը փոխեն : «Կը կարծեմ — ըսած է Իտըն — որ Քրէմլինի մէջ պէտք եղածին չափ խորաթափանց մտքի տէր մարդիկ կան որ հասկնան ասիկա » :

Բանակցութիւններ

ՔԱՆԱՏԱՅԻ ԵՒ ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ուաշինկթընի զինուորական եւ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն կը տրուի այն այցելութեան՝ զոր պատերազմական նախարար Ֆորրըսթէլ պիտի կատարէ Քանատայի մէջ Մայիս 7էն 10 : Այս առթիւ, վեր կը հանուի այս երկրին կարեւոր դերը արեւմտեան կիսագունդի պաշտպանութեան մէջ : Բայց կը կարծուի թէ Օթթավայի մէջ տեղի ունենալիք խօսակցութիւնները աւելի քաղաքական բնոյթ պիտի կրեն, քանի որ զինուորական համաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի արդէն Միաց. Նահանգներու եւ Քանատայի միջեւ : Քաղաքական գործակցութեան տեսակէտով, ուշագրաւ կը նկատուին վերջերս Քանատայի արտաքին նախարար Սէն Լորանի յայտարարութիւնները, որոնցմով Քանատացի դիւանագէտը նպաստաւոր կերպով կ'արտայայտուէր ազատ ազգերու միջեւ տեղի ունենալիք «խորհրդակցութիւններու մասին, նպատակ ունենալով հաւաքական ապահովութեան լիկա մը հաստատել՝ պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ » :

ՄԱՆՐ ՄԸ ՏՈՂԻՎ

ԻՒՄԱՆԻԹԷէն առնելով գրած էինք թէ Մայիս Մէկին Սէն Ժէ Թէյի կազմակերպած ցոյցերուն մասնակցած են մէկ միլիոն հոգի : Փարիզի ոստիկանական վարչութիւնը կը պնդէ թէ սխալ է այս թիւը . իր կատարած մանրակրկիտ քննութեան համեմատ, մասնակցողները 32000 հոգիէն աւելի եղած չեն . այս թիւը ճշդուած է նաեւ Պասթիյլի հրապարակին վրայէն առնուած լուսանկարներու միջոցաւ :

ՊՐԼՄ քաղաքի սովետ բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն դնդապետ Թասսէվ ամերիկեան պաշտօնատարի մը քով թէյ առնելու գացած ըլլալէն ի վեր անհետացած ըլլալուն պատճառով, Սովետ իշխանութիւնները բողոքած էին Ամերիկացիներուն դէմ եւ առեւանգած են. Թասսէվը : Այդ, Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ՝ սովետ բարձրաստիճան սպան առեւանգուած չէ, այլ՝ կամաւորապէս թողած է Գերմանիան, եւ այս պահուս Անգլիա կը գտնուի իբրեւ քաղաքական փախստական :

ՄՈՆԼԷՐԻԻ մէջ հրեսուն հոգի վտանգաւորապէս թունաւորուած են կարկանդակավաճառէ մը գնուած եւ աւրուած հաւկիթով շինուած կարկանդակներ ուտելէ ետք :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Մայիս 9ին, ժամը 3.30ին Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna եւ Trocadéro: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՋԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ՎԱՐԿԱԶ (պար), Օր. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ և Պ. ՀԱԳՎՃԵԱՆ (արտասանութիւն) :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՒՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մաղընոյի մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զըւարթ անակնկալներով :

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի « ՀԱՐՍԸ » :

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով : Մուտք՝ 100 ֆրանք :

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ կը տօնուի այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական սրահը : Գեղարուեստական ճոխ բաժինով մը : Կը հրաւիրենք Վալանսի եւ Ռոմանի ընկերուհիները :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Մարսէյլէն Օր. Մառի Փիրանեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Պարթեւեաններու :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ դերասան ՏԷՐ-ՎԻՇԵԱՆԻ ներկայացումը, Սալ տ'Իէնայի մէջ Յունիս 7ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Խաչ Եկեղեցիի հոգաբարձութեան, Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան, Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու Միութեան Միջազ. Կոմիտաս երգչախումբին ու Ս. Խաչ գպրաց դասին նախաձեռնութեամբ՝

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻ

Հայածէս Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի :

Փարիզի Մայր եկեղեցիին (Notre Dame) մէջ, 23 Մայիս 1948ի կիրակի օրը ժամը ճիշդ 9.15ին :

Կը հրաւիրուին ազգային ու հասարակական միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը Յունիս 6ին : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԻՍԻԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Պ. Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ յետաձգուած ըլլալով, պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ, 2, rue de la Défense : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ :

ԴՊՐԱՑԻՐԱԾ ՕՐ.— Սէվրի Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի Բարեկամաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւնները միասնաբար կազմակերպած են մեծ զաշտահանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ 20 Յունիս կիրակի ժամը 14էն 22 վարժարանի պարտէզներուն մէջ :

Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերասրահի վերաշինութեան : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԸ կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Պ. Յարութիւն Փաշալեանը, Տրապիզոնցի, որ ամուսնացած է Փորթուգալեանի աղջկան հետ եւ Մարսէյլ հաստատուած : (ժամանակին Պաթում եղած է) : Տեղեկացնել Ա. Աւետիսեանի, 27 rue Desnouettes, Paris (15) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Տիկիններ Մենտուհի եւ Աղնիւ Շահնազարեան, (իրենց հօր, մօր եւ եղբայրներուն անունները Հաճի Կարապետ եւ Տիկին Մանիկ, Պ. Պ. Աւետիս եւ Մաղսուտ) կը փնտռեն Պ. Թիւֆէնքճեան Արէլ, Տիկին Թիւֆէնկճեան Վարդուհի եւ տղաքը Միհրան, Տիգրան եւ Սուրէն որոնք Հէրէքէն (Թուրքիա) մեկնած են 1910ին 1912ին : Իմացնել հետեւեալ հասցէներուն, Մենտուհի Շահնազարեան 17 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), կամ Աղնիւ Շահնազարեանի 113 rue Et. Dolet, Alfortville (S.) :

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական տեղը : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի՝

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 8 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԽԱԺԱԿ խումբը 9 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն 10 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները : Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներ, կարեւոր օրակարգերով :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Տիկին Ա. Յակոբեանի բնակարանը, 17 rue de Paris, Gentilly : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ 8 Մայիսին իրիկունը ժամը 8.30-ին ընկերուհի Ազնիւին տունը 8 rue Brochette : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները իր շաբաթական հաւաքոյթին, այս ուրբաթ ժամը 9ին Sociétés Savantes : Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Նիւթ Խաչատուր Աբովեանի «Կեանքն ու գործը», իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ : Հայերէն դասերը 8—9 :

ՇԱՎԻԼԻ Արդութեան խումբի ժողովը յառաջիկայ Մայիս 8 շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Հրայր Ակումբը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ բարեկամական Միութեան տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Palet d'Orի շքեղ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière, Մարսէյլ : Տոմսերու համար դիմել՝ Chaussures Marlène, 94 rue d'Aubagne, Tél. C. 2715. Chaussures Sina, 22 rue de Rome եւ Dalakupeian 48 rue Puvis de Chavanne :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ.եան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պար տիւ Կլօպի ժողովասրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի անդամներէ ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն :

ՀԱՄԱՍԵՐԱՍՏԻՈՑ Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռիւ տիւ Նուար, Ռուբէն Փափազեանի սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մայիս 8ի շաբաթ օրը ժամը 5ին, Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan), Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի սկսի նոր շարք մը Հայ գրականութեան նուիրուած դասախօսութեանց : Իր նիւթը պիտի ըլլայ «Հայ ժողովրդական անգիր ստեղծագործութիւնը՝ գրի գիւտէն ու հայ դասական մատենագրութեան հիմնարկումէն առաջ» :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ հոթը սենեակով տուն մը որ ունի կեդր. ջերմութիւն, կազ, ելեկտրականութիւն, եփելու խոհանոց, լուացարան, բաղնիք, կարաժ եւ 765 մեթր քառակուսի պտղատու ծառերով պարտէզ մը շրջապատուած պատով, ծախու է : Դիմել Պ. Երամեանի 49 Ave. de Fredy, Villemomble, Seine :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տարի. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 8 MAI 1948 Շաբաթ 8 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5336-Նոր շրջան թիւ 945 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

Կացութիւնը Յունաստանի մէջ

ԴԱՀԼԻՃԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Յոյն կառավարութիւնը կը շարունակէ հրացանազարկ ընել ըմբոստութեան յանցանքով դատապարտուած համայնավարները, իբրեւ փոխվրէժ Արդարութեան նախարար Լատասի դէմ գործուած մահափորձին: Կառավարութեան այս վարմունքին պատճառաւ, արտասահմանի մէջ առաջ եկած զայրոյթը կ'աւելնայ հետզհետէ ոչ միայն արեւելեան Եւրոպայի համայնավար երկիրներուն, այլ նաեւ՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ: Արդարութեան նոր նախարար Ռէնտիս, պատասխանելով օտար քննադատութեանց, կ'ըսէ թէ՝ սխալ է կարծել որ հրացանազարկութիւնները զանգուածային կերպով տեղի ունեցած են: Նախարարին ցոյց տուած թիւերուն համեմատ, 157 համայնավար մահապատիժի ենթարկուած են Մայիս 1էն, այսինքն՝ Լատասի սպանութենէն առաջ, իսկ 43 հոգի ալ, այս թուականէն ետքը: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը՝ որ այս մասին տեղեկութիւններ քաղած է Աթէնքի բրիտանական դեսպանատունէն, «գոհունակութեամբ» արձանագրած է Ռէնտիսի ճշդումները:

★ Կառավարական տագնապը վերջ գտաւ շնորհիւ այն խոստումին՝ զոր Ամերիկայի դիւանագիտական ներկայացուցիչները ստացան երէկ վարչապետ Սոֆուլիսէն, որ ազատական կուսակցութեան պետն է, եւ արտաքին նախարար Ցալտարիսէն, որ ժողովրդական կուսակցութեան պետն է: Համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ այս երկու պետերուն միջեւ: Նոր դահլիճին մէջ պիտի առնուին այս երկու կուսակցութեանց անդամներէն զատ, ուրիշ կուսակցութիւններու պատկան ոմանք ալ:

Զօր. Վէկան ազատ պիտի արձակուի

Գերագոյն Դատարանի Հարցաքննական Յանձնաժողովը որոշեց փակել Զօր. Վէկանի դէմ բացուած դատը, իբրեւ դաւաճանի: Զօրավարը ոչ միայն ազատ պիտի արձակուի, այլեւ պիտի չենթարկուի ազգային անարժանութեան պատիժին, որովհետեւ ան մերժած էր ընդունիլ այն պայմանագրութիւնը որ, ծովակալ Տարլանի առաջարկին վրայ, 28 Մայիս 1941ին ստորագրուած էր Գերմաններուն հետ, Տաքարի եւ Պիզէրթայի ծովային կայարաններուն յանձնումին մասին:

Յանձնաժողովին համայնավար անդամներէն մէկը, Մարսէլ Վիլառ որոշած է հրաժարիլ այս յանձնաժողովին անդամութենէն, իբրեւ բողոք ցոյց տրուած որոշման դէմ:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ գործադրութեան սկսաւ գիներու խիստ հակակշիռ մը, որուն նմանը տեսնուած չէր ցարդ այս երկրին մէջ: Գրեթէ բոլոր ճարտարարուեստական ապրանքներուն գիները անփոփոխ պիտի մնան իրենց Դեկտեմբեր-Յունուարի սահմաններուն մէջ. առեւտրականներու շահերն ալ որոշ սահմանէ մը անդին պիտի չանցնին: Գոհարեղէնները, գիրքերը, լրագիրները, ծխախոտը, ինքնաշարժ կառքերը եւ կարգ մը ներածուած ապրանքներ այս սահմանափակումներէն զերծ են: Գալով ուտեղէններուն, ատոնց գիները շատոնց արդէն հակակշռի ենթակայ են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ սովետ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղած է Քոլոմպիայի, այն զինեալ յարձակման համար՝ որ տեղի ունեցած էր 12 Ապրիլին այս երկրին մէջ գտնուող սովետ առաքելութեան վրայ:

ԱԹԷՆՔԻ եւ Փիրէայի մէջ հրատարակուած պաշարման վիճակը ի զօրու պիտի ըլլայ նաեւ Ատտիկէի, Պելոպոնէսի, Կրետէի եւ կարգ մը ուրիշ կղզիներու մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ՃՇԴՈՒՄ …

Բոլոր խղճամիտ Վանեցիները մօտէն տեղեակ իրենց հերոսական քաղաքին անցուդարձերուն, հինէն թէ նորէն, մեծ վրդովումով կարդացին անշուշտ այն զարշելի սուտ եւ խեղաթիւրուած պատմութիւնները, որոնք մարդուկի մը գրչակին տակ երեւցան վերջերս, նման յօդուածներու միշտ հիւրընկալ եւ պատրաստ թերթի մը մէջ: Եղան պարկեշտ մարդիկ որոնք ըսին.— «Չեմ զարմանար այդ վիժած մարդուն գրածներուն, կ'երեւի այդ գնով անցագիր ձեռք բերել կը մտածէր. բայց թերթի մը խմբագրութիւնը ի՞նչպէս կը տպէ զանոնք»— Ի՞նչ սրտառուչ միամտութիւն: Գանձ են գտած մարդիկը, իրենց յաւիտենական մղձաւանջին, Դաշնակցութեան դէմ, ի՞նչպէս չտպեն:

Հերքո՞ւմ, ճշդո՞ւմ … միայն անոնցը, որոնք «ոչ ջուրին, ոչ օճառին» կը դպին եւ անուններ կամ թուականներ կը ճշդեն միայն, ինչպէս Գ. Զիթունիինը, որ կատարեալ խղճմտութեամբ, հատիկ հատիկ քննելէ վերջ, մի միայն քանի մը փոքրիկ, շատ փոքրիկ ճշդումներ գտած է հրատարակութեան տալու համար:

Գիտենք թէ Փարիզէն Վանեցի հայրենակիցներէն ստացած ենք բազմաթիւ «բաց նամակներ» որոնք իրենց արդար զայրոյթը կը յայտնեն նման գրպարտութիւններու եւ անճոռնի գրութիւններու դէմ եւ կը խնդրեն որ հրատարակուին ի բուժումն զայթակղեալ մտաց:

Զանոնք թերթին տալէ առաջ մենք ալ միամտութիւնն ունինք հաւատալու թէ որեւէ պաշտօնական մարմին, օրինակ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, կամ խումբ մը մտաւորական եւ ծանօթ Վանեցի հայրենակիցներ հանրագրութեամբ մը կը դիմեն պատասխանատու խմբագրութեան եւ կը հրաւիրեն զինքը որ պարկեշտութիւնը ունենայ հրատարակելու իրենց բողոքը եւս, անշուշտ ոչ Գ. Զիթունիին ձեւով որ չեմ գիտեր թէ խիղճը հանդարտեցնելու համար ըրած է այդ ճշդումները թէ ինք եւս վրդովուած, ուզած է գոնէ ձայնը լսելի ընել, միայն այնքան բարձր, որքան պէտք է չվրդովելու համար խմբագրին խիղճը որ խոր քունի մէջ է դժբախտաբար եւ իր դէմ տեսած է քաղաքական հակառակորդ կուսակցութիւն մը վարկաբեկելու առիթ մը եւ ոչ թէ ամբողջ հայկական բնագաւառ մը անպատուելու եւ ցեխոտելու իրական պատկերը:

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ բրիտանական դեսպանատան պաշտօնեաներէն Ճոն Մաք Լանկլին անհետացած եղաւ: Այս անհետացման պատճառները յայտնի չեն: Կ'ըսուի միայն թէ, իր քրոջ ուղղած նամակի մը մէջ, անգլիացի պաշտօնեան գանգատած է որ Եուկոսլաւ ոստիկանութիւնը զինքը խիստ հետապնդութեան տակ առած է ատենէ մը ի վեր:

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճը կազմող նախարարները իրենց հրաժարականը ներկայացուցին, որպէսզի Մայիս 10ին տեղի ունենալիք հանրապետական նախագահի ընտրութենէն ետք, կարելի ըլլայ նոր դահլիճը կազմել: Կ'ըսուի թէ համայնավար եւ մեծամասնական ընկերվարական ծերակուտականներն ու երեսփոխանները պիտի չմասնակցին Խորհրդարանի բացման նիստին: Համայնավարներու պետ Թոլիաթթիի առաջարկին վրայ է որ տրուած է այս որոշումը, որուն նպատակն է բողոքել քրիստոնեայ դեմոքրատ կուսակցութեան գործած ընտրական ապօրինութեանց դէմ:

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ կառավարութիւնը որոշած է դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզել Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ, այն «բուռն» շեշտին պատճառաւ, որով Մոսկուա բողոքած էր սովետ դեսպանատան դէմ կատարուած յարձակման դէմ:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան 21 անդամները, որոնց համար վտարման որոշում տրուած էր Նէննիի ղրկած իրենց քաջալերական հեռագրին համար, որոշեցին հնազանդութիւն յայտնել, այնպէս որ այլեւս պիտի չվտարուին կուսակցութենէն: …

Պաղեստինի խնդիրը

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Միաց. Նահանգները չորս կէտերէ բաղկացած առաջարկ մը ըրած էին երկուշաբթի օր Մեծն Բրիտանիոյ ինչպէս նաեւ ՄԱԿի Հրեայ եւ արաբ ներկայացուցիչներուն, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջ դնել Պաղեստինի կռիւներուն: Այս առաջարկին համաձայն, ընդհանուր զինադուլ մը պիտի կնքուէր եւ պիտի խնդրուէր Անգլիայէն որ Մայիս 15էն ետքը, տասը օր եւս մնայ Պաղեստինի մէջ, իբրեւ հովանաւորող պետութիւն:

Սակայն, այս առաջարկը չէ ընդունուած ոչ Անգլիոյ կողմէ ոչ ալ Ապտուլլահ թագաւորի կողմէ: Անգլիա անգամ մը եւս կրկնած է թէ՝ ոչ մէկ պարագայի մէջ Պաղեստին պիտի մնայ Մայիս 15էն ետքը: Գալով Ապտուլլահի, Անդրյորդանանի վեհապետը հետեւեալը յայտարարած է. «Ընդհանուր զինադուլի սկզբունքը ընդունիլ՝ կը նշանակէ ընդունիլ Սիոնականներու պահանջները: Յառաջիկայ Մայիս 15էն ետք, իմ բանակներուս գլուխը անցած, Պաղեստին մտնելու որոշումիս մէջ հաստատ կը մնամ»:

ԽՈՐՀՐԴ. ՌՈՒՍԻԱ ՊԻՏԻ ՃԱՆՉՆԱՅ ՀՐԵԱՅ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ սա համոզումը կը տիրէ թէ Խորհրդ. Ռուսիա պաշտօնապէս պիտի ճանչնայ հրէական եւ արաբական երկու անջատ պետութիւններու գոյութիւնը, Մայիս 15ին, այսինքն՝ բրիտանական հովանաւորութեան վերջ գտնելէն սկսեալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՎԵՏ կառավարութիւնը որոշեց 20 միլիառ րուպլիի նոր փոխառութիւն մը հրապարակ հանել: Վերջին պատերազմի աւարտումէն ետք, այս երրորդ պետական փոխառութիւնն է: Նոր պարտաթուղթերը 20 տարուան պայմանաժամ պիտի ունենան եւ շրջաբերութեան մէջ պիտի դրուին յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ: Տոկոսը միջին հաշուով 4 առ հարիւր պիտի ըլլայ եւ պիտի վճարուի վիճակահանութեան ձեւով, պարունակելով 50.000էն մինչեւ 100 րուպլի ներկայացնող բաժիններ:

ԼՈՐՏ ՎԱՆՍԻԹԱՐՏ «Տէյլի Մէյլ»ի մէջ կը գրէ թէ Չեխոսլովաքիոյ նախկին արտաքին նախարար Մազարիք սպաննուած է: Կ'ըսէ թէ անոր սպանութենէն ետք էր միայն որ դիակը դրուած էր իր տան առջեւի մայթին վրայ: Եւ սպանութեան պատճառը ցոյց կուտայ սա պարագան թէ Մազարիք Ռուսերուն դէմ վտանգաւոր վկայ մը կրնար ըլլալ, որովհետեւ ան կրնար ապացուցանել այն ճնշումը՝ զոր Քրէմլին բանեցուցած էր Չեխոսլովաքիոյ վրայ, սովետ արտաքին փոխ նախարար Զորինի միջոցաւ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ չորս ընդծովեաներ եւս ճամբայ հանուած են Թուրքիոյ յանձնուելու համար, ամերիկեան օգնութեան ծրագրին համաձայն:

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյի ժամանակի գործադուլը վերջ գտաւ, եօթը օր տեւելէ ետք: Կառախումբերը կանոնաւորապէս սկսան երթեւեկել երէկ, ժամը 4էն ի վեր:

ՄՈՊԼԵՕԺԻ քաղաքապետական ժողովի համայնավար անդամներէն Ժուի, հաւաքոյթի մը մէջ, բռունցքի հարուած մը տուած է ընկերվարական քաղաքապետ Թրուլյէի դէմքին:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ յայտարարած է մամուլին թէ Ամերիկայի հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածու չներկայանալու իր որոշումը անդառնալի է: Յետոյ, հարցումի մը պատասխանելով, ըսած է. «Չեմ կարծեր որ որեւէ երկիր, Ռուսիա ալ մէջը ըլլալով, ուզէ պատերազմ ընել: Եթէ պատահի որ ամերիկացի երիտասարդ զինուոր մը ոտքը պատերազմի որեւէ դաշտի մը վրայ դնէ, ես ինքս պատրաստ պիտի գտնուիմ»:

ԵԼՄՏ. ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կը յիշեցնէ թէ՝ 1947ի համար 20000 ֆրանքէ աւելի տուրք վճարելու պարտաւոր եղող հարկատուները պէտք է իրենց երկրորդ կանխավճարը ընեն Մայիս 10էն առաջ, հակառակ պարագային, իրենցմէ 10 առ հարիւր աւելի պիտի գանձուի:

ՎԵՑ ԱՅՐ եւ երեք ֆրանսացի կիներ, առանց պայմանաժամ ստանալու, վտարուած են Սովետ Ռուսիայէն եւ զինուորական հսկողութեան տակ, բերուած են մինչեւ Պերլին ու հոն թողուած: Այս Ֆրանսացիները այնքան անապարանքով արտաքսուած են որ անոնցմէ մէկը, պոքսէօր մը, իր վերարկուին տակ իր արհեստական վարտիքէն զատ ուրիշ հագուստ չունէր: Ասոնք ապաստանած են Պերլինի ֆրանսական զինուորական կառավարչութեան ապարանքին պարտէզը: Իրենց արտաքսումին պատճառները յայտնի չեն (Ռոյթէր):

(«Լուսինէ» շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«THE ARMENIAN REVIEW»

Նորէն Հ. Յ. Դաշնակցութեան վիճակուած է լրացնել պակաս մը, որ շատոնց արդէն զգացուած էր Ամերիկայի մէջ — ունենալ անգլիերէն լեզուով պարբերական մը՝ ծանօթացնելու համար Հայութիւնը օտարներուն եւ կապելու համար մեր նոր սերունդը հայ կեանքին ու հայ մշակոյթին։

Ամերիկայի մէջ հարիւրաւոր «անկուսակցական» անգլիախօս հայ մտաւորականներ կան — շատեր բարձր տիտղոսներով։ Կան եւ բազմաթիւ հայ հաստատութիւններ, որոնք կորսուած չեն դեռ ազգային պարտէզէն։ Անհրաժեշտ ալ պէտքը զգացած են անգլիերէն լուրջ հայ պարբերականի մը, բայց մինչեւ այժմ ոչ այդ մտաւորականութիւնը հիմնական գործի ձեռնարկեց, ոչ ալ դրամ տուող գտնուեցաւ։ Եւ Դաշնակցական մտաւորականութեան եւ ամերիկահայ աշխատաւոր ժողովուրդի վրայ ինկաւ այս պարտականութիւնն ալ։ Անոնց զոհողութեամբ ու ջանքերով ահա ծնունդ առած է Armenian Review եռամսեայ պարբերականը, որ, յուսանք, աստիճանաբար կը վերածուի ամսագրի եւ իր պատուաւոր տեղը կը գրաւէ Ամերիկայի պարբերականներու շարքին։ Առաջին թիւը աւելի եւս կամրացնէ մեր այս յոյսը։

Armenian Reviewի այս թիւը, թէ իր արտաքինով եւ թէ բովանդակութեամբ հաճելի տպաւորութիւնը կը թողու եւ պատիւ կը բերէ իր երիտասարդ խմբագիրներուն՝ Ճ. Մանտալեանին եւ Ճ. Թաշճեանին՝ ընկեր Ռ. Դարբինեանի ընդհանուր ղեկավարութեան տակ։ Պարզ կը տեսնուի անոնց թափած աշխատանքը եւ ջերմ սէրն ու գուրգուրանքը գործի հանդէպ։ Ընթերցողը չի կրնար չշնորհաւորել ու յաջողութիւն չմաղթել անոնց։

Պարբերականի առաջին թիւի բովանդակութիւնը ճոխ եւ բազմազան է։ Նիւթերու ընտրութիւնը, սակաւ բացառութեամբ, կարելի է համարել յաջող։ Աշխատակիցներու ցանկին մէջ կը տեսնենք Ռ. Սարոյեանի ու Լ. Զ. Սուրմէլեանի պէս համբաւաւոր գրագէտներ. Օր. Նոնա Պալաքեանի, Արփիւ Մեսրոպեանի, Խաչիկ Մինասեանի, Մարտի Կաքչեանի եւ այլոց պէս երիտասարդ ուժեր։ Երէցներէն՝ Տիկին Վ. Քալանթար Նալպանտեան, Արշակ Սարգսեան, Ա. Մահտեսեան եւ ուրիշներ։ Ասոնք բոլորը գրական կարծիքով կամ ուսումնասիրութիւններով հայ միտքն ու հոգին է որ կը ներկայացնեն օտար հասարակութեան։

[illegible] գոհացուցիչ է եւ թարգմանական մասը հայ հեղինակներէն Ա. Ահարոնեան, Ռ. Զարդարեան, Գ. Զոհրապ, Համաստեղ, Րաֆֆի. Այս վերջինի «Սամուէլ» վէպէն է առնուած — շատ ուրիշ ընդարձակ հատուած մը [illegible]։ Աւելի նպատակայարմար կը լինէր պակաս ծաւալով գործեր ընտրել մեր հայ գրականութենէն։

Միւս նիւթերէն յիշենք Վ. Գրիսոփի արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը հայ բանաստեղծութեան մասին, Օ. Մխիթարեանի «Վանի ինքնապաշտպանութիւնը» — երկուքն ալ շարունակելի — «Հայկական Հարցը» Ճ. Մանտալեանի եւն.։ Նուրբ դիտողութիւններով համեմուած է Ն. Պալաքեանի գրախօսականը Ռ. Սարոյեանի «Ջիմ Տէնտի» նոր թատերախաղի մասին։

Մեր նպատակը, սակայն, պարբերականի նիւթերու գնահատութիւնը չէ, այլ պարզ ներկայացումը Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի ընկերներու այս նոր գործի, որ, կասկած չունինք, ջերմ ընդունելութիւն պիտի գտնէ ոչ միայն Հայ, այլեւ օտար շրջանակներու կողմէ։ Փափաքելի է, որ ամէն գրասէր հայ ջանք թափէ անոր լայն տարածման։ Վալէրի Գրիւսով ժամանակին ըսած է, թէ հայ մշակոյթն «ազնուականութեան վկայական է» հայ ժողովուրդի ձեռքին։ Աշխատինք, որ ամէնքը ճանչնան մեր հոգեկան արժէքները եւ համամարդկային քաղաքակրթութեան ընդհանուր գանձանակին մէջ ձգած մեր գանձերը։ Ատով է, որ պիտի գնահատեն ու սիրեն մեզ։ Այդ նպատակի կոչուած է ծառայելու եւ Armenian Reviewն։

Նոր գործի առթիւ, բնականաբար, ներելի են եւ դիտողութիւններ, թելադրութիւններ ու բաղձանքներ ընթերցողներու կողմէ, որպէսզի խմբագրութիւնը, եթէ համամիտ գտնուի, օգտուի անոնցմէ։

Առաջին դիտողութիւնը, որ ես կը կամենայի ընել — ներկայ Հայաստանի գրեթէ անտեսումն է պարբերականի մէջ։ Եթէ չհաշուենք Մ. Մարտիկեանի ակնյայտնի կեղծով Սովետական քարոզչութեան ծառայող յօդուածը «Երեւանի թանգարան»ի մասին, ապա Հայաստանի գիտութեան, գրականութեան, արուեստի — մեր հայրենիքի մշակութային կեանքին ոչ մէկ տող նուիրուած է պարբերականի մէջ։ Ասիկա նկատելի թերութիւն մըն է, որ հետագային պէտք է սրբագրուի։ Հայաստանի մէջ, հակառակ անտանելի վարչաձեւի, մշակութային մեծարժէք գործեր կը կատարուին։ Ինչո՞ւ օտարները եւ մեր նոր սերունդը չճանչնան հայրենի հողի վրայ տառապալից կեանքով ապրող ժողովուրդի մը մեծագործութիւնները։

Ուրիշ թերի մը, որ նոյնպէս պէտք է լրացուի — արտասահմանի հայութեան մշակութային ճիգերու մասին եւս գրեթէ բան չէ ըսուած, այնինչ հոս ալ աչքառու աշխատանքներ կը կատարուին։ Բնական պիտի լինէր, եթէ պարբերականը բաժին մըն ալ ունենար մշակութային ընթացիկ կեանքի եւ ժամանակագրական կարգով արձանագրէր կարեւոր փաստերը, որպէսզի ընթերցողը տեսնէր, թէ ինչ ճիգեր կը թափէ եւ ինչ ստեղծումներ կը գործէ հայրենազուրկ, տարագիր ժողովուրդ մը նոյնիսկ օտարութեան աննպաստ պայմաններու մէջ։

Ցանկալի էր նաեւ — եւ անհրաժեշտ — արձանագրել հայութեան եւ հայագիտութեան նուիրուած օտար հրատարակութիւնները՝ ըլլայ առանձին հատորներով, ըլլայ պարբերականներու մէջ — ունենալ, այսպէս կոչուած Armenica բաժին մը, որ Armenian Reviewի բնոյթի հրատարակութեան մը անհրաժեշտ մասը կը կազմէ։ Ինչպէս նաեւ ընդարձակել գրախօսականներու բաժինը ի հարկէ, Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի հետ կապ ունեցող հրատարակութիւններու մասին։

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան առթիւ խօսուած դամբանական

Խօսք կ'առնեմ Հարաւային Ֆրանսայի երեսուն հազար Հայութիւնը ներկայացնող Ազգային (առաջնորդարանի) Կեդրոնական Վարչութեան անունով։

Խօսք կ'առնեմ մանուկի մը պէս շուար ու թոթով, մեծ Համբին առջեւ, որ ահա լռած է յաւիտեան։

Լռա՞ծ է յաւիտեան։ Ոչ երբեք։ Անոր լռութիւնը, ինչպէս 14 տարիէ ի վեր, այսուհետեւ ալ յետ մահու, պերճախօս է այնքան աւելի, որքան իր խօսքն էր հրավառ ու պերճիմաստ ի կենդանութեան։

Խօսք կ'առնեմ մեր մեծ ափիւքին առջեւ որուն արձանային լռութիւնը կը խօսի մեզ մարգարէական լեզուով մը դարերու խորքերէն ու մեզի կը բերէ, կեանքին իմաստը ու տիեզերքին խորհուրդը։

Եւ ինչքան տկար է եւ ողորմելի մեր ձայնը անոր հոգեշունչ ու հոգեհմայլ բարբառին առջեւ, անոր մեղրածոր շրթներէն հոսող, հմայող ու կախարդող բարբառին առջեւ, անոր խրախուսող, յուսադրող, կենսատու եւ կենսանորոգ մեծասքանչին առջեւ։ Գաղափարներու զուգորդութեամբ մը Ահարոնեանի ճակատագիրը կը տարուինք լծորդելու մեր միւս մեծ Համբին՝ անմահն Կոմիտասի ճակատագրին հետ, որ նոյնանման հարուածէ մը զգետնուած, մատնուած գրեթէ նոյն տառապակոծ լռութեան, երկուքն ալ մինչեւ հասակ վերջին իրենց շունչը, չկրցան լսել ընել իրենց ոսկեղէնիկ ձայնը։ Եթէ Կոմիտաս երգող Աւետիսն էր, կրնանք ըսել որ Ահարոնեան խօսող Կոմիտասն էր։

Հրաշունչ էր անոր լեզուն հասարակ մարդը գերմարդ ստեղծելու ատեն։ Քաղցր ու անուշ էր անոր ձայնը թմբկելու եւ գերի դարձնելու ատեն։ Անուշ էր եւ որոտմնդոյչ իր նայուածքը՝ որուն մէջ կը խտանար ամբողջ ցեղի մը, մարտիրոս ցեղի մը ողբերգութիւնն ու տառապանքը։ Իբրեւ տեսլական կոչիչ այդ տառապանքին՝ ան եղաւ նաեւ առաջապահ ցեղի քարոզիչը այն պայքարին, այն անհուն պայքարին որուն հրամանը տրուած էր ու կը մնէր նոյն այդ տառապանքի անհունութեան մեծութենէն։ Եւ ո՞վ պիտի կրնար չափել տարողութիւնը իր իսկ տառապանքին, ահաւորութիւնը այն տառապանքին որ իրը եղաւ, որ 14 տարի փոթորկեց իր ալեկոծ հոգին, որ յաճախ դառնալով անզգալի, կը հասնէր իր գագաթնակէտին եւ անչափելի ընկճումի մը տակ դուրս կու գար, արտասուքով ողողելով իր առաքելական դէմքը։

Այո, 14 տարի շարունակ, Մարսէյլի արուարձանին, Պօմոնի իր առանձնարանին մէջ, ուր Հար. Ֆրանսայի Հայերս ականատես վկան եղանք այն հերոսական տանջանքին որ իր կողակիցը եղաւ, անձնուիրութիւն մը աւելի քան հրեշտակային, որուն առջեւ մեր գորովն ու գուրգուրանքը կը մնայ աղօտ ու մեր արտայայտումը անզօր։

Ու մեր տխուրներու փաղանգին մէջ ոչինչ շարան շարան հրաժեշտ կ'առնեն մեզմէ, ահաւասիկ տիտան մը եւս զգետնուած։ Բայց սա Արամազդն էր Հայ ցեղի անպարտելի ոգիին որ չի գիտեր զգետնուիլ։ Մասիսն էր երկնակարկառ որ կը մնայ ու՞ պիտի մնայ կանգուն դարուց ի դարս, որուն փառքն ու զօրքը հիւսեց ան իր ոսկեղնիկ գրչովը, բոլոր սրտերը խանդաղատանքով լեցնող յուզումէ յորդեցնող, պոռթկացող հզօր շունչով մը, որուն կրակովը այրեցաւ ու մրկեց հոգին մը, որուն բղձանքովը տապկուեցաւ եւ ինկաւ «Արմենիա» բառը շրթներուն, այն շրթներուն՝ որոնք [illegible], հայրենի երկինքէն հեռու եւ հայրենիքի կրակովը տոչորող, սիրտը բզքտող, ամ՚ կամ ու վերջին յաղթանակի մը, աղեկտուր ու աղիողորմ ճիչի մը մէջ։

Դուն ոսկեբերան Աւետիս, դուն հանճար ողջակէզ, դուն քարոզ, պայքարի, դուն տաւիղ ներդաշնակութեան եւ քուրմ արուեստի, դուն երգեցիր եւ ինքդ իսկ դարձար հեծկլտանք, դուն վառեցիր ջերմութեամբ, բայց ափսոս, հայրենի արեւէն հեռու, փարաւանդիլի դողովը սարսռացիր ու մեռար, 14 տարի առաջ մահը եկաւ քեզ քաղելու, բայց շուարած մնաց առջեւդ եւ դուն կը ծիծաղիս հիմա անոր պարտութեան առջեւ։

Ոչ, դուն չես մեռած, դուն չես լռած, քու ձայնդ պիտի ոգեւորէ, պիտի պոռթկա՛յ եւ պիտի ստեղծէ այն սերունդը որուն տրուած է քու իղձերդ իրագործել, կապերդ իրականացնել, այսինքն սրբել ու ջնջել միանգամ ընդ միշտ Հայուն տառապա՛նքը այս արցունքի հովիտին մէջ։

Մենք, իբրեւ ուխտաւորներ քու գծած շաւղին, քու ցոյց տուած ազատութեան ճանապարհին, քու դագաղիդ առջեւ կը նորոգենք մեր ուխտը, չշեղիլ ուղիղ ճամբէն, վանել ժանգերը մեր հոգիներէն, վանել ինչ որ կը բաժնէ մեզ իրարմէ, եղբայրական ձեռք տալ իրարու, որպէսզի հրճուի քու հոգին եւ իրականութիւն դառնայ քու երազը։

Դուն աստուածաշունչ գրքերդ թողուցիր մեզ իբրեւ պատգամ ու մասունք, եւ աւետաւոր անունդ իբրեւ ներշնչարան ստեղծագործ խոյանքի։ Ոսկեհունչ խօսքդ ուրեմն իբրեւ օգ մեր ականջին, եւ հաւատարիմ այդ ուխտին, կը խոնարհինք ու կը ծնրադրենք քու դագաղիդ առջեւ երկիւղած ու խորացած յարգանքով։

Քնացիր հանգիստ, ջան Աւետիս, ժպիտը [illegible] շրթերուդ եւ երանութիւնը լուսաշող դէմքիդ։ Դրախտի դռներն ահա կը բացուին եւ հրեշտակաց հոյլը կը սպասէ քեզ ընդունելու, երթաս բարով հոգի Աւետիս, երկնածիր օրհնութիւնդ պակաս մի ըներ մեր վրայէն, հոգի ու ջան Աւետիս։

Երթաս բարով։

Ի դիմաց Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենադպիր
Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Ցիր ու ցան Հայեր

ՎՕՔԼԻՒԶ.— Այս պզտիկ գիւղաքաղաքին անունը կը կրէ Ֆրանսայի Հարաւ-արեւելեան նահանգներէն մին — Վօքլիւզ։ Ու նշանաւոր Փոնթէնի ակերը այս գիւղին միայն երեքէն հինգ հարիւր քայլի վրայ կը գտնուին։

Այստեղ կան երկու պզտիկ թուղթի գործարաններ, մէկը գիւղաքաղաքին՝ երկրորդը մէկուկէս քիլոմեթր հեռու՝ Կալաս կոչուած փոքր աւանին մէջ։

Գիւղաքաղաքին մէջ կան երկու հայ ընտանիքներ, մէկը Սեբաստացի, որը կ'աշխատի տեղւոյն թուղթի գործարանը, իսկ երկրորդը՝ կօշկակար է ու ամուսնացած Ֆրանսուհիի մը հետ։

Իսկ Կալաս կոչուած աւանին մէջ ալ կը գտնուին երեք ընտանիքներ — Տ. Գարահիսարի, Թոմարզացի եւ Կեսարացի — որոնք կ'աշխատին դարձեալ այս տեղի թուղթին գործարանը։

Տ. Գարահիսարցի ընտանիքը — Կարմիրեան — իրենց վեց մանչերէն մին՝ սիրելի Սարգիսը կորսնցուցած են ու զիրենք կը գտնեմ սգաւոր ու վշտոտ։ Տղան զինուորական ծառայութեան մէջ հիւանդութեան մը հետեւանքով, հազիւ քանի մէկ գարուններ բոլորած կը խամրի ծնողքը խորունկ վիշտերու մէջ թողլով։

Խեղճ մայրը, թրջուած արտասուքներով պատմեց տարաբախտ Սարգիսի մասին, թէ՝ ինչ մեծ փափաք ունէր ամպայման երկիր մեկնելու ու Արարատը տեսնելու ...։

Հոն կը հանդիպիմ նաեւ Փրանս. բանակի հայ սպաներէն [illegible], որ բանակին մէջ ծանօթացած է եղեր անուշիկ Սարգիսին ու յուզումով պատմեց, թէ՝ Հայու ոգիով ու սիրով, զգացումով ու [illegible] երիտասարդ մըն էր փաղաքշելի Սարգիսը։

Բացի կօշկակարէն, մնացեալները ունին մէկէն մինչեւ հինգ զաւակներ եւ, անոնցմէ ոմանք չորս քառորդ դարէ ի վեր այս անկիւնը՝ լեռներուն մէջ կայք հաստատած են ու շարունակ աչքերնին յառած հայրենիքին ճամբուն։

Կը ստանան մէկ օրինակ «Յառաջ»։

×

ՖՈՆԹԷՆ ՏԸ ՎՕՔԼԻՒԶԸ տեսած էի անգամ մը, երբ անոր յայն ու գլխաւոր ակին ջուրը [illegible] ցած էր [illegible] տարածութեամբ հորին մէջ։

Այժմ ան լեցուած է ու բիւրեղի պէս լիճ մը կազմուած ու անհաղորդ կը թափի վար, ժայռէ-

րուն զարնուելով ու դէզ.— դէզ փրփուր շինելով ձիւն ճերմակ, աւելի քան հարիւր քայլի վրայ ։

Ձայնն ու տեսքը սարսափելի են...։ Կ'արժէ տեսնել անգամ մը բնութեան այս հրաշալիքը, մանաւանդ այս օրերուն երբ ջուրը դառնալով ժայռերէն վար կը թափի գոռալով ու ժայռերը լափլիզելով։ Չեմ կարծեր, որ Ֆրանսայի մէջ ուրանկ երկրորդ հրաշալիք = ջուրի ակ մըն ալ կը գտնուի ուրիշ տեղ ։

ՇՐՋԻԿ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսի Նոր Սերունդի ձեռնարկը

Շաբաթէ մը ի վեր, Վալանսի Նոր Սերունդի «Արամ» խումբը գործի լծուած էր իր կազմակերպած «բանախօսութիւն – խնջոյքի»ն պատրաստութեան համար ։

Մայիս 1ի առաւօտը «Ա. Ահարոնեան» սրահին մէջ, արտակարգ եռուզեռ կար ։

Հոն էին «Արամ» խումբի երիտասարդներ եւ «Զարուհի Տերոյեան» խումբի աղջիկները ։ Բոլորը գործի լծուած ։

Ձայնասփիւռը կը նուագէր, երիտասարդներուն հաճելի եղանակներ ։

Ներկայ էր նաեւ Նոր Սերունդի ջեկավար ընկեր, որ անկիւն մը կեցած, հրճուանքով կը դիտէր մրջնային աշխատանքը եւ հրահանգներ կ'ընէր ։

Ժամը 12ին, ամէն բան պատրաստ էր ։

Ժամը 7.30ին սրահի դուռը բացուեցաւ եւ Գ. Դ. Ե. տասնեակ եղու կրտսերները բարձրացան սրահը։

Ժամը 9.15ին Ֆ. Կ. Խաչի ատենապետուհին, իբրեւ օրուան նախագահուհի հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ առաջարկեց յոտնկայս յարգել մեծանուն բանաստեղծ, ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի յիշատակը եւ ապա իմաստալից ուղերձով մը գնահատեց Նոր Սերունդի նպատակը ու ձեռնարկները ։

Երգչախումբը «ափմ փորտան»ով թնդացուց սրահը եւ քանի մը արտասանութիւններէ ու երգէ վերջ, խօսք տրուեցաւ գաղութիս Հայերուն միշտ օգտակար հանդիսացող ազնիւ Ֆրանսուհի Տիկին Օտէթ Միքայէլեանին ։

Հանդէսը «Վասպուրականի հերոսամարտին» նուիրուած լլալով, յարգելի Տիկինը կարդաց հմտալից եւ յուզիչ ճառ մը՝ նկարագրելով հայկական տառապանքները եւ Վանի հերոսամարտի մասին խիստ կարեւոր տեղեկութիւններ տալով, գնահատեց հայ ժողովուրդն ու իր հերոսները, ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդը ։

Մէջընդմէջ երգերէ եւ արտասանութիւններէ ետք, խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Ալպին Մարտիրոսեանին ։

Ընկերը սկսաւ՝ «Արդարեւ դժուարին գործ է խօսիլ հաւաքոյթի մը մէջ, եւ գոհացնել եւ պատանիներ, եւ երիտասարդներ եւ տարէցները։

Մեր Նոր Սերունդը յաճախ լսած է հայկական տառապանքներու մասին, այսօր սակայն, ան պիտի լսէ հայ ազատագրական շարժումի ամէնէն փառաւոր մէկ անցքի մասին, որ վերջ դրաւ «մեր դարերու ստրկութեան» իրողութիւն մը որ ուրախալի է, սրտապնդիչ եւ դաստիարակիչ»։

Հայերը զրաւեցին թրքական զինամթերքներ եւ զօրանոցները խորտակեցին, անոնք համերաշխօրէն գործի փարելով, պատրաստեցին ծխաւոր եւ անծուխ վառօթը, հայկական առաջին թնդանօթը։

Ոգեկոչեց Վռամեանի, Իշխանի, Քոթոթ Գօգոսի, Միհրանի, Շիրինի եւ Արամի անմահ յիշատակները ։

Վասպուրական տուաւ նաեւ պատանի հերոսներ, սուրհանդակներ, անձնուրաց եւ տիպար Հայուհիներ եւ ամբաշէն բանուորներ ։

Վասպուրականը հիմնեց հայկական առաջին կառավարութիւնը, խմբագրեց առաջին հայկ. թղթադրամը ։

Հանդիսականները մեծ ու փոքր արտասովոր հետաքրքրութեամբ լսեցին քառասուն վայրկեան տեւող այս բանախօսութիւնը ։

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներէն փոքրիկն Մարտիրոսեան իր սահուն ընթերցումով, գիրք մը նուէր ստացաւ։ Ժիրայր Խաչիկեան, իբր ամէնէն լաւ արտասանող պարգեւատրուեցաւ խմբանկարով եւ ունկնդիրներու հիացումով, իսկ Մարգարիտ Գօյաճեան, Ալիս Գալուստեան ստացան մէյմէկ հատ Հայաստանի գունաւոր քարտէսներ ։

«Արամ» խումբի ընկերներէն եւ Նոր Սերունդի վարչութեան անդամ Զարեհ Գասեանը երգեց նոր երգ մը։

Տօնակատարութեան բաժինը վերջանալէն ետք, սկսաւ խնջոյքը, ընկեր Արսէն Տէր Սարգիսեանի թամադայութեամբ ։

Խանդավառութիւնը փոխանցուեցաւ տարէցներուն, ճառ, երգ, արտասանութիւն, եւ սրտաբուխ նուիրատուութիւններ ։

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ ժամը 2ը (կէս գիշերէն ետք)։

Ապրի մեր Նոր Սերունդը։ Կ'ուզենք զինք տեսնել միշտ խանդավառ ու կարգապահ, ձեռներէց եւ յարատեւ ու միշտ պատասխանատուութեան գիտակից ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 26 Ապրիլ.— Մեծ եղեռնի համազգային Սգատօնը այս տարի հաւաքական համերաշխութեամբ տօնուեցաւ կիրակի 25 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ՝ Սալ Ժան տ'Արքի մեծ սրահին մէջ։

Ամբողջ գաղութը ներկայ էր, եւ այս շնորհիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբին, որ վերջին պահուն յանուն նահատակներուն, եւ յանուն համերաշխութեան, տօնին նախաձեռնութը յանձնեց, տեղւոյս Մայթ. Կրթ. ընկ. մասնաճիւղին ։

Կը մասնակցէին՝ հետեւեալ քաղաքական եւ հասարակական ու կրօնական կազմակերպութիւնները, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Հ. Ե. Միութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հ. Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը, Կաթոլիկ համայնքը, Բողոքական համայնքը, Կապոյտ Խաչը, Հ. Գ. Կ. Խաչը ։

Կիրակի օր Ժան տ'Արքի սրահը, լեփ լեցուն էր։ Գրեթէ ամբողջ գաղութը ներկայ էր, իր յարգանքի բաժինը բերելու, անոնց որ նահատակուեցան, Ազատութեան ճանապարհին վրայ ։

Սգատօնին կը նախագահէր, Կրթասիրացի ատենապետ՝ Գ. Հ. Տէօվլէթեան։ Հանդէսը բացուեցաւ Շոփէնի մահերգով զոր դաշնակի վրայ նուագեց փոքրիկն Լուսիկ Տէմիրճեան ։

Օրուան համապատասխան արտասանութիւններ ըրին հետեւեալները՝ նախ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերնդական ընկեր Մկրտիչ Դաւիթեան, «Մեր աղաղակը»ը, Օր. Ովսաննա Փօշայեան մեներգ «Ես խաւարել եմ», Օր. Թոքատլեան արտասանեց Թումանեանի «Հողեհանգիստ»ը, Օր. Լուսաբեր Փօշայեան Ա. Տարօնցիի «Կոմիտաս»ը։

Օրուան բանախօսն էր, ծանօթ գրագէտ Արշակ Չօպանեան։ Յարգելի եւ ալեւոր գրագէտը՝ խօսեցաւ անցեալի ու մեծ ջարդի ահաւոր ողբերգութեան մասին։

Մենք կը սիրենք ու կը յարգենք գրագէտ Չօպանեանը, չէ՞ որ նոյն սերունդի վերջինն(?) ազնուերն էին Ահարոնեանի հետ, վերջինին լոյսը մարեցաւ, ձգելով հսկայ ու աննման ժառանգ մը պայքարի եւ ազատութեան ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԸ իր փոքրիկ հայութեամբ ապացոյցը տուաւ, որ գոնէ Ապրիլեան Սգատօնը, կրնայ մէկ ոգիով ու մէկ սրտով տօնել, գէթ մէկ օր ։

⁂

Յաջորդ օրը, երկուշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ դասախօսութիւն մըն ալ ։ Ա. Չօպանեան խօսեցաւ բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի գրականութեան մասին ։

Ահա այս դասախօսութեան օրն էր որ յարգելի բանախօսը յիշեց Վարուժանի, Սիամանթոյի, Վահան Թէքէեանի կարգին՝ երկու տիտաններ, Յակոբ Օշականը եւ Աւետիս Ահարոնեանը։

Սգաւոր մը

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 25ի կիրակին Փաթրոնաժի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ազգ. մեծ սգատօնը, փառաշուք կերպով, Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս բոլոր կազմակերպութեանց։Բեմը զարդարուած էր սեւ շղարշներով եւ մէջտեղը կը կարգացուէր մեծ բանաստեղծ եւ հայ ազգ. երգիչ Ա. Ահարոնեանի պատգամագիրը «Այսքան շարիք, թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ Նախատինք»։

Օրուան նախագահը ցաւակցական խօսքերով յայտնեց իր խորունկ վիշտը Ապրիլեան նահատակներուն սգատօնին առթիւ եւ Ա. Ահարոնեանի մեծ կորուստին համար։ Վերապատուելի Բարսամեան գեղեցիկ կերպով երգեց Կոմիտասի Տէր ողորմեան։ Ժողովուրդը յոտնկայս եւ երկիւղած մտիկ ըրաւ այս տխուր մեղեդին ։

Սթանողի Հ. Միութեան կողմէ գեղեցիկ արտասանութիւններ ըրին Տիկին Ա. Գասապեան, փոքրիկն Թ. Մինասեան եւ Լ. Մանկիկեան։ Աւետարանական Միութեան կողմէ խօսեցաւ Վեր. Բախտամեան որ յորդորեց ներկաները չմոռնալ Ապրիլեան եղեռնը եւ ջանալ նոր սերունդը փրկել այլասերումէն ։ Արտասանեց Գ. Մ. Գօյաճեան, խօսեցաւ Գ. Տայեան տալով իր յարգանքի տուրքը մեծ նահատակներուն եւ Մայիս 28ի, որոնք կը մնան մեծ յիշատակներ։ Լիոնի Նոր Սերունդի կողմէ շատ գեղեցիկ շեշտերով արտասանեց Գ. Խրիմեան, Օր Թիւֆէքճեան կարդաց ուղերձ մը ։ Ազգ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ հրաւիրուեցաւ ընկեր Ցոլակ Չէքեան որ ամփոփելով օրուան բանախօսութիւնները, շնորհաւորեց եկեղեցւոյ վարչութեան նախաձեռնութիւնը, յիշեց մեր հայ մտաւորականները եւ մէկ միլիոնէ աւելի զոհերը։ Օր. Լիւսի Քարակեավուրեան երգեց «Կապոյտ երկինքը եւ Դուն ծաղիկ տարագիրը»։ Մեներգեցին նաեւ Օր. Վ. Խրլագեան եւ Տիկին Ա. Մուրատեան։ Օրուան նախագահը փակման խօսքը ընելէ յետոյ, յարգելի վեր. Բարսամեան գեղեցիկ Հայր մերով մը փակեց սգատօնը։ Բոլոր հանդիսականները բաժնուեցան սրահէն խոր յուզումով։— Ց. Մ. Գիշաքեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպած բարեկամական հանդիպումներուն առաջինը տեղի ունեցաւ Նիսի Հայ Մարզականին եւ Հ Մ. Ը. Մ.ի միջեւ։

Առաջին ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղիին մէջ ուր Գ. Գապիկեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ բարի գալուստ մաղթեց եւ պարպուեցան բաժակները ի պատիւ Նիսի Հայ Մարզականին ։

Կիրակի օր խուռներամ բազմութիւն մը դիմած էր մարզադաշտը։Երբ մարզիկները դաշտ եկան Նիսի ՀայՄարզականը նուիրեց գեղեցիկ նիզակադրոշ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

Ամբողջ խաղի տեւողութեան հանդիսականները իրենց ծափերով եւ բացագանչութիւններով խրախուսեցին մարզիկները ։ Մրցումին արդիւնքը եղաւ հաւասար, 2ի դէմ 2 նշանակէտով ։

Նիսի տղաքը թէեւ քիչ մը անփորձ, բայց իրենց կորովի երիտասարդութեան եւ արագութեան շնորհիւ ցոյց տուին յուսալից խաղարկութիւն մը որ պատիւ կը բերէ իրենց եւ իրենց վարիչներուն ։ Գնահատելի է Գ. Կարպիս Քիւթիւկեանի խաղարկութիւնը որ հակառակ իր տարիներու բեռին իր պաշտօնը կը կատարէր լիովին։

Գալով մեր մարզիկներուն չկրցան ցոյց տալ իրենց իրական արժէքը։ Պիտի աւելինք գիտնալ թէ ի՞նչ կը բանին Տիգրանները, Գալուստեանները, Զիլիկլիրեանները, Մարգարեանները որոնք Միութեան ամենազօրաւոր հարուածողներն են եւ կրնան ամէն խաղի 5—6 նշանակէտ շահիլ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդիսականները այդ խաղարկութեան է որ կը սպասեն եւ ոչ թէ Փութպոլի ցուցադրութեան։ Նիսի Հայ Մարզականը լաւ դաս մը տըւաւ իրենց այդ մասին, կը յուսամ որ օգտուին այդ դասէն ։

Մրցումէն վերջ մարզիկները առաջնորդուեցան Գօմոնի եկեղեցւոյ սրահը ուր կազմակերպուած էր երեկոյթ պարահանդէս մը ի պատիւ Նիսի Հայ Մարզականին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահը իր շնորհակալութիւնները յայտնեց եւ նուիրեց գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը Հայ Մարզականին մանաւանդ Գ. Անտուրեան Հայ Մարզականին պատուոյ անդամներէն, իր գոհունակութիւնները յայտնեց որ արժանացած էին ընտանեկան ջերմ ընդունելութեան մը եւ այլեւս պիտի շարունակուէր ընկերական այս ջերմ մթնոլորտը երկու քոյր միութիւններու միջեւ ։

Արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր շարունակուեցան մինչեւ առաւօտեան 2ը եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ կատարեալ գոհունակութեամբ եւ համոզուած որ ըլլայ Հ. Մ. Ը. Մ. կամ Հ. Մ. Մ. կ'աշխատէին միեւնոյն նպատակին՝ հայ երիտասարդին տալ առողջ մարմին մը, առողջ մտքի մէջ։— Վահան Շահինեան

ՓԱՐԻԶԻ այս տարուան Տօնավաճառին մէջ Սթանտներ ունին նաեւ խիստ սակաւաթիւ Հայեր։ Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած է ճարտարագէտ Նուպար Յովհաննէսեանի սթանտը, ուր ցուցադրուած են մոթէօռներ (փիւխանս քոնսթանդ), որոնք, մասնագէտներու կարծիքով, յեղաշրջութիւն առաջ բերելու կոչուած են ելեկտրական շինութեանց թէքնիքին մէջ ։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան մէկ մասը տարակարծիք է վարչապետ Սփաքի տեսակէտներուն, դպրոցական խնդրին մասին։ Այս տարակարծութեան չնայելով, Սփաք կրնար վստահութեան քուէ ստանալ եւ մնալ կառավարութեան գլուխը, բայց, նախընտրած է հրաժարիլ, որպէսզի իր կուսակցութեան մէջ բաժանում առաջ չգայ։ Կ'ըսուի թէ այս հրաժարման պատճառներէն մէկն ալ սա է որ Սփաք կը փափաքի կազմուելիք նոր դահլիճին մէջ նուիրուիլ արտաքին խնդիրներուն, իբրեւ արտաքին նախարար միայն եւ ոչ վարչապետ ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ներում շնորհեց նախկին վարչապետ Համբառաւար Րաշիտ Ալիի որ Գերմանիոյ գործակիցն էր եւ 1941ի յեղափոխութեան պետն ու վարիչը եղած էր։ Այս յեղափոխութեան ձախողելէն ետք, Րաշիտ Ալի Գերմանիա փախած էր եւ Հիթլէրի անկումէն ետքն ալ, Սէուտական Արաբիա ապաստանած էր։ Այս լուրը կը կարդանք Ֆրանսական թերթերուն մէջ։ Սակայն, «Եէյլի Մէյլ»ի համեմատ, ներման արժանացողը Իրաքի մերձին գործոց նախկին նախարար Նաճի Շէվքէթն է, Րաշիտ Ալիի ներման մասին բան մը չըսեր անգլիական թերթը։ Այս հակասութիւնը շփոթութեան մը արդիւնքը ըլլալու է։ Թերեւս երկուքն ալ ներման արժանացած են։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ՝ Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ վերսկսած են տեղի ունենալ դիւանագիտական կանոնաւոր յարաբերութիւններ, սովետ դեսպանին եւ Իրանի վարչապետին ու արտաքին նախարարին միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութիւններէն շնորհիւ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Ծերակոյտը քուէարկեց 3 միլիառ տոլարի վարկ մը, որով օդանաւային ուժերու 55 խումբերը պիտի բարձրացուին եօթանասունի։

ԼԱ ՀԷՅԻ մէջ գումարուեցաւ Միացեալ Եւրոպայի համաժողովը, որուն ներկայ են նաեւ Չըրչիլ եւ Իտըն։ Խորհրդակցութիւնները պիտի տեւեն չորս օր։ Համաժողովին կը մասնակցին 25 երկիրներ, ընդամէնը 800 պատուիրակներով, որոնց մէջ են պաշտօնի վրայ գտնուող 15 նախարար եւ բազմաթիւ նախկին նախարարներ։ Պատուոյ նախագահ ընտրուած է Չըրչիլ, որ, ինչպէս ծանօթ է, առաջին անգամ ինք հրապարակ նետեց «Միացեալ Եւրոպայի» ծրագիրը, 19 Սեպտեմբեր 1946ին Ցիւրիխի մէջ խօսած իր զգայացունց ճառով։

Այրի Տիկին Եսթեր Վանլեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Վանլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աթէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տիկին Խոսրով Վարդանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Պ. Գեղամ Վանլեան, Պ. Մինաս Վանլեան, Տիկին Մարի Նիւհան սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԼԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 6ին։

Թաղումը տեղի պիտի ունենայ այսօր, շաբաթ ժամը 3ին։

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 14 Bld. Maxime Gorki. Vilejuif. ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիայիի գերեզմանատունը։

Առնել օթօպիւս 185 թիւ, Porte d'Italieէն եւ իջնել Տիւփիւռէն։

Մասնաւոր մահազդ չասացողներէն, կը կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ԳՐԱԻՈՒԱԾ ՕՐ.— Սէվրի Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի Բարեկամաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւնները միասնաբար կազմակերպած են մեծ պաշտօնանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ 20 Յունիս կիրակի ժամը 14էն 22 վարժարանի պարտէզներուն մէջ։

Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերաբեմի վերաշինութեան։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Բացուած է բաժանորդագրութիւնը ութերորդ տարուան համար (1948).

Ֆրանսա, Ալժերիա, Մարոք 400 Ֆր.

Անգլիա, Ամերիկա, Կիպրոս, Պաղեստին

Բանաստ 500 Ֆր.

Մնացեալ երկիրները 450 Ֆր.։

Դիմել Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, 17 rueDamesme, Paris (13)

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆ

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ եօթը սենեակով տուն մը որ ունի Կեդր. ջերմութիւն, կազ, ելեկտրականութիւն, երկու խոհանոց, լուացարան, բաղնիք, կարաժ եւ 765 մեթր քառակուսի պտղատու ծառերով պարտէզ մը չլջապատուած պատով, ծախու է։ Դիմել Պ. Երամեանի 49 Ave. de Fredy, Villemomble, Seine :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Մայիս 9ին, ժամը 3.30ին Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna եւ Trocadéro:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ՎԱՐԿԱԶ (պար), Օր. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ և Պ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ (արտասանութիւն)։ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՒՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մագընոյի մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լի հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զբուարթ անակնկալներով։

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի «ՀԱՐՍԸ»։

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով։ Մուտք՝ 100 ֆրանք։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ կը տօնուի այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական սրահը։ Գեղարուեստական ճոխ բաժինով մը։ Կը հրաւիրենք Վալանսի եւ Ռոմանի ընկերուհիները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Պաֆրացի Ասլինէ Ազապալեան մօր անուն Զանազան Ինճիեան, կը փնտռէ իր քրոջորդին Մայրենի Էլմասեանը։ 1922ին կը գտնուէր Մարսէյլի գաղթականներու կայանը։ Կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին՝ ..Kévorkian, 5 rue Michel Serre, St. André , Marseille :

ԻՍԻԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԻ Ը

Պ. Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ յետաձգուած ըլլալով, պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ, 2, rue de la Défense։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Կը խօսի Տիկին Ա. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԸ կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Պ. Յարութիւն Փաշալեանը, Տրապիզոնցի, որ ամուսնացած է Փորթուգալեանի աղջկան հետ եւ Մարսէյլ հաստատուած։ (Ժամանակին Պաթում եղած է)։ Տեղեկացնել Ա. Աւետիսեանի, 27 rue Desnouettes, Paris (15) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Տիկիններ Մենտուհի եւ Ազնիւ Շահնազարեան, (իրենց հօր, մօր եւ եղբայրներուն անունները Հաճի Կարապետ եւ Տիկին Մանիկ, Պ. Պ. Աւետիս եւ Մագսուտ) կը փնտռեն Պ. Թիւֆէնքճեան Աբէլ, Տիկին Թիւֆէնկճեան Վարդուհի եւ տղաքը Միհրան, Տիգրան եւ Սուրէն որոնք Հէրէքէն (Թուրքիա) մեկնած են 1910էն 1912էն։ Իմացնել հետեւեալ հասցէներուն, Մենտուհի Շահնազարեան 17 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), կամ Ազնիւ Շահնազարեանի 113 rue Et. Dolet, Alfortville (S.):

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ (Աթէնք) Վարդգէս Յարութիւնեան Ատապազարցի, կը փնտռէ եղբայրը Ստեփան Յարութիւնեանը, մօր անունը Հայկուհի, հօրը՝ Յակոբ, որ 1939ին Փարիզ կը բնակէր եւ զինուորագրուած էր նոյն տարին։ Տեղեկացնել՝ 78 rue Kopaindou Kokiniq Athènes (Grece):

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական տեղը։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 8 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։ 18 Bld. Garibaldi, Palais de la Chope :

ԽԱԺԱԿ խումբը 9 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն 10 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Տիկին Ա. Յակոբեանի բնակարանը, 17 rue de Paris, Gentilly : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ 8 Մայիսին իրիկունը ժամը 8.30ին ընկերուհի Աղաւնիին տունը 8 rue Brochette : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՇԱՎԻԼԻ Արդութեան խումբի ժողովը յառաջիկայ Մայիս 8 շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Հրայր Ակումբը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ բարեկամական Միութեան տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Palet d'Orի շքեղ սրահներուն մէջ, 80 La Canebière, Մարսէյլ։ Տոմսերու համար դիմել՝ Chaussures Marlène, 94 rue d'Aubagne, Tél. C. 2715. Chaussures Sina, 22 rue de Rome եւ Dalakupeian 48 rue Puvis de Chavanne :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մալաթիոյ Հրթ. Ընկ.եան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պար տիւ Կլօպի ժողովասրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի անդամներէ ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն։

ՀԱՄԱՍԵՐԱՍՏԻՈՑ Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին րիւ տիւ Նուար, Ռուբէն Փափազեանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ս. ԷԹԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին :

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

— 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948 — Գոմոնահայեր, պատրաստուեցէք եւ ամէն համբեր սպասեցէք 5 ՅՈՒՆԻՍԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի սարքելիք անակնկալին — 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մայիս 8ի շաբաթ օրը ժամը 5ին, Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan), Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի սկսի նոր շարք մը Հայ գրականութեան նուիրուած դասախօսութեանց։ Իր նիւթը պիտի ըլլայ «Հայ ժողովրդական անգիր բանաստեղծութիւնը՝ գրի գիւտէն ու հայ դասական մատենագրութեան հիմնարկումէն առաջ»։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 9 MAI 1948 Կիրակի 9 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5337–Նոր շրջան թիւ 946 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՆԵԼ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղեստինի խնդիրը հետզհետէ կնճռոտ հանգամանք կ'առնէ։ Իր քաղաքական կարեւորութեամբ եւ դիւանագիտական բարդութիւններովը կը հաւասարի — եւ նոյնիսկ կը գլէ կ'անցնի — այն երկու համբաւաւոր հարցերը՝ որոնք, «Արեւելեան եւ Մակեդոնական Խնդիր» անունով, անցեալ դարու վերջերը ընդհանուր պատերազմի մը ծնունդ տուող ազդակները կազմեցին, եւ, ի վերջոյ ալ, պատճառ եղան համաշխարհային առաջին պատերազմին ծագման։

Յայտնի չէ տակաւին թէ՝ ի՞նչ պիտի պատահի Մայիս 15էն ետք, երբ Անգլիացիք վերջնականապէս թողուն իրենց հովանաւորութիւնը եւ քաշեն իրենց բոլոր զինուորները Պաղեստինէն։ Առ այժմ, մեծ պետութեանց ջանքն է արիւնահեղութիւնը դադրեցնել, եւ նոր լուծում մը գտնել Հրեաներու եւ Արաբներու վէճին։ Բայց, կիրքերը այնքան բորբոքած են որ այսպիսի ձեռնարկ մը յաջողութեան յոյս չի ներշնչեր։

Պաղեստինի ներկայ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց երէկ, ուրկէ յայտնի կ'ըլլայ որ Արաբական Լիկայի պետերը, Երիքոյի մէջ խորհրդակցելէ ետք բրիտանական բարձր քոմիսէր Սըր Էլըն Քընինկհէմի հետ, համաձայն գտնուած են որ, այսօրուընէ սկսեալ, զինադուլ կնքուի Երուսաղէմի մէջ, պայմանաւ որ Հրեաներն ալ միաժամանակ դադրեցնեն կրակը։ Այս խորհրդակցութեանց ներկայ եղած են նաեւ Լիկայի ընդհանուր քարտուղար Ազզամ փաշա եւ Երուսաղէմի եպիսկոպոսական ընդհանուր հիւպատոսը։

Եւ սակայն, միւս կողմէ, զեկոյցը հրատարակուած պահուն իսկ, բուռն հրացանաձգութիւններ կատարուած են Եաֆայի դրան արաբ պահակներուն եւ Եէմին Մոշէի թաղին մէջ ամրացած հրեայ հրացանակիրներուն միջեւ։ Բրիտանական զինուորներն ալ հարկադրուած են ռմբակոծել թէ Հրեայ եւ թէ Արաբ դիրքերը, հանդարտութիւնը վերահաստատելու համար։

Այնպէս կը թուի թէ՝ կացութեան միակ ախոյեանը Անդրյորդանանի Ապտուլլահ Թագաւորն է։ Արդարեւ, մինչդեռ Ազզամ փաշա Երիքոյի մէջ յանձնած է զինադուլ յայտարարել Երուսաղէմի մէջ — մասնակի եւ դիւրաբեկ զինադուլ մը —, անդին, Ապտուլլահ անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, հաստատապէս որոշած է Մայիս 15էն ետք իր բանակները շարժման մէջ դնել դէպի Պաղեստին։

Ուշագրաւ է այն հանդիսաւոր ազդարարութիւնը՝ զոր Անդրյորդանանի վեհապետը ուղղած է Հրեաներուն։ «Արաբ ժողովուրդները — կ'ըսէ Ապտուլլահ պաշտօն մը եւ պարտականութիւն մը ունին կատարելիք, Մեծն Բրիտանիոյ հովանաւորութիւնը վերջ գտնելէն ետք. — Կայուն վիճակ ստեղծել Պաղեստինի մէջ եւ վերջ դնել սպանութիւններուն եւ աւերածներուն, որպէսզի կարելի ըլլայ Ս. Տեղերը պաշտպանել եւ երկրին մէջ ապահովել Արաբներու իրաւունքները։ Արաբ ժողովուրդներն են որ իրենց կառավարութեանց տուած են այս պաշտօնը եւ անոնց վրայ դրած՝ այս պարտականութիւնը»։

Ապտուլլահ յետոյ խօսքը մասնաւորապէս Հրեաներուն ուղղելով, կը յայտարարէ. «Ով որ դադրի յարձակում գործելէ, վար դնէ իր զէնքը եւ գոհանայ իր հրէական հանգամանքով լոկ, ու մեր պաշտպանութեան ապաւինի, ան պիտի պաշտպանուի մեր կողմէ։ Բայց անոնք՝ որոնք պիտի չյանձնեն իրենց զէնքերը եւ պիտի շարունակեն իրենց զինեալ յարձակումները, պիտի կրեն իրենց արարքներուն հետեւանքները»։

Վերոյիշեալ արքայական ազդարարութիւնը կը շարունակէ այսպէս. «Այս կոչը կ'ուղղենք Հականայի անդամներուն եւ բոլոր նման կազմակերպութեանց։ Կ'ազդարարենք անոնց ամէնուն որ պայքարը երկար պիտի տեւէ եւ Արաբ երկիրները բազմամարդ են։ Անգամ մըն ալ կը կրկնենք թէ՝ Արաբները հաւանած են որ Պաղեստինի Հրեաները Արաբներու հետ ունենան միեւնոյն իրաւունքները եւ կատարեն միեւնոյն պարտականութիւնները։ Արդ, երբ այս բոլորը իմանալէ ետք, նախամեծար համարէք կռուիլ, ինքզինքնիդ մի- այն պէտք է պատասխանատու նկատէք, յառաջիկային պատահելիք բոլոր դէպքերուն համար»։

Անդրյորդանանի թագաւորին այս մեկին եւ վճռական յայտարարութիւններէն ի՞նչ պէտք է հետեւցնել։ Ապտուլլահ ինքնագլո՞ւխ կը գործէ թէ համաձայն է Արաբ միւս պետութեանց վեհապետներուն, եւ մասնաւորաբար Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորին եւ Մեծն Արաբիոյ ազդեցիկ վեհապետ Իպն Սէուտի հետ, որոնք, կերպով մը, իր մրցակիցները եղած են ցարդ, արաբական երկիրներու մէջ գերակշիռ դիրք ապահովելու իրենց ձգտումներով։

Սուրիացիներն ու Լիբանանցիներն ալ շատ հաշտ աչքով դիտած չեն մինչեւ հիմա յաւակնութիւնները Ապտուլլահի որ իրեն անկեղծ գործակից ունի միայն Իրաքը։

Այս բոլորը առեղծուածի հանգամանք կուտան Պաղեստինի հարցին առած այժմու ներկայ փուլին, երբ նկատի առնենք մանաւանդ որ Ապտուլլահ Թագաւոր Մեծն Բրիտանիոյ հաւատարիմ ծառան է եւ այս երկրի պաշտպանեալը։ Պէտք չէ մոռնալ նաեւ որ այս խնդրին մէջ խորհրդային Ռուսիա ալ ունի իր ըսելիքը եւ նոյնիսկ «ընելիք»ը՝ զորս տակաւին յայտնած չէ։

ՀԵՐՄԷՍ

Մահապատիժները կը շարունակուին Յունաստանի մէջ

ՆՈՐ ԴԱՀԻՃԸ ԿԱԶՄՈՒԱԾ

Յոյն կառավարութիւնը կը շարունակէ հրացանազարկ ընել 1944 Սեպտեմբերի յեղափոխութեան առեն իրենց գործած ոճիրներուն համար դատապարտուած համայնավարները։ Մէկուկէս օրուան մէջ Աթէնքի, Սելանիկի եւ Էժին կղզիի մէջ հրացանազարկ եղած են ընդամէնը վաթսուն համայնավար։

Այս զանգուածային եւ զզուելի մահապատիժներուն պատճառով ամբողջ աշխարհի մէջ առաջ եկած զայրոյթը կը շարունակուի։ «Տէյլի Հէրըլտ» կը գրէ. «Աշխարհ ձանձրացաւ այլեւ ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատաման վարդապետութենէն»։

Սակայն, ամերիկեան պաշտօնական անձնաւորութիւն մը, այս խնդրոյն վերաբերմամբ կառավարութեան բռնած դիրքին մասին իրեն ուղղուած հարցումի մը պատասխանելով, ըսած է. «Այս մասին պաշտօնապէս լուռ կը մնանք. ամէն ոք կրնայ իր ուզած մեկնութիւնը տալ այս լռութեան»։

★ Աթէնքի անգլիական դեսպանը ծանուցագիր մը յանձնած է Ցալտարիսի որով ճշդումներ եւ բացատրութիւններ կը պահանջէ գործադրուած մահապատիժներուն մասին։

★ Կառավարական տագնապը վերջ գտաւ։ Սոֆուլիսի դահլիճը վերակազմուեցաւ, փոխվարչապետ ընտրուեցաւ Ցալտարիս։ Նոր դահլիճին մէջ առնուած են ութը նոր նախարարներ, որոնց չորսը ազատական եւ չորսը ժողովրդական կուսակցութենէն։ Խորհրդարանը ամիս մը փակ պիտի մնայ, եւ դահլիճը պիտի կառավարէ օրէնքի հրովարտակներով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԷՍՍԻ ամերիկեան զինուորական կառավարութիւնը գործելու արտօնութիւն չտուաւ ծայրայեղ աջակողմեան ուղղութիւն ունեցող ազգային դեմոքրատ կուսակցութեան, զայն նկատելով նացիական կազմակերպութիւն։

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱԿԱՆ բանակներու նախկին ըսպարապետ Սըր Թոմըս Պլէմի Ատէլայտի մէջ յայտարարեց թէ հարկ է թոյլ տալ Ճափոնի որ վերականգնի, որպէսզի այս երկիրը «պատուար ծառայէ համայնավարութեան դէմ»։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ պատերազմական նախարար Ֆորըսթըլ յետաձգած է իր Քանատա այցելութիւնը, որովհետեւ «ստիպողական գործեր» թոյլ չեն տար իրեն որ այս պահուն հեռանայ Ուաշինկթընէն։

Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներու կազմութիւնը

ԼԱ ՀԷՅԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Եւրոպական Միութեան համաժողովին մէջ իր խօսած ճառով, Չըրչիլ գոհունակութիւն յայտնեց որ այսօր գործնական ճամբու մէջ մտած է 1946ին Ցիւրիխի մէջ իր շատագովուած գաղափարը։ Մօտալուտ վտանգներէն այն ատեն միայն կրնանք խուսափիլ — ըսաւ Անգլիոյ վարչապետը — երբ մոռնանք անցեալի ատելութիւնները, ջնջենք աստիճանաբար պետութեանց հողային սահմանները, որոնք մեր բաժանումը աւելի կը շեշտեն, եւ, վերջապէս, երբ ամէնքս միասին վայելենք այն բոլոր գրական, գեղարուեստական գանձերը՝ որոնք Եւրոպայի մեզի թողած թանկագին ժառանգութիւնը կը կազմեն։

«Պէտք է որ մեր իրարու ընելիք փոխադարձ օժանդակութիւնը տեղի ունենայ հետզհետէ ամէն մարզերու մէջ թէ տնտեսական եւ թէ ազգային պաշտպանութեան։ Ասիկա անշուշտ զոհողութիւններ կը պահանջէ եւ զրկում՝ ազգային վեհապետական կարգ մը իրաւունքներէ։ Բոլոր պետութիւններն ալ պէտք է յօժարին այս զոհողութիւններուն։ Ասոր համար է որ կ'ողջունենք հոս Գերմանիոյ պատուիրակները, զորս հրաւիրած ենք մեր մէջ... Յանցանքը ոչ հոս ներկայ եղողներուն է, ոչ ալ Մարշըլի ծրագրին կամ արեւմտեան Եւրոպայի միութեան մասնակցող պետութիւններուն, եթէ Եւրոպայի միութիւնը կատարեալ չէ այս պահուս ...»։

Չըրչիլ հրճուանք յայտնած է յետոյ որ Մ. Նահանգները հակառակ չեն Եւրոպական Միացեալ Նահանգները կազմելու ծրագրին։

Չըրչիլէն ետք, խօսք առաւ Ֆրանսայի նախկին վարչապետ Ռամատիէ, որ ըսաւ թէ՝ Եւրոպական Միութեան իրական հիմնադիրները Պրիւքսէլի ուխտը եւ Եւրոպական Տնտեսական Գործակցութեան համաձայնութիւնը ստորագրող նախարարներն են։ Յետոյ, աւելցուցած է թէ այն գաղափարը՝ որ երազ մըն էր դեռ վերջերս, հիմա պետական մարդոց կողմէ հետապնդուած նպատակ մը դարձած է։

★ Երեք յանձնաժողովներ կազմուած են, քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային, որոնց պաշտօն տրուած է ուսումնասիրել Ֆրանսական եւ անգլիական ենթակոմիտէներու պատրաստած տեղեկագիրները։

Քաղաքական տեղեկագիրը կը յանձնարարէ անմիջապէս հիմնել «Եւրոպայի Երեսփոխանական Խորհուրդը», որ նման պիտի ըլլայ Հինգերու Մնայուն Խորհուրդին եւ որ աստիճանաբար պիտի պատրաստէ Ցամաքային Եւրոպայի Միութիւնը։ Բոլոր երկիրներու խորհրդարաններուն երեսփոխաններէն բաղկացած եւրոպական խորհրդակցական ժողով մը պիտի գումարուի, որ օրէնսդրական իրաւունքներ չունենալով հանդերձ, պիտի ըլլայ թարգմանը եւրոպական հանրային կարծիքին։ Տեղեկագիրը անհրաժեշտ կը գտնէ որ Գերմանիա ալ անպատճառ մաս կազմէ Եւրոպական Միութեան, որուն հեռաւոր նպատակներէն մէկը պէտք է ըլլայ եւրոպական հպատակութեան մը հաստատումը եւ եւրոպական միակ բանակի մը կազմութիւնը։

Տնտեսական տեղեկագիրն ալ կը յանձնարարէ բառնալ առեւտուրը կաշկանդող բոլոր արգելքները, ջնջել մաքսատուրքերը կամ գոնէ թեթեւցնել զանոնք, եւ մաքսային ընդհանուր եւ միակ սակացոյց մը հաստատել։

Ինչպէս կը տեսնուի առաջադրուած այս նպատակները շատ կը նմանին Տանըրվեցիներու եւ Հինգերու տեղեկագիրներուն մէջ ասկէ առաջ յիշուածներուն։ Եթէ Եւրոպական Միութիւնը վերջնականապէս իրականանայ, Տանըրվեցիներու եւ Հինգերու մարմինները աւելորդ կը դառնան, հարկ պիտի ըլլայ ձուլել զանոնք Եւրոպական Միութեան ընդհանուր կազմակերպութեան մէջ։

Համաժողովը իր այս առաջին նիստը փակեց միաձայնութեամբ քուէարկելով օրակարգ մը, որ Համաժողովին չմասնակցող պետութիւնները գործակցութեան կը հրաւիրէ, եւ կը յայտնէ թէ՝ հետապնդուած նպատակները այն ատեն միայն կատարելապէս կ'իրագործուին, երբ ամբողջ Եւրոպա միանայ եւ կազմակերպուի։

★ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը վերապահ դիրք բռնած է Համաժողովին հանդէպ։ Արդարեւ, այս կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Մորկըն Ֆիլիփս, երէկ Լոնտոնի մէջ յայտարարեց թէ անյարմար եւ վտանգաւոր կ'ըլլայ Խորհրդ. Ռուսիոյ վրայ թողուլ այն տպաւորութիւնը թէ արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւններու միութիւնը իր դէմ ուղղուած է։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԹՈՎՁԱՆՔ

Լռութեան մէջ յանկարծ երկինքի թախծոտ վարագոյրը պատռեցաւ եւ տեղ տուաւ Մայիսեան արեւին. Տարտամ թախիծը անհետ. ճառագայթներու նետերուն մէջ Հայեցաւ ... բակ բնութեան պարերգը. խորհուրդներու ծնունդին. պճնած՝ ոսկեզօծ շպրիկ հագաւ, եւ բեհեզեայ պատմուճան հագցուց Մայիսեան օրերուն.

Տես, վարը, սա ճարդաշատ քաղաքին դուրս, ճամբաներու վրայ, ուղղաձիգ ծառերու դարնանային կենսանորոգ կանաչութիւնը պատկի կանգնող նորահարսի մը խնկաբի ծաղիկոն ունի, եգեմական դրախտի մը վարդապատկերները ու թովչանքն դգլխիչ է: Կապտորակ եթերէն մայիսեան զմայլաբար արշալոյսը պտկունքը վար կախած, թերթած ծոցեմները կը համբուրէ, կ'արթնցնէ, նոր կեանքի կը կանչէ: Արդարեւ ամէն կողմ զարուն է, զարուն կը բուրէ: Սա լերան ստորոտը եւ կատարին գտնուող ծառերը կանանչ հագած, հլուօրէն կը կ'ողջագուրուին քամիի հեշտոտ պարամիջցին: Եւ անոնց տերեւներու սօսափիւնին կը ծնի ներդաշնակ մեղեդի մը աստուածային: Կ'ունկնդրեմ զայն մենութեան մէջ քար լռութեամբ:

Մայիսեան արշալոյսը ծծող ծաղկեփունջ մը, լեռնակողերէն հաւաքած՝ կը քալեմ դէպի դաշտ, ուր կը յայն սուրբեր, լայն հորիզոններ, որոնց պէտքն յաճախ դգալի է ինծ՝ սա քսոտած եւ մգլոտած օրաապրութիւն ներս վերադառնալու, ինչու չէ հայրենաբոյր նաեւ բնութեան հետ:

Արշալոյսին հրաշափառ շողերուն մէջէն կ'անցնիմ, ազատութիւն մը կայ ամէն կողմ սփռուած, կը տեսնեմ ու կը շօշափեմ մայր բնութեան ամէն արգասիք, հող, քար, կանանչ ծառեր, որոնք օծուն են երփներանգ գոյներով: Համերաշխութիւն մը չութինս կը սարսէ, պաշտամունքի խօսք մը հոգիս կը ճմլկոտէ ի տես աստուածատուր պարգեւներուն: Վայրկեան մը կանգ կ'առնեմ, հեշտանուագ ձայն մը ականջին մէջ, սակայն չիս կ'իյնայ. Շուրջս կը նայիմ, քիչ մը վար արծաթագոյն ջուրով ջղի առուակ մը որ իր հեզասահ վազքով կը գլգլայ, կը գլգլայ պերճանքէ չզգեցած հետ խաղալով եւ խնդալով: Գեղանկար տեսարանը գիս կը գերէ, թովչանք մը անոր մէջ, խոստ. կեանք մը հոն պարփակուած է, կ'ուզեմ որ աչքերս լու մը կշտանան տեսնելէ.

Կը հնազանդիմ գինովցիլի ցանկութեանս, քաղաքներու մխուին մէջ ապուշցած մարդոց պէս հոգիս զուարթ կը թռնիմ սրեւ կը ծծեմ, սուրակի գլգլուքով ականջներս կը լցնեմ, կը կազդուրուիմ ու կը զինուիմ բնութեան արարչութեան մէջ բոլորելու փառք տալով: Զոյգ գիս կը նայիմ անհամբեր, խաղաղութեան աւաշտ ապակոնները միջոցին մէջ պար լանած Մայիսեան զովարարուր արեգակի եշխանութիւնը կը դարպասեն, եւ անոր շողշողուն հիւսկէններուն մէջ պարուրուելով, կը հեռանան ու կը թաղուին, հորիզոնին անսահման դոգին մէջ լուսապայծառ:

Տեսարան ի սաքած թովչանքէն կուշտ հոգիս կը հրամայէ ինծ քալել, քալել, տեսնել բնութիւնը մերկ եւ անշպար, տեսնել եւ զգենալ: Կանգնա, էյ արդար, թամբորդի Աղամայ: Ահա մեր գեղին ամանող գիւղ մը եւ անմիջապէս տակէն անցնող գետակ մը որ կը խոլալ աւ ցորդին ...

Կափկափող աղայի մը իր երկար ու կարմիր յոյսթիկ սրունքներով գետափէն կանգնած երբեմն երբեմն ջուր կը մտնէ, դուրս կ'ելլէ քսոտած հաւու մը պէս: Հապա վարը, սա զորտերուն կռկռոցը, աւտէք նուագը, իր անխօս նուագածութիւններով՝ միջոցը այնքան կ'աղմկեն որ կ'ըլլայ կատարեալ ժխոր: Ես սերեցի անոնց միանուագ կռկռոցը եւ ծափահարեցի, վասնզի անոնք ալ իմ գեղացիներս են եւ կրարու ծառոթ ենք ծնունդէն ի վեր: Անոնք մեր հայրենիքի զաւակներն են որ մեր մէջ կ'արթնցնեն այն հարազատ կեանքի անլուծելի փիլիսոփայութիւնը զոր մենք կը վրն-տռենք ամէնուրեք, օտար ձեղուններու տակ:

Մայիսեա. զուարթագին եւ թարմաշունչ դաշտերն հարցաւ, ծառերն ամայահոմանի եւ քարտինիրն բարձրացուէ՝ երկինաձեմ, կուզան բազմազան այն հրաշապատում փառքն ու յղի հեւքը մեր գաչտահովիտներուն, որոնցմով կը մխիթարուի մեր զարկեղ հոգիները տրամայոյզ:

Լռութիւն կը խնդրեմ ես ինծ համար, եւ աչքերս կը տնկեմ նոր լուացուած եթերին: Մայիսեան արշալոյսը իր շող փէշերը հաւաքած՝ հետզհետէ աւելի եւ կար վախելով իր պտկունքը, կը մտնէ դիմացի լերան մէջ. եթերը կը բոսորի, շողերուն մահէն մէջ, դեսակն ու սառւակը իրենց գոյները կը փոխեն, կուժուրսացող հովերուն մէջ կը խեղդուի նաեւ ամէն գլգլուք եւ կռկռոց:

Մութին տիրակալող ասպետ իր աքքաներով, իր նազանքներով կը նստի բարի եթերին մէջ: Ես կը հեռանամ իմ գեղեցիկ անկիւնէս ափսոսալով հեռացած գեղեցկութեան անտարբերութիւնը:

Ո՞ւր այդպէս, վարպե՛տ...

— Ահա կուգայ: Գլխարկներդ վար:

Ծով բազմութիւն մը, որ առօրէնէ ի վեր կը սպասէր Փարիզի ժան Կուժոն եւ յարակից փողոցներուն մէջ, յանկարծ մէկ-մարդու պէս լռեց: Մեռելակառքը դանդաղօրէն եկաւ ու կեցաւ եկեղեցիին դրան առջեւ:

Դրան երկու կողմերը միայն ծաղիկ: Ծաղիկ սիւներուն քով: Ծաղիկ մայթեյոյ վրայ: Ու ծաղկեր էր կառքը ամբողջ:

— Բայց ո՞վ է այս մեռելը,— կը հարցնէ անցորդ մը,— որ այսքան յուղարկաւորներ հաւաքեր է:

— Աւետիս Ահարոնեան, բանաստեղծն Հայոց, կը պատասխանէ ձայն մը դողդղալով:

Սեւ կառքը կամաց կամաց կը շարժի: Ու այդ հազար հազար սուգաւորները, անհուն երկիւղածութեամբ մը կը հետեւին մեծ վարպետի դագաղին:

Այս պահուս, երազի մը մէջ՝ յանկարծ կը տեսնեմ իր երբեմնի խրոխտ հասակը, հեզաժպիտ դէմքը 14 տարի առաջ... Ու բանաստեղծը ինք, ինչպէս սուրբ մը աչքերը երկինքին՝ աղօթելէն կը քալէ:

Կը ցնցուիմ: Սիրտս կը փղձկի: Ու ես տարադրի մախաղն ուսիս, տղու մը պէս հեկեկալէն կը կանչեմ.

— Ո՞ւր այդպէս, վարպետ: Ո՞ւր կ'երթաս, մինակդ, անձայն:

Սակայն մեր տառապանքի Եղիշէն չի լսեր: Կարծես քնացած այս ապերախտ աշխարհի մեծերէն, միշտ մը սրտին՝ կը քալէ աչքերը լեցուած:

Կը յուսահատիմ: Զայն կորսնցնելու միտքէն դողահար, այս անգամ արցունքը աչքերուս կը վազեմ, կը մօտենամ իրեն ու կ'ըսեմ.

— Մի երթար վարպետ: Կեցիր մեզի հետ, ժողովուրդիդ մէջ: Առանց քեզի որբ պիտի մնանք մենք: Այդ դուն ես որ տէր պիտի կանգնիս մեզի: Դուն ես որ պիտի թրծես մեր սիրտն ու հոգին: Այո, այդ դուն ես որ վերջապէս մեզ պիտի առաջնորդես դէպի լուսաւոր ապագան:

Օ՛, վարպետ, մեր սիրելի հայրիկը, կեցիր ու հեզ մը նորէն նայէ: Տես հազար հազար աչքեր քեզի կը նային: Քու մեկնումդ է որ կ'ողբան արցունքոտ աչքերով: Ժողովուրդդ կ'ուզէ որ ետ վերադառնաս: Նախ դարձեալ սեղանիդ առջեւ ու գրես: Գրես այնպէս, ինչպէս էլէկ գրեցիր «Ազատութեան ճանապարհին» ու «Մոխիրներու տակէն»ը: «Արցունքի հովիտ»ը ու «Ռսկի հեքեաթ»ները: «Կորստ հայրենիք» եւ «Հայրենիքիս համար»: Վազրիկներ ու հայդուկներ պատրաստես: Վարդանի հաւատքը ներածես մեր հոգիներէն ներս: Վառես Սերոբներու եւ Անդրանիկներու կրակը: Ու վերջապէս երգես Արաքսն ու Մասիսը, Արարատն ու Արագածը: Մինչեւ որ օր մը մօտալուտ, մէկ անգամ ընդ միշտ նետենք մեր ձեռքէն սա թափառականի ցուպը ու երթանք վերականգնելու հայրենի աւերակները »:

Ով հրաշք, յանկարծ կեցաւ բանաստեղծը: Աչքերը վար առաւ երկինքէն ու նայեցաւ իր ժողովուրդին: Դէմքին վրայ խոր լռութիւն մը կար: Աչքերը ուներ կին: Ու սիրտը կ'ըսեր հիմա, հիմա պիտի փլէր:

Մէկ վայրկեան լուռ այդպէս կեցաւ: Ցետոյ տարբեր երեւոյթ մը առաւ: Աչքերը փայլեցան: Ու ինք Աւետիս Ահարոնեան, կրակ ու բոց դարձած՝ իր վերջին պատգամն արձակեց.

— « Սիրելի ժողովուրդ Հայոց, այս ապերախտ աշխարհի մէջ վայ անոր, որուն ձեռքը չի բարձրանար ու սուրը, կրակէ նետի մը պէս չի մխուիր գինք հալածողին սիրտը: Այսպիսի ժողովուրդ մը, ուշ կամ կանուխ դատապարտուած է կորսուելու.

Ոչ լացը, եւ ոչ ալ ողբը քեզ կը փրկէ: Դուն գիտես որ դարեր շարունակ լացինք: Բայց ոչ ոք լսեց մեզ: Ոչ ոք մեղքցաւ մեր դժբախտութեանը վրայ: Ոչ ոք մօտեցաւ սրբելու մեր անմեղ արցունքները: Այլ ընդհակառակը, ուզեցին որ մենք աւելի տառապինք ու ձուլուինք այս համայնակուլ խառնարանին մէջ:

Բայց ոչ սիրելի ժողովուրդ, Հայը — ինչպէս կ'ըսեն իրենք,— քաղաքակրթութեան նախահայրը, պէտք չէ որ մեռնի: Հայկ Նահապետներ, Արտաշէս աշխարհակալներ, Մեծն Տիգրաններ, Սահակ – Մեսրոպներ, Վարդան Մամիկոնեաններ, Դանիէլ Վարուժաններ, Անդրանիկ եւ Մուրատներ ծնող ազգ մը երբեք չի մեռնիր:

Ես կը հաւատամ այս ազգի լուսաւոր ապագային: Ահա, արդէն կը լսուի Արդարութեան Եղիկայրին ձայնը: Լեռ ու դաշտ իրար խառնուեր են: Ծառեր ու ծաղիկներ պճնուած ընդունելութեան կը պատրաստուին: Քաջասիրտ եղիր: Վր-

հասութիւնը սերունդներու, եւ ազատութիւնը ծայլերու յատուկ է: Դուն ոչ մէկն ես եւ ոչ ալ միւսը: Գէտք է գիտնաս որ, դուն կը պատկանիս արի արանց ցեղին: Ցեղ մը, որ դարերէ ի վեր քաղաքակրթութեան ջահը պարզած՝ կը քալէ միշտ յառաջ, միշտ դէպի լոյս:

Հայ ժողովուրդ, ազատութեան խորհուրդը ամուր պահէ կուրծքիդ տակ: Ամուր պահէ լեզուդ, գիրդ եւ գրականութիւնդ: Զի առանց այս սրբութիւններուն, ազգ մը դատապարտուած է կորսուելու: Ու դուն այսքան տառապանքներէ վերջ պիտի ուզէ՞ր անհետանալ աշխարհի քարտէսէն: Չեմ կարծեր: Ուրեմն զգոյշ, երբ օր մը թշնամիդ գայ ու ստնակոխէ պապերէդ ժառանգ մնացած այս սրբութիւնները, «Մէկ մարդու պէս ոտքի ել եւ զարկ: Զարկ այնպէս, ինչպէս կը զարնէ շանթը: Այս զարկ, զարկ քանի սրբենարու թշնամիդ ծունկի չէ եկեր»: Քանի մը չէ խեղդուեր ազատութեան համար թափուած կարմիր արեան պղպջակներուն մէջ: Այն ատեն ես կը հաւատամ, թէ թշնամիդ հիացած քու յանդուգն պայքարէդ պիտի զոչէ.

— Գառնի քեզ:

Ու լռեց Ան: Չէր լսուեր իր հրաշունչ ձայնը: Բանաստեղծ չկար: Այլ միայն կար ու կը տեսնուէր լոյս մը, որ տատրակի պէս դէպի երկինք կը ճախրէր:

Ծով բազմութեան մը առջեւէն՝ չորս հոգի, փեռ Լաշէզի դռնէն ներս դագաղ մը կը տանէին ուսամբարձ:

ԾԱՏՈՒՐ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ

Մայիսեան արշալոյսը Հայոց կենսաբերդն է: Մայիս ամիս, դուն քու յոյզերովդ ու յուշերովդ փնաս պիտի չթառամիս:

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

Նախահայրերուս

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ..

Ահա ձեր առջեւ, Արշալոյս-Ճակատով,
Ողջ գիրքը կեանքիս, էջերը՝ դեռ վառ,
Մատաղ օրերէս իսկ հոն կը հեւար,
Ձեր շունչին արծարծ ուխտ մը հոգեթով...:
Շըրթներըս թոթով՝ հայրերնուս պէս,
Կրկնեցին ասոր հէքեաթը վարդգէս...:

Ապրելն այդ ուխտով ի՜նչ հէքեաթ սակայն.
Զի ամէն Հայու ազատ հողւոյն մէջ,
Դուք ձեր աչքերուն բոցովը անշէջ,
Զայն կըռքեցիք դերթ-նախագիր վըկան ...:
Դարեր են անցեր, եկեր նոր դարեր,
Դեռ ուխտն այդ անեղծ՝ ամէն բանէ վեր....:

Ու այսպէս ցեղիս Ամանօրներուն,
Ձեզ հետ տօնեցի խրախններու հետ
Օրը հեթանոս, ու ձեզ ունկընդիր,
Տեսայ տեսիլքը՝ մեր երկրէն հեռուն ...:
Ու երազանքի բաժակէն արբշիռ,
Ապրեցաւ բոլոր յոյսերս անյարիր ...:

Հազար անգամներ, երբ սարերն ի վար,
Արեւը թափեց սրուակն իր ոսկի,
Զի կըրցայ պատմել վիշտըս ոչ ոքի,
Թէ այդ շողերուն էի ես օտար ...:
Բայց հոգիս սուրաց մեր հողին վըրայ,
Վազքը Վահագնին ըրած ռահվիրայ ...:

Կուժը ճամբորդիս լոյսերու ծարաւ,
Ակերու տենչով քալեր եմ անխոնջ,
Ծարակէ ծոցակ բռնած զայն զողդող,
Արեւներ փնտռեր՝ աստղերն ինծ անբաւ ...:
Բայց սիրտըս խանձող անգութ ծարաւին,
Լոկ ձեր աղբիւրներն ինծ յագուրդ տուին ...:

Ոճիրն երբ հասաւ երեւով դաժան,
Ու զարձուց զըժոխք օրօրումը մեր,
Սոսկումէ սոսկում, աւերէ աւեր,
Երազը՝ կեանքէն ընելով բաժան ...:
Ըսի ջարդերով ազգ մը չի մեռնիր,
Աճիւնները ձեր դաշտերս ըրին հիր ...:

Ժամերուն գիրկը ծովուն նըման խաժ,
Նաւը երազիս նորէն սահեցաւ,
Հոգիս ուխտաւոր, մոռցաւ ամէն ցաւ,
Հեծք ու վէրքերու նոր ափերուն վարժ ...:
Ու լուսնին թախծոտ երեսէն ինծի,
Ձեր նայուածքներէն վարդեր քաղեցի ...:

Զայներ՝ ձօրերուն արձագանգին պէս,
Շուրջիս գօգայնն կարծես հեւալէն,
Ըսին ժայռերուն խորունկ ծերպերէն,
Ուխտին համար դեռ կուրծքըս զոհել վէս....:
Տեսայ սողոսկող դըրժումի մը շուք,
Աչքիս մէջ արցունք, սիրտըս հապաւ սուգ...:

Ու տեսայ հոգին, ահ Հայու հոգին,
Որ զարհուրով իր երկինքին փարած,
Նայուածքը դարձուց աստղերուն յանկարծ
Շողերով՝ օտար մեր հին հաւատքին....:
Սակայն յաղթ Հայկին եօթը աստղերէն,
Կանթեղին անմար բոց իջաւ վերէն ...:

Նախնի հողերուն բոյրով խընկաւէտ,
Անվիր է գիրքիս դեռ էջը վերջին,
Կ'ըսպասեմ անզուսպ դարաւոր կանչին,
Որ յետոյ փակեմ էջն այդ առ յաւէտ ....:
Ահա կ'առնեմ կեանք յուղմամբ մը անճառ
Ու կը բերեմ ձեզ հոգիս անվաճառ ....:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱՉԵԱՆ

Մեծ Հայուն Ա. Ահարոնեանի

Ուրֆայի Հայր. Միութեան դամբանականը ու-ղերձը —

Ով տառապակեզ անխոնջ Ուխտաւոր.

Հայոց աշխարհի տխուր ճահապետ. դու միշտ քալեցիր հոգիդ բռնկած ցեղին խուլքով, հաւատքով առ լի վսեմ առաքեալ: Ցեփորեցիր անդուլ անդադար ազատութեան սրբազան պատգամը, հուր ու բոց շունչով: Ոչ բռնակալութեանց դաժան բանտերը, աքսորները բիրտ, ոչ ալ բռնութեան ցնցող արհաւիրքները դանդաղեցուցին քու փոթորկայոյզ ու մրրկաշունչ վէհ հոգիիդ վճռական թափը:

Ցեղին կամքը պողպատեցիր, ով վարպետ դարբին: Սերունդներու հոգիները փոթորկեցիր, մրրկայոյզ, շանթաձակ պատգամը շրթունքիդ, ի՛նկար պատնէշին վրայ: Այս ապրիլեան նուիրական օրերուն կ'երթաս միանալու քու պաշտած Ժողովուրդիդ՝ ապրիլեան նահատակներուն ու տխուր ընկերներուդ ընտրանիին, որոնք ողջակիզուեցան մէկ միլիոնին հետ՝ եւ ցեղին ոգեկոչումի արբայուն Թուական մը ստեղծեցին: Այսօր հոգիդ եդեմային պա՛ թէոնին մէջ, դամբանդ՝ քեզի համար մասունք դարձած հայրենիքէդ հեռու, այս օտար հորիզոններուն տակ իբր սրբավայր ուխտատեղի մեր յոգնած, հայրենաբաղձ պանդուխտ հոգիներուն ոգեկոչումի մնայուն աղբիւր թող՝ ծորայ յաւէտ մեր սրտերուն մէջ:

Ցանուն աշխարհացրիւ բոլոր Ուրֆացիներուն կը խոնարհիմ յաւերժացած յիշատակիդ առջեւ երկիւղած, ով մեծ հայրենապաշտ, ցեղակիրտ, հսկայ Ղարիպ:

Ուրֆայի Հայր. Միութիւն

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները երեքշաբթի)

1.— Ամուսնութեան 25րդ տարեդարձը կը կոչուի Արծաթեայ. ի՞նչ կը կոչուին 30րդ, 40րդ, 50րդ եւ 60րդ տարեդարձները:

2.— Կրնա՞ք տառնօրդական կոտորակով ներկայացնել հետեւեալները— մէկութերորդ, երեքութերորդ, վեց եօթներորդ, հինգ տասներկուերորդ:

3.— Ի՞նչպէս կը կոչուի Անգլիոյ արքայական գերդաստանը — երբէ՞ն ի վեր:

4.— Որո՞նք են Սենեկալի, Զելեպեան, Պալէստեան, Քամարի կղզեխումբերու եւ Քոնկոյի մայրաքաղաքները:

5.— Պէթհովէն քանի՞ ջութակի կոնչերթօ գրած է:

6.— Լուծեցէք հետեւեալ բառերը — դղասամ, Նոքիխաա, արխկյո, յ.վառկնս:

7.— Սրբագրեցէք — սնափառ, գերիվեր, բարեբաստիկ, չանթահար, յարդղող, պատթիալ, ցուցափեղկ, քրոնաթոր:

ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ՃԱՌԸ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱԳԱՂԻՆ ԱՌՋԵՒ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Յառաջ»ի մեծ տառերով տպուած 2Ա՛ն՝ կը յայտնէր կորուստը հայ գրական ամէնէն մեծ հանճարներէն մէկուն՝ Մեծ Ահարոնեանին: Հայ սրտերը համօրէն սուգի մէջ են, որովհետեւ անոնք կը կորսնցնեն ներկայացուցիչ մը, եւ իրենց զգացումներուն հաւատարիմ թարգմանը:

14 տարիէ ի վեր անշարժութեան դատապարտուած էր, սակայն կը զգայինք բայիպէս անոնցմէ լոր ցանկութիւնները որ իմացականութիւն մը, ինչպէս բանաստեղծութեան այս մեծ վարպետը՝ պիտի զգար: Կը մարի ան, իր ետին ձգելով լուսաւոր դիծ մը զոր ժամանակը երբեք պիտի չջնջէ: Որովհետեւ իր գործերը ունին յատկութիւն, կորով, նուրբ ու գունեղ ոճ: Երգիչն էր ան հայկական սլբերգութեան: Անոր ստեղծած անձերը յափշտակուած են զոհողութեան եւ անձնուիրութեան ոգիով: Իր բոլոր բանաստեղծութեանց մէջ, ան երեւան կուգայ իբրեւ ազնուազարմ բանաստեղծ մը: Միայն Հայ վշտի թարգմանը չէ ան, այլ նաեւ պետական մեծ մարդ մըն է, եւ հիացող մը մեծ մտքերին, նմանապէս հրապարակի ղէմք մը, որ կը խորհրդանշէր փիլիսոփայի մը, ընկերվարականի մը, խմբագրի մը, պատմաբանի մը, բանաստեղծի մը յատկութիւնները: Արդար կոչումով մը Հայ Վիքթոր Հիւկօն է ըսին Ահարոնեանին համար:

Այն խոր վիշտը որ կը զգան բոլոր Հայերը, տարէց թէ երիտասարդ, կը ճմլէ անոնց սիրտը, որովհետեւ կը գիտակցին անդարմանելի կորուստին մասին այն անձին՝ որուն կեանքը վեհ օրինակ մը եղաւ յանդգնութեան, նուիրումի եւ բարութեան, լուսաւորուած բարձր խոհալով մը, որ է նուիրուիլ իր ժողովուրդին եւ իր հայրենիքին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՔՍԷԼ, 3 Մայիս.— Տեղիս Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը ի յիշատակ մեր նահատակներուն՝ յարգանքի սգահանդէս մը կազմակերպած էր Ապրիլ 24ին Հայ Ակումբի սրահին մէջ: Բաղդատմամբ ուրիշ տարիներուն, այս անգամ մեր հայրենակիցներուն թիւը բաւական գոհացուցիչ էր, բայց ոչ պահանջուած բազմութիւնը ազգային նման օրինակ Սգատօնի մը համար:

Հանդէսը սկսաւ «Ave. Maria»ով, զոր նուագեց Օր. Կիւմիւշեան իր եղբօրը հետ: Ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին այդ յուզիչ մեղեդին:

Օր. Մ. Գօփանճեան գրաւոր կերպով պատմականը ըրաւ Ապրիլ 24ի դէպքերուն: Ան մանաւորապէս ծանրացաւ այն իրականութեան վրայ, որ Ապրիլ 24ը կանխաւ պատրաստուած դիւային ծրագրի մը իրագործումն էր:

Ուսանող Արամ Ադլեան կարդաց Սիամանթոյի «Ննջդամահ»ը:

Պ. Ն. Վրոյր խոր յուզումով արտայայտեց իր զգացումները, այն հաստատ հաւատքով որ մեր պատմութեան համար վերջակէտ մը չէ Ապրիլեան եղեւնը, այլ սկիզբ մը յարութեան կեանքի:

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ Երիտասարդաց Միութեան նոր վարչութեան նախագահ, Անթիլասի նորընծայ վրդ. Շահէ Աճէմեան, Նուպարեան սան, որ մեծ եռանդ ու գործունէութիւն ցոյց կուտայ մեր գաղութին գործերուն մէջ:

Իր խօսքը ուղղելով նոր սերունդին, որուն ինք ալ մաս կը կազմէ, բացատրեց Սգահանդէսին յարութեան իմաստը: Մեր բազմահազար նահատակներուն նահատակութիւնը ոչ պարտութիւն մըն է եւ ոչ յաղթանակ մը, այլ փաստ մը եւս վերդանանցէն յետոյ, մեր ազգային ոգիի անմահութեան, պայմանաւ որ եկող սերունդը գիտակցութիւնը ունենայ այդ նահատակութեան եւ առաջնորդուի նոյն երազներով եւ հաւատքով:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ Մահուան առթիւ

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ԵՆ.—

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն, մօտէն ականատես մեր մեծ ընկեր Աւետիս Ահարոնեանի 14 տարիներու տառապալից կեանքին, կուգանք խոնարհիլ իր թարմ հողակոյտին առջեւ, եւ մեր ցաւակցութիւնները յայտնել բոլոր Դաշնակցական մարմիններուն եւ ընկերներուն, ի մասնաւորի Տիկին Ն. Ահարոնեանի, եւ իր զաւակներուն: Այս առթիւ պարտք կը զգանք մեր երախտագիտութեան խօսքն ըսել նաեւ Տէր եւ Տիկին Զաթիկեաններուն, Տէր եւ Տիկին Թէլեանին եւ երկու Նշաններուն, Դարբինեան եւ Կաշկոսեան, որոնք իրենց կարելին չխնայեցին մեղմացնելու մեծ հիւանդին եւ իր անձնազոհ Տիկնոջ չարչարալից օրերը: Փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրենք 10.000 ֆրանք, կէսը Պէյրութի ճեմարանին եւ մնացեալ 5000ը Վեթ. Ֆոնտին:

★ Տրապիզոնի Հայր. Միութիւնը նամակով մը կ'ողբայ մահը մեծանուն գրագէտին:

★ Փարիզի Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցով Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

★ Այրի Տիկին Ռ. Զարդարեան իր խոր ցաւակցութիւնները յայտնելով, փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին «Յառաջ»ի միջոցով:

★ Մարսէյլէն ընկեր Բարունակ Զիլճեան նոյնպէս 1000 ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի «Յառաջ»ի միջոցով Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

★ Հ. Յ. Դ. Ավինյոնի Մուրատ խումբը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ.— Կ'ուզեմ այս թղթակցութեամբ ամփոփ տեղեկութիւն տալ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին: Դժբախտաբար շատ քիչ անգամներ կը գրուի, այնքան գործունեայ Վիէնի մասնաճիւղի մասին: Գրեթէ ամբողջ Վիէնի հայ երիտասարդութիւնը կը մասնակցի այս միութեան, որուն պէտք է մեծ գուրգուրանքով վերաբերուինք:

Այսօր ան ունի 120 անդամներ որուն 80 առհարիւրը երիտասարդ կայտառ տղաքներ են եւ որոնք հաւաքուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշի տակ, կը մարզուին ու կը դաստիարակուին իսկական հայ ոգիով: Մեր երիտասարդները ունին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կոչումին գիտակցութիւնը: Յաճախ կը կարդանք Սուրիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին մասին, որով հպարտ է հայ ժողովուրդը: Մենք ալ, իսկական Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ կ'ուրախանանք լսելով անոր մեծ յաջողութիւնները եւ իր եռանդուն գործունէութիւնը, մենք ալ մեր կարգին կրնանք հպարտ ըլլալ հայ մնալով հակառակ մեր դժուարին պայմաններուն, որոնցմէ մէկն է ճերմակ ջարդը: Հոն Սուրիա կ'ապրին հայկական լայն սահմաններուն մէջ:

Վիէնի պարծանքն է Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ կը թուի յաղթանակէ յաղթանակ, շնորհիւ մեր քաջ տղոց, նա մանաւանդ մեր սիրելի մարզիչ Ա. Խըլըեանի որ ջանք չի խնայեր իր կատարեալ թէքնիքով, տղաքը վարժեցնելու, որուն շնորհիւ այսօր Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի լաւագոյն խաղացողներ:

Ֆութպոլի եղանակի բացումէն ի վեր Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, կատարած է իր ախոյեանական մըցումները, բոլորն ալ յաղթական ոչ մէկ պարտութիւն ունեցած է, ոչ իսկ հաւասար մնացած:

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի երեք խումբեր Ա. Բ. եւ պատանիներու խումբը, որ իր վրայ դրած մեր յոյսերը արդարացուցած է լի ու լի, ասոնք են մեր ապագայ յոյսերը: Ահա Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ բոլոր կեղծ հայրենասէրներուն բերանը փակեց. կեղծ հայրենասէրներ որոնք ամէն բանըլին կ'ոտնձգէին այս փնտռելի կազմակերպութիւ-

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Գաւառ Հալվի (Թանպանքչունք) թրքացած Հայ մը՝ Թուրքի մը պատմած (ինչպէս ուրիշներ) մանրութիւններ կը «կատարէր՝ ինչպէս մատնեց եղբայրս, քրոջորդիս եւ ուրիշներ, իբր դին. փախստական՝ որոնք քալելով դրկեցին Մարբերդ, ապա մինչեւ Էրզրում:

Նենգ ու խորամանկ Թուրք կառավարութիւնը՝ ապագային կարենալ արդարանալու համար իր ջարդարարի արարքներուն մէջ, Տիգրանակերտի մօտ աքսորուած ու ջարդուած Հայերուն գլուխը գոյնզգոյն փաթթոցներ կապած Քիւրտ ու Թուրք կիներ դիակներուն վրայ հակած իբրեւ թէ կուլան, այս վիճակով նկարել տուաւ, եւ Պոլիս Ներքին Գործոց Նախարարութիւն ղրկեց, ապացուցանելու համար թէ Հայերն են որ Թուրքերը կը ջարդեն: Պատկերահանը Հայ մըն էր (Թուրք պատկերահան չկար), Գէորգ Գըրճեան, այս համեստ մարդն ալ տարին սպաննեցին, հաւիւ թէ տեղահանութիւնը լրացած էր, որպէսզի գաղտնիքը դուրս չհանէր:

Տեղահանութիւնները հազիւ լրացած՝ սկսան Քիւրտերու չիլ նայիլ: Շրջանի գիւղերէն՝ զանազան պատրուակներու տակ ձերբակալութիւններ սկսան կատարել: Ձեռքերը ետեւ կապած — Հայերուն պէս — կը բերէին քաղաք՝ սէրային բակը՝ երեսնիվար կը պառկեցնէին, տասնեակներով, կարգով քով քովի 50էն 100 խարազանի հարուածներ կ'իջեցնէին ասոնց հակափորին, ու նորէն կը վերադարձնէին բանտը, քանի մը օր վերջը ենթարկելու միեւնոյն հրապարակային ծեծին: Ուրիշներ ալ կախաղան բարձրացուցին: Հիմա միւլլաթ խայիններ Քիւրտերն էին:

Քիւրտերը զինուոր չէին երթար, կը ձերբակալէին զանոնք ռանի ձեռքերնիկրարուկապած՝ քաղաքի դուռնէն դուրս կը հանէին: Յաջորդ օրը սակայն անոնք նորէն կը փախէին իրենց տունը կամ լեռները կ'ապաստանէին: Արդէն Քիւրտը երբ ձերբակալուէր իր կնոջ կ'ըսէր — վաղը հոս եմ բնաւ մի մտահոգուիր— իսկապէս միւս առաւօտ վերադարձած էր:

1917—18ին Վանի, Էրզրումի, Պիթլիսի եւ Մուշի շրջաններէն՝ կովկասու կառքերով՝ Տիգրանակերտ հասան տասնեակ հազարաւոր Թուրք գաղթականներ, Վանի կուսակալ Ճէվտէտ փաշան ալ միասին: Ռուս ու հայկական կամաւորական գունդերուն յառաջխաղացման պատճառաւ այս գաղթականները զզուանքով կը խօսէին Հայերու, մանաւանդ՝ Քէօր Արամի (Թուրքերը այսպէս կ'անուանէին) Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադիր Արամ Մանուկեանի մասին: Թրքացած Հայերը տեսնելով կը կատղէին, բայց շատ աղտոտ ըլլալով տեղացի Թուրքերը՝ սկսան դէշ աչքով նայիլ ասոնց, կ'ըսէին — աղտոտներ, փախկոտներ, սատկէիք որ մեր քաղաքը չգայիք:

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

(11)

Սովետները կ'արգիլեն Հրեաներու մուտքը Աւստրիոյ մէջ

Վիէննայէն կը հեռագրեն.— «Հրեայ շրջանակները քանի մը օր է ի վեր շատ մտահոգ են այն որոշման պատճառով՝ որով Աւստրիոյ սովետ իշխանութիւնները արգիլած են Հրեաներուն մտնել Վիէննա եւ անցնիլ Աւստրիայէն։ Այս արգելքին հետեւանքով, Պաղեստին երթալու համար արեւելեան Եւրոպայի երկիրներէն եկող Հրեայ գաղթականներու թիւը 90 առ հարիւր պակսած է։

Վիէննա ատենէ մը ի վեր համախմբման կեդրոնը եղած էր այն բոլոր գաղթականներուն՝ որոնք այս քաղաքը կուգային, անկէ Ֆրանսական կամ Իտալական նաւահանգիստները երթալու եւ Պաղեստին գացող նաւերը նստելու համար։ Բայց այս նաւերէն շատեր համբան Անգլիացիներէն բռնուելով, կ'առաջնորդուէին Կիպրոս, ուր համբորդները կը հաստատուէին կայաններու մէջ, հսկողութեան տակ։ Սակայն, մօտ երեք ամիսէ ի վեր, Հունգարական եւ Ռումանական կառավարութիւնները թոյլ չեն տար որ իրենց երկիրներուն մէջ գտնուող Հրեաները սահմանէն անցնին, թէեւ փախչողներ ալ շատ կ'ըլլային։

Այլեւայլ ենթադրութիւններ կ'ըլլան սովետ իշխանութեանց տուած վերոյիշեալ որոշման մասին։ Հրէական շրջանակները կը կարծեն թէ՝ Ռուսերը, իրենց դիրքը ճշդելէ առաջ, կը սպասեն որ Անգլիացիները քաշուին Պաղեստինէն»։

Ցարութիւնեանի նկարը Ժընեւի մէջ

Ժընեւի գումարուող Եւրոպայի տնտեսական յանձնաժողովի նիստին մէջ Խորհրդ. Միութեան պատուիրակ հայազգի Ցարութիւնեան երէկ դարձեալ յարձակեցաւ Մարշըլի ծրագրին վրայ։ Ակնարկելով այն պաշտօնին՝ որ տրուած է Ամերիկացի դեսպան Հարրիմընի, Տանըվերեբու(?) մօտ, Ցարութիւնեան յայտարարած է. «Սովոր էք տեսնելու որ եւրոպական պետութիւններ կառավարիչներ ղրկեն իրենց գաղթավայրերը։ Այսօր կարգը Միացեալ Նահանգներուն եկած է՝ Եւրոպա ղրկելու ընդհանուր կառավարիչ մը, որուն պաշտօնն է հսկողութիւն կատարել Եւրոպայի տնտեսական կեանքին վրայ»։

Սակայն, խորհրդային պատուիրակը ըսած է միեւնոյն ատեն որ Ռուսիա այս պահուս վիճակի է տնտեսական յարաբերութիւններ մշակելու ուրիշ երկիրներու հետ, յարգելով անոնց վեհապետական իրաւունքները. նոյնը պիտի ընէ նաեւ այսուհետեւ արեւմտեան երկիրներուն հետ։

Ժընեւի մէջ տիրող ընդհանուր կարծիքին համաձայն, Ցարութիւնեանի այս յայտարարութիւնը գործակցութեան առաջին դրական առաջարկն է որ կ'ըլլայ տարիէ մը ի վեր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այսօր կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօր ՂԱԶԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարելիցին եւ իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՑԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները։

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis

Մասնաւորապէս պատրաստուած [illegible] դեկորներու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը փարիզահայ ապագայ կեանքէ։ Կը մասնակցին [illegible] լաւագոյն դերասանները։

Տոմսերը ապահովեցէք հետեւեալ հասցէներէն՝ Հրաչեան 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը։

...նը։ Բայց այդ խեղճ ու կրակ մարդիկ լայնալիսի(?) ձայնի մը զարնուեցան որ խորտակուեցան։ Տարիներ անցան բայց Հ.Մ.Ը.Մ.ը մնաց կանգուն պատնէշին վրայ եւ աւելի բազմապատկեց իր թիւը կուրծք տալով բոլոր դժուարութեանց։

Մարզիկի կատարեալ գիտակցութեամբ կը կոչենք «կեցցէ Վիէննի Հ.Մ.Ը.Մ.ը» որ ծնաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիրներու շունչով, յարգանք իրենց յիշատակին։ — Յակոբ Մարթունեան(?)

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Մայիս 9ին, ժամը 3.30ին Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna եւ Trocadéro:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՉԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ՎԱՐԿԱԶ (պար), Օր. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ և Պ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ (արտասանութիւն)։ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ)։

Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցիի հոգաբարձութեան, Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան, Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու Միութեան, Սփիւռ. Կոմիտաս երգչախումբին ու Ս. Խաչ դպրաց դասին նախաձեռնութեամբ՝

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ՍԼԷՄՇԱՀԻ

Հայածէս Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի։

Փարիզի Մայր եկեղեցիին (Notre Dame) մէջ, 23 Մայիս 1948ին կիրակի օրը ժամը ճիշդ 9.15ին։

Կը հրաւիրուին ազգային ու համայնական միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զուարթ անակնկալներով։

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի «ՀԱՐՍԸ»։

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով։ Մուտք՝ 100 ֆրանք։

ԻՍԻԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Պ. Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ յետաձգուած ըլլալով, պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ, 2, rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Կը խօսի Տիկին Ա. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Տիկիններ Մենտուհի եւ Ազնիւ Շահնազարեան, (իրենց հօր, մօր եւ եղբայրներուն անունները Հաճի Կարապետ եւ Տիկին Մանիկ, Պ. Պ. Աւետիս եւ Մազսուտ) կը փնտռեն Պ. Թիւֆէնքճեան Աբէլ, Տիկին Թիւֆէնկճեան Վարդուհի եւ տղաքը Միհրան, Տիգրան եւ Սուրէն որոնք Հէրէքէն (Թուրքիա) մեկնած են 1910ին 1912ին։ Իմացնել հետեւեալ հասցէներուն, Մենտուհի Շահնազարեան 17 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), կամ Ազնիւ Շահնազարեանի 113 rue Et. Dolet, Alfortville (S.):

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ (Աթէնք) Վարդգէս Ցարութիւնեան Ատապազարցի, կը փնտռէ եղբայրը Ստեփան Ցարութիւնեանը, մօր անունը Հայկուհի, հօրը՝ Յակոբ, որ 1939ին Փարիզ կը բնակէր եւ զինուորագրուած էր նոյն տարին։ Տեղեկացնել՝ 78 rue Kopaindou Kokiniq Athènes (Grece):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ԱՇԽԷՆ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ
Պ. ԱՐԱՄ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆՑ
Նշանուած

Փարիզ 2 Մայիս 1948 Նիս

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. "ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի՝

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն 10 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով։

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԲԱՂԷՇԻ Աղրամ(?) գաւառի Կամաշ(?) գիւղացի Պետոյ(?) աղայի որդի Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան կը փնտռէ եղբայրը Ռաշօն որ 1914էն վերջ տեսնուած է Ուրֆայի շրջակաները։ Տեղեկացնել Տէր Գրիգորեանի, 77rue Robert du Pont Asnières, Seine: France :

Շիրվանզադէի օրը Սեվրանի մէջ

Կազմակերպուած՝ յայտնի դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ լաւագոյն արուեստագէտներու։

16 Մայիս Կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին, Մասիսի թատերասրահին մէջ, 8 7Ave. de Livry, Սեվրան կը ներկայացուի Շիրվանզադէի գլուխ գործոցը

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Տռամ 4 արար)

Տոմսերը հայթայթել տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններէն։ Վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ ժամը 8.45ին։ Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս մինչեւ լոյս։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5338—Նոր շրջանի թիւ 947

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 11 MAI 1948 Երեքշաբթի 11 ՄԱՅԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ԽԱԲՈՒՍԻԿ ԽԱՅԾԻ

Անցեալ տարուան ընթացքին Թուրք մամուլը կարգ մը մեղրածոր խօսքեր գլորեց, թելադրելով ընդհանուր ներում շնորհել, Հանրապետութեան հռչակման 25ամեակին առթիւ ։

Երկար լռութենէ մը վերջ, այս անգամ հռչակաւոր «Ճիւմհուրիէթ»ը նորէն կ'արծարծէ խնդիրը։ Կը պահանջէ ներել «անորակելի պատիժը այն Թուրք հայրենակիցներուն, որոնք արտասահման կը գտնուին եւ չեն կրնար Թուրքիա վերադառնալ, թէեւ ոչ դատապարտուած են, ոչ ալ յանցապարտ ։

Եւ կը շարունակէ անսովոր ողջմտութեամբ .

— «Մնաց որ, եթէ քննենք այս խնդիրը, կը տեսնենք որ ոչ մէկ օրէնքի կը յենու Թուրք հայրենակցի մը վերադարձին դէմ դրուած արգելքը ։ Այդ աքսորեալները եթէ յանցաւոր են, պէտք է յանձնուին մեր դատարաններուն. իսկ եթէ յանցաւոր չեն, օրէնքի հակառակ է աքսորի պատիժ տալ մարդու մը, առանց դատական վճիռ արձակելու ։ Հետեւաբար օրինաւոր է արտօնել որ այդ աքսորականներն ալ օգտուին Հանրապետութեան 25ամեակին առթիւ շնորհուելիք ընդհանուր ներումէն »։

Անհրաժե՞շտ էր քանիերորդ տարի սպասել՝, այսքան պարզ տրամաբանութեան մը յանգելու համար ։

«Ճիւմհուրիէթ»ները գիտեն թէ ինչ կ'ընեն ։

Առաջին անգամ երբ այս հարցը կը յուզուէր, Թուրք թերթերը բացորոշապէս կը հաւաստէին թէ երկիրը պիտի օգտուի անոնցմէ, եթէ ներեւելի ... Նոյնիսկ «տը-վիզ»ի մասին կը խօսէին ։

Որովհետեւ, օտար դրամ պիտի հոսէր երկրին մէջ, երբ հազարաւոր նախկին հայրենակիցներ վերադառնային։ Կամ պարզապէս զբօսաշրջութեան երթային, քանի մը ամսուան համար ։

Եօնուս Նատիի թերթը այս անգամ օգնութեան ... կը յարուցանէ, տասն տարուան չարք մը խորհրդածութեանց ։

Ուրեմն կը զղջա՞ն, 1921—22էն ի վեր հաստատուած բարբարոսութեան, կազմակերպուած աւարառութեանց համար, որոնց շնորհիւ յափշտակեցին անհաշուելի հարստութիւններ, իբրեւ « լքեալ գոյք »։

Այդ շրջանին հաստատուած օրէնքով, հպատակութենէ, հայրենակցական իրաւունքներէ կը զրկուէին հազարաւոր քրիստոնեաներ եւ Հրեաներ, եթէ երկրէն հեռացած էին առանց քէմալական անցագրի ։

Այս «օրինաւոր» կողոպուտը մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի. Աւարառութիւնը տարածուեցաւ նոյնիսկ համայնքային հաստատութեանց վրայ ։ Դարաւոր հարստութիւններ աւարի տրուեցան շնորհիւ նոյն մանուածապատ օրէնքներուն ։

Վերջին գիւտը «թէք միւթէվէլլի»ներու դրութիւնն էր, որուն խայտառակ ձախողանքը իրենք ի՛սկ կը խոստովանին այսօր ։ Այսինքն տարիներու աւարառութենէն վերջը ։ (Անցեալ տարի լաւատեղեակ ճամբորդ մը կը պատմէր թէ Բերայի ազգ. կալուածներու եկամուտներէն գանձուած է 150.000 ոսկի, բայց ազգ. սնտուկը առեր է միայն 30.000 ոսկի ...)։

Հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ ընդհ. ներում կը շնորհուի՞ թէ ոչ,— մեզ չի հետաքրքրեր ։

Եթէ արտասահմանի մէջ կան պարզամիտներ որ կը հաւատան այդպիսի բանի մը, կը նշանակէ թէ ոչինչ սորված են, քառորդ դարուան ընթացքին ։

Միայն ունեւորութեան տուրքի բարբարոսութիւնը բաւական չէ՞ խելքի բերելու զանոնք ։ Մանաւանդ որ, այդ վայրենի օրէնքին զոհ գացին ամէնէն հաւատարիմները, գլխիկոր հանդուրժելով հանդերձ ամէն բռնութեան ։

Մեզի համար խաբուսիկ խայծէ մը տարբերութիւն չունի ընդհ. ներման այս պահանջը ։

Եթէ նոյնիսկ այդպիսի շնորհ մը յայտարարուի, ոեւէ արժէք չունի ազգային շահերու տեսակէտով ։

Անհատական տեսակէտով ալ, չարաչար պիտի զղջան անոնք որ բարիք մը կը սպասեն ։

Անոնք եթէ անմեղ ալ հռչակուին դատարանին առջեւ, չեն կրնար ետ առնել իրենց յափշտակուած գոյքերը, շարժուն թէ անշարժ հարստութիւնները ։

Ցաւով կը լսենք մահը մեծանուն գիտնական

ՓՐՈՖ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

(Անդամ Փաստէօռեան հաստատութեան)

Իր ազգ. յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի ժամը 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Հայերու վիճակը Պաղեստինի մէջ

ԽՄԲ.— Երուսաղէմի պատրիարքը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ —

Երուսաղէմի վիճակը շատ մտահոգիչ է, մանաւանդ Հայոց վանքին մէջ ուր ապաստանած են Երուսաղէմի հին քաղաքէն դուրս բնակող Հայերը, ինչպէս նաեւ անոնք որ յաջողած են Եաֆայէն եւ Ռամլէէն փախիլ ։ Այժմ Հայոց վանքէն ներս կը գտնուին 3500 Հայեր ։ Ցոյց կայ որ Երուսաղէմի հին քաղաքը բաց քաղաք հռչակուի ։ Եթէ այդ անկարելի ըլլայ, Հայոց թաղի Հայերը պիտի ստիպուին վանքէն ներս ապաստանիլ ։ Հայոց թաղի ետին կը գտնուի Հրէական թաղը, հետեւաբար այդ տեղերը կրնան կռուի դաշտ դառնալ ։ Ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնուած են ։

Երուսաղէմէն ներս, Պատրիարքը խնամակալ մարմին մը կազմած է ։ Ուտեստ եւայլն պատրաստած են եւ փոքր մէկ հիւանդանոց մը հիմնուած է վանքի բակին մէջ ։ Եղած կոչերուն ի պատասխան Բարեգործականը 5000 սթեռլին յատկացուցած է, որ պիտի ղրկուի Երուսաղէմ Խորէն եպիսկ.ի միջոցաւ ։ Լիբանանահայ Օգն. Խաչը նոյնպէս, նկատի ունենալով որ հիւանդանոցը դեղերու պէտք պիտի ունենայ, կարեւոր քանակութեամբ դեղօրայքներ պիտի ղրկէ այս շաբթուան ընթացքին ։

★ Նախանցեալ կիրակի, Երուսաղէմի մէջ հրէական հրասանդներու զոհ գնաց ընկեր Գօղոս Գարճեան, որ ունեցած է մօտ 40 տարուան կուսակցական գնահատելի գործունէութիւն ։ Եաֆայի մէջ կրկին հրասանդներու զոհ գնաց Վահան Ադա, «Ցուսաբեր»ի եւ այլ հայկական թերթերու ցրուիչը ։ Հայֆայի 2000նոց հայ գաղութէն կը մնան միայն 300 Հայեր, որոնք ապաստանած են անկլիքան եկեղեցիին մէջ ։ Հայֆայէն ոեւէ զոհ չկայ, բացի մի քանի վիրաւորներէ, որոնց միայն մէկը ծանր է ։ Հակառակ բանտարկուած է մօտ 14 հայ երիտասարդներ ։

Ամման ապաստանած է գրեթէ բովանդակ հայ գաղութը ։ Մօտաւորապէս 500 Հայեր Ամման կը գտնուին ։

★ Լիբանանի Օգնութեան Խաչի վարչութիւնը 500 ոսկի յանձնեց Լիբանանի Կ. Խաչին, Պաղեստինի գաղթականներուն համար, մասնաւոր պատուիրակութեան մը միջոցաւ ։

Թրքական Հանրապետութիւնը լրիւ իւրացուցած է փախստականներու սեփականութիւնները ։ Անշարժ կալուածներն անգամ շատոնց տէր փոխած են, բուն բառով տաճկցած ։

Միւս կողմէ, քէմալապետութիւնը այնպիսի կարգուսարք մը հաստատած է որ, մարդիկ հազիւ կրնան իրենց գլուխը վերցնել ։

Պարբերական ցնցումները անգիր օրէնք են Թուրքիոյ մէջ ։ Գապենական աւանդութիւն, սուլթանական թէ հանրապետական մականի տակ ։

Արտաքին ճնշումները եւ ներքին խլրտումները երբեմն փորձութեան կ'ենթարկեն Անգարան, պանդոյն բարեփոխումներ խոստանալու եւ վարկ շահելու համար ։

Իրականին մէջ, հին քաղաքականութիւնն է որ կը շարունակուի, ոչ Թուրք փոքրամասնութեանց հանդէպ ։

Հանրապետութեան հռչակումէն 25 տարի ետքն ալ, Թուրքիա ոչ իսկ Լոզանի դաշնագրով սահմանուած պարտականութիւնները կը կատարէ ։

Փոքրամասնութեանց երբեմնի աւանձնաշնորհներէն հետք իսկ չէ մնացած ։ Ոչ-Թուրք դպրոցներու պարտադրուած Թուրք ուսուցիչներուն յետինը աւելի բարձր կը խօսի քան Պատրիարքը կամ անոր տեղապահը ։

Պետական կազմակերպութիւն մը, տիրահռչակ Էվգաֆը դարձած է տէր — տիրականը Պոլսոյ հայկական կեանքին, անտեսելով Պատրիարքարանը, իր հին ու նոր փառքերով ։

Փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ, Թուրքերէնն է որ կը տիրապետէ, եւ իբրեւ լեզու, եւ իբրեւ ուսուցման միջոց ։

Եւ դեռ բազմաթիւ բռնութիւններ, օրինական նրբութիւններ որոնք մաս կը կազմեն ծրագրեալ քաղաքականութեան մը ։

Որ եւ է ընդհ. ներում ոչինչ կրնայ փոխել այս հիմնական ծրագրէն ։

Արդէն իսկ սերունդ մը հասած է այս ուղղութեամբ, միշտ ստորադաս եւ նուաստ վիճակի մը մէջ պահելու համար փոքրամասնութիւնները ։ Մանաւանդ անճարները ։

Այս ճշմարտութիւնները կը յիշեցնենք մանաւորապէս անոնց որ կը կարծեն թէ բան մը փոխուած է Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն վրայ ։

Այո, փոփոխութիւն մը կայ, — համիտական մոլեռանդութեան յաջորդած է թթու ազգայնականութիւն մը, համաթրքութիւն, որ չի հանդուրժեր ոեւէ փոքրամասնութեան վերելքին ։

Այդ հոսանքին համար անիմաստ բառեր են արդարութիւնը, հաւասարութիւնը եւ մնացեալը ։ Հոգ չէ թէ արդիական օրէնքներ թարգմանած ըլլան ։

Պէյրութ Շ.

Մարշըլ աւելի զիջողական

Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ յառաջիկայ շաբթուան յետաձգեց մամուլին ընծայելը իր շաբաթական յայտարարութիւնները ։ Կը կարծուի որ այս յետաձգումին նպատակն է խուսափիլ այն հարցումներէն՝ զորս ամերիկեան եւ համաշխարհային մամուլի ներկայացուցիչները կրնային ընել իրեն, օրուան հրատապ խնդիրներուն մասին անմիջական պատասխաններ տալու համար ։

Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ սա կարծիքը կը տիրէ թէ՝ Ամերիկայի արտաքին նախարարը այսպէսով դէպի առաջ կարեւոր քայլ մը առած եղաւ, որ Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ հաշտական մերձեցման մը համար ըլլալիք ձեռնարկները դիւրացնելու բնոյթ ունի ։ «Ուաշինկթըն Սթար» եւ «Ուըրլտ Րիփորթ» սա հաւատքը ունին թէ՝ Մարշըլի յայտարարութեանց յանկուցիչ եւ անկեղծ շեշտը կը նշանակէ որ Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ անխուսափելիօրէն պիտի վերսկսին բանակցութիւններ, երկու երկիրներու մէջ տիրող կասկածներն ու փոխադարձ անվստահութիւնը փարատելու բնոյթ ունեցող ։

Ինչպէս յայտնի է, Մարշըլ քանի մը օր առաջ յայտարարած էր թէ պէտք չէ ՄԱԿի հիմնական կանոնագրին մէջ էական փոփոխութիւններ մտցնել, ջնջելով, օրինակի համար, վեթոյի սկզբունքը ։ Մարշըլի կարծիքով, Խորհրդ. Ռուսիա կրնար, այս պարագային, հեռանալ ՄԱԿէն, աղմկալից կերպով ։ Արդ, Ամերիկայի արտաքին նախարարը չմաղթեր որ Ուաշինկթընը Քրեմլինի միացնող կապերը խզուին ։

Միւս կողմէ, կ'ըսուի թէ՝ ամերիկեան հանրային կարծիքը հաճութեամբ պիտի տեսնէ որ երկու պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող ձգտումը թուլնայ ։ Ուաշինկթընի մէջ կը սպասուի հիմա որ Մոսկուա ճշդէ իր դիրքը ։

Շինուէլ պատերազմ չուզեր

Անգլիոյ պատերազմական նախարար Շինուէլ յայտարարեց Լոնտոնի աշխատաւորական կուսակցութեան կազմակերպած մէկ հաւաքոյթին մէջ. «Անկցի պատերազմը... Ես պատերազմական նախարար եմ բայց ոչ ոք ինծի չափ կը մաղթէ որ նոր պատերազմ մը չծագի ։ Չեմ կարծեր որ զանազան երկիրները իրարու դէմ հանող իտէաբանական վէճերը պատերազմի յանգին ։ Կարելի է տարբեր խոհարանութիւններ ունենալով հանդերձ, մշակել բարեկամական յարաբերութիւններ ... Գիտունները հիմակուընէ իսկ ցոյց կուտան մեզի թէ՝ ինչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ նոր պատերազմ մը ։ Քաղաքակրթութիւնը կ'անհետանայ եւ մենք չենք հաւանիր որ այսպիսի աղէտ մը պատահի »։

★ Քանատայի սպայակոյտի պետ զօր. Զարլս Ֆուլքիս, Եւրոպա ըրած ճամբորդութեան միջոցին, Պրիւքսէլէն անցած ատեն յայտարարած է թէ՝ իր կարծիքով « Նոր պատերազմ մը անկարելի է »։ «Անկարելի է — ըսած է — որովհետեւ Միաց. Նահանգները զինուորական գերակշռութիւն ունին, եւ եթէ անոնց ուժին վրայ աւելցնենք Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող պետութեանց ուժերը, կ'ունենանք զինուորական այնպիսի ուժ մը, որուն դէմ ներկայիս, ոչ մէկ պետութիւն կրնայ յաջողութեամբ կռուիլ »։

(Լուսինեան շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Մահուան քառասնամեակն է Հայոց աշխարհի մեծագոյն զաւակներէն մէկուն, որուն խօսքին եւ գրչին ազդեցութիւնը կենդանի ու ներգործօն է մինչեւ այսօր ։

Խրիմեան Հայրիկ, իբրեւ ուսուցիչ, քարոզիչ, դրագէտ եւ եկեղեցական, այնպիսի դեր մը խաղաց, որուն արժէքը պատմական նշանակութիւն կը ներկայացնէ ։ Ան կրցաւ իր վեղարին տակ մարմնացնել ժամանակի հզօր ներշնչումները, հայ ժողովուրդի քաղաքական իղձերը եւ քաջ հովիւ դառնալ իր տառապահար հօտին համար ։

Երիտասարդ տարիքէն, տակաւին պարզ վարդապետ, ան բարձր առաքելութեան մը առաջնորդը հանդիսացաւ՝ առաջին թերթն ու մամուլը հիմնելով գաւառի մէջ ։ «Արծիւ Վասպուրականին» հնչեցուց ժողովուրդի հարազատ ձայնը եւ թափանցեց անոր հոգիին ։ Վարագայ վանքին մէջ իր հիմնած վարժարանը լոյսի եւ կրթութեան ճշմարիտ օճախ մը եղաւ գաւառի խաւար մթնոլորտին մէջ ։ Իր շունչին տակ պատրաստուեցաւ հայրենիքին ծառայելու պատրաստակամութեամբ տոգորուած նուիրեալ աշակերտներու խումբ մը, որուն արժանաւոր ներկայացուցիչներէն մէկը՝ Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեան իր մեծ ուսուցիչի գործը շարունակելով, մեր ժողովրդական բանահիւսութեան կարեւոր մէկ մասը փրկեց կորուստէ եւ հիմը դրաւ «գաւառի գրականութեան» ։

Խրիմեան Հայրիկի կրթական եւ դրական գործունէութիւնը Վասպուրականի մէջ չսահմանափակուեցաւ ։ «Արծիւ Վասպուրականի»ն «Արծուի Տարօնոյ» եղաւ Մուշի մէջ եւ նոյն պայծառ հաւատքով ու անխոնջ յարատեւութեամբ վանեցի վարդապետը նուիրուեցաւ համայն հայ ժողովուրդի երիտասարդ սերունդի դաստիարակութեան գործին ։

Խրիմեանի անունը մօտ ատենէն երկիւղած պաշտամունքով լեցուց հայ սրտերը, Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը ։ Իր մէջ հայութիւնը կը տեսնէր ոչ միայն Քրիստոսի վարդապետութեան տարածիչը այլ նաեւ հայրենասիրութեան հուրը վառ պահող եւ յեղափոխական գաղափարներ պանծացնող մեծ քարոզիչ մը ։

Որքան իր գրչով, նոյնքան եւ իր խօսքով Խրիմեան Հայրիկ թունդ հանեց թմրած ջիղերը եւ բազմաթիւ գանգատներու խնդրակցութիւնը ։ Ինքն էր որ յօդուածներով, գրքերով եւ եկեղեցիի բեմերէն խօսած ճառերով վերակենդանացուց մեր պատմութեան փառապանծ դէմքերուն յիշատակը եւ յեղափոխական ազատատենչ ոգիով կռանեց հայ ժողովուրդի կամքը ։

Խրիմեանի Պոլսոյ պատրիարքութեան շրջանը եղաւ չափազանց յուզումնալից եւ պատմական դէպքերով փոթորկուն ։ Իր բովանդակ հեղինակութեամբ ան աշխատեցաւ հայութեան ցաւերուն դարման հասցնել ։ Տեղեկագրով եւ անհերքելի փաստերով գաւառի մեր ժողովուրդին տխուր կացութիւնը պարզեց տիրող իշխանութեան եւ բարենորոգումներու խնդիրը յստակ ձեւակերպումով մը իբրեւ պահանջք հրապարակ դրաւ ։

Ժողովուրդի ծոցէն ծնած հարազատ զաւակ, Խրիմեան ժողովուրդի շահերուն եւ իրաւունքներուն խիզախ ներկայացուցիչը մնաց մինչեւ վերջ ։

Հայ եկեղեցիին բարձրագոյն աթոռին վրայ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Խրիմեան Հայրիկ չդադրեցաւ իր առաքելութեան ծառայելէ ։ Ընդհակառակը, աւելի մեծ անձնուիրութեամբ առաքինաբար այս հաւատաւոր ծառացաւ ցարական բռնակալութեան դէմ եւ թոյլ չտուաւ որ Հայոց եկեղեցական կալուածները գրաւուին եւ դպրոցները փակուին ։

Փառքի եւ պատիւի ետեւէն չվազեց երբեք, բայց հայ ժողովուրդը մեծագոյն փառքով պսակեց անոր ճակատը՝ «Հայոց Հայրիկ»ը կոչելով զինք ։

Ամբողջ գրականութիւն մը ձգած է մեր մշակոյթի գանձարանին եւ այդ գրականութիւնն այլ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հայ ոգիի, ընտանիքի եւ ժողովուրդի առաքինութիւններուն պանծացումը, հայ հողին սէրն ու նուիրականութիւնը եւ սեփական ուժով իր իրաւունքներուն տիրանալու ճշմարտութիւնը ։

Մովսէս Խորենացիի քնարը եւ Ղեւոնդ Երէցի խաչը իրար միացուց Հայոց Հայրիկը, եւ ինչպէս կը շեշտէ ժամանակակից հանճարեղ բանաստեղծը՝ Պետրոս Դուրեան՝

Նա իրաւունք, ազատութիւն գոչեց յար.
Նա սիրոյն վրայ հայրենաշունչ գրոց քնար ...

Խրիմեան Հայրիկի գործն ու անունը, իր մահէն քառասնամեակ մը յետոյ, լուսեղէն ներշնչարան մը կը մնայ բոլոր անոնց համար, որոնք իբրեւ կրօնաւոր, հանրային գործիչ, ուսուցիչ եւ գրագէտ կը ձգտին ծառայել մեր ժողովուրդին եւ մնայուն աւիշ մը բանալ հայ կեանքին ներս ։

Իր պատգամները, իր պաշտպանած գաղափարները, «երկաթէ շերեփին» պատգամը՝ հայ դատին տուած նոր իմաստաւորումը, որ յեղափոխական ըմբռնումի պատկերացումը կը կազմէ ըստ էութեան՝ Խրիմեան Հայրիկը կը դարձնեն ոչ միայն մեր մտաւոր վերածնունդի հիմնադիրներէն, այլ նաեւ իբր քաղաքական զարթօնքի մեծ ռահվիրաներէն մէկը ։

(Խմբագրական «ԱԶԴԱԿ»ի)

Ծարգանի տուրը

Դիմաւորեցին ծաղկաբարձ մեռելակառքը մեծ Հայուհւոյն ։ Եւ գլխարկները վար՝ ողջոյն կեցան ։

Տարաժամեր էր գիշերը ։ Թոյլ մրմունջով անընդհատ թեղացող անձրեւը ջուրի հոսանքներ էր կազմեր հրապարակին վրայ, ուր սպասեր էր բազմութիւնը իրմով հպարտացողներուն ։ Սպասեր էր ան երկար եւ անխօսով ։

Սպասողները ամէն տարիքէ այրեր ու կիներ էին ։ Եւ հակառակ օրուան խոնջէնքին, փութացեր էին նոյնիսկ հեռաւոր վայրերէ ։ Պարտաւոր էին յարգանքի վերջին տուրքը մատուցանել մեծանուն քերթողին, որ կը մեկնէր իր յաւիտենական նինջին ։

Իր ողջը չէր տեսած ։ Բայց տեսողներէն աւելի տեսնող էի ։ Կարդացեր էի գիրքը ։ Աւելի շատ սերտեր էի ։ Իր հրաշունչ երկերու կարգին «Իմ գիրքը» ։

— Ան տարեր է գիս իր գիւղը ։ Այգին ։ Իր հօրենական խոնարհ յարկը, ուր կրեր եմ իր մանկական յոյզերն ու սարսուռները ։ Հոն ճանչցեր եմ իւրաքանչիւրը իր ընտանեկան անդամներուն ։ Անոնց մէջ առանձնապէս մայրը գորովանքի լուսապսակով շրջանակուած ։

— Անձնազոհ հայ մայրը — կորովասիրտ հայուհին, որ ջահրակին տակ մաշեցուցեր է կեանքի թելը անհնարին զրկանքներով նաեւ աշխատանքի դոյզն վարձքով ։ Եւ տեսեր է Ատոմ Ահարոնեան տխուր դրադէտը, որուն ստեղծագործութիւնը երբ իբրեւ խօսուն ու կենդանի պատկերներ, ցեղին տառապանքներով ողողուած՝ սրտայոյզ տեսիլներ պիտի մնան յաւէտ անմոռաց ու վառ բոլոր, ներկայ ու գալոց սերունդներուն մէջ ։

Իր կեանքի արեւմուտքին՝ կաթուածը անողորմաբար զգետնեց զինքը, երբ մեծ հռետոր բեմէ մը բոցեղէն լեզուով իր հոգիին կայծերը կը թափէր ։

Խորտակուեցաւ հզօր երգիչը, եւ ափսո՜ս, լռեց իր ոսկիէ տաւիղը, որով ան տաղերգեց հայրենիքի ազատութիւնն ու սէրը ։ Ռազմի ու պայքարի երգեր հնչեցուց ։ Եւ վրէժ չփորեց ։

Երկար տարիներ անյոյս հիւանդի անկողնին մէջ տառապեցաւ անմռունչ ։

Ան որ հրեղէն լեզու ունէր եւ Մասիսը կը դղրդէր, դարձաւ համր ու անխօս ։

Ան որ լուսացնցուղ փարոս մըն էր. եղաւ ստուկայծ կանթեղ մը ։

Սակայն հայ ազգին զաւակները մինակ չթողուցին Սուրբը իր խաչի ճամբուն մէջ ։

Գուրգուրանքով խնամեցին ։ Մեծարեցին ։ Պաշտամունքով օծեցին ։ Եւ ահա ուսամբարձ կը տանէին անշունչ մեծութիւնը իր մշտնջենական հանգիստին ։— Դէպի Փէռ Լաշէզ ... ։

Շրջապատեցինք ծաղկապատ դամբանը հայ բանաստեղծին որ թոյր ու բոյր էր. եւ ... ծնրադիր համբուրեցինք ։

Անոր կուրծքին վրայ ինկած թարմ վարդերէն յիշատակի թերթեր տուին մեզի ։

Բայց մենք ունէինք անթառամ ընծիւղներ անոր յաւերժական պարտէզէն քաղուած ։

Հսկումի անմոռանալի այդ գիշերուան մէջ չկային յուղարկաւորներ ։ Այլ հպարտ ու հաւատաւոր ուղեկիցներ ։

Զի լոյսը չի թաղուիր ։ Եւ անմահութիւնը գերեզման չունի ։

«Նա կայ ու կը լինի» ։

Ինչպէս Մասիսը ։ Հայոց աշխարհի հսկայ նահապետ ։

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

(Վիէն)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՀՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԻ ԱԲՈՒ ԼԱԼԱ ՄԱՀԱՐԻ
Թատերախաղը 3 արարուածով եւ երկու պատկերներով, հեղինակին կենդանագրով ։ Գին՝ 200 Ֆրանք ։ Դիմել Տիկին Վ. Թաթուլի, 179 rue de Vaugirard Paris (15) ։

Եւ հայ գրավաճառներուն ։

Գիտական անկիւն

ԵԹԵՐ. — Գիտութեան նորագոյն տուեալներու համաձայն, տիեզերքի մէջ անօդ տարածութիւն գոյութիւն չունի, եթերն է որ կը լեցնէ երկինքի անսահման միջոցները ։ Եթերը անզգալի, առաձգական հոսանուտ մըն է, որ կը թափանցէ բոլոր կարծր, հեղուկ եւ կազային մարմինները եւ փոխանցումի անհրաժեշտ ազդակ մը կը կազմէ լոյսի, ջերմութեան, ելեկտրականութեան, ելեկտրամագնիսական հոսանքներու, հերցեան ալիքներուն, անթել հեռագրի մեծ ու փոքր ալիքներուն եւ զանազան ու զարմանազան տեսանելի ու անտեսանելի ճառագայթներուն ։ Եթերին շնորհիւ է որ միլիառ մղոն հեռաւորութեան մէջ գտնուող աստղերուն լոյսը կը հասնի մեր երկրին ։

Ֆրանսացի մեծանուն բնագէտ եւ փիլիսոփայ Տէքարթ Ռընէ (1596 — 1650) առաջին անգամ ըլլալով յայտնատեսութիւնը ունեցաւ այն վարկածին, որուն համաձայն բացի նիւթին երեք վիճակներէն՝ կարծր, հեղուկ եւ կազային, գոյութիւն ունի նաեւ չորրորդ վիճակ մը, որուն եթեր անունը տուաւ ։ Ջերմութեան լոյսի եւ ելեկտրականութեան երեւոյթները արդիւնք են այդ նիւթին թրթռուն շարժումներուն ։

Նիւթին չորրորդ վիճակը առաձգական հոսանուտ կրնայ ըլլալ միայն, առանց ծանրութեան, քանի որ ան կը լեցնէ անհուն ու անսահման տարածութիւնները եւ որուն չափազանց նօսրութիւնը երբ բաղդատենք օրինակի համար օդին հետ, այդ անօսրութիւնը անհունապէս գերազանց կը գտնենք բաղդատմամբ կարծր մարմիններուն ։

Եթերը գոյութիւն ունի ամէն տեղ, հոն՝ ուր նիւթը բացակայ է, ան կը թափանցէ նաեւ նիւթին մասնիկներուն մէջէն, այնպէս ինչպէս ջուրը կ'անցնի սունկանի մը հիւսուածքէն ։ Ան յարատեւօրէն շարժման մէջ է, կարելի չէ շօշափել զայն եւ դժուարաւ ըմբռնելի է մեր զգայարաններուն ։

Տակաւին մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած կղզիացնել եթերը, սակայն անգլիացի քիմիագէտ-բնագէտ Ուիլլէմս Քռուքս յաջողած է իրականացնել անօսրութեան ծայրայեղ վիճակ մը խողովակի մը մէջ որ իր անունը կը կրէ ։

Անջրպետի անհուն տարածութեան մէջ կը կազմուին եթերի խտացումներ, որոնք ծնունդ կու տան միգամածներու, որոնք իրենց կարգին կը յառաջին աստղերու, արեւներու եւ մոլորակներու կազմութեան ։ Այդ աշխարհներուն վրայ մասնիկներուն ձգողականութիւնը կ'որոշէ ծանրութեան, յարամնածութեան, յարակցութեան երեւոյթները, որոնց փոխակերպութիւններն են ջերմութեան, լոյսի, ելեկտրականութեան, որոնք մէկ աշխարհէն միւսը կ'արտացոլան շնորհիւ շրջապատող եթերին ծայրայեղ առաձգականութեան ։

ՊՏՂԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ fruitar(isme) դրութիւն մըն է որ միայն պտուղով սնանելուն մէջ կը կայանայ ։

Տօքթ. Հ. Քոլիէռի կարծիքով պտղակերութիւնը բարերար ու զօրացուցիչ ազդեցութիւն մը կը ներգործէ մեր գործարանային յօրինուածութեան վրայ ։ Պտուղները մարդուն սննդառութեան մէջ ամենակարեւոր տեղ մը կը գրաւեն, առաւելութիւն մը՝ զոր կը պարտին իրենց թարմութեան, անուշ համին, զովացուցիչ ու օգտակար յատկութիւններուն դիւրամարսութեան, եւ հաճելի տեսքին ։

Պտուղները իրենց մէջ բաւարար քանակութեամբ կը պարունակեն մեր սննդառութեան համար անհրաժեշտ եղող տարրերը շաքար, ալպիւմին, ճարպ, հիտրաթ տը քարպօն ։

Քաջառողջ, ուժեղ եւ երկար ապրելու համար պտուղով սնանեցէք, կ'ըսէ Տօքթ.ը, կերէք տանձ, խնձոր, նարինջ, սալոր, կեռաս արմաւ պանան, դեղձ, թուզ, խաղող, ելակ, շագանակ, ընկոյզ, անուշ, կաղին, եւն. ։

Մարզիկները, ըմբշամարտիկները եւն. պտղակերութեան շնորհիւ կրնան երկարատեւ մարզանքներ ընել առանց յոգնութիւն զգալու ։ Միւլլէր նշանաւոր ամերիկացին միայն խաղող ուտելով երկու շաբաթ շարունակ քալելով երկարատեւ պտոյտներ կատարած է. կան նաեւ ուրիշներ որոնք միայն կեռաս ուտելով կրցած են տոկալ Փիզիքական ամէն տեսակ յոգնութիւններու ։

Տօքթ. Քոլիէռ 100 տարուան կեանք մը կ'ապահովէ ամէն անոնց՝ որոնք իր օրինակին հետեւելով միայն պտուղով կը սնանին, բնականաբար այդ ապահովութիւնը չի տար անոնց՝ որ ժառանգական հիւանդութիւններու, տարափոխիկ եւ անբուժելի ախտերու ենթակայ են, կամ անակնկալ մահերու կամ արկածներու զոհ կ'երթան ։

Պէտք է զգուշանալ տհաս պտուղներ ուտելէ, մասնաւորապէս խակ սալորէ, տհաս սալէ, ձմերուկէ, եւն. որոնք յաճախ թանչք, մարսողութեան խանգարում, փորհարութիւն եւ որովայնի խիթեր կը պատճառեն ։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Ապրիլեան Սգատօնը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ Շրջ. Կոմիտէի, կազմակերպած էր Ապրիլ 11/24ի սգատօնը, 2 Մայիս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սինեմա Roxyի մէջ: Հակառակ անյարմար ժամուն, քաղաքէն եւ շրջաններէն մեծ բազմութիւն մը եկած էր լեցնելու ընդարձակ սրահը: Ուրախառիթ պարագայ մըն էր դիտել որ բազմութեան 2/3ը նոր սերունդի ներկայացուցիչներն էին: Կարգապահութեան կը հսկէին Հայ Արիները. կը մասնակցէին նաեւ Արենուշները եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ը: Հրաւիրուած էր նաեւ Հայ. Լեգէոնական Միութիւնը: Կը նախագահէր Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութենէն Խ. Գալուստեան որ մաքուր, խնամուած հայերէնով բացումը կատարեց, ու ըսաւ. «Զենք տեսած Ապրիլ 11/24ի սարսափները, սակայն կ'ապրինք եւ կը զգանք զայն, մեր ամբողջ էութեամբ: Մեր սիրելիները զոհուեցան որպէսզի մենք՝ իրենց ժառանգորդները ունենանք հայրենիք մը: Շնորհիւ մեր նահատակներուն ունինք մեր հայրենիքը: Այսօր, այս նուիրական պահուն, մենք կը վերանորոգենք մեր ուխտը, չմոռնալ յիշատակը եւ կտակը մեր անշիրիմ նահատակներուն, մինչեւ որ լրիւ իրականանան մեր ազգային բաղձանքները: Սէնթ-Անի Նոր Սերունդի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Գ. Համբարձումեանի, երգեց «Հայր Մեր»ը եւ օրուան պատշաճ ուրիշ քանի մը խմբերգներ: Սէն Լուի, Գույլ. Օտտոյի եւ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի մասնաճիւղերէն անդամներ երգեցին եւ արտասանեցին շատ յաջող եւ յուզիչ: Թող ներեն, որ պիտի չկրնամ յիշել գեղարուեստական բաժինին մասնակցողներուն անունները: Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ա. Փէօսայեան: «Ապրիլ ամիսը, մեզի համար նուիրական դարձաւ: Երեսուներեք տարիներ առաջ, այս ամսուան մէջ, մէկ միլիոնի մօտ նահատակներ անմահացան խաչափայտի մահէն շատ աւելի դաժան մահով եւ իրենց մահով կեանք տուին Հայոց աշխարհին: Եթէ խաչափայտին վրայ դամուող Յիսուսը յարութիւն առաւ երեք օրէն, մեր նահատակներն ալ իրենց մահով յարութիւն տուին Հայոց թաղուած քաղաքական անկախութեան: Այս օրը սուգի օր չէ. յաղթանակի եւ ուխտի տօն է: Եկած ենք հոս վերանորոգելու եւ հաղորդուելու մեր անշիրիմ նահատակներու հոգիներուն հետ»:

Բանախօսը յետոյ նկարագրեց այն սարսափները որոնց անլուր մանրամասնութիւնները սարսուռով լեցուցին սրահը եւ վերջացուց.— Դարերու յաթաղանը չէ կրցած եղծել հայ ժողովուրդի հոգին, Հայուն անմահութեան հաւատքը մնացած է անխախտ, արիւնին մէջ իսկ, նա մերժած է փոխել իր դաւանանքը եւ ազգութիւնը, պահած է իր հոգիին անկախութիւնը: Հայը հաւատաց իր ցեղին անմահութեան, անոր տեւելու կամքը փոխանցեց սերունդէ սերունդ, եւ այսօր մեր ձեռքն է լուսաւոր ջահը, ցեղին կտակը, ժառանգը, պէտք է զայն փոխանցենք անաղարտ կերպով մեզի յաջորդողներուն: Այս է ցեղին պահանջը: Մեր մեռելներուն վերջին կամքն է շարունակել այն ճանապարհը որ դէպի յաւիտենականութիւն կը տանի:

Երկրորդ խօսողն էր ընկ. Աշ. Իսահակեան որ շատ լաւ ներկայացուց Թուրք ցեղը, ըրաւ պատմականը ջարդերու քաղաքականութեան եւ կէս ժամ տեւող իր ճառով բացատրեց նշանակութիւնը օրուան սգատօնին: Հանդէսը փակուեցաւ խմբերգով:

Սուրէն

Ահա ընկեր Աշոտ Իսահակեանի ճառը.—

«ՀՈՂՄՆ Է ՀԵԾԵԾՈՒՄ ՄՈՒԹ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՄ, ԱՆԹԱՂ ՄԵՌԵԼԻ ՇԻՐԻՄՆԵՐԸ ՇԱՏ»:

Համազգային սուգ է, համատարած լաց ու կոծ: Հայոց աշխարհն է բնաւեր եւ որդիները ցաք ու ցրիւ: Լռեր է երգը հայ շինականի, Հայոց շէներէն ծուխն իբրեւ բուրվառ ընդ Աստուծոյ դադրած է ծխալէ: Խինդն է մարած հայ աշխարհին. լուռ են հիւրընկալ գիւղերը ու քաղաքները մեր: Թորշոմած է բնութիւնը մեր երկրի. արտերը հրկիզուած, այգիները ոտնակոխ, շտեմարանները պարապ: Խոշտանգուած է հայ մարդը, բզկտուած հայ հարսը ու պարմանի աղջիկը: Աւանդական սրբութիւններու պահապան մամիկն է անարգուած եւ հին-հին դարերու մեր պատմութեան, պահակ պապիկն ալ: Կախկախուած է հայ բազուկը, առնական Տիգրաններու, Արտաշէսներու, Գագերու ժառանգները ոսոխի կրունկներու տակ են:

Ջուլումն է անցել մեր երկրով:

Գետերը արիւնայորդ, ճամբաները մեռելակոյտ, անտառներն ու ձորերը վկայ կոյսերու լլկումի: Տանտեան դժոխքը հազար երախ թառել է մեր երկրում:

Թուրքն է անցեր մեր երկրով, դարերու ոճրագործ, անապաշխար, մոլեռանդ Թուրքն է շղթայազերծուեր: Շնագայլ, ան դիակներ կը յօշոտէ:

Ինչո՞ւ: Հայը կ'ուզէ ազատ, անկաշկանդ ապրիլ իր երկրի մէջ: Դարերու խռովքը ալեկոծած է իր հոգին: Արտասահմանեան հուրը իր մէջ, պապերու հայրենիքը կ'ուզէ վերակերտել: Մոլեգնած է սակայն Թուրքը զազրագած: Հայ ռայան է մեղաւոր, Թուրքին կրունկներու տակ չկայ ազատութիւն, մարդավայել կեանք:

Ասիայի անապատներէն եկած Թուրք խուժանն է մոլեգնած:

Թալէաթներու, Էնվէրներու հորդաները, սանձարձակ դազան, կը կոտորեն անմեղ ժողովուրդը, Աստուածատուր Վարուժաններն ու Զօհրապները: Վեհ Արամազդը բարութեան աստուածը, խոյս է տուած Հայոց Աշխարհէն, դժնատեսիլ Ահրիմանն է, որ կը բաւէ ազատօրէն մեր երկրով. կոտորած, սով, համաճարակ բերելով իր հետ: Թուրքն է անցած մեր երկրով, հեշտասէր ու վաւաշոտ:

Արիւնը հոսեցաւ լման 4 տարի, արիւն առատ, կարմիր ու անարատ: Արիւնկզակ ոսոխը, Եփրատի պղտոր ջուրերու պէս խլրտաց, ալեկոծուեց ու Սողայէլի պէս քրքջաց:

Թափառական աղանդական անօթի ու կմախացած հայ բեկորները, մնացին գրանիտի պէս ամուր, կառչած իրենց երկրին, ազատութեան ու հաւատքին: Յոյսը, իբրեւ պահապան հրեշտակ, գեհենի մէջ ապրեցաւ իբրեւ Հայ, մոլեռանդ հայրենասէր, անյաղթելի ոգի եւ գաղափար:

Թուրքն էր անցած մեր երկրով ...

Գորշ գայլը կարծեց անպատիժ սրածել մեր երկիրը: Ծառացաւ Հայ բազուկը, արթնցաւ Արտաւազդը ու զարկին հերոսական Վասպուրականը, առիւծասիրտ Ուրֆան, արծուաբոյն Շապին Գարահիսարը, Մամիկոնեաններու խրոխտ Տարօնը, Սասունը, անմահներու հայրենիք՝ Մուսատաղը: Հազարաւոր յայտնի ու անյայտ հերոսներ զէնք ի ձեռին պատուհասեցին թշնամին: Հայ կիներու, անմեղ մանուկներու ու զառամեալ ծերունիներու սրտակտոր կանչերը անպատասխան չմնացին: Գողգոթայի մեռելները վրէժ աւանդեցին ու հայ հերոսներու փաղանգները անտարբեր չմնացին վրէժի կանչին: Ամէն տեղ, ամէն ժամ զարկաւ հայ արի բազուկը: Սարդարապատ, Բաշ Ապարան, Ղարաքիլիսէ եղան պսակը հայ ընդդիմութեան:

Թալէաթներու, Էնվէրներու դժնեայ երազը մասամբ մը իրականացաւ, չմեռաւ սակայն հայ ժողովուրդը: Հայ ոգին յաղթեց, Փիւնիկի պէս վերածնեցաւ հայ ժողովուրդը եւ Մայիսեան առաւօտ մը ազատեցաւ, անկախացաւ Հայոց աշխարհը:

Խնդացին Մասիսը, Արագածը, Արաքսը, Արարատեան աշխարհը ու նորէն Արամազդը այցի եկաւ մեր աշխարհը, խաւասիրտ Ահրիմանը քաշուեցաւ իր որջը ...

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

«Հայրենիք»ի մէջ հաճոյքով կը կարդանք թէ՝ Տօքթ. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան՝ Փրօֆէսէօր բիւզանդական արուեստի եւ հնախօսութեան Տըմպարթըն Օքսի գիտական հետազօտութեան գրադարանի եւ Հարվըրտ Համալսարանի Ուոշինկթընի հաւաքածոյի,— ստացած է համալսարանական կանանց Ամերիկեան ընկերակցութեան 1948ի Յաջողութեան պարգեւը: Տօքթ. Տէր Ներսէսեան, որ միակ անդամուհին է Տըմպարթըն Օքսի եօթը հոգիէ բաղկացած հետազօտական մարմնին, համբաւաւոր է նաեւ բիւզանդական մշակոյթի մասին ըրած իր ուսումնասիրութեամբ եւ գրութիւններով: Տըմպարթըն Օքսը հետազօտական կեդրոն մըն է, որ 1940ին Տէր եւ Տիկին Ռոպըրթ Վուտ Պլիսի կողմէ նուիրուած է Հարվըրտ համալսարանին եւ գործածուած է միջազգային այն մարմնին կողմէ, որ պատրաստեց Միացեալ Ազգերու Զարթէրը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Մարգարիտ, Յակինթ, ոսկի, Ադամանդ:

2.— 0.125, 0.875, 0.8571, 0.416:

3.— Ուինըզըրի Տուն — 1914էն ի վեր:

4.— Սէն Լուի, Մաքասար, Փալմա, Սանթա Քրուզ, Լէօփոլվիլ:

5.— Մէկ:

6.— Ադամանդ, առաքինի, խարոյկ, լուսնկայ:

7.— Բոլորն ալ ճիշդ են:

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Այս մուհաճիրները՝ տեղահանուած Հայերու տուները լեցուեցան՝ սկսան ամէն կողմ փորել Հայերուն պահած դրամները, գոհարեղէնները, զարդերը գտնելու համար, Ձմեռը վրայ հասաւ, վառելիք պէտք էր: Այս անգամ սենեակներուն մէջ գտնուած տախտակները՝ (առաստաղ, պատուհան) բոլորը քաշեցին ու վառեցին, մնացին անպատսպար: Հիւանդութիւնները ու համաճարակները վրայ հասան, ապա անօթութիւնը, օրական հարիւրաւորներ կը մեռնէին ցուրտէն ու անօթութենէն, աքմէք, նան, (հաց) պոռալով փողոցները կ'իյնային ու կը սատկէին: Մեռնողները բաւական շատ ըլլալով՝ կառքերով կը հաւաքէին դիակները: Օր մը, երբ փողոցէ մը կ'անցնէի՝ հաւաքուած դիակներու կոյտի մէջէն մէկը կը պոռար — եղբայր ես ողջ եմ մեռած չեմ, ինչու զիս թաղելու կը տանիք այս մեռելներուն հետ, հաւաքիչ պաշտօնեան ի՞նչ պատասխանէ կը հաւնիք, «էշէկ օղլու, քանի մը ժամ վերջը դուն ալ պիտի մեռնիս քեզի համար նորէ՞ն պիտի գանք»:

Թուրք գաղթականներուն մէջ քանի մը թըրքացած տղաքներ կային: Ասոնցմէ մէկը կը պատմէ թէ գիշեր մը Հայ կամաւորական գունդերը Պիթլիզի մօտեցած էին: Ծպտուած Թուրքի ու Քիւրտի հագուստներով երբ հայ կամաւորներ Պիթլիզ կը մտնեն, կամուրջի մը տակ՝ ջուրերուն մէջ մարդկային կտրուած գլուխներ կը տեսնեն, կը հարցնեն Թուրք անցորդներուն՝ «Ասոնք որո՞նց գլուխներն են — կը պատասխանեն թէ կեավուրներուն: Անոնք կ'իմանան որ քաղաքին մէջ՝ ջարդարար Թուրք աղա մը պատասխանատուն է: Երբ կը պաշարեն աղային տունը, ծառաները կը սկսին ներսէն կրակել: Հայ զինուորները կը բարձրանան տանիք եւ առաստաղը ծակելով վար կ'իջնեն, կը ձերբակալեն աղան ու տեղն ու տեղը մորթել կ'ուզեն Յանկարծ հայ տարիքոտ կին մը մէջտեղ կը ցատկէ ու արգելք կ'ըլլայ ըսելով, ուխտած եմ այս հրէշը ես սպաննել ու արիւնը խմել, ապա մեռնիլ: Ան հետեւեալը կը պատմէ.— 16 հոգինոց ընտանիք մըն էինք, այս գազանը բոլորը սրէ անցուց, միայն զիս պահեց իբրեւ ծառայ: Եւ ուխտը կը կատարէ՝ խանչարը կը խրէ կոկորդին, արիւնը կը հոսի, բուռ մը արիւնէն խմելէն վերջ՝ ինքն ալ անձնասպան կ'ըլլայ:

Կամաւորական բանակները հասած էին Տիգրանակերտէն մօտ 100 քիլոմեթր հեռու էչէկ Մէյտան ըսուած վայրը: Տեղացի Թուրքերը կը պատրաստուէին փախչիլ դէպի Ուրֆա: Ոմանք կը դիմեն Հայերուն ըսելով՝ «Մենք ձեզ պատսպարեցինք ազատուելէ ու պահեցինք, հիմա ալ դուք մեզ պահեցէք ձեր տուներուն թաքստոցներուն մէջ»: Գաղթականներէն ոմանք նորէն թրքացած Հայերը ջարդելու մասին կը մտածեն, բարեբախտաբար կամ դժբախտաբար ռուս ու հայ բանակները փոխանակ դէպի Տիգրանակերտ յառաջանալու՝ նահանջեցին ....

1917ին Մուսթաֆա Քէմալը իր բանակավայրը փոխադրած էր Տիգրանակերտ ուր, չաթթայական խումբեր կը կազմակերպէր: Ասոնք կը հագնէին տեսակ մը քրտական համազգեստ: Քէմալ քաղաքէն դուրս Փանպուգլի ըսուած տեղը պարտէզներով ու ծաղիկներով շրջապատուած, խոշոր աւազանով դղեակի մը մէջ կը բնակէր: Այս աւազանին շուրջ, գիշեր ու ցերեկ հարբած ու աղջիկներով շրջապատուած քէյֆ կ'ընէր: Օր մը զուարճութեան միջոցին հաճոյանալու համար աղջիկներէն երկուքը ուզած էր աւազանը նետել՝ բայց անոնք ալ իրեն պէս հարբած՝ փաթթուելով վիզին միասին ջուրը գլորեցան ...

1918ին Թուրքերը ուրախ չեն, իրարու մէջ գաղտնօրէն կը խօսին, պատերազմը պիտի կորսնցնենք: Հայկական ջարդերու պատասխանատուները սարսափի մէջ են: Ամէն օր լոյս կը տեսնէր թղթիկ մը ձեռքի չափ՝ «Տէշշէտլի հաւատիս», որովհետեւ թուղթ չկար որ թերթ հանէին այս քուրջի կտորը կը պանծացնէին Թուրք ու գերման բանակները հաղորդելով իրենց յաջողութիւնները, ու գրաւած քաղաքներու անունները:

1918 Նոյեմբեր: Զինադադար: Տիգրանակերտ մնացած էին մօտ 3000 հայախօս քրիստոնեաներ: Ս. Կիրակոս եկեղեցին վերադարձուցին Հայերուն եւ անմիջապէս որբանոցի վերածելով՝ սկսան շրջաններէն Թուրքերուն ու Քիւրտերուն մօտ եղած հայ երեխաները հաւաքել: Մինչեւ 1000ի բարձրացաւ անոնց թիւը, շատերը փախան վերադառնալով իրենց տեղերը, ըսելով, մենք կեավուր չենք, նոյնիսկ Խաչին կը հայհոյէին: Եկեղեցիին վերնատունը ու յարակից շէնքերը դպրոցի վերածեցին՝ քանի մը հարիւր երկսեռ աշակերտութեամբ: Սակայն այս կացութիւնը երկար չտեւեց, Թուրքը չհանդուրժեց հայկական ոչ մի շունչի: Կառավարութեան հրամանով փակուե-

Եւրոպական Միութեան համաժողովը

Լա Հէյի Եւրոպական Միութեան համաժողովին երեք յանձնաժողովները սկսան իրենց աշխատութիւններուն: Ֆրանսայի Նախկին վարչապետ Ռամատիէի նախագահութեան տակ կազմուեցաւ քաղաքական մասնախումբ մը, որ համաժողովին ապագայ կազմակերպութեան համար էական կարեւորութիւն ունեցող յայտարարութիւն մը պիտի խմբագրէ :

Համաժողովին վրայ յուզիչ տպաւորութիւն գործեց մուտքը արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու այն ներկայացուցիչներուն՝ որոնք աքսորի մէջ կը գտնուին. Հունգարիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլավիոյ այս ներկայացուցիչները եկած էին լսելի ընելու նաեւ իրենց ձայնը :

Օրուան կարեւոր դէպքը եղաւ այն առաջարկը՝ զոր Ֆրանսայի նախկին վարչապետ Ռէյնօ ըրաւ եւրոպական խորհրդարան մը հաստատելու մասին, որուն անդամները բաղկացած ըլլան այն եւ այլ երկիրներու մէջ գոյութիւն ունեցող ազգային ժողովներու երեսփոխաններէն: Այս ծրագրին համաձայն, մէկ միլիոն ժողովուրդի վրայ մէկ երեսփոխան պիտի նշանակուի, այնպէս որ, օրինակի համար, 40 միլիոն բնակիչ ունեցող երկիր մը իրաւունք պիտի ունենայ 40 երեսփոխան ղրկելու Միացեալ Եւրոպայի ապագայ Խորհրդարանը :

Ռէյնոյի առաջարկը չատ ջերմ ընդունելութեան չարժանացաւ, մանաւանդ Անգլիոյ պատուիրակներուն կողմէ, որոնց կարծիքով, Ֆրանսայի նախկին վարչապետին առաջարկը կրնայ համայնավարներուն նպաստել — եթէ իրագործուի :

Ֆրանքօ-սպանիական առեւտրական դաշինք

Ֆրանքօ-սպանիական առեւտրական դաշնագիրը ստորագրուեցաւ Մայիս 8ին: Սպանիա Ֆրանսայի պիտի ծախէ 100.000 թոն նարինջ, 10.000 թոն ձիթաիւղ, 8 հազար թոն լիմոն, 6 հարիւր թոն լուչ, 16 հազար թոն գետնախնձոր, ինչպէս նաեւ կարեւոր քանակութեամբ ձուկ, ձուկի պահածոյ եւ զանազան տեսակ գինիներ եւ մետաղներ: Անոր փոխարէն, Ֆրանսա ալ Սպանիոյ պիտի վաճառէ՝ մանաւանդ ածուխ, փոսֆաթ, ձի, ջորի, մեքենայ – գործիքներ, ինքնաշարժ կառքեր, շարժանկարի ժապաւէններ, չամիչներ, եւն: Տասներկու ամսուան մէջ, Ֆրանսայի այս կերպով Սպանիայէ գնելիք ապրանքներուն գումարը պիտի հասնի մօտ 1ուկէս միլիառ ֆրանքի, իսկ Սպանիոյ գնելիք ֆրանսական ապրանքներու գումարը պիտի հասնի 75 միլիոն բէզէդայի :

Չեխօ-ֆրանսական միջադէպը կարգադրուած

Չեխոսլովաքիոյ արտաքին նախարարութիւնը իր հաղորդին մէջ՝ ֆրանսական կառավարութեան յայտնած է որ Փրակայի ֆրանսական դեսպանատան պաշտօնեաներէն ոմանք այնպիսի ըմբռնման մը մէջ գտնուած են որ Չեխ կառավարութիւնը անոնց հեռացման փափաքը յղած է: Խնդրոյ առարկայ պաշտօնեաները Փրակայէն մեկնած են արդէն :

Ինչպէս ծանօթ է, Չեխ կառավարութիւնը ամբաստանած էր այս պաշտօնեաները որ Շուամէջ եւ Հայաս չեխ եպիսկոպոսներուն արտասահման փախուստի ձեռնարկը դիւրացնելու փորձ ըրած էին :

— 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948 — Գոմոնահայեր, պատրաստուեցէք եւ անհամբեր սպասեցէք 5 ՅՈՒՆԻՍԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի սարքելիք անակնկալին — 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948:

ցան եկեղեցին ու դպրոցները, որբերն ալ փոխադրուեցան Սուրիա ու Լիբանան, Ամերիկեան Նպաստամատոյցի խնամքով : Հայութիւնն ալ կամաց կամաց հեռացաւ : Ներկայիս Տիգրանակերտ կը մնան քաղաքէն ու շրջաններէն հաւաքուած այլազան ազգերէ բաղկացած մօտ 400 ընտանիք՝ քրիստոնեաներ :

(12երորդ եւ վերջ) Թ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Մինիսիբալի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսին Յոբելինական Յանձնաժողովի Գ. նիստը այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, նախագահութեամբ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք.-ի :

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ 1500 ֆրանք Տիկին Արմենուհի Ճերանեանէ, Սպաքիտարանէն տուն վերադառնալուն առթիւ :

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
78 Rue Cardinet (Métro Malesherbes)
Կիրակի 30 Մայիս ժամը 20.30ին :
Բանախօսական եւ երաժշտական երեկոյ :
Նուիրուած՝
Օննիկ Պէրպէրեանի
Գործերուն
Կը խօսի Գ. LUC - ANDRÉ - MARCEL :
Կը մասնակցին Օր. Տ. ՉԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ դաշնակ, Օր. ԻՉԿԱԼԱՅԵԱՆ երգ, ՄԱՑՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ օտար արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Վէրսայլի քուաթոռը :
Մասնակցութեան համար 125 Ֆր:

ՀԱՆԴԷՍ-ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի Նոր Սերունդի «Մասիս» խումբի հանդէս խնջոյքը Մայիս 16ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ 11: Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ: Մասնակցութեամբ բոլոր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն: 149 Ave. d'Aargenteuil :

Փոխադրութեան միջոց.— Porte de Clichyէն 140 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Ave. Guillmain St. Lazereէն կայ երկաթուղի ամէն տասը վայրկեանը, իջնել Պուա Քոլոմպ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Տիկիններ Մենտուհի եւ Աղնիւ Շահնազարեան, (իրենց հօր, մօր եւ եղբայրներուն անունները Հաճի Կարապետ եւ Տիկին Մանիկ, Գ. Գ. Աւետիս եւ Մագսուտ) կը փընտռեն Գ. Թիւֆէնքճեան Արէլ, Տիկին Թիւֆէնկճեան Վարդուհի եւ տղաքը Միհրան, Տիգրան եւ Սուրէն որոնք Հէրէքէն (Թուրքիա) մեկնած են 1910էն 1912ին: Իմացնել հետեւեալ հասցէներուն, Մենտուհի Շահնազարեան 17 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), կամ Աղնիւ Շահնազարեանի 113 rue Et. Dolet, Alfortville (S.):

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
L'Association des Concerts Lamoureuxի
Ընկերակցութեամբ
Tschaikovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը
եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ
ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOՆ
Ղեկավար JEAN FOURNET
Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Յունիս 1948
ժամը 20.45ին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ԻՇԽԱՆ խումբը 11 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ընդ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ. Կարեւոր օրակարգ. Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Հայերէնի դասեր ժամը 8 9:

ԲԱՂԵՇԻ Աղլաթ գաւառի Կամուրջ գիւղացի Պետել աղայի տղան Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան կը փնտռէ եղբայրը Ռաչօն որ 1914էն վերջ անյայտացած է Ուրֆայի շրջակաները: Տեղեկացնել Տէր Գրիգորեանի, 77rue Robert du Pont Asnières, Seine: France :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՒՑՆԵՐՈՒ(?) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մադոնայի մէջ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զուարթ անակնկալներով:

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի «ՀԱՐՍԸ»:
Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով : Մուտք՝ 100 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷՆ կուգայ յայտարարելու որ — բացուած է Համօ Օհանջանեան Գրադարանը իր Ակումբին մէջ, յարգոյ հասարակութեան առջեւ :

Փափաքող ընթերցասէր հասարակութիւնը կրնայ օգտուիլ գրադարանէն ձրի գրքերէ: Դիմել բանկեր Ալեքսան Ալեքսանեանին, ամէն կիրակի առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ 12 (Ակումբին մէջ):

Այս առթիւ կը խնդրուի Ազգային մշակոյթը իր բարձրութեան վրայ պահող գրասէր բարեկամներէ եւ գրական հաստատութիւններէ որ բարի ըլլան իրենց գրենական հետ. նուէրներով օժտել եւ ճոխացնել գրադարանս:

Առաքումները ընել հետեւեալ հասցէով՝
Mr. Sarkis Rustikian, 12 rue Girard. Vienne (Isère):

Նաեւ Կոմիտէս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան որ ակումբս վարձու կը դրուի նշանտուքի, հարսանիքի, հանդէսներու, երեկոյթի, ցերեկոյթի: Օժտուած բոլոր յարմարութեամբ : Պայմաններու համար դիմել ընկեր Սարգիս Ռըստիկեանին ·

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ (Աթէնք) Վարդգէս Յարութիւնեան Աստապազարցի, կը փնտռէ եղբայրը Ստեփան Յարութիւնեանը, մօր անունը Հայկուհի, հօրը՝ Յակոբ, որ 1939ին Փարիզ կը բնակէր եւ զինուորագրուած էր նոյն տարին : Տեղեկացնել՝ 78 rue Kopaindou Kokiniq Athènes (Grece):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

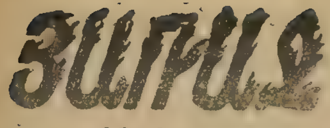

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 12 MAI 1948 Չորեքշաբթի 12 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5339—Նոր շրջան թիւ 948 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ՇՓՈԹ ՎԻՃԱԿ

ՍԱՖԱՏ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

Անգլիական իշխանութիւններուն եւ Արաբական Լիկային միջեւ Մայիս 5էն ի վեր կատարուած բանակցութիւններուն շնորհիւ կնքուած զինադուլը կը շարունակուի միայն Երուսաղէմի շրջանին մէջ։ Հրեայ Գործակալութիւնը դժգոհ է որ այս բանակցութիւնները կատարուած են առանց իր մասնակցութեան։ Եւ սակայն, տրամադրութիւն յայտնած է յարգելու այս զինադուլը, պայմանով որ Երուսաղէմէն Թէլ Ավիվ տանող ճամբան բաց մնայ Հրեայ փոխադրութեանց առջեւ, որովհետեւ հակառակ պարագային, Երուսաղէմի 100000 Հրեաներու պարենաւորումը կախում ունեցած կ'ըլլայ այս քաղաքին շրջակաները իրենց գրաւման տակ առնող Արաբ զինուորականութեան քմահաճութենէն։ Արաբները ընդունած են այս պայմանը. պահանջած են միայն որ Հրեայ կարաւանները զինուած չըլլան։ Հակառակ անընդունելի նկատած է այսպիսի պահանջ մը։

Բանակցութեանց ընթացքին, Երուսաղէմէն 20 քիլոմեթր հեռու գտնուող Գաֆ էլ Ուէտի մէջ կռիւներ մղուած են հազարաւոր Արաբներու եւ Հականայի պատկանող խումբերուն մէջ։ Այս պահուս, կատաղի ընդհարումներ տեղի կ'ունենան նաեւ Վերին Գալիլիայի Սաֆատ քաղաքին շուրջը, որ Հրեայ եւ արաբ խառն բնակչութիւն մը ունի։ Հրեաները կը ջանան որ քաղաքը գրաւեն Մայիս 15էն առաջ, որպէսզի տէր դառնան ռազմավարական առաջնակարգ դիրք ունեցող այս վայրին, որուն շնորհիւ կարող պիտի ըլլայ պաշտպանել Հուլէհի հովիտը, երբ Արաբները յարձակին այս շրջանին վրայ։ Հականա գրաւած է արդէն Սաֆատի ամենամեծ մասը. մինչ Արաբները կը շարունակեն դիմադրել տակաւին, միջնաբերդին մէջ ապաստանած։

« Ծունայթեա Փրէս »ի համաձայն, բրիտանական բանակը Անդրյորդանանի արաբական գունդերուն յանձնած է հակիչիրը Ալլէնպի կամուրջին, որ Յորդանանի վրայ ձգուած է եւ Պաղեստինը կը միացնէ Անդրյորդանանի։ Այս կերպով, ոչ մէկ պատուար գոյութիւն ունեցած կ'ըլլայ արդ Արաբ Ապտուլլահ Թագաւորին եւ իր հետապնդած նպատակներուն միջեւ, որ է Պաղեստինի արաբական գօտին։

Այս պարագան, որ կը դիւրացնէ « Մեծ Սուրիա »ի կազմութիւնը, աւելցուցած է մտահոգութիւնը Պէյրութի եւ Դամասկոսի վարիչներուն, որոնց համար չեն հաշտմիական վեհապետին այս նպատակով կատարած ջանքերը։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի վարչապետները Իպն Սէուտի մայրաքաղաքը, Րիատ, գացած են, խնդրելու համար այս Թագաւորէն որ պաշտպանէ զիրենք Ապտուլլահի ծաւալապաշտ քաղաքականութեան դէմ։

• Միւս կողմէ, Արաբական Լիկայի մէջ տիրող անհամաձայնութիւնը կ'աւելնայ հետզհետէ։ Իրաքցի զօրավար Իսմայիլ Շաֆքաթ, որ Արաբական լիկայի կողմէ « ազատ ազատարար բանակ»ին հրամանատար անուանուած էր, հրաժարած է իր պաշտօնէն, բողոքելու համար արաբ վարիչ շրջանակներուն դէմ՝ որոնք, իր կարծիքով, անհոգ վարմունք ցոյց կուտան։

★ Հրեաները գրաւեցին Սաֆատը, հիւսիսային Պաղեստինի ամենակարեւոր քաղաքը։ Արաբ զինուորները նահանջած են, քաղաքին Հրեայ թաղը ամբողջութեամբ քանդելէ ետք։

★ Հրեայ Գործակալութեան նախագահ Տավիտ պէն Կիւրին յայտարարած է թէ Հրեայ Պետութիւնը պիտի հռչակուի վեց օրէն։ Նոր պետութիւնը պիտի տեսնէ « մեծ օրեր, բայց նաեւ մեծ վտանգներ » — ըսած է։ Աւելցուցած է նմանապէս որ Հականա հիմա ունի թնդանօթներ, որոնք մօտ ատենէն պիտի գործածուին։

★ Կ'ըսուի թէ Արաբներն ու Հրեաները սկզբունքով համաձայն են որ Երուսաղէմի ապազինութեան համար պատրաստուի ծրագիր մը, որուն համեմատ քաղաքը Միջազգային Կարմիր Խաչի պաշտպանութեան տակ պիտի դրուի։

★ Անգլիա պիտի արձակէ Կիպրոսի կայաններուն մէջ վար դրուած 25 հազարի մօտ Հրեաներ, որոնք իրաւունք պիտի ունենան Պաղեստին երթալու, եթէ փափաքին։

Օ Ր Է Օ Ր Ի Ն

ԱՐԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

Հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սրտառուչ սկզբունքներով առաջնորդուող այս աշխարհին մէջ, ծիծաղելի պիտի ըլլայ ըսել թերեւս որ արիւնը, մարդկային արիւնը, տարբեր տարբեր արժէքներ ունի, նայած իր պատկանած ժողովուրդին կամ անոր քաղաքական ըմբռնումներուն։

Ժամանակին գետերով արիւն հոսած է յանուն քրիստոնէութեան, մինչեւ որ եկած է իր սուրբ պաշտօնին գլուխը անցնիլ, կրօնապետ մը Անտիոք, կամ ի Հռոմ։ Սուրբ պատկերի մը տեղը ճշդելու համար ինչ արիւններ թափուած են։

Ասոնց վրայ անշուշտ կարելի է աւելցնել միշտ, օրհնեալ ? պատերազմը եւ քաղաքացիական կռիւները։

Այժմ քիչ մը մէկ կողմ դրուած է Խաչին եւ պատկերին համար իրար բզկտելու արժանավայել ? ու մարդկային սովորութիւնները։ Ու անոնց տեղ անցած է հողային քաղաքական ու մանաւանդ գաղափարական պայքարի զանազան տեսակներ, միշտ արիւն հոսեցնելով։ Սակայն աս ալ երկրէ երկիր եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ իր արժէքը կը փոխէ։ Մարդկային խղճմտանքը մէկուն առջեւ կը վրդովուի, միւսին առջեւ կոյր ու խուլ կը դառնայ։

Օրինակ, կարելի է սրտի կատարեալ հանդարտութեամբ դիտել մէկ միլիոն մարդկային արարածներու երակներէն հոսող արիւնը, հորդահոսան... Ու ձայն չհանել, չէ՞ որ Հայու արիւն է ան։ Բայց երբ Ալպիոնի մէկ զաւկին քիթը արիւնի, ծաւին զարնուելով, դրահաւորներ, օդանաւեր ու քննիչ յանձնախումբեր տեղւոյն վրայ, պէտք է քննեն թէ ծառը դիտմամբ հոն անկուած է ժամանակին, թէ արկածով ինկած նստած է այդ թանկագին արիւնը կրող արարածին ճամբուն վրայ։

Հրացանապարկ ու կախաղան... պատերազմի ու ջարդի կազմակերպիչներուն, այո, եթէ այդ ջարդով թափուած արիւնը Հայէն զատ ուրիշ մէկուն երակներէն է քամուած։

Ինչ խորհրդաւոր լռութիւն ու սրտագին համաձայնութիւն, ոչ իսկ բողոքի անարժէք փորձմը եթէ մարդիկ առատօրէն կանուխ հաւաքեն ու ապիտակ ճամբաներու վրայ ցանեն կարմիր արիւնը իրենց նման ուրիշ մարդոց, — հայրենիքի թշնամի ? — որոնց ըմբռնումը իրենց հայրենիքին համար տարբեր է եղած։ Անոնց արիւնին գոյնը աժգոյն է արդեօք կամ դեղի՞ն։

Եւ եթէ այդ հրացաններն ու կախաղանները գործեն նոյնքան անմարդկային փութկոտութեամբ կարմիր գոյնով արիւն հոսեցնելու, կը լսէք սրտառուչ կանչը աղաւնիներու հեռաւոր թէ մօտաւոր բոլոր հորիզոններէն ...

ՍՕՍԻ

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ դահլիճին տագնապը վերջ գտնելու յոյս կը ներշնչէ։ Երկու կառավարական կուսակցութիւնները — ընկերվարականներն ու քրիստոնեայ ընկերվարականները — համաձայնեցան նոր դահլիճը կազմել նորէն Սփաքի վարչապետութեան տակ։ Սփաք այս պահուս Փարիզ եկած է տեսակցելու համար Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիմընի հետ, եւ յայտնի չէ թէ պիտի ընդունի՞ նախարարապետի պաշտօնը։ Ինչպէս գրած էինք, Նախկին վարչապետը անկէ առաջ դիտաւորութիւն յայտնած էր արտաքին քաղաքականութեան միայն նուիրելու ինքզինքը, իբրեւ արտաքին նախարար։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Միութեան Լա Հէյի համաժողովը՝ չորս օր գումարուելէ ետք, փակեց իր նիստերը, քուէարկելով օրակարգ մը, որով կը հրաւիրէ Համաժողովին մասնակցող 25 պետութիւնները հրաժարիլ իրենց վեհապետական իրաւունքներուն մէկ մասէն, ի նպաստ Եւրոպական Միութեան։ Համաժողովը կ'ընդունի թէ «ծայրայեղօրէն ստիպողական » է գումարել Եւրոպական Խորհրդարան մը, որուն անդամները բաղկացած պիտի ըլլան մասնակցող ազգերու Խորհրդարաններու անդամներէն։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ Քոնկրէսէն ուզած է 818.800.000 տոլարի վարկ մը, յատկացնելու համար Թուրքիոյ, Յունաստանի, Թրիէսթէի եւ Չինաստանի։

Յունաստանի մահապատիժները

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ

Վարչապետ Շուման ընդունեց այցելութիւնը Յունաստանի Օգնութեան Կոմիտէի պատուիրակութիւնը, Տիկին Մաուլէն Պրոնի գլխաւորութեամբ։ Հարցումի մը պատասխանելով, վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է յոյնական կառավարութեան մօտ միջնորդել, ի նպաստ քաղաքական դատապարտեալներուն։

★ Վերջին պահուն լուր կը տրուի թէ ֆրանսական կառավարութիւնը իր Աթէնքի դեսպանին յանձնարարած է յոյն կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այն յուզումին վրայ՝ զոր Յունաստանի մէջ գործադրուող մահապատիժները առաջ բերած են Ֆրանսայի մէջ։

ՐԷՆՏԻՍԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արդարութեան փոխ-նախարար Րէնտիս յայտարարեց Աթէնքի մէջ թէ՝ գործադրուած մահապատիժներուն մասին օտար մամուլին մէջ կատարուած հրատարկութիւնները կրնան պատճառ ըլլալ որ ըմբոստները ահաբեկչական նոր արարքներ գործեն։ Յետոյ, յիշեց այն ներումը, զոր կառավարութիւնը շնորհած է իշխանութիւնը ձեռք առած ատեն. ներում՝ ուրկէ օգտուած են իրենց զէնքերը վար դնող 4000 ըմբոստներ եւ 1500 աքսորեալներ։ Նոր ներումներ եւս պիտի շնորհուէին, եթէ ըմբոստները իրենց զինեալ յարձակումները դադրեցուցած ըլլային։ «Ընդհակառակն — ըսած է նախարարը — ըմբոստութիւնը անկէ ի վեր աւելի սաստկացած է եւ ըմբոստները դիմած են ոճրապարտ մեթոտներու »։

Ամերիկայի օգնութիւնը Ֆրանսայի

ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՒԵՐԸ ՀԱՍԱՆ

Մարշըլի ծրագրին համաձայն, Ֆրանսա ղրկուող երկու նաւեր երէկ Պորտօ հասան։ Այս առթիւ, կատարուած են ֆրանքօ-ամերիկեան բարեկամական ցոյցեր, ներկայութեամբ Ֆրանսացի եւ Ամերիկացի բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, ինչպէս Աշխատութեան եւ Փոխադրութեանց նախարար Փինօ եւ Փարիզի ամերիկեան դեսպան Ճէֆըրսըն Քէֆրի։ Խօսուեցան ճառեր։

Վարչապետ Շուման ալ իր կողմէ Փարիզի միջ-ձայնասփիւռէն բրաւ յայտարարութիւն մը, բացատրելու համար ամերիկեան օգնութեան կարեւորութիւնը։ « Այսօր կրնամ ձեզի հաղորդել թէ՝ մինչեւ վառարանի հունձքը, մեր հացահատիկը ապահովուած է. ապահովուած է անոր համար որ 12 ամսուան ընթացքին, այսինքն՝ 1947 Յուլիսէն մինչեւ 1948 Յունիս Ամերիկացիք, իրենք միայն, մեզի հայթայթեցին 13 միլիոն քինթալ ցորեն, որ մեր սպառած քանակին ամբողջութեան մէկ երրորդն է։ Հիւսիսային Ափրիկէի ցորենն ալ ապահովուած է, շնորհիւ դարձեալ Ամերիկայէ ներածուած ցորեններուն։ Ֆրանսացիք պէտք է գիտնան թէ Ամերիկայի մեզի տուած ցորենին 10 միլիոն քինթալը ձրի է, փոխարէնը ոչ մէկ բան տրուած է։ Այս առաջին նաւուն ժամանումը — աւելցուցած է Շուման — մեզի կը յիշեցնէ այն բարեկամական եւ համաշխարհական ջանքերը՝ որոնք կատարուեցան ամբողջ տարուան մը միջոցին։

Էմ Էռ Փէի համաժողովը

Ժողովրդական Հանրապետական Շարժումի (Էմ Էռ Փէ) կուսակցական համաժողովը, որ գումարուած էր քանի մը օր առաջ Թուլուզի մէջ, փակեց իր նիստերը, չորս օր տեւելէ ետք։

Խօսուած ճառերէն յայտնի եղաւ որ կուսակցութիւնը ամբողջովին կը սատանձնէ մինչեւ հիմա իր հետեւած քաղաքականութեան պատասխանատուութիւնը, եւ երբեք կասկած չունի որ իր ուժն ու ազդեցութիւնը կրնան չքանալ կամ պակսիլ։ Ընդհակառակն, կը յուսայ որ, եթէ վարչապետ Շումանի ձեռք առած կառավարական կարգադրութիւնները յաջողութեամբ պսակուին, նոր անդամները պիտի գան ուժովցնելու Շարժումին դիրքը։

Համաժողովի վերջաւորութեան քուէարկուած օրակարգին մէջ կուսակցութիւնը դէմ կ'արտայայտուի « զուտ ժխտական հակահամայնավարական » քաղաքականութեան մը, որ կրնայ համայնավարներու շահերուն ծառայել. կը մաղթէ որ Ֆրանսական գաղութներու մէջ (նոր անունով՝ Ֆրանսական Միութիւն) ժողովրդապետական բական վարչաձեւ մը հաստատուի. կը յայտարարէ թէ պետութիւնը պէտք է իր չէզոքութիւնը պահէ կրթական խնդրին մէջ, բարձրացնելով ժրկրին ուսումնական մակարդակը, բացարձակօրէն յարգելով կրօնական բոլոր հաւա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Միքայէլ Նալպանտեանի մասին գրուած հետեւեալ քանի մը տողերը կը պատկանին գրչին Մ. Նալպանտեանի եղբօր թոռան Տիկին Դշխուհի Նալպանտեան Զարբհանեանի որ կը գտնուի Զուիցերիոյ Լօզանն քաղաքը իր միակ զաւկին հետ. Յօդուածը գրուած է Տիկինը «Հայրենիք»ի համար։

Հօրենական Միք. Նալպանտեան, ծնուած է 1830 թուականին, Նոր Նախիջեւանում։

Ծնուած օրից նա ազատասէր բնաւորութեան տէր էր։ Երբ մայրը ուզում էր նրան խանձարուրի մէջ դնել, նա կը քաշքշէր ձեռքերն ու ոտքերը եւ այնպէս ուժգին կը պտտէր, որ ստիպուած կը լինէին ազատ թողնել նրան։

Երբ նա մի քիչ մեծացաւ, առանձին փափաքով կապուեցաւ եկեղեցւոյն եւ ժամասացութեան ժամանակ օգնում էր բոլորին, Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Ընթերցանութեան վարժուեցաւ ինքը իրեն եւ կարճ ժամանակուայ մէջ նա սկսեց Սուրբ Գիրքը հասկանալ։

Մի օր նա խնդրեց Տէր Գէորգ քահանայից Աւետարանը եւ Ալեքս Շարաթի գրքերը, մանաւանդ Հինգշաբթի Զարչարանքի ընթերցումը։ Նա տքնեցաւ այդ գրաբար ընթերցմունքի վրայ եւ մի կարճ ժամանակից յետոյ թարգմանեց միեւնոյն այդ գրաբարով կարդացածը աշխարհաբարի։

Մ. Նալպանտեան այդ ժամանակ 11 տարեկան էր։

Զարչարանքի օրը նա խնդրեց իր մայրիկից, որ փոխանակ իրենց ծխական եկեղեցին գնալու Լուսաւորիչի եկեղեցին երթան եւ ասաց որ ինքը պիտի այդ գիշեր կարդայ Փրկչի չարչարանքի Աւետարանը։

Մայրը սարսափեցաւ այդ մտքից, լացաւ, եւ խնդրեց չարատաւորել իրենց տան պատիւը։ Նալպանտեան, իբրեւ թէ համաձայնեցաւ, բայց եւ այնպէս խնդրեց որ մայրը գայ եւ լսէ իր թարգմանութիւնը։ Մայրը համաձայնեցաւ եւ գնաց այդ օրը Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Եւ ահա հասաւ ընթերցման պահը եւ Միքայէլը սկսեց կարդալ։ Նրա առաջին խօսքից «օրհնեալ Տէր Աստուած», մայրը ուշաթափ եղաւ։

Միքայէլի ընթերցումից յետոյ ամբողջ հասարակութիւնը լաց եղաւ եւ Տէր Գէորգը բարձրաձայն, բոլորին լսելի ձայնով, օրհնեց Միքայէլին եւ ասաց — օրհնեալ լինիս, որդիս։ Բոլոր ծխականները ծայր աստիճան զարմացած էին, նրանք չէին կարող երեւակայել, որ 11 տարեկան մանուկը կարող է նման մի բան կատարել։

12 տարեկան Միքայէլը աւարտեց գաւառական դպրոցը եւ կ'ուզէր մտնել Ռոստովի Գիմնազիոնը, բայց հարազատները հակառակ էին նրա առաջիկայ կրթութեան եւ դրին մի վաճառականի խանութ, որպէս աշկերտ (վաճառող մանչուկ)։ Բայց ուսման ծարաւը մանկան մէջ այնքան մեծ էր, որ ան հակառակ ծնողքի որոշման, վճռեց շարունակել իր կրթութիւնը։

Այդ նպատակով նա գնաց Ռոստովի Գիմնազիոնը եւ խնդրեց Գիմնազիոնի լրիւ դասընթացքի ծրագիրը։ Իր իւրաքանչիւր ազատ վայրկեանը նա նուիրեց գիտութեան ծանօթանալու եւ հինգ տարուան մէջ իւրացրեց Գիմնազիոնի դասընթացքը։

Արտադպրոցականների քննութեան ժամանակ նա այնպէս լաւ պատասխանեց, որ քննիչները մնացին հիացած նրա ընդունակութեանց վրայ եւ միաձայն խորհուրդ տուին նրան, որ շարունակէ կատարելագործել իր ուսումը բարձրագոյն կաճառներում։

Ն. Նախիջեւան քաղաքը իր հաշւով Միքայէլը ուղարկեց, որպէս թոշակառու, Մոսկուայի համալսարանը, ուր նա կարճ ժամանակուան մէջ աւարտեց 2 ֆակուլտէները՝ իրաւաբանական եւ բժշկական։

Բայց նա ձգտում էր գիտական բազմակողմանի ուսում ստանալու։ Եւ նա կարողացաւ մտնել Պետերբուրգի կեդր. Թանգարանի մէջ ծառայութեան։

Մի անգամ, երբ քրքրում էր մատեանները, պատահմամբ նա գտնում է մի յայտարարութիւն, որի մէջ գրուած էր, թէ Կալկաթայի մէջ մեռել է մի մեծահարուստ հայ, Մամաճանեան ազգանունով եւ մեծաքանակ գումար է կտակել Նախիջեւան քաղաքին։

Այդ մասին նա յայտնեց Նախիջեւանի քաղաքային վարչութեան։ Նախիջեւան քաղաքը լիազօրեց նրան գնալ Հնդկաստան եւ իրագործել տալ այդ կտակը։ Սոյն յանձնարարութիւնը նա փայլուն կերպով կատարեց, որ նպաստեց եւ իր մի շարք եւրոպական լեզուներ իմանալուն, եւ գումարը բերաւ Նախիջեւան։

Այս գումարի մի մասով հիմնադրուեցաւ Նախիջեւանի հոգեւոր Սեմինարիան [illegible] համբիր հայ աշակերտների համար, ինչպէս նաեւ Գիշերօթիկ մասը՝ օտար եւ քաղաքացի հայ ուսանողների համար։

Մի փոքրիկ դրուագ՝ Մ. Նալպանտեանի Հնդկաստանի կեանքից։

Նա շատ էր սիրում անտառները պտոյտներ անել, հետաքրքրւում էր վայրի կենդանիների կեանքով։ Մի օր, բաւական յոգնած պտոյտներից, նա մի բարձրութեան վրայ կռթնում է ռեւէ կոճղի։ Որքան մեծ կը լինի նրա սարսափը, երբ կոճղ կարծածը սկսում է շարժուել։ Պարզւում է, որ նա ոչ թէ կոճղ է, այլ մի մեծ իժ՝ կծիկ կլորած։

Այդ անտառներում, նա առաջին անգամ տեսնում է ոնգեղջիւր. այդ վայրի գազանը առնելով նա կը փոխադրանայ Ռուսաստան։ Այդ առաջին ռնգեղջիւրն էր, որ կը բերուի Ռուսաստան։ Նա այդ կենդանին նուիրեց Կայսեր, եւ նա տեղաւորուեցաւ կենդանաբանական պարտիզում, Պետերբուրգում։

Նա նորից նուիրուեցաւ գրական կեանքի եւ կապուեցաւ քաղաքական գործունէութեան։ Նա շատ մտերմութիւն ստեղծեց այդ ժամանակուայ ընկերվարական - քաղաքական գործիչների եւ խմբակների հետ։

Ի վերջոյ այդ իսկ պատճառաւ նա ձերբակալուեցաւ ցարական կառավարութեան հրամանով եւ նետուեցաւ Պետրօ — Պաւլովսկի բերդը 1862ին։ Բանտային դաժան կեանքի մէջ մեր Նալպանտեանը առողջութիւնը կորցրեց. նա հիւանդացաւ թոքերի բորբոքումով, որը եւ եղաւ նրա մահուան պատճառ։

Բանտից երբ արձակուեց, նա անյոյս վիճակի մէջ էր։ Իր եղբայրը, Սուրէն Նալպանտեան, գնաց Պետերբուրգ, Նոր Նախիջեւան բերելու նրան, սակայն նա անզօր եղաւ հասնելու իր ծննդավայրը եւ, եղբօր ձեռքերի մէջ նա աւանդեց իր հոգին, 1864 թուականին։ Եղբայրը միայն դիակը բերեց Նախիջեւան, ուր թաղուեցաւ մեծ շուքով Ս. Խաչ վանքի բակին մէջ։

Մենք, ժողովուրդ, այդ ենք սիրում...

ԱՆՑԱԾ ԵՒ ԳԱԼԻՔ ԲՈԼՈՐ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆՆԵՐԻՆ

Մենք անօթի ենք եւ ծարաւ, ինք՝ [illegible] եւ ծառայ.
Սիրտն իր լինի սեղանը մեր զոր մեր առջեւ լայն բանայ,
Խօսքն իր լինի կերուխում չկշտանանք ուտելով՝
Երբ մենք ելլենք, ինքը նստի եւ մեր ոտքերը լուանայ ...
Մենք այդ ենք սիրում։

Մենք պլլուենք բաղեղի պէս հաստատբուն իր իրանին,
Դա թող լինի վարքը մերին նետուած սեւ չար բերանին,
Մենք լոկ կարդանք, կըպլպլենք երբ արեւը կը շողայ,
Մեր գիշերին արեւ տուող ինքն է նուիրուած պատանին
Մենք այդ ենք սիրում։

Մենք տառապենք գաղտագողի վկայ լինի լուսընկան,
Ինք քամնէ վիշտը մեր երգի թախծով [illegible],
Թող մենք չլինենք ձէթն անհատնում ինքը պատրոյգը վառուած՝
Եթէ հասնենք մենք ձէթի պէս երգը մնայ յաւիտեան։
Մենք այդ ենք սիրում։

Շղթաները մեր թեւերի ինքը միայն [illegible],
Ինքը թող թեւ առնէ, թռնի անցնելով հրա[illegible],
Աշխարհ լինի բանտ մեզ համար ինքը պահակ մեր վրայ՝
Եթէ կուզէ դուռ պատուհան սիրտը բանայ ու գոցէ։
Մենք այդ ենք սիրում։

Գիշերները քուն չունենայ հառաչանքով արտասուէ,
Աչքալոյսին երբ դուրս ելլէ հանդիպողին բարեւէ,
Սրտառուծն անմար մի մեծ երկինք կարինքն պէս միշտ խայթէ,
Իսկ հայրերին մէջ բոցավառ մեզ կեանք տուող հուր ցաթէ։
Մենք այդ ենք սիրում։

Մենք երեխայ, ինքը պապիկ կը մեծնանք իր ծնկի վրայ,
Հոգիները մեր կը միան ինչպէս խունկը կրակի վրայ,
Երբ մեծանանք դառնանք հսկայ իսկ պապիկն անշնչանայ՝
Դագաղ կերտենք, պառկ դնենք ու տանենք մեր ուսի վրայ։
Մենք այս ենք սիրում...

ՏՕՖՏ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Վասպուրականի հերոսամարտը

Ամէն տարի Ապրիլին կարելի չէ չանդրադառնալ Վանի հերոսամարտին։

Վասպուրականցին ապրեցաւ մարտական շրջան մը, եւ իր ~~առանձնական կամքով կը ցուցաբերէր~~ նալ իր երազած ազատութեան ու անկախութեան։

Վասպուրականի հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը առիթը կուտայ վերյիշում մը ընել, թէ Վասպուրական իր գաւառներով կամ գիւղերով ինչպէ՞ս եւ ինչ ձեւով կը պատրաստուէր ու կը զինուէր դիմագրաւելու իր պանծալի ու յաղթական հերոսամարտի օրը։ Պարտք կը զգանք պանծացնել զայն կերտողները, հայ յեղափոխական հայդուկներու անմահ յիշատակները։

Հայոց ձոր, Վասպուրականի ամենաշատ հայաբնակ ու պատմական գաւառներէն մէկն է։ Անունը կը պահէ առեղծուածի տեղ անցած մեր Հայկ Նահապետի, ու Բէլի ժամանակներէն, եղած էր անոնց պատերազմավայրը։ Լեցուն է հին հին դարուց յիշատակներով եւ սրբավայրերով։ Թուրքի վեց դարու գերիշխանութիւնն անգամ, չէր կրցած անունը փոխել կամ սրբագրել, պղաւաղուած ձեւով «խաւաձոր» կ'անուանուէր ինչպէս։ Հայկական էր ամէն ինչ ջուրը, օդը, հողը անուշահամ։

Բազմաթիւ հայաբնակ գիւղերէն անուանի էր Իշխան-գիւղը, որ թերեւս հայ իշխաններու օրով, դարեր առաջ, եղած էր անոնց օրօրանը։

Իշխանա-գիւղը կը պահէր իր կոչումը նաեւ մեր օրերուն, կեդրոնատեղին էր եւ ընդունարան յեղափոխական շրջիկներու եւ կոմիտէներու, գիւղը կը գտնուէր պատմական Շամիրամա առուի եւ Հայոց ձորը երկուքի բաժանող (վարի ու վերի ձոր), անուշ գետի մօտ Խօշապ բարձրավանդակի վրայ ու Բզնունեաց ծովու կից, կ'իշխէր բարձրաբերձ լեռներու։ Աշխարհագրական դիրքով օժտուած՝ շատ պատսպար, օգտակար կը դառնայ յեղափոխական գործիչներու եւ անոնց շարժումներուն։ Անոնք այդ ճանապարհով կրնային ապահով կերպով զէնք ու ռազմանիւթ փոխադրել դէպի Հայաստան՝ հայաբնակ գաւառները, Շատախ, Փեսանդաշտ, Մոկս, Կարճկան, եւ նոյն իսկ Մուշի նահանգը։

Գարուն էր։ Ոսկեփայլ, արեւը իր տաքուկ ու սուր ճառագայթներու ազդեցութեամբ, հալածել սկսած էր ձմեռուան ցուրտն ու սառերը, բարձրաբերձ լեռներու լանջերու ու կատարներ - րուն նստած թանձրախառն ձիւնը։ Ձմեռը սկսած էր տեղի տալ գարնանային անուշ ու կենսական Արեւին։ Գիւղացին որ ձմեռուան խիստ ցուրտերէն ազատուած, արօրին մաճը ձեռքն առած, իր օրհնութեան երդն անուշ ու գեղջկական ձայնով կը միացնէր գարնանային դեփիւռին, սկսած էր ճեղքել սեւ ու պարարտ հողը, ակօսներու վերածելով կը ցանէր օրհնեալ ու սպեղման հատիկները, վաղուան յոյսով ու հաւատքով։

Ուշ իրիկուն մը, արեւը իր մահամերձ ճառագայթները կամաց կամաց, կը սկսէր քաշել Եզերով լեռներու գագաթներու ետին եւ հազիւ քանի մը հատ ու կտոր եւ ըմբոստ ճառագայթներ կ'ուշանային տեղի տալ գիշերուան մութին, յոգնած գիւղացին ու գիւղը իրենց գիշերային հանգիստին կը պատրաստուէին, իսկ մենք չարաճճի լաճերս դեռ կը շարունակէինք մեր սովորական զբօսանքը, երբ գիւղին լրաբերը, սովորականի պէս նկատ մեր տան քովի հրապարակին վրայ ղողանջներուն կամաց մը բան մը փսփսաց ու հեռացաւ։

Իշխանի շրջիկ խումբն էր եկած, գարնան հետ կատարելու իր աշխատանքներն ու հրահանգները, որուն համար, ժողովի ու խորհրդակցութեան հրաւիրած էր բոլորը՝ առանց բացառութեան։

Ժողովատեղին (առհասարակ եկեղեցիներու մէջ կը գումարուէին հաւաքոյթները) էին գիւղի բոլոր այր մարդիկը, ինչպէս նաեւ Հայոց ձորի ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները անխտիր։

Ժողովը բացուած էր։ Իշխան սովորականին պէս սկսաւ հարցումներ ուղղել այս կամ ընկերոջ։ Ան կը քննէր ձմեռուան պատճառով ուշացած խնդիրներ եւ հարցեր, կը քննէր զէնքեր ու կը հաստատէր ճիշդ քանակը։ Գիւղը ունէր միայն երեսունի չափ մօսին եւ մօտէլ մաուզէր հրացաններ ու քանի չափ արտահաշուած տասնոց ատրճանակներ լաւ վիճակի մէջ։ Բայց զգալի էր փամփուշտներու պակասը։

Դիտողութիւն եղաւ թէ ձմեռուան եղանակէն օգտուելով զինավարժութեան համար անխնայ գործածուած էին փամփուշտները, պէտք էր արժեցնել ու գործածել պահանջին համեմատ։

Իշխան՝ զոհ տարուած աշխատանքներէն, ուելցուց քիչ մը ծիծղուն ցածկեկ ձայնով մը. «Գարնան եղանակին, ձեր դաշտային աշխատանքներու հետ միասին շատ մը կենսական աշխատանքներ ունինք անելիք, ես շուտով կը մեկնիմ Շատախ ու գաւառներ։ Պէտք վերակազմենք զէնքերուն ու ռազմանիւթերու փոխադրութեան։ Ձեր զէնքերու, փամփուշտներու պակասը շուտով պիտի

ամբողջացուի, պատրաստուեցէք եւ դաստարակցէք արամադրելի փոխադրող խումբեր եւ ուղարկեցէք սովորական տեղը » :

Նոյն գիշերը Իշխանի խումբը մեկնեցաւ գիւղէն։ Մոկսիը, Վարդ Պատրիկ, բարձունքին վրայ կը վառէր սովորական խարոյկը Իշխան Հայդուկներու խումբի ներկայութեան : Ժամ մը վերջ Աղթամարպատրաստ տունէն (Իշտոմնիք) մակոյկի թիերու ճողփիւնը, լսելի կ՚ըլլար ու նաւակը սուրալով կը մօտենայ ծովափին երկու հրաժկու երիտասարդներու միջոցաւ : Խումբը պատրաստ էր : Նաւակը կը ծփար կապուտակ ծովակի համրարտ ալիքներուն վրայ : Հուժկու բազուկները ճեղքելով սուրացին դէպի յառաջ ու մութին մէջ. կ՚անհետանային դէպի դարերու խորախորհուրդ ու սրբամատոյց Աղթամար :

Ահա ինչպէս եւ ինչ մեծ զոհողութիւններով կը պատրաստուէր համպալապաշտականը իր քաղաքներով թէ իր հեռաւոր գաւառներով ու գիւղերով :

Վասպուրականցին չատոնց նախատեսած էր արիւնկզակ ու վատ թշնամիին ոճրային դաւադրութիւնները : Ան չատ լաւ ըմբռնած էր խորհուրդները ու քարոզները Խրիմեաններու, Աւետիսեաններու, Պէտօներու, Արամ Մանուկեանի (Արամ «փաշա») Վռամեանի, Եկարեանի, Իշխանի, Պուլկարացի Գրիգորի եւ նման շատ մը, յեղափոխականներու որոնք գիշեր ցերեկ առանց հանգիստի կռանեցին ու զարթնեցին դիմադրական ուժն ու կորովը :

Հակառակ թշնամիին կանխապէս պատրաստած դաւադրութեանց, որոնց առաջին զոհերը եղան Վռամեանն ու Իշխանը, Վասպուրականցին իր փոխ վրէժով կրցաւ մէկ ամսուան դոյամարտով ապահովել իր պանծալի հերոսամարտի փառայեղ յաղթանակը :

Այսպէս Վասպուրական իր գաւակներով առաջինն եղաւ որ լուծեց վրէժը դարերու թշնամիին, փշրելով շղթաները գերութեան, չշմեցնելով մինչեւ իսկ դաւադիրները :

Ու այսօր, Վասպուրականցիներ երկիւղածութեամբ եւ հաւատքով, անգամ մը եւս պատուի ու յարգանքի, անոնց որոնք ինկան արիաբար կերտելով այս օրը 3 Մայիս 1915ը :

Փառք եւ պատիւ անոնց որ զոհուեցան իրենց նպատակին ու իտէալին համար :

Անմոռանալի է անուններ անոնց, դեռ վառ ու թարմ յիշատակներ : Վերապրողներս իբրեւ ջահակիր պիտի ջանանք փոխանցել յաջորդող նոր սերունդին, մինչեւ որ կատարուի իր վերջին խօսքը

ԱՐԱՄ ՀԻՒՍԵԱՆ

Ինչո՞ւ Այսպէս....

(Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Հրեղէն բառերու անզուսպ հեղեղ մը, անպատասխան ու անսփոփանք հարցումներու անողորմ յորձանք մը, երկար առեղծ ի վեր ժառանգական ցաւի մը նման, սկսած է մեր՝ նոր սերունդին այ մատղաշ սրտերն ու հոգիները տոչորել ու այրել տիւ ու գիշեր, ի տես օտարութեան հեղձուցիչ խորշակներէն՝ տակաւ առ տակաւ խամրող, մեր հին ու նորագոյն օրերու, նահատակ թէ անհետացող առաքեալներու մահուան առթիւ :

— Ինչո՞ւ, այսպէս մեռաւ ...

— Ինչո՞ւ, այսպէս պիտի մեռնէք ...

— Եւ ինչո՞ւ... այդպէս պիտի մեռնէին ...

Ահա մէկը՝ որ կը հանգչի Արեւելքի մայրիներու մենութեան շուքին ..

Ահա, երկրորդ մը, Արեւմուտքի մռայլ հորիզոններուն տակ ...

Ահա, երրորդ մը՝ հարաւի հեղձուցիչ խորշակներուն յանձնուած ...

Եւ ահա, չորրորդ մը՝ հիւսիսի ցրտաշունչ ու հեռաւոր հովերուն հետ վշտահար ...

Եւ այս բոլորը, ծանօթ կամ անծանօթ այս հայածուող հսկաները, այժմ կը ննջեն իրենց վերջին նինջը, իրենց հարազատ հայրենիքէն հեռու, որուն գոյութեան համար, իրենց վերջին եւ առաջին արեան կաթիլը չեն խնայած երբեք ...

Ինչո՞ւ, այսպէս մեռաւ ...

Ինչո՞ւ, այսպէս պիտի մեռնին ...

Եւ ինչո՞ւ.... այսպէս մեռնէին..

Ի՞նչ է արդեօք, այդ ազատութեան, արդարութեան ու մարդկային քաղաքակրթութեան համար զոհուած, լուսադէմ այդ տիտաններուն յանցանքը... Միթէ անքաւելի մե՞ղք է, թէ ոչ ոճիր մը աններելի ; սիրել ու պաշտել ազատութեան Աստուծոյ անպարտասելի ...

Միթէ, մե՞ղք է, թէ ոչ ոճիր, երկրպագել եղբայրութեան սրբազան խորանին առաջ ...

Միթէ, մեղք ու ոճի՞ր է, փոքր ու անտեսուած ազգի մը դարաւոր արդար տենչերուն ու վշտերուն համար, լուսարձակ փարոսներ կանգնել վառ պահել տիւ ու գիշեր՝ հսկելով հոն, գերմարդկային յոյզերով ու յոյսերով համակուած : Որպէսզի, փրկէ զ[illegible] նաւի մը վերջին բեկորները, յաւիտենական նաւաբեկումէ մը :

Միթէ, մեղք ու ոճի՞ր է, բիրտ ու բռնակալ, հին թէ նոր օրերու բոլոր Ներոններու դէմ, արարչական անզուսպ բողոքի բռունցք բարձրացնել ...

— Ինչո՞ւ այսպէս մեռնիլ ...

— Ինչո՞ւ այսպէս պիտի մեռնին ...

— Եւ ինչո՞ւ իրենց արիւն - քրտինքով շաղախուած՝ հարազատ հայրենիքէն հեռու, անոր կարօտով տաջորուն պիտի մեռնէին... Ահա այս դարաւոր անարդարութեան դէմ է որ, մեր Հայու սիրտն ու հոգին հ՚արիւնիրու կ՚արտասուէ, մանաւանդ այնպիսի դարու մը մէջ, ուր տիրապետող կարգերը ոչ արիւնարբու Սուլթաններ են, ոչ ծարեր կամ կայսրեր, այլ ժողովուրդի, կամ ժողովուրդներու շունչով ջերմացած ու սնած՝ առաւատակած ժողովուրդներու հարազատ զաւակներ... Ուրեմն, ինչո՞ւ այսպէս մեռնիլ... ինչո՞ւ ...

Ահա թէ ինչու, կամա ակամայ մեր արդար բողոքի բռունցքները կը բարձրանան անոնց դէմ, որոնք կ՚արհամարհեն կամ կ՚անտեսեն, դարաւոր ու լուսաւոր ժողովուրդի մը մարդկային մաքրամաքուր վշտերն ու տենչերը : Փառք, այդ վեհ հոգին մեզի ներշնչող, անյայտ կամ յայտնի առհաւիրաներուն, եւ յարգանք իրենց յայտնի կամ անանուն շիրիմներուն :

Բ ՀԱԳՆՅԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Մեծ զոհերու յիշատակին նուիրուած մեր սգատօնը ու կազմակերպուած էր տեղւոյս Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդէն կիրակի կէսօրէ վերջ Խրիմեան սրահի մէջ, հովանաւորութեամբ Զաւարեան կամիտէի :

Ժամը 3ին սրահը լեցուած էր եւ շատեր արդէն ոտքի մնացած էին : Նոր Սերունդի երգչախումբը երգեց «Անոնք զոհուեցան» ։

Ընկեր Հ. Հանտալեան հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ երկու խօսքով պարզեց օրուան սգատօնին նշանակութիւնը, ուրկէ յետոյ Օր. Թ. Օղտաեան արտասանեց Սիամանթոյի « Ափ մը մոխիր»ը եւ Օր. Շ. Պէնկեան «Վարդը» :

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Իսիի մասնաճիւղին ներկայացուցիչ Պ. Յ. Պաղտասարեան : Յարգելի բանախօսը յիշեց Մ. Նալպանտեանի ծանօթ երգին առաջին խօսքերը «Ազատն Աստուած այն օրից»ը եւ յետոյ Գամառ Քաթիպայի «Դու խելօք հաշտուիլ փաճառական ես» եւ ըսաւ «Ահա այս բանաստեղծութիւններն էին որ ստեղծեցին հայ յեղափոխութիւնը եւ յիշեց հնչակեան եւ դաշնակցական կարգ մը յեղափոխականներու անունները որոնք ինկան ազատութեան համար : Յեղափոխականները ժողովուրդին սորվեցուցին կռուիլ եւ ոչ թէ սորուկը դառնալ անարգ թշնամիին, եւ վերջապէս սորվեցուցին ազատ ապրելու եւ պետութիւն ունենալու գաղափարը : Եթէ մենք չունենայինք յեղափոխականներ, այսօր պիտի չունենայինք նախ ազատ Հայաստանի հանրապետութիւնը եւ յետոյ երկայ Հայաստանը» :

Օր. Շ. Յովհաննէսեան արտասանեց Մ. Վարանդեանի « Հայ հերոսները» իսկ ընկեր Ե. Սեպուհեան Ա. Ահարոնեանի «Օտար հորիզոններում» : Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Հ. Քէօսէեան որ մանրամասն պատմութիւնը ըրաւ Ապրիլեան եղեռնին : Խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին ըսաւ «ուրախ եմ որ դուք էք նախաձեռնողը այս սգատօնին, եւ վերջացուց հետեւեալ խօսքերով, պիտի գայ օր մը երբ մենք ամբողջական ազատ ու անկախ Հայաստանի մէջ պիտի շինենք բոլոր նահատակներու յուշարձանը եւ պիտի գրենք տակը « Հայրենիքը երախտապարտ իր զաւակներուն :

Ընկեր Հապէշեան արտասանեց «Որբերուն» իսկ Պ. Ն. Պչտիկեան Յ. Թումանեանի «Հին օրհնութիւնը», Օր. Էմիրեան Վ. Թէքէեանի «Հայ լեզուն » :

Արեւնուշներ եկած էին ամբողջ կազմով յարգելու համար մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը եւ այս առթիւ իրենց առաջնորդ Օր. Անահիս Գրչիկեան շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչ յանձնախումբին որ գիրենք հրաւիրած է այս յիշատակելի տօնին : Խումբը երգեց գեղջկական սիրուն երգ մը :

Հայ արիները եւս հրաւիրուած էին բայց պաշտօնապէս չէին մասնակցած, միմիայն չորս արիներ եկած էին առանց խմբապետի, առանց խմբական դրօշի :

Սգատօնին կը մասնակցէին Ֆ. Կապոյտ Խաչը եւ Թոքատի Հայր. միութիւնը :

Բեմը զարդարուած էր հնչակեան եւ դաշնակցական յեղափոխականներու նկարներով իսկ մէջտեղը մեր տարագիր եռագոյնը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ [illegible]

ԹԱՒՐԻԶԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ.— Հայրենակից մը, որ տարիներով Թաւրիզ ապրած եւ յետոյ Թեհրան փոխադրուած է, վերջերս Ատրպատականի մայրաքաղաքը համադիպելով, ծանր յուսախաբութեան մը մատնուեր է : Կը քաղենք իր թղթակցութեան հիմնական մասը, Թեհրանի «Ալիք»էն —

Քաղաք ժամանումի հետեւեալ մի քանի օրերը, մօտիկ անցեալի քաղցր յուշերով, շրջում եմ Ղալա եւ Լիլաւա թաղամասերը : Այցելում եմ Արամեան Անանեան դպրոցի շէնքը, Արամեան թատերասրահը, Թեմական տպարանը, շրջում Աստուածածին եկեղեցու շրջապատը ... ու ահա հին պատկերացումներիս հակադիր զգում է հոգիս մի մռայլ թախծութիւն, սիրտ ճմլող մի ցաւ : Հարիւրամեայ դպրոցական շէնքը դադրած է ուսման տաճար լինելուց : Բոլոր սենեակները եւ միւս յարակից շէնքերը բռնուած են քաղաք թափուած Ղարադաղցի ու Մուժամբարցի գիւղական ընտանիքներով, որոնք, հայրենադարձի ձախողանքի հետեւանքով, պատսպարուել են այնտեղ, ենթակայ կենցաղային ու նիւթական ամենածանր պայմանների ...

Խորունկ ցաւի մը զգացմունք համակում է ինձ երբ հանդիպում եմ Լիլաւայի Ս. Սարգիս եկեղեցու բակը անմաքուր ու քանդուած : Այստեղ էլ Հայկազեան դպրոցի բոլոր սենեակները բնակուած են նոյնպէս Մուժամբարցի եւ Ղարադաղցի ընտանիքներով, խճողում իրար վրայ թափուած .. զոհեր ներգաղթի յետաձգման խաղի :

Երկու վայրերի այս գիւղական բազմութիւնը անցեալ տարի հայրենադարձի իրական հաւատիքներով պատասխանատու վարիչների կողմից տեղահանուել ու եկել են Թաւրիզ.. բայց մնացել են լքուած, երեսի վրայ, տուայտելով ճշմարիտ զրկանքի եւ թշուառութեան ճանկերի մէջ :

Վշտի եւ խոր կսկծի տրամութիւն պարուրեց էութիւնս, երբ մի քանի այցելութիւններիս ժամանակ Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդարանի պարտէզը (նախկին կենդրոնական դպրանոցի) տեսայ մի քանի տասնեակ, ծրխտաադրդ — հասուն տարիքի գիւղացիներ, որոնք իրենց ծննդավայրի տարազներով, տրեխներով, խումբ խումբ նստած պատերի տակ. ժամանակ էին անցկացնում :

Պարտէզի ծառերը սկսել են արթնանալ, նրանց ոստերին ճթճթում են փոքր թռչնիկները, գար՝ նան. շունչ ես զգում, բայց ահա քաղաք թափուած հայրենադարձի սպասող աշխատասէր գիւղացիութիւնը ձեռնածալ նստած են գետնին, Հայոց առաջնորդարանի պարտէզի պատերի տակ, բեկուած սրտով մտաբերում են իրենց երէկը, իրենց արտը եւ ափը, դութանն ու լծկանը, ոչխարն ու տաւարը ... երդիկի քաղցր ծուխը :

Բոլորը այսօր ձեռքից հանած են, զուրկ, իբրեւ դարձած ընչազուրկ էակներ ...

Իսկ եթէ այս տարի էլ ներգաղթը տեղի չունենայ, ապա պատկերացնելու է այս դժբախտ բազմութեանց ճշմարիտ թշուառութիւնը, գիւղացի աշխատասիրութեան եւ ընտանիքի ողբերգութիւնը :

Մեղսակիցները այս աղէտին ներկայ են ու ամէն օր տեսնում տխուր պատկերը ու անցնում առանց խղճի խայթի :

Մեղսակիցները այս չարիքի եւ դրսումն են, որոնք ծանր քարը դրած կրծքներին լուռ են ու անտարբեր :

ՕՐԻՕՆ

Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկեր Խանասորցիին որ պատմեց 1915ի իր յիշատակներէն դրուագներ : Նախագահը սգատօնը փակուած յայտարարեց ըսելով «պիտի գայ օր մը երբ մեր մեռելներու յիշատակը պիտի տօնենք ոչ թէ այսպէս սրահներու մէջ օտար հորիզոններու տակ, այլ մայր հայրենիքի մէջ :

ԼՐԱՏՈՒ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Նոր Խորհրդարանին բացումը կատարուեցաւ Մայիս 8ին Հռոմի մէջ : Քրիստոնեայ ռամկավար Ճիովաննի Կռոքի երեսփ. ժողովի նախագահ ընտրուեցաւ. իսկ անկախ ընկերվարական Փոնոմի ալ՝ Նախագահ ընտրուեցաւ ծերակոյտին :

Երեսփ. ժողովին աջակողմը, իբրեւ յատկանշանական երեւոյթ, ուշադրութիւն գրաւեցին Թիրոլի երեսփոխան մը, որ եկած էր իր գաւառական տարազով, եւ ձախակողմը՝ վայելչագեղ Լորա Տիագ, համայնավար երեսփոխանուհին, որ բազմաթիւ միլիոններու հարստութիւն մը ունի :

տալիքնե՜րը, թէ՛ աղանդի ալ պատկանին :

Համաժողովը մերժած է Նամանապէս ռեւէ սերտ գործակցութիւն Տը Կոլի կուսակցութեան հետ,, զօրավարին անձին հանդէպ իր յարգանքը յայտնելէ ետք :

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄՊՈՒՐԿԷՆ կը հեռագրեն « Էսոսիէյթըտ Փրէս»ի թէ, սովետ պաշտօնական աղբիւրէ առնուած լուրի մը համաձայն, Փէրլըպէրկի մէջ սպաննուած է ռուս սպայ մը, եւ երեք զինուոր ալ վիրաւորուած են, ըմբոստական շարժումի մը ատեն: Այս ըմբոստութեան պատճառները յայտնի չեն, սովետ սպայ մը յայտարարած է միայն թէ, այս պահուս, սովետ իշխանութիւնները, ռուս բանակին եւ գերման ոստիկանութեան մասնակցութեամբ, տենդոտ հետապնդումներ կը կատարեն ձերբակալելու համար սովետ բանակի դասալիք զինուորները:

ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ գրաւման իրենց գօտիին մէջ գերման վարժարաններուն եւ ուսուցիչներուն բաժնած են 33 միլիոն հատոր դպրոցական գիրք: Այս տարուան մէջ ալ, պիտի բաժնուին 24 միլիոն գիրքեր :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ շաբաթ եւ կիրակի համդիսաւորապէս կատարուեցաւ Գերմանիոյ զինաթափութեան (8 Մայիս 1945) երրորդ տարեդարձը եւ Ժան տ'Արքի յիշատակին նուիրուած տօնը: Տեղի ունեցան պաշտօնական եւ անպաշտօն ցոյցեր եւ հանդէսներ, որոնք կատարուեցան հանդարտութեամբ եւ կարգապահութեամբ :

ՍՏՈՐԻՆ ՍԱՔՍԻ (Գերմանիա) 80.000 բանուորները՝ որոնք գործադուլի մէջ էին, վերսկսան աշխատելու :

ՄԱԿԻ հիւլէական ռումբի յանձնաժողովի բոլոր անդամները, բացի Ռուսիոյ եւ Ուքրէնիայի ներկայացուցիչներէն, որոշեցին դադրեցնել այս յանձնաժողովի նիստերը, մինչեւ որ Սովետները փոխեն իրենց ընթացքը :

Սովետ պատուիրակ Կրոմիքօ պատասխանատու հռչակեց Միաց. Նահանգները, յանձնաժողովին խորհրդակցութեանց ձախողումին պատճառ ցոյց տալով զանոնք :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ պատերազմական նախարարը հերքեց այն լուրը՝ որուն համաձայն, իբր թէ Եգիպտացի կամաւորներ Պաղեստին մտած են :

ՓԷԹՐԷՍԲՈՒ, ռոցեալ դեմոքրատ անկախ կուսակցութեան նախագահը, որ օգափոխութեան գացած էր Սինայիա, ոստիկանութեան կողմէ Պուքրէշ բերուած է եւ հոն վար դրուած Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Տիմիդրիու, ինչպէս նաեւ Փրացիանուի ազատական կուսակցութեան պատկանող ուրիշ անձնաւորութիւններ ալ վար դրուած են ոստիկանական պաշտօնատան մէջ :

ՍՈՎԵՏ ընդդապետ Թասովի փախուստին պարագաներուն մասին Ռուսերը ուզած էին քննութիւն կատարել ամերիկեան գօտիին մէջ, բայց Ամերիկացիք մերժած են, աւելցնելով որ Սովետներն ալ ժամանակին թոյլ տուած չէին որ ամերիկեան իշխանութիւնները ռուս գօտիին մէջ քննութիւն կատարեն հոն արկածով մեռած երկու Ամերիկացիներու մասին:

ՑԱՂԹՈՒԹԵԱՆ տօնին առթիւ որ Մոսկուայի մէջ կատարուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ, սովետ ձայնասփիւռը բուռն կերպով արտայայտուեցաւ Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն դէմ, դատապարտելով Աշխարհաքաղաքները որ իրենց խոստումները չեն յարգած: Այսպէս, Մոսկուայի ձայնասփիւռին նայելով, Անգլիա եւ Ամերիկա յապաղեցան երկրորդ ճակատ մը կազմել, որպէսզի Հիթլէրի դէմ մղուած պատերազմը երկար տեւէ եւ տկարանայ Խորհրդային Միութիւնը :

ԽՈՐՀՐԴ. ՌՈՒՍԻՈՅ ելմտական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 3 Մայիսին հրապարակ հանուած 20 միլիառ ռուբլիի փոխառութեան պարտամուրհակները ամէնքն ալ ստորագրուած են: Այս գումարը մինչեւ հիմա 22 միլիառ 592 միլիոնի հասած ըլլալով, փոխառութիւնը փակուած հռչակուած է :

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահին համար կատարուած քուէարկութիւնները վերջնական արդիւնք չտուին: Առաջին քուէարկութեան կոմս Սֆորզա շահեցաւ 350 ձայն, երկրորդին՝ 405, մինչդեռ Տէ Նիքոլա ստացաւ 336 քուէ միայն: Վերջնական քուէարկութիւնը պիտի կատարուի վաղը: Վերջին լուրի մը համաձայն, Սֆորզա ետ առած է իր թեկնածութիւնը, որպէսզի կարելիութիւն տայ Խորհրդարանին իր քուէները կեդրոնացնելու միակ թեկնածուի մը վրայ եւ ընտրելու՝ Նախագահը երկու երրորդի մեծամասնութեամբ :

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագաւորին աղջիկը իշխանուհի Էլիզապէթ եւ փեսան Ֆիլիփ իշխանը ուրբաթ օր Փարիզ պիտի գան:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնխիպալի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ ղանազան կազմակերպութիւններու .

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Կարապետ Խրիմեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), ինչպէս նաեւ բոլոր Խրիմեան եւ Սարաֆեան գերդաստանները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն՝

ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սարաֆեան)

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 6 Մայիսին 40 տարեկան հասակին, Գօռն իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը տեղի ունեցաւ 10 Մայիս երկուշաբթի ժամը 10ին տեղւոյն գերեզմանատունը :

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78 Rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Կիրակի 30 Մայիս ժամը 20.30ին:

Բանախօսական եւ երաժշտական երեկոյ :

Նուիրուած՝

Օննիկ Պէրպէրեանի

Գործերուն

Կը խօսի Պ. LUC - ANDRÉ - MARCEL:

Կը մասնակցին Օր. Տ. ՁԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ դաշնակ, Օր. ԻՉԿԱԼԱՑԵԱՆ երգ, ՄԱՑՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ օտար արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Վերսայլի քուարթոռը :

Մախքերու մասնակցութեան համար 125 Ֆր:

ՀԱՆԴԷՍ-ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Անիէռ Գոււա Քոլոմպի Նոր Սերունդի «Մասիս» խումբի հանդէս խնջոյքը Մայիս 16ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ 11: Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ: Մասնակցութեամբ բոլոր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն: 149 Ave. d'Aargenteuil :

Փոխադրութեան միջոց.— Porte de Clichyէն 140 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Ave. Guillmain St. Lazereէն կայ երկաթուղի ամէն տասը վայրկեանը, իջնել Գոււա Քոլոմպ :

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ

ԲԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

L'Association des Concerts Lamoureuxի

Ընկերակցութեամբ

Tschaïkovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը

եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOՆ

Ղեկավար **JEAN FOURNET**

Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Յունիս 1948

ժամը **20.45**ին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը 12 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

ՔԵՌՈՒ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Հայերէնի դասեր ժամը 8—9:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Գեղարուեստական ճոխացուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զուարթ անակնկալներով:

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի « ՀԱՐՍԸ »:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով : Մուտք՝ 100 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷՆ կուգայ յայտարարելու որ — բացուած է Համօ Օհանջանեան Գրադարան իր Ակումբին մէջ, յարգոյ հասարակութեան առջեւ :

Փափաքող ընթերցասէր հասարակութիւնը կրնայ օգտուիլ գրադարանիս ճոխ գրքերէն: Դիմել ընկեր Ալիքսան Ալիքսանեանին, ամէն կիրակի առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ 12 (Ակումբին մէջ):

•Այս առթիւ կը խնդրուի Ազգային մշակոյթը իր բարձրութեան վրայ պահող գրասէր բարեկամներէ եւ գրական հաստատութիւններէ որ բարի ըլլան իրենց գրենական հին. նուէրներով օժտել եւ ճոխացնել գրադարանս :

Առաքումներ ընել հետեւեալ հասցէով՝

Mr. Sarkis Rustikian, 12 rue Girard. Vienne (Isère):

Նաեւ Կոմիտէս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան որ ակումբս վարձու կը դրուի նշանտուքի, հարսանիքի, հանդէսներու, երեկոյթի ցերեկոյթի: Օժտուած բոլոր յարմարութեամբ : Պայմաններու համար դիմել ընկեր Սարգիս Ռըստիկեանին :

ՎՐԻՊԱԿ.— Արտ. Անտոնեանի «Վասպուրական» յօդուածաշարքին մէջ կարդալ Ցիլի, Արտոս, Նառ, Ոզմ, Աղակէտիկ փոխանակ Զիլի, Ատոռս, Նաեւ, Ուլմ, Ացակէտիկ: Իսկ Հ գունդ կարդալ Ցրդ գունդ :

— 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948 — Գոմանահայեր, պատրաստուեցէք եւ անհամբեր սպասեցէք 5 ՅՈՒՆԻՍԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմանի « Զաւարեան » ենթակոմիտէի սարքելիք անակնկալին — 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Եփրեմ Այտընեան պարսկահայ, Սէվրի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներէն որ՝ երեք ամիս առաջ Լիոնի շրջանը կը գտնուէր: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Tchalikian, 15 rue Tronchet, Paris (8) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 13 MAI 1948 Հինգշաբթի 13 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5340-Նոր շրջան թիւ 949 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

Շփումը կը վերահաստատուի Մ. Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ

ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մե՛ր կիրակի օրուան թիւով գուշակած էինք թէ՝ այլեւս անխուսափելի դարձած է որ Միաց. Նահանգները եւ Խորհրդ. Միութիւնը վերսկսին ուղղակի բանակցութեան : Այս մասին տրուած լուրերը կարծուածէն շատ կանուխ իրականացան : Արդարեւ, անցեալ գիշեր, Մոսկուայի ձայնասփիւռէն իմացանք որ երկու երկիրներու միջեւ ծանուցագիրներ փոխանակուած են :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ

Ամերիկեան ծանուցագիրը Մոսկուայի դեսպան Պետըր Սմիթի միջոցաւ Մոլոթովի յանձնուած էր Մայիս 4ին եւ ունի հետեւեալ բովանդակութիւնը —

Միացեալ Նահանգները յայտարարելէ ետք թէ՝ ամերիկեան ժողովուրդին մտահոգութիւնն ու մտատանջութիւնը հետզհետէ կը սաստկանայ քանի Մոսկուա յայտնապէս կը հակառակի Եւրոպայի վերակառուցման ծրագրին, կ'ըսեն. «Ներկայ կացութիւնը արդիւնքն է սովետ կառավարութեան եւ իր հակակշիռին տակ գտնուող քաղաքական խմբակցութեանց ընթացքին, ինչ որ անհերքելիօրէն ծանրակշիռ հակադրութիւններ ունեցած է Միաց. Նահանգներու եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Ուստի, ամերիկեան կառավարութիւնը—որեւէ թիւրիմացութիւն առաջ չբերելու համար— որոշած է չեշտել կարգ մը կէտեր, որոնք, իր կարծիքով, մեծ կարեւորութիւն ունին:

«Ծանուցագիրը կ'ըսէ յետոյ թէ՝ Ամերիկա վերջին ամիսներու մէկին կերպով պարզած է իր քաղաքականութիւնը, որուն ուժ կու տայ ամերիկեան ժողովուրդի մեծամասնութիւնը: Այս քաղաքականութիւնը պիտի շարունակուի յառաջիկային ալ: Ներքին հանգամանք ունեցող պարագաներ, ինչպէս են, օրինակի համար, առաջիկայ ընտրութիւնները, ոչ մէկ ազդեցութիւն կրնան գործել անոր վրայ :

Այս քաղաքականութիւնը ոչ մէկ կերպով ուղղուած չէ սովետ կառավարութեան շահերուն դէմ, եթէ Մոսկուա ջանք ընէ խաղաղութեամբ ապրելու իր միւս դրացիներուն հետ, եւ դադրի ուղղակիօրէն կամ անուղղակի կերպով միջամտութիւն գործելու ուրիշ պետութեանց գործերուն :

Եթէ սովետ մամուլը խիստ ակնարկութիւններ կ'ընէ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան կարգ մը կէտերուն, ատոր պատճառը այն է որ Ամերիկա հարկադրուած է օգնել ուրիշ ազգերու, որպէսզի պաշտպանէ անոնց քաղաքական ամբողջութիւնը փորձերուն դէմ համայնավար փոքրամասնութեանց՝ որոնք ջանք կ'ընեն իշխանութիւնը ձեռք անցնել եւ իրենց երկրին վարչաձեւը այնպիսի ձեւով փոխել որ ան ծառայէ օտար շահերու :

Ծանուցագիրը կ'ըսէ յետոյ թէ Ամերիկա բնաւ յոյսը կտրած չէ որ Խորհրդ. Միութիւնը կը փոխէ իր քաղաքականութիւնը, երկու երկիրներու միջեւ լաւ յարաբերութիւններ մշակելու համար վերստին, եւ արմատական կերպով մեղմացնելու այն թիւրիմացութիւնները՝ որոնք ներկայիս այնքան աննպաստ կերպով կ'ազդեն միջազգային յարաբերութեանց վրայ: Միաց. Նահանգներուն գալով, անոնք պատրաստ են միշտ բանակցելու եւ կարգադրելու Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ գոյութիւն ունեցող վէճերը, եւ կը յուսան թէ՝ Խորհրդ. Միութիւնը պիտի չդատապարտէ Ամերիկայի վարած քաղաքականութիւնը, այնպէս ինչպէս պարզուած է այս ծանուցագրին մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Մոլոթով Մայիս 9ին հետեւեալ իմաստով պատասխանած է ամերիկեան ծանուցագրին —

Սովետ կառավարութիւնը նպաստաւոր ընդունելութիւն կ'ընէ Ամերիկայի փափաքին՝ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարելաւելու մասին, եւ համաձայն է որ բանակցութիւններ տեղի ունենան գոյութիւն ունեցող վէճերը կարգադրելու համար: Սակայն, սովետ կառավարութիւնը չի կրնար համակարծիք ըլլալ Ամերիկայի, երբ Ուաշինկթըն կը հաստատէ թէ՝ երկու երկիրներու յարաբերութեանց անդոհացուցիչ վիճակը եւ միջազգային ձգտումը հետեւանքն են Խորհրդ. Ռուսիոյ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ հետեւած քաղաքականութեան, ինչպէս նաեւ անոր յառաջացուցած ազդեցութեան, Եւրոպայի այս մասին մէջ :

Ծանուցագիրը մի առ մի կը հերքէ Միաց. Նահանգներու քննադատութիւնները՝ Սովետներու քաղաքականութեան մասին: Խորհրդ. Միութիւն չի միջամտեր ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն: Եթէ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն հետ դաշնագիրներ կնքած է, ատիկա Գերմանիոյ հաւանական յարձակման դէմ պաշտպանուելու համար է. այդ դաշնագիրները գաղտնի տրամադրութիւններ չեն պարունակեր: Միաց. Նահանգներն ալ նոյնը ըրած չե՞ն միթէ, ինչպէս Մեքսիքայի եւ Ամերիկայի ուրիշ երկիրներու հետ: Սովետները պիտի շարունակեն իրենց այս քաղաքականութիւնը, որ նպատակ ունի բարեկամական կապերը ամրացնելու իր դրացիներուն հետ: Իրենց ստորագրած համաձայնութիւնները պաշտպանողական հանգամանք ունին, լոկ, նպատակն է արգիլել ըլլալ նոր պատերազմի մը:

Բոլորովին անճիշդ է կարծել թէ՝ Արեւելեան երկիրներու մէջ տեղի ունեցող ժողովրդավարական փոփոխութիւնները արդիւնք են սովետ միջամտութեան. անոնք բնական հետեւանքն են այն յաղթութեան զոր ռամկավարական ուժերը տարած են նացիականութեան եւ ֆաշականութեան վրայ : Եւ եթէ համայնավարները ղեկավար դիրքեր շահած են, պատճառը այն է որ ժողովուրդները համոզուած են թէ համայնավարները նոր պատերազմի մը հակառակելու ընդունակ լաւագոյն կուսակցութիւնն են: Յունաստանի օրինակը՝ որ միակը չէ, ցոյց կու տայ թէ ինչպէս կ'ըլլայ միջամտութիւնը ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն մէջ :

Գալով Մարշըլի ծրագրին, եթէ այս ծրագիրը հիմնուած ըլլար դրացիական բնականոն յարաբերութեանց վրայ՝ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան շուքին տակ, եւ յարգէր ազգերու բոլոր իրաւունքներն ու պետութեանց վեհապետութիւնը, Խորհրդ. Միութիւնը անոր հանդէպ ժխտական դիրք բռնելու պատճառ պիտի չունենար : Մանաւանդ որ Ռուսիա վերջին պատերազմին ամէնէն ծանր վնասներ կրող պետութիւնը եղած ըլլալով, շատ պիտի հետաքրքրուէր միջազգային տնտեսական գործակցութեամբ :

Սովետ կառավարութիւնը հարկ կը տեսնէ յայտարարելու որ Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան յարաբերութեանց անդոհացուցիչ վիճակը եւ միջազգային կացութեան ձգտումը արդիւնք են այն քաղաքականութեան՝ որուն հետեւած է Ամերիկա վերջին տարիներս: Միաց. Նահանգները ծովային, ցամաքային եւ օդային կայաններ հաստատելու ետեւէ եղած են աշխարհի ամէն մասերուն մէջ եւ մանաւանդ Խորհրդ. Ռուսիոյ սահմաններէն հեռու չգտնուող վայրերու մէջ: Այս պատրաստութիւնները ընելէ ետք, Ամերիկացիք յայտարարած են թէ՝ այս կայանները այնպէս հաստատուած են որ Խորհրդ. Միութիւնը պաշարման մէջ առնուի : Պէտք չէ մոռնալ նաեւ որ միջազգային ներկայ մթնոլորտը թունաւորուած է պատերազմի այն սպառնալիքներովը՝ զոր Խորհրդ. Ռուսիոյ կ'ընեն ամերիկեան կառավարութեան հետ շատ սերտ յարաբերութիւն ունեցող շրջանակներ:

Դարձեալ, Հինգերու միջեւ կնքուած զինուորական համաձայնութիւնը Գերմանիոյ դէմ ուղղուած չէ միայն, ինչպէս կ'ուզեն հաւատացնել այս համաձայնութեան ջատագովները, բայց կրնայ նաեւ գործել ի վնաս այն պետութիւններուն՝ որոնք իրարու դաշնակից եղած են համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին: Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան մամուլը որոշապէս կ'ըսէ թէ ան Խորհրդ. Միութեան դէմ ուղղուած է: Անկարելի է չյիշել որ Հինգերու դաշինքը Միաց. Նահանգներու օժանդակութեամբ միայն կարելի եղած է կնքել :

Ծանուցագիրը յետոյ Միաց. Նահանգներու Սովետ Միութեան հանդէպ վարած անբարեկամ քաղաքականութեան իբրեւ ապացոյց կը յիշէ երկու պետութեանց միջեւ կնքուած առեւտրական դաշնագիրը, որուն տրամադրութիւնները չեն յարգուած Ուաշինկթընի կողմէ: Հակառակ իր ստորագրած յանձնառութիւններուն, ամերիկեան կառավարութիւնը խտրութիւն կը դնէ Խորհրդ. Միութեան եւ ուրիշ պետութիւններու միջեւ, եւ դադրեցուցած է իր արտածումները դէպի Ռուսիա: Այսպիսի կացութիւն մը անհանդուրժելի է:

Սովետ կառավարութիւնը գոհունակութեամբ նշելէ ետք այն բաղձանքը՝ զոր ամերիկեան կառավարութիւնը կը յայտնէ երկու պետութեանց յարաբերութիւնները բարելաւելու մասին, իր հաճութիւնը կը յայտնէ այս բաղձանքին, որովհետեւ Մոսկուա բարեկամութեան եւ գործակցութեան քաղաքականութիւն մը վարած է միշտ Մ. Նահանգներու հանդէպ: Սովետ կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ պատրաստ է, այսուհետեւ ալ, յարատեւել իր այս քաղաքականութեան մէջ, եւ կը յուսայ որ անհամաձայնութիւնները բառնալու միջոցը կը գտնուի եւ 2 երկիրներուն մէջ կարելի կ'ըլլայ հաստատել լաւ յարաբերութիւններ, որոնք համապատասխան են ոչ միայն ամերիկեան եւ սովետ ժողովուրդներու շահերուն, այլ նաեւ՝ խաղաղութեան ամրացման գործին:

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախագահ Թրումըն, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը, ըսած է թէ՝ Ամերիկայի դիմումին նպատակն է որոշապէս ցոյց տալ որ Մ. Նահանգները թշնամական կամ յարձակողական դիտաւորութիւններ չունին Սովետ Միութեան հանդէպ. բայց, յայտնած չէ որոշապէս թէ ամերիկեան ծանուցագիրը պէ՞տք է նկատել բանակցութեանց սկսելու առաջարկ մը: Ամէն պարագայի մէջ, Թրումընի կարծիքով Միաց. Նահանգներու դիմումը չպիտի փոխէ ամերիկեան ներկայ քաղաքականութիւնը, որ պիտի շարունակուի կորովի կերպով, ըստ առաջնոյն:

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարած է թէ ամերիկեան ծանուցագիրը երկու պետութեանց միջեւ բանակցութիւններ վարելու մեկին հրաւէր մը պէտք չէ նկատել. միայն թէ՝ այս ծանուցագիրը կրնայ երկու պետութիւնները յարաբերութեան մէջ դնել, եթէ Մոսկուա փափաքի: Պարզ խօսելով, Ամերիկա կը սպասէ որ Խորհրդային Միութիւն նախաձեռնարկ ըլլայ ատոր:

★ Ընդհանուր կարծիքն այն էր որ Մոսկուա կը բաղձայ որ հաւանաբար տեղի ունենալիք խօսակցութիւնները կատարուին «Երկու Մեծերու» մէջ միայն: Ասոր ապացոյց կը նկատուի այն փութկոտութիւնը՝ զոր Մոսկուա ցոյց տուած է ծանուցագիրներու պարունակութիւնը հրապարակելով, երբ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը դեռ Փարիզ հասած չէր, արեւմտեան պետութեանց հաղորդելու համար Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի միջեւ փոխանակուած կարծիքները: Այս փութկոտութիւնը դժգոհութիւն պատճառած է Ամերիկացիներուն, որոնց դիտաւորութիւնը եղած է գաղտնի պահել երկու պետութեանց միջեւ տեղի ունեցած այս առաջին շփման մանրամասնութիւնները :

Թէ՛ Լոնտոնի եւ թէ Փարիզի մէջ մեծ վերապահութիւն կը տիրէ: Ֆրանսացիք եւ Անգլիացիք չեն կրնար ըմբռնել թէ՝ ինչպէս Գերմանիոյ խնդիրը, օրինակի համար, որ մեծապէս կը շահագրգռէ զիրենք, կրնայ նիւթ կազմել Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ խօսակցութեանց, երբ այս խնդրով մտահոգուող ուրիշ պետութիւններ չեն մասնակցիր այս խօսակցութեանց :

Հրեայ պետութեան կազմութիւնը

Թէլ Ավիվէն կը հեռագրեն թէ Հրեայ Ազգային Խորհուրդը ժամանակաւոր նիստ մը պիտի գումարէ Մայիս 16ին, Հրեայ պետութիւնը հռչակելու եւ Սահմանադրութիւն մը քուէարկելու համար: Հրեայ Պետութիւնը պիտի ունենայ չորս նահանգ. — Թէլ-Ավիվ, Հայֆա, Գալիլիա եւ Նեկեվ: Այս երկու վերջին նահանգները զինուորական հակակշիռի տակ պիտի դրուին առժամապար :

Հրեայ պետութիւնը հիմնականէն իսկ գոյութիւն ունի իրապէս, ուր է բանակ մը՝ որ վճռական յաղթանակներ տարած է արդէն Արաբներուն վրայ, եւ գրաւած է այնպիսի երկրամասեր՝ որոնք բաժանման ծրագրին համաձայն Հրեաներու տրուելիք հողերուն մաս չեն կազմեր եւ էապէս արաբական հողեր են :

★ Դամասկոսէն կը հաղորդեն թէ Արաբ զինուորական Խորհուրդը ճշդած է թէ ինչ կերպով Սուրիա եւ Լիբանան պիտի մասնակցին Պաղեստինի մէջ տեղի ունենալիք կռիւներուն: Որոշուած է նաեւ յարձակումներուն սկսիլ յառաջիկայ ուրբաթ օր, կէս գիշերէն քիչ ետք (Ծ.Խ.— Զարմանալի է որ այսպիսի կարեւոր որոշում մը ախորոք կը ծանուցուի):

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ երկաթուղիի աշխատաւորները հրաժարած են գործադրելէ գործադուլ ընելու մասին իրենց տուած որոշումը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ՎԱՍՏԱԿԻՆ ՏԷՐՆ ԵՆՔ

Դատ մը ծանծաղամխանէր կը չարունակեն մէկզ եւ արիւն պղտորել, չարափոխելով անմիճէյի, պայծառ իրողութիւններ եւ առաջադրութիւններ։

Այսպէս, երբ կը դարձէք Հայկական Արտասահմանի, արգար յաւակնութիւններն ու ճառանգութիւնները՝ իր մշակոյթի զարգացման մասին, անոնք տանիքէ տանիք ցատկելով, կաղաղակեն.

— Իմացա՞ք, այս մարդիկը զաւեր կը սարքեն։ Կ'ուզեն գաղութներու գրականութիւնը հակադրել Ս. Հայաստանի գրականութեան։ Զզուլէ։

Եւ ձայն ձայնի տալով, գրի կ'առնեն մէկը միւսէն գռեհիկ ակնարկներ։ Վայրերան եւ ծուռբերան վերագրումներ, որոնք ամէն բանէ առաջ կեղծիք եւ ողորմութիւն կը հոտին։

Անոնք հաճութեամբ կը ծափահարեն, երբ վարկաբեկիչ վճիռներ կ'արձակուին Երեւանէն, Խերխաչ «գրականագէտներու» բերնով։

Անոնք ձայն ծպտուն չեն հաներ, երբ ամուլ միտքեր եւ թաթթարոտ ձեռքեր անտէր «բոստան»ի մը կը վերածեն արդի աշխարհաբարը։

Անոնք սուտ խենդ կը ձեւանան, երբ գրականգիտական սերունդի մը ներկայացուցիչները, բուն իսկ բոլշեւիկեան հնոցին մէջ եփած տաղանդներ; խմբովին կը կաշկանդուին, կը խոշտանգուին, փոխանակելով Փիղիքապէս կամ բարոյապէս։

Անոնք, շատ բնական կը գտնեն որ դաւադիր իշխանութիւն մը որոմ ցանէ Հայկական Արտասահմանի մէջ, խարդախ նշանախօսքերով։

Բայց յանկարծ կը դառնան զինակիր ապետներ, երբ դարաւոր վաստակի մը ժառանգորդները կը յայտարարեն ազատ Արտասահմանէն.

— Մի փորձէք անտեսել կամ նսեմացնել կամ խեղաթիւրել հաղարամեայ մշակոյթ մը։

Ջանացէք օգտուիլ այդ վաստակէն, որ շատ մը տեսակէտներով կը գերազանցէ ձերինը։

Մեզի համար սրբազան պարտականութիւն մըն է ստանձնել անոր պաշտպանութիւնը, այլեւ զարգացումն ու տարածումը։

Հայրենիքին շահն ալ կը պահանջէ որ քիչ մը չափաւորէք ձեր իմքնահաստատութիւնը եւ լայն բանաք պատուհանները, փոխանակ չինական պարիսպներով խափանելու մեր արեւը։

Կրնայինք այս ազդանշանները ամփոփել մէկ նախադասութեան մէջ.—

Մենք մեր վաստակին տէրն ենք։

Ինչ որ կը նշանակէ արժեցնել զայն։ Կարելին փորձել, որպէսզի Թուիչք մը եւս կատարէ, ինչպէս միջինն յիսուն տարուան մէջ։ Բայց մանաւանդ անկարելին փորձել, որպէսզի այսօրուան հայրենիքը լիովին օգտուի անոր բարիքներէն։

Ներկայիս Թանկագին պատեհութիւն մըն է, այս նպատակին հասնելու համար։ Մանաւանդ եթէ Երեւանցիները բարեհաճին ականջ դնել այն սերնդներուն որոնք բաւարար պաշար եւ զայն արժեցնելու կամք ունին։

Դեռ աւելին բայն պատեհութիւն մը պիտի ունենայինք, եթէ Երեւանը Հայկական Արտասահմանի հետ յարաբերութիւններ հաստատէր ճիշդ այնպէս ինչպէս որեւէ երկիր։

Այն ինչ որ կը փորձեն պատերազմէն ի վեր, երբեմն կամ եւ հաղորդակցութիւն, պարզապէս ծաղրանկար մըն է։ Մարդանք մը որ ոչ թէ պետական խմաստութիւն, այլ հոգեկան թշուառութիւն կը մատնէ։

Կը կարծէնք թէ երեք տարուան փորձը բաւական էր, դարձ մը կատարելու համար այս ճամբուն վրայ։

Ամէն պարագայի մէջ, նախ եւ առաջ հայրենիքին է որ կը տուժէ, այս անբնական, այս սատիկանական վերաբերումէն։ Եւ չարաչար կը տուժէ, քանի որ իր ժողովուրդը տարիներով կը մընայ անտեղեակ՝ տարագիր բազմութեանց երկունքին ու վաստակին։

Կարմիր մատիտներն ու սեւ մելանները չեն որ պիտի նպաստեն բարձրացնելու Հայաստանի ժողովուրդին մտաւոր մակարդակը։ Ոչ ալ հատընտիր գիրքերու Թխածոյ շահագործութիւնները։

Եւ ինքնակոչ փաստաբաններ Թող չփորձեն գայլի աւետարան կարդալ, համոզելու համար թէ գաղթահայ դրականութիւն մը չի կրնար ապրիլ։

Մեզի համար, բառն անգամ — գաղթահայ — ծաղրանք է։

Մենք ունինք շատ յստակ բանաձեւ մը,—

Հայկական վարուցան է որ կը կատարուի, Հայրենիքէն ներս թէ դուրս։ Երկու թեւեր են որ թռիչքներ կը կատարեն։ Երկու աչօրներ որ ակօսներ կը բանան մշակոյթի անդաստանին մէջ։

Արդ, մէկը բուն հայկական եւ միւսը «գաղթահայ» հռչակել՝ կը նշանակէ դերանդանցութեան պայքար մղել։ Կամ ժխտել տարագիր բազմութեանց երկունքներն ու վաստակը։

Եթէ Երեւանը պետական միջոցներ ունի իր հայ թիչ դլանը սահեցնելու համար, Թող չկարծեն թէ կը գտնուին բոլորովին անտէր և անզօր ճակատի մը առջեւ։

Մանաւանդ որ իրենք ենթակայ են բանակալ, համայնակուլ կարգուսարքի մը, իսկ մենք՝ ահա տարիներէ ի վեր կը վայելենք ազատ ստեղծագործութեան բարիքները։

Եթէ մեր բերքը օտար ափերու վրայ կա'ճի, այդ չի նշանակեր թէ դուրս կը մնայ հայրենի շտեմարանէն։

Եւ սոխը վարդ չի դառնար հայրենի հողին վրայ, առանց իրական տաղանդի։

Թորհրդային արեւէն կը պարտին այն թանկագին ժառանգութիւնը, արեւելահայ թէ արեւմտահայ, զոր հատընտիր ժողովածուներու վերածեր են Երեւանի մէջ։

Որքան տաղանդներ խամրեցան այդ խորշակին տակ, զրկուելով ազատութեան եւ անկախութեան կրակէն։ Բոլոր ընդունակութեանց ազատ զարգացման հնարաւորութենէն։

Ուրեմն, պէտք ջանանք իրար լրացնել, ոչ թէ ժխտել։

Երէկ՝ Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ կը փորձէին ինչ որ կարելի չէր հայկական գաւառներուն մէջ, Եւ Թիֆլիսն ու Բագուն, մինչեւ անգամ հեռաւոր Մոսկուան կը լրացնէին պակասը, շնորհիւ իրենց վայելած առաւելութեանց։

Այսօր Երեւանը եւ իր դոյնզգոյն հաւատարիմները ինչո՞ւ անբնական կը գտնեն եւ բերան կ'աւրեն, երբ Հայկական Արտասահմանը կը յաւակնի արժեցնել իր ինքնուրոյն ստեղծագործութիւնը, ինչպէս եւ հայրերուն Թողած ժառանգութիւնը։

Ամէն գործի մէջ ալ միշտ պիտի գտնուին Թուլամորթներ եւ գասալիքներ։ Կամ դաւադիրներ, գիտակից եւ անգիտակից։

Ոչինչ։ Տարագիր բազմութեանց յառաջապահ սերունդը բաւական ուժ ունի, պատնէշին վրայ մնալու եւ նոր նուաճումներ կատարելու համար։

Եւ պատմութեան առջեւ ինք չէ որ պիտի կարմրի։

Ինչպէս քաղաքական կեանքը, մտաւորն ալ ունի գիտակից, յեղափոխական փոքրամասնութիւն մը, որ գիտէ հարթել իր ճամբան, պայքարիլ ճակատ ճակատի, արհամարհելով բոլոր հովանիներն ու կապանքները։ Բոլոր խայծերն ու անապարծութիւնները։

Իրականին մէջ, մեծամասնութիւն մը կը ներկայացնէ այդ պատասխանդիր տարրը։ Եւ համրաքով եւ բովանդակութեամբ։ Իբրեւ արի ժառանգորդը սերունդներու ստեղծագործութեան եւ վաստակին։

Տատանումներ, պիջումներ, սայթաքումներ կան որոնք ի վերջոյ պիտի յանգին անփառունակ նահանջի մը, եթէ ոչ ինքնասպանութեան։

Մենք չենք ուզեր վարդեր ցանել կամ քաղել այդ լպրծուն ճամբու վրայ։

Փարիզ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՆԱՍԷ ՍՈՒԼԹԱՆԵԱՆ

« Անծանօթ » մը Թերեւս, այս ափերուն վըրայ։ Անշուք անուն մը, որ ոչինչ կ'ըսէ կամ կը թելադրէ ընթերցողին։ Այնքան Թոյլ են կապերը գաղութէ գաղութ, որ գաղափար չունինք թէ ով ինչպէս կ'ապրի ու ինչպէս կը հիւծի՝ մեզմէ քիչ հեռու։ Այս պարագային՝ Թուրքիոյ մէջ, Պոլիս, ուր կը փակէ իր աչքերը աւելի այս մշակն ալ, երակներուն արիւնը քամելէ վերջ։— Պատնէշին վրայ։

Մարխլած էր տարիքով, — իննսունին մօտ ըլլալ արդէն։ Բայց կը պահէր իր հաւատքն ու կորովը, 83 տարիներու իր բեռան տակ ծալուելով կեանքին։ Մանասէ Սուլթանեաններ անծանօթ չէին, որոնք իրենց ճիտը կը ծռեն զրկանքին եւ դառնադիր պայմաններու տակ։ Ոչ ալ շողշողուն այն «Համբաւաւոր»ներէն՝ որոնք չբաւականացան ցեղային նոյն ծագումը վերագրելու Հայուն եւ... Թուրքին, որպէսզի գտնեն հպարտութիւնը «համբաւաւորկան կառավարութեան», — Անգարայի։

Հաղուագիւտ այն դէմքերէն եղաւ, որոնք միջոցը գտան միշտ՝ Հայոց պատմութիւնը որպէս փառքի եւ քաղաքակրթութեան անմեռ փաստ բանալու աշակերտութեան առջեւ, եւ կռել կոփելու անանց մէջ՝ ցեղային հպարտութիւնն ու առաքինութիւնները։ Դրաբարագէտ, հմուտ պատմաբան եւ գաղափարական մարդ, կրցաւ սերունդներ դաստիարակել «ըստ պատկերի իւրում», մասնաւորաբար 17—20 տարեկան արմենուհիներուն հետեւել տալով «փափկասուն տիկիններու, Սօսէներու եւ Շաքէներու կեանքը ...։

Ձենք ճանչցանք իր կեանքի վերջալոյսին, երբ տամկացած էին արդէն իր աչքերը, բայց հոգին կը յորդէր տեսակ մը յուսահատ ու վառ հաւատքով՝ հանդէպ իր ձեռքերուն տակ հասակ առնող աղոց ապագային։ Կեանքը յանկոյն պայմաններ վերապահած էր այդ Հայկազուններու ուսման եւ դաստիարակութեան համար, եւ ինք տխուր էր. բեկ՝ հոգիով։ Բայց համոզուած էր թէ ամէն մէկ ուսուցիչ ի վիճակի է փրկարար դեր կատարելու, եթէ խղճմտանք ու սէր խառնէ իր գործին։

Եւ ան, ունեցաւ այդ խղճմտանքը։ Հայ ուսուցչին խղճմտանքը։ Մինչեւ իր վերջին շունչը, որ մնաց ապահովաբար կոկորդին մէջ՝ աշխատանքի ամպիոնին վրայ։

Անշուշտ ունէր նաեւ իր թերութիւնները։ Մեզմէ ո՞վ մաս պիտի ուզէր բարձրացնել, իր «կատարելութեամբ» անցքալու համար։ Բայց այդ թերութիւնները ոչինչով ստուեր կամ արատ կը բերէին հանրային իր դերին, զոր պատկեց կէս դարու արդար քրտինքով։ Տակաւին անցեալ տարի, Ցոնիսին, յիսնամեայ գործունէութեան իր յոբելեանը տեղի ունեցաւ Պոլսոյ մէջ, «արժանավայել շուքով»։ Անշուշտ այնքան, որքան ... ներելի էր, Թրքական աշխարհի մէջ։

Եւ, ահա մշտնջենական հանգիստը։ Նշխար դարձած հողի մը եւս տուինք հողին, օտար երկինքի տակ։

Մանասէ Սուլթանեանի հեղինակութիւնն է « Բարի Լոյս» խորագրուած հայերէն դասագիրքերու շարքը։ Իր հմտութեան համար չափանիշ կամ վկայութիւն չի կազմեր անշուշտ համեստ այդ վաստակը, ոչ ալ փառք կամ անմահութիւն կ'ապահովէ ուսուցիչ Սուլթանեանի։ Բայց սերունդը, որ մայրենի լեզուն սերտեց իր ուշադիր և հոգածու հսկողութեան տակ, հայերէնի հանդէպ իր պաշտամունքով եւ գիտակցութեամբ կրնայ պատիւ բերել վաստակաւոր մշակին։ Աւելի բարեբախտ պայմաններու տակ՝ «Բարի Լոյս»ներու հեղինակը կրնար նպաստել նաեւ մեր մշակոյթին։

Անպամակցած է Պոլսոյ Ուսումնական Խորհուրդին, երբ այս վերջինը հեղինակութիւն ունէր մեր կրթական կեանքին մէջ, եւ ի վիճակի էր իր խօսքը յսելի դարձնելու հայկական վարժարաններէ ներս։ Շրջան մըն ալ մաս կը կազմէր Ուսուցչաց Օգնութեան Սնտուկի հոգաբարձութեան, երբ, հոգեւոյս Նորայեան Գաբրիէլի հովանաւորութեամբ այդ գործը կորիզ կը կազմէր ապերախտ միջավայրի մը մէջ։ Չենք գիտեր, թէ դիմացա՞ւ այդ նախաձեռնութիւնը, եւ կը շարունակուի՞ մինչեւ այսօր, երբ պետութիւնը կ'ուզէ միջամտել ազգային ամէն ձեռնարկիներու իսկ։

Տէր եւ Տիկին Սուլթանեաններու անհատական միջոցներով եւ աշխատանքներով էր որ Սկիւտարի մէջ հիմնուեցաւ « Տիգրան Կրթարան » նախակրթարանը, — այժմ Գատըգիւղի մէջ։ Վարարան ուսումնատենչ մանկանց, որ պիտի շարունակէ անշուշտ կանգուն մնալ, որպէս յիշատակարան։

Մանասէ Սուլթանեանի մահով կ'անհետի նըկարագրի եւ հոգիի արժանաւոր մշակ մը։ Ամէնէն կորովի եւ արթուն անդրադարձներէն մէկը մեր կրթական կեանքին։ — Յարգանք իր յիշատակին։

Մ.

«Արմենիա»-ի համերգը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 6ին՝ հայ հասարակութեան ընտրանին, ահապարանքով կը դիմէր՝ Théatre de la rue d'Algerի սրահը, հայ երգին խըռովքը հոգւոյն մէջ։

Իրապէս, «Արմէնիա» երգչախումբը եւ ղեկավարը Պ. Վ. Սարգսեան յաջողեցան սկիզբէն մինչեւ վերջը երաժշտութեան Թովիչ ազդեցութեան տակ պահել ունկնդիրները։

Բաղդատաբար իրենց նախորդ համերգներուն՝ կ'արժէ առաւելութիւններ նշել այս վերջնոյն համար։

Ցայտագրին բովանդակութիւնը հայ թէ օտար երգեր՝ ճաշակով ընտրուած էին եւ երգչախումբին արտաբերելու կարողութեան յարմարցուած։

Նկատելի էր երգիչ — երգչուհիներու յառաջդիմութիւնը՝ ձայնախաղերու արտայայտութեան մէջ՝ կշռոյթի եւ տեւողութեան վարժ ըմբռնումով։

Երգչախումբին բեմական կարգապահութիւնը, համազգեստը, կիրթ ու վայելուչ արդուզարդը յարգանք կը պարտադրէին հասարակութեան։

Կը սպասենք իրենցմէ Ա.— ձայնական որակի մշակում։

Բ.— Անդամներու Թիւին ստուարացում։

Գ.— Իգական սեռին բեմական համարձակութիւն մասնաւորապէս մեներգներու ատեն։

Դ.— Երգուած կտորներու բանաստեղծական ոգեւորին ըմբռնումը։

Որակի տեսակէտով իգական սեռին sopranoներու բաժինը հարուստ է՝ բնատուր, քաղցր եւ հնչեղ ձայներով, գլխաւորաբար Տիկին Մօրինօ, Օր. ներ՝ Սէրբէնկիւլեան, Հացագործեան եւ ուրիշներ առաւել կամ նուազ չափով արժէքաւոր, որոնցմէ յուսադրուած՝ Պ. Սարգսեան յայտա

գրին մէջ անցուցած էր Ch. Gounodի Près de fleuve Etranger, դժուարին կտորը, զոր խումբը երգեց չափականութեան ճշգրիտ վարժութեամբ ։ Կատարեալ էր պիտի ըսէինք եթէ յիսունի տեղ հարիւր յիսուն հագագներ արտաբերէին ձայնաչարի վերին հնչիւններով յօրինուած անցքերը որոնք ուժգնութիւն կը պահանջեն, մանաւանդ Théatre d'Algerի նման ընդարձակ բեմէ մը, ուր դժբախտաբար կը պակսին երգին արձագանգ տուող յարմարութիւններ ։

Գ. Սարգսեանի այս փորձին յաջողութիւնն իսկ կ՚ենթադրէ երգչախումբին ապագայ նուաճումներ՝ օտար երաժշտութեան հսկայ գործերու մէջ ։

Նուազ մեծ գործ մը չէ նոյնպէս « Սփիւռայ քաջերը» որ ոչ միայն յաջողապէս երգուեցաւ, այլեւ իր բոմբիւններով, առնական բաժնի գոռ չեշտերով ցուցեց, ոգեւորեց եւ հմայեց ունկնդիրները, զանոնք փոխադրելով քաջերու իրական բանակի մը մէջ ։ Անոնք նախ հեռուէն մեղմ «յօ յօ»ներով յետոյ աւելի մօտ՝ մեր աչքին առջեւ կը կատարէին՝ տողանցքը խիզախ քայլերով եւ կրուէն յաղթական վերադարձով կենդանութիւն կը կուտային, իրենց հետ բերելով նաեւ հանճարեղ Կոմիտասի ոգին.

Մեծ մէջ էր նաեւ ողբացեալ Գ. Ալէմշահը « Իմ երգը »ով, զոր Տիկին Մօրինօ երգեց ու կրկնեց ունկնդիրներու պահանջքին վրայ ։

—Այթօներու բաժնէն՝ Թաւշային եւ գգուող է՝ Օր. Մ. Սիմոնեան ի ձայնը, որուն երանգին յարմար յատուկութիւն էր՝ « Կռունկ »ը զոր երգեց առանց ճիգի, քաղցր ու զգայուն ։ Կոմիտասի պարերգները ուժգին թափ եւ առուգութիւն կը պահանջեն ։ Պարողներու խումբ մը եթէ հեռանէր երգերուն, վստահաբար աւելի ուրախ եւ կայտառ պիտի ըլլար՝ առնական բաժնի կենսունակ ձայներուն՝ « Հօփ հօփ», «Զըրըմ»ը ու «Զրի կիս »ներու խրախուսանքով ։

Յայտագրին մեծ մասը կը գրաւէին Կոմիտասի երգերը, «Տէր կեցո»էն սկսեալ, «Սուրբ սուրբ»ը, ժողովրդական երգերն ու պարերգները, որոնք նախորդ համերգներէն շատ աւելի յաջող արտայայտութիւն գտնեցին ։

Իբրեւ նորութիւն Գ. Վ. Սարգսեանի երգերը հետաքրքրութեամբ լսուեցան եւ գնահատուեցան ։

Դաշնակահարուհի Mlle. Autard իր զգայուն նուագով Սպենդիարեանի Enzeliին խրկական արժէքը տուաւ ։ Կը տեղեկանամ թէ Փրատօյի եկեղեցական երգեցողութեանց յանձնխ ընկերակցելով ընտելացած է մեր միստիք երաժշտութեան ։

Գ. Ստեփանեան իր տիկնոջ դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեց Շուպէրթի Serenadeը եւ մեծ գնահատութեան արժանացաւ ։

Գ. Գեղամ Շէհրիեան, «Արմենիա»ի մէջ իբրեւ պարիթօն, կարեւոր ուժ մըն է նոյնպէս ։

Օտար երգերէն՝ Les Bateliers de la Volgaն աւելի սուրբ թիւով երգիչներով լաւագոյն յաջողութիւն պիտի ունենար, ձայնական դասաւորման մէջ թէնօրներու պակասը զգալի էր ։ Վերջաւորութեան՝ թիավարողներու հեռացման հեռացող երգին մրմունջը խոր տպաւորութիւն պիտի թողուր եթէ այս վերջին բաժնին տրուած ըլլար նաեւ առնական ձայներու մասնակցութիւնը ։

Մարսիլիոյ հայ հասարակութիւնը հպարտ է «Արմենիա» երգչախումբով, որուն անդամները յարատեւ աշխատանքով եւ զոհողութեամբ պիտի կարենան հասցնել զայն իսկական երգչախումբի մը աստիճանին ։

Ցաւալի է դիտել սակայն նոր սերունդին բացակայութիւնը, ինչպէս երգահանդէսներու սրահներէն, նոյնպէս երգչախումբի մասնակցութենէն ։ Զանոնք հայ երգին կապելու միակ միջոցը պիտի ըլլար՝ համերգները ճոխացնել երաժշտութեան բեմադրութեամբ, մանաւանդ պարերգները գործադրել պարողներու խումբի մասնակցութեամբ. գեղջուկ երգերուն համընթաց ներկայացնել գեղջուկ կեանքի պատկերներ, տեսակ մը Revue, ինչպէս եւրոպական բեմերու վրայ կը տեսնենք ։ Անշուշտ երկար եւ յոգնեցուցիչ աշխատանք է եւ նիւթական մեծ զոհողութեամբ կարելի է գլուխ հանել. բայց բարոյական մեծ շահ կարելի է ապահովել ։ Առանց քրտինքի՝ չիք վաստակ ։

ՌԵԲԵԿԱ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՆԱՐՈՅԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԿՏԱԿԻ ՄԱՍԻՆ ՏՐՈՒԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կ՚իմանանք թէ՝ Վահրամ Կեսար, որ իրաւարար կարգուած էր Նարոյեան Պատրիարքի թողօններուն հետեւանքով պատրիարքարանի եւ կտակակատարներու միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնները եւ բացուած դատերը հաշտաբար կերպով հարթելու, իր քննութիւնները վերջացուցած է ։ Պատրիարքարանի փոխանորդները՝ Գ. Գ. Թօմպուլեան եւ Սարաֆեան կտակակատարներու փոխանորդները Գ. Գ. Կիւլպէնկեան եւ Զօպանկիլ հաւաքուած Գ. Վահրամ Կեսարի մօտ հաւաքաբար ընդունած են հետեւեալ որոշումը որ միանգամընդմիշտ հաշուեյարդարի կ՚ենթարկէ Նարոյեան Պատրիարքի կտակի հարցը ։

39 հազար ոսկիէն 30 հազարը կը յանձնուի Նարոյեան պատրիարքի կտակարարներու եւ հիւանդանոցին ։ Կը վերադարձուին նաեւ պատրիարքական փղոսկրեայ գաւազանը, ոսկիները, արժէթուղթերն ու մատանիները ։ 5790 ոսկի կը յատկացուի պատրիարքարանի պաշտօնէութեան եւ Այվազեանի արքի կը մնայ 3700 ոսկի ։

Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները.—

1.— Ցիսուն հատ քրէտիֆօնսիէի արժեթուղթեր, որոնց 12 հատը 1903 թուակիր 41 թուահամար եւ 38 հատը 1911 թուակիր 33թուահամար ։

Ինչպէս նաեւ 167 հատ մէկ ոսկինոց, 4 հատ հինգը մէկնոց թրքական ոսկի, մէկ հատ մեծ Բէշտարէ հինգը մէկնոց ոսկի, 4 հատ անգլ. ոսկի, մէկ հատ կէս անգլ. ոսկի, մէկ հատ տասը ֆրանքնոց ֆրանս. ոսկի, մէկ հատ թրքական քառորդ ոսկի եւ մեծ ու պզտիկ երեք հատ զարդատկի, ընդամէնը 182 հատ ոսկի ։

Նոյնպէս մէկ զմրուխտ մատանի, փղոսկրեայ կոթով գաւազան մը, 2 հատ մետաքսեայ ծաղկեփիլոն ։

Պէտք է յանձնուի հանգուցեալ պատրիարք Մեսրոպ Նարոյեանի կտակակատարներուն ։

2.— 15650 ոսկիէն 3461 ոսկի 13 ղրուշը Եէտիգուլէի Հայոց հիւանդանոցին եւ յիշեալ դրամէն անջատուած 8212.25 ոսկիէն երկու հազար ոսկին հանգուցեալ պատրիարք Մեսրոպ Նարոյեանի թէքէքէին եւ գոյացած 207 ոսկի տոկոսէն 108.63 ոսկին պատրիարքարանին եւ 98.37 ոսկին Եէտիգուլէի Հայոց հիւանդանոցին պէտք է յանձնուի ։ Պատրիարքարանին յանձնելի յիշեալ 8212 ոսկի 25 ղրուշէն 5790 ոսկին պէտք է բաժնուի Պատրիարքարանի պաշտօնէութեան, իրենց ստացած պահանջներուն համեմատութեամբ ։

(Յիշուած 3461 ոսկի 13 ղրուշը որ յունահայ պաղթականներուն օժանդակութեան համար Բարեգործականին կողմէ ղրկուած էր Նարոյեան պատրիարքին, նոյն այդ հաստատութեան հաւանութեամբ է որ կը փոխանցուի Հիւանդանոցին) ։

3.— Դարձեալ 15650 ոսկիէն 3976.62 ոսկին, որուն սեփականատիրութիւնը կարելի չէ եղած ճշդել, պէտք է յատկացուի հանգուցեալ պատրիարք Մեսրոպ Նարոյեանի կտակակատարներուն ։

4.— Օսմ. պանքային մօտ մինչեւ 1 Յունուար 1948 թուականը գոյացած 4971,79 ոսկիէն 3314.52 ոսկին Պատրիարքարանին եւ 1657.27 ոսկին Եէտիգուլէի Հայոց Հիւանդանոցին պէտք է յատկացուի ։ Նոյնպէս 1 Յունուար 1948 թուականէն մինչեւ դանձումի թուականը գոյանալիք տոկոսներէն երկու երրորդը հիւանդանոցին պէտք է յատկացուի ։

5.— Հաստատուած չըլլալով հանդերձ թէ հանգուցեալ պատրիարք Մեսրոպ Նարոյեան 20 — 30 հազար ոսկի պարտք ունի Պատրիարքարանին, այդ պարագան թահքիմնամէի նիւթէնդացիա ըլլալով, պէտք չէ տեսնուած որոշում տալ այդ մասին ։

6.— Իրաւարարի որոշման, դրօշմաթուղթի եւ արձանագրութեան ծախսերը կէս առ կէս պիտի վճարուին շահագրգռուողներուն կողմէ ։

7.— Կողմերու փաստաբաններուն եւ իրաւարարին վարձ պէտք չէ տեսնուած ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած) — Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը իր սովորութեան համաձայն այս տարի ալ տօնեց 1915 Մայիս 7ի հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը ։

Մայիս երկուքի կիրակին իսկապէս տօնական օր մը եղաւ Մարսիլահայ բնորանի հասարակութեան համար ։

Մաղընոյի գոյգ սրահները շատ նեղ կուգային նման հսկայ տօնակատարութեան մը ։ Ժողովուրդը խուռներամ իր ներկայութեամբը լուռ, բայց շառաչուն ապտակը կ՚իջեցնէր հայանուն մարդոց խմբակցութեան գլխուն, որոնք տօնակատարութեան նախօրեակին իրենց Փարիզեան թերթուկին մէջ յօդուածաշարք մը տալով պատակ ուզէին Հայուն ազգային ոգին ջլատելու՝ յանուն տիեզերական եղբայրութեան ...։

Ճիշդ ժամանակին կատարուեցաւ բացումը Ֆրանսական քայլերգով եւ «Մաղկիր ազատ»ով որ խմբերգեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սէնթ Անի Նոր Սերունդը Գ. Հ. Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ ։

Միութեան ատենապետ Գ. Վարդան Պանոսիկեան կարդաց իր բացման ճառը՝ ուրկէ կ՚արժէ տալ քանի մը հատուածներ ։

« Շնորհիւ տասնեակ տարիներու յեղափոխական կուսակցութիւններու գործունէութեան, եւ ժողովրդական իսկապէս միացեալ ճակատի, Վասպուրականը կրցաւ դիմադրել Թուրք կառավարութեան կանոնաւոր բանակին, Թուրք ու Քիւրտ արիւնարբու խուժանին, դիմացաւ երեսուն օր ու գիշեր անընդհատ ։ Ոչ ոք կրնայ ուրանալ, թէ Վասպուրականի երկու հարիւր հազար հայ ժողովուրդը ենթարկուած պիտի ըլլար ջարդի, թալանի ու տեղահանութեան եթէ չըլլային յեղափոխական կուսակցութիւններու գործունէութիւնն ու զոհաբերութիւնները » ։

Ու նախագահը հանդիսականները հրաւիրեց վայրկեան մը ոտքի կենալ յարգելու համար հայ ժողովուրդի ազատագրութեան հերոսներու յիշատակը ։

Ծոխ էր գեղարուեստական բաժինը ։ Գ. Աւտոյեանի երկու մեներգները ունկնդրուեցան հաճոյքով ։ Զէօբէքճեան իր երկու պզտիկաշակերտներովը ջութակի, իսկ Օր. Նիլսաա դաշնակի նուագածութեամբ արժանացան ծափերու ։ Կարօ Արքահամեան երգեց գովելի յաջողութեամբ « Այ վարդ», ուրկէ վերջ Գ. Կար. Բօյատեան, իբրեւ Հայկ. Դատի յանձնախումբի ներկայացուցիչ համառօտ կերպով բացատրելէ վերջ հերոսամարտի ոգին եւ անոր բարոյական մեծ արժէքը ըսաւ. « Ի՞նչ պիտի ըլլար եթէ Վասպուրականն ալ նման միւս հայկական գաւառներու չունենար հերոս ղեկավարութիւն, եթէ ժամանակին ցանուած չըլլար յեղափոխութեան հունտը ։ Վանի հերոսամարտով առեղծուած է հայկ. տառջին հանրապետութիւնը, որուն շարունակութիւնն է այս օրուանը եւ պիտի ըլլայ վաղուան ամբողջական Հայաստանը» ։

Օր. Հացադուրեան նուագեց ու երգեց միայնակ, «Կռունկ»ը եւ «Քէլէ քէլէ»ն, հանդիսականները պահելով հիացումի մէջ ։ Մեներգեց Գ. Հ. Համբարձումեան քանի մը հայրենասիրական երգեր որոնցմէ ամէնէն հոգեթովն էր « Հայրիկ հայրիկ»ը ։

Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ Գ. Մեսրոպ Գույումճեան «Արեւմուտք»ի խմբագիրը, որ կը գտնուէր Մարսէյլ ։ Ան կարճ եւ ազդու, բացատրեց հայկական սրբազան աւանդութիւններու ազդեցութիւնը ժողովուրդին վրայ եւ եզրակացուց. «Ժողովուրդները պահողը իրենց պատմութիւններն են, իսկ հայ ժողովուրդը առաւել եւս կապուած է իր պատմութեան ։ Յիշատակի տօնակատարութիւնները, ազգապահպանման ամէնէն հաստատուն ապաւէններն են ։ Յեղափոխական գաղափարներն են որ տոկուն կը դարձնեն մարդը ։ Հայկ. .ահապետը ըսաւ Բէլին, «Ես կը մերժեմ քու բերքի դաշտերդ, ես կ՚ուզեմ ազատ ապրիլ իմ հողին վրայ» ։ Վանի հերոսամարտը հայ ազատագրութեան կռիւն է, յիշատակելի մեծ գործ մը, պէտք է խօսեցնել մեծ գործերը, ըլլայ երկրին մէջ կամ երկրէն դուրս » ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Շանթ» թատերախումբը ներկայացուց յիշեալ հերոսամարտի թատերգութեան մէկ մասը ։ Յաջողապէս կատարեցին իրենց դերերը, մանաւանդ ընկերներ Սէրժ՝ Վռամեանի, Մակարեան՝ Իշխանի, Քէնտիրեան՝ Արամի եւ Մութաֆեան՝ Ճէվտէտի դերերուն մէջ ։ Վերջին խօսքն էր Փարիզէն հրաւիրուած Ղեւոնդ Մելոյեան, հերոսամարտի թատերգութեան հեղինակը որ ամփոփ նկարագրութիւնով մը պարզեց հերոսամարտին զանազան անցքերը, թէ ինչպէ՞ս անհաւասար կռիւ կը մղուէր, թէ ինչ մեծ զոհողութեան ոգի կը տիրէր Վասպուրականի ողջ հայութեան մէջ, կիներ, ծերեր եւ պատանիներ, առանց դաւանանքի ու գաղափարի խտրութեան, մահուան դէմ կը վազէին հրճուանքով ։ Ես այսօր ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստած եմ, հայրենասիրութեան վարագոյրին ետեւ թաքնուած, կեղծիքի ասպետներուն կողմէ ։ Կ՚ուզէի երկու խօսքով պատասխանել, իմ հերոս ու նահատակ ընկերներուս կողմէ, բայց ես պիտի լռեմ այսօր, դուն հայ ժողովուրդ, քու ներկայութիւնդ լաւագոյն պատասխանն է, հողիով ալասերած խմբակին » ։

Գ. Պանոսիկեան կարդաց մէկէ աւելի ուղերձներ ։ Որոնցմէ .— «Վասպուրականը մեր յեղափոխական մաքառումներուն օրրանը եղած է ։ Անոր 1915ի յաղթական հերոսամարտը, մեր յեղափոխական պատմութեան անզուգական կոթողներէն մին կը կազմէ» ։ (Ս. Դ. Հնչ. կուսակցութեան Մարսէյլի մասնաճիւղ՝ կնիք) ։

« Վասպուրականի հերոսամարտի շնորհիւ էր որ ներկայ Հայաստանի կորիզը կը դրուէր 1918 Մայիս 28ին ։ Վստահ ենք՝ օր մը չարքմբանտեսուած տօնակատարութիւններու կարգին պիտի տօնուի նաեւ Վանի հերոսամարտը մեր հայրենիքին մէջ» ։ (Քղի Հայր. Միութիւն) ։

Հրաւէրին պատասխանած էին նաեւ ղրկելով իրենց ներկայացուցիչները Հ. Յ. Դ. կողմէ Աստուր Քէօսէեան, Հ. Ա. Ը. Միութեան կողմէ Ենովք Արմէն ։ Ներկայացուցիչներ եկած էին նաեւ Հայ Բարեգործականէն եւ Ռամկ. Ազատ. կուսակցութեան կողմէ ։

Ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր տեղի ունեցան հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՇԱԲԱԹ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ - ՀԱՆՏԱՅԻ ճեպընթացով ճամբոր - դող փոքրուկալցի մաքսանենգի մը պայուսակին մէջ մաքսի պաշտօնեաները գտան խոշոր «սանտ-վիչ» մը, որ փոխանակ միս կամ պանիրի ու կարագի, իր մէջ կը պարունակէր անգլիական ոսկիներ, 900.000 Ֆր. արժէքով ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ Նախարարութիւնը կը յիշեցնէ թէ՝ տարեկան մինչեւ 100.000 Ֆրանք շահողները զերծ կացուցուած են տուրքի յայտարարութիւն ընելէ ։ Իսկ անոնք՝ որ այս գումարէն աւելի շահած են, պարտաւոր են իրենց տուրքի յայտարարութիւնը Ուղղակի Տուրքերու հակակշռիչ պաշտօնեային ղրկել, ամէնէն ոչ մինչեւ 15 Մայիս, պայմանաժամի նոր երկարաձգում պիտի չըլլայ այլեւս ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Պէնէլիւքսի պատուիրակութեանց պետերը երէկ համաձայնեցան Լոնտոնի մէջ, վերստին քննելու համար Գերմանիոյ վերաբերեալ հարցերը ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ խորհրդարանը միաձայնութեամբ քուէարկեց նոր Սահմանադրութիւնը ։ Չհաստատուած լուրի մը համաձայն Նախագահ Պէնէշ պիտի չուզէ ստորագրել այս Սահմանադրութիւնը ։

ՓԷՌՍԱՆ - ԳՈՄՈՆԻ կայարանին մօտ, առջի գիշեր, կառախումբ մը զարնուեցաւ ճամբորդի ինքնաշարժ կառքի մը եւ ջախջախեց զայն ։ Երեք մեռեալ եւ 12 ծանրապէս վիրաւորուածներ կան ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երկաթուղիներու պաշտօնեաներու երեք սէնտիքաները գործադուլ ընելու որոշում առած ըլլալով, նախագահ Թրումըն հրամանը տուաւ շոգեկառքերու երթեւեկը զինուորնե-րով ապահովել ։ Կը կարծուի թէ սէնտիքաները ետ պիտի առնեն գործադուլի որոշումը, եթէ Դաշնակցային Դատարանը վճիռ մը արձակէ այս մասին ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուեցաւ Լուիճի Էյնոտի, որ ազատական կուսակցութեան կը պատկանի եւ ելմտական խնդիրներու տաղանդաւոր մասնագէտ մըն է ։ Նոր Նախագահը յայտարարած է թէ դահլիճին կազմութիւնը պիտի յանձնէ քրիստոնեայ դեմոքրատ կուսակցութեան պետ Տէ Կասփէրիի ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերու ։

ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Սալ Մազընոյի մէջ ։

Կը նախագահէ Ընկեր Ս. ՏԷՐ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ
Կը խօսի Ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ ։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Կը նուագէ Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը ։
Մուտքը ազատ է ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն իր խորունկ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Գ. Կարապետ Երիմեանին, ընկեր Վարդան Երիմեանին (Սէնթ Էթիէն) եւ Նոր Սերունդական ընկեր Բարսեղ Երիմեանին, իրենց կնոջ, մօր, ազգականին ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԵՐԻՄԵԱՆի անակնկալ մահուան առթիւ ։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ընտանեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Հոգեգալուստի երկուշաբթի օրը, 17 Մայիս, ժամը 4ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, Մարսէյլ ։ Զուարթ խմբերգներ ու մեներգներ ։ Ընտիր օրքեսթրը ։Սինեմա ։ Մաքուր եւ դիւրամատչելի պիւֆէ ։ Մուտքը ազատ է. ու սիրով կը հրաւիրուին բոլոր երգասէրներն ու համակիրները ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Բարսեղ Երիմեանին, իր մօր՝ Տիկ. ԱՆԱՀԻՏ ԵՐԻՄԵԱՆի անժամանակ մահուան առթիւ ։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ամէն կիրակի ժամը 10.45ին Լիւքսէմպուրկի սրահին մէջ, 58 rue Madame 'métro Notre Dame des Champs) ։ Կը քարոզէ Ֆրանսահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ Փրոֆ. Խայիկեան ։ Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է՝ «Աստուած մեզի տուած է քաջութեան, զօրութեան եւ սիրոյ հոգին» ։ Իսկ երկուշաբթի 17 Մայիս ժամը 3էն 7 տեղի կ'ունենայ հանդէս տօնավաճառ մը նոյն սրահին մէջ ։ Պիտի ներկայացուի (Հայ տառեկոծ գինար) ։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, թէաթրը Միւնիսիբալի մէջ ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

×

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ կը տօնուի Մայիս 23ին ։ Նկատի ունենալ թուականը ։

Այրի Տիկին Սօֆի Մելքոնեան, Այրի Տիկին Տիգրանուհի Մելքոնեան, Տօքթ. Արմենակ Թօլօլեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչմանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Նալբանտեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Արաքսի Գերպերեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր Տիկ. Սեդրոս Բարունեան, Գ. Զաւէն Գերպերեան ինչպէս նաեւ Մելքոնեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն զաւակին, եղբօր, ազգականին՝

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆի

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 10 Cochinի հիւանդանոցը, 46 տարեկան հասակին ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 14, կէսօրէ վերջ ժամը 14.15ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին 15 rue Jean Goujon ։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Թիէյ գերեզմանատուն ։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել ։

ՀԱՆԴԷՍ-ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի Նոր Սերունդի «Մասիս» խումբի հանդէս խնջոյքը. Մայիս 16ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ 11 ։ Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ ։ Մասնակցութեամբ բոլոր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն ։ 149 Ave. d'Aargenteuil ։

Փոխադրութեան միջոց.— Porte de Clichyէն 140 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Ave. Guillmain St. Lazereէն կայ երկաթուղի ամէն տասը վայրկեանը, իջնել Պուա Քոլոմպ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՒՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լի հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զուարթ անակնկալներով ։

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի « ՀԱՐՍԸ » ։

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով ։ Մուտք՝ 100 Ֆրանք ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Գ. Կարապետ Երիմեանի եւ պարագաներուն իր տիկնոջ Տիկին ԱՆԱՀԻՏԻ կսկծալի մահուան առթիւ ։ Մեր ցաւակցութիւնները նոյնպէս ընկեր Վ. Երիմեանին ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին ։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները ։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Հայերէնի դասեր ժամը 8—9 ։

ՎԻԷՆԻ Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեանի Ակումբին մէջ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն ։

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը երկուշաբթի 17 Մայիսին ժամը 8.30ին Երիմեան սրահը, 2 rue de la Défense ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ, օրակարգ պատգամաւորի ընտրութիւն ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ, Զարուհի խումբերու եւ կրտսերներու ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան»սրահին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի անդամական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական տեղը ։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին «Հրայր» Ակումբը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ԻՆ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄԸ, Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին հետ, 16 Մայիս Կիրակի ժամը 3ին, St. Loup իրենց սեփական դաշտին վրայ ։ Հովանաւորութեամբ Mr. Abelly ։

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷՆ կուզայ յայտարարելու որ — բացուած է Համօ Օհանջանեան Գրադարան իր Ակումբին մէջ, յարգոյ հասարակութեան առջեւ ։

Փափաքող ընթերցասէր հասարակութիւնը կրնայ օգտուիլ գրադարանիս ճոխ գրքերէն ։ Դիմել ընկեր Ալեքսան Ալեքսանեանին, ամէն կիրակի առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ 12 (Ակումբին մէջ) ։

Այս առթիւ կը խնդրուի Ազգային մշակոյթը իր բարձրութեան վրայ պահող գրասէր բարեկամներէ եւ գրական հաստատութիւններէ որ բարի ըլլան իրենց գրենական նուէրներով օժտել եւ ճոխացնել գրադարանս ։

Առաքումներ ընել հետեւեալ հասցէով՝
Mr. Sarkis Rustikian, 12 rue Girard. Vienne (Isère) ։

Նաեւ Կոմիտէս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան որ ակումբս վարձու կը դրուի նշանտուքի, հարսանիքի, հանդէսներու, երեկոյթի ցերեկոյթի ։ Օժտուած բոլոր յարմարութեամբ ։ Պայմաններու համար դիմել ընկեր Սարգիս Ռըստիկեանին ։

— 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948 — Գոմոնահայեր, պատրաստուեցէք եւամհամբեր սպասեցէք 5 ՅՈՒՆԻՍԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի « Զաւարեան » ենթակոմիտէի սարքելիք անակնկալին — 5 ՅՈՒՆԻՍ 1948 ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 14 MAI 1948 — Ուրբաթ 14 ՄԱՅԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5341—Նոր շրջան թիւ 950 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին 5 Ֆր.

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

ԶԳՏՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Սմիթհի եւ Մոլոթովի միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրներուն առթիւ երկու օրէ ի վեր միջազգային մամուլին մէջ պարզուած հակաճառութիւններու ընթացքը ճշդուեցաւ երեք դէպքերով. ատոնք են՝ Մարշըլի յայտարարութիւնները մամուլի ներկայացուցիչներուն, Պէվինի յայտարարութիւնները Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, եւ Բիտոյի զեկոյցը Ֆրանսայի նախարարաց խորհուրդին մէջ: Այս բոլորին մասին խօսելէ առաջ, տանք միջազգային այլեւայլ շրջանակներու մէջ յայտնուած կարծիքներն ու տպաւորութիւնները :

**

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրները՝ որոնց հակիրճ բովանդակութիւնը տուած էինք երէկ, դաշնակից մայրաքաղաքներուն մէջ առաջ բերաւ դիւանագիտական եռանդուն գործունէութիւն մը. իսկ համաշխարհային մամուլին մէջ՝ այլապան մեկնութիւններ :

Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ զարմանք եւ նեղութիւն պատճառած է այն իրողութիւնը՝ որ Մոսկուա ամերիկեան եւ սովետական ծանուցագիրները հրատարակութեան տուած է, առանց հաւանութիւնը առած ըլլալու Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութեան: Կը ըսուի նոյնիսկ զոր. Մարշըլ որ, [illegible] Մոլոթովի լարած ծուղակին մէջ ինկած է.

Ըստ ոմանց, ամերիկեան ժողովուրդին [illegible] ցուցիչներու [illegible] այնքան դժուար [illegible] տպաւորութիւն զոր [illegible] մը հետ կնքուած զինադադարը, ժամանակին: Ամերիկայի ժողովրդեան միջին դասակարգը որ քանի մը շաբաթէ ի վեր պատերազմի վախեր ունէր, յանկարծ լաւատես դարձած է: Կը կարծէ հիմա որ Ամերիկայի եւ Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ ուղղակի շփում առաջ պիտի գայ, եւ բոլոր դժուարութիւնները պիտի անհետանան մոգական գաւազանի մը զօրութեամբ :

Քաղաքական շրջանակները շատ աւելի պաղարիւնութեամբ կը դիտեն կացութիւնը. արտաքին նախարարութիւնը շատ վերապահ է նոյնիսկ: Անշուշտ, Մարշըլի քանի մը օր առաջ ըրած յայտարարութիւններէն յայտնի եղած էր որ Ամերիկա դիտաւորութիւն չունի երբեք հակառակ խաչակրութեան ձեռնարկելու. Սակայն, պաշտօնական շրջանակները կը շարունակեն կրկնելու թէ՝ Միաց. Նահանգները պիտի չդադրին կորովի վարմունք ցոյց տալու Խորհրդ. Ռուսիոյ հանդէպ, եւ ընաւ պիտի չհաւանին «Միւնիխեան» համաձայնութիւն մը կնքել, ի վնաս արեւմտ. Եւրոպայի իրենց բարեկամ երկիրներուն: Արտաքին նախարարութիւնը գիտէ այլեւս թէ ամերիկեան եւ սովետական ծանուցագիրները շատ յոռի տպաւորութիւն թողած են Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վրայ, որոնց Ուաշինկթընի դեսպանները, իւրաքանչիւր իր կառավարութեան անունով, բացատրութիւններ խնդրած են ամերիկեան կառավարութենէն :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան մէկ բանբերը մամուլին յայտարարած է որ ամերիկեան դեսպան զօր. Պէտէլ Սմիթհի Մոլոթովի յանձնած ծանուցագիրը ոչ մէկ առաջարկ կը պարունակէ երկու մեծ պետութեանց միջեւ բանակցութիւններ կատարելու մասին: «Յստակ եւ որոշ բառերով հաղորդեցինք սովետ կառավարութեան — ըսած է այս բանբերը — որ Խորհրդ. Միութիւնն է պատասխանատու միջազգային ներկայ ճգնաժամին, եւ թէ հետեւաբար Մոսկուայի կ'իյնայ այս ճգնաժամը փարատել: Եթէ Ռուսերը հաւանին աւելի ընել իրենց քաղաքականութեան մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնելով, մենք պիտի ընդունինք բանակցութեան մտնել: Դուռը բաց է. ամերիկեան դեսպանը Սմիթհ ասկէ զատ ուրիշ բան ըսած չէ »:

★ Նախագահ Թրումընի խորհրդականներէն մէկն ալ՝ որ սովետ խնդիրներու մասնագէտ է, հետեւեալը յայտարարած է.—

«Եթէ Ռուսիա որոշ առաջարկներ ունի ընելիք, տրամադիր ենք զանոնք ուսումնասիրելու, եւ տեսնել յետոյ թէ ինչ հետեւանք կրնանք տալ անոնց: Բայց, անկեղծօրէն խօսելով, չենք գիտեր թէ բարձր անձնաւորութեանց միջեւ ըլլալիք հանդիպում տեսակցութենէ մը ինչ օգուտ կրնայ առաջ գալ որ մինչեւ հիմա փորձուած չըլլայ: Չենք ուզեր հասարակութեան սա խաբուսիկ յոյսը ներշնչել որ համաշխարհային դժուարութիւնները կրնան լուծուիլ, եթէ Թրումըն եւ Ստալին իրարու հանդիպին անգամ մը»:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներու՝ մէջ տիրող վերապահութիւնը յատկանշական է. նախ, անոր համար որ ամերիկեան եւ սովետ ծանուցագիրները գաղտնի պահուած էին Անգլիայէ, որ անոնց բովանդակութեան տեղեկացած է Մոսկուայի ձայնասփիւռին միջոցաւ միայն: Երկրորդ, որովհետեւ Մոլոթովի պատասխանը ուրիշ բան չէ, այլ՝ երկար ամբաստանագիր մը ամերիկեան քաղաքականութեան դէմ արդէն նոր բան մըն ալ չի պարունակեր. հետեւաբար, այս ամբաստանագիրը չէ որ երկու պետութեանց մէջ պիտի կրնայ դիւրացնել բանակցութիւնները: (Ն. ԽՄԲ. — Ամերիկա ալ նոյնը ըրած չէ՞ միթէ, քանի որ իր ծանուցագրին մէջ պարզած է լոկ իր մինչեւ հիմա հետեւած քաղաքականութիւնը, առանց ըսելու թէ՝ ինչ փոփոխութիւններ կ'ուզէ մտցնել անոր մէջ, Խորհրդ. Միութեան կասկածոտութիւնը փարատելու համար) :

Սակայն, «Թայմզ» եւ «Մանչեսթըր Կարտիըն» սա կարծիքէն են որ բարեյաջող արդիւնքներ կրնան տալ առաջարկուած խօսակցութիւնները, միայն թէ՝ ըստ «Թայմզ»ի պէտք չէ որ այս խօսակցութիւնները յապաղեցնեն արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն հետ սկսուած բանակցութիւնները :

ՄԱԿի ՄԷՋ

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Թրիկվ Լի գոհունակութիւն յայտնած է ծանուցագիրներու փոխանակութեան համար, ինչ որ նշան մը կը նկատէ թէ Միաց. Նահանգները եւ Խորհրդ. Միութիւնը պիտի փորձեն զիրենք իրարմէ բաժնող վէճերը լուծելու. միայն Լի յոյս յայտնած է որ երկու մեծ պետութիւնները իրենց բանակցութիւնները վարեն ՄԱԿի սկզբունքներուն համաձայն :

ՄԱՐՇԸԼԻ ՃՇԴՈՒՄՆԵՐԸ

Զօր. Մարշըլ իր շաբաթական յայտարարութիւնները ընելով մամուլի ներկայացուցիչներուն, հետեւեալ ճշդումները կատարած է Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրներուն մասին:

Ամերիկայի արտաքին նախարարը ըսած է, նախ, թէ՝ աւելորդ է անգամ մը եւս սեղանին շուրջը բոլորուիլ, տեսնելու համար պարզապէս որ անկարելի է համաձայնութեան գալ: Եթէ բանակցութիւններ կատարել հարկ ըլլայ, պէտք է որ անոնք տեղի ունենան ձեռնհաս ժողովներու մէջ, ինչպէս Ապահովութեան Խորհուրդը, Բեռլինի Միջազգային Հակակշիռ Խորհուրդը, Քորէայի Յանձնաժողովը եւ Աւստրիոյ հետ կնքուելիք հաշտութեան համար գումարուած արտաքին նախարարներու օգնականներուն Խորհուրդը :

Հաստատելով այն՝ ինչ որ երէկ Նախագահ Թրումըն հասկցնել ուզած էր, Մարշըլ յայտարարած է որ Ամերիկայի Մոսկուայի դեսպան զօր. Սմիթհ սովետ կառավարութենէն խնդրած չէ սկսիլ ընդհանուր վիճաբանութեանց կամ բանակցութիւններու: Ամէն պարագայի մէջ, ամերիկեան կառավարութիւնը միտքէն չէ անցուցած Խորհրդային կառավարութեան հետ առանձինն խօսիլ այնպիսի խնդիրներու մասին՝ որոնցմով կը շահագրգռուին ուրիշ կառավարութիւններ ալ :

Յետոյ, լրագրողի մը սա հարցումին պատասխանելով թէ՝ բանակցութեան պիտի սկսուի՞ եթէ [illegible] նախաձեռնութիւնը առանձինն Խորհրդ. Միութիւն, Մարշըլ յայտարարած է. «Ինծի համար [illegible] կարելի է մեղմացնել երկու պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող ճգնաժամը»: Արտաքին նախարարը ըսած է նաեւ որ Խորհրդ. Ռուսիա, հակառակ անցեալի մէջ իր ընդգրկած ուղղութեան, ինք պէտք է տայ իր բարի կամեցողութեան շօշափելի փորձերը. չի բաւեր որ նախաձեռնութիւն առանձնէ նէ բանալու համար միայն թէ կ'ուզէ բանակցութիւնները շարունակել :

Զօր. Մարշըլ աւելցուցած է, ըսելով թէ՝ Մ. Նահանգները կը կարծեն որ բանակցութիւնները վարելու լաւագոյն եղանակը դիւանագիտական ճամբով գաղտնի խորհրդակցութիւններ վարելն է: Ամերիկա որեւէ խնդիր յարուցանել չուզեր այն կարեւոր հրատարակութեան համար՝ զոր սովետ կառավարութիւնը փութացած էր ընելու, հրատարակելով Զօր. Սմիթհի եւ Մոլոթովի միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրները, թէեւ այսպիսի վարմունք մը հակառակ ըլլայ ընկալեալ սովորութիւններուն :

ՊԷՎԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվին, երէկ, երեսփ. ժողովին մէջ բրաւ հետեւեալ իմաստով յայտարարութիւն մը .—

Անկեղծ ըլլալու համար, պէտք է ըսեմ որ չեմ առաջարկեր մասնակցելու Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ այլեւս նոր բանակցութեան, մինչեւ որ գետինը հարթուած չըլլայ: Այսպիսի փորձերու մէջ շատ անգամ ձախողումներու հանդիպած եմ, նախապատրաստական կարեւոր աշխատութիւն մը կայ ընելիք, նոր բանակցութեան սկսելէ առաջ: Գալով ծանուցագիրներու Մոսկուայի կողմէ ժամանակէն առաջ հրապարակուելուն, Պէվին ըսած է. թէ՝ երկրի մը դեսպանը ուրիշ երկրի մը արտաքին նախարարին հետ համարձակօրէն տեսակցած ատեն վստահ պէտք է ըլլայ որ իր խօսքերը պիտի չհրապարակուին, ու եթէ հակառակը պատահի, այն ատեն, այսպիսի վարմունք մը ոչ միայն աններելի կ'ըլլայ, այլ նաեւ՝ խաղաղութիւնը անկարելի կը դառնայ: Պէվին յայտարարած է նաեւ որ, առկախ խնդիրներու կարգադրութեան փափաքող ըլլալով հանդերձ, ինք պիտի շարունակէ Եւրոպայի վերակառուցման եւ Հինգերու ուխտով ճշդուած քաղաքականութիւնը. այս ուխտը ոչ մէկ պետութեան դէմ է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Երէկուան Նախարարաց խորհուրդին մէջ,

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՓՐՈՖ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

Մեծանուն գիտնական Փրոֆ. Երուանդ Մանուէլեանի յուղարկաւորութիւնը արժանավայել շուքով կատարուեցաւ երէկ Փարիզի հայ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Եկեղեցին լեցուած էր հայ եւ օտար խուռն եւ ընտրեալ երկսեռ բազմութեամբ մը որ եկած էր իր վերջին յարգանքն ընծայելու ննջեցեալին՝ բայց բազմաթիւ ազգակիցներու եւ բարեկամներու խոր յարգանքն ու սէրը վայելող այս համեստ ու պատուական մարդուն :

Դամբանականը խօսեցաւ Արտաւազդ արք. որ վեր հանելով հանգուցեալին գիտական մարդու արժանիքները, Հայաստան երթալու եւ իր Հայրենիքին ծառայելու բուռն փափաքը, անշահախնդրութիւնն ու պարզութիւնը:

Տոքթ. Քօլօլեան յանուն բժշկական միութեան իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Բասթէօրեան Հաստատութեան ներկայացուցիչներուն որոնք եկած էին հրաժեշտ տալու իրենց վաղեմի ընկերոջ :

Փրոֆ. Աղաջանեան պարզեց Մանուէլեանի գիտական աշխատանքները եւ անոնց արժէքը, ու արտասուաթոր աչքերով հրաժեշտ տուաւ իր բարեկամին:

Պ. Արշակ Զօպանեան որու դպրոցական ընկերն էր հանգուցեալը հայերէն եւ ֆրանսերէն ներկայացուց տաղանդաւոր գիտունը որ հակառակ բժշկական վկայագիր ունենալուն, փոխանակ շահաբեր այդ ասպարէզին հետեւելու, ինքզինքը նուիրեց անշահախնդրաբար զուտ գիտական աշխատութեանց որուն մէջ արժանացաւ Ֆրանսայի մեծ գիտուններու գնահատութեան. Հանգուցեալը [illegible] մէկն էր միանգամայն [illegible] Պ. Զօպ. [illegible] հատուած կարդաց այդ քերթուածներէն :

Փրոֆ. Մանուէլեան Թղթակից անդամ ըլլալով Երեւանի ակադեմիային Խորհրդային դեսպանատան կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայ էր եւ խրինցմէ պաշտօնատար մը ռուսերէն դամբանականով մը ցաւ յայտնեց այս կորուստին առթիւ :

Բասթէօրեան հաստատութեան պատուիրակութեան կողմէ ալ խօսեցաւ հանգուցեալին ընկերներէն մէկը, վեր հանելով հայ գիտնականին անխոնջ աշխատանքը եւ տուածարդիւնքները գիտութեան :

Դամբանականներէն յետոյ հանգուցեալին դագաղը յատուկ մեքենայով մը փոխադրուեցաւ Կրըմէյի դիեզմանատունը ուր ամփոփուեցաւ իր մարմինը:

Քանի որ «ազգային յուղարկաւորութիւն» յայտարարուած էր, կարելի չէ՞ր արդեօք որոշ. կոհողութեամբ մը հայ ազգին պատիւ բերող այս անձնաւորութիւնը թաղել Փէր Լաշէզի մէջ, ուր վայել էր:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐ ԱՄԵԱԿԸ

Խաչատուր Աբովեան անծանօթ անուն մը չէ. անիկա հիմնադիրներէն մէկն է եւ թերեւս մեծագոյնը արեւելահայ նորագոյն գրականութեան, վերածնունդին եւ աշխարհաբար լեզուի։ Ան ծնած է Երեւանի մօտ՝ Քանաքեռ գիւղին մէջ, 1804ին։ Ան ապրած է կարճ կեանք մը, ընդամէնը 44 տարի եւ, 1848 թուի Ապրիլ 2ին, կամ մեր թուականով Ապրիլ 15ին, ընդմիշտ եւ անակնկալ կերպով անյայտացած է մեր կեանքի հորիզոնէն։

Այդ թուականէն մինչեւ այսօր լման 100 տարի է անցած. կատարուած են բազմաթիւ պրպտումներ լուծելու համար Աբովեանի անյայտացման մեծ առեղծուածը, որ սակայն չէ պարզուած։ Ինչ որ ըսուած ու գրուած է, եղած են միայն ենթադրութիւններ։ Ոմանք ըսած են որ ռուսական իշխանութիւնը համարելով Աբովեանը «վտանգաւոր գործիչ մը», անյայտացուցած է զայն կամ աքսորած է Սիպիր՝ ուր ան մեռած է, աշխարհէն բոլորովին կտրուած։ Ուրիշներ ըսած են որ գրաւուած 1848ին Եւրոպայի մէջ տեղի ունեցող յեղափոխութենէն, ան անցած է Արաքսը, մտած է Թուրքիա, ուրկէ ալ Եւրոպա անցնելու համար։ Ուրիշներ համարած են զայն զոհ մը սիրոյ։ Շատեր ալ կարծիքով ալ Աբովեան տեսնելով իր եռանդներու եւ իտէալի խորտակումը, իր դէմ նիւթուած անտանելի խաղերն ու դաւերը, անձնասպանութեամբ վերջ տուած է իր կեանքին՝ կամ Հրազդանի ալիքներուն յանձնուելով եւ կամ անդունդի մը մէջ նետուելով։ Ասոնք բոլորը սակայն ենթադրութիւններ են. պարզ իրողութիւնը այն է միայն, որ մէկ դար առաջ հայութիւնը կորսնցուց մէկը իր մեծագոյն ռահվիրաներէն եւ ազգային կեանքի վերանորոգիչներէն։ Հաւանաբար Աբովեան ինք ուզած է հեռանալ այս աշխարհէն՝ չկրնալով այլեւս տոկալ դաւերու եւ իրեն համար ստեղծուած թշուառ պայմաններու։

Աբովեան եղած է արեւելահայոց աշխարհաբար լեզուի հիմնադիրներէն մէկը։ Ան սկիզբը գրած է գրաբար, նոյնիսկ անոր բազմաթիւ նամակները կազմուած են գրաբար լեզուով. բայց ան շուտով հասկցած է որ ապագան աշխարհաբարինն է։ Այնուհետեւ, այդ լեզուով ալ ան գր[illegible] պատկերացումութեան լոյս չեն տեսած. Աբովեան ունի շատ գրուածքներ, որոնք մնացած են անտիպ մինչեւ վերջին տարիները։ Հայաստանի մէջ, յատուկ Յանձնախումբի մը միջոցաւ, վերջին տարիներուն ջանքեր կը թափուէին հաւաքելու Աբովեանի բոլոր գործերը եւ չորս հատորներով լոյս ընծայելու զանոնք։ Վստահ ենք որ Աբովեանի հարիւրամեակի առթիւ այդ աշխատանքը արդէն յաջողութեամբ կատարուած է։

Աբովեանի մեծագոյն գործը սակայն, որ հայ գրականութեան ամէնէն անմահ եւ կոթողական աշխատանքներէն մէկն է, անոր «Վէրք Հայաստանի» հատորն է։ Ան գրած է ու վերջացուցած է այդ գիրքը 1840 թէ 41 թուին, բայց ան լոյս տեսած է 1858 թուին, այսինքն հեղինակի մահուանէն ճիշդ 10 տարի վերջ։ Այդ գիրքը թէեւ աշխարհաբար, բայց գրուած է ռամկական ու տեղական լեզուով եւ լի օտար բառերով, մանաւանդ թուրքերէն բառերով։

Բայց այդ հատորի մէջ է որ մենք կը տեսնենք Աբովեանի իրական հոգին, անոր մեծ սիրտը, [illegible], հրեղէն զգացումները, կը տեսնենք անոր սէրը դէպի հայրենիքը, ժողովուրդը, սէրը դէպի անոր անցեալը եւ պայծառ յոյսը դէպի անոր ապագան։

«Վէրք Հայաստանի»ն փոթորկի կամ մրրիկի նման բան մըն է, որ կը ցնցէ ամէնէն անզգայ հոգիներն անգամ։ Հոն է հայ ժողովուրդը՝ իր բոլոր ցաւերով ու խեղճութիւնով, հոն է հայ գիւղացին՝ իր առօրեական կեանքով, իր զուլումներով, իր ծուռ վիզով ու կորացած մէջքով, հոն է նաեւ հայ ըմբոստ ոգին՝ անձամբ Աղասիի ու ընկերներու միջոցաւ, հոն այդ օրերու պարսիկներ եւս, բութ, անզգայ, անգութ, անողոք ու արիւնածարաւ։

«Վէրք Հայաստանի»ն իրական կրակ մըն է, որ ժայթքած է Աբովեանի հոգիէն, կրակ մը, որ Րաֆֆիէն առաջ իր առաջին կայծերն է նետած եւ հրդեհած բովանդակ հայութեան կեանքը։ Ափսոս որ այդ գիրքը իր տեղական լեզուին պատճառով արեւմտահայ զանգուածներու մէջ չունի այն ժողովրդականութիւնը, որ ունին Րաֆֆիի կամ Ահարոնեանի գրքերը։ Կ'արժէ եւ պէտք է որ «Վէրք Հայաստանի»ն վերածուի արդի աշխարհաբար լեզուին եւ տարածուի հայ ժողովուրդի լայն զանգուածներուն մէջ։

×

Ո՞ւր է այսօր Խաչատուր Աբովեանի շիրիմը. մենք այդ չգիտենք եւ թերեւս ընդմիշտ հայութիւնը չգիտնայ թէ ուր կը հանգչին 19րդ դարու իր մեծ ու անմահ զաւակի ոսկորները։ Սակայն, եթէ մեզ անյայտ կը մնայ վայրը Աբովեանի նիւթական շիրիմի, բայց մենք գիտենք որ Աբովեան իր կատարած մեծ ու անմահ գործով, շատոնց իր տեղը գրաւած է ամէն մէկ հայրենասէր ու երախտագէտ Հայու սրտին մէջ։

Շատ կանուխէն, 1913—14 թուին, Փարիզի մէջ, հայ անուանի արձանագործ մը՝ Ա. Տէր Մարուքեան, պատրաստած էր սքանչելի մէկ արձանը Աբովեանի։ Առաջին մեծ պատերազմը պատճառ եղաւ որ ան չփոխադրուի Երեւան եւ մնայ Փարիզ։ 1920 թուին Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւնը գնեց այդ արձանը եւ պիտի փոխադրէր Երեւան, երբ վրայ հասաւ հայ թշնամական պատերազմը՝ տակն ու վրայ ընելով ամէն հաշիւ։ Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ մեր պատուիրակութիւնը Երեւանի կառավարութեան նուէր ուղարկեց Աբովեանի արձանը։ Երկար սպասումներէ յետոյ, Հայաստանի կառավարութիւնը 1933 Յուլիս 6ին, Երեւանի մէջ Աբովեան մեծ փողոցի գլուխը, շքեղ հանդիսութեամբ մը կանգնեցուցած է Ա. Տէր Մարուքեանի պատրաստած Աբովեանի գեղեցիկ արձանը։

Աբովեան մեծագոյն ռահվիրաներէն մէկն է ազատատենչ հայութեան եւ ան արժանի է ամէն պատուի ու յարգանքի։ Այս տարի անոր մահուան հարիւրամեակն է։ Կ'արժէ ուրեմն, որ ամէն տեղ հայրենասէր ու երախտագէտ հայութիւնը օգտագործելով այս առիթը, պանծացնէ յիշատակը իր մեծ ու տարաբախտ զաւակի — Խաչատուր Աբովեանի։

(«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»)

Հայերը Ֆրանսայի մէջ գտած են հիւրընկալ ապաստան

Le Parisien Libéréի մէջ Ֆրանսացի յայտնի լրագրող Պ. Edouard Cornet ապրիլ 20էն սկսեալ յօդուածաշարք մը հրատարակեց Paris – Babel (Փարիզ - Բաբելոն) ընդհանուր խորագրին տակ։ Հետզհետէ պատկերացուց կեանքը Փարիզաբնակ Չինացիներու, Սպանիացիներու, Իտալացիներու, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկացիներու, Ֆլանտական գաղթավայրերու ոչ-սպիտակ ցեղերուն։

Իր ամէնէն վերջին յօդուածը Պ. Cornet յատկացուց Փարիզի Հայերուն, թերթին 6 Մայիսի թիւին մէջ։ Կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը։

Փասքալ կը զարմանար Հրեայ ժողովուրդին վերապրումի մասին, հակառակ անհամար պայմաններուն... Անտարակոյս նշանաւոր փիլիսոփան նոյնքան պիտի զարմանար եթէ 20րդ դարու Հայաստանի բնակիչներուն վերապրումը ուզէր բացատրել։

Կոտորած, ջարդ, յափշտակութիւն, կցում, ամէն բան եղաւ այս պզտիկ ժողովուրդին զօրաւոր դրացիներուն կողմէ, որպէսզի ան միայն յիշատակ մը մնայ պատմաբաններու եւ գիտուններուն յիշողութեան մէջ։

Եւ սակայն Հայերը դիմացան ու մեկնեցան Միջին Արեւելքէն, ուր առածին գառնուկին պէս, կը պղտորէին գայլին խմելու ջուրը եւ Ալֆորվիլի մէջ է որ մեծ թիւով Հայեր կառուցեցին իրենց տուները։ Բայց մի հարցնէք անոնց իրենց պատուիրակութեան եւ կամ հիւպատոսարանին հասցէն... ձեզի պիտի չըսեն այս հարցումը... Ահա այս է անոնց տկար կողմը եւ այս է անտարակոյս անոնց ուժը... Ունին իրենց չարչարանքներուն յիշատակը դարերէ ի վեր եւ այն անխախտ հաւատքը թէ՝ վերջ պիտի գտնէ օր մը ամէն բան։ Ահա անոնց ուզածը։

Պատուիրակութի՞ւն։ Կը կատակէք, սիրելի պարոն։ «Չէք գիտեր թէ «պաշտօնապէս» գոյութիւն չունինք մենք այլեւս։ Մենք սովետական հանրապետութիւններէն մէկն ենք»։

1922ի վերջին գաղթականութեան միջոցին, 80000 Հայեր իբրեւ բնակավայր ընտրեցին Ֆրանսան։

Մենք դիմեցինք ամէնէն իրաւասու՝ Պ. Հը[illegible] եւ Դաշնակցական կուսակցութեան պատուիրակը ընկերվարական Միջազգայինին։

«Փարիզ հաստատուած մեր հայրենակիցները առհասարակ առեւտրական են, ադամանդավաճառ, գորգավաճառ, դերձակ, նպարավաճառ, դրօշմաթուղթերու առեւտուրով զբաղող։ Հայկական տուն մը ունինք Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի մէջ ուր 55 երիտասարդ ուսանողներ կ'ապաստանին։ Անոնք գլխաւորապէս Սուրիայէն եւ Լիբանանէն են։ Սեւրի մէջ ունինք Սամուէլ Մուրատ քոլէժ մը հայ կրօնաւորներու ղեկավարութեան տակ։ Ունինք Ժան Կուժոն փողոցին մէջ եկեղեցի մը ուր ազգային ծէսերը կը կատարուին։ Մեր կրօնքը անկախ է, ենթակայ չէ ոչ Վատիկանէն, ոչ ալ Պոլսոյ օրթոտոքս պատրիարքարանէն կախում ունի։ Մեր կրօնական պետն է Կաթողիկոս Գէորգ 6րդ։ Աղօթքները գրաբար լեզուով կ'ըլլան։ Ուրիշ եկեղեցիներ ալ ունինք Ալֆորվիլ, Արնուվիլ լէ Կոնէս, եւ մատուռ մը Շավիլի մէջ։ Կրօնական որոշ արարողութիւններ (մկրտութիւն, ամուսնութիւն) կրնան տեղի ունենալ տուներու մէջ։

— Թերթեր ալ ունի՞ք։

— Անտարակոյս բազմաթիւ թերթեր Փարիզի մէջ կը հրատարակուին կամ ամբողջովին հայերէն (հայերէն տառերով) ինչպէս օրաթերթ «Յառաջ»ը կամ կէսը հայերէն, իսկ կէսը ֆրանսերէն ինչպէս «Հայաստան» ամսաթերթը, բոլոր հայկական թերթերը դադրեցուցին իրենց հրատարակութիւնը գերմանական գրաւման տակ մինչեւ 1945։

— Արուե՞ստը։

«Մեր հայրենակիցներէն Բէժին Յովհաննէսեան, Փարիզի Conservatoireէն պարի առաջին մրցանակը առաւ երկու տարի առաջ, եւ ծանօթ է ֆրանսական շրջանակներուն։ Ինչպէս եւ մեր դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեան որ մեծ համբաւ մը կը վայելէ»։

Բաժնուելով Պ. Հրանդ Սամուէլէն կ'անդրադառնանք այս ժողովուրդին տարօրինակ ճակատագրին։ Բաղդատութիւն մը կ'ընենք մտովի, - ճոխ եւ հարուստ դղեակատիրոջ մը որ իր ստացուածքէն հետզհետէ սեփականազուրկ եղած՝ կ'ապրի օտարութեան մէջ, կահաւորուած սենեակ մը... Ասով հանդերձ երջանիկ են ապաստան մը գտած ըլլալով եւ խաղաղօրէն ապրելով

Ապրիլեան զոհ մը եւս

Աւետիս Ահարոնեան։ Քսաներորդ դարու գուսաններգուն։ Հայ երգի, վշտի ու տառապանքի երգիչ մեծ նահապետը ոչ եւս է...

Ֆիզիքապէս ոչ եւս էր-այն օրէն ի վեր երբ պատնէշին վրայ կանգնած ծովածաւալ բազմութեան առջեւ, հայ ողբերգութեան ու դիւցազներգութեան մէկ դրուագը կը պատմէր։ Այո, ինկած էր հոն՝ պատնէշին վրայ իր քարոզած ու պաշտած իտէալին հաւատաւոր բազմահազար ցեղակիցներուն առջեւ։

Եւ սակայն կ'ապրէր «Զարխի Փալակ»ի մեծանուն հեղինակը Զարխի Փալակի դաժան հարուածին տակ։ Կ'ապրէր, ու նահապետական ընտանիքի մէջ ապրող հարիւրամեայ ծերունիի մը յարգանքը կը վայելէր բոլոր անաչառօրէն ազգային կեանքի իտէալով տոգորուած իր ցեղակիցներէն, եւ մանաւանդ իր գաղափարի ընկերներէն։

Որքան որ նա անկողին գամուած ու զրկուած խօսելու, շարժելու ու գրելու կարողութենէն, իր մասին տեւէ նպաստաւոր լուր, մեզ բոլորիս սփոփանք մը, յոյս մը կուտար... այդ տառապեալ վիճակէն բուժուելու հրաշքի մը կը յուսայինք...

Եւ այսօր նա փակած է աչքերը յաւիտեան, երես դարձուցած «Նամարդ» ազգերու ու մարդոց, երես է դարձուցած բռնաւորներու ապերախտներու, եւ զէնքն ու իր գաղափարին դէմ դաւաճանող վոհմակին։

Այս Ապրիլեան զոհ մը, եւ ճիշդ այն պահուն երբ Աշխարհի չորս կողմը ցրուած հայութիւնը «դժբախտաբար բացի Հայաստանէն» Ապրիլեան եղեռնի զոհերուն յիշատակի սգահանդէսներ կը կազմակերպէ, նոր սուգ մը եւս կ'աւելնայ անոնց վրայ։ Հայ ժողովուրդը կը սգայ քեզ ով մեծանուն գիտնական, որովհետեւ դուն ամբողջ կեանքդ եւ տաղանդդ զոհեցիր այս ժողովուրդին համար։ Իբրեւ նախագահ կամ պատուիրակ շրջեցար շատ մը քաղաքներ ու երկիրներ, եւ բոլոր այն միջազգային ատեաններուն առջեւ ուր Քու ժողովուրդիդ ի նպաստ լուծում մը կամ բարիք մը կը սպասէիր։

Մեր յարգանքի քանի մը խօսքերով չէ որ պիտի պատկերացնէինք քու մեծութիւնդ։ Գրական ու բանաստեղծական հատորներդ լոյս մը փռած են [illegible], Րաֆֆիներու, Զարդարեաններու, Քրիստափորներու ու Անդրանիկներու կարգին՝ պատուաւոր տեղ ունիս մեր ազգային պատմութեան մէջ։

Քու մահէդ վերջ մեր խորշերով ու գաղափարներով աւելի սրտապնդուած թարմ շիրիմիդ առջեւ ծնկաչոք կ'աղաղակենք, «Յարգանք քեզ»։

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ապրիլ 11-24ի ձանդէսներ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ապրիլ 11-24ի սգատօնը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. եւ Ֆ. Կապ. Խաչի:

Բեմը շատ յուզիչ տեսարան մը կը ներկայացնէր իր կենդանի պատկերով, Ֆր. Կ. Խաչին եւ Նոր Սերունդի անդամներուն ջանքերով եւ մասնակցութեամբ յարդարուած։

Առ. եկեղեցական միութեան կողմէ կը նախագահէր Պ. Քիրազեան որ աւուր պատշաճի իր բացման խօսքով օրուան տօնին նշանակութիւնը ճշտեց:

Օր. Տէր Կոմսեանի երգած «Տէր կեցո»էն վերջ, Տիկին Միքայէլեան, Կապոյտ Խաչին կողմէ կը կարդայ ուղերձ մը, ուրիշ մը Նոր Սերունդին կողմէ կը կարդայ Ս. Քիւրքճեան:

Ընկեր Ղ. Թորոսեան իր ճառով Թուրքին վայրագ ծրագրին գործադրութեան անլուր յիշատակումը բրաւ եւ իր յարգանքը մատոյց մեր նահատակներուն:

Արտասանեցին Տիկիններ Կիւմիւշեան, Աւագեան եւ Օր. Գ. Թորոսեան: Ամէնքն ալ յուզումով եւ յուզելով: Խօսքը ընկ. Սիսլեանինն է, «Գաղափարի մը համար, ազատագրութեան ճամբուն ինկողները, մեռելներ չեն: Այսօր մեռելոց չէ: Նահատակները չեն մեռնիր: Մենք եկած ենք անոնց գաղափարով հաղորդուելու»:

Պ. Քիրազեան յարգելու համար Ա. Ահարոնեանի յիշատակը կը հրաւիրէ յոտնկայս մտիկ ընել «Սեւ խաւարը» երգուած Օր. Մարտիրոսեանի կողմէ:

Հանդէսը վերջացած է: Ժողովուրդը կեցած տեղը անշարժ կը մնայ:

Աքանչելի էր, ինչո՞ւ չլուսանկարեցիք կենդանի պատկերը կը լսուի աջէն ու ձախէն:
—Այսքա՞ն: — Ի հարկէ ոչ:

Նախագահը՝ Պ. Քիրազեան իր բացման խօսքին մէջ յուզումով էր որ յայտարարեց.

«Մէկ մեռել ունինք ու երկու գերեզման»...

Այդպէս ուրեմն: Այո, պէտք էր խաչաձեւել ու խաչաձեւելին, հակառակ նախորդ տարուան իրենց ողեղ փորձին երբ 47 հոգիով տօնած էին, նախաձեռնութեան պատիւը վայելելու համար: Այս տարի աւելին բրին: Հակառակ որ մէկուկէս ամիս առաջ յայտարարած էինք Ապրիլ 11-24ի սգակիրներու տօնակատարութեան Թուականը ու վայրը եւ հակառակ որ իրենք ցրած ունին եւ կրնան ուզած օրերին տօնել, մեր Թուականէն քանի մը օր առաջ յայտարարութիւններ ցրուեցին բերելու համար թէ իրենք ալ կը տօնեն նոյն օրը եւ նոյն ժամուն:

Կրոնոպլի հայութեան համակրութիւնը ? վայելող կազմակերպութեան, Պ. նախագահը, որ չփոթութիւն ստեղծելու մասնագէտ է, Վալանսէն ալ քահանայ բերել տուաւ, եւ ժամը 11ին տօնէ յառաջ պտտցուց ... «տուինօրհնէքի» համար ...

Այսքան աշխատանք եւ ճիգ յիսո՞ւն հոգի քով քովի բերելու համար:

Խրատուեցա՞ւ երբ տեսաւ սրահին լեցուն աւելի քան 350 հոգի:

Զարմանալին այն է սակայն, որ Պալիկեան քահանայ իր նախագահութեամբ եկաւ քաջալերել այս ձեռնարկը՝ որուն կխաւոր նպատակն էր մեզ խաչաձեւել, եւ չէր կրնար անտեղեակ ըլլալ Տէր հայրը:

Հետաքրքիր է գիտնալ թէ ո՞վ է պատասխանատու կրօնաւորի մը նախագահութեամբ շփոթութիւն ստեղծելու այս փորձին:

Սիսակ Սիպեան

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մեր սգատօնը եղաւ ուխտի օր մը: Սրահը լեցուն էր հայրենակիցներով: Ընկեր Ղ. Կորկոտեանը բացում կատարեց եւ Նոր Սերունդը երգեց «Մեր հայրենիք»ը որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Նախագահը քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան հանդէսի նպատակը: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Նոր Սերունդի անդամները: Գովելի էին ոտքովհետեւ բոլորն ալ հասակ նետած օտար երկնքի տակ, հայերէնը սորված էին մեր մեծ վարժարանէն, Հ. Յ. Դաշնակցութենէն: Ուղերձ մը կարդաց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Ե. Աղամեան. «Ուխտ կ'ընենք յանուն Նոր Սերունդին որ պիտի չմոռնանք մեր նահատակները»:

Հ. Յ. Դաշակցութեան «Խաժակ» խումբի կողմէ ընկեր Յ. Աճէմեան խօսեցաւ եւ ըսաւ. «Հայ ժողովուրդը չկրցաւ ուրիշ ազգերու պէս հաւաքել եւ ամփոփել իր անթիւ եւ թանկագին քաջերու եւ նահատակներու նշխարները հսկայ Պանթէոնի մը մէջ, բայց իր Նոր Սերունդի անդամները պիտի ըլլան իւրաքանչիւրը մէյ մէկ բաժակ, պահելու մեր նահատակներու մասունքը»:

Մեր օրուան բանախօսը՝ Տիկին Ն. Քիպրիթճեան, որ քանի վայրկեան խօսեցաւ, յուզումով ոգեկոչեց Մեծ ընկեր Ա. Ահարոնեանի յիշատակը, ըսելով թէ ինչ մեծ պարապ մը կը Թողուր

ան իր եռին: Թուրքը, շարունակեց Տիկինը, թէեւ ուզեց մեզ բնաջնջել երկրի երեսէն,բայց մենք, ոչ միայն չձգեցինք որ յաջողի ան իր ծրագրին մէջ, այլ՝ կերտեցինք Արարատի ստորոտը Հայաստան մը: Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով, որ յոտնկայս երգուեցաւ Նոր Սերունդին եւ ժողովուրդին կողմէ:—Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

×

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ՄԷՋ (Մարսէյլ) — Սէն Ժէրոմի Թաղական Խորհուրդը, ինչպէս անցեալ տարիներ, նմանապէս այս տարի արդար նախանձախնդրութեամբ կազմակերպեց Ապրիլեան մեծ եղեռնի մեր միլիոնաւոր եղբայրներու եւ քոյրերուն նահատակութեան սգատօնը, 25 Ապրիլ կիրակի առաւօտ, թաղիս եկեղեցւոյ կից նորաշէն սրահին մէջ: Նախ քան սգատօնը՝ տեղի ունեցաւ պատարագի եւ հոգեհանգստի արարողութիւն, եկեղեցիին մէջ, ուր պատրաստուած էր մահարձան մը՝ ծածկուած թարմ ծաղիկներով: «Արմենիա» երգչախումբը 40 անդամներով ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգիսեանի մասնակցութիւնը բերաւ:

Սգատօնին ներկայ էին Սէն Ժերոմի եւ Մարսիլիոյ շրջակայ թաղամասերէն հայ արիներ եւ արենուշներ իրենց խմբապետ եւ խմբապետուհիներով, որոնք հսկեցին կարգապահութեան:

Թաղական խորհուրդին կողմէ կանխաւ հրաւիրուած էին օրուան համազգ. սգատօնին իրենց մասնակցութիւնը բերելու, համաւայրինՖրանսայի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, թաղիս բոլոր միութիւնները եւ քաղաքական կազմակերպութիւնները: Թաղական խորհրդոյ ատենապետ Պ. Յ. Գէորգեան բացաւ սգատօնը, Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը կը հովանաւորէր յանձին Պ. Բ. Զիլճեանի որ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս մէկ վայրկեան լռութիւն պահել ի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն: Պ. Յ. Գէորգեան յանուն թաղական խորհուրդին առաջարկեց որ ամէն տարի ապրիլեան այդ օրերուն հոն ուր բուռ մը հայ կայ,տօնուի յիշատակը անոնց որ ինկան վեհ նպատակի մը համար:

«Թուրք ղեկավարութիւնը պահ մը հաւատաց իրեն հարուածին ուժգնութեան եւ կարծեց թէ հայ ժողովուրդը պիտի չկրնայ երկար ատենիհամար չոկել իր ողնահարը, փառք հայ ազատատենչ մոքին եւ բազուկին, հակահարուածը չուշացաւ բարերախտաբար, քանի մը տարի վերջ հայութեան մէկ հատուածը՝ սահմանէն անդին՝ ի գին մեծ զոհողութեան կերտեց մեր նահատակներու փայփայած երազը, հայրենիք մը, Արարատեան դաշտին մէջ: Ցարգանք եւ հանգիստ յայտնի եւ անյայտ մեր նահատակներու աճիւններուն»:

Ապա խօսք տրուեցաւ յաջորդաբար, Ազգ. Կեդր. վարչութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Պետական Կարմիր Խաչի, Նոր Սերունդի, Ռազմիկներու միութեան ներկայացուցիչներուն որոնք նոյնիմաստ խօսքերով նուիրական պարտականութիւն սեպեցին, մէկ սիրտ, մէկ հոգի, ամէն տարի վերյիշել ապրիլեան այդ յոյսի եւ հաւատքի օրերուն մեր մեռելներուն անմոռանալի յիշատակը եւ քալել անոնց գծած ճամբէն, աշխատիլ իրագործել Միացեալ Հայաստանը:

Համդիտակաց

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

Կիրակի Սալ տ'Իէնայի մէջ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ կանացի այս մեծ կազմակերպութեան Օրը, որ կը զուգադիպէր անոր Ֆրանսայի մէջ հաստատման քսանհրորդ տարեդարձին:

Սրահը լեցուն էր պաշտօնական եւ մտաւորական դէմքերով եւ Ֆր. Կ. Խաչին նուիրուող գործունէութիւնը միշտ գնահատող ընտրեալ հասարակութեամբ մը:

Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Շ. Միսաքեան բացաւ հանդէսը ընդհանուր ակնարկով մը, Ֆրանսայի գաղութին ազգ. եւ մշակութային կեանքին եւ անոր կազմակերպուելու ձգտումներուն մասին: Շեշտեց Ֆր. Կապոյտ Խաչին գրաւած պատուոյ տեղը գաղութին մէջ: Առանց մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու յիշեց Միութեան ստանձնած ծանր պարտականութիւնը, Հայ մանուկին առողջ ու հայ մեծնալու, Նոր Սերունդին այլասերման վտանգին եւ հայ կնոջ հանրային դաստիարակութեան պատասխանատու եւ դժուարին գործին մէջ: Տիկինը շնորհակալութիւն յայտնեց հասարակութեան որ միշտ նեցուկ եղած է իրենց կազմակերպութեան, ի մասնաւորի հոն ներկայ եղող Հայ Գաղթ. Գրասենեակի տնօրէն Պ. Բույնատեանի եւ Պ. Արթինեանի, ինչպէս նաեւ Հ. Գաղթականներու Խորհուրդին նախագահ Պ. Հրանդ Սամուէլի, որոնք ամէն առթիւ աջակցած են Միութեան, անոր դժուարին աշխատանքներուն մէջ:

Փարիզի մասնաճիւղի նախագահուհի Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան ամփոփ համառօտութիւնը բրաւ մասնաճիւղի գործունէութեան, թուելով մասնաւորաբար կրթական եւ առողջապահական գետնի վրայ անոր կատարած նուաճումները եւ շնորհակալութիւն յայտնեց այն բոլոր նուիրատուներուն որոնց աջակցութեամբ մասնաճիւղը կրցած է շատ չօշափելի արդիւնքներ ձեռք բերել իր ծրագիրներուն գործադրութեան մէջ:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը շատ խնամքով պատրաստուած էր: Ճաշակով եւ գեղեցիկ ընտրութեամբ մը յայտագիրը իրարու քով բերած էր մեր լաւագոյն արուեստագէտները:

Արտասանեցին Օր. Ա. Սամուէլեան Ա. Ահարոնեանէն եւ Ե. Զարենցէն, իսկ Պ. Հայկէշեան ինքնագիր երկու բանաստեղծութիւններ: Օր. Ծինճեան մեր լաւագոյն դաշնակահարուհին, վարպետ մըն էր իր ճարտար մատներով: Պ. Ֆ. Աղազարեան նոր չէ անծանօթ Հայ բեմին համար, միշտ հաճոյքով կը լսուի իր ջութակը: Օր. Ա. Վարկազ շնորհալի հայուհի մը, որ իր սպանիական երեք գեղեցիկ պարերով յայտնութիւն մը եղաւ: Իր սպանիացի ուսուցիչը կ'ընկերանար իրեն դաշնակով, ան իր առանձին նուագով նոյնպէս արուեստագէտ կը մատնէր:

Պ. Սարըգըլեանի վիճակուած էր փակել այս գեղեցիկ հանդէսը իր երգերով: Մեր սիրուած ու տաղանդաւոր թենորը ամէն անգամ կ'արժանանայ հասարակութեան ջերմ գնահատանքին: Կիրակի իր ընտրած հինգ երգերը, երկուքը եւրոպական, երեքը հայկական (Կոմիտասի Սեւտա եւ ժողովրդական երգ մը) անբաւական եղան գոհացնելու ունկնդիրները, որոնց բուռն ծափերով արտայայտած փափաքին վրայ երգեց Անուշէն եւ Սրբուհի Տատեանի դաշնաւորած «Պըճինկօ»ն: Օր. Զէյթունլեան Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայաններուն եւ Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցին անխոնջ ու ժրաջան դաստիարակուհին ստանձնած էր «յայտարարող»ի պաշտօնը:

Ինչպէս Ֆր. Կ. Խաչի կազմակերպական բացառիկ յաջողութիւնները, այս հանդէսն ալ ճշմարիտ վայելք մը եղաւ ներկայ հանդիսականներուն:

Շրջուն Թղթակից

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Մահուան առթիւ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ ԵՂԱԾ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ԷԹԻԷՆԷՆ Քղիի Հայր. Միութիւնը «Յառաջ»ի միջոցով 2000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Թանգարանին, իր անուան յարդարուելիք սենեակին կահաւորման ծախքերուն համար:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԸ 2000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի «Յառաջ»ի միջոցով Այնճարի դպրոցին:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑՆԷԻ Հայր. Միութիւնը 2000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի նոյնպէս Այնճարի դպրոցին, «Յառաջ»ի միջոցով:

ԼԻՈՆԻ եւ շրջ. Հայ. Ազգ. եկեղեցական միութիւնը իր նախագահին միջոցով նամակով մը կ'ողբայ մահը մեծանուն Հայուն:

ՊԼԻՏԱՅԻ ամբողջ Հայ գաղութը ցաւակցութիւն կը յայտնէ մեծ գրագէտին մահուան առթիւ Պ. Տիւրկէրեանի միջոցով:

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն իր օրին հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնած է, մեծ ընկերոջ մահուան առթիւ:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԷՆ «Զարթօնք» խմբագրութեան կողմէ Սահարունի:

ՓԱՐԻԶԷՆ Արշ. Հարէլեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցով փոխան ծաղկեպսակի Վէթ. Ֆոնտին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութիւնը, գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էր, անցեալ շաբաթ կէսօրէ վերջ, գինեձօնով մը պատուելու «Ղարաբաղի Մելիքներ»ու դերակատարները:

Ներկայացման մասնակցողները՝ բեմադրիչէն մինչեւ ամենահամեստ դերակատարը, բոլորն ալ Նոր Սերնդականներ եւ սիրողներ, առանց որեւէ նիւթական վարձատրութեան, սիրայօժար յանձն առած էին իրենց դերերը կատարել, բարոյական յաջողութիւնը՝ միակ վարձատրութիւնը նկատելով իրենց համար:

Գինեձօնը անցաւ մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ: Բաժակաճառեր, արտասանութիւններն ու Ղարաբաղի Մելիքներէն երգերը աւելի տաք մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Ներկաները գիտակից իրենց պարտականութեանց, իրարմէ բաժնուեցան աւելի զօրեղացած այն հաւատքով որ ամէն մէկ անհատական զոհաբերութիւն հաւաքական յաջողութիւն մը կ'ապահովէ:

Ապրիք տղաք, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շունչը միշտ վառ մնայ ձեր մէջ:— Թղթակից

Ժորժ Պիտօ բացատրութիւններ տուաւ միջազգային կացութեան մասին։ Ըսաւ թէ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ տակաւին ոչ մէկ փոփոխութիւն մտցուած է։ Եթէ միջազգային բանակցութիւններ կատարուելու ըլլան, Ֆրանսա պէտք է մասնակցի անոնց։

Կ'ըսուի թէ Ֆրանսացի նախարարները շատ հեռու են ունենալէ այն լաւատեսութիւնը զոր ունեցած են քաղաքական բազմաթիւ անձնաւորութիւններ, Ամերիկայի եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրներուն հրատարակուելէն ի վեր։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'ընդունի որ միջազգային հողերանութեան մէջ տիրող ճգնումը մեղմացած է որոշ չափով, բայց միջազգային յարաբերութեանց մէջ որեւէ փոփոխութիւն չկայ դեռ։

ԹՈՒՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷԹԷՆԻ բժիշկը Էմմանուէլ Էմպէս անձնապան եղաւ, ինքզինքը թունաւորելով։ Պատճառը անբուժելի հիւանդութեան մը կը վերագրուի։ Բժիշկը վերջին տարիները շատ աւելի յաճախ կ'այցելէր Փէթէնի քան սկիզբները, երբ նախկին մարաջախտը նոր բերուած էր այն կղզին՝ ուր բանտարկուած է։

ԹԷԼ ԱՎԻՎԷՆ կը հաղորդեն թէ Հրեաները գրաւած են Եաֆան։

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Վիլհէլմինա թագուհին գահէն պիտի հրաժարի Սեպտեմբերին։

Այրի Տիկին Սօֆի Մելքոնեան, Այրի Տիկին Տիգրանուհի Մելքոնեան, Տօքթ. Արմենակ Թօլօլեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչմանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Նալբանտեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Արաքսի Պերպերեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր Տիկ. Սեդրոս Բարունեան, Պ. Զաւէն Պերպերեան ինչպէս նաեւ Մելքոնեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն զաւակին, եղբօր, ազգականին՝

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 10 Cochinի հիւանդանոցը, 46 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 14, կէսօրէ վերջ ժամը 14.15ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին 15 rue Jean Goujon։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Թիէյ գերեզմանատունը։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

Այրի Տիկին Ազատ Օհաննէսեան եւ իր զաւակները՝ Լեւոն Օհաննէսեան, Վիոլէթ Օհաննէսեան, Ռիչար Օհաննէսեան, Ժիրայր, Արա եւ Մայր Ֆրանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Ալէքսան Զարմեան, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, ազգակա ին եւ հայրենակիցին՝

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

(Տիգրանակերտի Ջերմուկ գիւղէն)

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 11ին իր բնակարանին մէջ, 68 rue l'Homond, Paris (5), 48 տարեկանին։

Թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուի վաղը Շաբաթ առաւօտ ժամը 8.30ին թաղին Eglise St. Médardի մէջ Paris (5), métro Censier Daubenton։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Այրի Տիկին Զարուհի Օհանեան, Պ. Յովհաննէս Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դանիէլեան, Պ. Արշակ Դանիէլեան ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

(Մշոյ, Խասգիւղացի՝

մահը, որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին իր բնակարանին մէջ Իսի։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր ուրբաթ, ժամը 3.30ին իր բնակարանին մէջ, Իսի, 36 rue de la Defense։ Մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Պ. Արմենակ Փափազեան եւ Տէր եւ Տիկին Արամ Աւագեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի հայրիկին

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ (ԼԻԼԱ)

մահուան տխուր առիթով։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին։ Քառէի սրահը նախկին Petit Journal։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիբալի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

×

ՊԱՆԵԼԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ կը տօնուի Մայիս 23ին։ Նկատի ունենալ թուականը։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Պիտի տօնուի մեծ պատրաստութեամբ, Շաթօ տը Ֆլօրի մէջ։

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 28ին

■

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Մայիս 30ին։

×

ԻՍԻ.— Յունիս 6ին։

×

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 23ին։

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները։

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ի գիտութիւն Իսիի հայ հասարակութեան կը ծանուցուի թէ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Օֆիսին կողմէ Պ. Արթինեան 15 Մայիս 1948ին, շաբաթ օր, ժամը 3ին, պիտի ընդունի բոլոր Նանսէնեան տարագիրները, որոնք զանազան պատճառներով Հայ Գաղթ. Կեդր. Օֆիսի օժանդակութեանը պէտք ունին եւ չեն կրնար տեղափոխուիլ ու ներկայանալ նոյն Օֆիսին Փարիզի Գրասենեակը։

Մասնաւորաբար կոչ կ'ըլլայ կարօտեալներուն, հիւանդներուն, չքաւորներուն, ծերերուն, բազմանդամ ընտանիքի պետերուն, որպէսզի անոնց կացութիւնը քննուի եւ անոնց ծանօթացուի առաւելութիւնները Ֆրանսական ընկերային օրէնքներուն որոնցմէ անոնք կրնան օգտուիլ, ինչպէս նաեւ օգնութեան եւ աջակցութեան կարելիութիւնները զորս անոնք կրնան գտնել ուղղակի Օֆիսին մօտ, իրենց ինքնութեան քարթի վերանորոգման, ուսեստեղէնի բաշխման եւ նոյնիսկ ատիպողական պարագաներու մէջ դրամական օգնութեան համար։

Մեր բոլոր հայրենակիցներուն ջերմօրէն կը յանձնարարենք իրենց շրջանակին մէջ ծանօթացնել ներկայ ազդարարութիւնը։

Այն անձերէն որոնք պիտի ներկայանան հետեւեալ հասցէին՝ կը խնդրուի իրենց հետ ունենալ իրենց ինքնութեան քարթը եւ ի հարկին իրենց ընտանեկան գրքոյկը (Լիվրէ տը ֆամիյլ)։ 253 rue J. Jacques Roussaux, Ֆ. Հ. Խաչի դարմանատան մէջ։

ՀԱՆԴԷՍ-ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի Նոր Սերունդի «Մասիս» խումբի հանդէս խնջոյքը Մայիս 16ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ 11։ Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ։ Մասնակցութեամբ բոլոր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն։ 149 Ave. d'Aargenteuil։

Փոխադրութեան միջոց.— Porte de Clichyէն 140 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Ave. Guillmain St. Lazereէն կայ երկաթուղի ամէն տասը վայրկեանը, իջնել Պուա Քոլոմպ։

Մուտքը ազատ է։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ընտանեկան պարահանդէսի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Հոգեգալուստի երկուշաբթի օրը, 17 Մայիս, ժամը 4ին, Սալօն Մագընոյի մէջ, Մարսէյլ։ Զուարթ խմբերգներ ու մեներգներ։ Ընտիր օրքէսթրը։Սինէմա։ Մաքուր եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է ու սիրով կը հրաւիրուին բոլոր երգասէրներն ու համակիրները։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէն 15 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով։

ՎԻԷՆԻ Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեանի Ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը երկուշաբթի 17 Մայիսին ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ, օրակարգ պատգամաւորի ընտրութիւն։

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ, Զարուհի խումբերու եւ կիտասերներու ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան»սրահին մէջ։Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի անդամական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական տեղը։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՆԵԼԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին «Հրայր» Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին։ Bar du Globeի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄԸ, Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին հետ, 16 Մայիս Կիրակի ժամը 3ին, St. Loup իրենց սեփական դաշտին վրայ։ Հովանաւորութեամբ Mr. Abelly։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ անմահ յիշատակին Հ. Յ. Դ. Պանելօ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր Նոր Սերունդականները Փարիզի եւ շրջաններու ներկայ ըլլալ այս կիրակի ժամը 10.30ին Pont de Sèvres, այցելելու համար Sèvresի դաշնակցական տարապրուած սրահը։

ՏԷՍԻՆԻ Ֆր. Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Jazz, հաճելի անակնկալ, ճոխ պիւֆէ, աճուրդ չկայ։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ամէն կիրակի ժամը 10.45ին Լիւքսէմպուրկի սրահին մէջ, 58 rue Madame 'métro Notre Dame des Champs)։Կը քարոզէ Ֆրանսահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ Փրօֆ. Խայիկեան։ Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է՝ «Աստուած մեզի տուած է քաջութեան, զօրութեան եւ սիրոյ հոգին»։ Իսկ երկուշաբթի 17 Մայիս ժամը 3էն 7 տեղի կ'ունենայ հանդէս տօնավաճառ մը նոյն սրահին մէջ։ Պիտի ներկայացուի (Հայ տատերու գիւղը)։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fonde en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 15 MAI 1948 Շաբաթ 15 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5342 — Նոր շրջան թիւ 951 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

Պաղեստինի խնդիրը ծանրակշիռ փուլի մէջ

Պաղեստինի բրիտանական հովանաւորութիւնը «օրինապէս» կը վերջանայ Մայիս 14ի գիշերը: Սաք Միլըն, Պաղեստինի անգլիական բանակի ընդհանուր հրամանատարը, եօթը կէտերէ բաղկացած պաշտօնական յայտարարութեամբ մը, կ'իմացնէ թէ՝ անգլիական զինուորները կը շարունակեն քաշուիլ եւ թէ՝ մօտ օրէն երկիրը պիտի պարպուի վերջնականապէս: Մինչեւ այդ ատեն, ինք պիտի մնայ իբրեւ օտար գրաւեալ հողի վրայ գործող զօրապետ. Աքքայէն մինչեւ եգիպտական սահմանագլուխը տարածուող հողամասը, այսինքն՝ ըստ բաժանման ծրագրին, Հրէական Պետութեան յատկացուելիք հողերուն մեծագոյն մասը, զինուորական իշխանութեան տակ պիտի մնայ:

★ Հրեայ Գործակալութեան վարիչները, ինը ժամ տեւող խորհրդակցութիւնէ մը ետք, որոշեցին Հրեայ Պետութեան անկախութիւնը հռչակել 14 Մայիսի ուրբաթ օրը.

Յայտնի չէ տակաւին թէ՝ այս յայտարարութիւնը ինչ հակազդեցութիւն առաջ պիտի բերէ Միաց. Նահանգներու մէջ: Կ'ըսուի թէ Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը կորովի դիմում մը կատարած է սիոնական վարիչներուն մօտ որ յետաձգեն իրենց որոշումը, որպէսզի «անդարմանելի» կացութիւն մը չստեղծուի:

★ Երէկ հաղորդած էինք Եաֆայի անկումը: Այսօր հասած լուրերուն նայելով, քաղաքին արաբ բնակիչներն են, որ խնդրած են Հրեայ իշխանութիւններէն ինքզինքնին գլխաւոր պաշտպանութիւններու [illegible] ստանձնել: Հրէական հողերու մէջ կղզիացած այս արաբական քաղաքը հիմա կը գտնուի Հրեաներու ձեռքը: Յանձնուած է Գալիլիայի Պէյսան արաբ քաղաքն ալ, որ Անդրյորդանանի սահմանին վրայ կը գտնուի եւ կ'իյնայ նախատեսուած Հրէական պետութեան մէջ:

Այս հերթին, Պաղեստինի Արաբներուն դիմադրութիւնը դադրած կ'ըլլայ գործնականապէս: Ասոր փոխարէն, Պաղեստինի դրացի երկիրներուն մէջ գտնուող Արաբներու զինուորական գործողութիւնները նոր թափ մը առած են: Արաբները յարձակած են Նէկէվի հրէական գաղթավայրերուն վրայ: Նմանապէս, արաբական լէգէոնին պատկանող խումբեր, օժանդակ ունենալով զրահապատ կառքեր եւ թնդանօթներ, յարձակում գործած են Յուդայի գաւառին լեռներուն վրայ գտնուող Քֆար-Էցիոն աւանը, մինչ Իրաքցի եւ Սուրիացի կամաւորներ կը շարունակեն խուժել դէպի Պապ էլ Վատ, նորէն կտրելու համար Երուսաղէմէն Թէլ Ավիվ տանող ճամբան:

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵԾՆԱՅ

Մեծ Միւֆթիին եւ Արաբական Գերագոյն Կոմիտէին ազդեցութիւնը հետզհետէ կը պակսի, մինչդեռ Ապտուլլահ Թագաւորին հեղինակութիւնը օր քան օրէ աւելի կը շեշտուի: Անդրյորդանանի վեհապետը երկու կարեւոր որոշումներ առած է, որոնք ցոյց կու տան թէ ան սկսած է արաբական զինակցութեան վերին հրամանատարութիւնը վարելու. 1. Ապտուլլահ իր հեղինակութեան ենթարկած է մինչեւ ցարդ Ֆավզի Գաուքճիի հրամանին տակ գտնուող կամաւորներու բանակը, 2. Միւֆթիին նախագահութեան տակ գործող Պաղեստինի Կոմիտէին իրաւասութիւնները եւ ՄԱԿի մէջ Արաբները պաշտօնապէս ներկայացնելու իրաւունքը իրեն վերապահած է:

ՏԵՆԴԱԳԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրեաներն ու Արաբները տենդոտ պատրաստութիւններ կը կատարեն, ընդհանուր յարձակումի սկսելու համար բրիտանական զինուորներու մեկնելէն ետք: Իւրաքանչիւրը ամրութիւններ կը շինէ իր հակակշռին տակ գտնուող ճամբաներուն երկայնքը: Արաբները ժողովուրդին արգիլած են երթեւեկել Եգիպտոսի, Անդրյորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի սահմանները տանող ճամբաներուն վրայ: Հրեաներն ալ, իրենց կողմէ, խափանած են այն բոլոր ճամբաները՝ որ Գալիլիոյ հարաւային մասին եւ, Յորդանանի ու Հուլայի շրջանին մէջ կը գտնուին:

★ «Աստիար» արաբական թերթին նայելով, Արաբները նորէն մերժած են Պաղեստինի մէջ երեք ամսուան զինադադար մը կնքելու մասին Անգլիոյ կողմէ եղած առաջարկը

★ Եգիպտական կառավարութիւնը կը հաղորդէ թէ եգիպտական բանակը պիտի սկսէր Պաղեստինի սահմանը անցնիլ ուրբաթ, ժամը 12էն մէկ վայրկեան վերջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի Գ. ԷՋԸ

Ընթերցողներ ունինք որոնք երբեմն յուսախաբութեամբ կը նային «Յառաջ»ի Գ. էջին, մրմռալով «այս որքան հանդէսի նկարագրութիւն»:

Ճիշդ է որ ամէն օր քանի մը հատ իրար կը հրմշտկեն հոն եւ զանոնք հոն խնամով դասաւորողները միայն այդ ապերախտ եւ յոգնեցուցիչ աշխատանքը չէ որ ստանձնած են այլեւ կարգ մը ընթերցողներու մեղադրանքն ալ կուգայ պաղ ջուր լեցնել իրենց վրայ:

Անշուշտ մեղքը իրենցը չէ, ոչ ալ այդ հանդէսներու նկարագրութիւնները ղրկողներունը, իսկ եթէ մէջերնին բոլորովին անմեղ զոհ մը կայ ան ալ խմբագրութիւնն է որ «վեր թքեմ պեխերս, վար թքեմ մօրուքս» ըսելէն, կը տապլտկի: Մեղքը «Յառաջ»ի չարաբաստիկ ծաւալինն է որ երեք տարի է ճիշդ մեր հայրենիքին սահմաններուն պէս մէկ սանթիմեթր չմեծցաւ: Իսկ ատոր պատճառը ամէն մէկ ընթերցող կրնայ շատ դիւրութեամբ բացատրել երբ թուղթ մը եւ մատիտ մը առնէ եւ իր տունին յարաճուն ծախսերը գրէ ու վրան նայի:

Եթէ առաջուան ծաւալով մեր թերթը պատկառելի ձեւով մը փռուէր սեղանին վրայ, լեցուն ընկոյզի մէջուկի մը պէս, կը կարդայիք միայն քու ուզածդ ու վստահ եղիր որ խմբագրին ալ գործը աւելի կը դիւրանար: Կը լսեմ արդէն բողոքի ձայներ մասնաւորաբար գաւառներէն: «Ի՞նչ կ'ըսէք, այդ հաւաքոյթները մեր գաղութին կեանքն են, ի՞նչպէս կարելի է արձագանգը չըլլալ անոնց մեր թերթին մէջ, մենք անոնցմով կը շնչենք, կ'ոգեւորուինք, կը պահենք մեր ազգ. ոգին, մեր սովորութիւնները, վստահ եղէք այն օրը երբ այդ առիթները չօգտագործենք իրարու քով գալու եւ մասնաւորաբար եթէ մոռնանք մեր նուիրական տօները եւ յիշատակելի պատմական դէպքերը, որոնք մեր ժողովուրդին գլխաւորը տուած են, շուտով կը կորսուէինք յորձանքէն տարուած»: Ի՞նչպէս իրաւունք չտալ իրենց, նոյնիսկ երբ մեզի ղրկուած ձեռագիրները կարդալու համար քանի մը ակնոց միասին դնելու ստիպուած ըլլանք, կամ երգողի մը ու արտասանողի մը անունը ճշդելու համար ձեռագիրը ձեռքէ ձեռք պտտցնենք քանի մը վայրկեան:

Համեմատութիւն պահել դժուար գործ է, երբ Ֆրանսահայ գաղութը ունի առնուազն ութսունի մօտ գաւառական կեդրոններ, ատոնց ամէն մէկը տարեկան 5 — 10 հանդէս, մարզականներէն զատ, ուրեմն «Յառաջ»ի մէջ պէտք է երեւան տարեկան առնուազն 600 հանդէսի նկարագրութիւն, օրական գոնէ երկու հատ: Այս մանրամասն հաշիւը բերի որպէսզի մեր քրթմնջող ընթերցողները նախ հասկնան անոնց անհրաժեշտութիւնը յետոյ համոզուին որ տրուած քանակը բացարձակ «նուազագոյն»ն է եւ ժպիտը դէմքերնին հաճոյքով կարդան զանոնք:

ՍՕՍԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ Եղիսաբեթ իշխանուհին իր ամուսինին, Էտինպուրկի դուքսին հետ երէկ Փարիզ հասաւ, մինչեւ Մայիս 18 մնալու համար: Այս առթիւ կազմակերպուած են շքեղ հանդէսներ եւ պտոյտներ: Իշխանուհին բացումը կատարեց Կալիէրա թանգարանին:

Շաբաթ առտու իշխանուհին եւ դուքսը պիտի այցելեն Վէրսայլ: Կիրակի գիշեր ընթրիք պիտի տրուի Փարիզեան ճաշարանի մը մէջ. յետոյ պիտի երթան թատրոն մը եւ անկէ վերջ ալ, զանազան գիշերային զբօսավայրեր. իսկ երկուշաբթի գիշեր ալ ներկայ պիտի ըլլան Օփերայի մէջ տեղի ունենալիք հանդիսաւոր ներկայացումի մը:

ՏԻԿԻՆ ՊԷԼԸՔԱՅԱ, Յաղթութեան տօնին առթիւ, Մոսկուայի ձայնասփիւռէն անգլ. լեզուով ճառ մը արտասանեց, որուն մէջ գնահատական խօսքերով յիշեց Մեծն Բրիտանիոյ եւ Միաց. Նահանգներու կատարած դերը Ֆաշականութեան դէմ մղուած վերջին պատերազմին մէջ: «Չենք մոռնար որ — ըսաւ Տիկին Պէլըքայա — այս երկու պետութիւնները, ուրիշ աւելի փոքր ազգերու հետ, մասնակցեցան Ֆաշականութեան դէմ մղուած պատերազմին, գործակցելով Սովետական Միութեան, որուն մասնակցութիւնը վճռական դեր կատարեց վերջնական յաղթութեան մէջ»:

«Հիմնական խնդիրները անփոփոխ կը մնան», կը յայտարարէ Թրումըն

Նախագահ Թրումըն, երէկ մամուլի ներկայացուցիչներուն ըրած իր շաբաթական յայտարարութեանց մէջ, խօսելով Սմիթի եւ Մոլոթովի միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրներուն մասին, ըսած է թէ՝ այս դէպքը ոչ մէկ կերպով ուժեղցուցած է հաշտութեան մը վրայ դրուած յոյսերը: Արդարեւ, այս դէպքը ոչ մէկ բան փոխած է այն հիմնական տարակարծութիւններէն՝ որոնք գոյութիւն ունին Ամերիկայի եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ:

Թրումըն նորէն կրկնած է թէ՝ պատրաստ է վերագոյն հրամանատար Սթալինի այցելութիւնը ընդունելու Ուաշինկթընի մէջ, բայց շատ քիչ յոյս ունի որ Սովետ Միութեան պետը դիւրութիւն ունենայ իրեն այցելելու, ժամանակ կայ միշտ Միաց. Նահանգներու եւ Սովետներու միջեւ կատարուելիք բանակցութեանց օրակարգը պատրաստել, եթէ օր մը կարելի ըլլայ այսպիսի բանակցութիւններ վարել:

Նախագահը չէ ուզած ուրիշ բացատրութիւններ տալ. միայն, ըրած է հետեւեալ ճշդումները, 1. Բացարձակապէս հակառակ է այն օրինագծին՝ որ այս պահուս Քոնկրէսին սեղանին վրայ կը գտնուի, եւ որուն համեմատ, կ'առաջարկուի համայնավար կուսակցութիւնը «օրէնքէ դուրս» հռչակել. այսպիսի օրէնք մը «բացարձակապէս հակառակ է ամերիկեան ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն», 2. Մտադրութիւն չունի Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն ի նպաստ փոխատուութեան եւ վարձակալութեան զինուորական ծրագիր մը պատրաստելու, 3. Պաղեստինի խնդիրը եւ անգլիական հովանաւորութեան վերջանալուն հետեւանքով ծագում առնող հարցերը այս պահուս կ'ուսումնասիրուին. բայց, տակաւին ոչ մէկ որոշում տրուած է Հրէական Պետութեան ճանաչման մասին:

Տեղեկագիր մը Միջին Արեւելքի համայնավարական շարժումին մասին

Միաց. Նահանգներու երեսփ. ժողովի արտաքին յանձնաժողովը տեղեկագիր մը պատրաստած է, որուն մէջ կ'ըսուի թէ՝ անմիջական վտանգ չկայ որ համայնավարները տիրապետող տեղը գտնեն Միջին Արեւելքի մէջ: Իրենց կրօնական համոզումներուն եւ կեանքը ըմբռնելու իրենց յատուկ եղանակին պատճառով, Արաբները շատ քիչ կ'ազդուին համայնավար քարոզչութիւններէն:

Տեղեկագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ հրէական Պաղեստինն ալ նպաստաւոր գետին մը չէ համայնավարութեան տարածման համար, որովհետեւ Սիոնականութիւնը ինքնին ազգայնական շարժում մըն է. եւ արդէն, Պաղեստինի համայնավար Հրեաներուն մէջ շատ քիչեր կանոր Մոսկուայի հրամաններուն ենթակայ են: Սակայն, Եգիպտոսի պարագան տարբեր է. այս երկիրը Միջին Արեւելքի այն մասն է՝ որ ամէնէն դիւրաւ կ'ազդուի համայնավար քարոզչութիւններէն, թէեւ համայնավարական շարժումը հոն առած չէ «վտանգաւոր համեմատութիւններ» — կ'աւելցնէ տեղեկագիրը:

Կիպրոսի նոր սահմանադրութիւնը

Անգլիոյ գաղթային նախարարութիւնը կարգ մը փոփոխութիւններ մտցուցած է Կիպրոսի վարչաձեւին մէջ: Այս կղզին 22 երեսփոխանէ բաղկացած Խորհրդարան մը պիտի ընտրէ, ուր աթոռ պիտի ունենան նաեւ կառավարիչին կողմէ նշանակուած չորս անձնաւորութիւններ: Քսաներկու երեսփոխաններէն չորսը Թուրք փոքրամասնութեան կողմէ պիտի ընտրուին: Խորհրդարանը իրաւունք պիտի ունենայ ամէն խնդրի մասին օրէնքներ պատրաստելու, նոյնիսկ արտաքին գործերու եւ ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ, միայն թէ՝ այս բոլոր օրէնքները պէտք է ի վերջոյ վաւերացուին կառավարիչին կողմէ: Կիպրոսցիները պիտի ունենան նաեւ չորս ներկայացուցիչ գործադիր մարմինին մէջ, որ կառավարութեան դեր պիտի ստանձնէ կղզիին մէջ:

Հաւանական չի նկատուիր որ ժողովուրդը պիտի ընդունի այս նոր կարգադրութիւնները, որովհետեւ, հիմակուընէ իսկ, աջակողմեան կուսակցութիւնները՝ որոնց ուժ կուտայ Օրթոտոքս Եկեղեցին, կը պահանջեն որ կղզին անմիջապէս կցուի Յունաստանի: Իսկ ձախակողմեան կուսակցութիւնները կ'ուզեն որ ինքնավար կառավարութիւն մը հաստատուի, վարչապետ ունենալով Կիպրոսցի Յոյն մը:

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԻՇԽՈՂԸ

Այս օրերս վերջ պիտի գտնէ բրիտանական հոգատարութիւնը Պաղեստինի վրայ եւ անգլիական բանակները վերջնականապէս պիտի քաշուին անկէ՝ ամսոյս 15ին, ինչպէս վճռապէս եւ պաշտօնապէս յայտարարեց Լոնտոն։

Այժմէն դժուար է նախատեսել, թէ ինչ նկը պիտի ստանայ այս երկրի ապագան. տրուած ըլլալով որ երկու կողմերն ալ տենդագին պատրաստութեան մէջ են, պարպուելիք դիրքերը գրաւելու համար։ Հրեաներուն ու Արաբներուն միջեւ կռիւն սկսած է արդէն եւ արիւնը կը հոսի։ Դժբախտաբար հոս ալ Հայ զոհեր ունեցանք, ինչպէս քիչ մը ամէն տեղ։

ՄԱԿի եւ մասնաւորաբար Մ. Նահանգներու ջանքերը համաձայնութեան մը բերելու համար կողմերը՝ ոչ մէկ դրական արդիւնք ունեցան։ Երկու ժողովուրդներն ալ սեփականատէր կը ներկայանան Պաղեստինի ու զայն կը դաւանեն իբրեւ իրենց վաղնջական հայրենիքը։ Այդ մարզին մէջ ոչ մէկ զիջողութիւն։

Մինչ այս մինչ այն, Հականայի զինուորները զգալի յաջողութիւններ կ'արձանագրեն։ Կազմուած է արդէն հրէական պետութիւն, ազգային դրօշակ, եւն.։ Միւս կողմէ հեռագրալուրերը կը հաստատեն արաբական ուժերու պարտութիւնը եւ կարգ մը արաբական կարեւոր քաղաքներու պարպուիլը իրենց բնակիչներէն։ Եւ սակայն այս տեղափոխութիւնները ոչ մէկ ատեն կրնան վերջնական նկատուիլ։ Արաբական աշխարհը իր վերջին խօսքը չէ ըսած տակաւին։ Արդէն ըստ արար ղեկավարներու յայտարարութեանց, անոնք իրենց համար կը նախատեսէին սկզբնական պարտութիւն մը։

Պաղեստինի արաբական անկախութեան ախոյեան կը հանդիսանայ — թերեւս Արաբ. Լիկային աւելի, — Անդրյորդանանի Աբտուլլահ Թագաւորը։ Ան դեռ քանի մը օր առաջ կը յայտարարէր թէ՝ որոշած է իր բանակները շարժման մէջ դնել գէպի Պաղեստին, անգլ. զինուորներու մեկնումէն անմիջապէս վերջ։

Մենք յաճախ անդրադարձանք, այս սիւնակներուն մէջ, Շթըրնի եւ Իրկունի ահաբեկչական ձեռնարկներուն, անոնց կազմակերպական ուժին եւ ղեկավարներու կարծիքներու մասին։ Այժմ քանի մը ամփոփ տեղեկութիւններ Աբտուլլահ Թագաւորի լեգէոնի մասին, ուրկէ կ'ակնածին Հրեաները, որով հպարտ են Արաբները եւ որ ըստ չէզոք դիտողներու՝ արաբական աշխարհին ամենամեծ ու հարթիչ ուժը կը հանդիսանայ։

Անուանապէս Արաբական Լեգէոնը Աբտուլլահի անձնական բանակն է. բայց անոր ղեկավարը հանրութեան այնքան ալ ծանօթ չէ։ Քիչ մը ծանօթանանք իրեն հետ. մանաւանդ լեգէոնին վճռական դեր մը վերապահուած է՝ Պաղեստինի անկախութեան համար մղուելիք կռիւներուն մէջ։

Ղորհրդաւոր այդ հրամանատարն է անգլիացի պահեստի սպայ մը՝ Ճօն Պէկըթ Կլըպ։ Արաբները զայն կը հնչեն Կլըպ փաշա կամ «Ապու Հանէյք», որ թարգմանի «վիրաւոր ծնօտով հայրիկը», իր կզակին վրայ ունեցած ռումբի սպիին պատճառով։ Միջահասակ է. նրբակազմ, հազիւ յիսուն տարեկան։ Զինուորի գաւակ՝ անգլիացի ուսուցչի մը երեւոյթն ու ձեւերն ունի։ Հմուտ ուսանող մըն է պատմութեան, փիլիսոփայութեան, մարդաբանութեան եւ հնաբանութեան։ Սակայն ամէնքէն առաջ սադմիկ մըն է ան։ Արաբերէն ու Արաբները կը ճանչնայ տեղացիի մը նման։ Իր կեանքին քսանըհօթը տարիները անցուցած է Միջին Արեւելքի մէջ, ծառայելով կամ ի հաշիւ Անգլիոյ կամ ըստ իր հայեցողութեան։

Նախորդ համաշխարհային պատերազմին Ֆրանսայի մէջ ծառայեց իբրեւ բրիտանացի ամբաշէն սպայ։ Հրաժարելով բանակէն 1921ին գնաց Միջագետք իբրեւ հասարակ զինուոր եւ այնտեղ կազմակերպեց նորաստեղծ Իրաքի պետութեան սահմանայի. ոստիկանական ուժը։ Նոյն տարին էր որ Անգլիացի ուրիշ մեծ եւ նոյնքան խորհրդաւոր զինուորական մը՝ գնդապետ Ֆրէտըրիք Փիք, կը հիմնէր Արաբական Լեգէոնը, Անդրյորդանանի մէջ։ Քանի մը տարի վերջ, 1930ին, Կլըպ փաշա կը մտնէ գնդ. Փիքի լեգէոնին մէջ։

Իր տրամադրութեան տակ ունենալով 150 Պէտէվիններէ բաղկացած ուղտաւոր շրջուն պահակազօրք մը, կը շրջի աւելի քան 30.000 քառ. մղոն անապատային տարածութիւն։ Այդ վայրերու կռտվայրերի եւ պատերազմիկ ցեղախումբերուն մէջ կը հաստատէ կարգ կանոն եւ օրինապահութիւն։

Միւս առեղծուածային անձին, հանգուցեալ գնդ. Լորընսի նման, Կլըպ փաշա ալ կը տիրէ արաբական լեզուին եւ անոր այլազան գաւառաբարբառներուն։ Իւրացուցած է արաբական սովորութիւնները եւ կը հագուի անոնց նման։ Իր հմայքն ու ազդեցութիւնը այնքան մեծ է նշած Արաբներուն վրայ, որ 1939ին երբ գնդապետ Փիք հանգստեան կոչուեցաւ, անմիջապէս անոր յաջորդ կարգուեցաւ իբրեւ վերին հրամանատար Արաբական լեգէոնին։

Այդ ատեններ լեգէոնը կը հաշուէր հազարէն քանի մը հոգի աւելի զինուոր եւ քառասուն երեք սպայ։ Անկէց վերջ այս թիւը արագօրէն աճեցաւ։ Իւրաքանչիւր լեգէոնական պաշտամունքի հասնող նուիրում ունի հանդէպ այս փոքրակազմ եւ քաղցրաբարոյ հրամանատարին, որ հարկ եղած պարագային միայն բիրտ ուժ կը գործածէ. բայց իր գլխաւոր յաջողութիւնը կը պարտի այն բանին, որ կը քաջալերէ Շէյխերուն զաւակներն ու պէտէվին տարրը երիտասարդութիւնը, որպէսզի միանան իր բանակին եւ պատերազմի արհեստին հետ՝ սորվին նաեւ կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն։ Ու ցեղապետները հպարտ են, որ իրենց զաւակները անդամ են լեգէոնին։

Աբտուլլահ Թագաւորի այս ընտրեալ բանակը այսօր կը հաշուէ 10—12.000 զինուոր, մէջն ըլլալով սպաները։ Արաբական լեգէոնը ոչ մէկ նմանութիւն ունի Ֆրանսական համբաւաւոր լեգէոնին հետ։ Մինչ այս վերջինին մէջ ապաստան կը փնտռեն ոճրագործներ ու կասկածելի անցեալով անհատներ, արաբականը կը բաղկանայ յատկապէս ընտրուած պարկեշտ Պէտէվին կամաւորներէ։ Անոր դաստիարակութիւնն ու թաքթիկը հիմնուած են անգլիական զինուորական վարժարաններ՝ Սէնտհըրսթի եւ Ուլուիչի դրութեան վրայ, որոնց շրջանաւարտներէն է Լեգէոնին համբաւաւոր եւ առասպելական հիմնադիրը՝ գնդ. Փիք։ Կռուի ատեն սակայն, անոնք կը գործեն համաձայն անապատային պայմաններու ու կը դիմեն հայդուկային խորամանկութիւններու, որոնց վարժ են, տրուած ըլլալով որ բոլոր զինուորները անապատի զաւակներ են։

Հիմնականի կերպով մարզուած, լաւ սպառազինուած եւ խիստ կարգապահ այս բանակը օժտուած է ժողովրդավարական ոգիով։ Այս տեսակէտէն ան թերեւս միակն է աշխարհի զինուորական ուժերուն մէջ։ Անոր շարքերէն ոչ մէկը զաստիք եղած է ու քիչեր միայն հրաժարած։

Սպաներուն մէկ կարեւոր մասը արաբ զինուորներէն կ'ընտրուի։ Լեգէոնականները՝ կաստային անհատականութիւններ, բացարձակապէս ազատ են իրենց ուզած որեւէ նիւթին շուրջ խօսելու — ռազմավարութենէն մինչեւ հագուստ-կապուստ։ Սպաներուն եւ զինուորներուն վճարումին միջեւ շատ քիչ տարբերութիւն կայ։ Նոյնը նաեւ սնունդի եւ բնակութեան պայմաններու մէջ։

Անգլիացի տասնըհինգ սպաներ կը կազմեն անոր սպայակոյտը։ Նմանապէս իր զէնքերն ու դրամական գլխաւոր օժանդակութիւնը կը ստանայ Մեծն Բրիտանիայէն,— տարեկան ութը միլիոն տոլար,— որ Անդրյորդանանը հաստատուն հիմերու վրայ կը պահէ։

Լեգէոնը չունի ծանր զէնքեր։ Թեթեւ է ան եւ արագաշարժ, արագ հարուածելու համար թշնամին։ Գաղտնիք է թէ ինչպէս կը տոկան անապատին մէջ երկար բանակումներու։ Հեծած արաբական նժոյգներու եւ կամ ուղտերու քամակներուն վրայ, անոնք այդ դրութեան մէջ, կը պատկին եւ կ'անկրկնութեամբ թշնամիի տեսողութենէն։ Ունի մեքենաշարժ վաշտ մը, թնդանօթներ, զրահապատ կառք, եւն.։ Ցիշենք նաեւ որ վերջին համաշխարհային պատերազմի փորձառութիւնն ալ ունի, ուր փայլուն յաջողութիւններ ձեռք բերաւ։

Այս է ահա կորիզը Պաղեստինի արշաւող արաբական այն բանակին, որուն պիտի երթան միանալու միւս արաբական պետութիւններու զանգուածը, ընդդէմ հրէական աշխարհին։

Կրկնենք անգամ մըն ալ որ, արաբական լեգէոնին իսկապէս օժանդակողը է Մեծն Բրիտանիան, ինչպէս կը հաստատէ ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը եւ Աբտուլլահ Թագաւորը անուրանալի պաշտպանեալը։

Ո՞վ պիտի իշխէ։ Տոլա՞րը է սթերլինը։

Ա. ՀԱՅԷԼԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԲԱԲԵԼՈՆ

Հայ լեզուն մեզի համար ազգային «կտակարան» է, տեսակ մը «սուրբ գիրք»։ Գոնէ այդպէս պէտք է, որ ըլլար։ Մինչ իրականութիւնը քիչ մը տարբեր է այսօր։ Մեր կրթութեան մէջ լեզուն դարձած է դունաթափ բան մը, պարզ գործիք մը, որուն հանդէպ մեր դուրդուրանքը հետզհետէ կը նուաղի։

Լեզուն ինքնանպատակ չէ անշուշտ։ Բայց ամէն գեղեցկութեան պէս, որ իր նպատակը իր մէջ ունի, լեզուն ալ արուեստ մըն է երաժշտութեան կամ նկարչութեան պէս, ինք իրմով կանգուն եւ ինք իրեն նպատակ։ Ճիշդ է, որ լեզուն կը ստեղծուի ազգին կողմէ, բայց եւ լեզուն է, որ կը ստեղծէ ազգը։ Ազգութենէն դուրս լեզու չկայ, ինչպէս լեզուէն դուրս ազգութիւն չկայ։ Լեզուին մէջ կ'արտացոլայ ազգը, բայց եւ ինքը՝ լեզուն է, որ կ'արտացոլայ ազգին մէջ։ Լեզուին քերականութիւնը ազգին տրամաբանութիւնն է, ինչպէս ոճը անոր հոգեբանութիւնն է։ Լեզուն է, որ կը դաստիարակէ ազգը, ինչպէս ազգը «կը դաստիարակէ» լեզուն։

Ժառանգուած բոլոր հարստութիւններէն, — դիտել կուտայ ռուս հեղինակ մը,— լեզուն առաւելագոյնն է եւ լաւագոյնը։ Կարելի չէ ըստ կամս փոխել այս ժառանգութիւնը, մսխել կամ «վարձու տալ» զայն։ Վասնզի անոր տէրը մէկ սերունդ մը չէ, այլ բոլոր սերունդներ. միայն մէկ դար մը չէ, այլ բոլոր դարերը։ Փոխել, մսխել կամ վարձու տալ ժառանգուած հարստութիւններէն այս առաւելագոյնն ու լաւագոյնը, պիտի նշանակէր ազգին էութենէն վտարել կենդանի ոգին եւ փոխարինել զայն օտար, խորթ, անհարազատ ոգիով։

Լեզուն պէտք է ունենայ բոլոր միւս արուեստներուն կատարելութիւնը, որովհետեւ անոնցմէ իւրաքանչիւրէն մասեր ու մասնիկներ ունի իր մէջ։ Պէտք է, ամէնէն առաջ, դաշնակաւոր ըլլայ երաժշտութեան պէս։ Դատարկ խօսք չէ ինչ որ մենք կը կոչենք լեզուի երաժշտութիւն։ Պէտք է նաեւ ըլլայ համաչափ՝ իբրեւ ճարտարապետական կառոյց։ Շրջադիծերը որոշ ու յստակ պէտք է ըլլան, ինչպէս կը պահանջէ արձանագործութեան արուեստը։ Ձեւերը պէտք է ըլլան ճկուն ու ճապուկ, ինչպէս է պարագան նկարչութեան մէջ։

Մեր լեզուն աւելի ուժ ունի, քան փափկութիւն։ Աւելի խօսող է, քան երգող։ Աւելի «լեռ» կայ անոր մէջ, քան «դաշտ»։

Խորհող է եւ իմաստուն, բայց նաեւ բանաստեղծ, ինչպէս է մեր ժողովուրդը։ Միաժամանակ պատկեր է եւ իմաստ։ Գիտութիւն է եւ արուեստ։ Աղօթք է եւ մրմունջ, ռազմերգ ու մեղեդի, արտասուք ու փօթորիկ։

Հայ լեզուն հայելին է հայ հոգիին։ Անոր հետ կը տառապի եւ անոր հետ կ'ուրախանայ։ Անոր հետ կը փայլի եւ անոր հետ ալ կ'աղօտի։ Վէրքեր ու անկումներ ունի անոր պէս։ Տեսած է կոտորածներ, ենթարկուած է բարբարոս արշաւանքներու։ Գաղթած է երկրէ երկիր եւ փոխն ի փոխ ապրած՝ հիւղերու ու պալատներու մէջ։ Հագած է ցնցոտի, բայց նաեւ արքայական ծիրանի։ Հագած է տլեխներ, բայց նաեւ կարմիր կօշիկ։ Կապած է մէջքին աշխարհակալի սուր եւ տարագիրի ցուպ։ Ուսերուն կրած է նահատակի խաչ եւ անութին տակ սեղմած մարաջախտի գաւազան։ Կապած է իր աղեղը եւ Սենաարի դաշտին մէջ հոկաներ զգետնած։ Վերջապէս տեսած ու ապրած է ոսկեդար, արծաթի դար, թիթեղի դար։

Անցած է բոլոր այս նեղ ու լայն կիրճերէն, փորձութիւններէն, փառքերէն ու փայլատակումներէն, մնալով միշտ կանգուն, իր ոգին պահելով միշտ կենդանի, իր դիմագիծը՝ անաղարտ, իր ինքնութիւնը՝ անեղծ։

Հիմա եկած հասած ենք նոր դարձակէտի մը։ Հայաստանի մէջ մեր ազգային «կտակարանը», մեր մեծաքանչ բարբառը դարձած է Բաբելոն։ Իբրեւ քերականութիւն, տրամաբանութիւն, շարադասութիւն, բառապաշար, մանաւանդ իբրեւ ուղղագրութիւն դուրս եկած է «կտակարան»ային իր սրբութենէն, դառնալու համար լքեալ գոյք։ Մեր նիւթէն դուրս է խօսիլ դրական նուաճումներու մասին, կամ գովքը ընել պատմագիտական ու բանասիրական այն տենդագին աշխատանքին, որուն արձագանգները ատեն ատեն կը հասնին մեզի։ Բայց մեր խանդավառութիւնը յուսախաբ կը պաղի ի տես այն ահաւոր խառնարանին, որուն անունն է սովետահայերէն։ Մեր ոգերանգի երգերէն, աղօթք դարձած երկաթագիր մեր գիրքերէն, Նարեկացիի, Քուչակի «լուսապսակ ճակատ»էն ուրիշ բան մնացած չէ, բայց եթէ ...ուրուական մը։ Ճաթած սրինգ մը, որուն ձայնին ոչ իսկ ոչխարները ունկնդիր են։ Նահապետին լայնադիճ աղեղը սմքած է, գրեթէ փրթած։ Սովետահայ լրագրութեան լեզուն այլեւս միայն խառնածին չէ, այլ եւ խորթ, անհարազատ՝ իբրեւ ժառանգութիւն։ Զուր չէ, որ ըսուած է, թէ «մի քան զչափ»ը յեղափոխութիւն առաջ կը բերէ ժողովուրդներու կեանքին մէջ, իսկ արուեստի մէջ՝ միայն ողբերգութիւն։ Լեզուն ամէնէն քիչ կ'ախորժի յեղափոխութենէ եւ ամէնէն շատ՝ պահպանողական «ճաշակութենէ»։

Բաբելական նոյն խառնակութիւնը զգալի է նաեւ արտասահմանի մեր լրագրական լեզուին մէջ, թէեւ ոչ նոյնքան չեչտուած ձեւով։ Մեր լեզուին մէջ, այստեղ, քիչ մը աւելի հայութիւն կայ։ Մեր ոճը քիչ մը աւելի բարձրաթռիչ է ու արինթաց։ Մենք, կարծես, քիչ մը աւելի յարգանք եւ քիչ մը աւելի գուրգուրանք ունինք մեր լեզուին հանդէպ, մանաւանդ քիչ մը աւելի բան գիտենք լեզուի գեղեցկագիտութեան մասին։

Բայց մեր լրագրական լեզուն ալ կը տառապի

Թուքերու բոյրոքումէ ։ Մենք ալ ունինք մեր լեզուական զարտուղութիւնները ։ Մեր մէջ ալ դեռ կը տիրապետեն «ընտրողական» աշխարհաբարի չեղումները ։ Մենք ալ հետամուտ ենք մեր նախասիրութիւնները նկատելու օրէնք, իսկ մեր քմայքները՝ կանոն ։ Չկայ լեզուական միօրինակութիւն ։ Չկայ ոչ միայն լեզուի գեղեցկագիտութիւն, այլ եւ պարզ գիտութիւն ։ Ամէն թերթ իր քերականութիւնը ունի եւ ուղղագրական իր յայամասուրքը ։ Կը մոռնանք սակայն, որ Հայոց լեզուն ստանապնդակ չէ, որպէսզի ամէն հանդիպող զարնէ անոր ու քշէ աջ կամ քշէ ձախ ։ Անէն է, որ մենք դադրինք նոյն բառը չորս տեսակ գրելէ (կը սպաննէ, կ'ըսպաննէ, կ'սպաննէ, կը սպանէ) ։ Ասիկա այլեւս ուղագրութիւն չէ, այլ... Բաբելոն ։ Պէտք է վերջ տալ այս խառնարանին ։ Աշտարակաշինութեան դարուն մէջ չենք ապրիր վերջապէս ։ (ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

ՀԱՅ ԿԻՆԸ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

Բաժանիւսութեան պէտք չկայ ընդհանուր առմամբ, կին արարածին դերին վրայ ։ Այդ որոշ է եւ ծանօթ, որովհետեւ կը կլանէ կեանքին կէսէն աւելին ։

Կինը իր հմայքով եւ հրաժարմութեամբ յաճախ կը կատարէ կարեւոր արարքներ ։ Ահա թէ ինչու համար գոյացած է սա բացատրութիւնը ։ « Գործին մէջ փնտռէ կնոջ մատը » ։

Եթէ պէտք լինի բաղդատութեան եզրեր հաստատել, զանազան ազգութեանց կիներուն արժէքին մասին, աներկրայօրէն հայ կինը կը գրաւէ առաջնակարգ եւ փառաւոր տեղ ։

Ամենահին պատմագիրներ, (հայ եւ օտար) կը փառաբանեն հայ թագուհիներու խելքն ու գեղեցկութիւնը ։ Ով չէ լսած Սաթենիկին եւ Աշխէնին դրուագները, Հռիփսիմէին եւ Գայիանէ կոյսերու պատմութիւնը ։

Քրիստոսի առաջին դարուն ապրած՝ յոյն անապարբացի բժիշկ Դիոսկորիդ կը խօսի Կիլիկեցի Հայ կիներու մասին, ինչպէս եւ Բասիլէ՝ հռչակաւոր Ֆրանսացի գրագէտը ։

Ո՞վ չի հիանար Կիլիկիոյ պատմութեան գործ ու պարծանք՝ Զապէլ թագուհիին վրայ, դուստր Լեւոն Մեծագործին ։ Միջին Դարու խաւարամած եւ կիսավայրենի շրջանին մէջ, Զապէլ կառուցած է հիւանդանոցներ եւ կատարած է այնպիսի փափուկ, գթասիրտ եւ առաքինի արարքներ, որոնք պատիւ եւ հիացում պիտի բերէին քաղաքակիրթ դարու ամենահարուստ եւ ազնիւ մէկ կնոջ ։

1833ին Սիսի մօտ վայրի մը մէջ (այժմ Թըրքական գերեզմանատուն) կատարուած պեղումի մը միջոցին՝ երեւան հանուած է խոշոր արձանաքար մը որուն վրայ քանդակուած է. «Այս հիւանդանոցը կառուցուած է շնորհիւ Հայոց թագուհի Զապէլին (1241) եւայլն ։ Աւանդ խօսելու բազմաթիւ ուրիշ օգտակար՝ հասարակաց շէնքերու մասին ։

Արդեօք դիւթութիւն ունին Հայեր որ կարդացած ու լսած չլինին՝ Եղիշէին ծանօթ առղերով. «Տիկնայք փափկասունք աշխարհին Հայոց» ։

Այո, հայ կինը փափկասուն է եւ քաջ եւ առաքինի ։ Օտար ազգեր կը պարծենան ու կը հպարտանան իրենց մի քանի հերոսուհիներով, օրինակ Ֆրանսան իր Ժան տ'Արքներով, Ժան Աշէթներով ու Շարլօթ Քորտէներով ։

Հայկական հին եւ նոր պատմութեան մէջ՝ մեծ թիւ կը կազմեն հայ դիւցազնուհիներ ։ Կարդացէք Զէյթունի, Եղեսիոյ եւ քիչ մը ամբողջ հայաբնակ վայրերու պատմութիւնները ։ Հիացէք ու տարփողեցէք այն հայ կիները որոնք նախամեծար համարեցան նետուիլ Եփրատին մէջ ու մեռնիլ, փոխանակ ուրանալու իրենց կրօնքը եւ արատաւորելու իրենց պատիւը ։

Հայութեան պարծանք եւ օգուտ ընծայող յատկանիշներէն մին որ է բազմածնութիւնը, կը պարտինք Հայ կնոջ ։

Լսած եմ օտարներ որոնք հիացումով կ'արտայայտուէին սոյն առաւելութեան վրայ, օրինակ հայասէր՝ թանկագին բարեկամս, զօրավար Պրէմօն ։

Այո, ընդհանուր առումով, հայ կինը զօրաւոր է, փափկասուն եւ ազնուէր ։

Գրիմիբէհ

ԽՈՍՏԱՑԱԾ ԷԻՆՔ ԻԲՐԵՒ ԹԵՐԹՕՆ ՏԱԼ ԾԵՐԵՆՑԻ ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ ։ ՆԱԽ ՔԱՆ ԱՅԴ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹ ՎԷՊԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԿԸ ՍԿՍԻՆՔ՝

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ ՈՐ ՆՈՅՆՔԱՆ ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՑՈՒԻ ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԷՆ ։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԲԱԺԻՆՍ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻՆ

Խորունկ կսկիծով զգածուած դուժէն մահուան հայ տխտանին, կուզամ տարաւտով մը ցաւիս արտայայտութիւնը բերել Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մասնաւորապէս ձեր միջոցով իր հոգեհանգստեան Տիկնոջ եւ զաւակներուն ։ Բայց աւելին՝ կը մասնակցիմ այդ ցաւին որ Հայունն է ընդհանուր, արեւելեան թէ արեւմտեան ։

Երէկուան եւ այսօրուան հայ կեանքէն անդին, Ահարոնեանի մահը մարդկութեան կորուստ մըն է եւ իր սուգը համազգային բնոյթ պէտք էր ունենար, ցոյց տալով ազգի մը յարութեան առխոյեանին կորուստը, ազգի մը որուն միտքն էր Ահարոնեան, որուն կեանքն էր, որուն անկախութեան մեծ հիմնադիրն էր եւ որուն վերածնող պետութեան ու հանրապետութեան ամէնէն սիրուած ու գնահատուած վերջին նախագահն էր ... վերջինը, բայց պէտք չէ մնայ վերջինը ... ։

Իր դագաղին առջեւ պէտք է ջնջուէին ի սպառ, ոխերն ու հակամարտութիւնները եւ անհասկացողութիւնները ։ Ահա այդ պէտք է եղած ըլլայ իր կտակը ։

Պէտք է որ ազգային սուգ մը նկատուէր իր մահը ։ Սեւով պարուրուած եռագոյնը սուգը արտայայտէ ազգային հաստատութիւններու, թող անոր հոգին տայ համերաշխութիւն ։ Կը մասնակցիմ այդ սուգին ոչ թէ միայն իբրեւ հայ մը, ոչ թէ միայն իբրեւ գրչի կրտսեր եղբայր մը, այլ նաեւ Միջազգային Յառաջդիմական Ընկերակցութեան կողմէ իբրեւ իր քարտուղարը, համամիութենական ազգերու Դաշնակցութեան իբրեւ ներկայացուցիչ, որովհետեւ Ահարոնեան կը պատկանէր միջազգային մտքին եւ կեանքին եւ առաջին համախոհներէն էր ազգերու համամիութեան ու խաղաղութեան Արշալոյսին ։

Եթէ պիտի փափաքէր որ իր մարմինը փոխադրուէր Հայաստան, Արարատի ստորոտը, Իգտիրի հովիտը, պիտի ուզէր որ իր սիրտը պահուէր համաշխարհային պանթէոնի մը մէջ եթէ օր մը հիմնուէր այդպիսի հաստատութիւն մը, մինչ այդ իր սիրտը ամփոփուէր այլուր ։

Թ. Գառնիկ

ՄՈՐԵՆԻԿԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի մէջ կայ Խարբերդի Մորենիկ գիւղի ուսումնասիրած միութիւնը որ մասնաճիւղն է Ամերիկայի նոյն կազմակերպութեան, կազմուած 1890ին գաղթականութեան առաջին օրերուն ։

Շատ անգամ հայրենակցական Միութիւնները քննադատութեան ենթարկուած են երբ շատ մանրանալով կ'իջնեն նահանգէն քաղաք — քաղաքէն գիւղ ։ Բայց մեր ցեղային անաղարտ պահպանման առողջ բնազդն է որ կը մղէ հայ մարդը օտարութեան մէջ իրարու քով գալ, միշտ աւելի սեղմ ու աւելի մօտ իրարու ։ Ահա եւ մեր գիւղին «Ուսումնասիրաց»ը որ նոյն մտահոգութեամբ կազմուած կ'ուզէ պահել իր երկրին, իր գիւղին, իր ընտանիքին աւանդութիւնները եւ սովորութիւնները, առանց նեղմիտ տեղական հայրենասիրութեան ։

Ուրեմն Վալանսի Մորենիկցիներուս խնջոյքը որ իրարու քով բերած էր Աւագ Ամսուն, իր գիւղին փոշին վրան եւ սա Ֆրանսայի հողին վրայ ծնած ու մեծցած փոքրիկ «Մորենիկցին», տեսակ մը ուխտադնացութիւն էր եւ յիշատակի հանդէս մը «Սուրբ Գարասմ եկեղեցին, բակին մէջ» սարքուած ։

Հաւկթախաղը նոյնպէս մեզ հին անուշ օրերը յիշեցուց ։ Երգերը, զուարթ բացագանչութիւնները, պարերը, բոլորը վերապրեցուցին մեր հայրենի օճախին ջերմիկ մթնոլորտը, ուր պահ մը մոռցած օտարութեան լեզին, վերականգնանագանք յոյսով լեցուած ։

Խնջոյքը հաւաքած էր բոլոր Մորենիկցի հայրենակիցները մէկ երդիկի տակ, ուր մինչեւ գիշերուան ժամը 2, անոնք ուրախ ժամեր ապրեցան գիւղի յիշատակներով ։ Եղան առատաձեռն նուէրներ միութեան օգտին ։ — Մորենիկցի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Կիրակի 9 Մայիս Վալանսի Հայ Մարզականը, իր ախոյենական Տըմի Ֆինալ մրցումը ունեցաւ Ռոմանի դաշտին վրայ, Clerieuseի դէմ —Ière Série — մեծ բազմութեան մը ներկայութեան ։

Ռոմանի հայ գաղութը մեծով պզտիկով եկած էր քաջալերելու մեր հայ տղաքը Վալանսէն ալ մեծ թիւով ընկերացած էին ։

Ժամը 3.20ին մարզիկները խանդավառ ծափերու մէջ մտան դաշտ ։ Գլխաւոր դատաւորն էր Պ. Ֆօնթէն (փլօֆէսիօնէլ), հակառակորդ խումբը, հազիւ մրցումը սկսած անցաւ կատաղի յարձակման, կիցերով եւ հրմշտուկներով ։ Նոյնիսկ դաշտը եզերող ժողովուրդը իր հռհռոցներով կ'ուզէր հակառակորդ խումբին ի նպաստ մթնոլորտ ստեղծել ։ Սակայն մեր մարզիկները, պաղարիւն, սկսան հարուածին դէմ հարուածով փոխադարձել եւ ահա 12 վայրկեան վերջ մերոնք նշանակեցին առաջին կէտը, միջին գիծէն սուրացող գնդակը աջ ծայր չհասած Ոսկի Թաթիկեանի գլխու փասովը ։ Պասանի Զորգոթեան ըրաւ «հիացնող» նշանակէտը, անտարկելի, որ լուսանկարուեցաւ անմիջապէս ։ Կիսախաղէն առաջ հակառակորդը ունեցաւ մէկ նշանակէտ ։ Երկրորդ կիսախաղը սկսած առեն կողմերը հաւասար էին 1—1 ։ Եւ ահա կրկին կատաղի յարձակում եւ յաղթելու ճիգ, սակայն մերոնք, սկսան աստիճանաբար դաշտին տիրապետել ։ Նշանակէտ մը եւս յառաջապահ Յ. Գաղանճեանի կողմէ ։

Հակառակորդ խումբը ինքնիրմէ ելած, իր յուսահատ փորձերու ընթացքին ունեցաւ մէկ ծանր վիրաւոր տղքէն ։ Մեր անմահ Զորգոթեան նշանակեց կէտ մը եւս ։ Խաղը վերջացաւ Հայերու յաղթութեամբ 3—1 ։ Լաւագոյն խաղարկութիւն ունեցան Ժամագործեան, Միթիլեան, Թէսլոյեան, Անթուան, մանաւանդ Թաթիկեան մեր անմահ Ոսկին ու բերդապահ Երեւանեանը ։ Փութանք ըսելու թէ Ռոմանի հայրենակիցներէն խումբ մը մարզասէրներ, հպարտութեամբ լեցուած այս փայլուն յաղթանակէն, իւրաքանչիւր նշանակէտի նուիրեցին 500 Ֆր. ։ Համագումար 1500 Ֆր. որ դաշտին վրայ յանձնուեցաւ U. S. A.ի նախագահ Պ. Սէմէրճեանին ։ Ուրեմն մեր յաջորդ մրցումը, Finale, տեղի պիտի ունենայ Վալանսի դաշտին վրայ 16 Մայիսին ։ — Թղթակից

Քիչ մը բառագիտութիւն

Սիրելի Նարդունի,

Հայ – Բոյժի 88րդ թիւովը, խնդրի առարկայ ծիծէ կտրել ձեւի մասին՝ կ'ըսես. «Թուրքերէն է, — սիւրտէն քէսմէք» ։

Դո՞ւն ալ, Բրուտո՛ս ։ Դո՛ւն, սիրելի՛ Նարդունի, հայ լեզուի մաքրութեանն ու գանձերուն ախոյեաններէն մէկը ։

1.— Դո՞ւն ալ՝ այդպէս գիւղի մը թուրքերէնէ փոխառիկ կը կարծես բառուրան մը՝ որ հարազատ հայերէն է, եւ հայ մայրը բնաւ պէտք չունէր փոխ առնելու իր երկրին մէջ եկւոր թուրքէն ։ Հա՞յն է աւելի հին իր երկրին մէջ, թէ թուրքը ։ Մնաց որ՝ Հայը կ'ըսէ ծիծէ կտրել, մինչ թուրքը — քու. ըրակումովը — սիւրթմէ քէսմէք, որ կը նշանակէ կաթէ կտրել ։ Ուրեմն թուրքը չի ըսեր մէմէտէն քէսմէք (ծիծէ կտրել) ։ Այստեղ փոխառութիւն չկայ, եւ կաթէ կտրելն ու ծիծէ կտրելը տարբերութիւն ունին, ինչպէս որ դուն ալ շեշտած էիր Հայ – Բոյժի 86րդ թիւին մէջ, ստուգաբանութիւն բառին առիթովը ։

2.— Ստնահեցութիւն եւ ստնամոցութիւն ձեւերը նոյնպէս ճիշդ չեն՝ ծիծէ կտրելու (sevrer) համար ։ Քեցել կը նշանակէ քաշել - փրցնել ։ Ծառի մը ճիւղը կը քեցեն ։ Ստինքէն տղան քեցել չի բռնուիր ։ Իսկ մոցել ո՛չ ախորժալուր է, ո՛չ ալ ճիշդ ։

3.— Գառները բաղձել երկու առումով կը գործածէ ժողովուրդը ։ Այսինքն իմ յիշածէն զատ՝ քու յիշած ձեւովն ալ ։ Բայց որովհետեւ «Հայ - Բոյժ»ի 86րդ թիւով ծնծուած խնդիրը միմիայն երախան ծիծէ կտրելու (sevrer) մասին էր, ես յիշած էի միայն մէկ առումը ։ Գաւառէ գաւառ տարբեր առում չունի, ինչպէս կարծեր էիր, Արմաշի առումը յիշելով ։

4.— Կուտապի մասին, «Հայ – Բոյժ »ի 88րդ թիւով Զեյթնակիի յօդուածին մէջ (երես 90), խմբագրական ծանօթութիւնով մը կ'ըսես. «Մեր դասական լեզուին մէջ՝ կտապ, պարսկերէն՝ կուտապ» ։ Կուտապ պարսկերէն չէ. զուտ հայերէն է, կուտ եւ տապկած բառերէն կազմուած ։ Իրապէս՝ կուտակուած խմորի մէջ՝ սոխ եւ նման խորխուր դրուած, ու թոնիրի կամ փուռի մէջ ինքնիրմով տապկուած խմորեղէն մըն է կուտապը — ստանդուկիչ՝ եփած ։

5.— «Հայ - Բոյժ »ի նոյն թիւին մէջ (88), երես 74, օճառի մասին գրելով, կը յիշես Երեմիայի Գիրքէն օրինակ մը. «Եթէ լուացիս բորակաւ» ։ Ու կ'աւելցնես փակագծի մէջ՝ «սրբագրել՝ բորակաւ» ։ Սրբագրելու պէտք չկայ ։ Վանեցին ալ բորակ կ'ըսէ բորակին (borate), զոր կը հանեն Վանայ աղի լիճէն (Արփոյ Լիճ բուսած Խորենացիէն), ջուրը ամաններու մէջ քաշելով եւ արեւին տակ գոլորշիացնելով ։ Պէտք է չմոռնալ որ՝ ա ձայնաւորը միւս բոլոր ձայնաւորներուն մայրն է ։ Ու ճիշդ հնչած կամ գրած են մեր նախնիքը բորակ ձեւովը, քան թէ բորակ սպառապէս գրչութեամբ ։

ԶԻԹՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Նարդունիին պատասխանը յաջորդով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷ ԺԷ ԹԻՒ մաս կազմող պետական պաշտօնեաները միաձայնութեամբ որոշեցին 20 առ հարիւրի նոր կանխավճար մը պահանջել, իւրաքանչիւր պաշտօնեայի տուեալիք գումարը 2500 ֆրանքէն պակաս չըլլալու պայմանով :

ՔՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷԻ Նէօյյիի մասնաճիւղին դրամ փոխադրող կառքերէն մէկուն վրայ աւազակները զինեալ յարձակում մը գործեցին երէկ, եւ յափշտակեցին 7 միլիոն ֆրանք ու փախան : Աւազակները չկրցան ձերբակալուիլ :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ համայնավար կուսակցութեան համախոհ Աւստրիացի Երիտասարդներու Միութեան անդամներէն 400 հոգի քարկոծած են հելլենական դեսպանատունը, բողոքելու համար Յունաստանի մէջ համայնավարներու վրայ գործադրուած մահապատիժներուն դէմ :

ԿՈՉ ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաղը, Կիրակի, ձեր մարզական խումբը U. S. A. կը մրցի տեղւոյն մէկ Ֆրանսական խումբին հետ, ախոյենական վերջին խաղերուն համար :

Այս մրցումը առանձին նշանակութիւն ունի մասնաւորապէս, որովհետեւ եթէ հայ ֆութպոլիստները շահին, ոչ միայն կը խլեն ախոյենական բաժակը, այլեւ դասակարգի բարձրացում կ'ունենան, դառնալով «Promotion d'honneur»: Գիտենք որ բոլոր աչքերը յառած են խումբին աննման բերդապահին, Երեւանեանի վրայ, որ միեւնոյն ատեն մարզիչ - ուսուցիչն է տղոց : Վստահ ենք իր ճարպիկութեան եւ հմուտ խաղին համար, բայց Վալանսի Հայերուն ներկայութիւնը եւ քաջալերանքն ալ բոլորովին ուժ եւ վստահութիւն կը ներշնչէ եւ իրենց ոգեւորութիւնը կ'ազդէ խաղին յաջողութեան :

Ուրեմն բոլորդ գացէք դիտելու ձեր տղոց յաջողութիւնը եւ նպաստեցէք անոնց յաղթանակին :

Վ. Պապիկեան

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը որոշած է կատարել Փարիզի եւ արուարձաններու հայ համայնքին ընդհ. մարդահամարը : Այս դժուարին եւ կենսական գործին կազմակերպումը յանձնուած է եկեղեցւոյս դիւանապետ Պ. Սեդրակ Գարակէօզեանի, որ ի հարկին պիտի դիմէ հայ միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու, պիտի կազմէ խառն յանձնախումբեր իւրաքանչիւր շրջանի պայմաններու համապատասխան, ժամ առաջ իրագործելու այս օգտակար ձեռնարկը :

Ներկայ յայտարարութեամբ կոչ կ'ուղղենք հայ հասարակութեան, քահանայ հայրերու, բոլոր միութիւններուն, մամուլին եւ մասնաւորապէս երիտասարդութեան, հայ ակումբներուն եւ արիներուն որպէսզի աջակցին մեզի դիւրացնելու համար այս աշխատանքը :

Իւրաքանչիւր ընտանիքի հասցէն, անդամները, անոնց ծննդեան թուականը, ծննդավայրը պիտի արձանագրուին մասնաւորապէս պատրաստուած քարթերու վրայ, այս կերպով պիտի ունենանք լիակատար տեղեկութիւններ մեր ազգակիցներու մասին եւ եկեղեցւոյ դիւանատան կատարուած բոլոր դիմումները պիտի ստանան իրենց գոհացումը :

Այն հայրենակիցները որ կիրակի կամ տօնական օրերուն եկեղեցի գալու առիթը պիտի ունենան եթէ այցելեն դիւանատուն եւ արձանագրուին մեծապէս պիտի դիւրացնեն այս աշխատանքը :

Ս. Յովհ. Մկր. եկեղ. հոգաբարձութիւն

ԹՈՔԱՏԻ և ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Եւդոկիոյ Հայ. Կրթ. Միութիւնը ձեռնարկած է Եւդոկիոյ Հայոց Պատմութիւնը հրատարակելու գործին : Մեր Եգիպտաբնակ ազգակիցները, ըստ թելադրութեան հոգելոյս Տ. Թորգոմ Պատրիարքի, 1938ին Եւդոկիոյ Հայոց Պատմութեան աշխատասիրութիւնը յանձնած են յայտնի բանաստեղծ-պատմագէտ Պ. Արշակ Ալպօյաճեանի, որ արդէն իսկ մեծ մասամբ գրած և աւարտած է սոյն ձեռագիրը :

Որպէսզի լիակատար աշխատութիւն մը ըլլայ եւ ոեւէ կարեւոր բան դուրս չձգուի այդ երկասիրութենէն, այսու կոչ կ'ընենք այն բոլոր Հայերուն, Եւդոկիացի կամ ոչ, որոնց քով կը գտնուին Եւդոկիոյ (Թոքատի) վերաբերեալ պատկերներ, վաւերագիրներ, նամակներ, նօթեր, օրագրութիւններ, յուշատետրեր, ինչպէս նաեւ 1908էն ետք հոն հաստատուած տպարաններու մէջ տպուած լրագիրներ եւ գիրքեր, որ հաճին զանոնք յանձնել Եւդոկիոյ Հայ Կրթ. Միութեան՝ վերջէն վերադարձնելու պայմանով, անվթար վիճակի մէջ :

ՀԱՍՑԷ.— Arménian Educational Society of Tokat, C/o. Dr. E. Harrian, 575 West 183rd St. New York 33 N. Y. (U. S. A.):

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին : Քամէի սրահը նախկին Petit Journal :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիբալի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը : Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ : Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ կը տօնուի Մայիս 23ին : Նկատի ունենալ թուականը :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Պիտի տօնուի մեծ պատրաստութեամբ, Շաթօ տը Ֆլօրի մէջ :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 28ին :

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Մայիս 30ին :

×

ԻՍԻ.— Յունիս 6ին :

×

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 23ին :

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները :

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ի գիտութիւն Իսիի հայ հասարակութեան կը ծանուցուի թէ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Օֆիսին կողմէ Պ. Արթինեան 15 Մայիս 1948ին, շաբաթ օր, ժամը 3ին, պիտի ընդունի բոլոր Նանսէնեան տարագիրները, որոնք զանազան պատճառներով Հայ Գաղթ. Կեդր. Օֆիսի օժանդակութեանը պէտք ունին եւ չեն կրնար տեղափոխուիլ ու ներկայանալ նոյն Օֆիսին Փարիզի Գրասենեակը :

Մասնաւորապէս կոչ կ'ըլլայ կարօտեալներուն, հիւանդներուն, չքաւորներուն, ծերերուն, բազմանդամ ընտանիքի պետերուն, որպէսզի անոնց կացութիւնը քննուի եւ անոնց ծանօթացուի տուչութիւնները Ֆրանսական ընկերային օրէնքներուն որոնցմէ անոնք կրնան օգտուիլ, ինչպէս նաեւ օգնութեան եւ աջակցութեան կարելիութիւնները զորս անոնք կրնան գտնել ուղղակի Օֆիսին մօտ, իրենց ինքնութեան քարթի վերանորոգման, ուտեստեղէնի բաշխման եւ նոյնիսկ ստիպողական պարագաներու մէջ դրամական օգնութեան համար :

Մեր բոլոր հայրենակիցներուն ջերմօրէն կը յանձնարարենք իրենց շրջանակին մէջ ծանօթացնել ներկայ ազդարարութիւնը :

Այն անձերէն որոնք պիտի ներկայանան հետեւեալ հասցէին՝ կը խնդրուի իրենց հետ ունենալ իրենց ինքնութեան քարթը եւ ի հարկին իրենց ընտանեկան գրքոյկը (Լիվրէ տը Ֆամիյլ): 253 rue J. Jacques Rousseau, Ֆ. Հ. Խաչի դարմանատան մէջ :

Շիրվանզադէի օրը Սեվրանի մէջ

Կազմակերպուած՝ յայտնի դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ լաւագոյն արուեստագէտներու :

16 Մայիս Կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին, Մասիսի Թատերասրահին մէջ, 8 7Ave. de Livry, Սէվրան Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի գլուխ գործոցը

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Տռամ 4 արար)

Տոմսերը հայթայթել տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններէն : Վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ ժամը 8.45ին : Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս մինչեւ լոյս :

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ընտանեկան պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Հոգեգալուստի երկուշաբթի օրը, 17 Մայիս, ժամը 4ին, Սալօն Մագընոյի մէջ, Մարսէյլ : Զուարթ խմբերգներ ու մեներգներ : Ընտիր օրքեսթր : Սինէ-մա : Մաքուր եւ դիւրամատչելի պիւֆէ : Մուտքը ազատ է ու սիրով կը հրաւիրուին բոլոր երգասէրներն ու համակիրները :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ՔԵՌԻ խումբը 16 Մայիս, առաւօտեան ժամը 9ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով :

ՎԻԷՆԻ Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեանի Ակումբին մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պատգամաւորի ընտրութիւն :

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը երկուշաբթի 17 Մայիսին ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ, օրակարգ. պատգամաւորի ընտրութիւն :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին «Հրայր» Ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին : Bar du Globeի մէջ : Ներկայանալ անդամատետրով : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Մայիս 23ին, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, մէթրօ Քատէ : Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ :

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ԻՆ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄԸ, Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին հետ, 16 Մայիս Կիրակի ժամը 3ին, St. Loup իրենց սեփական դաշտին վրայ : Հովանաւորութեամբ Mr. Abelly :

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ անմահ յիշատակին Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր Նոր Սերունդականները Փարիզի եւ շրջաններու ներկայ ըլլալ այս կիրակի ժամը 10.30ին Pont de Sèvres, այցելելու համար Sèvresի [illegible] սրահը :

ՏԷՍԻՆԻ Ֆր. Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Jazz, հաճելի անակնկալ, ճոխ պիւֆէ, անուրդ չկայ :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ամէն կիրակի ժամը 10.45ին Լիւքսէմպուրկի սրահին մէջ, 58 rue Madame (métro Notre Dame des Champs): Կը քարոզէ Ֆրանսահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ Փրօֆ. Խայիկեան : Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է՝ «Աստուած մեզի տուած է քաջութեան, զօրութեան եւ սիրոյ հոգի» : Իսկ երկուշաբթի 17 Մայիս ժամը 3էն 7 տեղի կ'ունենայ հանդէս տօնավաճառ մը նոյն սրահին մէջ : Պիտի ներկայացուի (Հայ տառերու գիւտը) :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Նորայր Սահաթճեանին կաշեվաճառատունը : Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille :

ՁԵՐ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմել՝ Bernie Oliverի

Նուագախումբին

9 Rue Chabrol, Paris (10) Հեռ. PRO. 14-31

Զուարթ, հաճելի, կեանքոտ Չափաւոր գի

Փարիզի Տօնավաճառին առթիւ

ԵՐԵՔ ՕՐ ԵՒՍ

Մի մոռնաք այցելել Ets. Tolomgian

(161 Rue du Temple, Paris 3)

Tél. Arc. 77–95 République

STAND 3069

Terrasse B. Hall 30 — Groupe Maroquinerie

Պիտի գտնէք ձեր բոլոր ուզած կաշեղէնները

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Երեք. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 16 MAI 1948 Կիրակի 16 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année No 5343-Նոր շրջան թիւ 952 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒՐ ՄԻ՛ ԾԵԾԷՔ

Անկուսակցական վաճառական մըն է պատմողը.—

— Պատերազմէն անմիջապէս առաջ Պարսկաստան կ'երթայի Երեւանի ճամբով: Վերադարձիս ուզեցի Էջմիածին հանդիպիլ Տեղապահին այցը համբուրելու եւ Մայր Տաճարին առջեւ երկու ծունկ աղօթք ընելու համար: Դիմեցի պատկան իշխանութեան: «Անկարելի է» պատասխանեցին. պէտք է Մոսկուա գրենք եւ արտօնութիւն ստանանք...

Կացութիւնը տարբեր չէ ընդհանուր յաղթանակէն երեք տարի վերջն ալ:

Այո, Երեւան այցելող բախտաւոր հայրենակիցը Էջմիածնի կամարներուն տակ Տէր Ողորմեան մը փսփսալու համար պարտաւոր է ստանալ Մոսկուայի իշխանաւորներուն մասնաւոր արտօնութիւնը:

Նոյն վեհափառին պէտք ունի ան, Հայաստանի մնացեալ շրջանները պտտելու համար:

Արտասահմանի կաթողիկոսական պատուիրակները կրնան, հրապարակաւ, ուրիշ հէքեաթ պատմել: Բայց, հարցաքննեցէք զիրենք չորս պատերու առանձնութեան մէջ եւ պիտի իմանաք որ հայ ժողովուրդին վայելած «ազատութիւնը» գոյութիւն ունի միայն այս լուսանցքուող պզտիկներուն վրայ թափառող իմաստակներուն երեւակայութեան մէջ:

Սուտերուն ամէնէն պարզեցին է այն յայտարարութիւնը թէ «Սովետական Հայաստանը» ազատ է եւ անկախ:

Կամ «Հայաստանը հայկական անկախ պետութիւն է»:

Դիմացի ծանծաղամիտ — եւ նենգամիտ — կարմրուկներէն չէ որ իրաւապաշտութեան դասեր պիտի առնենք սորվելու համար թէ ինչ կը նշանակէ «Անկախ պետութիւն»:

Պետութիւն կը նշանակէ անհատներու բազմութիւն մը որ միացած կեցած կ'ապրի որոշ հողամասի մը վրայ, ենթակայ է իր կողմէ նշանակուած կառավարութեան մը, ունի իր սեփական օրէնքները եւ կը վայելէ միհապետական իրաւունքներ:

Ժողովուրդ մը անկախ է երբ ինքն իր ձեռքով կը տնօրինէ իր կենցաղի պայմանները, ազատօրէն եւ առանց արտաքին միջամտութեան:

Միջազգային դաշնագիրներու հիման վրայ կնքուած յանձնառութիւնները, չեն ժխտեր պետութեան մը միհապետական իրաւունքները:

Մեր մանրանկար հայրենիքը չի լրացներ այս պայմանները:

Ներկայ վարչաձեւը պարտադրուած է մեր մէկուկէս միլիոնին:

Լենին ու Մուսթաֆա Քէմալ ձեռք ձեռքի, սիրտ սիրտի, բռնութեամբ տապալեցին Նախորդ Խորհրդարանական կառավարութիւնը ու Երեւանի մէջ հաստատեցին համայնավար իշխանութիւն մը, արիւն ու աւեր սփռելով իրենց ճամբուն վրայ:

Պուտ մը խիղճ ու պուտ մը խիղճ ունեցող ամէն Հայ պիտի ընդունի պատմութեան այս անհերքելի փաստը:

Քսանըութը տարիէ ի վեր մեր հայրենիքը կը գտնուի, ուրեմն, Մոսկուայի պողպատեայ թաթին տակ եւ այն հողամասը որուն տրուած է «Հայկական պետութիւն» շռնդալից անունը, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ միթիարի ու համայնավար կայսրութեան մը մէկ նահանգը:

Նահանգ մը որուն վայելած ինքնավարութիւնն ալ չատ ջուր կը վերցնէ:

Թերեւս ամերիկեան Դաշնակցութեան քառասունըութը նահանգներէն իւրաքանչիւրը աւելի լայն իրաւասութիւններ ունի քան մեր Դրախտավայրը:

Իմաստակներուն համար, անշուշտ, անկախ պետութիւններ չեն Պելճիքան, Զուիցերիան, Հոլանտան կամ Սուրիան:

Բայց մենք գիտենք որ Պիւքսէլի խորհրդարանը հրահանգներ չստանար բրիտանական կառավարութենէն, կամ Լեմանի լճին վրայ զբօսապտոյտ մը կատարելու համար, Ուաշինկթընէն չէ որ արտօնութիւն կը խնդրէք:

Եթէ Հայաստան անկախ պետութիւն ըլլար, կ'ունենար իր անկախ խորհրդարանը, իր ազգային դրօշակը, իր բանակը, իր դրամը; իր ըն-

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Մահուան առթիւ

Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլի կողմէ իր դիւանապետը Պ. Ժ. Քասիուցքօ — Մորիզէ Մայիս 10 թուականով հետեւեալ նամակը ուղղած է Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի նախագահ Հրանդ Սամուէլի:

« Պարոն նախագահ,

Հանրապետութեան Պ. Նախագահը պարտականութիւն յանձնած է ինծի ներկայացնելու իր խոր ցաւակցութիւնները Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ իր ցաւը յայտնելու որ չէ կրցած իր կողմէ ներկայացուցիչ մը ղրկել անոր յուղարկաւորութեան, ձեր նամակը շատ ուշ հասած ըլլալով իրեն:

Հաճեցէք ընդունիլ, Պ. նախագահ, խոր մեծարանացս հաւաստիքը »:

Անգլիոյ գահաժառանգ
իշխանուհին Փարիզի մէջ

Ֆրանսայի կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը փառաւոր եւ խիստ համակրական ընդունելութիւն մը ըրին Անգլիոյ գահաժառանգ Էլիզապէթ իշխանուհիին, որ խանդավառ ծափերու առարկայ եղաւ այն բոլոր փողոցներուն մէջ, ուրկէ անցաւ: Նախագահական պալատին մէջ իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթէն ետք, իշխանուհին գնաց Կալիէրա թանգարանը, ուր բացումը կատարեց «Ութը դար տեւող բրիտանական կեանք Փարիզի մէջ» ցուցահանդէսին: Գահաժառանգը այս առթիւ խօսեցաւ Ֆրանսերէն ճառ մը, որ ուշադրութիւն գրաւեց իր զգայուն ոճով:

Նախագահ Վէնսան Օրիոլ իր պալատին մէջ Պատուոյ Լեգէոնի Մեծ ժապաւէնը շնորհեց Մեծն Բրիտանիոյ գահաժառանգ իշխանուհիին, որուն ամուսինն ալ Էտինպուրկի դուքսը ստացաւ Պատերազմական Խաչը:

ՎԵՑ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ միջեւ (Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Պէնէլիւքս), Գերմանիոյ հետ կնքուելիք դաշնագրին մասին 20 Ապրիլէն ի վեր Լոնտոնի մէջ կատարուող խորհրդակցութիւնները պիտի ընդհատուին Հոգեգալուստի տօնին առթիւ, վերսկսելու համար երեքշաբթի օր: Կը կարծուի թէ՝ աշխատութիւնները պիտի աւարտին յառաջիկայ շաբթու վերջը, եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կազմակերպութեան վերաբերեալ ծրագիրը պիտի կրնայ վեց կառավարութեանց քննութեան ենթարկուիլ:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՍՈՔՈԼՈՎՍՔԻ Մոսկուայէն Պերլին վերադարձած է քաղաքական նոր խորհրդակցութիւն մը, որ Շառնովն է, Գերմանիոյ սովետական վարչութեան ամենակարեւոր անդամներէն մէկը: «Տէնա» գործակալութեան համաձայն, Շառնով «մաքրագործութեան» ձեռնարկելով Մոսկուա ղրկել տուած է 85 բարձրաստիճան սպաներ, որոնց մէջ է նաեւ ռուսական գօտիի ապահովութեան պետ զօր. Լուքեանչէնքօ:

ՆՈՐ ԼԱՆՏՐԻՒ մը ձերբակալուեցաւ Փորտոյի շրջանին մէջ, Տէքան անունով, որ բազմաթիւ կիներ սպաննած է: Տէքան, հարցաքննուելով խոստովանած է թէ սպաննած է իր կինը Մարտ 1945ին, եւ 1939 ուրիշ կին մը, Անժէլայի Օպրի անունով: Այս խոստովանութենէն ետք Տէքան փորձած է անձնասպան ըլլալ:

բոյսութիւնը ու ժամանակ իր արտաքին քաղաքականութիւնը:

Եթէ Հայաստան անկախ ըլլար անդամ կը ներկայանար Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան եւ իր ներկայացուցիչներուն միջոցաւ միջազգային ատեաններուն — ապահովութեան Խորհուրդին — կը ներկայացնէր իր պահանջները, փոխանակ գթառատ ու ողորմած Մոսկուայի ժամանակին սպասելու:

Ջուր մի ծեծէք:

Ներկայ Հայաստանը անկախ պետութիւն չէ, այլ վիլայէթ մը՝ մեծազօր կայսրութեան մը սահմաններէն ներս:

Առանց ջիղի եւ առանց ողնայարի:

Ժ.

«ՅԱՌԱՋ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի օր:

Իսրայէլի պետութիւնը
հռչակուած

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՀՐԵԱՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ, ժամը չորսը քառորդ անցած Թէլ Ավիվի Գեղարուեստի Թանգարանի սրահին մէջ, Պէն Կուրիոն, Հրէական գործակալութեան նախագահը կարդաց յայտարարութիւն մը, որով Իսրայէլի պետութեան հիմնարկութիւնը եւ այդ պետութեան առժամեայ կառավարութեան իշխանութեան գալը կը հռչակուէր:

Արարողութիւնը տեղի պիտի ունենար կէս գիշերին. բայց Բարունապետին պահանջքին վրայ, աւելի կանուխ կատարուեցաւ, որպէսզի Շաբաթի կրօնական պարտաւորիչ հանգիստը չխանգարուի:

Հրէական Գործակալութեան վարչական ժողովն է որ պիտի կազմէ առժամեայ կառավարութիւնը, վարչապետութեան տակ իր նախագահին՝ Պէն Կուրիոնի, մինչեւ որ սահմանադրական մարմինները ընտրուին: Այս կազմը պիտի լրանայ ամէնէն ուշ մինչեւ առաջիկայ Հոկտեմբեր: Առ այժմ Հրեայ Ազգային Խորհուրդը պիտի կատարէ խորհրդարանի պաշտօն:

Վերոյիշեալ յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Հրէական Պետութիւնը հռչակուած է, համաձայն հրեայ ժողովուրդին բնական եւ պատմական իրաւունքներուն, ինչպէս նաեւ Միացեալ Ազգերու 29 Նոյեմբեր 1947ին տուած որոշման: Նոր պետութիւնը պիտի հիմնուի հրեայ մարգարէներու քարոզած ազատութեան, արդարութեան եւ խաղաղութեան սկզբունքներուն վրայ: Պաղեստինի բնակիչները պիտի ունենան քաղաքացիական բոլոր իրաւունքները, առանց ցեղի, ազգի կամ սեռի խտրութեան: Իսրայէլի Պետութիւնը պատրաստ է գործակցիլ ՄԱԿի: Յայտարարութիւնը կ'աւարտի Արաբներուն ուղղուած կոչով մը, որ անոնց հաշտութիւն կ'առաջարկէ:

★ Լուր կը տրուի թէ առժամեայ կառավարութիւնը խնդրագիր մը մատուցած է արդէն ՄԱԿի, որպէսզի անդամ ընտրուի այս կազմակերպութեան: Այս խնդրագիրը չի կրնար նկատի առնուիլ ՄԱԿի առաջիկայ ընդհանուր ժողովէն առաջ, որ պիտի գումարուի սեպտեմբերին:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՀՐԵԱՅ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Թրումըն յայտարարեց երէկ գիշեր թէ ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է ճանչնալ Հրէական Պետութիւնը, իբրեւ իշխանութիւն մը որ իրականապէս գոյութիւն ունի Պաղեստինի մէջ:

Թրումըն հրեայ կառավարութիւնը իրաւապէս ալ ճանչնալու մասին բան մը ըսած չէ: Բայց, վերի որոշումը ինքնին յատկանշական է, մանաւորաբար այն փութկոտութեան պատճառաւ, որով Ամերիկա կը ճանչնայ նորահաստատ պետութիւնը: Անշուշտ, Միաց. Նահանգները ուզած են կանխել Խորհրդ. Միութիւնը, Մոսկուայէ առաջ շահելու համար Հրեաներու համակրութիւնը: Այսպէս, քանի մը ամսուան մէջ, Ամերիկացիք երեք անգամ փոխած եղան իրենց քաղաքականութիւնը Պաղեստինի խնդրին նկատմամբ. այս երկիրը Հրեաներու եւ Արաբներու միջեւ բաժնելու կողմնակից ըլլալէ ետք, որոշեցին պատրաստել խնամակալական վարչութեան ծրագիր մը, մէկ կողմէ, Արաբներուն գոհացում տալու, եւ, միւս կողմէ, քարիւղի ճամբան չկտրելու համար: Հիմա ալ յանկարծ դարձ կ'ընեն, իրենց նախորդ որոշումները ջնջելով եւ ճանչնալով Հրէական Պետութեան կազմութիւնը, այս անգամ ալ ետ չմնալու համար Խորհրդ. Ռուսիայէ եւ Ամերիկացի Հրեաներու քուէներէն չզրկուելու համար, առաջիկայ ընտրութեանց մէջ:

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԴԵՌ ՎԱՐԱՆՈՏ

Ամիսէ մը ի վեր, Սիոնականներու տարած յաջորդական յաղթանակները արաբ ժողովուրդներու ազգային արժանապատուութիւնը վիրաւորած են մեծապէս: Վրդովումը հանդարտեցնելու համար, Արաբական Լիկան որոշած է կռուի գործողութիւններու սկսիլ. բայց տարակուսելի է որ Արաբները կարենան զինուորական կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք բերել: Կը կարծուի նոյնիսկ որ ցոյցի համար բանակներ շարժման մէջ պիտի դնեն. բայց որեւէ լուրջ յարձակման պիտի չձեռնարկեն: Հաւանաբար յարձակին կարգ մը կէտերու վրայ ինչպէս արաբական գօտիին մէջ կամ Նէկէվի անապատը, ուր մեկուսացած հրեայ գաղթակայաններ կը յամառին մնալ դեռ, հակառակ անոր որ շրջապատուած են արաբ բնակչութեամբ մը:

★ Վարչապետ Նոքրաշի փաշայի թերթը «Ալ Ասաաս» կը գրէ թէ եգիպտական կանոնաւոր բանակի երկու գունդեր երէկ սահմանագլուխը անցած եւ Պաղեստին մտած են: Սինայի շրջանը, Կարմիր ծովու եւ Միջերկրականի միջեւ գտնուող երկրամասին մէջ, համախմբուած զինուորներու թիւը 6000էն 11 հազար կը հաշուուի:

Եգիպտական կառավարութեան կողմէ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կը հաստա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՔՈՅՐ ՈՒ ԵՂԲԱՅՐ
(ՀԷՔԵԱԹ)

Եւ Հայրենի դեղերէն ու քաղաքներէն քշուեցան: Ու գացին, ճամբաները թափթփելով: Ու մաս մը, մինչեւ անապատ խել հասան: Ու հոն, չուրջբոլոր աւազ եւ հրացան, միշտ գործի վրայ: Մաւզեր ձեռքով, աստուածներէ յափրացած: Դիակներ, կմախք, դիակներ, ուր որ դիտես: Ժողովուրդ մը, ջախջախիչ, կը վերջանայ հոն այսպէս, կը հալի, կը հատնի:

Սուրիական անապատ...

Երկու որբ էին անոնք, քոյր ու եղբայր: Ալ ոչ ծնողք, ոչ ուրիշ բան: Ո՞ւր երթալ, ի՞նչ ընել: Ոչ ճար, ոչ փրկութիւն: Վերը կրակ, վարը կրակ: Շատոնց մեռեր է ինքը, աստուած:

Սա հոգեվարքին ծայրը լուսնկա՞ն, որ մատով կ'ըսէ. «եկէք, եկէք»:

Եղբայրը պզտիկ էր, քոյրը աւելի պզտիկ: Ի՞նչպէս էին ողջ մնացեր, ի՞նչպէս հոս ինկեր, հիմա ալ անկարելի բան: Ու ահա, լուսընկան, մեղքնալով, կը կանչէր զիրենք: Ու եղբայրը բռնեց քրոջը թաթիկէն, պինդ բռնեց, ու ըսաւ. «երթանք»:

Վրաններէն, թշնամի պահակներ անցան, չտեսան, քանի որ պզտիկ էին ու անշշմար: Ու քալեցին անապատէն, բզէզներու նման: Ո՞ւր: Դժուար հարցում: Քալեցին: Կը հեռանային ջարդի հնոցէն: Մնացածը բախտին: Ու ինկան: Ու ելան: Ու արիւնեցան: Ու լացին: Ու գացին, միշտ գացին: Լուսնկան, կը ցուցնէր ճամբան:

Մէկը պզտիկ էր, միւսը աւելի պզտիկ: Ու նէրա արցունքը կը պաղէր վախէն: Ու նէրա բոպիկ ոտքերը կը ծակծկէին տատասկներէն: Եւ ուր որ նէրա արիւնը կաթէր, կը բուսնէին վարդեր: Եւ ուր որ նէրա արցունքը թափէր, կը ցաթէին մարգարիտներ:

... Շուրջը, գիշերին մէջ, շնագայլերու ոռնոց: Ու բաց երախներ, ու սուր ատամներ ու բոցէ լեզուներ: Այնտեղ, չորս կողմ, ամէն ինչ արիւն, արիւն կ'ուզէր: Հիմա իսկական չորքոտանի շնագայլերը, երկոտանիներէն ետք: Քոյրը աւելի պզտիկ էր, կը վախնար: Եղբայրը սիրտ կուտար նէրա, ու բռնած թեւէ թեւ, կ'երթային, կ'երթային, առանց գիտնալու թէ ո՞ւր: Ու նէ հծծեց վախէն, հծծեց, դաշտաները ցուցնելով.

— Աղբարիկ, աղբարիկ, հիմա ի՞նչ ընենք:

— Հիմա, քուրուկ, հիմա, դառնանք թիթեռնիկ: Ցանկութիւն էր թէեւ, բայց այդպէս ալ եղաւ: Ու երկու սպիտակ թիթեռ, ըսես երկու աստղ, լուսարձակելով բաց երախներու շրջագիծէն, վերերէն, թռան գացին, հեռացան: Ու վոհմակը, ոռնալով, վազեց անհետացաւ:

Երբ վտանգ չմնաց, վար իջան կրկին: Ու նորէն ցաւի կաղապարը հագան: Ու դարձան մանուկ: Ու նորէն գացին, ու նորէն գացին: Գացին, գիշերը կծկեցին: Ու հասաւ ան: Հիմա ի՞նչ ընեն: Այնտեղ կարաւան մը, գուցէ որսորդ: Որսորդի՞ ինչ պէտք, հոն, ուր ամէն ոք հայորս է: Քոյրը փաթթեցաւ եղբօր, փարեցաւ ու հծծեց վախէն.

— Աղբարիկ, աղբարիկ, հիմա՞ ինչ ընենք:

— Հիմա, քուրուկ, հիմա, թռչուն դառնանք մենք:

Ցանկութիւն էր թէեւ, բայց այդպէս ալ եղան: Ու դարձան թռչնիկ: Եւ իրենց թեւիկները զարկին, զարկին, ու խրեցան եթեր: Կարաւանը, դանդաղ, քալեց ու անցաւ:

Երբ վտանգ չմնաց, վար իջան նորէն: Ու կրկին ցաւի կաղապարը մտան: Ու դարձան մանուկ:

Վերը կրակ, վարը կրակ: Աջին վտանգ, ձախին վտանգ: Երկինք թշնամի, գետինը գետինն անցնի: Ու քոյր ու եղբայր, քով քովի, քալեցին, քալեցին, մահու չափ անօթի ու պապակած: Անապատը ոչ կողմ ունի, ոչ սկիզբ, եւ ոչ ալ վախճան: Շրջանակի մը մէջ դարձիր, դարձիր: Ու գացին, գացին, բախտէն քշուելով: Շատ գացին, քիչ գացին, ամբոխ մը գտան: Այնքան մութ ու սեւ: Ու լսեցին զէնքի աղմուկ ու սուրերու շխաչիւն: Ու տեսան պայքուն մետաղներու շողալը: Զօրագունդ մը որ առաջ կը թուալէր: Դրօշները վեր բռնած: Ոմանք արիւնի մէջ թաթխուած, ատաղ մահիկ վրան: Միւսները սեւ, ճերմակ, կարմիր, բայց երկուքն ալ նոյնը: Որ մօտեցան, մօտեցան: Կը լսուէր թուրքերէն ու գերմաներէն, կը ճաթէին խաղաղականներ, կը ճօճէին տէգեր:

Հիմա պզտիկ որբ են, ի՞նչ ընեն, ո՞ւր երթան, որ այս հրէշներէն չի կարթուին: Քար չկայ, տակը մտնես, թուփ չկայ մէջը պահուիս: Հապա, ի՞նչու բոլոր են անապատ: Վերը կրակ, վարը կրակ: Քրիստոնեան թշնամի, Թուրքը թշնամի: Ու երկուքը ձեռք ձեռքի:

Քոյրը կը վախնար, կը դողար ու կուլար: Չէ՞ որ աւելի պզտիկ էր: Փարեցաւ եղբօր, փարեցաւ ու հծծեց.

— Աղբարիկ, աղբարիկ, հիմա՞ ինչ ընենք:

— Հիմա քուրուկ, հիմա ...

Ճիշդ այդ պահուն ալ գունդին դէտերը պաշարեցին զիրենք: Ու նէ սառեցաւ վախէն, ու եղբայրը քարացաւ ու չկրցաւ խօսքը լրացնել: Ու ալ ոչ ցանկութիւն եւ ոչ էրում:

— Կեավուրներ, ոռնաց Միմէ:

— Ի՞նչ են ասում, քրքջեց Վէլէ:

Ու Միմէ սկսաւ ամբակները դոփել ու գոռալ: Ան պոչը տնկեց ու աղին անդին վազեց: Մօտեցաւ, ճիւանները աղջնակին վիզը անցուց ու հաջեց: Նորէն հեռու գնաց ու մօտ եկաւ: Միմէ սկսաւ վեր վար իյնալ: Իր դէմքի քառսին վրայ դժոխքը կ'աշխուժնար: Մազիլները տարածելով գլուխէն վեր նայեցաւ, երջանիկ այսպիսի նուէրի մը համար, որ իր ոճրաբեռ ոգիին արքայութիւն եւ հուրիներ կը շնորհէր: Միմէի վրայ հրճուանքի խենթութիւն եկաւ: Նորէն վազեց հոս հոն: Ոստումով մը մօտեցաւ որբուհիին: Զարկաւ որբուհին գետին: Զոքեցաւ որբուհիին վրան: Ո՞ղջ էր նէ դեռ: Ու սկսաւ հեւալ, հեւալ: Երբ պիղծ գործը աւարտեցաւ, խրեց տէգը նէրա կուրծքին ու զայն տնկեց վեր: Ու սկսաւ վազել, վազել հաջելով:

Վէլէ չուզեց իր ընկերէն ետ մնալ: Վէլէ փորձեց իր ռազմավարութիւնը, կ'ըսեն այնքան զարգացած Գերմանիոյ մէջ: Հրացանը աղին շարժեց, անդին շարժեց, տարաւ ու բերաւ զայն: Հանեց նոր ու շողշողուն սուին մը ու ծայրը փակցուց: Յետոյ զայն ճօճեց հոս ու հոն: Բիբերուն կարմիր իջաւ: Վէլէի քաջ սիրտը սկսաւ բարձր զարնել: Վարժ հարուած մը: Ու երկաթը մտաւ տղեկին կռնակէն ու կուրծքէն դուրս ելաւ: Հա, հա, հա, հա, քրքջացին Վէլէ եւ Միմէ,

Ու չճչացին բնաւ, գիտնալով որ լաց ու օգնող չկայ: Ու ալ արիւն չելաւ, որովհետեւ չորցած էր ան: Ու չթափեցաւ արցունք, որովհետեւ ցամքած էր ան: Ու չբուսան վարդեր, ու չշողացին գոհարներ:

Եւ անոնց տոտիկներն ու թաթիկները թօշնեցան, թօշնեցան ու կախուեցան: Ու անոնց խոպոպները թափեցան, թափեցան եւ իջան: Իջան լայնարձակ ու խոշոր ու խորհրդաւոր հայկական բլուրներուն վրայ: Իջան՝ ու ձեւացուցին մէկմէկ հարցական:

Վէլէ եւ Միմէ, վեր բռնած որբերուն նիհար ու պզտիկ դիակները, սուինի ու տէգի վրայ, իբրեւ պատերազմի յաղթական աւար, հպարտ հպարտ ու սէգ շարժումներով, քալեցին զօրագունդին առջեւէն: Ու զինուորական նուագը, որ պայթեցաւ. «Ալլիմիդ, աւվալիմիդ, իգպալի վաթան տիր»: Եւ անոր յաջորդեց. «Գերմանիա, Գերմանիա, ամէն բանէ վեր, ամէն բանէ վեր, աշխարհի վրայ» (Գերման քայլերգը):

Ու հովեր ելան: Հովեր զարկին ահազանգ ու կանչեցին ինչ որ սովրած էին:

— Աղբարիկ աղբարիկ, հիմա ի՞նչ ընենք:

Ու հովեր պատասխան տուին հովերուն.

— Հիմա, քուրուկ, հիմա, ալ ընելիք չունինք:

Ախ, այնտեղ, անդին, աշխարհի լքուած մէկ ծայրը, սուրիական անապատին խորը: Հեռու հեռու, աչքէ ու սրտէ մէկ կողմ, անապատներուն վրայ .... :

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԿՏԱԿԱԳԻՐ

Զոհը մեր ողբացեալ ընկերներէն մէկն է՝ Գէորգ Հէթումեան (Էթօեան), հազիւ քսանեւչորս տարեկան, Մեզրէյի, Խարբերդի մէջ ուսում առած եւ ուսուցիչ, կազմակերպիչ եւ քարոզիչ դարձած:

Մէկը՝ մեր անուանի ընկերներէն «Ընկեր Կարօ»ի եւ Դմանթերու, բարեկեցիկ ընտանիքի մը զաւակ, բայց գիտակից ու զոհաբերող, աննուրաց եւ խանդավառ, յարատեւ ու կարգապահ, հաւատաւոր եւ անընկճելի, ինչպէս բոլոր օրինակելի Դաշնակցականները:

Քոյրն է որ՝ կը պատմէ ...

Կը պատմէ լալով, սրտին խորէն կսկծալով, անանուն եւ անպատմելի տառապանք մը ջրվէժի նման դուրս կը ժայթքէ անոր բերնէն հոսող ողբանուագ բառերուն հետ:

Սրբազան պարտականութիւն մը կատարողի նման, կը պատմէ, կը պատմէ անվերջ ու գոհունակութիւնն ունի որ ունկնդիրներ ունի, իր անհուն ցաւին կարեկից ու բախտակից:

Եւ ո՞ր ունկնդիր Հայն է որ պիտի լսէ այդ եղերերգը եւ պիտի դիմանայ, չպիտի փղձկի ու կսկծայ:

Ու հինգ ունկնդիրները կուլան ու տունը իրական մեռելատուն մը կը պատկերացնէ:

Եւ քոյրը կը պատմէ՝ «տասնեւհինգ տարեկան էր երբ՝ Դաշնակցական արձանագրուեցաւ: Դուք կ'ըմբռնէք թէ ինչ կը նշանակէր Դաշնակցական դառնալ, մանաւանդ այն օրերուն:

Եղբայրս մեր շրջանի եփրատացիներու զարդն էր, պարծանքը ...

Ան՝ ... ախ, ան չհասաւ իր «մուրազին»:

Ձերբակալութիւններն սկսած էին, զանազան շրջաններու Հայերու տեղահանութեանց մասին սրտաճմլիկ լուրեր կը հասնէին:

Ու քոյրը կը լայ, կը փորձէ թուք կուլ տալ իր այրող սիրտը քիչ մը թրջելու համար կարծես, կոկորդէն սեղմուած ըլլալ կը թուի:

Անախորժ դէպքուն մը, որ՝ մշտին սաստկութիւնը կը պտտցնէ ահաւոր վերյիշումներ ունեցողներու դէմքին վրայ, մտածել կուտայ թէ՝ պիտի նուաղի, պիտի մեռնի...

Բայց պատմելը ի վերջոյ կը սթափի, իր ուժերը կը հաւաքէ, իր եղբօր կտակը կրկնելու ժամն է: Երեսուն երեք տարի, սրբազան աւանդը արիւն — արցունքով ու կսկիծով պահած է, կարեկից, գործադիր անձ չէ գտած, կտակագիրը գրել տալու համար ու կը շարունակէ՝

«Այդ առաւօտ, մեծ հայրս չարագուշակ երազ մը պատմեց մեզի եւ գլուխն երերցնելով, եղբայրներուս թելադրեց՝ տունէն դուրս չելլել:

Այդ միջոցին, թրքական չորս ժանտարմաներ ներս խուժեցին եւ հրացաններու խողովակները փոքր եղբօրս, Գէորգին ուղղած, զինք ձերբակալեցին ու տարան:

Մեր փնտռտուքներն ի զուր անցան:

Երեք օր վերջ, տեղեկացանք որ թրքական զինուորական հիւանդանոցը տեղափոխուած է:

Մեր բոլոր ջանքերն ի զուր անցան, զինք տեսնելու համար:

Բայց մեծադումար կաշառքը ի վերջոյ օգնութեան հասաւ»:

Պատմելը կը ցնցուի զարհուրանքով մը, որ ամէն մարդու յատուկ չէ:

Շուրջիններ կը թելադրեն ընդհատել, պատմելը կը զայրանայ, անիրաւուած կը համարէ ինքզինքը, կը պահանջէ, կը պաղատէ որ շարունակենք լսել զինք եւ գրի առնենք իր պատմութիւնը:

Կը համաձայնինք եւ կը շարունակէ:

«Հիւանդանոցի այն սրահը, ուր դրան քով տախտակէ մահճակալ մը յատկացուած էր իրեն, տեղաւորուած էին նաեւ քանի մը աղքամաններ:

Ըսին՝ որ դրան քովինն է, մօտեցանք, դիտեցինք, բայց եղբօրս չէր նմաներ: Անճանաչելի դարձած էր: Աղտոտ, լերդացած ու սեւ արիւնով թաթխուած՝ կտաւէ շապիկին մէջ պարուրուած դիակ մըն էր, այտերուն միսերը պատռտած ու կզակն ի վար երկնցած, ճակատն ու կոպերը կապոյտ եւ ուռած: Փունջ - փունջ քաշուած գլխի մազերուն տեղերը ճաղատ դարձած:

Անշարժ պառկած էր կռնակին վրայ, մերթ ընդ մերթ հառաչելով միայն:

Վերջապէս սթափեցաւ:

Հարցուցինք թէ ինչ պատահած է:

— Ոչինչ, քիչ մը հիւանդ եմ ըսաւ:

Աղաչեցինք, լացինք, պահանջեցինք որ բացատրէ պատահածը:

Պահ մը վարանելէ վերջ պատասխանեց «երբ ճերմակեղէններս լուանաք, ամէն բան կը հասկնաք»:

Մածուն տարած էինք, իր սիրած կերակուրներուն հետ: Երկու դգալ միայն մածուն կերաւ:

Ի՞նչ կ'ուզես եղբայր, ըսէ ի՞նչ կ'ուզես, ի՞նչ բերենք, ի՞նչ ընենք, ի՞նչ պատահած է:

— Լաւ քանի որ այդպէս է լսեցէք, երկու օր, գիշեր ու ցերեկ անընդհատ ծեծեցին պահանջեցին որ՝ զէնքերուն տեղը յայտնեմ, պահանջեցին որ՝ ընկերներուս ցանկը յանձնեմ:

Երրորդ օրը՝ կարմրած — շիկացած երկաթով այրեցին ոտներս, կռնակս, խաչածուասատիկտաք հաւկիթներ տեղաւորեցին թեւերուս տակը, ախ, անտանելի էր զարհուրելի էր ...

Ի վերջոյ ոտքիս եւ ձեռքիս եղունգները քաշեցին, բայց չուզեցի, իրենց նպատակին չհասան:

Այ ամէն բան վերջացած է, մահը պտոյտ կուտայ գլխիս վրայ, մէկ փափաք ունիմ միայն:

«Մահէս վերջ, գրել տուէք իմ այս անասելի չարչարանքներս, թող նոր սերունդը կարդայ ու տեղեակ ըլլայ իր նախորդներու կրած տառապանքներուն եւ անընկճելի դառնայ, մեր ուղիով ընթանայ եւ մեր վրէժը լուծէ»:

★

Կուլան բոլորը, կը ջանամ զսպել յուզումս, պատուէր կը նկատէ թուղթին ինկած արցունքին կաթիլները ու խորին ձայնապնդութեամբ կը մրմնջէ՝ Աստուած զաւակդ պահէ որդի, Աստուած երկար կեանք տայ քեզ զաւակս, քեզի անհանգիստ ըրի ...

Կը յանդգնիմ հարցնելու իր եղբօր վախճանը:

Ան՝ սրտադողդողուած կը վերակսէ՝ «ստորիկաններ եկան, հրելով, ծեծելով դուրս վռնտեցին մեզ, ծրար մը լաթ յանձնելով մեզի»:

ՊՈԼՍԷՆ ՀԵՌԱՁԱՅՆ ...

ՊՈՒՏ'Մ ՄԻՏԱՂ

Շնորհակալութիւն!

Հայուն յատկանիշը՝ չինել - շինարարելն է։

Թուրքն ալ Հայէն տարբերուելու համար, որդեգրած է « քանդող - փլցնող» մակդիրը ։

Այդ ազգին ինքնուրոյն քաղաքակրթութիւնն է այս ։ Ապացոյցները անվիճելի են ։

Ժամանակին, Գերմանները քիչ չօգտուեցան Թուրքերուն՝ այս յատկութենէն ։ Ներկայիս, Թուրքերէն օգտուելու կարգը եկած է, Ամերիկացիներուն, որոնք կրնան անոնց այս քանդողական մասնագիտութիւնը ուսումնասիրել եւ գործադրել Ամերիկայի մէջ, ուր այնքան մեծ եւ խճողուած քաղաքներ կան քիչ մը նօսրանալու սպասող ։

Եւ որպէսզի Եանքիները գործնականօրէն սորվին փլցնելու արհեստը, Թուրքերը որոշած են Էրզրումը փլցնել եւ անոր տեղ նոր, ամերիկեան ոճով քաղաք մը կերտել ։

Այս ձեւով, քանդելու դասը զօրաւոր կերպով կը տպաւորուի Ամերիկացիներու մտքին մէջ որուն փոխարէն, իրենք ալ, Թուրքերուն կրնան սորվեցնել հարիւր յարկանի շէնքեր տնկելու արհեստը։

Ինչ պէտք կայ խօսք, տարածուն քաղաքներու, որոնց համար քաղաքապետ ճարելու եւ ծախքերուն տակէն ելլելու դժուարութիւն պիտի քաշեն Թուրքերը ։

Էրզրումի ամբողջ բնակչութիւնը կարելի է թիել քանի մը երկնամերձ շէնքերու մէջ, նոյնիսկ պարապ սենեակ եր ալ կ'աւելնան իրենց հաւերուն, էշերուն եւ կովերուն համար։

Այդ քանի մը շէնքերու պահակութեան համար, ուր չախմախլը մը բռնած զապտիյէ մը բաւական է...

Ինչ գեղեցիկ միջոց, Հայերէն, Բիւզանդացիներէն մնացած յուշերն ու յուշարձանները անհետացնելու համար փլցնել հին քաղաքները ։

Օր մը, Էրզրումի Հայերը երբ վերադառնան երկիր, Բասենի դաշտին վրայ, ի զուր պիտի փնտռեն իրենց սիրելի Էրզրումը եւ չգտնելով, յուսահատած ետ պիտի դառնան։ Այս կերպով, Թուրքերուն համար, լքեալ գոյքի խնդիրն ալ կարգադրուած կ'ըլլայ ...

Թուրքերը խելացի են, մանաւանդ «հանրապետական» պիտակով զարդարուելէն ասդին։ Անոնք կրնան օգտուիլ այս վերի ցուցմունքներէն եւ իրենց բոլոր քաղաքները համապատասխանել այս կերպով ։

Աւելցած հողե՞րը։ Ցանկացնել զանոնք կաղամբ, դդում, սոխ - սխտոր տնկելու իբրեւ Թուրք քաղաքակրթութեան փաստաթուղթ եւ մաս մըն ալ տրամադրել էշեր, եզներ, ու դրացիներէն երբ լքեալ գոյք՝ զափթ-ուած ոչխարները արածելու ։

★

Պրուսայի Հայոց գերեզմանատունն ալ լուծարքի ենթարկելու ձեռնարկած են Օսմանցինեարը։ Այս առթիւ կոչ մըն ալ հրատարակած են մեռելոց հանգստարանի տէրերուն որ եթէ դիտողութիւն ունին պէտք է դիմեն քարեխնամ Էվգաֆին։ Ինչ խղճամտութիւն ...

Անշուշտ Պրուսայի հայ ննջեցեալները ժողով գումարելով, նկատի պիտի առնեն այդ կոչը եւ պիտի պաշտպանեն իրենց վերջին հանգստարանը եղող թիզ մը հողը՝ Էվգաֆի կոկորդը անցնելու վտանգէն ։

Կը տեսնէ՞ք աղա Տաճիկը, Հայոց մեռելներն իսկ օրէնքի պաշտպանութեան տակ կ'առնէ, քանի որ անոնց ազգականներն ու տէրերը լքած հեռացած են Պրուսայէն՝ անպաշտպան ձգելով լուսահոգիները։

Եթէ Թուրքերը շարունակեն այս ձեւով հարթել, քանդել Հայերէն մնացած քաղաքներն ու շիրիմատանները, ահագին տարածութիւններ բացը պիտի մնան ։

Էհ, գայլերու, աղուէսները եւ միւս վայրի կենդանիներն ալ մտածելու է։ Անոնք ալ Ալլահին արարածներն են։ Թուրքերը, որ գթասիրտ ազգ են հիմա, պիտի յարգեն այս փոքրամասնութիւնները եւ հաւասար իրաւունքներ պիտի տան անոնց ...

Կ. ՓԵՏՈՒՇ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ՕՐ»Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Մայիս 9ին տեղւոյս Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կազմակերպած Կ. Խաչի «Օր»ը տեղի ունեցաւ Երիմեան դպրոցին սրահը որ լեցուած էր համակիրներով եւ Կ. Խաչին գործունէութիւնը գնահատող հայրենակիցներով ։

Հանդէսը բացուեցաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգով որ երգուեցաւ ղեկավարութեամբ Ս. Ցովհաննէսեանի։Երգիչ խումբը երգեց նաեւ քանի մը ուրիշ հայկական երգեր, ուրկէ վերջ մասնաճիւղին ատենապետուհին Տիկին Թօփալեան գրաւոր հաշուետուութիւնը ըրաւ մէկ տարուան գործունէութեան։ Կապ. Խաչը, բաւ. ան, կրկին միւսանգամ ստանձնեց հոգատարութիւնը Երիմեան դպրոցին, որ ունի 105 երկսեռ աշակերտ ։

Շրջ. վարչութեան կողմէ ներկայ էր Տիկին Ա. Թադէոսեան որ խօսք առնելով ըրաւ գեղեցիկ զեկուցում մը Ֆ. Կ. Խաչի գործունէութեան մասին։ Խօսեցաւ նաեւ Պ. Հրաչ Հանտալեան, որ գնահատեց Կ. Խաչի կատարած մեծ դերը գաղութահայութեան մէջ եւ խրախուսեց որ շարունակեն ազգապահպանման վեհ գործը։

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան օրիորդներ Օզդաեան եւ Շ. Ցովհաննէսեան արտասանութեամբ ինչպէս եւ Գ. Դաւիթեան։ Երգեցին Նոր Սերունդէն Օր. Շ. Պէնկեան եւ Պ. Միհրան Տէրտէրեան։ Խնջոյքի միջոցին երգեցին Ն. Սարոբեան, Թումայեանի «Հին Օրհնութիւնը», Օր. Ս. Ղուկասեան «Մուրատ»ը, Վ. Թաթուլի, Օր. Լ. Պարսամեան «Հայ»ը։ Մեներգեցին Տիկին Վ. Պէնկեան «Սեւ հողեր» Պ. Դուրեանի ։ Խօսեցաւ ուսուցիչը Երիմեան դպրոցին՝ Պ.Մեսումենց եւ ցաւ յայտնեց որ աշակերտներու ծնողներէն շատեր կը բացակայէին։ Ան խրախուսեց Կ. Խաչի անդամուհիները եւ թելադրեց որ շարունակեն իրենց ազգօգուտ գործը առանց վհատելու։ Այս հանդէսէն գոյացաւ նիւթական համեստ գումար մը։— Լրատու

Երբ տուն տարինք լուանալու, տեսանք որ՝ եղբօրս շապիկն ու անդրավարտիկը արիւնով ու թարախով ծածկուած էին, եղբօրս մարմինէն կարտուած մաս կտորներ փակած էին շապիկին։

Նոյն գիշերը մեռած էր եղբայրս ։

Յաջորդ օրը երբ՝ պացինք զինք տեսնելու, հերթապահը յայտնեց թէ՝ մեռաւ եւ շուներուն կերցուցինք »։

Պառաւը յանկարծ վեր ցատկեց տեղէն, գնաց ու բերաւ իր ողբացեալ եղբօր եւ մեր անմահ, անմահ ընկերոջ փոքրիկ մէկ լուսանկարը ։

« Ես իմ մէկ ոտքը գերեզմանի գուռն է հասեր, ես իբր սրբութիւն պահեցի այս նկարը ըսաւ, ասկէ վերջ ձեզի կը պատկանի. եղբօրս կըտակը գրուեցաւ, ալ հոգ չէ, Աստուած թող հոգին առնէ ։

ԱԶԳԻՆ

ՄՏՔԻ ՁԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները երեքշաբթի)

1.— Անգլերէն գիւղողներուն — կրնա՞ք ճիշդ արտասանել — Leicester, Clerk, Derby, Dalziel, Arkansas ։

2.— Համաձայն Աստուածաշունչին ի՞նչ բան աւելի լաւ է քան յաղթիչը ։

3.— Ո՞ր հայ գրագէտը շահած է Փուլիցէրի գրական մրցանակը ։

4.— Ո՞ր վարչապետին օրով հրաժարեցաւ Անգլիոյ Էտուըրտ Ը. Թագաւորը ։

5.— Ո՞վքեր հայերէնի թարգմանած են Անաթոլ Ֆրանսի « Թայիս»ը, «Աստուածները ծարաւի են»ը ։

6.— Ո՞ւր ցերեկը եւ գիշերը գրեթէ հաւասար են ամբողջ տարին ։

7.— Քերականութեան մէջ «այո» եւ «ոչ» բառերը ի՞նչ են ։

8.— Ո՞ր ստնաւորը չի կրնար քալել եւ ո՞ր թռչունը չի կրնար թռչիլ ։

9.— Լուծեցէք հետեւեալ թնճուկները — ակծթզարկր. մրպալջր. Նըրաւատար։

10.— Սան թիկրատ 37.8ը Ֆարէնայթ քանի՞ աստիճան է ։

11.— Սուլթան Համիտ ե՞րբ գահընկէց եղաւ։

12.— Ո՞վ էր Վերսայլի խորհրդաժողովին միայուն նախագահը ։

13.— «Հանճարը հարիւրին մէկ ներշնչում է, հարիւրին իննըսունըինը քրտինք»—ո՞վ ըսած է.

14.— Ե՞րբ կը լրանայ Պոլսոյ գրաւման 500-ամեակը ։

15.— Առաջին պատերազմէն ետք քանի՞ տեսակ հոգատարութիւններ հաստատուեցան ։

16.— 1922 Ապրիլ 16ին ո՞ր պետութիւնները իրարու հետ դաշնագիր կնքեցին ։

17.— Լոզանի դաշնագրին մէջ «Հայ» եւ «Հայաստան» բառերը յիշատակուա՞ծ են։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ա. ՄԱՍ

Գրեց՝ ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ա.

Կապոյտ բերդը պաշարուած էր։

Դեռ նոր բացուած էր գարունը, նոր էին հալած ձիւնն ու սառոյցը, եւ թաւշեայ կանաչով պատած էր բերդի չրջակայքը, երբ Եուսուֆ ըսպարապետը իր հրոսակներով կանգ առաւ բերդի պատերուն առջեւ ու բազմաթիւ սպիտակ վրաններով չրջապատեց այդ հինաւուրց ամրոցը, ուր ապաստանած էր Հայոց Թագաւոր Սմբատը. իր հաւատարիմ զօրքերով ։

Արեւը նոր էր ծածկուած լեռներու ետին, հորիզոնին վրայ թողելով ծիրանեգոյն չերտեր, որոնք հետզհետէ կը սկսէին անհետանալ։ Հեռուն կ'երեւային ամպերու գորշ կոյտեր. կամաց կամաց հեռաւոր լեռները կ'ընկղմէին թանձր խաւարի մէջ, մինչ Կապոյտ բերդի չրջակայ բլուրներն ու դաշտերը կը լուսաւորուէին խարոյկներու բոցերուն տակ ։

Մէկը միւսի ետեւէն կը բազմանային խարոյկները եւ գիշերային խաւարին մէջ կը տարածէին իրենց կարմրագոյն ցոլքերը, որոնց թոյլ փայլի տակ կը նշմարուէր վիթխարի Կապոյտ բերդը ։

Խարոյկներուն առջեւ կը վխտային Եուսուֆի զինուորները, զաժամ եւ ահարկու տեսքով. մէկ քանի հազի ընկղմանած էին կրակին չուրջ եւ իրենց սխրագործութիւնները կը պատմէին իրարու, կը ծիծաղէին ու կատակներ կ'ընէին։ Ուրիշ տեղ մը, խումբ մը ուրիշ զինուորներ հաւաքուած էին խարոյկին չուրջ եւ փայտէ չամփուրի վրայ կը խորովէին ամբողջ ոչխար մը։Հայաստանի օդն ու ջուրը բացած էր անոնց ախորժակը, իսկ կերակուր ամէն կողմ կար, կը բաւէր փոքրիկ արշաւանք մը գործել մօտակայ գիւղերը եւ ոչխարներու հօտերը պատրաստ էին անոնց անկուշտ որկորը յագեցնելու ։

Արաբական վրաններէն քիչ մը դէպի վար, բաց երկնքի տակ, կանաչ խոտերու վրայ, գրեթէ իրարու սեղմուած, թափուած էր խառնիճաղանճ բազմութիւն մը կիներու եւ երիտասարդներու, որոնց վիզերէն, իրարու շատ մօտ, անցուած էին հաստ շղթաներ։ Ծանր ծանր կը հեծեծէին անոնք. շղթաներու ամուր կապերը ուռեցուցած էին իրենց վիզերը, իսկ պատռտած հագուստներու տակէն, մերկ մարմիններուն վրայէն կը հոսէր արիւնը։ Սարսափելի տեսարան մը կը ներկայացնէր այդ վայրը, ուր խմբուած էին հայ գերիները եւ անոնց չուրջ հերթով կը պտտէին զինուորները՝ արիւնաթաթախ նիզակները ձեռքերնին ։

Դեռ քանի մը օր առաջ ազատ էին անոնք, իրենց ընտանեկան յարկին տակ, իրենց սիրելիներու գրկին մէջ. յայց յանկարծ վրայ հասան անգութ Եուսուֆի հրոսակները, սպաննեցին ծերերն ու անկարները, մայրերու աչքին առջեւ մորթոտեցին զաւակները, մնացածները չղթայեցին ծանր չղթաներով եւ քարերու ումացաններու մէջէն, յոգնած, քաղցած ու ծարաւի, քշեցին մինչեւ Կապոյտ բերդի պարիսպներուն մօտ։ Ո՞ւր պիտի տանին զիրենք, ի՞նչ պիտի ընեն իրենց, ոչ որ գիտէ ։

— Օ՜, պապակեցայ, կաթիլ մը ջուր, կը շշնջար գեղեցիկ նորատի աղջիկ մը, հայեացքը պտտցնելով չորս կողմը։

— Ահ, մեռայ, մի՛ քաշեր շղթան, մօտեցիր ինծի, կը կրկնէր ուրիշ մը սարսափէն չմռրած աչքերով ։

Բայց այս ողորմելիներուն հեծկլտանքին պատասխանը կ'ըլլար պահապաններուն մտրակի եւ նիզակի հարուածները, որոնք իրարու ետեւէ անխնայ կ'իջնէին հանդիպողին գլխուն ։

Ցաւի սաստկութեան տակ՝ կը լռէին քիչ մը, ապա միաձայն, իբրեւ մէկ մարմին, սարսափելի կերպով կը հառաչէին ։

Թող հառաչեն, թող հեծկլտան որքան որ կ'ուզեն, որուն ինչ հոգը. բոլորն ալ յատկապէս ընտրուած, գեղեցիկ կիներ ու պատանիներ էին եւ ուշ կամ կանուխ պիտի վաճառուէին կամ զոհ պիտի երթային զինուորներու անսանձ կիրքերուն ։

(1)

տէ այս լուրը, ըսելով թէ՝ եգիպտական բանակը հրաման ստացած է Գազեստին մտնելու, կարգն ու ապահովութիւնը հաստատելու համար հոն, եւ վերջ դնելու համար սիոնական ահաբեկիչ աւազակախումբերուն կատարած ջարդերուն :

★ Արաբական լեգէոնը գրաւեց Քֆար էցիոնը, ուր կան հրէական հինգ գաղթակայաններ: Կռիւները շատ բուռն եղած են :

Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնը

Սմիթհի եւ Մոլոթովի փոխանակած ծանուցագիրներու հրապարակութենէն ետք Ամերիկայի մէջ առաջ եկած յուզումնալից մթնոլորտը հանդարտած է քիչ մը՝ Ուաշինկթընի հեղինակաւոր շրջանակներուն մէջ կը կարծուի հիմա թէ՝ ուշ կամ կանուխ, այս կամ այն ձեւով, բանակցութիւններ պիտի կատարուին Ամերիկայի եւ Խորհ. Ռուսիոյ միջեւ: Ինչ որ ալ ըլլայ ծանուցագիրներու հրապարակման շուրջ յարուցուած աղմուկը, սա որոշ է որ անոնց իմաստը, Ամերիկացիներու կարծիքով, հետեւեալ նախադասութեամբ կարելի է բանաձեւել. «Եթէ համաշխարհային կուսակցութիւններու գործունէութիւնը զսպէք, մենք ալ կը դադրինք օտարին կայաններ հաստատելէ սովետ հողերու մօտիկ վայրերու մէջ»:

Խորհրդ. Ռուսիոյ ՄԱԿի պատուիրակութիւնը ընդհ. քարտուղար Թրիկվ Լիի ուղղած է նամակ մը, որով կը յայտնէ թէ՝ Կրոմիքօ իր պաշտօնը պիտի թողու առաջիկայ Յուլիսէն սկսեալ, եւ անոր տեղ պաշտօնի պիտի կոչուի սովետ արտաքին փոխ նախարար Մալիք :

Հարցումի մը պատասխանելով, Կրոմիքօ յայտարարեց թէ առ այժմ իր դիտաւորութիւնն է հանգստանալ Ռուսիոյ մէջ: Բայց, Լէյք Սըքսէսի սովետ պատուիրակութեան շրջանակներուն մէջ կ'ըսուի թէ՝ նոր պաշտօն մը պիտի տրուի Կրոմիքոյի «ՄԱԿի մէջ Խորհրդ. Միութեան դատին համար ըրած իր ընտիր ծառայութեանց համար»:

Ամերիկացի լաւատեղեակ անձնաւորութիւններ կը կարծեն թէ Կրոմիքոյի մեկնումով Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող ձգտումը պիտի մեղմանայ : Մալիք սովետներու թիւ 2 դիւանագէտն է, Մոլոթովէն ետք, եւ այս արտաքին նախարարին հետ կ'աշխատակցի 18 ամիսէ ի վեր: Միւս կողմէ, Մարշըլ մամուլին ըրած իր վերջին յայտարարութեանց մէջ ճշդած էր թէ երկու երկիրներու միջեւ համերաշխութեան մը հաստատումը կախում ունի այն ընթացքէն՝ զոր Խորհրդ. Միութիւնը պիտի ունենայ այսուհետեւ, միջազգային զանազան ժողովներուն եւ մանաւանդ ՄԱԿի մէջ :

Այս երկու պարագաները իրարու մօտեցնելով, Ամերիկայի մէջ կը հետեւցնեն թէ Մալիք պիտի հետեւի հաշտարար ուղղութեան մը: Անկէ զատ, այս սովետ դիւանագէտը Ծայր. Արեւելքի վերաբերեալ հարցերու մասնագէտ ըլլալով, կը կարծուի թէ իրեն յանձնուած նոր պաշտօնը կապ ունի քորէական խնդրին հետ, եւ, ինչպէս յայտնի է, Քորէայի խնդիրը, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ գործերուն հետ, այն գլխաւոր հարցն է՝ որուն մասին չեչտուած տարակարծութիւն կայ Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՒՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Տեղի պիտի ունենայ Մայիս 16ին, կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը հայրենի յիշատակներով եւ սկաուտական զուարթ անակնկալներով:

Պիտի ներկայացուի՝ Սիպիլի « ՀԱՐՍԸ »:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով : Մուտք՝ 100 ֆրանք :

ՀԱՆԴԷՍ-ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի Նոր Սերունդի «Մասիս» խումբի հանդէս խնջոյքը Մայիս 16ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ 11: Հաճելի անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ: Մասնակցութեամբ բոլոր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն: 149 Ave. d'Aargenteuil :

Փոխադրութեան միջոց.— Porte de Clichyէն 140 թիւ օթօպիւսը առնել եւ իջնել Ave. Guillmain St. Lazereէն կայ երկաթուղի ամէն տասը վայրկեանը, իջնել Պուա Քոլոմպ :

Մուտքը ազատ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, չքեղ սրահին մէջ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուան, 29 Մայիսին: Քատէի սրահը նախկին Petit Journal :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Մինիսիբալի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու :

Մանրամասնութիւններ մօտ օրէն :

×

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆԻ մէջ կը տօնուի Մայիս 23ին: Նկատի ունենալ թուականը :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Պիտի տօնուի մեծ պատրաստութեամբ, Շաթօ տը Ֆլօրի մէջ:

×

ՎԱԼԱՆՍ.—Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

■

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Մայիս 30ին :

^

ԻՍԻ .— Յունիս 6ին :

×

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 23ին :

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները :

ՍԷՆ ԼՈՒԻ «Ակունք» ենթակոմիտէն Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՊԱՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ իր վշտակցութիւնները կը յայտնէ Աղապապեան ընտանիքին :

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ընկեր Գրիգոր Գաղտասարեան, ընկեր Աւետիս Ահարոնեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի միջոցաւ Պէյրութի ճեմարանին :

ՊՈՐՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբը եւ Պ. Մարգար Յակոբեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Կարապետ եւ Վարդան Խրիմեաններուն իրենց սիրելի մօր ու հօրն կսկծալի կորուստին համար :

Շիրվանզադէի օրը Սեվրանի մէջ

Կազմակերպուած՝ յայտնի դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ լաւագոյն արուեստագէտներու :

16 Մայիս Կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին, Մաքսի Թատերասրահին մէջ, 8 7Ave. de Livry, Սեվրան Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի գլուխ գործոցը

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Տռամ 4 արար)

Տոմսերը հայթայթել տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններէն: Վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ ժամը 8.45ին: Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս մինչեւ լոյս :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ամէն կիրակի ժամը 10.45ին Լիւքսէմպուրկի սրահին մէջ, 58 rue Madame 'métro Notre Dame des Champs): Կը քարոզէ Ֆրանսահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ Փրոֆ. Խայիկեան : Այս կիրակիի քարոզի նիւթն է՝ «Աստուած մեզի տուած է քաջութեան, զօրութեան եւ սիրոյ հոգի»: Իսկ երկուշաբթի 17 Մայիս ժամը 3էն 7 տեղի կ'ունենայ հանդէս տօնավաճառ մը նոյն սրահին մէջ: Պիտի ներկայացուի (Հայ տաւերու գիւղը) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն 16 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն 17 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ. եւ Շրջ. Կոմ. ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները, կարեւոր օրակարգերով :

ԻՍԻԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը երկուշաբթի 17 Մայիսին ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ, օրակարգ պատգամաւորի ընտրութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին: Bar du Globeի մէջ: Ներկայանալ անդամատետրով : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Մայիս 23ին, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, մէթրօ Քատէ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը, 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները եւ դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը : Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեան սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ԻՆ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄԸ, Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին հետ, 16 Մայիս Կիրակի ժամը 3ին, St. Loup իրենց սեփական դաշտին վրայ : Հովանաւորութեամբ Mr. Abelly :

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ անմահ յիշատակին Հ. Յ. Դ. Պանիէօ Բաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր Նոր Սերունդականները Փարիզի եւ շրջաններու ներկայ ըլլալ այս կիրակի ժամը 10.30ին Pont de Sèvres, այցելելու համար Sèvresի դաշնակցին սարքադրուած սրահը:

ՏԷՍԻՆԻ Ֆր. Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Jazz, հաճելի անակնկալ, ճոխ պիւֆէ, աճուրդ չկայ :

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ընտանեկան պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Հոգեգալուստի երկուշաբթի օրը, 17 Մայիս, ժամը 4ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, Մարսէյլ: Զուարթ խմբերգներ ու մեներգներ: Ընտիր օրքեսթրը: Միջոցմա: Մաքուր եւ դիւրամատչելի պիւֆէ: Մուտքը ազատ է ու սիրով կը հրաւիրուին բոլոր երգասէրներն ու համակիրները :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է՝ Նորայր Ծահաթճեանին կաշեվաճառատունը: Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fonde en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 19 MAI 1948 Չորեքշաբթի 19 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5344-Նոր շրջան թիւ 953 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՔԱՅԼ ՄԸ ՅԱՌԱՋ

Մտաւոր աշխատանքի տենդն ալ նորութիւն եւ խորութիւն կը պահանջէ։ Այլապէս անխուսափելի պիտի դառնայ լճացումը։

Թուիչք՝ մէկ սերունդէն միւսը։ Եւ յարատեւ ճիգ։ Ամէնէն համեստ վարժութենէն մինչեւ գիտութիւն։ Վարժապետութենէն մինչեւ հրապարակագրութիւն։

Մասնաւոր արժանիք մը չէ եղածը պահել։ Ոչ ալ իմաստութիւն՝ սեփական տաղանդին ապաւինիլ։

Անհրաժեշտ է նաեւ մշտանորոգ պաշար։ Մանաւանդ այս ափերուն վրայ եւ այլուր։

Մարդիկ տարիներ կը տքնին, ատամնաբոյժի կամ երկրաչափի վկայական մը ճարելու համար։

Սովորական կեանքի մէջ անգամ, սիրայօժար կը կրեն ամէն յոգնութիւն եւ տառապանք, մինչեւ որ կարենան լրացնել աշկերտի շրջանը եւ դառնալ վարպետ։

Այսօր ինչո՞ւ պիտի թուլնար լաւագոյնը կատարելու ճիգը, որեւէ ասպարէզի մէջ։ Ինչո՞ւ կէս ճամբան մնային անոնք որ կոչում կամ տենչ ունին ծառայելու հայկական մշակոյթին։

Անհետացած սերունդի մը ստուերը չի՞ հալածեր ձեզ, երբ կը տեսնէք մշակներ, որոնք յանկարծ սանդուղին բարձրագոյն աստիճանը կը ցատկեն, առանց բաւարար պաշարի։ Առանց նուազագոյն յոգնութեան։

Երէկ մարդիկ աւելի համեստ էին, հակառակ իրենց բնածին յատկութեանց եւ ստացական հմտութեան։ Աւելի պարկեշտ եւ միշտ պատրաստ՝ նորոգելու իրենց պաշարը։

Այդ արժանիքներուն շնորհիւ էր որ, ինչպէս ուսուցչական ասպարէզը, նոյնպէս մամուլը հասաւ գնահատելի բարձրութեան մը, Պոլսոյ եւ Իզմիրի, Վենետիկի կամ Թիֆլիսի մէջ։

Եթէ այն ատեն ալ տիրապետէր անամէջ ինքնահաւանութեան խորշակը, մենք ի՞նչպէս կ՚ունենայինք երբեմնի «Մասիս»ն ու «Արեւելք»ը, «Հայրենիք»ն ու «Բիւզանդիոն»ը, «Մշակ»ն ու «Յառաջ»ը կամ «Հորիզոն»ը։ Ու վերջապէս «Ազատամարտ»ն ու «Ճակատամարտ»ը։ Մէկ խօսքով՝ մտաւոր շարժումի անընդհատ ճիգ մը, որ փոխադրուեցաւ մինչեւ Արտասահման, տարագիր ժողովուրդին հետ։

Երէկ բազմակողմանի ընդունակութիւններով օժտուած մշակներ լեզու կը կերտէին։ Բառեր ու բացատրութիւններ կը յօրինէին, լուր կամ թերթօն թարգմանելով։

Այսօր գրիչներ ունինք որոնք խմբագրական պատգամներ կ՚արձակեն, թերխաշ գիտելիքներով եւ աղքատ — ղազարոս բառակոյտով մը։

Եւ ունինք մանաւանդ գոյնզգոյն դպիրներ ու փոքրաւորներ, որոնք ի զուր կը ճգնին իրենց մտաւոր թշուառութիւնը պարտկել հայրենասիրութեան թմբուկով մը։

Եւ տեսէք ողբերգութիւնը,—ագիտութեան եւ միջակութեան որդերը, ծուլութեան եւ լճացումի մանրէները նոյն համեմատութեամբ կ՚աճին երկու հակոտնեայ կլիմաներու տակ։ Նոյն աւերները կը գործեն ինչպէս խորհրդային բռնակալութեան, նոյնպէս արտասահմանի սանձակոտոր ազատութեան մէջ…

Առաջին ազդակը — Սովետական — կանխորոշ, ծրագրեալ դրութեան մը վերածած է չարիքը, իր «ռեվոլիւցիոն տենտենց»ներով, որոնք հիմնովին կը խաթարեն եւ ճաշակ եւ գիտութիւն։ Այսինքն կը խափանեն ազատ զարգացման ամէն պատեհութիւն։

Երկրորդը — սանձակոտոր ազատութիւն — թեւ կուտայ յետին յիմարին կամ իմաստակին, կոկորդալից ցուցադրելու համար իր մտաւոր, նոյնիսկ հոգեկան թշուառութեան կտորները։

Ո՞վ պիտի կրնար պատասխանատուութեան կանչել մէկն ու միւսը, եօթն անգամ եօթանասուն ցամաքներու վրայ։ Կամ սա երկաթէ կապանքներուն տակ, ուր բռնաւորի բառերուն համար անգամ անցագիր կը պահանջուի։

Եւ, ի լրումն դժբախտութեան, դուրսը թէ ներսը կան կամաւոր կամ զինուորագրեալ ապիկարներ, որոնք բերանաբաց կ՚ողջունեն, բարձրաձայն կը ծափահարեն այս անօրինակ ողբերգութիւնը։

Որքան ալ դժնդակ, այս անողոք իրականութիւնը պիտի մղէ մեզ ոչ թէ վհատելու եւ ընկրկելու, այլ աւելի զօրացնելու ազատ մշակոյթի պաշտպանութեան միջոցները։ Աւելի ամուր կառչելու տքնաջան սերունդի մը աւանդութեանց։

Սերտել, հերկել եւ միշտ նոր, աւելի խոր ակօսներ բանալ,

Զգուշանալ՝ դիւրին վաստակներու փորձութենէն։

Քրտնիլ՝ նոյն իսկ դաս մը պատրաստած կամ լուր մը թարգմանած ատեն։

Բոլորովին մոռնալ՝ թմրեցուցիչ ունակութիւն մը, — «Աստանկ ալ կ՚ըլլայ, անանկ ալ»։

Կամ անխնայ ձաղկել ուրիշ արեւելեան մոլութիւն մը որ խմբագրութիւնը կը շփոթէ նամակագրութեան, ուսուցչութիւնը՝ փերեզակութեան հետ։

Կոչեցեալներ եւ նուիրեալներ կան ամէն ասպարէզի, ինչպէս ամէնէն համեստ արհեստին մէջ։

Անոնք որ ընտրած են մէկն ու մէկը, ընդունակութեամբ եւ հաւատքով, հոն դացած պիտի ըլլան, եթէ գոհանան իրենց գիտցածով կամ սորվածով։

Մասնաւորապէս մշակոյթի ճակատին վրայ, թշուառ հետեւակներ, բրածոներ մնալու դատապարտուած են անոնք որ իրենց մառը մոխիրը չեն թօթափեր, պաշար ամբարելու համար։

Աւելի ծանր մեղք մըն ալ կը գործեն անոնք, իրենց անհոգութեամբ եւ ծուլութեամբ,— կը նըպաստեն խաթարելու ժողովուրդին բարոյական եւ մտաւոր մակարդակը։

Ի վերջոյ կարելի չէ բարձրացնել այդ մակարդակը, յարդը իբրեւ կաթ հրամցնելով ամբոխին։ Կամ իր կայքին դառնալով ամբոխ։

Միշտ քայլ մը յառաջ, համաձայն ասպարէզին պահանջներուն։

Միշտ ի մտի ունենալ թէ ինչ որ կը բաւէր երէկ, պակաս կուգայ այսօր։

Այս գիտութեամբ, այս արդար յաւակնութեամբ տոգորուած էին անոնք որ նախանձելի բարձրութեան մը հասցուցին արեւմտահայ մամուլը, այնքան տաժանելի պայմաններու մէջ։

Չափազանցութի՞ւն պիտի ըլլար նոյն ոգին եւ նոյն ճիգը պահանջել այսօր, Արտասահմանի ազատ ափերուն վրայ, ուր ոչինչ կը պակսի, զարգանալու, բարձրանալու, նոր ակօսներ բանալու համար։

Նոյն ոգին եւ նոյն ճիգը, որպէսզի Հայկական Արտասահմանի ազատ մամուլը չդառնայ անտէր ձիավարժարան մը։

Պէյրութ — ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ Կ՚ԱՃԱՊԱՐԵՆ ՀԱՇՏՈՒԻԼ ՃԱՓՈՆԻ ՀԵՏ

Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվին հաղորդած է Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան թէ Մեծն Բրիտանիա, եւ իր գաղթավայրերու կառավարութիւնները յարմար կը նկատեն ժամ առաջ միջազգային ժողով մը գումարելու, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Ճափոնի հետ կնքուելիք հաշտութեան պայմանները ճշդել։ Այսպիսի ժողով մը անհրաժեշտ նկատուած է, քաղաքական եւ տնտեսական կայուն վիճակը վերահաստատելու համար Խաղաղականի երկիրներուն մէջ։

Ինչպէս ծանօթ է, մինչեւ հիմա Խորհրդ. Միութիւն կը պահանջէ որ այսպիսի ժողովի մը մասնակցին Չորս Մեծերը միայն, այսինքն՝ Ամերիկա, Անգլիա, Խորհրդ. Ռուսիա եւ Չին։ Այս պատճառաւ է որ կարելի չէ եղած ցարդ խորհրդակցիլ Ճափոնի հաշտութեան պայմաններուն մասին։

ԵՂԻՍԱԲԵԹ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանուհին եւ իր ամուսինը, Էտիմպուրկի դուքսը, այս առտու մեկնեցան Փարիզէն, Անգլիա վերադառնալու համար։ Քիչ անգամ օտար իշխանուհի մը այնքան արտակարգ պատիւներու եւ փառաւոր ընդունելութեան առարկայ եղած էր որքան Անգլիոյ գահաժառանգուհին, որ իր սրտի եւ մտքի անառարկելի յատկութիւններով հրապուրեց Փարիզցիները։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Հրէական պետութեան պաշտօնապէս հռչակումէն անմիջապէս ետք, Արաբները սկսան ամէն կողմէ խուժել Պաղեստին։ Լիբանանեան բանակին պատկանող խումբեր անցան հիւսիսային սահմանը. եգիպտական զօրամասեր մտան Նէկէվ (հարաւակողմի անապատը)։ Անդրյորդանանի Արաբական Լէգէոնը առաջանալ սկսաւ Յորդանանի հովիտին մէջ եւ Գալիլեայի ծովուն մօտերը։ Սակայն, հրէական բանակն ալ իր կողմէն անգործ չմնաց. Արաբներու յարձակմանց հակազդեց ուժգնօրէն, այնպէս որ հիմա գրեթէ ամբողջովին տէր է Աքեայի, Հայֆայի եւ Եաֆայի եւ կը հակակշռէ այս քաղաքները տանող ճամբաները։ Միայն թէ, «Ալ Ասաաս» եգիպտական թերթին նայելով, Եգիպտոսի բանակը գրաւած է Կազա ծովեզերեայ քաղաքը։ Արաբ օդանաւեր քանի մը անգամ ռմբակոծած են Թէլ Ավիվը, առանց մեծ վնաս պատճառելու։

★ Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի փաշա հաստատեց Կազայի գրաւման լուրը։ Հականա ալ, իր կողմէ, կը հաղորդէ թէ գրաւած է Քուպիպա արաբական գիւղը որ Երուսաղէմէն Թէլ Ավիվ տանող ճամբուն վրայ կը գտնուի, մինչ Եգիպտական հրասայլերն ու հրետանին յարձակած են Նէկէվի շրջանին մէջ գտնուող հրէական Նեբիմ գաղթակայանին վրայ։

★ Բրիտանական հովանաւորութեան վերջ գտնելէն ետք 12 ժամ չանցած, մօտ հազար հրեայ ներգաղթողներ փոխադրող երկու նաւ հասած են Թէլ Ավիվի նաւահանգիստը՝ բայց երեք անգամ յարձակում կրած են եգիպտական երեք օդանաւերու կողմէ, որոնցմէ երկուքը ետ մղուած են, երրորդը վար առնուած է, եւ օդանաւորդը գերի բռնուած։

★ Ֆրանսայի նախկին վարչապետ Լէոն Պլում, որ ինչպէս ծանօթ է հրեայ է ծագումով, շնորհաւորութեան եւ մաղթանքի հեռագիր մը ուղղած է Հրէական Պետութեան կառավարութեան։ Հեռագիր մըն ալ ղրկած է Նիւ Եորքի քաղաքապետը, ինչպէս նաեւ Ուայնֆիլտ քաղաքի (Փէնսիլվանիա) ոչ-հրեայ բնակիչները։

★ Լիբանանի արտաքին նախարար Համիտ Ֆրանճիէ, օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչները հրաւիրելով, կարդացած է յուշագիր մը, զոր Արաբ պետութիւնները յանձնած են օտար պետութեանց եւ ՄԱԿի։ Յուշագիրը կ՚ըսէ ի մէջ այլոց թէ՝ Պաղեստինի մէջ շփոթութիւնները ստուարացած ըլլալով, եւ այս պատճառաւ ալ կացութիւնը ծանրակշիռ հանգամանք ստացած ըլլալով, հարկ եղած է որ արաբ երկիրները միջամտեն զինուորապէս, Պաղեստինի մէջ կարգն ու կանոնը վերահաստատելու եւ իրենց իսկ գոյութեան սպառնացող վտանգներուն առաջքը առնելու համար։

★ Եգիպտական ոստիկանութիւնը արտաքսման հրամանագիր մը յանձնեց Աղեքսանդրիոյ նախկին քաղաքապետ Վանթուրայի, որ ֆրանսական հպատակ է եւ տասը տարիէ ի վեր Աղեքսանդրիա կը բնակի։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԳՐԱՒՈՒԱԾ (?)

Կարգ մը թերթեր ծանուցին թէ Երուսաղէմ գրաւուած է Արաբներուն կողմէ։ Այս լուրը հաստատուած չէ միայն, սա յայտնի է թէ Արաբները հետզհետէ աւելի խորունկ կը թափանցեն քաղաքին ներսը։

« Տէյլի Մէյլ»ի Երուսաղէմի թղթակցին նայելով, Հրեաները ուժգնօրէն կը դիմադրեն, բայց Արաբները կը շարունակեն իրենց առաջխաղացութիւնը։ Հրեաները նեղ վիճակի մէջ կը գտնուին։ Դիմած են Եւրոպական հիւպատոսներէ կազմուած յանձնաժողովին որ միջամտէ զինադուլ մը կնքելու համար։ Արաբները մերժած են այս առաջարկը։ Ինչպէս ծանօթ է, դեռ շաբաթ մը առաջ, Արաբներն էին որ զինադուլ ընել ուզած էին. մերժուած էին։ Հիմա, Հրեաներն են որ խնդրարկուի դերին մէջ կը գտնուին։ Քսանըչորս ժամուան մէջ հինգ անգամ զինադուլ խնդրեցին, եւ հինգ անգամ մերժուեցան Խալիտ պէյի կողմէ, որ Երուսաղէմի նախորդ Միւֆթիին զարմիկն է։ «Շատ կը ցաւիմ, պատասխանած է այս զօրականը հիւպատոսներուն։ Եթէ Հրեաներուն առաջարկը ընդունիմ, իմ իսկ զինուորները կը սպաննեն զիս»։ Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Խալիտ պէյ ուզած է հաւանիլ զինադուլի, պայմանով որ Երուսաղէմի 100.000 Հրեաները անձնատուր ըլլան։

★ Երէկ, կէս օրէ ետք, արաբ օդանաւեր նորէն յարձակեցան Թէլ Ավիվի վրայ։ Հրեաներէն մեռան երեք հոգի. խիստ բազմաթիւ անձեր ալ վիրաւորուեցան։

★ Արաբ Գործադիր Գերագոյն Կոմիտէն կը պնդէ թէ Հրեայ Գործակալութիւնը արտօնութիւն տուած է Երուսաղէմի հին քաղաքին մէջ պաշարուած Հրեաներուն անձնատուր ըլլալու։ Պաղեստինի ձայնասփիւռն ալ կը հաստատէ այս լուրը, ըսելով թէ՝ անդրյորդանանեան բանակը պաշարած է Երուսաղէմը ամբողջովին։ Երուսաղէմի պել-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԻՉ ՄԸ ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Սիրելի Չիթճեան,

Երբ բառաքննական այս փոքրիկ վէճին առթիւ՝ պրպտումներ կը կատարէի եւ կարծիք մը կը կազմէի, յաւակնութիւնը չունիմ երբեք նոր բան ըսելու, որովհետեւ համբակ եմ այս ասպարէզին մէջ,— ծիծաղելի պիտի դառնայի՝ եթէ ուզէի քար գլորել անոնց առջեւ, որոնք, սովելու համար այս գիտութեան օրէնքներն ու կանոնները, տարիներ են մաշեցուցած մասնագիտական համալսարաններ։ Աշխատանք, յարատեւ ուսումնասիրութիւն եւ պրպտումներու տքնութիւնը՝ գիտութիւն մըն է, որուն կարելի է ընտելանալ մասնաւոր համալսարաններու մէջ,— ես չունիմ այդ պատրաստութիւնը :

Այնպէս որ իմ առարկութիւններս, իմ պատճառաբանութիւններս, իմ վկայութիւններս, իմ ուղղումներս, իմ հաստատումներս ... իմս չեն։ Կ'առնեմ մասնագէտներէն,— Մէյէէէն, Պրէալէն, Ռէնարէն, Հարթմանէն, Պլոքէն, Վարթպուրկէն, Թոմասոնէն, Տարմըսթեթէրէն, Տօզայէն, Աճառեանէն, Թիրեաքեանէն, Աբեղեանէն, Մխիթարեան Հայրերէն,— չխճողելու համար՝ այսքան միայն :

Եւ արդէն գանք բանաձեւուած առարկութիւններուն :

★

1.— Չիթճեանի պնդումը, թէ հայերէն է «ծիծէ կորել», եւ նմանօրէն՝ «կաթէ կորել» բացատրութիւնը, զիս մղեց նոր պրպտումներ կատարելու։ Պրպտումներս չափով մը արդարացուցին առաջին կարծիքս։ Ահա թէ ինչպէս :

Ինչպէ՞ս հաստատել հայերէ՞ն է «ծիծէ կորել» կամ «կաթէ կորել» բացատրութիւնը :

Դատելու համար երկու միջոց կայ :

Ա.— Վկայութիւնը փնտռել մեր ոսկեդարեան մատենագրութեան, մանաւանդ Աստուածաշունչին մէջ։ Բառ մը կամ ոճ մը, երբ հայ լեզուի մէջ մտած է Ե. դարուն, այլեւս հարազատ կը համարուի պարերու նուիրագործութեամբ։ Այս ձեւը բառաքննութեան մեթոտ մըն է եւ նուազ յարգի :

Բ.— Նուազ յարգի, որովհետեւ բառի մը կամ ոճի մը ծագումը ճշդել արժէք չի ներկայացներ այնքան, որքան բաղդատական քննութեան մը ենթարկել այդ բառին կամ ոճին գործածութեան եղանակը։ Այսինքն թէ բառագիտութիւնը չէ որ հարազատութիւն կամ ինքնատպութիւն կուտայ լեզուի, այլ բառակապութիւնը, որ, քերականութեան մէջ, կը կոչուի համաձայնութիւն :

Այսպէս, «կորել» բառը նախ ի՞նչ խնդիր կ'առնէ, ի՞նչ հոլովի հետ կը համաձայնի, յետոյ իր այդ խնդրառութիւնը կը պատշաճի՞ մեր լեզուին օրէնքներուն,— պատասխանը արդէն կը լուծէ հարցը :

Արդ, հայ լեզուի մէջ կտրել բառը կը քալէ hատանել նոյնիմաստ բային շաւիղէն,— ուրեմն այժմ փնտռենք գտնենք հատանել բային ակունքը, թիավարելով մեր մատենագրութեան հոսանքն ի վեր, «ծիծէ կորել» բացատրութեան զօրութեամբ :

Հայ - Բոյժի մէջ, հին մատենագրութենէն գտած էի միայն մէկ վկայութիւն, «Յազգացէ ստնդիաց ի վերայ բունոյ իժից, եւ ի տեսիլն քարբեայ ստնահատոյց զձեռն իւր հասուսանիցէ»։ Այստեղ մեզ հետաքրքրող բառը, «ստնահատոյց», կը քանդէ վկայութեան արժէքը(*),— այդ մասին՝ ետքէն :

Ցետոյ գտայ բազմաթիւ վկայութիւններ, բոլորն ալ ոսկեդարեան .—

«Եւ աճեաց մանուկն, եւ հատուցաւ ի ստենէ» (Ծննդ. ԻԱ։ 8)։

«Մինչեւ ելցէ անդր մանուկս յորժամ հատուցից զնա ի ստենէ» (Ա. Թագ. Ա. 22)։

«Եւ սնոյց զորդին իւր մինչեւ հատոյց զնա ի ստենէ» (Անդ, 23։)

«Որպէս մանուկ հատուցեալ ի ստենէ մօր իւրոյ» (Սաղմ. ՃԼ. 2)։

Յաջորդ վկայութիւններուն մէջ՝ փոխուած է բայը, բայց նշանակութիւնը կը մնայ միշտ նոյնը.—

«Եւ մեկնեաց ի ստենէ» (Ովս. Ա. 8)։

«Անջատեալո՞ցն ի կաթանէ (Ես. ԻԸ. 9)։

«Քեցել ի ստեանց» (Ոսկեբերանի մեկնութեանց մէջ, Մատթ. Ա. հատոր 668, տպ. Վենետիկ) :

Աւելի նոր ժամանակներու մէջ, Յովհան կաթողիկոս կը գրէ. «Տրոհէին զմանկունս ի ստենէ մօրն» :

Արդ, այս վկայութեանց առաջին չորսին մէջ՝ hատանել բայը գործածուած է կրելով ձեւափոխութիւն մը,— hատուցանել (**)։ Ինչո՞ւ :

Հատուցանել կը նշանակէ վճարել, տալ, եւն. բայց այս վկայութեանց մէջ, հատուցանելը այդ հատուցանել բայը չէ։ Տեսէք թէ ի՛նչ կը գրէ Մխիթար աբբահայրը. «Զի բայս այս՝ հատանել բազում անգամ ի նախնեաց կերպարանի ըստ վանկիւ, այսպէս հատուցանել, բայց զնշանակութիւն իւր ոչ փոխէ, զի նշանակէ կտրել կամ հատանել»։

Ուրեմն, վերի վկայութիւններուն մէջ «հատուցանել» կը նշանակէ կտրել։ Եւ «հատուցանել ի ստենէ»։ Ծիծէ կտրել։ Երբեք հատանել (= կտրել) գրուած չէ,— ինչո՞ւ։

Կը խորհիմ թէ նկատելով որ, արդի «ծիծէ կտրել» բացատրութեան ձեւով, «հատանել ի ստենէ» ըսել խորթ է հայ լեզուին, մեր թարգմանիչները նախընտրեր են գործածել «հատուցանել ի ստենէ» ձեւը sevrer իմաստով :

Բայց այս ձեւափոխութենէն, ետքը, որ hատանել բայը կը կրէ յատկապէս «ծիծէ կտրել» բացատրութեան ոսկեդարեան գրչութեան մէջ, ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ թարգմանիչներու դեգերումին վրայ,— չորս անգամ բայ փոխած են՝ տալու համար նոյն բացատրութիւնը, մեկնել, անջատել, քեցել, տրոհել։ Կը նշանակէ թէ Ե. դարուն չունէինք ընդհանրացած բացատրութիւն մը «ծիծէ կտրել» նշանակութեամբ։ Արդարեւ, «ծիծէ կտրելը» այժմ ոճ դարձած է, stéréotypé բացատրութիւն մը, այսինքն թէ այլեւս կորսնցուցած է իր սկզբնական ձեւը, որ կը բովանդակէր նախադասութեան մը կազմութեան բոլոր տարրերը։ Այսօր, «ծիծէ կտրել» մէկ բառի արժէք ունի, մինչ առաջ, ապահովաբար, նախադասութիւն մըն էր որ սեռի խնդիր մըն ալ ունէր հայցական հոլով, այժմ կը մնայ անջատ եւ անկախ։ Ընդհակառակն, գրաբար գրչութիւնը ոճ դարձած չէ տակաւին Ե. դարուն, ատոր համար թարգմանիչը կը տատանի, տարբեր բայեր կը գործածէ երբեմն :

Այժմ գանք Թուրքերէնին :

Թուրք լեզուին մէջ յաճախական է գործածութիւնը մէմէտէն քէսմէք եւ սիւթտէն քէսմէք բացատրութիւններուն։ Վկայութիւններ՝ բոլոր Թուրք բառարաններուն մէջ, (թէեւ շատերը կը շփոթեն այդ երկու բացատրութիւնները մէկզմէկուն հետ, ինչպէս օրինակ՝ Ալի Սէյտիի, Թընկըր Անտոնի եւ Սինապեանի բառարանները)։ Գամուսը թիւրքիե գիտէ սակայն զատորոշել զանոնք՝ ամէն անգամ որ կը գործածէ։

Ուրկէ՞ առած են Թուրքերը :

Թուրքերէնի մէջ՝ քէսմէք բայը, որուն արմատը հանգիտութիւն մը ունի սեմական արմատի մը հետ (տեսնել Տրուէնի Բաղդատական բառգիրքը եւ Լայի եբրայերէն ստուգաբան. բառարանը), բացառական հոլով կ'առնէ՝ երբ կը նշանակէ ոչ թէ կտրել, այլ դադրեցնել, ինչպէս «ծիծէ կտրել» բացատրութեան մէջ :

(Հայ լեզուի մէջ, միշտ կը կասկածիմ հարազատութեան մասին՝ երբ ներգործական բայ մը բացառական հոլով խնդիր կ'առնէ։ Բայց ով գիտէ, բազմաթիւ նման օրինակներու հանդիպած եմ հայ լեզուի մէջ։ Ապահովաբար հարաւային ազդեցութիւն,— անապատներու ձանձրոյթին եւ թմրեցուցիչ տաքութեան տակ՝ հանդուրժողականութեան հոգեբանութենէն, աւելցուցէք նաեւ միսթիսիզմէն կը ծագի, թերեւս, ներգործական բայերն իսկ կրաւորականի վերածելու ձգտումը, որ երեւան կուգայ բացառական հոլով առած խնդիրներու մէջ) :

Արդ, արաբերէն լեզուն կը գործածէ ֆիթամ բառը, որ եթէ կը նշանակէ «ծիծէ կտրել», ստուգաբանօրէն, ըստ Տոզիի, կը նշանակէ նոյնպէս՝ դադրեցնել։ Արաբերէնը ունի հոմանիշ մըն ալ, ֆիսալ, որ կը նշանակէ բաժնել։ Արդ, Թուրքերը թարգմանա՞ծ են արդեօք։ Պարսիկները մասնաւոր բառ մը չունին, ու կ'ըսեն շիրի պուրիտէն, որ կը նշանակէ բառացի՝ կաթէ կտրել։ Թուրքերը պարսկերէնէ՞ առած են։ Մե՞նք ալ։ Ձեզ կը ձգեմ վճռել :

(1) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս վկայութիւնը առնուած է Յովհ. Ոսկեբերանի մեկնութիւններէն։ Արդ, մեկնութեան բնագրին մէջ կա՞յ «ստնահատոյց» բառը, թէ թարգմանիչն է կերտեր,— չեմ գիտեր։ Եսայիի գրքին մէջ, ուրկէ կ'առնէ Ոսկեբերան, իր կարգին, այդ պարբերութիւնը, մեր գրաբարը կը գրէ. «Եւ մանուկ մատաղ ի ծակ իժից, եւ ի բոյն կորեանց իժից արկցէ զձեռն իւր», աւելցուած՝ բառ եբրայերէն բնագրին. «Հատուցեալս ի ստենէ»։ (Պարբերութիւնը խաթարուած է) :

(**) «Ծիծէ կտրել» բացատրութեան մասին հին վկայութիւն չունիմ։ Իսկ հատուցանելը հատանել իմաստով բացատրելու մեր այս փորձին դէմ, վերջին պահուն միտքս կ'իյնայ հատուցանելը հատուցանել իմաստով բացատրելու տարբեր փորձ մը։ Այդ մասին՝ յաւելուածով :

Նախիջեւանի նշանակութիւնը Հայաստանի համար

Ամէն անգամ, երբ ես կանգ եմ առնում եւ դիտում Սովէտ Հայաստանի քարտէզը, ինձ թւում է, որ դա նմանւում է մի պատանու գլխի, որի ճակատի եւ ծոծրակի գանգուրները խուզուած եւ մերկացուած են։ Իսկ երբ աչքիս է ընկնում Նախիջեւանի շրջանը՝ ինձ թւում է, որ այդ խեղճ պատանու կոկորդն են կտրել, դուրս կորզել՝ նրան շնչասպառ անելու եւ խեղդելու համար։ Եւ գիտէ՞ք ով է արել՝ այդ — Տաճիկները՝ Սովետների համագործակցութեամբ :

1921ի Մոսկուայի եւ Կարսի դաշնագրութեամբ Տաճիկները դրել եւ իրագործել են,— որ Նախիջեւանի շրջանը պիտի պատկանի Ադրբէջանին, որ այդ պայմանը մշտապէս պիտի մնայ իզօրու, որ Անդրկովկասի կառավարութիւնները ոչ մի ժամանակ Մոսկուայի եւ Կարսի դաշնագրութեան Նախիջեւանին վերաբերող պայմանները փոփոխութեան չեն կարող ենթարկել, եւն. :

Եւ այսօր, երբ 27 տարիների քաղաքական անբարոյական սիրաբանութիւններից յետոյ, Սովետները իրենց յարաբերութիւնները խզել են Տաճիկների հետ, եւ նախկին դաշնագրութիւնները չեղեալ են յայտարարել, ժամանակ է, որ չեղեալ յայտարարեն նաեւ Նախիջեւանի Ադրբէջանին պատկանելու պայմանները, եւ վերադարձնեն Նախիջեւանը Հայաստանին։ Դա համապատասխանում է,— 1) Սովետների եւ Հայերի շահերին, 2) Պատմականօրէն եւ աշխարհագրականօրէն Հայաստանի մասն է կազմում, 3) Հայաստանի մերձարեւադարձային հողամասի կտորներից է եւ 4) Պարսկաստանից ներգաղթող Հայերի միակ յարմար բնակավայրն է լինելու :

Լուսաբանենք մեր ասածները մէկ առ մէկ :

1.— Սովետների եւ հայ ժողովուրդի քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական կարիքները պահանջում են, որ Նախիջեւանը վերադարձուի Հայաստանին :

Որ Տաճիկները Նախիջեւանի բաժանումն իրագործել են, Մոսկուայի եւ Կարսի դաշնագրութիւններով, քաղաքական այսպէս որոշ նպատակների համար՝ դրա մասին երկու կարծիք չէ կարող լինել :

Իթթիհատական եւ Քէմալական Տաճկաստանները հետապնդել են համաթուրանական քաղաքական նպատակներ, եւ սիստեմատիկօրէն հետեւել են այդ նպատակների իրագործման։ Համիսլամութիւնը Նորագոյն Տաճկաստանը գործ է ածում, հարկ եղած ժամանակ, համաթուրանականութեան որպէս սատարող, օժանդակ ոյժ միայն, եւ ուրիշ ոչինչ։ Նա իր քաղաքական իղձերի իրագործման ճանապարհը ընտրել է համաթուրանականութիւնը եւ այն էլ շատ վճռականօրէն :

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին, Իթթիհատական համաթուրանիստները հարիւր տոկոսով իրագործեցին իրենց քաղաքական նպատակը՝ ոչնչացնելով մօտ 5 միլիոն հայ, յոյն, քիւրտ, եզիտի, ասորի եւն. ժողովուրդներին, որոնք ապրում էին իրենց դարաւորապատմական հողերի վրայ, երբ Տաճիկները դեռ եւս, որպէս վաչկատուն ժողովուրդ ապրում էին Թուրքեստանի անապատներում, եւ զուրկ էին գրից եւ գրականութիւնից։ Կայ դեռ աւելին։

Չբաւականանալով իրենց գործած անլուր ոճիրներով, նրանք, այդ ոճրագործ համաթուրանականները, 1914 — 1920ին Պարսկական Ատրպատականի 70 հազար հայ եւ ասորի քրիստոնեաներին,— Ուրմիայի, Սալմաստի եւ Ղարադաղի շրջաններում,— մաքրագործեցին, իրենց քաղաքական եւ զինուորական ներկայացուցիչների միջոցով։ Եւ Զմիւռնիայի ափերից մինչեւ Քաշմիր, մինչեւ չինական Թուրքեստանը,— նորագոյն Փակիստանի հետ միասին,— 150 — 160 միլիոն իսլամթուրանական ժողովուրդների մի միութիւն այսօր ցցուած է Սովետների դէմ՝ վրէժխնդիր ու ատելավառ։ Եւ իսլամ-թուրանական այդ անապատի մէջ՝ Սովետներին բարեկամ մի ովասիս կայ միայն, եւ դա Երեւանի դաշտի կոկորդը պատառուած (Նախիջեւանը կորուած) փոքրիկ Հայաստանն է :

Որպէս տնտեսական միաւոր, Նախիջեւանի շրջանը, իր տնտեսական աշխարհագրութեամբ կը- տրուած է եւ Ադրբէջանից, եւ Սովետ Միութիւնից եւ անզօր է յառաջդիմելու առանց Հայաստանի աջակցութեան։ Իսկ ռազմականօրէն Նախիջեւանը արդէն Հայաստանի անբաժան մասն է կազմում, եւ պէտք է կազմի ընդմիշտ, թէ որպէս ապահովութիւն Սովետ Բագուի եւ թէ յաւերժական Հայաստանի։ Իսկ ռազմականօրէն դա մի անհրաժեշտութիւն է մեզ համար։ Տաճիկ-գերմանական գաղտնի խօսակցութիւնները — 1942 — 43, ցոյց են տալիս, որ համաձայնութեան դէպքում Տաճիկները պիտի արշաւէին դէպի Բագու՝ Հիւսիսային Պարսկաստանի վրայով։ Ո՞րն էր Հիւս. Պարսկաստանի այդ ճանապարհը, որը տանում էր դէպի Բագու :

Մի ակնարկ քարտէզի վրայ, պիտի ցոյց տայ, որ դա պարսկական Ղարադաղի եւ Մուղանի անապատի ճանապարհը չէր կարող լինել,— որ շատ դժուարանցանելի է,— այլ դա Նախիջեւան -

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ ԳԻՏԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻ՞Ն

ԽՄԲ.— Պոլսոյ ֆրանսերէն «Իսթանպուլ» օրաթերթը 28 Ապրիլի թիւով կը հրատարակէ Անգարայի իր թղթակցին երկար մէկ յօդուածը՝ Թուրքօ-սովիէթ փոխյարաբերութեանց մասին։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

— «Քիչ է թիւը անոնց, որոնք կ'ենթադրեն թէ Մոսկուա պիտի զօրացնէ իր ճնշումը Թուրքիոյ վրայ, եւ նոյնիսկ, պիտի փորձէ ահաբեկել զայն։ Ընդհակառակն, մեծամասնութիւն կը կազմեն անոնք, որ կը սպասեն «բարեկամական» կապերու վերահաստատումին։

Համաձայն այս վերջիններուն, Ռուսիա գոհացում պիտի գտնէ, եթէ Թուրքիա դադրի արեւմտեան պետութիւններու համար ամրոց մը դառնալէ եւ «չէզոքանայ»։

Կարելի՞ է այդպիսի «չէզոքացում» մը։

Անգարայի թէ արտասահմանի մէջ, շատեր կը հաւատան այդ բանին։ Օրինակի համար, Ցուստամի նախկին արտաքին նախարար Արկիրօփուլօ «Պուրս Էժիփսիէն» թերթին մէջ կը գրէր վերջերս.

— «Թուրքիա Ուոշինկթընի օժանդակութիւնը խնդրեց, իր տնտեսական եւ զինուորական պակասները լրացնելու համար։ Եւ Թուրքիա գիտէ, թէ այդ օժանդակութիւնը ընծայելէ վերջ Ամերիկա յանձնառու պիտի ըլլայ նաեւ զինուորական օժանդակութեան մը, երբ Թուրքիա յարձակուած ըլլայ։ Թուրքիոյ ընծայուած այդ օժանդակութիւնը՝ փոխադարձ պարտաւորութեանց տակ չի դներ Անգարան։

Այսօր,— ինչպէս վերջին պատերազմի ընթացքին,— Թուրքիա կը զինուի՝ իր ապահովութեան համար, միշտ խուսափելով պատերազմէ։ Կարելի չէ մեղադրել Անգարան, որովհետեւ այդ քաղաքականութիւնը «զինեալ չէզոքութեան» քաղաքականութիւն մըն է, որ ընդունելի է բոլոր շահակիցներուն կողմէ՝ մասնաւորաբար Նեղուցներու հարցին մէջ։

Թուրքիա, խորապէս կը գգուշանայ Հիւսիսի իր դրացիէն։ Բայց եթէ կարենայ իր չէզոքութիւնը ապահովել յառաջիկային, պատճառ մը չեմ տեսներ որ ան ունէ առարկութիւն ունենայ չէզոքութիւնը հիմ դարձնելու իր միջազգային քաղաքականութեան։ Արդարեւ, կը հաւատամ հաստատապէս, թէ Թուրքիոյ չէզոքութիւնը գոհացուցիչ լուծում մը կրնայ ընծայել Նեղուցներու հարցին, եւ թէ Թուրքիա պիտի չմերժէ ոեւէ նոր լուծում՝ որ պիտի մեղմացնէ այս հարցին շուրջ ստեղծուած անհամաձայնութիւնը, պայմանաւ՝ որ լուծման այդ եղանակը Անգարան գլուխ գլխի առանձին չձգէ Մոսկուայի հետ»։

Ռուսիոյ համար շատ դիւրին է հրաժարիլ Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներու մասին իր ներկայացուցած պահանջներէն։ Միւս կողմէ, սակայն, շատ դժուար է հրաժարիլ Նեղուցներու հաւաքական պաշտպանութեան առաջարկէն։ Արդ, այսպիսի ոեւէ պահանջ կամ առաջարկ՝ անխուսափելի կերպով պիտի բախի Թուրքիոյ վճռական ընդդիմութեան։

Ընդունինք պահ մը, թէ Ռուսիա կը հրաժարի Թուրքիոյ կողմէ անընդունելի նկատուած բոլոր պահանջներէն։ Այդ պարագային, ի՞նչ կրնայ առաջարկել անոր։— Վերանորոգումը բարեկամութեան եւ ոչ յարձակողական նախկին դաշինքին, որ դրապէս «պիտի չէզոքացնէ» Թուրքիան, Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ պատերազմի մը պարագային։ Իսկ այդ պիտի նշանակէ՝ Թուրքիոյ հրաժարումը այն առաւելութիւններէն, զորս կ'ընծայէ իրեն Ամերիկայի զինուորական օժանդակութիւնը։ Ուրեմն՝ այսպիսի լուծում մըն ալ կարելի չէ սպասել։

Այնպէս կ'երեւի, թէ Ամերիկայի հաւանութեամբ միայն կարելի կը դառնայ Թուրքիոյ չէզոքացումը, այն ալ՝ եթէ Ամերիկա հաւատայ որ Թուրքեւռուս ոչ յարձակողական դաշինքի կնքումը ոչինչ պիտի նուազեցնէ այն օժանդակութենէն եւ համակրութենէն, զորս Ամերիկա կ'ընծայէ Թուրքիոյ։

Ամերիկա՝ դիտաւորութիւն չունի Թուրքիան իբր խարիսխ գործածելու ընդդէմ Ռուսիոյ, պատերազմի մը հաւանականութեան պարագային։ Մ. Նահանգներու նպատակն է թրքական բանակը զօրացնել, պաշտպանելու համար Միջին Արեւելքի քարիւղի ճամբան։ Արդ, չէզոք Թուրքիա մը եւս կրնայ այդ ճամբան պաշտպանել, ինչպէս պաշտպանեց վերջին պատերազմի ընթացքին։ Ռուսերն ալ կրնան ընդունիլ այսպիսի լուծում մը, որովհետեւ «չէզոքացուած» Թուրքիա մը այլեւս վտանգ չի կազմեր Պաքուի քարիւղին համար։ Հետեւաբար, Ամերիկա եւ Ռուսիա կրնան շահ ունենալ թրքական չէզոքութեան մէջ»։

Զանգեզուր Ղարաբաղ ճանապարհն էր, որ թաթար ժողովուրդների միջով եւ աջակցութեամբ կը տանէր դէպի Բագու, առանց ընդդիմութեան։

Ճշտով Տաճիկները արդէն կը միացնեն,— կէնջ Մանազկերտ, եւ Կարին Մանազկերտ Պայազիտ երկաթուղագիծը։ Իսկ պատերազմի դէպքում տաճկական մի քանի թնդանօթներ վերջ կը դնեն Երեւան Լենինական երկաթուղագծի, եւ Պայազիտ Շահթախտ գծով կը բռնեն Նախիջեւան Զանգեզուր Ղարաբաղ Բագու ճանապարհը, եւ Ջուլֆա Ալյաթ Բագու երկաթուղագիծը, եւ կը փշրեն Սովետների ռազմական ոյժը, Բագուի նաւթային արտադրութիւնը։ Եւ երբ մէկը անդրադառնում է այս իրողութիւնների վրայ, կը սարսափի այն մտածումից, որ պիտի գար մեր գլխին, եթէ իրադործուէր դերման տաճիկ, 1942—43ի, համաձայնութիւնը։ Եւ ի տես այս ակնյայտնի ճշմարտութիւնների, մարդ իսկապէս զարմանում է բոլշեւիկ քաղաքական բթամտների վրայ, որոնք դեռ եւս ի զօրու են պահում նախկին բթամիտ քաղաքական վարքագծերը, որոնք սպառնում են մեր եւ իրենց գոյութեան հիմունքներին։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՀԱԿ ՉԹՉԵԱՆ

ՍԴԱՄԵԱԿ ՈՉ ԹԷ ՍԴԱՏՕՆ ԿԱՄ ՍԴԱՀԱՆԴԷՍ

Անցեալ օր, գրասեղից բարեկամ մը հարցուց ինծի թէ՝ ճի՞շդ է սգատօն կամ սգահանդէս ըսել Ապրիլեան Եղեռնի առիթով կատարուած սուգի համախմբումներուն։

Պատասխանս անշուշտ ժխտական եղաւ։ Տօն կամ Հանդէս՝ կը նշանակեն ցնծութիւն, ուրախութիւն, փառաբանութիւն։ Մինչդեռ սուգ մը՝ չտօնուիր, տօն մը չէ, ցնծութիւն, հանդիսութիւն չէ։ Սուգն ինքնին տխրութիւն ըսել է։ Սուգի մը տօնուէ սուգի յիշատակութիւնը՝ ցաւակցող արարողութիւն մըն է։ Կ'ըսենք՝ թաղման արարողութիւն, սուգի արարողութիւն։ Չենք ըսեր սուգի ցնծութիւն կամ թաղման ուրախական տօն։

Ուրեմն, սգատօն եւ սգահանդէս բառերը սըխալ որակում մըն են՝ ամէն տարի մեր կատարած համազգային սուգի հրապարակային խմբումներուն, կամ ընտանեկան ու անհատական սուգի յիշատակութեան համար։

Ես կ'առաջարկեմ ՍԴԱՄԵԱԿ բառը, որ կը նշանակէ սուգի տարեդարձ։ Ու շատ պատշաճօրէն կը բովանդակէ սուգի տարեդարձի յիշատակութիւն, սուգի տարեկան արարողութիւն իմաստները, ըլլայ համազգային, ըլլայ ընտանեկան։

Այսպէս, պիտի ըսենք «Ապրիլեան Եղեռնի 32րդ սգամեակ», կամ այսինչի «եղերական մահուան երկրորդ սգամեակին»։

Որով, կը խնդրուի բոլոր թերթերէն եւ խմբակցութիւններէն որ, եթէ բանաւոր ու ճիշդ գտնեն իմ կողմէ յօրինուած այս ՍԴԱՄԵԱԿ բառը, գործածութեան դնեն. ասկէ ետքը փոխան սգատօնի կամ սգահանդէսի, որք ճիշդ չեն, նոյնիսկ անպատշաճ կը դառնան սուգը։

Փարիզ

ՋԻԹՈՒՆԻ

ԽՄԲ. — Այս մասին ժամանակին Բաբգէն կաթողիկոսն ալ գրած է Սիոն ամսագրին մէջ։

Այս տեսակէտը արձանագրելով հանդերձ, դիտել կուտանք թէ սգամեակը նոյնպէս ճիշդ չէ, քանի որ կը նշանակէ սուգի տարի, ամբողջ տարի մը։ Կը սպասենք մասնագէտներու կարծիքին։

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ — 1.— Լէսթըր, Քլարք, Տարպի, Տիէլ, Արքըմոս։

2.— Իմաստութիւնը։

3.— Ուիլեըմ Սարոյեան։

4.— Սթէնլի Պոլտուինի։

5.— Ա. Շաւարշ Միսաքեան, Բ. Ռուբէն Զարդարեան եւ Սարգիս Մինասեան։

6.— Հասարակածին վրայ։

7.— Մակբաթ։

8.— Կետը եւ փէնկուինը։

9.— Երկաթագործ, Ջրամբար, բուսաբան։

10.— Հարիւր։ 11.— 1909ին։

12.— Ժորժ Քլէմանսօ։

13.— Թամըս Էտիսըն։

14.— 1953ին։ 15.— Երեք։

16.— Գերմանիա եւ Ռուսիա։

17.— Ո՛չ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ա. ՄԱՍ

Գրեց՝ ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ա.

Բայց թողունք այս դէբքերը եւ անցնինք ուրիշ բանակ մը, որ դիրք էր բռնած Կապոյտ բերդի աջակողմը։ Հոն ալ շարուած էին վրաններ, հոն ալ կը վառէին խարոյկներ. սակայն այդ բանակին զինուորները բոլորովին ուրիշ տպաւորութիւն կը ձգէին։

Անոնց դէմքը այնքան վայրենի եւ ահարկու չէր, որքան միւսներունը։ Թխադէմ էին բոլորը, բայց կորովի եւ քաջ. անոնց երակներուն մէջ կը հոսէր հայկական արիւնը։ Հայերէ կազմուած զօրագունդն էր ասիկա. ան դիրք էր գրաւած Եուսուֆ ոստիկանի աջ կողմը եւ արաբ հրոսակներու հետ միասին եկած էր պաշարելու Կապոյտ բերդը։ Ան կ'ուզէր կալանաւորել Հայոց Թագաւորը, դերի առնել զայն։ Ինչո՞ւ, ի՞նչ էր պատահած, եւ ինչո՞ւ Հայը Հայուն դէմ էր զինուած։ Ասիկա արդէն զինուորներուն գիտնալիք բանը չէր. հրամայուած էր անոնց կռուիլ Հայոց Թագաւորին դէմ եւ պիտի կռուէին։ Անոնցմէ շատերը կը զգային իրենց արարքին վատութիւնը, բայց կը լռէին. կը վախնային իրենց իշխան Գագիկէն, որուն հրամանատարութեան տակ կը գտնուէին։

Արդարեւ, Արծրունեաց իշխան Գագիկի զօրագունդը յաջորդ առտուն պիտի կռուէր ու գերէր Հայոց Թագաւորը. բայց որո՞ւ համար. ի հարկէ Եուսուֆ սպարապետին։ Իսկ թէ ինչո՞վ կը վարձատրէր ամիրան Հայու այդ դաւաճանութիւնը, կախուած էր անոր վեհանձնութենէն....։

Լուռ ու անխօս կը ճաշէին հայ զինուորները, սպասելով միւս օրուան ճակատամարտին։

Այդ միջոցին հեռաւոր լեռներու վրայ լոյս մը ծագեցաւ, հետզհետէ աւելի փայլուն կը դառնար ան, կազմելով տեսակ մը բոցեղէն փունջ՝ գիշերային մթութեան մէջ։ Հրդե՞հ է թէ խարոյկ՝ այս բոցը՝ հեռաւոր լեռներուն վրայ. ինչքան ահարկու է ան, եւ ինչպէս կը ծաւալի քիչ առ քիչ։

Կը նային հայկական զօրագունդի զինուորները դէպի այդ բոցը, ու կը կնճռոտին անոնց երեսները։

— Կը տեսնե՞ս այն բոցը, կը հարցնէ յաղթանդամ զինուոր մը իր երիտասարդ ընկերակցին, որ խորունկ մտածմունքի մէջ ընկղմած՝ լուռ կը նայի հեռուն երեւցող բոցին։

— Հա, կը տեսնեմ. ի՞նչ բան է այդ։

— Չե՞ս գիտեր որ անտեղ գիւղ կ'այրի։

— Ի՞նչ գիւղ։

— Հայոց գիւղ։

— Եւ ո՞վ են այրողները։

— Ի հարկէ Եուսուֆի հրոսակները. այնտեղ հիմա կը ջարդեն, կը կողոպտեն, ոտքի տակ կ'առնեն ամէն սրբութիւն. իսկ նորատի կոյսերէն ու հարսներէն ոմանք կը սպաննեն, ոմանք կ'առեւանգեն, մնացածներն ալ կը շղթայեն ու գերի կը վարեն։ Վաղը եթէ, Աստուած մի արասցէ, առնուի բերդը, նոյն վիճակին կը հասնի ան ալ։

— Իսկ Հայոց Թագաւո՞րը....։

— Հայոց Թագաւորը.... էհ, անոր արեան վաղուց է կարօտ Եուսուֆը։

— Իսկ մենք պէտք է որ կռուինք մեր Թագաւորի՞ն դէմ։

— Այո, հապա ինչո՞ւ եկած ենք այստեղ։ Եկած ենք որ մեր արիւնը թափենք եւ բռնելով Սմբատը՝ յանձնենք Եուսուֆին։

— Դաւիթ, ի սէր Աստուծոյ, ըսէ, ինչո՞ւ մենք պէտք է պատերազմինք Հայոց Թագաւորին դէմ։

— Սէս, տղեկս քու գիտնալիք բանդ չէ. դուն պարտաւոր ես հնազանդիլ մեծիդ. ինչ որ կը հրամայեն քեզի, պիտի կատարես առանց բացատրութիւն ուզելու։

— Բայց միթէ դուն պիտի կռուի՞ս վաղը։

— Ե՞ս.... ի հարկէ. իսկ թէ որո՞ւ դէմ եւ ինչո՞ւ համար, ատ ալ իմ գիտնալիք բանս է։

Այդ միջոցին թմբուկները զարնուեցան, ընթրիքը վերջացաւ եւ բանակը խոր քուն մտաւ։ Միայն պահակները աչթուն կը հսկէին ամէն կողմ, իսկ հեռուն դեռ կը ծխար Հայոց գիւղը, մինչ բանակի խարոյկները կը մարէին հետզհետէ։

Խոր գիշեր էր։

Անամպ երկնակամարին վրայ կ'երեւային փայլուն աստղերը. գարնանային մեղմ զեփիւռը շոյելով կ'անցնէր Կապոյտ բերդի պարիսպներուն վրայէն, կարծես կը համբուրէր զանոնք, իր կարօտը կ'առնէր եւ կը հեռանար։

(2)

ճիական հիւպատոսն ալ յայտարարած է թէ հին քաղաքին հրեաները անվնաս եղած են ։

★ Արաբ Գործադիր Գերագոյն Կոմիտէն կը հաղորդէ թէ եգիպտական բանակը Թէլ Աւիվէն 45 քիլոմեթր հեռու վայր մը հասած է ։ Իրաքի եւ Սուրիոյ բանակներն ալ իրարու միացած են Թիպէրիա լճին հարաւակողմը գտնուող Սամախ շրջանին մէջ ։

★ Տօքթ. Վայցման որ իր ամբողջ կեանքին մէջ Սիոնականութեան համար պայքարած է, Իսրայէլի Հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ ։

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

Պատասխանելով Նոր պետութեան արտաքին նախարար Մոշէ Շէրթոքի խնդրագրին, Մոսկուայի ձայնասփիւռը երէկ իրիկուն պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Խորհրդ. Միութիւն կը ճանչնայ Իսրայէլի պետութիւնը ։

★ Մէկի ամերիկեան պատուիրակութեան պետը Ապահով. Խորհուրդէն պահանջած է պաշտօնապէս որ Պաղեստինի մէջ կրակը դադրեցնելու հրաման տայ անմիջապէս ։ Սակայն, միւս կողմէ, Ամմանէն եկած հեռագրի մը նայելով, Ապտուլլահ Թագաւոր անդրդուելի կը մնայ ։

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ ԿԸ ՄՏՆԵՆ

Այս առտու, ֆրանսական ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ Հրէայ Գործակալութեան նայելով, Արաբները մտած են Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքը ։ Վերապահութեամբ կուտանք այս լուրը, որ հաստատուած չէ տակաւին ուրիշ աղբիւրէ ։

ՔԱՂԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԱՇԱԼ ՍԹԱԼԻՆ, պատասխանելով Հէնրի Ուոլըսի կողմէ իրեն ուղղուած բաց նամակի մը, կը յայտարարէ թէ կարելի է բանակցութեանց միջոցաւ կարգադրել Խորհրդ. Ռուսիոյ եւ Մ. Նահանգներու միջեւ գոյութիւն ունեցող վէճերը.

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ նախագահական պաշտօնատունէն կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգները հիւլէական երեք տեսակ նոր զէնքեր գտած են, որոնք փորձուած են Խաղաղականի մէկ կղզիին մէջ։ Այս զէնքերու յատկանիշներուն մասին ոեւէ մանրամասնութիւն տրուած չէ ։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ծովափին վրայ գտնուեցաւ դիակը ամերիկեան ձայնասփիւռի թղթակից Ճորճ Փոլքի, որ Յունաստան գացած էր ըմբոստներու պետերուն հետ տեսակցութիւններ ունենալու համար ։ Հանրային Ապահովութեան Նախարար Րէնտիս օդանաւով Սելանիկ մեկնած է, քննութիւնները անձամբ վարելու համար ։ Իր տեղեկատուութեանց մէջ, Փոլք քննադատած է միշտ թէ ըմբոստները եւ թէ ծայրայեղ ազգայնականները ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներէն Օր. Սուլթան Թորոսեանի եւ ընկեր Փափազեանի նշանախօսութեան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին եղած հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղկեփունջի.— Տէր եւ Տիկ. Փափազեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Կ. Թորոսեան 500, Տէր եւ Տիկին Ա. Ուզունեան 500, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան 1000 ֆրանք։ Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Աղաճանեան (Կարօ) իրենց ամուսնութեան առթիւ Կ. Խաչի դպրոցի ֆոնտին նուիրեցին 1000 ֆրանք։ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նուիրատուներուն եւ կը շնորհաւորէ ընտանիքները ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին ։ Քատէի սրահը նախկին Petit Journal ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիբալի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու ։
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Պիտի տօնուի մեծ պատրաստութեամբ, Շաթօ տըՖլօրի մէջ, Մայիս 29ին ։

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Մայիս 30ին ։

×

ԻՍԻ.— Յունիս 6ին ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ ։

★

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 23ին ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս ։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse)։
Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ
Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները ։

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ
14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis
Մասնաւորապէս պատրաստուած զոյգ տէքորներու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆի

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը Փարիզահայ ապագայ կեանքէ ։ Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն դերասանները ։
Տոմսերը ապահովեցէք հետեւեալ հասցէներէն՝ Հրաչեան 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցիի հոգաբարձութեան, Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան, Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու Միութեան, Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին ու Ս. Խաչ դպրաց դասին նախաձեռնութեամբ՝
Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻ

Հայածէս Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի։
Փարիզի Մայր եկեղեցիին (Notre Dame) մէջ, 23 Մայիս 1948ին կիրակի օրը ժամը ճիշդ 9.15ին։
Կը հրաւիրուին ազգային ու հասարակական միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ զաւակը Օննիկ Թորոսեան իրենց ողբացեալ զաւկին եւ եղբօր ՌԱՖՖԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆի մահուան տարեդարձին առթիւ 2000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչին։ Սրտանց Ցաւակցին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա. Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Դասախօս ընկեր Սիմոն Ուզունեան, նիւթ՝ «Հիւլէական ուժը»։ Հայերէն դաս 8—9 ։

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Մայիս 23ին, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, մեթրօ Քատէ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ ։

ՀԱՅ ԲԺՇ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին Լիլայի ճաշարանը, 24 rue St. Lazare Paris (9) ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Ժ.Ա. Պատգ. ժողովը կը բացուի այս հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 10ին 9 rue Victor Massé, ընկերվարականներու սրահը։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Մայիս 28ի Գանձէօ Քաշանի տօնակատարութիւնը ։

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 12 ՔՈՅՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ, նախաձեռնութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻ, Պատւոյ նախագահութեամբ՝

ԸՆԿ. Ճ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ ։

ՖԻՆԱԼ՝ ժամը 6ին. կը մրցին ախոյեան խումբերը որոնք պիտի ստանան մասնաւոր պատուանշաններ, իսկ օրուան ախոյեանը կը ստանայ Եղբայրութեան բաժակը ։

Օրուան թագուհին պիտի ընտրուի նոյն օրը տեղւոյն վրայ ։

Շրջաններէն եկող հայրենակիցները ճաշերնին կրնան միասին բերել որոնց համար պէտք եղած հանգիստը ապահովուած է։ Իսկ Նոր Սերունդի խումբերուն համար պարտաւորիչ է այս պարագան ։

ԾԱՆՕԹ.— Խաղէն վերջ բոլոր փափաքողները կրնան Սէն Լու, Կրան Բէն բարձրանալ, ուր տեղի պիտի ունենան հայկական եւ եւրոպական պարեր, Սէ Լուի նուագախումբի մասնակցութեամբ ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ Նոր Սերունդի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 17 Յունիս։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ՓՈՐԹ ՏԻԹԱԼԻԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբը 1000 ֆրանք կը նուիրէ Իսի Լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Խրիմեան ընտանիքին, ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ ։

ԼԻՈՆԷՆ Այրի Տիկին Նուարդ Քէնտիրեան վաղամեռիկ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Լիբանանի Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին հազար ֆրանք կը նուիրէ ։

ԼԻՈՆԷՆ Պարոն Տօնապետ Տօնապետեան, Լիոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կը նուիրէ 500 ֆրանք վաղամեռիկ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Եփրեմ Այտընեան պարսկահայ, Սէվրի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներէն որ՝ երեք ամիս առաջ Լիոնի շրջանը կը գտնուէր։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Tchalikian, 15 rue Tronchet, Paris (8) ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6 ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Juedi 20 MAI 1948 Հինգշաբթի 20 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5345-Նոր շրջան թիւ 954 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՍԹԱԼԻՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՈՒՈԼԸՍԻ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՎԵՐԱՊԱՀ

Ահաւասիկ ամփոփումը այն բաց նամակին՝ զոր Մոսկուայի ձայնասփիւռը երէկ գիշեր հաղորդեց, անցեալ Մայիս 10ին Ամերիկայի նախկին փոխ — նախագահ Հէնրի Ուոլըսի բաց նամակին իբրեւ պատասխան.—

Մայիս 4ի ամերիկեան եւ 9 Մայիսի սովետ ծանուցագիրները անբաւական էին իրենց պարունակութեամբ, որովհետեւ պարզ յայտարարութիւններ էին, նպատակ ունենալով լոկ յայտնել որ երկու կողմերը կը փափաքին խաղաղօրէն կարգադրել իրենց մէջ գոյութիւն ունեցող վէճերը: Ուոլըսի նամակը տարբեր է. ան պարզ յայտարարութիւն մը չէ, որովհետեւ դէպի առաջ լուրջ քայլ մը կ՚առնէ, ձեւաւորելով շօշափելի ծրագիր մը, վերոյիշեալ վէճերուն կարգադրութեան համար:

Անշուշտ, կարելի չէ ըսել որ Ուոլըսի նամակը բոլոր վէճերուն մասին կը խօսի: Կարելի չէ ըսել նմանապէս որ անոր ըրած կարգ մը առաջարկները կամ մեկնաբանութիւնները պէտք չունին փոխուելու: Բայց, ինչ որ կարեւոր է, սա է թէ՝ Ուոլըս կը փորձէ բացորոշապէս եւ պարկեշտօրէն ձեւաւորել՝ շօշափելի ծրագիր մը՝ Խորհրդ. Միութեան եւ Միաց. Նահանգներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւններուն մասին: Այս առաջարկութիւնները ծանօթ են ամենուն — Սպառազինութիւնները զեղչել, հիւլէական ռումբերը ջնջել, Ճափոնի եւ Գերմանիոյ հետ հաշտութիւն կնքել եւ օտար զինուորները քաշել այս երկիրներէն, զինուորները քաշել նաեւ Չինաստանէն եւ Քորէայէն, յարգել պետութեանց ազգային ինքնիշխանութիւնը եւ չմիջամտել անոնց ներքին գործերուն. ՄԱԿի մասը կազմող երկիրներու մէջ զինուորական կայաններ չհաստատել. պաշտպանել ժողովրդավարութիւնը եւ քաղաքային իրաւունքները ամէն երկրի մէջ, եւն. եւն.:

Մարդ կրնայ համակարծիք ըլլալ կամ չըլլալ Ուոլըսի ծրագրին: Բայց, բան մը որոշ է. խաղաղութեան պահպանումով եւ ժողովուրդներու գործակցութեամբ մտահոգուող մէկը չկայ որ չուզէ նկատի առնել այդ ծրագիրը: «Ձեմ գիտեր կ՚աւելցնէ Սթալին — թէ Միաց. Նահանգներու կառավարութիւնը կը հաւանի՞ Ուոլըսի ծրագրին: Սովետ կառավարութեան գալով, ան սա կարծիքը ունի թէ՝ Ուոլըսի ծրագիրը կրնայ նպաստաւոր եւ բեղմնաւոր հիմ ծառայել համաձայնութեան եւ միջազգային գործակցութեան, որովհետեւ սովետ կառավարութիւնը սա համոզումը ունի թէ, հակառակ տնտեսական դրութեանց եւ իտէաբանութեանց տարբերութեան, Խորհրդ. Միութեան եւ Միաց. Նահանգներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները խաղաղօրէն կարգադրելը ոչ միայն կարելի է, այլ նաեւ՝ անվիճելիօրէն անհրաժեշտ, ընդհանուր խաղաղութեան օգտին համար»:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԷՋ

Սթալինի նամակին մասին վերապահութիւն կը տիրէ Ամերիկայի մէջ, ուր արտաքին նախարարութեան պատկանող անձնաւորութիւն մը ըսած է թէ այդ նամակին պատասխանել անհրաժեշտ չէ, քանի որ ամերիկեան կառավարութեան ուղղուած պաշտօնական գրութիւն մը չէ: Սակայն, Սովետներու այս նախաձեռնութիւնը հիմա համաշխարհային խնդիր մը դարձած է, եւ Թրումըն եւ Մարշըլ չեն կրնար անտես առնել զայն, եթէ չեն ուզեր որ Սովետները զիրենք ամբաստանեն թէ խաղաղութիւն կնքելէ կը խուսափին: Ամէն պարագայի մէջ, Սթալինի նամակը, Ուաշինկթընի հեղինակաւոր շրջանակներու կարծիքին նայելով, պիտի չփոխէ ամերիկեան կառավարութեան ուղղութիւնը, մինչեւ որ ուժերու հաւասարակշռութիւնը չվերահաստատուի Եւրոպայի մէջ, ի նպաստ Արեւմտեան Պետութիւններուն:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ գիշեր, ուշ ատեն, Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց պաշտօնական յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ՚ըսէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը մամուլէն տեղեկացած է այն պատասխանին՝ զոր Սթալին տուած է Ուոլըսի բաց նամակին: Քաջալերական է Սթալինի այն կարծիքը՝ որով Սովետներու պետք կարելի եւ անհրաժեշտ կը նկատէ գլխաւոր խնդիրներուն հաշտութեամբ կարգադրութիւնը, յօգուտ ընդհանուր խաղաղութեան: Բայց, Սթալինի յայտարարութեան մէջ յիշուած որոշ խնդիրները Խորհրդ. Միութիւնը եւ Միաց. Նահանգները միայն շահագրգռող հարցեր չեն: Այս խնդիրները մասնաւոր եւ առաջնակարգ կարեւորութիւն ունին նաեւ ուրիշ բազմաթիւ երկիրներու համար ալ, եւ վիճաբանութեան առարկայ եղած են երկու տարիէ ի վեր այնպիսի միջազգային մարմիններու մէջ, ինչպէս ՄԱԿը եւ Արտաքին նախարարներու ժողովը, որոնց մասնակցած են նաեւ ուրիշ պետութիւններ:

Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան այս յայտարարութենէն կը հետեւի որ Ուաշինկթըն տրամադիր չէ Մոսկուայի հետ գլուխ գլխի վերաքննելու վէճի նիւթ կազմող խնդիրները:

ՈՒՈԼԸՍ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԷ

Սթալինի պատասխանին տեղեակ ըլլալէ անմիջապէս ետք, Ուոլըս յայտարարեց թէ՝ այս պատասխանով Խորհրդ. Միութիւն իրապէս որոշ առաջարկ մը կ՚ընէ գոյութիւն ունեցող վէճերը լուծելու եւ ծածուկ պատերազմին վերջ դնելու համար: Ուրախ եմ — ըսած է— որ կարող եղայ այս առաջարկին պատճառ ըլլալ:

Միեւնոյն ատեն, Օքլէնտի մէջ (Քալիֆորնիա) խօսած ճառով մը, Ուոլըս կ՚ամբաստանէ ամերիկեան կառավարութիւնը որ մերժած է բանակցութեանց սկսելու համար Սովետներու ըրած առաջարկը նկատի ունենալ:

Ուոլ Սթրիթի մէջ (Նիւ Եորքի Սակարանը) պատերազմապաշտ խմբակ մը կայ, որուն պատկանողներէն շատեր կրնան պատերազմի կողմնակից չըլլալ, բայց չեն ուզեր ալ որ հաշտութիւն կնքուի: «Այս մարդիկը — յայտարարած է Ուոլըս — կը վախնան խաղաղութենէն այնպէս՝ ինչպէս դուք եւ ես կը վախնանք պատերազմէն»:

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին վարիչ Հոֆմէն յայտարարեց Ծերակուտի ելմտացոյցի յանձնաժողովին մէջ թէ Ամերիկա պիտի չօգնէ Խորհրդ. Միութեան զինուորական պետոյքներ հայթայթող երկիրներուն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԵՍ », ՄԻՇՏ ԵՍ ...

Բոլոր հիւանդութիւնները եթէ չխնամուին երթալով կը ծանրանան անշուշտ, բայց հատ մը կայ որ ամէնէն արագընթաց յառաջդիմութիւնը կ՚ընէ տարիներու ընթացքին: Թերեւս Թոքախտին կամ Քաղցկեղին մասին մտածեցիք առաջին առթիւ: Բարեբախտաբար մահացու չէ իմ մտանանշածը, միայն ծիծաղելի կը դարձնէ ենթական եթէ մանուանդ մազը – մօրուքը ճերմկած տեսակէն է:

Հասկցաք, անշուշտ, փառամոլութիւնն է այդ հիւանդութիւնը: Մնամէջ փառասիրութիւնը որ յաճախ մարդուն խելքն ալ կ՚առնէ կը տանի:

ԵՍ, գլխագիր ԵՍ մը, ամէն բանի մէջ ախտանիշ մըն է արդէն: «Ես կազմակերպած եմ այս Միութիւնը» — «Ես իմ հիմը դրած այս ձեռնարկին» — «Ես եմ նախագահը անոր», «Ես եմ յօրինած այս բառը», «Ես եմ գործածած առաջին անգամ այդ բացատրութիւնը»: Ես ասանկ եմ ըրած, անանկ եմ ըրած: Ալ վերջ չունի ամուլ յախորտանքը բանդիտութեան, մինչեւ որ « ծիծաղելի»ին սուր քրքիջը հնչէ ականջին: Այս վերջերս նման երեւոյթներ այնքան յաճախադէպ դարձան որ սկսանք, մենք համեստ եւ «ԵՍ»ը գլխագիր չգրող մահկանացուներս պատճառները փնտռել այդ հիւանդութեան զարգանալուն:

Բժիշկ մը ըսաւ, տարիքն է պատճառը, ուրիշ մը աւելցուց այլեւս արժէքաւոր գործ մը տալու անկարողութիւնն է, երրորդի մը ախտաճանաչումը եղաւ ի ծնէ սորվելու, միշտ սորվելու ընդունակութեան պակասն է:

Բայց ինչով բացատրել եթէ հանդիպինք համեմատաբար միջին տարիքի մը, ժամանակին գնահատուած գործ մը տուողին եւ կամ գիտութիւն ամբարած մէկուն: Կ՚երեւի պիտի մտածենք ցաւով, ծիծաղելի դառնալու գիտակցութեան պակասն է եւ ոչ ուրիշ բան: ՍՕՍԻ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Իսրայէլի Հրեայ Պետութեան դէմ Արաբներու մղած « Ճիհատ »ը հետզհետէ կը կազմակերպուի. Իսլամ զինուորներ սահմաններէն ներս կը խուժեն, բայց տակաւին վճռական կռիւներ չեն կ՚նար կամ չեն ուզեր մղել. Երուսաղէմի պաշարման լուրը չհաստատուեցաւ. սա ստոյգ է միայն որ Արաբները գրեթէ ամբողջովին պաշարած են հին թաղամասը: Արաբներն ալ, իրենց կարգին, պաշարուած են Հրեաներու կողմէ, քաղաքին զանազան արուարձաններուն մէջ. Անդրյորդանանի կառավարութիւնը կը պնդէ սակայն թէ իր բանակէն երկու գունդեր յաջողած են մտնել Երուսաղէմ, եւ հոն դիրք բռնած:

Լեգէոնին պատկանող Արաբական եւ Անգլիացի Կլըպ փաշայի հրամանատարութեան տակ գտնուող գունդեր յաջողած են հաստատուիլ Ցուղայի բլուրներուն վրայ, ուրկէ կրնան տեսնել Թէլ Ավիվը: Արաբ օդանաւեր հինգերորդ անգամ ըլլալով ռմբակոծեցին այս քաղաքը. մեռան 41 հոգի եւ վիրաւորուեցան 60 անձեր:

★ Հէլիոպոլիսի մէջ, Եգիպտոսի օդային պաշտպանութեան թնդանօթները կրակ բացին եգիպտական օդանաւի մը վրայ, թշնամի կարծելով զայն: Օդանաւը սուզուեցաւ վար իջնել Ալմազայի մօտ:

★ Եգիպտական ոստիկանութիւնը քանի մը օրէ ի վեր կը ձերբակալէ համայնավարներ եւ Սիոնականներ: Ձերբակալուածներուն մէջ կան 25 Ֆրանսահպատակներ: Այս մասին, Ֆրանսական դեսպանը բացատրութիւն ուզած է եգիպտական կառավարութենէն:

★ Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ Ռումանիա ալ ճանչցան Իսրայէլի նոր Պետութիւնը:

★ ՄԱԿի գումարած մէկ նիստին մէջ, հինգ մեծ պետութիւնները Վան Զէյլանտը եւ Գէյնստոտը կոմսը իրաւարար անուանեցին, պաշտօն տալով անոնց կարգադրել Պաղեստինի խնդիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐԼԻՆԻ Քոմանտանդուրայի Ապահովութեան Կոմիտէին վերջին նիստին մէջ ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ: Սովետ ներկայացուցիչները ժողովասրահէն մեկնեցան շռնդալից կերպով: Անգլիական ներկայացուցիչը պահանջած է որ ճշդապահութեան ենթարկուի սովետ գօտիի ոստիկանական պետ օգնական Շուպէրթը, բայց Սովետները մերժած են այս պահանջը: Միջադէպին պատճառը այս եղած է:

ՇՈՒԷՏԻ վարչապետը բացարձակօրէն հերքած է այն զրոյցը՝ որուն համաձայն իբր թէ Շուէտի եւ Նորվեկիայի միջեւ զինուորական դաշինք մը կնքուած ըլլայ:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Սոֆուլիս յայտնած է թէ իրաւախոհական ոչ մէկ համաձայնութիւն պիտի կնքէ Զօր. Մարկոսի կուսակիցներուն հետ: « Ըմբոստները — ըսած է— պէտք է անձնատուր ըլլան կամ ոչնչանան»: Սոֆուլիս որ Սելանիկ գացած էր կառավարական բանակները քննելու համար, վերադարձին՝ յայտարարած է թէ յոյն բանակին վրայ կառավարութեան ունեցած վստահութիւնը անխախտ կը մնայ:

ՍՓԱՔ ետ առած է իր դահլիճին հրաժարականը, զոր անցեալ շաբթու ներկայացուցած էր Գելճիքայի խնամակալ Շառլ իշխանին:

ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ անձրեւներու եւ ձիւնի պատճառով, Կափի շրջանին մէջ մեծ ողողումներ պատահած են, եօթը գիւղախումբեր բոլորովին մեկուսացած են: Ճամբաները ողողուած են ամբողջովին. հեղեղները քշած տարած են հեռագրի եւ հեռաձայնի թելերը, բազմաթիւ քիլոմեթր երկաթուղեան վրայ: Կափէն Պրիմեոսի տանող ճամբուն վրայ կամուրջ մըն ալ փլած է ամբողջովին: Վնասները 200 միլիոն Ֆրանք կը հաշուուին:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ երեւան եկած է ոճրագործ հրէշ մը, որ ահ ու սարսափ կը սփռէ ամբողջ երկրին մէջ: Մինչեւ հիմա լլկած, խոշտանգած եւ սպաննած է երեք մանուկներ 3էն 11 տարեկան: Այս հրէշը սովորութիւն ըրած է —կ՚ըսեն— ամէն նոր լուսնի երեւման, երախայ մը սպաննել: Ոստիկանութիւնը հաւաքաբար ղաղանի ոստիկաններ շարժման մէջ դրած է ձերբակալելու համար այս հրէշը:

ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ Դեմոքրատ Ընկերվարական Միութիւնը (Իւ Տէ Էս Էռ), որուն նախագահը նախկին ելմտական նախարար Փլէվէնն է, փակեց իր կուսակցական համաժողովը: Ցանուն իր կուսակցութեան, Փլէվէն պահանջեց որ նոր ընտրութիւններ կատարուին, եւ դրաւ կարգ մը պայմաններ, իր գործակցութիւնը շարունակելու համար ներկայ կառավարութեան հետ:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ սահմանագլուխին վրայ պարսիկ պահակները սպաննեցին հինգ Ռուսեր: Իրանի իշխանութեանց նայելով, քառասունի չափ սովետ քաղաքացիներ Պարսկաստան մտնել փորձ-

«Նուրհրդոյ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

Նախիջեւանի նշանակութիւնը Հայաստանի համար

(Բ. եւ վերջին մաս)

2.— Այս օրերում Սովետների յայտնի ներկայացուցիչները (Մոլոթով, Վիշինսքի եւն.) խօսում են ժողովուրդների գոյութիւն ունեցող պատմական իրաւունքների մասին։ Թող նրանք խօսեն, որքան որ ուզում են անգամ պատմական իրաւունքների մասին, բայց լաւ կանեն որ չմոռանան յարգելու մեր գոյութիւն ունեցող, իրական պատմական իրաւունքները :

Նախիջեւանը 3000 տարիներից ի վեր պատմական Հայաստանի մասն է կազմել։ Դա հին պատմական Հայաստանի Վրւջոմիքն է։ Այդ ճանապարհով է, որ Հայաստան են ներխուժել Դարեհի սատրապները, Ցազկերտի Նիհալաւուրդները, արաբ ամիրաներ, սելջուկ բէղեր, Շահ Աբասներ, թաթարիկ փաշաներ եւ պարսիկ խաներ եւ թարգամներ, աւերել են մեր հայրենիքը եւ արեան մէջ խեղդել են մեր ժողովուրդին։ Եւ բոլշեւիկների քաղաքականօրէն կոյր ղեկավարները դէթ այսօր պէտք է խիղճ ունենան իրենց գործած սխալն ուղղելու :

Մեզ լաւ ծանօթ է, որ Մոսկուայի դաշնագրութեամբ Սովետները բզիկ - բզիկ արին մեր հայրենիքը։ Մենք այս օրերում չենք ուզում խօսել,— Հայկական Ղարաբաղի, Լեռնային Դաղստանի, Հայկական Բորչալուի, Հայկական Ախալքալակ - Ախալցխայի մասին, բայց խօսում ենք Նախիջեւանի մասին, որովհետեւ դա մեր ժողովուրդի աղբուսարը, իրաւունքն է, եւ թէ մեր, եւ թէ Սովետների շահը պահանջում է, որ դա վերադարձուի Հայաստանին, եւ որքան հնարաւոր է շուտ, որովհետեւ վաղը կարող է շատ ուշ լինել։

3.— Մեր դժբախտ հայրենիքը, լինելով խիստ լեռնային, դարերի ընթացքում յենուել է երեք բարեբեր դաշտավայրերի վրայ, մեր ժողովուրդին ապրուստը հայթայթելու համար։ Դրանք են,— Արարատեան, Տարօնի եւ Խարբերդի դաշտավայրերը։ Վերջին երկուսը Տաճիկները բռնի խլել են մեզնից իսպառ, իսկ Արարատեան Դաշտի երեք չորրորդը առել են Թուրանական տիրապետութեան տակ, իսկ մէկ չորրորդի վրայ էլ աչք են տնկել, եւ ուզում են խեղդել մեզ եւ խլել մեզանից :

Արարատեան Դաշտի մասերն են կազմում,— Երասխի հովտով դէպի վեր,— Սուրմալուն (Իգտիր - Կողբ), Երեւանի դաշտը, Նախիջեւանի դաշտը եւ Մարանդի (Պարսկաստան) դաշտավայրը, որոնք շրջապատում են մեր սրբազան լեռ - Մասիսը :

Այսօր մենակ Երեւանի դաշտն է պատկանում Հայաստանին։ Բարեբեր է, ունի ենթարեւադարձային կլիմայ, արտադրում է լաւագոյն խաղողը, գեղձր, ծիրանը, սեխը եւ զանազան տեսակի այլ պտուղներ, որոնք քաղցրացնում են մեր խեղճ եւ ամէն բարիքից զրկուած երախաների բերաններ եւ Սովետ զաւակներին էլ տալիս են պահածոներ, կտրելով մեր երախաների բերաններից :

Դժբախտաբար կարիքն ստիպել է, որ մեր մայրաքաղաքը գտեղուի մեզ բաժին մնացած Արարատեան Դաշտի Երեւան քաղաքում։ Մի 25—30 տարի յետոյ, երբ Երեւան մայրաքաղաքը կը դառնայ բազմամարդ, կ'առնի Ղամարլուի, Վաղարշապատի, Օշականի, Աշտարակի, Դուինի եւ Արտաշատի բնակիչները, ուրիշ խօսքով Երեւանի շուրջը, 15 մղոն շառաւիղով տարածութեան վրայ — մօտ 700 — 800 քառ. մղոն — բնակչութիւնը կը ստուարանայ, ապա մենք կը զրկուենք նաեւ այդ փոքրիկ դաշտից եւ նրա բերքերից : Եւ ուրեմն ապրուստի տեսակէտից էլ Նախիջեւանի դաշտը պէտք է վերադարձուի Հայաստանին, եթէ ոչ ուրիշ պատճառով :

4.— Մօտ 340 տարի առաջ՝ Շահ Աբաս Երեւանի դաշտից,— Մեծ մասով Նախիջեւանի շրջաններից եւ Ջուղայից,— դէպի Սպահան է վարել խեղճ հայ ժողովուրդին, կոտորածով եւ անթիւ տառապանքներով։ 340 տարի տաժանակիր եւ չարքաշ աշխատանքից յետոյ՝ այսօր այդ գաղթականների զաւակները, Սովետների վարած քաղաքականութեան շնորհիւ, Նորից գաղթական եւ թափառական են դարձել Պարսկաստանում եւ ուզում են վերադառնալ Հայաստան :

Ցանուել մեր դարաւոր տառապանքին, Պարսկաստանի մեր ընչազուրկ հայ գիւղացիներին Սովետները պարտաւոր են փոխադրել եւ տեղաւորել Նախիջեւանի շրջանում,— Նախիջեւանում, Գողթանում, Օրդուբադում, Նոր Ջուղայում եւ Շահ Թախտում, եւ միացնել Հայաստանին։ Եթէ 200 հազար հայ բնակչութիւն ունեցող Լեռնային Ղարաբաղը կարող է մտնել Ադրբէջանի սահմաններում տեղական ինքնավարութեամբ, Ադրբէջանից կտրուած եւ Հայաստանի հողերով շրջապատուած Նախիջեւանը, մեր պատմական հայրենիքի հարազատ մասը, հարիւր անգամ աւելի իրաւունքով կարող է մտնել Հայաստանի սահմաններում՝ տեղական ինքնավարութեամբ :

Եւ պէտք է դա յետ պահանջել, եւ այն էլ այս օրերում :

Սրան առարկողները կարող են լինել,— 1) մի՞թէ Սովետներից կարելի է բան պահանջել, 2) ո՞վ պիտի պահանջի եւ 3) ինչո՞ւ այս օրերում : Ահա հարցեր, որոնց արժէ պատասխանել :

Առաջին՝ եթէ գաղութների մեր հասարակական մարմինները չլինէին անջիղ եւ հլու կամակատարները Սովետների արտասահմանեան մանկլաւիկներին, նրանք ոչ մի ժամանակ չպիտի երկնչէին, կարիքը ներկայանալիս, պահանջներ ներկայացնելու Սովետներին, ուղղակի եւ անուղղակի ճանապարհներով :

Սովետները կարող են անտես առնել մեր պահանջները, կարող են մեզ արհամարհել, բայց գաղութների հասարակական կարծիքը նրանց միշտ անհանգիստ կ'անի, նրանց կը դարձնի զգոյշ եւ զգայուն՝ ամէն անգամին որ նրանք կը յանդգնին մեր շահերը ոտնակոխ անել։ Սովետներին, գաղութների անունից, գիմումներ անելիս, կամ պահանջներ ներկայացնելիս՝ երբեք պէտք է աղաչել կամ պաղատել, այլ պէտք է լինել քաջ եւ խիզախ։ Դա կ'ունենայ իր օգուտը։

Երկրորդ՝ ո՞վ պիտի պահանջի Սովետներից Նախիջեւանի շրջանը։ Նա, ով որ «ցանկալի անձ» (persona grata) է Սովետների մօտ :

Այս օրերի Սովետների միակ «ցանկալի անձը» գաղութների մէջ բոյն դրած հայ բոլշեւիկները եւ նրանց ուղեկից մարմիններն են,— Ազգային Խորհուրդ, Ազգային Ճակատ, եւ նման անուններ տակ թաքնուած մարմինները։

Ամերիկայի Ազգային Խորհուրդը — երեւի Սովետների բարեհացակամութեամբ — այս օրերում հանգամանկութիւն է կատարում ամերիկեան հոգեւորականների մի համագումար հրաւիրելու Ուաշինկթոնում — քաղաքական մանուկների մի ձեռնարկ — եւ պահանջելու Տաճիկներից հայկական հողամասերը։ Ազգային այդ միեւնոյն Խորհուրդը — Սովետներից երես առած տղան — պէտք է նաեւ պահանջ ներկայացնի Կոմիսարներին Խորհուրդին եւ խնդրի, որ Տաճիկների պարտադրած Մոսկուայի դաշնագրութիւնը չեղեալ յայտարարուի եւ Նախիջեւանը վերադարձուի Հայաստանին։ Այս մասին պիտի դեկուցուի նաեւ Հայաստանի կառավարութեան եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի գիտութիւն :

Երրորդ՝ այս պահանջը մանաւանդ պէտք է կատարուի այս օրերում, Սովետներին հասկացնելով, որ եթէ նման պահանջ իրենք ներկայացնում են Տաճիկներին հայկական հողերի մասին, հակառակ իրենց ստորագրած նախկին դաշնագրութիւններին, անհրաժեշտ է, նախ եւ առաջ, որ իրենք ժխտեն դաշնագրութեան Նախիջեւանին վերաբերող պայմանագրութիւնը, թէ Տաճիկներին, եւ թէ Եւրոպային յայտարարելու, որ առաջին անգամ իրենք են գործադրում տարրական արդարութիւնը Հայաստանի վերաբերմամբ։ Սա կը լինի տրամաբանական միակ քայլը ազգային Խորհուրդի, որ առած կը լինի իր ամբողջ գոյութեան ընթացքում, քաղաքական մի շարք թափառումներից յետոյ :

Հնչակ եւ Ռամկավար պարոնները, որոնք լծուած են Ցառաջադիմականների կառքին, եւ դարձել են դրանց հլու կամակատարները, ժամանակ է որ թօթափեն այդ պարոնների ստորնացնող լուծը եւ մի դրական գործ կատարեն, անկախ բոլշեւիկների կամքից :

Նախիջեւանի հարցը դուռ կը բանայ եւ Տաճկահայաստանի հողամասերի պահանջներին, եւ առիթ կը տայ Եւրոպայի հետ խօսելու աւելի համարձակօրէն, երբ առիթը ներկայանայ :

Նման պահանջ կարող էին նաեւ Սովետներին ներկայացնել մեր գաղութներից՝ Կաթողիկոսներ, Պատրիարքներ եւ Առաջնորդներ։ Բայց ո՞ւմ հետ ենք խօսում : Մեր պատմութեան մէջ՝ երբեք հայ հոգեւորականութեան բարձրագոյն ներկայացուցիչները չեն եղել այնքան անխիղճ, անջիղ եւ ստրկամիտ, որքան ներկայ օրերում :

Բայց, այնուամենայնիւ, Նախիջեւանի հարցը խիստ արժէքական եւ խիստ կարեւոր է ներկայ Հայաստանի համար... Պահանջել դա գաղութներից անունից՝ օրուան հրամայական պահանջներից մէկն է։ Ես կը սիրէի յուսալ, որ համազգային հարցերում մեր հոսանքները բարձր կը մնան եւ կ'առաջնորդուին հայ ժողովուրդի շահերով, եւ ոչ թէ կը մնան հլու կամակատարներ :

Պահանջել Սովետներից Նախիջեւանի շրջանը՝ օրուան հրամայական եւ հայրենասիրական պահանջներից մէկն է։

Ամերիկայի Ազգային Խորհուրդին պիտի չափել այդ չափով։ Եւ ես սպասում եմ՝ նրանց քաղաքական հասկացողութիւնը չափելու համար։

Սպասում եմ տեսնելու թէ նա մի այդպիսի անվտանգ, բայց խիզախ քայլ կ'առնի՞ թէ ոչ...։

ՍԱՀԱԿ ՁԹՁԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Եզրակացութիւն :

Առաջին պրպտումներովս՝ կը պնդէի թէ «ծիծէ կտրել» եւ «կաթէ կտրել» ձեւերը հայերէն չեն ու Թուրքերէն կը հասնին։ Ջիթունի պնդումէն մղուած՝ շարունակեցի պրպտումներս, ու տեսայ որ «ծիծէ» կամ «կաթէ կտրել» նշանակութեամբ բացատրութիւններ կան մեր հին մատենագրութեան մէջ :

Թերակատարական ձեւ մը հայերէն է, երբ կը գործածուի ոսկեդարեան մատենագրութեան մէջ։ «Հատուցանել ի սանէ» ձեւը գոյութիւն ունի մեր Աստուածաշունչին մէջ, ուրեմն հայերէն է, («ծիծէ կտրել» ձեւը հին չէ սակայն), բայց տեսնելով այդ բացատրութեան տատանումները եւ խորթութիւնները, կ'ըսեմ .

Ա.— «Մեկնել, անջատել, քեցել, տրոհել» բայերով կազմուած ձեւերը քերականօրէն հարազատ են մեր լեզուին :

Բ.— «Հատուցանել» բայով կազմուած ձեւը քերականօրէն հարազատ չէ մեր լեզուին։ Այդ ձեւը նոր կը հայանար Ե. դարում, ուրեմն նախ— ոսկեդարեան չէ։ Ապահովաբար սեմական ծագում ունի, եւ Ե.դարն է որ հայացուցած է զայն։

Գ.— Նոյն ոճէն կազմուած բարդութիւնը, «ստնահատոյց», բոլորովին դատապարտելի է, որովհետեւ այդ բառէն թելադրուած՝ ոմանք կերտած են նաեւ «ստնահատութիւն» բառը, որ կը նշանակէ ոչ թէ sevrage — ծիծէ կտրել, այլ mammectomie — ծիծը կտրել :

Գալով Թուրքերէնին,— առիթ չունեցայ չափածոյերէն բառայաւնայելու Թուրքերէն հինբառերու հաւաքածոներու մէջ, սակայն, չգտայ բառ մը համազօր։ Ուստի կ'ենթադրեմ որ Թուրքերը, «մէմէտէն քէսմէք» եւ «սիւթտէն քէսմէք» իրենց բացատրութիւններով, կը հետեւին լեզուական այն միջավայրին, ապահովաբար սեմականութեամբ յագեցած մասին, զոր հիմա «փոքրասիական(*)» կ'անուանեն Հայաստանի գիտնականները (Գ. Սեւակ)։

×

2.— Ջիթունի կը յայտարարէ թէ «ստնաքեցութիւն» եւ «ստնամօցութիւն» բառերը ճիշդ չեն՝ «ծիծէ կտրել» իմաստով, այն պատճառաբանութեամբ թէ

Ա.— «Քեցել կը նշանակէ քաշել - փրցնել» :

Ջիթունի զոհ գացած է շփոթութեան մը։ Հայերէն լեզուն ունի

ա) «Քաշել» բառը, որ կը նշանակէ «քաշել — փրցնել» :

բ) Քեցել բառը, որ կը նշանակէ բաժնել, հեռացնել :

Այս շփոթութեան զոհ գացած է՝ թերեւս կարդալով Մասիսի մէջ (1881 Ապրիլ 30) յօդուած մը, ուր քանցել եւ քեցել բառերը իրարու կը կապուին նոյն արմատին վրայ :

Դիտելի է որ քեցել արդէն գործածուած է ըստ Աճառեանի՝ «կաթէ կտրել» (սրբագրել՝ «ծիծէ կտրել») իմաստով, Ոսկեբերանի մեկնութեանց մէջ,— տես վերը։ Այդ վկայութենէն թելադրուած, նետուեցայ Աստուածաշունչին վրայ, որ «քեցել» բառը կը գործածէ հետեւեալ պարբերութեան մէջ, «Քեցեցէք զորթսն ի հետոց նոցա ի տուն» (Ա. Թագ. Զ. 7)։ Կարդալէ ետք աշխարհաբարը, ինչպէս եւ Ֆրանսերէն քանի մը թարգմանութիւններ, կը տեսնեմ որ այստեղ քեցել կը նշանակէ sevrer:

Հայերէն «քեցել»ը գրուած է նաեւ «քցել», ու կը խորհիմ արեւելահայ բարբառով «գցել» բառին մասին, որ եթէ արեւմտահայ բարբառով «ձգել» բառին իմաստն առած է հիմա, կրնայ սակայն ծագումն առնել «քեցել» բառէն :

Աճառեան քեցել բառը կը կապէ ասորական արմատի մը։ Արդ, Գեսենիուսի եւ Լայի եբրայերէն բառարանները ցոյց կուտան որ նոյն ծագումը ունին եբրայերէն ℲΞͿ, արաբերէն ℲΞΞ բառերը ասորերէն ℲΞͿ բառին հետ, (արաբերէնէն մինչեւ Թուրքերէն ճամբան երկար չէ)։

Ինչ ծագում ալ ունի քեցել բառին, պէտք է արձանագրել որ ոչ միայն հին մատենագրութեան այլ եւ նոր գրականութեան մէջ՝ գործածուած է «ծիծէ կտրել» իմաստով, (տեսնել Պետրոս Կարապետեանի Օմ.— Հայերէն բառարանը, Տփ. 1912, էջ 442,— «սիւթտէն քէսմէք = կաթէն կտրել, քեցել») :

Բ.— «Մօցել ո՛չ ախորժալուր է, ոչ ալ ճիշդ» (Ջիթունի)։ Ի՞նչ մեղքս պահեմ, եթէ ականջով պիտի դատենք՝ ինծի ախորժալուր կը թուի, բայց ըսել թէ ճիշդ չէ, մեր մատենագրութենէն քաղուած սա փոքրիկ վկայութիւնը կը բողոքէ խըս—

(*) Բանասիրութեան մէջ՝ ցեղային նպաստի փոխարէն (բնախօսական հոգեբանութեան դպրոց) աշխարհագրական նպաստը որոնել (Ֆիզիքական հոգեբանութեան դպրոց) թելադրանք մըն է, որ կուգայ Մարքսի վարդապետութենէն։ Այդ «նոր» բանասիրութիւնը շատ յարգի է հիմա Հայաստանի մէջ :

տես. «Մոցել քեցել ի կաթինն սովորութենէ», վկայութիւն մը, որ համազօր կը դարձնէ քեցել եւ մոցել բառերը, միշտ sevrer նշանակութեամբ ։

×

3.— Զիթունի կը վկայէ թէ «գառները թողնել» բացատրութիւնը երկու առում ունի։ Մէկը տուած էի ես՝ քաղելով Արմաշի բարբառէն, «Գառնաթող կը կոչուի՝ երբ կաթ կթողները, մաս մը կաթ կթելէ ետք, մաս մը կաթ ալ կը թողուն գառներուն համար»։ Միւս առումը կուտայ Զիթունի. «Գառները թողնենք = իրենց մօրը կաթէն կտրեցինք»։

Ամատունիի բառարանին մէջ կը գտնեմ երկու բառեր.— Հորթաթող եւ Նախրաթող ։

Հորթաթող.— «Այն պահը կամ ժամանակը, երբ ցրտի պատճառով հորթերը չեն տանում արածացնելու, այլ պահում կերակրում են գոմում»։

Նախրաթող.— «Այն պահը կամ ժամանակը, երբ ցրտի պատճառով այլեւս նախիրը չեն տանում արօտ» ։

Ալիշան նախրաթողը կը կապէ Բաղդէջացւոց «բռամադ» տօնին։ Իսկ ըստ Տիգրան Նաւասարդեանի (Բառգիրք Արարատեան բարբառի), «նախրաթողը նախիրը թողնելու ժամանակն է»։

Այս բացատրութիւնները գոհացուցիչ չեն։

Մեր ժողովուրդին համար, կ'ըսէ ընկեր Արմենակ Ցակոբեան, գառնաթող, հորթաթող եւ նախրաթող բառերը օրացոյցի դեր կը կատարեն, այդ բառերով՝ տարին կը բաժնեն շրջաններու։ Արդարեւ մեր գիւղացիները կ'ըսեն հորթաթողի պահք, որ յիսնակաց պահքն է,— ուրեմն հորթաթողը կ'իյնայ յիսնակին, Նոյեմբերի վերջերը։ Նախրաթողի պահք՝ Ս. Յակոբայ պահքը, որ կ'իյնայ Դեկտեմբերի սկիզբը։ Բայց, ինչպէս Աճառեան կ'արձանագրէ, գաւառէ գաւառ կը տարբերին հորթաթողին եւ նախրաթողին ժամանակները, օրինակ նախրաթողը Մուշի մէջ՝ կ'իյնայ Ս. Յակոբին, Երեւանի մէջ՝ աշնան յիսնակին, Թիֆլիզի մէջ՝ Յունուար ամսուն։

Արդ, ընկեր Արմենակ Յակոբեան այսպէս կը սահմանէ գառնաթողը.—

Գառները ունին իրենց մասնաւոր հովիւը, որ կը կոչուի գառնարած։ Այս գառնարածը կ'առնէ գառները եւ կ'արածէ գիւղին մօտիկ, մինչ իրենց մայրերը արածելու կը տարուին հեռուները։ Գառները իրենց մօրը կաթը կը ծծեն ժամ մը առաւօտուն՝ իրենց մօրմէն բաժնուելէ առաջ, եւ ժամ մըն ալ երեկոյին՝ մայրերը գոմ վերադարձուելէ ետքը,— օրուան մէջ՝ կը ճարակին գիւղին մօտիկ։ Երբ կուգայ կաթէ կտրելու ժամանակը, գառները կը թողուն որ արածին իրենց մայրերուն հետ,— այլեւս վերջ կը գտնէ գառնարածին պաշտօնը։ Հետեւաբար, գառնաթող բառով պէտք չէ հասկնալ կաթէ կտրել, այլ կաթէ կտրուելու ժամանակ՝ թողուլ գառները որ արածին իրենց մայրերուն հետ,— երբ այլեւս կաթ չեն ծծեր, ուրեմն կաթը կը մնայ ոչխարին տիրոջ ։

Եւ որովհետեւ կենդանիներու կեանքին այս սովորութիւնները կը կատարուին որոշ ժամանակով, հայ գիւղացին այդ սովորութիւններով կը չափէ տարին — «գառնաթողին նշանեցի աղջիկս, նախրաթողին ամուսնացուցի տղաս» ։

Բայց եւ այնպէս, իմաստի ընդլայնումով մը, — եւ այս՝ Զիթունիի թէզին ի նպաստ, — «գառները թողուլ» բացատրութեան տրուած է «կաթէ կտրել» նշանակութիւնը, համաձայն Բարադամեանի վկայութեան։ Արդարեւ Օ. Բարադամեանի բառարանին մէջ (Վանայ գաւառաբարբառը, ձեռագիր), կը գտնեմ ձագթող բառը, որ կը նշանակէ — «Ձագերը մնունդ տալէ, կաթ տալէ թողուլ։ Տղան կաթէ կտրել»։

Ուրախ կ'ըլլամ, երբ մեր գաւառացի ընթերցողները ինծի գրկեն այս մասին կամ նման տեղեկութիւններ ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(2)

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ԱՊՐԻԼ 11Ի, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ԵՒ Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ

Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը այս տարի եւս արժանավայել կերպով ոգեկոչեց Ապրիլ 11–24ի տարեդարձը։ Հանդէսը բացաւ Արամայիս Սրապեան, նախ անդրադառնալով Ապրիլ 11ի իմաստին վրայ, ապա շուրջ կէս ժամ տեւող ճառով մը ծանօթացուց Ա. Ահարոնեանի, Ն. Աղբալեանի եւ Յ. Օշականի անձին եւ գրականութեան շուրջ։ Յուզուած եւ ներշնչուած խօսքերով դրուատեց անոնց գործը, ուր գրական յուզիչ գեղեցկութիւնը կը հասնի արուեստի բարձրագոյն կատարելութեան մը։ Իր ճառը աւարտեց հետեւեալ խօսքերով. « ... Ու հիմա, մեր գրական անդաստան էն հեռացած են առ յաւէտ Ա. Ահարոնեանը, Ն. Աղբալեանը եւ Յ. Օշականը. ետեւէն ալ հողեհատոր գրչեղբայրներ 1915 Ապրիլ 11–24 ի մեր ողբացեալ նահատակ մտաւորականներուն։ Հիմա, անոնք բոլորն ալ միացած են երկինքի մէջ. տուին իրենց ազգին ինչ որ Աստուած շնորհած էր իրենց։ Թող Ապրիլ 11ը անջնջելի խորհրդանիշ մը մնայ մեր հոգիներուն մէջ, այն խորհրդանիշներէն՝ որ Ազգի մը ուղեցոյցը կը կազմեն, որով կը նային իրենց պատմութեան, այն պատմութեան՝ որուն էջերը կարմիր են իր զաւակներուն արիւնով, որուն հերոսները նման են գեղատիպ Ելլադայի հերոսներուն, եւ որոնց անունն է Համազասպ, Քեռի, Գէորգ Չաւուշ, Մուրատ եւ Անդրանիկ »։

Ապա խօսք առաւ Մ. Խանպէկեան որ օրուան պատշաճ գրաւոր գեղեցիկ ճառով մը պատմականը ըրաւ Ապրիլեան եղեռնը կանխող շրջանին։ Իր փաստարկութիւնը համոզիչ էր, թաթաւուն՝ անհուն սիրով եւ խանդաղատանքով։ Օր. Ա. Քեհեաեան յուզումով արտասանեց Դ. Վարուժանի «Կարօտի նամակ»ը, իսկ Գ. Հ. Յակոբեան Ա. Ահարոնեանի «Ուխտադնացութիւն»ը, խլելով բուռն ծափեր։ Վերջին խօսք առնողն էր Տ. Ալէքսանեան, որ գրաւոր ճառով մը առաւելապէս անդրադարձաւ Ապրիլ 11ի քաղաքական իմաստին վրայ, իր խօսքերուն մէջ ներմուծելով խանդավառութիւնը իր գեղեցիկ երիտասարդութեան։ Ապրիլեան սպահանդէսը փակուեցաւ յուզման եւ ոգեւորութեան հաւասաւոր մթնոլորտի մը մէջ ։

Ա.

ՎԻԷՆԻ Հ.Մ.Ը.Մ. ԱԽՈՅԵԱՆ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒԻ

Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբը կատարեց իր ախոյեանական վերջին երկու մրցումները մէկ շաբթուան մէջ լիկի որոշումով։ Առաջին մրցումը տեղի ու եցաւ Համբարձման տօնի աօթիւ հակառակորդին դաշտին վրայ, Ֆէզէնի Ֆրանսական խումբի դէմ ։

Ժամը 2.30ին երկու խումբերը դաշտ կ'իջնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Ֆրանսական խումբի նախագահները վիճակ կը ձգեն դաշտաւոյ մը ընտրելու համար եւ կ'ընտրուի Ֆրանսական խումբէն։ Մրցապետները լիսանները կը քննեն։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբը պիտի խաղար Ֆրանսական Բ. խումբին դէմ։ Լիսանսներէն կը տեսնուի որ փոխանակ Բ. խումբին իրենք բերած էին իրենց Ա. խումբը, մեր խմբապետը իր դիտողութիւնները արձանագրել կուտայ պաշտօնապէս ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի յառաջապահներու գեղեցիկ յարձակումով կը սկսի խաղը։ Հակառակորդ խումբը լաւ դիմադրութիւն ցոյց կուտայ։ Մարզիչ Անդրանիկին գեղեցիկ մէկ փասին վրայ, Համազասպ կը նշանակէ առաջին նշանակէտը. Ֆրանսական խումբը կը սկսի յարձակողականի, կ'ուզէ հաւասարեցնել, բայց Հ.Մ.Ը.Մ.ի պաշտպանողական դիծը կատարեալ բերդ մըն էր, առաջին կիսախաղը վերջացաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի յաղթութեամբ 1—0։

Բ. կիսախաղին հակառակորդը կ'ուզէր առաջին առիթէն իսկ օգտուիլ, սակայն շնորհիւ մեր տղոց ճարպիկութեան գնդակը ետ կը մղուէր ։ Մեր բերդապահը Սարգիս իսկապէս արժեցուց իր պաշտօնը, ազատելով հայկական բերդը շատ մը վտանգներէն։ Կ'արժէ յիշել մեր սիրելի մարզիչը Ա. Խլոյեան որ ամբողջ խաղի տեւողութեան փայլեցաւ, հակառակորդը չուարման մատնելով եւ գնահատուեցաւ թէ հասարակութեան եւ թէ մեր ֆութպոլի յանձնախումբին կողմէ ։ Թէեւ Ֆէզէնի Ա. խումբը երկու դասակարգ աւելի բարձր էր մեր խումբէն, բայց խաղը վերջացաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի յաղթութեամբ 1—0։

Վերջին ախոյեանական մրցումը պիտի կատարուէր Սէրէզէյի Ֆրանսական խումբի դէմ, ինչպէս ամէն անգամ այս անգամ եւս Հ.Մ.Ը.Մ.ը սիրողներու խումբ մը կ'ընկերանայ քաջալերելու համար հայ մարզիկները։ Եւ կը յայտարարեն «ֆօրֆէ», որով առանց խաղալու կը շահինք ամէնէն վերջին ախոյեանական մրցումը։ Այս խումբին հետ առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ մեր դաշտին վրայ, Հ.Մ.Ը.Մ. չարաչար պարտութեան մատնեց յաղթելով 9—0։ Մեր տղոց ուրախութիւնը անսահման էր, օդը կը թնդացնէին ազգային եւ յեղափոխական երգերով։ Թոյլ տուէք որ այստեղ յիշեմ քանի մը անուններ մեր Հ.Մ.Ը.Մ.ի ղեկավարներէն, որոնք ոչ մէկ զոհաբերութեան առջեւ կանգ չեն առած, թէ նիւթապէս թէ բարոյապէս եւ միշտ քաջալերած են Վիէնի մեր Հ.Մ.Ը.Մ.ի անձնուէր մարզիկները ։ Մասնաւորապէս յիշենք, պատուոյ նախագահ Ն. Ալիքսանեան, գործօն նախագահ Տ. Փափազեան, Մ. Զօպեան, Ս. Գայուստեան, Ադպէրզեան, Սպունճեան, Ս. Փափազեան, եւ Զարդարեան եղբայրներ, որոնք հոգով սրտով նուիրուած են Հ.Մ.Ը.Մ.ին։— Յակոբ Մաքոսեան

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Գրեց՝ ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ա. ՄԱՍ

Բ.

Այն միջոցին, երբ հայկական զաւաճան գունդըն ալ խոր քուն էր մտած, զինուորական վրանէ մը մէկը զգուշութեամբ դուրս հանեց գլուխը, աջ ու ձախ նայեցաւ, դուրս սողաց վրանին տակէն, աչքերը ուղղեց դէպի Կապոյտ բերդը եւ վգոյշ քայլերով բլուրէն իջաւ ցած։

Ցաղթանդամ, գեղեցկադէմ զինուոր մըն էր ան. երեսը նոր էր ծածկուած աղուամազով եւ երկու փայլուն աչքերը կը վառէին գիշերային խաւարին մէջ, մինչ սիրտը կը տրոփէր արագ արագ։ Մահէն չէր վախնար, բայց ծրագիր մը ունէր մտքին մէջ, զոր կը ջանար շուտով ի կատար ածել։ Զգուշութեամբ առաջ գնաց քիչ մը տեղ, ապա յանկարծ կանգ առաւ ու պահուըտեցաւ թուփի մը տակ։ Իրմէ քիչ մը հեռու շշունջ մը լսեց, որ արիւնը սառեցուց երակներուն մէջ ։ Ի՞նչ էր այդ. խօսակցութի՞ւն թէ հառաչանք. պարզ չկրցաւ լսել։ Կ'ուզէր դուրս գալ թուփին տակէն եւ շարունակել ճամբան, երբ ձայները նորէն կրկնուեցան. այժմ յստակ կերպով լսեց հառաչանքի եւ խօսակցութեան շշուկներ։ Նայեցաւ այն կողմը ու տեսաւ երկու ստուերներ, որոնք զգուշութեամբ առաջ կ'երթային ։

— Ոհ, կամաց գնա. ես չեմ կրնար քալել, ոտքերս ուռած են եւ արիւնլուայ, կ'ըսէր մէկը միւսին։

— Կամաց քալելով բան չըլլար, Աւօ. արշալոյսը կը բացուի եւ մենք կրկին կը բռնուինք. պէտք է շտապել, փախչիլ դէպի լեռները, դէպի մեր գիւղը, պատասխանեց միւսը։

— Ախ, եղբայր, վար պիտի իյնամ. աչքերս կը մթնան, գլուխս կը դառնայ. բաւական չէին շղթաներէն ստացած վէրքերս, անօթութիւնն ալ միւս կողմէն կը նեղէ զիս, ամբողջ օր մըն է որ բան մը չեմ կերած ։

— Լաւ. ալ ինչո՞ւ փախար, եթէ չէիր կրնար հետեւիլ ինծի ։

Երկու ստուերներն անցան թուփին տակպահուած զինուորին մօտէն, այս վերջինը ուշադրութեամբ նայեցաւ անոնց ու տեսաւ որ երկու հայ տղաներ էին, որոնք կը փախչէին բանակէն ։

Զինուորը խորունկ ախ մը քաշեց, վայրկեան մը կեցաւ, մտածեց ու սկսաւ կամաց կամաց հետեւիլ փախստականներուն, որոնք հետզհետէ կ'արագացնէին իրենց քայլերը, թէեւ փուշերն ու քարերը կ'արիւնոտէին անոնց բոպիկ ոտքերը ։

Լուռ կը հետեւէր զինուորը, որուն մէջքէն սուր մը կախուած էր միայն։ Պահ մը ետք՝ անդդաշարար ոտքը զարկաւ քարին, որ դէպի ցած գլորուելով աղմուկ հանեց. փախստականները սրտատրոփ կանգ առին ու ետ նայեցան։ Իրենց ետեւ տեսան մարդ մը, որ լուռ իրենց կը նայէր։ Սարսափը գրաւեց զիրենք, մահուան սառն դողը անցաւ անոնց մարմնէն։ Այդ ժամանակ մօտեցաւ զինուորը։

— Ի սէր Աստուծոյ, մեզ մի սպաններ, ըսին անոնք։

— Լուռ, ձայն մի հանէք, թշուառներ, թէ չէ կորսուած ենք ամէնքս ալ ։

Փախստականները լռեցին եւ ուրախացան՝ լսելով հայ լեզուն ։

— Ո՞վ էք եւ ո՞ւր կ'երթաք, հարցուց զինուորը ։

— Մենք զարիշատցի ենք. գերի էինք Եուսուֆի բանակին մէջ, յարմար առիթը գտնելով փախանք. ի սէր Աստուծոյ, արգելք մի ըլլար մեզի ։

— Լաւ, ես ինքս ալ փախուստ կուտամ այդ զզուելի բանակէն, ուր Հայը Հայուն դէմ պիտի կռուի։ Քալեցէք երթանք, քանի ժամանակ կայ. լոյսը բացուելուն պէս շատ ուշ կ'ըլլայ, մասնաւոր կը կորսնեն մեզ արաբ զինուորները ։

Յետոյ երեքն ալ լուռ սկսան առաջ քալել, զինուորը առջեւէն, իսկ միւս երկուքը՝ անոր ետեւէն։ Զգոյշ, անխօս՝ անցան բաւական տարածութիւն եւ իջան փոքրիկ ձոր մը, ուր կը խոխոջէր լեռնային պաղ եւ վճիտ աղբիւրը։ Այդ ձորին միւս կողմը, բարձրութեան վրայ կը գտնուէր Կապոյտ բերդը ։

Զինուորը կեցաւ յանկարծ եւ նշան ըրաւ ընկերներուն, որպէսզի պահուըտին։ Ձորին միւս կողմէն ձայն մը լսեց ան ։

(3)

ճած են, եւ այս առթիւ է որ պատահած է վերոյիշեալ միջադէպը ։

Ինչպէս յայտնի է, վերջին շաբաթներս Մոսկուայի եւ Թեհրանի միջեւ գոյութիւն ունեցող ձգտումը զգալապէս մեղմացած էր եւ սիրալիր յարաբերութիւններ կը մշակուէին երկու պետութեանց միջեւ։ Արդ, կը վախցուի որ սահմանագլուխի այս միջադէպը նոր ճգնաժամի մը պատճառ ըլլայ ։

ԱՊՐԻԼԻ ՄԷՋ, Ֆրանսա արտասահմանէն ներածած է մօտ 58 միլիառ ֆրանքի ապրանք (Մարտի մէջ 50 միլիառ) եւ արտածած՝ մօտ 37ուկէս միլիառ ֆրանքի (Մարտի մէջ մօտ 33ուկէս միլիառ)։ Այս երկրի արտաքին վաճառականութեան բացը հետզհետէ կ'աւելնայ. տարւոյն սկիզբէն ի վեր 63ուկէս միլիառ ֆրանքի հասած է ։

ՄԱՐՇԼԻ ծրագրին համաձայն, Ֆրանսա 1948 Ապրիլ — Յունիս եռամսեայ հաշւոյն պիտի ստանայ 375 միլիոն տոլար, որուն 300 միլիոնը իբրեւ նուէր, իսկ 75 միլիոնը՝ իբրեւ փոխատուութիւն ։

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ տուրքի հաշւոյն 109 միլիառ ֆրանք գանձուած է մինչեւ 25 Ապրիլ։

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ, 700.000 փարիզցիներ գիւղերը գացած են, պտոյտի համար ։

ՏԱՍՆԵՐԵՔ մեծ ու պզտիկ գրահաւորներէ բաղկացած ամերիկեան տորմիղ մը Յունիսի սկիզբը Միջերկրականէն պիտի երթայ եւ պիտի այցելէ Ափրիկէի եւ հարաւային Եւրոպայի շատ մը նաւահանգիստները ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի կողմէ Հ. Հանրապետութեան երեսնամեակի առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Salle Galmanի մէջ, Անուվիլի կայարանին դիմաց։ Կը խօսին ընկերներ՝

Հ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի Մուլինոյի «Նոր Սերունդ»ականներու կողմէ « ՀԻՒԱՆԴՏԵՍ» կատակերգութիւնը, ղեկավարութեամբ Բ. Հայկէչեանի։

Կ'երգէ Ալֆօրվիլի «Արարատ» երգչախումբը։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Մարի Կասպարեան, Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Խ. Մինասեան ։

Ճոխ պիւֆէ եւ ընտիր նուագախումբ ։

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 2ին։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻ ԴԻՒԱՆԷՆ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴՈՒԻ

Մայիս 4ին Արժ. Տէր Թովմաս Ա. քհնյ. Մինասեան եւ Օր. Զ. Գալֆաեան այցելեցին Ֆրէնի բանտը՝ ուր կան 13 հայ բանտարկեալներ, որոնց կէսը պանդուխտ։ Բանտի յարգելի տնօրէնին արտօնութեամբ բոլորն ալ հաւաքուեցան առանձին սենեակ մը ուր կրօնական պաշտամունք կատարուելէ յետոյ, կարօտներուն բաժնուեցաւ դրամ, սիկարէթ եւ պտուղ։ Բանտարկեալներէն երկուքը կը դարմանուին բանտի հիւանդանոցին մէջ եւ կարօտ են բացառիկ օգնութեան եւ խնամքի ։ Որպէսզի այցելութիւնները կարենան ուրիշ բանտեր եւ սանաթորիոմներ ալ այցելել, Հայրապետական պատուիրակ հայրը սրտագին կոչ կ'ուղղէ ժողովուրդին՝ որ դրամական իրենց նուէրները, հաղուստ, թերթ ու ընդեղէն ղրկեն Փարիզի Հայոց եկեղեցին, տրամադրուելու համար կարօտ բանտարկեալներու եւ հիւանդներու ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ազատ Օհաննէսեան եւ իր զաւակները Լեւոն, Վիոլէթ, Րիշար շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակներով, նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆի (Տիգրանակերտի Ջերմուկ գիւղէն) տխուր մահուան առթիւ։

Մասնաւոր շնորհակալութիւն նաեւ, Հայրենակից Պ. Ալէքսան Զալմեանի ազնիւ բարեացակամութեանը համար ։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին։ Քատէի սրահը նախկին Petit Journal ։

×

ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիբալի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Պիտի տօնուի մեծ պատրաստութեամբ Շաթօ տըՖլօրի մէջ, Մայիս 29ին։

×

ՎԱԼԱՆՍ — Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Մայիս 30ին ։

×

ԻՍԻ .— Յունիս 6ին ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ ։

★

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 23ին ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները ։

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ
14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis

Մասնաւորապէս պատրաստուած զոյգ տէօքոններու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆի

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը Փարիզահայ ապագայ կեանքէ։ Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն դերասանները ։

Տոմսերը ապահովեցէք հետեւեալ հասցէներէն՝ Հրաչեան 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
78 Rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Կիրակի 30 Մայիս ժամը 20.30ին։
Բանախօսական եւ երաժշտական երեկոյ ։

Նուիրուած՝

Օննիկ Պէրպէրեանի

Գործերուն
Կը խօսի Պ. LUC - ANDRÉ - MARCEL։

Կը մասնակցին Օր. Տ. ԶԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ դաշնակ, Օր. ԻՉԿԱԼԱՅԵԱՆ երգ, ՄԱՅՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ օտար արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Վերսայլի քուաթուրը ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 125 Ֆր։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի մէջ, 6 rue de la Brosse ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի մասնաճիւղերու ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes, Salle F.:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա. Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Դասախօս ընկեր Սիմոն Ուզունեան, նիւթ՝ «Հիւլէական ուժը»։ Հայերէն դաս 8—9 ։

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Մայիս 23ին, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, մէթրօ Քատէ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ ։

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ Փարիզի եւ բոլոր շրջաններու Նոր Սերընդականներ իր կազմակերպած Surprise partyին որ տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի ժամը 3ին Salle Garocau, 99 Ave. de la Libération, Bourg la Reine : Փոխադրութեան միջոց.— Métro Porte d'Orléans Autobus 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet :

ՀԱՅ ԲԺՇ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին Լիլայի ճաշարանը, 24 rue St. Lazare Paris (9) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԺԱ. Պատգ. ժողովը կը բացուի այս հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 10ին 9 rue Victor Massé, ընկերվարականներու սրահը։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Մայիս 28ի Պանեէօ Քաշանի տօնակատարութիւնը ։

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՍԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 12 ՔՈՅՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ, նախաձեռնութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻ, Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ԸՆԿ. Թ. ՍԹՍԱՔԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան :

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ ։

ՖԻՆԱԼ՝ ժամը 6ին. կը մրցին ախոյեան խումբերը որոնք պիտի ստանան մասնաւոր պատուանշաններ, իսկ օրուան ախոյեանը կը ստանայ Եղբայրութեան բաժակը ։

Օրուան թագուհին պիտի ընտրուի նոյն օրը տեղւոյն վրայ ։

Շրջաններէն եկող հայրենակիցները ճաշերնին կրնան միասին բերել որոնց համար պէտք եղած հանգիստը ապահովուած է։ Իսկ Նոր Սերունդի խումբերուն համար պարտաւորիչ է այս պարագան ։

ՇԱՆՕԹ.— Խաղէն վերջ բոլոր փափաքողները կրնան Սէն Լու, Կրան Բէն բարձրանալ, ուր տեղի պիտի ունենան հայկական եւ եւրոպական պարեր, Սէ Լուի նուագախումբի մասնակցութեամբ ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ Նոր Սերունդի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 17 Յունիս։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Եփրեմ Այտընեան պարսկահայ, Սէվրի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներէն որ՝ երեք ամիս առաջ Լիոնի շրջանը կը գտնուէր։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Tchalikian, 15 rue Tronchet, Paris (8) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տարե. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 21 MAI 1948 Ուրբաթ 21 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5346 - Նոր շրջանի թիւ 955 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ, մամուլի իր շաբաթական յայտարարութեանց մէջ, երէկ դարձեալ պահանջեց Խորհրդ. Միութենէն գործով ցոյց տալ իր բարեկամեցողութիւնը եւ թուեց այն երկիրները՝ ինչպէս Գերմանիան, Աւստրիան եւ Քորէան, ուր դրական ձեռնարկներ Մոսկուայի կողմէ, կրնան օգտակար ըլլալ: Մարշալ Սթալինի համաձայնութեան գալու մասին յայտնած փափաքին անկեղծութիւնը յայտնի պիտի գայ Սովետներու ունենալիք ընթացքէն այն այլեւայլ մարմիններուն մէջ՝ ուր այս խնդիրները կը քննուին այս պահուս, եւ ուր, սակայն, Մոսկուայի ներկայացուցիչներուն բռնած դիրքին պատճառով, անկարելի եղած է որ եւ է առաջդիմութիւն ընել վերոյիշեալ հարցերուն կարգադրութեան համար, ըսած է Մարշըլ: Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարը աւելցուցած է յետոյ, ըսելով թէ՝ Սմիթհի եւ Մոլոթովի միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութիւններէն եւ Ուոլըսի բաց նամակին Սթալինի տուած պատասխանէն ի վեր, ոչ մէկ նշան կայ մնացի ցոյց տուող որ Սովետները պատրաստ են գործնականապէս ապացուցանելու իրենց բարի կամեցողութիւնը:

Ամերիկայի նախկին փոխ-նախագահ Ուոլըսի կողմէ Սթալինի ուղղուած իր նշանաւոր բաց նամակով յարուցուած խնդիրներու մասին, Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց ցուցակ մը, որուն մէջ կը պարզէ այդ խնդիրներուն այժմու վիճակը, հետեւեալ կերպով.—

Հիւլէական ռումբ. — Խորհրդ. Միութիւն արգիլք եղաւ որ հիւլէական ռումբերը հակակշռող միջազգային համաձայնութիւնը կնքուի:

Գերմանիոյ հետ հաշտութիւնը.— Այս խնդրին կարգադրութեան մէջ որ եւ է առաջդիմութիւն եղած չէ, որովհետեւ Սովետները հակառակեցան այն բոլոր առաջարկներուն՝ զորս Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Մեծն Բրիտանիա ըրին այս պետութեանց արտաքին գործերու նախարարներու խորհուրդին մէջ, երկու երկարատեւ ժողովներու ընթացքին:

Ճափոնի հետ հաշտութիւն.— Ցարդ անկարելի եղած է իրարմէ ծայրայեղօրէն տարբեր երկու ըմբռնումներու մէջ գոյութիւն ունեցող վէճը կարգադրելու:

Չինաստանի մէջ գտնուող ամերիկեան զինուորներու պարպումը.— Այդ երկրին մէջ կան միայն 1946 զինուոր եւ 4125 նաւազ, որոնք հոն կը մնան չինական կառավարութեան խնդրանքին վրայ:

Քորէայի պարպումը.— ՄԱԿը որոշում մը քուէարկած էր, որով կը յանձնարարէր ծրագիր մը պատրաստել, ժամ առաջ անկախութիւն տալու համար Քորէայի, բայց, Խորհրդ. Միութիւն արգիլք եղած է որ ընդունուած ծրագիրը գործադրելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովին անդամները մտնեն այս թերակղզիին սովետական գօտին:

Յարգել պետութեանց վեհապետական իրաւունքները.— Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան այս խնդրին մէջ հետեւած քաղաքականութիւնը ինչպէս նաեւ անոնց գործերը խիստ ծանօթ են հասարակութեան, եւ ինքզինք կը բաւեն գաղափար տալու անոր մասին:

ԽՈՐՀՐԴ. ՌՈՒՍԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Սովետ «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ Խորհրդ. Միութեան վարիչ շրջանակներուն կարծիքը Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան մասին Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան կողմէ երէկ հրատարակուած յայտարարութեան վերաբերմամբ: Սովետները կը քննադատեն մանրամասնաբար այն որոշումը՝ զոր «ամերիկեան այժմու կառավարութիւնը» տուած է, եւ որով կը մերժէ բանակցութիւններ վարելու երկու պետութեանց միջեւ:

Միջազգային ամէնէն փշոտ խնդիրներն անգամ — կը յայտարարէ «Թաս» — կրցան կարգադրուիլ Ռուզվելթի կառավարութեան օրով. Մ. Նահանգներու, Խորհրդ. Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ, միաձայն համաձայնութեամբ եւ ամբողջ երեք տարի: Կարելի է հարցնել հիմա թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այսօր անկարելի կը նկատուի պետութեանց միջեւ խորհրդակցաբար լուծել նոր, բայց նուազ փշոտ խնդիրներ: Պատճառը այն չէ՞ միթէ որ Միաց. Նահանգներու ներկայ կառավարութիւնը լքած է նախագահ Ռուզվելթի քաղաքականութիւնը եւ կը վարէ ուրիշ քաղաքականութիւն մը: Սովետները այն կարծիքէն են թէ՝ այժմու կացութիւնը հետեւանքն է այն յարձակողական դիրքին՝ զոր բռնած է Միաց. Նահանգներու ներկայ կառավարութիւնը:

ՈՒՈԼԸՍ ԿԸ ՑԱՐՁԱԿԻ ՄԻՇՏ

Հէնրի Ուոլըս, Ամերիկայի նախկին փոխ-նախագահը, իր ընտրական ճառերուն մէջ, կը շարունակէ իր յարձակումները ներկայ կառավարութեան դէմ: Երէկ ալ, Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ յայտարարեց թէ՝ Թրումըն, մերժելով ուղղակի բանակցութեան մտնել սովետ կառավարութեան հետ, նպատակ ունի շարունակել «պաղ պատերազմը», մինչ Խորհրդ. Միութիւն անկեղծօրէն կը փափաքի վերջ դնել անոր, ինչպէս որ այս է նաեւ փափաքը Ամերիկացիներէն շատերուն: Երբ Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը յամառի ՄԱԿի միջոցաւ միայն կարգադրելու Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ գոյութիւն ունեցող վէճերը, ատով ցոյց տուած կ'ըլլայ թէ կ'ուզէ գիտակցաբար նկատի չառնել գլխաւոր խնդիրը — կ'աւելցնէ Ուոլըս:

★ Ուաշինկթընի մէջ տիրող կարծիքին համաձայն, Մոսկուայի ձայնասփիւռի հաղորդած երկու վերջին յայտարարութիւններուն շնորհիւ — Սմիթհ - Մոլոթով ծանուցագիրները եւ Սթալինի պատասխանը Ուոլըսի բաց նամակին — Միաց. Նահանգներու նախկին փոխ-նախագահը եւ երրորդ կուսակցութեան պետը մէկուկէսէն երկու միլիոն կողմնակիցներ շահած է կամ պիտի շահի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՁԵԶԻ ՊԷՍ

Չեմ գիտեր ինչու Սեւրի դաշնագիրը կը հալածէ զիս քանի մը օր է: Յիշեցի զայն ամէն անգամ որ այս կամ այն մեծ պետութեան կողմէ անկախ ու ազատ փոքրիկ պետութեան մը ճանաչումը լսեցի ձայնասփիւռով կամ թերթով: Աչքերս պտտցուցի Թուրքիոյ քարտէզին լայնքին ու երկայնքին: Կանգ առի Պաղեստինի, Լիբանանի, Սուրիոյ սահմաններուն քովիկը եւ կառչեցայ Կիլիկիոյ երբեմնի թագաւորութեան հողերուն, Անարզաբայէն մինչեւ Կիլիկեան դուռները, անյաղթելի Ուրֆայէն մինչեւ Տաւրոսեան լեռները:

Ուիլսընի սահմանները մէկիկ մէկիկ յարութիւն առին իրենց կնքուած դամբարաններէն: Վասպուրականը ու Տարօնը, Կարինն ու Երզնկան ինչ անուշ ժպիտով մը կը նայէին մէյ մը գծուած այդ սահմաններու, մէյ մը Ուիլսընի:

Կ'ենթադրէք անշուշտ որ երազ է պատմածս կամ երեւակայական տեսիլ մըն է, որ կրկներեւոյթի մը պատրանքով կը խաբէ զիս: Ե՛ւ երազ է որմէ արթնցաւ հայ ժողովուրդը յուսախաբ. եւ կրկներեւոյթ մը որ վարդի մը պէս շողով ու մշուշով պարուրուած խնդաց մեր երեսին ու կորսուեցաւ անյայտ մռայլ հորիզոնի մը ետին:

Լոզան մը չենք մաղթեր անշուշտ նորածին պետութեան, բայց կը յիշեցնենք իրենց չափ արժէքաւոր այս միւս փոքր դաշնակցին մեղրալուսնի օրերը, երբ ափ մը հող կը մուրար ան, դողդոջ ու արիւնլուայ ոտքերը քարշ տալով իր պապենական հողերուն վրայ: Ինչպէս հեռաւոր ու սրտատակուր Արարատի փէշերուն, հաւաքուած «Մնացորդաց»ը, հոն ալ, Միջերկրականի անուշ կապոյտին դէմ, բեկորները «Ապրիլեան» օրերու սարսափէն կծկուած, յուսացին վայրկեան մը միայն, ու այդ յոյսը քաւեցին Մարաշի ու Հալէպի ջարդերով, լեղապատառ Քէմալի կռուփներուն ազմուկէն անգամ մըն ալ լքեցին իրենց օճախը, հօրենական ժառանգը ու դարձան թափառական եօթն անգամ եօթը ծովերու վրայ:

Օդանաւերը խոժոռադէմ կ'իջնեն դարձեալ ծաղկազարդ գիւղեր աւերելու, հազիւ շէնցած քաղաքներ մոխիրի վերածելու, թնդանօթը նորէն կ'որոտայ. կիներ ու մանուկներ լեղապատառ կ'իջնեն թաքստոցները, ի՜նչ հաւատքով գօտեպնդուած կը կապեն իրենց վէրքերը. իրենց նայուածքը կարօտով յառած ազատ ու անկախ ապրելու յոյսին:

Երանի Լոզանը չյաջորդէր Սեւրին, գոնէ մէկ անգամուան համար տեսնէինք որ փոքրժողովուրդ մը կրնայ իր բախտը ինք տնօրինել: Ան յոյսը թող դնէ իր դատին արդարութեան եւ իր դրացիներուն . առողջ դատողութեան վրայ միայն:

Երկուքն ալ կրնան օրինակ առնել բախտակից մեր փոքրիկ ժողովուրդէն: ՍՕՍԻ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ

Հրեաները նոյն բարելաւած կ'երեւան իրենց կացութիւնը, մտնելով Աքրա, արեւմտեան Գալիլիայի մէջ, եւ յարձակելով Ռամլէ արաբ քաղաքին վրայ, մինչ Երուսաղէմի եւ Թէլ - Ավիվի ճամբուն վրայ կը կռուին:

Ապտուլլահ Թագաւորի զինուորները մտած են Պաղեստին — ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին — բայց, բաժանման ծրագրին համաձայն Հրեաներու թողուելիք վայրերէն ոչ մէկը գրաւած են ցարդ. Անդրյորդանանի վեհապետին շրջահայեցութիւնը զանազան մեկնութիւններու տեղի կու տայ: Նմանապէս, լուսաբանուած չէ տակաւին թէ՝ Անգլիացիք ինչ չափով եւ ինչպէս օժանդակութիւն կը բերեն անդրյորդանանեան բանակին: Պատասխանելով այս մասին իրենց դէմ Իսրայէլի Պետութեան վարիչներուն կողմէ եղած ամբաստանութիւններուն, Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարած է թէ անգլիական հրամանատարութեան տակ գտնուող արաբական լեգէոնը Պաղեստինէն մեկնած է 14 Մայիսին, բացի երկու գումարտակէ: Հակառակ ասոր, Ռոյթէրի լուրին համաձայն՝ զոր երէկ տուած էինք, այս լեգէոնին հրամանատարը, Անգլիացի Կլըպ փաշա, Երուսաղէմի տիրող Յուդայի բլուրներուն վրայ քննութենէ անցուցած է իր զինուորները:

Կացութիւնը ուրեմն շփոթ է դեռ ընդհանրապէս ինչպէս շփոթ է նաեւ մասնաւորաբար Երուսաղէմի մէջ, ուր չորս ամիսէ ի վեր 1500 Հրեաներ պաշարուած են հին քաղաքին մէջ, շրջակայ թաղերու արաբ բնակիչներուն կողմէ: Իսկ քաղաքին մնացեալ մասերուն մէջ, Հրեայ զինուորները գրաւած են ռազմավարական գլխաւոր կէտերը, թէեւ հարկադրուած են ինքզինքնին պաշտպանելու Ֆաւզի Քաուքճիի անկանոններուն ամրակծութեան դէմ: Բայց, Հրեաներն ալ գրաւած են Սիոն լեռը, որ ազգային եւ կրօնական խորհրդանշան մըն է Իսրայէլի ժողովուրդին համար: Ինչպէս յայտնի կ'ըլլայ Հականայի մէկ զեկոյցէն, Հրեաները ամբողջ գիշեր մը տեւող սաստիկ կռիւներէ ետք, յաջողած են մտնել Երուսաղէմի հին թաղամասին մէջ եւ կրցած են յարաբերութիւն հաստատել հոն պաշարուած 1500 Հրեաներուն հետ:

★ Հնդիկներն ալ կը հետաքրքրուին Պաղեստինի խնդրով. բայց, ինչպէս իրենց ազգային հարցերուն մէջ, այս խնդրին առթիւ ալ բաժանում կը տիրէ իրենց միջեւ: Իրան ալ, մինչդեռ Սիխերու պետը Պոմպէյէն համակրական հեռագիր մը ուղղած է Հրեայ Գործակալութեան, անդին, Սումադրայի եւ Ճաւայի հոլանտական իսլամ կուսակցութիւնը նմանապէս համակրական հեռագիր մը ղրկած է Պաղեստինի Արաբներուն:

★ Եուկոսլաւ. կառավարութիւնն ալ ճանչցաւ Իսրայէլի նորահաստատ պետութիւնը:

★ Վերջին լուրերու համաձայն, Պաղեստինի մէջ Արաբներու եւ Հրեաներու կողմէ երկուստեք կատարուած զինուորական գործողութիւնները աւելի որոշ ձեւ առած են երէկ: Հակիրճ կերպով սապէս կարելի է ճշդել — գէթ առ այժմ — երկու հակառակորդներու դիրքերը. Կեդրոնական մասին մէջ, Հրեաները կը զօրանան հետզհետէ, մինչ հիւսիսային կողմը, Արաբները կը յառաջդիմեն:

★ Երէկուան նախարարաց խորհուրդին մէջ երկար խորհրդակցութեան նիւթ եղաւ Իսրայէլի Պետութիւնը ճանչնալու կամ չճանչնալու խնդիրը: Որ եւ է որոշում չտրուեցաւ դեռ: Ֆրանսական կառավարութիւնը սպասողական դիրք բռնած է. կը սպասէ Պաղեստինի իր ներկայացուցիչներէն գալիք լրացուցիչ տեղեկութիւններու: Յայտնապէս կ'երեւայ թէ Ֆրանսա վերջնական որոշում մը տալու համար կ'ուզէ շօշափել Հիւսիսային Ափրիկէի իսլամ կարգ մը ականաւոր անձնաւորութեանց կարծիքը, թէեւ Տեղեկատուութեանց նախարար Ապըլէն յայտարարած է թէ կառավարութիւնը կրնայ մէկ վայրկեանէն միւսը ճանչնալ Իսրայէլի Պետութիւնը:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ արգիլեցին Գերմանիոյ սովետ գօտիին մէջ լոյս տեսնող ամէն կարգի հրատարակութիւններու մուտքը ամերիկեան գօտիին մէջ: Այս արգելքը այն ատեն միայն պիտի վերցուի, երբ Սովետները արտօնեն ամերիկեան հրատարակութեանց մուտքը իրենց գօտիին մէջ:

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

Փասթէօրեան Հաստատութեան մէջ հանգուցեալ Փրոֆ. Մանուէլեանի պաշտօնակից Գ. Ց. Սվաճեան, մեր խնդրանքին վրայ, ստորեւ կը ներկայացնէ ողբացեալ գիտնականին կեանքն ու գործը. —

Երուանդ Մանուէլեան ծնած է Պոլիս, Գումքափու, 1872ին։ Իր նախնական ուսումը առած է տեղւոյն Արամեան վարժարանին մէջ, ապա սկսած է յաճախել Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանը, որ դեռ նոր էր հիմնուած Ներսէս Վարժապետեան Պատրիարքին կողմէ։ Մանուէլեան այստեղ, Արշակ Չօպանեանի, Վաղարշակ Մեսրոպեանի, Տօքթ. Թիւլեանի, Տօքթ. Արթինեանի, Տօքթ. Տէր Խաչատուրեանի, Գրաբու Պէշիկթաշլեանի եւ ուրիշ հետ, առաջին աշակերտներէն կ'ըլլայ այդ հաստատութեան, որ ցարդ կը շարունակէ իր աղօտ գործունէութիւնը։

Ուսումն աւարտելով, Մանուէլեան, մեծ հակում է ցուցուցած դէպի բնական գիտութիւնները եւ Կեդրոնականի ընթացքը աւարտելէ յետոյ, ինքնաշխատ [illegible] կուգայ Փարիզ, հետեւելու համար բարձրագոյն ուսման։ Այս առթիւ անիկա կ'արձանագրուի բժշկական Ֆակիւլթէին, զոր կ'աւարտէ, բայց առանց սպասելու որ աւարտական ճառով մը փակէ իր ուսանողական ընթացքը եւ տիրանայ բժշկութեան վկայականին եւ տիտղոսին, Մանուէլեան ինքզինքը կը նուիրէ ամբողջովին գիտութեան։ Նախ կը սկսի աշխատիլ հանրածանօթ կենսաբան Մաթիաս Տիւվալի մօտ, ուրտեղ կ'ուսումնասիրէ ի մասնաւորի ջղային բջիջներու կազմութիւնը եւ իր առաջին հրատարակութիւնը կ'ընէ այդ մասին 1899ին «Կենսաբանական ընկերութեան» տեղեկատուին մէջ։ Ջղային հիւսուածաբանութեան մէջ ան կ'ըլլայ այսպէսով առաջին կարգի մասնագէտ մը, արժանանալով իր վարպետին՝ Մաթիաս Տիւվալի գնահատանքներուն։

1902ին կ'անցնի Փասթէօրեան հաստատութեան մէջ, եւ հոն է որ քառասունեւվեց տարի շարունակ ան կը աշխատի եւ կը պրպտէ, առանց նիւթական ոեւէ ակնկալութեան եւ փառասիրութեան, եւ շատ անգամ արտաքին խիստ դժուարին պայմաններու մէջ կենսաբանական ամէնէն դժուարին մէկ մարզին մէջ, որպիսին եւ ախտաբանական հիւսուածաբանութիւնը։ Այս ճիւղին մէջ Մանուէլեան ձեռք կը բերէ անվիճելի ճարտարութիւն, անհրաժեշտ պայման ջղային կեդրոններու նուրբ կազմուածքը մանրադէտին տակ տեսանելի ընել կարենալու համար։

Այդ մարզին մէջ ալ Մանուէլեանի ամէնէն աւելի նախասիրած նիւթերն եղան կատաղութեան եւ սիֆիլիսի մանրէներուն ջղային կեդրոններու մէջ թափանցումին ձեւերը, անոնց փոխանցման պայմանները, ժառանգական սիֆիլիսի հարցը։ Այս աշխատութեանց կարգին անիկա կը հետաքրքրուի նաեւ ծերութեան բերմամբ ջղային բջիջներու կրած խորունկ փոփոխութիւններուն երեւոյթով։ Միւս կողմէ, ուսումնասիրելով կատաղութեան՝ ջղային բջիջներու վրայ ի գործ դրած քանդիչ ազդեցութիւնը, այս եւ վերոյիշեալ երեւոյթին միջեւ կը գտնէ նմանութեան շատ մը եզրեր։ 1908էն 1922 տարիներու շրջանին Մանուէլեան կը հրատարակէ շարք մը ուսումնասիրութիւններ [illegible], որոնք ջղային կեդրոններուն վրայ եւ կը յաջողի երեւան հանել թէ ինչ ճամբով սիֆիլիսի մանրէն (թրէփօնէմ) արեան միջոցով կը հասնի մինչեւ ուղեղին բջիջներու կեդրոնը եւ այդպէսով յառաջ կը բերէ փարալիզի ժէնէրալ կոչուած ջղային անբուժելի հիւանդութիւնը։

1922էն սկսեալ, անիկա հրատարակութեան կու տայ Vialaի հետ շարք մը աշխատութիւններ, ուր անիկա կը նկարագրէ, Encéphalitogène rabies անուան տակ, մասնաւոր մարմին մը։

Անիկա կ'ապացուցանէ որ այդ մարմինները միշտ կը գտնուին կատաղութենէ բռնուած անձերու եւ կենդանիներու ջղային կեդրոններու միջեւ, զանոնք կը նկատէ որպէս այդ ախտին մանրէն, գործօնը։ Յետոյ զարմեալ Վիալայի հետ միասնաբար Մանուէլեան կ'ուսումնասիրէ կատաղութեան փոխանցումը, որ ինչպէս գիտենք կը պատահի երբ մէկը խածուած է կատաղութենէ բռնուած կենդանիէ մը, գիտենք նաեւ թէ կատաղութենէն վարակուած կենդանիի մը լորձունքը կը փոխանցէ այդ ախտը։ Մանուէլեան շատ մանրակրկիտ եւ համբերատար ուսումնասիրութեանց շարքով մը կ'ապացուցանէ թէ կատաղութիւնը յառաջ բերող գործօնը կը գտնուի առատօրէն լեզուին եւ ամբողջ բերնին թաղանթին տակ տարածուած ջղային նուրբ թելիկներուն մէջ եւ փոքրիկ սկրթուք մը բերնին ոեւէ մէկ մասին վրայ կը բաւէ որ մանրէն ջղային բջիջներէն անցնի բերնին մէջ եւ խառնուի լորձունքին։

Ապա Մանուէլեան կ'անցնի սիֆիլիսի փոխանցման խնդրոյն բուսաբանութեան եւ իր այդ ուսումնասիրութեանց միջոցին, ան շատ կարեւոր գիւտ մը կ'ընէ ապացուցանելով որ սիֆիլիսի spirochète իր ծանօթ ձեւէն զատ կը ներկայանայ նաեւ, զանազան պարագաներու մէջ, զորս ան կը ճշդէ, մանր գնդիկներու ձեւով մը, որոնք իրարու կցուած են բջջանիւթի խիստ նուրբ եւ գրեթէ անտեսանելի թելերով։ Spirochèteի այդ անսովոր ձեւին ան կու տայ սբիրօքէթօժէն անունը (1940)։ Մանուէլեան ցոյց կու տայ թէ սիֆիլիսին մանրէն իր այդ ձեւին տակ կ'անցնի պլակինդի պատուարը, մօրմէն կը թափանցէ սաղմին գործարանաւորութեան մէջ, վարակելով այդպէս երախան իր ծնողքին հիւանդութեամբ։ Մանուէլեան իր այդ կարեւոր գիւտով կը բացատրէ շատ մը բժշկական շփոթեցուցիչ պարագաներու գաղտնիքը, ուրտեղ, հակառակ ախտին սիֆիլիսային բնութեան, կարելի կ'ըլլայ երեւան հանել սբիրօքէթներու գոյութիւնը։ Մանուէլեան կը յայտնէ թէ երբ մանրադիտային սովորական միջոցները անզօր կ'ըլլան տեսանելի ընծայելու spirochèteներու գոյութիւնը, պէտք է հոն փնտռել սբիրօքէթօժէնները, որոնք են անտարակոյս պատճառ հիւանդութեան երեւան գալուն։ Մանուէլեան իր այս խիստ կարեւոր գիւտը ըրաւ այն միջոցներով, շատ անբաւական եւ գրեթէ նախնական, որ իր տրամադրութեան տակ կը գտնուէին իր աշխատանոցին մէջ՝ շնորհիւ իր այդ արհեստին մէջ ունեցած խիստ մեծ փորձառութեան եւ ճարտարութեան, հետազօտութեան շատ աւելի կատարելագործեալ եւ արդիական միջոցներ, մանաւանդ էլեկտրոնային մանրադէտով ուսումնասիրութիւնը, պարզեցին աւելի յետոյ Մանուէլեանի գիւտին անվիճելի կարեւորութիւնը։ Մանուէլեան իր կեանքի վերջին տարիները նուիրեց իր սբիրօքէթօժէնի մասին սկսած ուսումնասիրութիւնները լրացնելու անոր մասին ամբողջական աշխատութիւն մը պատրաստելու գործին։ Մանուէլեանի այդ երկը, որ պսակումը պիտի ըլլայ ողբացեալին գիտական գործունէութեան, պատրաստ էր արդէն եւ մօտ տպագրիչին եւ յանձնուելու երբ անկը փակէ իր աչքերը անկանկալ կերպով։

Մանուէլեանի անունը ես առաջին անգամ լսեցի իմ ուսանողական շրջանիս իր կրտսեր եղբօրը միջոցաւ եւ ապա բախտն ունեցայ քանիերկու տարի իրեն հետ գրեթէ ամենօրեայ շփման մէջ ըլլալով միեւնոյն հաստատութեան մէջ, զինքը մօտէն ճանչնալու եւ գնահատելու։ Զրկուած ընտանեկան կեանքի առթած վայելքներէն, շատ կը սիրէր այցելել բարեկամ ընտանիքներու եւ հոն գտնել իրեն պակսած տաքուկ մթնոլորտը եւ մանկական հաճոյք մը կը զգար, երբ զինքը շրջապատուած կը տեսնէր պզտիկ տղաքներով, զորս շատ կը սիրէր։

Մանուէլեան կը կրէր գեղայուն հոգի մը, բանաստեղծական խառնուածքով զոր ան ի յայտ բերած է իր ոտանաւորներուն մէջ, գրուած բոլոր ալ Ֆրանսերէն լեզուով։ Իր այդ բանաստեղծութիւնները ի մի ժողովեց փոքրիկ հատորի մը մէջ եւ տուաւ հրատարակութեան, բայց ճակատագիրը այնպէս տնօրինեց որ ան չկրցաւ նոյնիսկ իր այդ երկին տպագրութեան աւարտումը տեսնել։

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան գնահատելով Մանուէլեանի գիտական արժանիքները, զինքը քանի մը տարի առաջ անուանած էր որպէս թղթակից անդամ, պատիւ մը, որուն համար շատ զգածուած էր։

ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

4.— Զիթունի կը պնդէ թէ «կուտապ պարսկերէն չէ, զուտ հայեցի է, կուտ եւ տապկած բառերէն կազմուած»։ Այս ստուգաբանութիւնը կը յիշեցնէ «կամ թեղ = կայ անդ եղ» գիւտը։ Ստուգաբանութեան այս հին դպրոցին պատմութիւնը շատ հետաքրքրական է, բայց ... տեղը չէ զբաղելու։ Հայերէն լեզուն, եթէ փորձէ կուտ եւ տապկած բառերէն կազմել նոր բարդ բառ մը, վստահ եմ որ կուտապ չի գրեր։ Մեր գաւառաբարբառներն ալ, ինչպէս Վանայ բարբառը, գիտեմ, պիտի զգուշանային նման prestidigitationներէ։ Գալով արմ-յայտարարութեան՝ թէ «պարսկերէն չէ», քիչ մը շատ վճռական է եւ յանդուգն։

Արդ, Աճառեան կը հաստատէ թէ կուտապ... պարսկերէն է, եւ մեր դասական լեզուին մէջ դարձած է կոտապ։

Այս բառին մասին քանի մը պրպտումներ կատարեցի, եւ տեսէք թէ ինչեր գտայ։

«Պարսկերէնէ Թուրքերէն հին բառարանի մը մէջ, որուն ընթերցումը տաժանելի աշխատանք մըն է, կուտապ բառին կը տրուի այսպիսի սահմանում մը — «(Անընթեռնլի բառ մը այստեղ) պէս տակլիք մը, որ Թուրքերէն բաքլա պէօրէյի կը կոչուի։ Խաղախաւ խմորէ բարակ եւ փոքրիկ թերթեր (խուֆէա) կը բանան, մէջը նուշ, պիստակ, շաքար կամ ծեծած միս կը լեցնեն, եւ իւղով կը տապկեն»։

Զիթունիի նկարագրած խմորեղէնը տարբեր չէ, կարծեմ։ Տարբեր է, սակայն, իր կարծիքը, երբ կը պնդէ թէ «կուտապը պարսկերէն չէ, զուտ հայեցի է»։

Եւ հիմա բանանք նորէն... Աստուածաշունչը, ուր կը գտնենք կոտապը — «Սիրէին կոտապս չամչեղէնս» (Ովս. Գ. 1)։ Ի՞նչ կը նշանակէր այս կոտապ բառը մեր ոսկեդարեան լեզուին մէջ։ Աշխարհաբարը կը թարգմանէ «չամչեղէն կարկանդակ»։ Բայց երբ կը բանանք Օսթէրվալտի թարգմանութիւնը, կը գտնենք ... flacons de vin, որովհետեւ ապահովաբար տարբեր բնագիր մը ունի իր առջեւը։ Մեծ Բառարանի Զատիկ Քահն կը թարգմանէ gâteaux de raisin, եւ ծանօթութեան մը մէջ կ'աւելցնէ թէ «կ'ակնարկուի կռապաշտական ծիսակատարութեան մը», — ինչ ծիսակատարութիւն է, չեմ գիտեր։ Մխիթարեանները կը վկայեն թէ կոտապ բառին դէմ, այստեղ, յունարէնը կը դնէ էփսիմա, զոր կը թարգմանեն եփոյ (տակլիք) կամ ապուր։

Եթէ յունարէնին տարբերութիւնը կը հաստատէ թէ Եգիպ[illegible] եւ իր ընկերները ձեռքի տակ ունէին նախ ասորերէն բնագիր մը, յետոյ՝ յունարէնը, ինչպէս է աւանդութիւնը արդէն, միւս կողմէ կը պարզուի որ ոսկեդարեան մեր լեզուին ճարտարապետները ծանօթ էին կոտապ բառին, համաձայն թէ իր արմատական եւ թէ իր արդի նշանակութեան։ Այսուհանդերձ, ժամանակ մը կոտապ բառին տրուած է պալըգ տօլմասը նշանակութիւնը, ինչպէս կը հետեւի Գ. Մագիստրոսի վկայութենէն։ Ամատունի վարդապետ եւս կը գրէ թէ Արարատեան գաւառին մէջ կոտապ կը նշանակէ «ձուկն, որու մէջ լցնուած են բրինձ, չամիչ, իւղ եւ այլ համեմունք ...»։

5.— Երեմիայի գիրքին վկայութեան մը մէջ՝ սրբագրած էի բարակ դրչաձեւը, հետեւելու համար ճշգրիտ ձեւին, որ է բորակ (borax)։ Զիթունի կը գրէ թէ հարկ չկայ սրբագրելու, քանի որ «Վանեցին ալ բարակ կ'ըսէ», ու կ'աւելցնէ թէ «ա ձայնաւորը միւս բոլոր ձայնաւորներուն մայրն է, ու ճիշդ հնչած կամ գրած են մեր նախնիքը բարակ ձեւով, քան թէ բորակ աղաւաղեալ գրչութեամբ»։

Բորակ..., պարսկերէն է։ Արաբները այս բառին տուած են բուրակ ձեւը, որ կը տեսնուի նաեւ մեր ձեռագիր հին բժշկարաններուն մէջ։ Այս բառը Եւրոպա եկաւ Թ. դարուն, — Ռապըլէ Ֆըրանսացի բժիշկ-դրագէտ կը գրէր bourach, Ֆրանսացիները հիմա կը գրեն borax, Իտալացիները՝ borace, Սպանիացիները՝ borraj, Ռուսերը՝ բուրա։ Ինչպէս կը տեսնուի, բառին առաջին վանկը բոլորն ալ կը հնչեն ու կը գրեն ո ձայնաւորով։ Արաբական գրչութիւնը տարբեր չէ պարսկականէն, թերեւս ալ կը գրուին վավով, զոր պէտք էր կարդալ ո ձայնով։ Եթէ մեր բժիշկ մատենագիրները գրած են բուրակ արաբական ձեւով, բորակ չէի՞ն կարդար արդեօք, (մեր հին լեզուին մէջ ու երկբարբառը կը կարդացուէր օ)։

Ուրեմն, բորակ աղաւաղեալ գրչութիւն չէ, (եւ ա մայր ձայնաւորն ալ երբեք լծորդ չէ ո ձայնաւորին հետ), ընդհակառակն աղաւաղեալ գրչութիւն է բարակը, որ կուգայ կա՛մ ձեռագիր Աստուածաշունչի բուրակ (կարդալ բորակ) ձեւէն՝ տառի մը կորուստով, կամ իբրեւ հետեւանք շփոթութեան մը, որու տեղի կու տան ա եւ ո տառերը՝ երբ երկաթագիր գրուին։

Ահա թէ ինչ կը գրէ պարսկերէն հին բառարանը բորակին մասին.—

«Աղի նման բան մըն է, զոր կը գործածեն ոսկերիչները։ Թուրքերէն՝ ոսկերիչներու բորակ կը կոչուի։ Նէպաթ չէքէրն ալ բորակ կը կոչուի։ Արաբները բուրակ ձեւով խուրացուցած են այս բառը։ Արաբերէնի մէջ Նաթրուն կը կոչուի։ Ոսկերիչներու բորակէն քիչ մը առնելով՝ կը ճզմէք սատափի հետ, կը փոշիացնէք, եւ խաթունի մը քիթին մէջ կը փչէք, եթէ կոյս է՝ անպայման (անընթեռնլի՝ կը հազացնէ՞ կը փռնգտացնէ՞)։ Այս նիւթը հայ բորակ ալ կը կոչուի»։

Գայլեան բորակին կու տայ աղբորակ կամ քարոտ հոմանիշը, իսկ հայբորակը կ'անուանէ նատրոն։

Վերջացուցի։

Աւանդութիւն մը կ'ըսէ թէ Աստուած հայերէն լեզուով խօսեցաւ Ադամին հետ։ Զամչեան արդէն քրտինք կը մտնէ հաստատելու համար այդ պարագան։ Այնուհետեւ եղան, եւ դեռ կան, Ամերիկա կամ Լոնտոն, մարդիկ, որոնք կը պնդեն թէ լեզու եւ քաղաքակրթութիւն, արուեստ եւ գիտութիւն ծագում կ'առնեն... Հայերէն։

Ճիշդ է, շատ բան տուեր ենք օտարին, բայց շատ բան առած ենք նաեւ օտարէն։ Ես չեմ հաւատար մաքրամոլ ցեղերու գոյութեան, ոչ ալ զուտ եւ անեղծ լեզուներու։

Հայկական հանճարը, եթէ կ'ուզէք որ սահմանեմ, կ'ըսեմ՝ երեւան կուգայ իւրացնելու, մարսելու եւ իր ինքնատպութեան դրոշմը տալու

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը

(ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ֆր. Կապոյտ Խաչը քանի տարեկան է։ Ինչ պզտոր տարիք եւ ինչ քնքոյշ սիրտ,—պիտի ըսէր մեր գեղին վարժապետը։ Բայց նախ քան այդ, հեղ մը հարցնենք, թէ ան ինչպէս եկեր ու հասեր է իր այս պզտոր տարիքին ։

Ասկէ երկու տասնեակ տարիներ առաջ, Մոնփառնասի թուրամնացէտ առաւօտ մը, քանի մը սրտցաւ Հայուհիներ քով քովի գալով հիմը կը դնեն բարեսպատակ միութեան մը, որ կը կոչուի Կապոյտ Խաչ ։

Կապոյտ Խաչ նախ հինգ, յետոյ տասը անդամուհիներ ալ ձայնակցեց իր մայր տոմարին մէջ ։ Հետզհետէ այս թիւերը բարձրացան հարիւրի ։ Հարիւրը եղաւ հազար։ Ու այսօր արդէն ան չատոնցանցած այդ թիւը, հասած է հասունութեան՝ պատկառելի վաստակով մը։

Առաջին օրէն, Կապոյտ Խաչ սկսաւ դիտել չուրջը։ Տեսնել, լսել ու զգալ ամէն ցաւ որ հայկական էր։ Այսպէս կամաց կամաց, իր ձայնը արձագանգեց մինչեւ Ֆրանսայի հեռաւոր անկիւնները։ Իր մայրական չունչով սանեց բազմաթիւ մասնաճիւղեր։ Ու հիմա, արտասահմանի իր քոյր Միութիւններու կողքին, արդէն կը ներկայացնէ մեծ ուժ մը ։

Ամէն բանէ առաջ, Կապոյտ Խաչ նկատի առաւ Հայը։ Այսինքն՝ հայ որբը, հիւանդը, մանուկը։ Մանաւանդ այս վերջինին առողջութեան եւ դաստիարակութեան ծանր հոգը։ Ան սանկայն չրաւակատացաւ այսքանով։Այցելեցհան ուրոր ափ մը Հայեր՝ կը գտնուէին։ Մտաւ հիւանդանոցներէն ներս ու մխիթարեց։ Տուաւ ինչ որ կրնար ։ Բոլորովին անտէր հիւանդներ առաւ իր հովանաւորութեան տակ եւ դարմանեց։ Ու նաեւ, մանուկներու համար պատրաստեց առողջապահական ամառնային կայաններ ։

Իր գործունէութիւնը սակայն, կանգ չառաւ հոս ալ ։ Ձայնը հասցուց մինչեւ Ցունաստան, մինչեւ Սուրիա։ Իր լաւման դրկեց Հայաստան...

Ասկէ առաջ հիւանդանոցներէն, բուժարաններէն եւ օդափոխութեան վայրերէն եկած բազմաթիւ շնորհակալական նամակները որոնց մէկ մասը հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ, արդէն փաստեր էին անոր անձնազոհ գործունէութեան ։

Դեռ երէկ, Փրանսական մէկ բուժարանէն խումբ մը հայ հիւանդներ կը գրէին այս մեծ կազմակերպութեան Օրուան առթիւ ։

— Ցարգելի քոյրեր, մենք՝ Փըթիթ Արպուազի հայ հիւանդներս նոյնպէս վայելած ըլլալով ձեր բարիքներն ու անույշ ժպիտները, կը մաղթենք որ Կապոյտ Խաչի մէկ օլը հազար ըլլայ։ Մլի ու ծաղկի, որպէսզի անհեցաւէ հայ հիւանդը, անոր գուրգուրոտ խնամքին տակ կազդուրուած՝ դեռ երկար ապրի...

Այս սրտաբուխ խօսքերը տեսակ մը երախտագիտական արտայայտութիւններ չե՞ն միթէ ուղղուած Կապոյտ Խաչի հասցէին։ Ոչ մէկ կասկած ։ Ու Կապոյտ Խաչ դարձ ընդունեց արդար հպարտութեամբ ։

Գիտէ՞ք արդեօք թէ ինչ ցաւալի բան է, անտէր ու անօգնական, իյնալ հիւանդանոցի մը անկիւնը։ Տեսնել հայ որբը, որ իր չար բախտէն օդ ու արեւ կը մուրայ։ Կամ երախան, որուն չրթներուն վրան օտար բառեր կը հոլովուին ։

Ահա այս գլխաւոր չարիքներուն առաջքը առնելու համար է որ Կապոյտ Խաչ ծնաւ ։

— Ո՞ւր է սակայն զաղտնիքը այս մեծ Միութեան անսպառ ուժին ։ Պատասխանը ուրիշ տեղ պէտք չէ փնտռել այլ՝ միայն իր անձնուէր վարիչ քոյրերուն եւ, հազարաւոր անդամներուն անխախտ հաւատքին, անսկուն կամքին ու աշխատանքին մէջ։ Ան իր ամբողջ կամքը եւ գործը սպաս դրած է ցեղին զաւակներուն ֆիզիքական եւ բարոյական դաստիարակութեանը համար։ Կապոյտ Խաչուհին իր առօրեայ աշխատանքէն վերջ ծրարները լեցուցած՝ կը շրջի հիւանդանոցէ հիւանդանոց։ Կը բաժնէ, կը մխիթարէ, կը քաջալերէ ու կը վերադառնայ խիղճը հանդիստ ։

Ահա նամակ մը եւս գրուած հարաւային Ֆրանսայի մէկ բուժարանէն ․

— Մայիս 9ին, Կապոյտ Խաչի կողմէ տիկիններ Փափազեան, Խանճեան, Վարժապետեան, Հազարեան եւ Թիւթիւնճեան մեր սպաքինարանը գալով բոլոր հայ հիւանդներուն հաւասար չափով միս, հաւկիթ, շաքար, պանիր, քաղցրեղէն, երկուական տուփ սիկառէթ եւ երեք հարիւրական ֆրանք դրամ բաժնեցին ...

Ահաւասիկ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը։ Կապոյտ Խաչ Ֆրանսահայ գաղութի ցաւերուն ամէնէն հաւատարիմ թարգմանիչն է ։

Օգնենք այս ազգօգուտ մեծ Միութեան, որ ան ալ իր կարգին օգնէ մեր կարօտեալներուն ։ Մեր հիւանդներն եւ մեր մանուկները հայ մեծցնելու նուիրական աշխատանքին ։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

(Երիտասարդ Chef d'Orchestre եւ երգահան)

Հաճոյքով կը լսենք թէ շուտով առիթը պիտի ունենանք լսելու երիտասարդ արուեստագէտը. Միջազգային եւ հայկական հարուստ յայտագրով մը։ Մանրամասնութիւնները շուտով ։

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ Մահուան առթիւ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցով Վէթ. Ֆոնտին եւ 1500 Այնճարի դպրոցին.

ԿԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք Վէթ. Ֆոնտին, «Յառաջ»ի միջոցով ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արզումեան խումբը 2000 ֆրանք Վէթ. Ֆոնտին։

Ս. ԼՈՒԻ Ակունի ենթակոմիտէն 2000 ֆրանք Վէթ. Ֆոնտին ։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչը 2000 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Վէթ. Ֆոնտին։

ՊՈՒՏԱՓԷՇԹէն Հայ գաղութը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Միհրան Մարգարեանի միջոցով ։

ՓԱՐԻԶԷՆ Պ. Բիւզանդ Տէօվլէթեան 5000 ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Այնճարի դպրոցին «Յառաջ»ի միջոցով ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնս կը խնդրէ յայտարարել արդէն ուշացած մեր այս կոչը բոլոր Վասպուրականցիներուն .

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ցարգելի հայրենակիցներ, ինչպէս գիտէք Ապրիլ ընթացքին Փարիզի հայատառ ծանօթ օրաթերթը, չենք գիտեր ի՞նչ թաքուն նպատակներով, տեղ տուած էր բոլորին ծանօթ մարդուկի մը Յովնանեանի կարգ մը անվայել ու զրպարտիչ գրութիւններուն,որոնք պատճառդարձած են հայրենակիցներու զայթակղութեան եւ չատ մը բողոքներու ։

Վարչութիւնս ստացած է նաեւ նամակներ Փարիզէն, Տէսինէն, Վիէնէն, որոնք բացատրութիւն կը պահանջեն հրապարակաւ ։

Արդ, վարչութիւնս իրազեկ ըլլալով հարցին ծանրութեան, ի գիտութիւն յարգոյ հայրենակիցներու կը տեղեկացնէ որ պատրաստած է մանրամասն բացատրութիւն մը, որ շուտով կը ղրկուի նոյն թերթին, հրատարակելու համար նախութեամբ, հակառակ պարագային, ուրիշ օրաթերթերով յայտարարել պիտի տրուի ի հարկին ։

Ինչ կը մնայ մեր հայրենակիցներու ընելիքին, կը հրաւիրենք ըլլալ պաղարիւն եւ համբերատար, եւ գիտակից յառաջիկայ որոշումներուն։

Դիւան՝ Վասպ. Հայր. Միութեան վարչութեան Մարսէյլ

Ճարտարապետ Պ. Վարդան Յովհաննէսեան Իրանի նոր ճարտարապետութեան մատուցած գնահատելի ծառայութիւններու համար, Ն. Կ. Մ. Շահ պարգեւ տուած է առաջին կարգի Հոմայուն սակէ շքանշան մը ։

անսահման կարողութեան մէջ միայն ։ Ստեղծագործութիւնն ալ աւելի բան չկարծէք,— աւելին՝ բնազանցութիւն է ։

Բառ առեր ենք օտարէն թէ ուրիշ բան, — ամօթ չէ ։ Ո՞վ չէ առեր ։ Կարեւորն այն է որ կրցեր ենք իւրացնել, հայացնել ։

Օ՛, ինչե՛ր հայացուցեր ենք,— հարցուցէք աշխարհակալներուն, հեթանոս կամ քրիստոնեայ ։

Կը հայացնենք ասկէ ետքն ալ,— վախցողը թող ... օտարն ըլլայ ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(3)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Գրեց՝ ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ա. ՄԱՍ

Բ.

Պահ մը ետք յստակ կերպով նկատեց խումբ մը զինուորներ, թիւով հինգ, որոնք իրենց կողմը կուգային։ Զգուշութեամբ թաքնուեցան տղաները, իսկ ինք՝ զինուորը ծունկի գալով մերկացուց սուրը եւ սպասեց։ Զգաց որ կորսուած էին ինքն ալ, իր հետեւորդներն ալ. որոշեց աժան չծախել իր կեանքը։ Զինուորներու խումբը խօսակցելով կը մօտենար հետզհետէ ։ Խօսակցութենէն բան մը չհասկցաւ հայ զինուորը. այսքանն իմացաւ միայն որ Եուսուֆի զինուորներն էին անոնք եւ գացած էին Կապոյտ բերդի շրջակայքը լրտեսելու։

— Էհ, հոգ չէ որ հինգ հոգի են. դիւրին է անոնցմէ ազատուիլը. բայց կը վախնամ որ այս անպիտանները աղմուկ բարձրացնեն եւ ամէն բան խանգարեն, կը մտածէր զինուորը՝ աչքը չհեռացնելով անոնցմէ ։

Եուսուֆի դիշերապահ զինուորները աւելի մօտեցան. քանի մը քայլ եւս եւ ոտքերնին պիտի դպչէր պահուըտած տղաներուն։ Յանկարծ խումբը կանգ առաւ. հայ զինուորը կը մտածէր անոնկնկալ կերպով յարձակիլ անոնց վրայ, երբ, չեղելով ճանապարհէն, դիշերապահները առաջ անցան։ Փախստականները ազատ շունչ քաշեցին։

— Ի՞նչ եղաւ Ահմէտը, կը հարցնէր Եուսուֆին զինուորներէն մէկը ։

— Չեմ գիտեր. կարելի է առաջ գացած է, պատասխանեց միւսը շարունակելով քալել ։

Մեր փախստականները անոնց ետեւը մնացին։

— Կորսուեցան գացին, անպիտանները, ըսաւ հայ զինուորը փախստականներուն եւ ամէնքը մէկ սկսան առաջ քալել առաւելի ուղղութեամբ ։

— Մեր ազատիչն ես դուն. ի՞նչ է անունդ, հարցուց Աւօն որ միւսէն մեծ էր ։

— Դաւիթ, Գնունեաց ցեղէն, ըսաւ փախստական զինուորը ։ Այնուհետեւ ոչ մէկը ոչինչ չէր խօսեր ։

Բաւական ժամանակ լուռ շարունակեցին իրենց գնացքը, երբ կրկին կանգ առին՝ առջեւնին տեսնելով սեւ առարկայ մը։ Քանի մը քայլ առաջ նշմարեցին մարմնի նմանող սեւ զանգուած մը, որուն երկու աչքերը երկու ճրագներու պէս կը փայլէին գիշերային մթութեան մէջ։ Ապշած կը դիտէր ան մեր փախստականները ։

Դաւիթ նայեցաւ այդ սեւ հրէշին, որ վիթխարի հասակ ունէր եւ ջրի ափին նստած՝ զինք կը դիտէր։ Արաբ զինուոր մըն էր ան. երկար նիզակը դրուած էր իր մօտ,իսկ կեռ սուրը կախուած մէջքին. ըստ երեւոյթին՝ արաբը տրամադրութիւն չունէր զէնքի դիմելու եւ կը շարունակէր ապուշի պէս նայիլ Դաւիթին։ Պահ մը երկուքին ակնարկները իրարու հանդիպեցան. Դաւիթի ամբողջ մարմնէն սառն դող մը անցաւ։ Ան մտածեց. «Եթէ ես չսպաննեմ, ան զիս կը սպաննէ. պէտք է օգտուիլ յարմար վայրկեանէն»։ Ոստում մը ըրաւ դէպի արաբ զինուորը ու երկար սուրմխեց անոր կուրծքը։ Ակնթարթ մը ետք ամէն ինչ վերջացած էր արդէն ։

Դաւիթ առաւ անոր նիզակն ու կեռ սուրը, տուաւ զանոնք փախստական հայ տղաներուն, — որոնք հազիւ 18—19 տարեկան կ'երեւէին, — եւ յարեց.

— Դուք անզէն էիք, առէք հիմա այս զէնքերը։ Անոնցմով չատ մը Հայերու արիւն է թափուած, այժմ զանոնք պէտք է գործածել իրենց տէրերուն դէմ։ Մեր ժամանակներուն մէջ պէտք չէ առանց զէնքի շրջիլ ։

Փախստական Հայերը պահ մը մոռցան իրենց ցաւերը, առին զէնքերը եւ սկսան քալել ձորէն վեր ։

— Բայց ո՞ւր կը տանիս մեզ. մենք արդէն կը մօտենանք բերդի պարիսպներուն, ըսաւ Աւօն։

— Ուր կը տանիմ ձեզ. կը կարծէք Եուսուֆի բանա՞կը ։

— Ոչ, Աստուած մի արասցէ. բայց երբ մօտենանք պարիսպին, կրնան սպաննել մեզ թշնամիի տեղ դնելով ։

— Մի վախնաք, ատոր ճարն ալ գիտեմ, վաղն առաւօտ Կապոյտ բերդը կ'ըլլանք եւ այնտեղէն կը կռուինք Եուսուֆի դէմ։ Գագիկ իշխանը կը կարծէր որ ես Հայոց թագաւորի դէմ կը կռուիմ, բայց չատ սխալեցաւ։ Դաւիթի երակներուն մէջ դաւաճանի արիւնը չէ որ կը հոսի, ան իր կեանքը պատրաստ է զոհելու օրինաւոր թագաւորին համար ։

(4)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԿՈՎՏԻՈՅ Եկեղեցիի պետերը հեռագիր մը ղրկած են, որով կը բողոքեն իշխանուհի Եղիսաբեթի եւ իր ամուսնին Էտինպուրկի դուքսին դէմ, որոնք Փարիզի մէջ ձիարշաւի մը ներկայ եղած են եւ թատրոն ու գիշերային զբօսատեղի մը գացած են։ Արդէն «հակառակ է բրիտանական ժողովուրդի լաւագոյն աւանդութիւններուն եւ դէշ օրինակ կ՚ըլլայ ազգին երիտասարդներուն եւ երիտասարդուհիներուն », — գրած կ՚ըսէ հեռագիրը։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼՈՎ Սովետ կառավարութեան բողոքագրին, Յունաստանի արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ ոչ ոք մահապատիժի ենթարկուած է քաղաքական գործունէութեան համար։ « Եթէ այդ «կարծեցեալ» ռամկավարները մահուամբ պատժուած են, ատիկա տեղի ունեցած է արդար դատավարութենէ մը ետք, եւ դատապարտեալները պատուհասուած են իրենց գործած ոճիրներուն համար միայն. պատանդներու եւ անպաշտպան քաղաքացիներու սպանութիւն, ըմբոստութիւն, եւն., եւ այս ոճիրներուն թիւը տասնեակ հազարներու հասած է։ « Եթէ ճշգրիտ տեղեկութիւններ տրուած ըլլային սովետ ժողովուրդին — կ՚աւելցնէ վերոյիշեալ յայտարարութիւնը — իսկոյն ցրուած պիտի ըլլար անարդարօրէն յարուցուած թիւրիմացութիւնը »։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ զինուորական նիւմտացոյցին ընդհանուր գումարը 1948ին պիտի հասնի 413 միլիառ ֆրանքի, որ պետական բոլոր ծախքերուն մօտաւորապէս կէսն է։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

Հայ Տնտեսական Կեդրոնի Տեղեկատու Դիւանը — դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է հանդիպումները ընդունիլ, փոխանակ շաբաթը մէկ կէսօրուան, ամէն օր, ժամը 10էն 12, իր կեդրոնատեղին, 7 rue de Phalsbourg, Paris 17)։ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ համար դիմել՝ ընդհանուր քարտուղար Պր. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԵՒ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վերաբերեալ խնդիրներու համար, Վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. Գէորգ ՓԱՐՄԱԳԻ։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ՁՐԻ ՕՐԷՆ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի կողմէ Հ. Հանրապետութեան երեսնամեակի առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Salle Galmanի մէջ, Առնուվիլի կայարանին դիմաց։ Կը խօսին ընկերներ՝

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Կ՚երգէ Առ ուվիլի «Արարատ» երգչախումբը։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Մարի Կոռվարենց, Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Խ. Մինասեան։

Ճոխ պիւֆէ եւ ընտիր նուագախումբ։

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 2ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— « Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն Փարիզահայութեան որ կիրակի 30 Մայիս, յաւարտ պատարագի, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918 թ. Պատւոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք Սարդարապատի, Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ, մեր հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին։ Այս աւանդական արօթքին հրաւիրւում են ներկայ լինել անխտիր կերպով բոլոր հայրենակիցները, ի նկատի ունենալով որ մասնաւոր հրաւէրներ ուղարկուած չեն»։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ
ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ եւ ԺԸՆԷՎԻ ՄԷՋ

Թատերասէր հայութեան հրաւէրով՝ յայտնի արուեստագէտ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ մօտ օրէն տեղւոյն վրայ պիտի ներկայացնէ՝

Անմահն երգիծաբան ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆի

Խիստ ծիծաղաշարժ եւ բարոյալից

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ զաւեշտ, որուն մէջ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ ԱԲԻՍՈՂՈՄ ԱՂԱյի դերը։ (Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ)։

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի մեծ շուքով շաբաթ իրիկուն, 29 Մայիսին։ Քառէի սրահը՝ նախկին Petit Journal։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիփալի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու։

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

×

ՎԱԼԱՆՍ.—Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

×

ԻՍԻ.— Յունիս 6ին։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս։

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse)։

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱԳՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Կրընոպլի մէջ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը։

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis

Մասնաւորապէս պատրաստուած զոյգ տէքորներու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆի

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը Փարիզահայ ապագայ կեանքէ։ Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն դերասանները։

Տոմսերը ապահովեցէք հետեւեալ հասցէներէն՝ Հրաչեան 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը։

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
78 Rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Կիրակի 30 Մայիս ժամը 20.30ին։

Բանախօսական եւ երաժշտական երեկոյ։

Նուիրուած՝

[illegible]

Գործերուն

Կը խօսի Պ. LUC - ANDRÉ - MARCEL։

Կը մասնակցին Օր. Տ. ԶԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ դաշնակ, Օր. ԻԶԿԱԼԱՅԵԱՆ երգ, ՄԱՑՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ օտար արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Վերսայլի քուարթոռը։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 125 Ֆր։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

«Զանգէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Կրնաք անմիջապէս ըլլալ ձեր

յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

ՍՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի մէջ, 6 rue de la Brosse։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի մասնաճիւղերու ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes, Salle F.։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին. Գրադարանի սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա. Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Դասախօս ընկեր Սիմոն Ուզունեան, նիւթ՝ «Հիւլէական ուժը»։ Հայերէն դաս 8—9։

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Մայիս 23ին, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, մէթրօ Քատէ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ։

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Հ. Յ. Դ. ԳԱՆԵԷՕ Քաջունի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ Փարիզի եւ բոլոր շրջաններու Նոր Սերնդականներ իր կազմակերպած Surprise partyին որ տեղի կ՚ունենայ այս Կիրակի ժամը 3ին Salle Garocau, 99 Ave. de la Libération, Bourg la Reine։ Փոխադրութեան միջոց.— Métro Porte d'Orléans Autobus 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet։

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 12 ՓՈՅՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ, նախաձեռնութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻ, Պատւոյ նախագահութեամբ՝

ԸՆԿ. Ծ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ։

ՖԻՆԱԼ՝ ժամը 6ին. կը մրցին ախոյեան խումբերը որոնք պիտի ստանան մասնաւոր պատուանշաններ, իսկ օրուան ախոյեանը կը ստանայ Երկրորդութեան բաժակը։

Օրուան թագուհին պիտի ընտրուի նոյն օրը տեղւոյն վրայ։

Շրջաններէն եկող հայրենակիցները ճաշերնին կրնան միասին բերել որոնց համար պէտք եղած հանգիստը ապահովուած է։ Իսկ Նոր Սերունդի խումբերուն համար պարտաւորիչ է այս պարագան։

ԾԱՆՕԹ.— Խաղէն վերջ բոլոր փափաքողները կրնան Սէն Լու, Կրան Բէն բարձրաւալ, ուր տեղի պիտի ունենան հայկական եւ եւրոպական պարեր, Սէ Լուի նուագախումբի մասնակցութեամբ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ Նոր Սերունդի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 17 Յունիս։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Եփրեմ Այտընեան պարսկահայ, Սէվրի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներէն որ՝ երեք ամիս առաջ Լիոնի շրջանը կը գտնուէր։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Tchalikian, 15 rue Tronchet, Paris (8)։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Եուսուֆեան կը փնտռէ Օրտուցի Յովհաննէս Գույումճեանը, հօրը անունը Նշան, մօրը անունը Նուարդ, քոյրը Աղնիւ Նազարէթեան ը Ամերիկա կը գտնուի, երկրորդ քոյր մը Գոհարիկ Շիրոեան, նոյնպէս Ամերիկա։ Որմէ լուր առնուած է Փարիզէն 1930ին երբ 17 տարեկան էր։ Տեղեկացնել Chaussures Youssoufian, 2 rue Louis Astouin, Marseille։

ARMAND

ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՐՁԱԿ
ԵՒ ԸՆՏԻՐ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

22 Rue d'Aix (Ա. յարկ) ՄԱՐՍԷՅԼ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Բաժ. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 22 MAI 1948 Շաբաթ 22 ՄԱՅԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5347-Նր շրջան, թիւ 956
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ԱՆԳԼԵԻՍՈՎԵՏ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊԷՎԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը, որ համաժողով գումարած է այս պահուս Սքէրպորոյի մէջ, երէկ դրաղեցաւ մանաւորապէս արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերով: Հանքագործներու ձէնտրքան առաջարկեց հաւանութիւն յայտնել Պէվինի հետեւած ուղղութեան : Քոնի Զիլլէքըս՝ որ կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը ամենախիստ կերպով քննադատող անդամն է ձախակողմեան թեւին, հակառակեցաւ այս առաջարկին, եւ ջատագովեց սովետասէր քաղաքականութիւնը :

Պէվին ի վերջոյ խօսք առնելով, յայտարարեց.—

« Ես չեմ կրնար Ռուսիոյ համայնավարութեան փոխել, եւ պիտի չփորձեմ նոյնիսկ այդպիսի բան մը: Չեմ կրնար, ոչ ալ դիտաւորութիւն ունիմ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ այնպիսի քաղաքականութիւն մը վարել՝ որուն նպատակը ըլլայ բռնի ուժով փոխել փորձել ներկայիս հոն գոյութիւն ունեցող այն վիճակը, որուն համամիտ չեմ: Հարկ է որ այս բոլորը կարգադրուի ժամանակի ընթացքին: Բայց, ասիկա ըսել չէ թէ պէտք է սպասենք թեւերնիս ծալլած, երբ Արեւելքի մէջ գործադրուած մեթոտները կ'ուզուի օգտագործել Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ալ, ուր տկարացած, անհանգիստ է, եւ ուր բաժանուած կը տիրէ »:

..Պէվին Մարշըլի ծրագիրը պաշտպանելէ ետք, հաղորդեց համաժողովին թէ, մօտ ատենէն, Եւրոպական հինգ պետութիւնները ժողով մը պիտի գումարեն ձեւակերպելու համար այն հասարակաց դժուարութիւններուն մասին՝ որոնց մէջ կը գտնուի այս պետութիւններէն իւրաքանչիւրը »: Այս ժողովի մէջ պիտի քննուին նաեւ ինքնապաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներ ալ: «Պէտք է որ, յայտարարեց Անգլիոյ արտաքին նախարարը, ապահովութեան դաշինքները ընդարձակենք այն ամէն երկիրներուն հետ՝ ուր կարելի է այս, առանց սպասելու որ բոլոր պետութիւններն ալ վերջնական համաձայնութեան մը գան այս մասին: Անոնք՝ որոնք համամիտ են ասոր, թող գան ու մեզի միանան. ընդհանուր համաձայնութիւն մը այսպէսով միայն կրնայ կնքուիլ: ... Ինչ որ ալ պատահի, Պերլինէն պիտի չհեռանանք ։... Օտարէն հրահանգներ առացող համայնավարները սկսան խռովութիւններ յարուցանել Յունաստանի մէջ, ընտրութիւնները կատարուելէն ետք: Չեմ կրնար անգիտանալ այն իրողութիւնը որ մանուկներ առեւանգուած եւ տարուած են ուրիշ երկիրներ: Չեմ կրնար անգիտանալ նմանապէս որ սարսափը կը շարունակուի, եւ թէ՝ կարելի է այս վիճակին վերջ դնել, եթէ ուզուի որոշ տեղ մը որոշ գործողութիւն մը կատարել: Կ'ատեմ կախաղանի պատիժները ինչպէս ամէն մարդ կ'ատէ զանոնք. բայց, պէտք չէ մոռնալ որ Յունաստանէն զատ ուրիշ երկիրներու մէջ ալ մարդիկ կախաղան կը հանուին կամ հրացանազարկ կ'ըլլան »:

Այս յայտարարութիւններէն ետք, Զիլլէքըսի ներկայացուցած առաջարկը մերժուեցաւ 224.000 ձայնի դէմ 4.097.000 ձայնով: Իսկ, հանքագործներու առաջարկը, որով համամտութիւն կը յայտնուի կառավարութեան հետեւած արտաքին քաղաքականութեան, քուէարկուեցաւ ամենախոշոր մեծամասնութեամբ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ամերիկեան գօտիի զինուորական փոխ-կառավարիչը արգիլեց սովետ պաշտօնական մարմիններու անդամներուն անցնիլ սովետ եւ ամերիկեան գօտիները իրարմէ բաժնող սահմանագիծէն: Սովետ պաշտօնեաները այսուհետեւ բրիտանական գօտիին մէջ գտնուող Հէլմշթէթ քաղաքը հասատատուած ամերիկեան կայանին մէջ քննութեան ենթարկուելէ ետք միայն պիտի արտօնուին ամերիկեան գօտին մտնել :

Անոր որ էր

Տարիներէ՜ ի վեր կողքիս կը քալես
Անծանօթին, այլ վախճանին ապահով.
Ձեռքըս ուսիդ, ուսդ ալ սրտիս սեղմելով՝
Կը քալենք յար, դո՛ւ ժպտավէտ, մըտա՛յլ ես:
Կը յիշեմ քեզ եւ կը տեսնեմ միշտ ներկայ
Թուխ ու գանգուր խանդավառ մանչն՝ որ եղայ.
Դու մընացիր յոյսի անցեալըս փարթամ,
Շատո՜նց անյոյս ես ծերացայ վաղաժամ :

Կը յիշեմ դեռ, կը յիշեմ միշտ անցեալին
Խոստումներուդ թաքուն տենչերն՝ որ սակայն
Երբե՛ք, երբե՛ք լեցուն հասկեր չըդարձան :
Բանտեցիր յոյսն ու նետեցիր բանալին :
Կը յիշեմ դեռ, երբ նոյն տըղան էինք մենք,
Կը պատմէիր վաղուան տեսիլն երփներանգ,
Կը պարզէիր առջեւն ոսկոյս իմ անհենգ
Արշալոյսներ՝ որ մենք երբե՛ք չունեցանք :

Երբե՛ք, երբե՛ք մեզ խըռովող կիրքերուն
Բուռն ուղխին դէմ ամբարտակներն չըբացիր.
Մեր յոյզերուն, մեր սէրերուն անբասիր,
Շիրիմն եղար, ինչպէս օրրոցն էիր դուն :

Բայց այդ միայն դուն կը մընաս վաղեմի
Խօլ տենչերուս փըլատակի կոյտին վրայ,
Որպէս վըկայ եւ կը թըւես մի առ մի
Ի՛նչ որ ըսիր պիտի ըլլամ ու չեղայ:

Դո՛ւ ես, լուկ դուն, ի՛նչ որ մընաց կըրակէս,
Քիչ մը մոխիր, ա՛յնքան անոյշ յիշատակ՝
Որ կը վախնամ մոռացումի չաղին տակ
Դո՛ւն ալ մարիս խոստումներուդ բոցին պէս:

Ձեռքըս ուսիդ, ուսդ ալ սրտիս կը քալենք
Ճամբաներէն՝ որ ոչ մէկ տեղ կը տանին,
Եւ նոյնացած ինչպէս երբեմն, քիչ մ'ալ մենք
Պիտի քալենք մինչեւ հասնինք վախճանին :

Ո՛չ ոք, ո՛չ ոք չըտեսաւ քեզ, չըգիտցաւ
Որ, հին երազ, հետըս ես միշտ, կողքս ի վեր.
Ո՛չ ոք գիտցաւ որ կը տաղէ կարեվէր
Խոց մը հոգիս ու սիրտըս ալ՝ բեռ մը ցաւ:
Ձեռքըս ուսիդ, ուսդ ալ սրտիս սեղմելով,
Քալենք այսպէս ճամբայէն այս որ կ'երթայ
Ունայնութեան: Դո՛ւ ժպտավէտ, ե՛ս խըռով,
Քալենք լուռիկ, զգո՜յշ ... որ մա՛րդ չիմանայ:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՑՏԱՄԻ Քոմանտանդուրային պատկանող սովետ սպայ մը անձնասպան եղած է, իր կինը եւ երկու զաւակները սպաննելէ ետք: Այս սպան, որ հրաման ստացած էր Խորհրդ. Ռուսիա վերադառնալու, յաճախ կ'երթար Պերլինի ամերիկեան գօտին: Երկու սովետ սպաներ յաջողած են փախչիլ. բայց երկու ուրիշ սպաներ ձերբակալուած եւ Խորհրդ. Ռուսիա տարուած են :

ԶՕՐ. ՔՍՈՒԱՆ Նախագահ ընտրուեցաւ Վիէթնամի առժամեայ կեդրոնական կառավարութեան: Զօրավարը Աննամի Պաօ Տայի կայսեր մէկ նամակը կարդաց, որով վեհապետը կ'ըսէ թէ այսպիսի կառավարութեան մը կազմութիւնը առաջին քայլն է, լուծելու համար Վիէթնամի խնդիրը :

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփոխանական ժողովը, 58 ձայնի դէմ 319 ձայնով քուէարկեց «համայնավարական գործունէութիւնները» հակակշռելու համար ներկայացուած օրինագիծը: Համայնավար կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակելու խնդիր չկայ. օրինագծին նպատակն է արգիլել ըլլալ համայնավարներու գաղտնի գործունէութեան, որպէսզի չէզոքացուի ասոնց վըտանգաւոր գործունէութիւնը, յօգուտ Ամերիկացիներու ապահովութեան: Այս օրինագծին համեմատ, ամէն համայնավար պարտաւոր պիտի ըլլայ արձանագրուիլ Արդարութեան Նախարարութեան մօտ, իբրեւ «օտար պետութեան գործակալ»: Ամերիկայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծուի թէ Ծերակոյտը պիտի ընդդիմանայ այսպիսի օրէնքի մը հաստատման :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւ Վլատիվոսթոքի միջեւ պիտի հաստատուի ճեպընթաց կառախումբի նոր գիծ մը, որով այս ճամբան կարելի պիտի ըլլայ կարել 22 ժամ 15 վայրկեանէն :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Հակառակ իրենց նեղ կացութեան, Հրեաները կը դիմադրեն տակաւին Երուսաղէմի հին թաղերուն մէջ, ուր Արաբները իրենց ճնշումը սաստկացուցած են :

Ամմանի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Արաբական Լեգէոնը կը շարունակէ իր առաջխաղացութիւնը, Շէյխ Ճարրայի թաղամասը գրաւելէ ետք: Հրեաները կը նահանջեն. իսկ արաբական հրետանին կը ռմբակոծէ հրեայ թաղերը :

Միւս կողմէ, Գահիրէ հրատարակուած զեկոյցի մը նայելով, եգիպտական զօրամասը գրաւած են Պէրշէպա քաղաքը, որ 3000 բնակիչ ունի եւ գտնուի հարաւային Պաղեստինի մէջ: Տասը ժամ տեւող կռիւներէ ետք, Եգիպտացիք գրաւած են նաեւ Տէյր Սէնիտ հրեայ գաղթակայանը, որ թէլ Ավիվէն Կազա տանող ճամբուն վրայ ռազմավարական շատ կարեւոր դիրք մը եւ հարաւի հրեայ գաղթակայաններուն զինուորական հանգոյց եւ ռազմամթերքի բաշխող մէկ կեդրոն մըն էր:

★ Հրեայ Պետութեան առժամեայ կառավարութիւնը որոշեց որ նոր պետութեան քաղաքացիները այսուհետեւ կոչուին, փոխանակ «Իսրայէլի», «Իսրայէլացի»: Արտաքին նախարարը ըսած է. «Իսրայէլացի» Ս. Գրքին մէջ գործածուած անուն մըն է: Մենք արդիական ազգ մըն ենք հիմա »:

★ Լէյք-Սըքսէսի մէջ Հինգ Մեծերը շուէտական Կարմիր Խաչի փոխ-նախագահ Պէրնատոթ կոմսը ՄԱԿի կողմէ միջնորդ նշանակեցին, Պաղեստինի խնդիրը կարգադրելու պաշտօն տալով անոր :

★ Ֆրանսայի ազգային ժողովին անդամներէն ոմանք երէկ առաջարկեցին որ ժողովը իր եղբայրական բարեւները հաղորդէ Իսրայէլի նոր Պետութեան, միեւնոյն ատեն կոչ ուղղէ արաբ պետութեանց որ խաղաղութիւնը պահպանեն Միջին Արեւելքի մէջ: Բաւական տաք վիճաբանութիւններէ ետք, եւ հակառակ իսլամ երեսփոխաններու ընդդիմութեան, առաջարկը ընդունուեցաւ:

ԱՆԳԼԻԱ ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԷՄ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, Անգլիոյ պատուիրակ Քատոկըն հակառակեցաւ այն առաջարկին՝ զոր բերած էին Միաց. Նահանգները եւ որով կը յանձնարարուի Խորհուրդին «կրակը դադրեցնելու» հրաման տալ Պաղեստինի մէջ, եւ պատուիրել Հրեաներուն եւ Արաբներուն որ իրենց ներկայ դիրքերուն վրայ մնան եւ առաջ չշարժուին: Այս առաջարկին ուժգին կուսակից նաեւ Խորհրդ. Ռուսիա: Անգլիա այն կարծիքն է թէ՝ կարելի է պատուիրել կռուող կողմերուն որ պայքարը դադրեցնեն. բայց համամիտ չէ որ Ապահովութեան Խորհուրդը յայտարարէ թէ Պաղեստինի մէջ տիրող ներկայ վիճակը խաղաղութեան դէմ հարուած մըն է:

Ուոլըս կ'ուզէ Մոսկուա երթալ

Հէնրի Ուոլըս, Սան Տիկոյի մէջ ճառ մը արտասանելով, յայտարարութիւն մը ընելով, ըսած է թէ՝ պատրաստ է անձամբ Մոսկուա երթալու, մարաջախտ Սթալինի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար: Կը կարծէ թէ այս այցելութիւնը կրնայ վերջ դնել «պաղ պատերազմին», որ այս պահուս կը մղուի Ամերիկայի եւ Սովետներուն միջեւ :

Ուաշինկթընի կառավարական շրջանակներուն մէջ, հեգնանքով դիտել կուտան թէ՝ Մարշըլ երբեք միտքէն չանցըներ մասնաւոր առաքելութիւն մը յանձնել կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը քննադատող Ուոլըսի, որ Թրումընի անունով Մոսկուա երթայ, Սթալինի հետ տեսակցելու համար :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը հաստատած է այն լուրը՝ որուն համաձայն Նորվեկիա եւ Տանըմարքա ամերիկեան կառավարութենէն խնդրած են զէնք գնել, որպէսզի կարենան իրենց պաշտպանութեան միջոցները զօրացնել, հաւանական յարձակումի մը դէմ պատրաստ գտնուելու համար .

ՍԷ ԺԷ ԹԷՆ որոշած է Յունիս մէկէն սկսեալ պայքար մղել նորէն աշխատաւորներու նիւթական վիճակին բարելաւման համար, եթէ իր պահանջներուն գոհացում չտրուի մինչեւ այդ թուականը: Աշխատութեան նախարարէն տեսակցութիւն մը ուզած է, ներկայացնելու համար իր պահանջները, որոնց գլխաւորներն են. 20 առ հարիւր օրավարձի յաւելում, 12.900 ֆրանք որոշել ամսականի նուազագոյն գումարը, եւ օրավարձերը իսկոյն եւ առանց այլեւայլի աւելցնել՝ ամէն անգամ որ ապրուստը սուղնայ 10 առ հարիւր համեմատութեամբ :

ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ա.

Նոթր - Տամ տը Փարիի վեհափառ նաւ մըն է որ մեր դէմ կ'ելլէ, երբ մենք, դարերու մշուշին մէջէն, կ'երթանք փնտռել մեր ոգին, հարցնելով ու չափելով պատմութիւններն ու ճշմարտութիւնները ցեղին: Մենք կը կատարենք յաճախ խռովիչ այս ճամբորդութիւնը՝ որմէ կախում ունի նաեւ բացատրութիւնը մեր էութեան, զոր կը կրենք մեզի հետ երկրէ երկիր՝ խորհուրդի մը պէս: Կը վերադառնանք միշտ ձեռնունայն, հակառակ մեր յամառ կորովին, վասնզի կայ սահման մը, ուր մեր աչքերը անզօր կ'ըլլան այլեւս տեսնելու: Մեր պատմութիւնը, կորսուած ժամանակին անթափանցելի մշուշին մէջ, կը մնայ արգիլուած մեզի: Արգիլուած նաեւ մեր հոգին մեզի: Ու չըլլալով հանդերձ ջերմ հաւատացեալ մը, մենք կ'ապրինք այն առեղծուածային խռովքն ու քաղցրութիւնը հրաշքներուն: Մենք կը տեսնենք մեծ պարապը, առասպելական հիմը աշխարհին եւ ժողովուրդներուն: Եւ մենք կը նմայլինք այդ պարապին վրայ բարձրացած տոկուն, դարաւոր գեղեցկութիւններուն, առաջացած մինչեւ հոն՝ ուրկէ անդին կ'իշխէ գաղտնիքներու անսահման լռութիւնը:

Կրկնակ է դերը այդ գեղեցկութիւններուն որոնք մեր որմին խլուած գիրքեր են, երգեր, աղօթքներ եւ եկեղեցիներ: Անոնք ուղղուած են Աստուծոյն, ուղղուած նաեւ եկող սերունդներուն, որոնք բան մը պէտք է աւելցնեն անոնց վրայ, որպէսզի անհատը, ժողովուրդը եւ մարդկութիւնը աւելի եւ աւելի մօտենայ մեծութեան: Յաճախ կը կատարենք այս ճամբորդութիւնը տեսանողի մը պէս, որովհետեւ բանաստեղծութիւնն ու հայրենասիրութիւնը կը դարձնեն մեզ կրօնաւորին չափ միսթիք: Ունինք նաեւ տառապանքը: Այսպէս է որ բոլոր ժողովուրդներէն աւելի, ինկած ենք քերթուածին ու երազին ետեւէն: Ամէն հայ պատմելիք խռովք մը ունի: Ան վաճառական է, բանուոր, հողագործ եւ փիլիսոփայ: Բայց իր արտաքին հոգին, յաճախ պարուրելի իր դժբախտութիւններուն, ազնուութեան, նուիրապաշտութեան համար, կը կրէ իր մէջ երկրորդ թաքուն հոգի մը եւս որ կը բերէ զինքը ժամանակէն ու տարածութենէն վեր, կը դնէ հաղորդակցութեան մէջ ոգեկան ուժերու հետ: Ամէն Հայ ունի անբացատրելի արցունք մը որ կը հոսի յաւ կարծ, երբ հայրենական կամ ազգային երգ մը կը սահի իրմէ ներս, կը հասնի մինչեւ հոն՝ ուր դարերը եւ մեր տառապած պապերը կաթեցուցած են իրենց խորհուրդը, բարձրացուցած չթաքարերու սիւներ եւ սլաքներ, որոնք կը փայլին բիւրեղային բանկումներով, հող՝ հոգիին խաւարին մէջ, կը շողան ու կ'արձագանգեն: Բիւրեղէ կաթողիկէ մը: Սիւներ որ խմբերու կը միանան խմբերու դպրող հրեշտակային թեւերու պէս կազմելու համար սրածայր վերջաւորներ, նաեւ ցուցկի ձեւով վերջացող կամարներ, արծիւի թեւերով կազմուած երկնասլաց կամուրջներ, փաշաններ եւ սուրեր, բոլորը ուղղուած դէպի վեր: Բազմաթիւ անգամներ տեսած եմ այս հրաշքը հայ հոգիին, ճամբուս վրայ, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Միջերկրականն ու Փարիզ: Ու անոր ամէնէն յուզիչը կը գտնուի գիր ու գրականութիւն չճանչցող պանդուխտին մէջ, հոն ուր հոգին դեռ է արուեստինօտարպաճուճանքներէն: Հոն նաեւ անշուշտ՝ ուր այդ օտարութիւնները կը կորսուին ազգային իրականութեան մը եռքին, որ, մօտենալով հանդերձ միջազգային չափերուն, կը պահէ ցեղային ինքնութիւն մը:

Անտառ մը սրածայր ու նիզակաձեւ սլաքներու, արձաններու նաեւ որոնք մեր թագաւորներն են, ռազմիկ երը, նահատակները, մատաղրականները ու սուրբերը: Քանդակներ նաեւ եւ մեր վիշապներուն, Մասիսի մեր դեւերուն եւ չար ոգիներուն նմանող մղձաւանջային արձաններ, որ դատաստանի մը կը սպասեն ...

Մեր պապերը, որ եղան վարպետ ճարտարապետներ, չափի մարդեր, կերտեցին եկեղեցիներ աշխարհի չորս կողմը եւ ընդօրինակուեցան, տարբեր կ'ըմբռնէին թերեւս հայ հոգին երբ իրենց պատերուն կուտային կուտային պարզութիւն մը: Հոյակապ ըմբռնում անշուշտ: Ինչպէ՞ս կարելի էր ներկայանալ Տիրոջ, եթէ ոչ պայծառ ու պարզ հոգիով: Բայց փոխուած են ժամանակները: Դարերը եկած ու անցած են տառապանք ու հիասթափութիւն տալով մեզի: Նետելով մեզ չափերէն դուրս: Եւ ես որ ճարտարապետ չեմ, կը խորհիմ յաճախ փոխել մեր շատ մը գիծերը: Կ'երեւակայեմ կեցնել մեր եկեղեցիին ճակատին վրայ արձանը մեր կաթողիկոսին՝ խռովեալ ըմպվումով մը, բազուկները երկինք բարձրացուցած: Կ'երեւակայեմ հայ մայր մը, այն գիրքին մէջ՝ երբ ան, հալածուած հրեշակերպ մարդոց խուժանէն՝ վերցուցած է իր երախան իր գլխէն վեր զայն նետելու համար անդունդէն վար: Պիտի ուզէի շարել քիւերուն ծայրը եւ ամէնէն բարձր աշտարակներուն վրայ մեր դառնութեան եւ ցաւին մղձաւանջները: Վասնզի, դիտենք, յաւիտենական է չարիքը: Մնացեալը, բարութիւն եւ գեղեցկութիւն այդ չարիքէն խուսափելու, փրկուելու ճգտումներ են միայն: Եւ ինչ գեղեցիկ պիտի ըլլար երբ մեր վիշապներէն մէկը իր հուրը թքնէր, երբ, խաղողներուն եւ նուռերուն տեղ որ կը զարդարէին մեր եկեղեցիները, փայլէին ոսկոյցները մեր վրիժառու աչքերուն, ցցուէին զարերէն դուրս, ջարդէն ու արտասուքէն այլայլած դէմքեր որոնք իրենց վախին հետ արտայայտէին նաեւ ըմբոստական ծաղր մը եւ նետէին առեղծ առեղծ խոյոր պոռչտուք մը, աւելի ահարկու քան սիրէնները զորս լսեցինք ռումբերուն ու պայթող հուրերուն տակ: Աւելի մօտ պիտի ըլլայինք ճշմարտութեան:

Այսպէս, կը կենանք պահ մը: Բոլորիս ալ ծանօթ է Նոթր Տամը, գոնէ անունով, թէեւ կան անկէ աւելի գեղեցիկ տաճարներ, ինչպէս է Շարթրի եկեղեցին որ հանդարտ ու միակտուր վերացում մըն է, երբ երեկոյեան արեւը կը փռուի անոր վրայ մեր Թութէ պաստեղին պէս եւ երբ անոր քարերը կ'առնեն մեղրամոմի, խունկին, պայթած նուռին եւ եղինկին գոյները:

Անդին կան մեր եկեղեցիներուն շատ աւելի նման տաճարներ՝ որոնց զանգակատունները կը յիշեցնեն Էջմիածինը, եւ որոնց պատերը կը խօսին լացէն, վախէն, խառնակեաց կեանքէն որ միջնադարեան ժամանակներունը եղաւ, մերը նաեւ՝ բազմաթիւ թշնամիներով շրջապատուած երկրի մը մէջ: Անոնք մութ են ինչպէս մեր եկեղեցիները, պզտիկ պատուհաններով՝ որոնք պատուհան ըլլալէ աւելի երկար ու նեղ ճեղքեր էին հաստ պատերուն վրայ, շրջապատուած ոլոր, մէջէ մէջ անցած երկրաչափական հիւսազարդերով, կողովներով: Մութ՝ որպէսզի աղօթողը տեսնէ իր հոգին, ամփոփուելով անոր մէջ, որ միակ ճամբան է մեզ տարբերութեան տանող: Գիւղերուն մէջ՝ հին ռոմանի այդ եկեղեցիները շատ աւելի հարազատ են երբեմն մեզի, երբ անոնց պատերուն վրայ կը տեսնենք կենդանիներու քանդակներ, զոյգ զոյգ, դէմ առ դէմ կամ կռնակ դարձուցած իրարու: Մենք մեզ կը զգանք պահ մը մեր հայրենի հողին վրայ: Կը դառնանք այդ հին ու թանձր պատերով եկեղեցիին շուրջ, գտնելու համար Մեսրոպեան տառ մը, որպէս զի կատարեալ ըլլայ մեր յուզումը, որ երանութիւն մըն է այդ պահուն, որպէսզի, անոր նայելով տեսնենք մեր վանքերուն խուցերուն մէջ, սէթի ճրագին լոյսով մեծցող սրբութիւնը մեր մշակոյթին ...

Կան տակաւին հելլէնական ոճով եկեղեցիներ, տաճարներ որ բիւզանդական են: Բայց կոթիկը, որ գերագոյն արտայայտութիւնն է Ֆրանսական իմացականութեան, կը գրաւէ ամէնէն աւելի մեր ուշադրութիւնը: Մեզմէ բան մը կայ անոր մէջ ալ:

Ու կ'ունենամք յուզումներուն ամէնէն խորը, երբ կը լսենք այդ Նոթր Տամէն եկող հայկական երգեցողութիւն մը, օտարութեան մէջ մնացած արուեստագէտ եղբօր մը հոգիին նուիրուած պատարագ մը: Բոլոր մեր շարականները կը գտնեն կարծէք իրենց մեծութեան ու ցաւին համապատասխան տարածութիւն մը, կը բացուին վիրաւոր արծիւի թեւերով, կը լուսաւորուին գունաւոր հակայ պատուհաններէն եկող լոյսերէն որ կուգան կարծէք մեր գորգերէն, մագաղաթներէն, խաչքարերէն եւ ծաղիկներէն, արքայական ծիրաններէն, ոսկի սաղաւարտներէն: Ամէն գոյն առաքինութիւն մըն է: Կ'ունենանք այդ յուզումն ու գոհունակութիւնը, երկիւղած հպարտութիւն մը եւս, ինչպէս եւ խոր տխրութիւն մը, վասնզի, երբ վերացումը այդ դարաւոր երաժշտութիւնը կը վերածէ երկնային եւ նոյն ատեն հայրենական արձագանգներու, կը լսենք իրենց թմրութենէն ու պաղ լռութենէն արթնցող պատերուն սարսուռին հետ՝ մեր մանկութենէն, մեր հոգիին մթին սանդուխներէն եկող տխուր, ծանր ու տառապող ոտնաձայն մը: Կ'անշարժանան պահ մը մոմերուն բոցերը: Կը սառին աստուածները՝ ճամբայ տալու համար դարերու խորէն եկող, կաղն ի կաղ բարձրացող զանգակահարին՝ որ իր կուզ կռնակին ու այլանդակ կերպարանքին տակ՝ կը կրէ հոգիներուն ամէնէն գեղեցիկը: Ան հրէշ էր ու հրեշտակ, ինչպէս աշխարհն է, ինչպէս մարդկային իմաստութիւնն է, ինչպէս կը թելադրէ եկեղեցին, աղաւնիին քով դնելով օձը, Յիսուսին քով սատանան, որպէս պայման կարծէք իմաստութեան եւ սրբութեան: Որովհետեւ այն է բարին որ կը տառապի չարին փորձութիւններէն ու հալածանքէն եւ կ'ունենայ ի վերջոյ կարեկցութիւն մը բոլոր վիժածներուն հանդէպ, կը հրաժարի մարդոց սէրէն, չարունակելով սիրել եւ մեռնիլ գեղեցկութեան համար: Ահա մեր պատմութիւնը: Եւ մեր ոգին կը նմանի յաճախ այդ տխուր զանգակահարին, որ դուրս գալով գերեզմանէն, կը բարձրանայ միշտ զարնելու համար մեր հաւատքին զանգը, որուն թաւ, թանձր ու դառն արձագանգները կ'իյնան երկաթի կոտրներու պէս երկինքին մէկ ծագէն միւսը: Ահա պատմութիւնը մեր չխրտուած ժողովուրդին, որ օրրեց եւ հաւատաց մարդկութեան: Պզտիկ ժողովուրդ որ կուտայ մեծութեան գաղափար մը:

(Շար.)

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Մատենագրական պրպտումներու ժամանակ՝ կը վառեմ մտքիս բոլոր ճրագները եւ կ'աշխատիմ ջլուցեալ «ճրագ երթիմաջահեան», յորդառատ լոյսով: Երբ կ'աւարտի աշխատանքս, կը մարեմ բոլոր ճրագները եւ կը մտնեմ թէ աշխատանք, թէ յոգնութիւն:

«Ծիծէ կտրել» բացատրութեան մասին վերջացուցեր էի պրպտումներս եւ յանձներ հրատարակութեան, բայց մտքիս մէջ վառ մնացեր էր ճրագ մը: Գիշեր մը արթնցայ եւ միտքս հարցուցի.

— Եբրայերէն բնագրին մէջ տեսայ որ գրուած է գամալ, եւ բառարանին մէջ կարդացի որ գամալ կը նշանակէ հատուցանել: Ինչո՞ւ կ'ըսես թէ «հատուցանել ի սմենէ» կը նշանակէ «ծիծէ կտրել»:

Երկար մտածեցի: Ցետոյ նորէն քնացայ: Առաւօտուն ելայ եւ շարունակեցի պրպտումներս:

Արդարեւ, «հատուցանել ի սմենէ» բացատրութեան մէջ եբրայերէնը կը գործածէ գամալ, որ ուրիշ ամէն տեղ կը թարգմանուի «հատուցանել», ֆրանսերէն rendre իմաստով: Ինչո՞ւ, ուրեմն, «հատուցանել ի սմենէ» բացատրութեան մէջ՝ «հատուցանել» բային տալ «հատանել» (= կտրել) իմաստը:

Եւ սկսայ ուսումնասիրել եբրայերէն գամալ բայը:

Տարօրինակ բառ մըն է գամալը, քիչ մը կամայական, յաճախ խորհրդաւոր եւ միսթիք: Կը թուի թէ եբրայեցի մատենագիրները շատ կը սիրէին գործածել զայն, նոյնիսկ երբեմն կրկնելով: Համրեցի տասնեակ մը վկայութիւն, յետոյ հրաժարեցայ, — Աստուածաշունչին մէջ շատ կը յեղյեղուի այս բառը(*):

Թամփէսթինի այս բառին արմատին մէջ կը գտնէ զանազան իմաստներ, — նախապէս կը նշանակէր տաքցնել արեւին ջերմութեամբ՝ որ կը հասունցնէ պտուղները, յետոյ մայրական սիրոյ կրակով՝ երբ կաթ կը տրուի երախային, եւ վերջապէս բարութեան գաղափարով՝ որ կը հրահրէ երախտաւորեալին սիրտը: Ուրեմն, եբրայերէնի մէջ գամալ կը նշանակէ հասունցնել պտուղները (Գիրք թուոց, ժէ. 9), ծիծէ կտրել (Ա. Թագ. Ա. 22), բարիք գործել (Սաղմ. ճժթ. 17):

Ընդհակառակն, կայ այս բառին մէջ կը գտնէ երկիմաստ զօրութիւն մը, բարի եւ չար հատուցումներու գաղափարը:

Արեւելեան բարբառներու մէջ գոյութիւն ունի լեզուական մանիքէականութիւն մը, որ բարութիւն արտայայտող բառին կը հակադրէ չարութիւն արտայայտող բառ մը, եւ այս՝ յաճախ ժխտական մասնիկով մը: Բայց նոյն բառը լեցնել բարութեան եւ չարութեան գաղափարով, բացառիկ է: Այդպէս է, օրինակ, գամալ բառը, հատուցման իր նշանակութեամբ: Հատուցումը կ'ենթադրէ, ընդհանրապէս, չարութեան եւ վրէժխնդրութեան ցանկութիւն, բայց եբրայեցի մատենագիրները գամալ բառը կը գործածեն այնպիսի ձեւով մը, որ հատուցումը, թէեւ ճապէս չարախնդիր, կը դառնայ բարի ցանկութիւն մը:

Գաղափար մը կազմելու համար՝ բացէք Սաղմոսը (Գլ. ճժթ, 17).— «Հատո՛ ծառայի քում, զի կեցից եւ պահեցից զբանս քո»: Աշխարհաբարը — «Բարութիւն ըրէ քու ծառայիդ, որ ապրիմ ու քու խօսքդ պահեմ»: Այստեղ, ուրեմն, գամալ բայը (հատուածին գլուխն ալ գրուած է գամալ անուն եբրայերէն տառը), որ բառացի, ինչպէս գրաբարը, պէտք էր թարգմանուէր «հատուցանէ՛», կը նշանակէ «բարութիւն ըրէ»: Ընդհակառակն, ուրիշ տեղեր՝ նոյն բայը կը դառնայ վրէժխնդրական. «Դուստր Բաբելացւոց թշուառական, երանի՛ որ հատոյց զհատուցումն քո զոր դու մեզ հատուցեր» (Սաղմ. ճլէ, 8): Նոյն այս բառը, դարձեալ, կը տրուի Աստուծոյ՝ որակելու

(*) Գամալ եբրայերէն կը նշանակէ նաեւ ուղտ, անոր համար որ, ըստ Լայի ստուգաբանութեան, կը հատուցանէ ամէն բարիք, զոր կրնայ երեւակայել Արաբ մը, (1 — բեռ կը կրէ, 2 — կաթ կուտայ, 3 — միսը կ'ուտուի, (4 — հագուստ կը շինեն իր մազէն, 5— մորթէն՝ վրան, 6 — ոսկորներէն՝ գործիքներ, 7— մինչեւ իսկ քակորը կը ծառայէ տաքցնելու): Բայց դիտել կը տրուի, որ գամալ բառը կը գտնուի բոլոր լեզուներուն մէջ, մինչեւ իսկ սանսկրիտ լեզուին մէջ: Արդի լեզուներէն՝ Ֆրանսերէնն ու անգլիերէնն ալ իւրացուցած են նոյն բառը (chameau, camel): Հեղինակ մը կ'ըսէ թէ ինչ որ է ուղտը Արեւելքի մէջ, ձին՝ Արեւմուտքի մէջ, նոյնն է քարայծը (chamois) հիւսիսային երկիրներու մէջ, եւ զարմանալի է որ անունը կազմուած է նոյն բառէն: Ոմանք ստուգաբանութիւնը կը կապեն haml արաբերէն բառին, որ կը նշանակէ բեռ:

համար անոր ուժը . «Աստուած հատուցիչ» (Երեմ. ԾԱ, 56):

Ահա այս զամայ բառն է, որ կը գործածուի «հատուցանել ի ստենէ» բացատրութեան մէջ: Ուրեմն ճի՞շդ է թարգմանել «ծիծէ կտրել», ինչպէս թարգմանեցի՝ «հատուցանել» բային տալով «կտրել» նշանակութիւնը, հետեւողութեամբ Երից վարդապետաց:

Ինչո՞ւ չէ՞ հատուցանելը հայերէնով հատուցանել (եւ ոչ երբեք հատանել), «հատուցանել ի ստենէ» բացատրութեան մէջ որոնելու համար առարկութիւն մը կամ երբայաբանութիւն մը:

Երբայաբանութիւնները պակաս չեն Աստուածաշունչի մեր ոսկեդարեան թարգմանութեան մէջ: Կանանչ բաժակով իմ մէկ գրքիս մէջ խօսած եմ այդ մասին: «Որ միգիցէ զումավ» (Դ. Թագ. Թ. 8) երբայաբանութիւն մըն է, որ մեր Աստուածաշունչին մէջ գործածուած է վեց անգամ: Բայց եթէ «որ միգիցէ զորմով» հայերէն չէ իբրեւ բացատրութիւն կամ ոճ, ոչանչելի հայերէն է իբրեւ քերականական ճարտարապետութիւն, ընդհակառակն «հատուցանել ի ստենէ» բացատրութեան մէջ՝ քերականութիւնը սխալ է «հատուցանել» = rendre իմաստով:

Հարցը չլուծուեցաւ, անշուշտ:

Իմ պրպտումներս կատարուեցան միայն «հատուցանել» բային շուրջ, ընդունելով որ «հատուցանել» համազօր է «կտրել» բային: Արդ, «կտրել» բայը եւս ոսկեդարեան է, բայց ո՛չ մէկ վկայութիւն ունինք «կտրել» բայով եւ sevrer նշանակութեամբ: Մասնաւորաբար «կտրել» բայը բացառական հոլով խնդիր առած չէ երբեք ոսկեդարեան վկայութիւններու մէջ, եթէ «հատուցանել» բայը փոքրիկ շեղումներ կատարած է երբեմն: Կտրել բայը հայցական հոլով սեռի խնդիր առած է միշտ,— ատոր համար չի կրնար ոսկեդարեան ըլլալ «ծիծէ կտրելը», որ այսպէս խորթ կը թուի մեր լեզուին: Մէկ վկայութիւն միայն գտայ «ծիծէ կտրել» ձեւով,— «կտրեաց ի կնոջէն», բայց դարը՞ անյայտ:

Այսուհանդերձ, թէեւ չյաջողեցայ ստուգապէս ճշդել «ծիծէ կտրել» բացատրութեան ծագումը, բայց սրտաչափէս կըցայ առհմանել հետեւեալ բառերը.

1.— Երբ երախան, իր ժամանակով կամ բացառիկ պարագաներու մէջ, չի ծծեր այլեւս մօրը ծիծը, կ'ըսուի ստնաթողութիւն (Ջիթուն), ստնաբեկութիւն, ստնամոգութիւն, քեզում: Ժողովրդական լեզուով՝ ծիծէ կտրել, (բացատրութեան ծագումը անյայտ, համազօր՝ «հատանել ի ստենէ»): Ֆրանսերէն՝ sevrage:

Սխալ է ստնահատութիւնը հոմանիշ տալ վերի բառերուն,— ստնահատութիւն կը նշանակէ ծիծը կտրել: = Mammectomie:

2.— Երբ երախան, իր ժամանակով կամ բացառիկ պարագաներու մէջ, չի ծծեր այլեւս մօրը կաթը, ոչ ալ ուրիշ որեւէ տեսակ կաթ, կ'ըսենք կաթնաթողութիւն (ablactation): Ժողովրդական բառով՝ կաթէ կտրել:

Լատիները կաթէ կտրել կը կոչէին թէ ստնաթողութիւնը եւ թէ կաթնաթողութիւնը, առկէ բառարաններուն շփոթութիւնը:

Գալով կռապ բառին՝ Հաճընցիները «կուտապ» կ'անուանեն «փախխափան»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

13 Մայիսին, Վալանսի գլխաւոր պողոտաներուն, արձարան թէ առեւտրական տուներու ցուցափեղկերուն վրայ մեծ տառերով գրուած էին Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) finaleի մրցումը ծանուցանող յայտարարութիւններ Pierlatի խումբին դէմ: Այս մրցումը շահողը պիտի արժանանար «Տոռմ Արտէշ» ախոյեանական տիտղոսին եւ պիտի հաշակուէր որպէս Promotion honneur: Վերջապէս կիրակի 16 Մայիսին, դաշտին շուրջը հաւաքուած, արտասովոր կը սպասէին արդիւնքին: Ընդհ. իրաւարարը Պ. Sogne Լիոնէն, առաւ խաղին ազդանշանը:

Հակառակորդ խումբը հասակով թէ կշիռով գերազանց էին: Բայց հայորդիները ալ իրենց արագ վազքին եւ թեթեւիկին շնորհիւ, այս խիստ կարեւոր մրցումին ամբողջ տեւողութեան դաշտին տիրապետեցին, խոր լռութեան եւ հիասթափութեան մատնելով տեղացիները:

Վերջապէս 13րդ վայրկեանին մեր յառաջապահ ձախ ծայրէն եկած գնդակը ուժգին հարուածով մը նշանակեց առաջին կէտը: Երկրորդ նշանակէտին գնդակը նախ հիանալի «փասերով» յառաջացաւ մինչեւ միջին գիծը շնորհիւ Թաթիկեանի, ապա Գէրպէրեան եւ Գազանճեան, երկուքը մէկ ճեղքելով հակառակորդին պաշտպանողականը, բերդապահին վրայէն գնդակին հետ միասին մտան փիլէներէն ներս: Հակառակ Ֆրանսական խումբին բողոքներուն, ընդհ. դատաւորը եւ եզերքի դատաւորը, օրինաւոր համարեցին եւ առաջին կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 2—0:

Երկրորդ կիսախաղին, այլեւս հակառակորդ խումբը մնաց պաշտպանողականի վրայ: Վերջապէս խաղը լրանալու մօտ 3րդ նշանակէտ մը եւս, այլեւս խաղը շահուած էր մրցումը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 3—0:

Ան սխրալից ուրախութեամբ ժողովուրդը խուժեց դաշտ: Բոլոր մարզիկները ուսամբարձ դաշտին մէջ տողանցք կատարուեցաւ, շահուած բաժակը ձեռքերնին: Ուրեմն 3 տարուան զոհողութիւններէն ետք վերջապէս հասանք բարձրագոյն տիտղոսին, promotion:

Գիշերը ի պատիւ խումբին տեղի ունեցաւ մեծ խնճոյք մը: Հ. Ց. Դ. Վալանսի Ա. Ահարոնեան ակումբի սրահը լեցուած էր U. S. A. խնամակալ մարմնին կողմէ Պ. Ս. Ճէրահեան խնճոյքը բացուած յայտարարելէ ետք, օրուան սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Մանուէլ Ժամագործեան: Յանդավառ ծափերով ընդունուեցաւ յաղթական խումբին մուտքը, նուագախումբը կը թնդացնէր Ազգ. Յեղ. երգերը: Նկատի ունենալով նիւթական խիստ պահանջը յետ այսու Promotion խումբի մը համար քառորդ ժամուան մէջ կամաւոր նուիրատուութիւններէ գոյացաւ 40.000 ֆրանք, ցանկը փակուած չըլլալով, մամուլին պիտի ղրկուի յառաջիկային.— «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած կոչին պատասխանելով մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին այս գեղեցիկ մրցումը քաջալերելու, ոչ միայն մօտիկ շրջաններէ, այլեւ Մարսէյլէն, Պօլէնէն, Ռոմանէ, Մոնթէլիմարէն; Վիէնէն, Լիոնէն եւ Կրընոպլէն:

Մայիս 6ի Լիոնի մրցումին մեր առաջին խումբը փոխարինուած էր մեր անմասնկրտսերներով, հակառակորդ խումբը 90 վայրկեան մարզուելէ ետք խաղին վերջանալուն երկու վայրկեան մնացած հազիւ կէտ մը նշանակած էր 1—0: Այս առթիւ տեղացիները զարմացած վրայ հիացած էին եւ տեղական Բերթէ-ը իրենց մարզական բաժինը երկար վերլուծումներով լեցուցած:

Թղթակից

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Եղիսաբէթ լեզուագէտ է: Ֆրանսերէն եւ գերմաներէն չէ որ գիտէ միայն, իր ծնողքը անոր սորվեցնել տուած են նաեւ ուրիշ լեզուներ: Երբ վերջին առեններս թագաւորն ու թագուհին Հարաւային Ափրիկէ այցելեցին, իշխանուհին սեւամորթԱփրիկէցիներու լեզուն սորվեցաւ, որպէսզի այս լեզուով կարենար քանի մը խօսք ուղղել այս ժողովուրդներուն: Հիմա ալ, իր հօրը եւ մօրը հետ կ'աշխատի մաօրիերէնի, որ Նոր Զելանտա կղզիի բնիկներուն լեզուն է, եւ որուն իշխանուհին պէտք պիտի ունենայ, որովհետեւ մօտերս թագաւորին եւ թագուհիին հետ այս կղզին պիտի այցելէ:

Ժամանակին Վիքթորիա թագուհին ալ հոգ տարած է բրիտ. գաղթավայրերու լեզուները սորվելու: Նոյնիսկ, իր կեանքի վերջին օրերուն, աշխատած է Հինտուստանի լեզուին, իբրեւ «Հնդկաստանի կայսրուհի», պարտք սեպած ըլլալով իրեն, այս լեզուն ալ գիտնալու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ հանրային ապահովութեան նախարարը յայտարարած է թէ արդարութեան նախարար Լատաս համայնավար կուսակցութեան կողմէ է որ սպաննուած է: Դաւադրութիւնը կազմակերպող ինը համայնավարներէն ութը ձերբակալուած են արդէն:

ԱՐԵՒԵԼՔԻ եւ Արեւմուտքի միջեւ մերձեցում առաջ բերելու մասին Սթալինի ըրած յայտարարութիւններուն վրայ խօսելով, «Թայմզ» կը գրէ թէ՝ ամէն բանէ առաջ, պէտք է որ արեւմտեան երկիրները իրենց ջանքերը կրկնապատկեն, զօրացնելու համար Արեւմտեան Միութիւնը եւ նոյնիսկ, Ատլանտեան Միութիւն մը կազմելու համար:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ պետ Ժագ Տիւքլօ Ասյաչչիոյի մէջ ճառ մը խօսելով, ըսած է թէ համայնավարները պէտք է ըլլան ոչ միայն փոքր առեւտրականներուն եւ արհեստաւորներուն հետ, այլ նաեւ՝ այն գործատէրերուն՝ որոնք Ֆրանսական ճարտարարուեստը կը պաշտպանեն ամերիկեան ստնձգութեանց դէմ, գիւղացիներուն հետ՝ որոնք Հավանայի եւ Ժընեւի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւններուն հետեւանքով կործանման դատապարտուած են: Այս կացութիւնը նկատի առնելով է որ համայնավարները պէտք է պայքարին կառավարութեան դէմ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Գրեց՝ ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Բ.

Դաւիթ Հայոց արքայորդիին՝ Աշոտ Երկաթի ծառաներէն էր. Եուսուֆ պետի տարաւ զայն եւ անոր բարձր հասակն ու լայնալինդ թիկունքը տեսնելով՝ յանձնեց Գագիկ իշխանին: Գագիկ իր զինուորներու շարքին անցուց զայն, եւ խոստացաւ մեծ շնորհներու արժանացնել, եթէ մոռնար Սմբատ թագաւորը ու հաւատարմութեամբ ծառայեր իրեն: Կապոյտ բերդը պաշարելով՝ ան Դաւիթը զինեց իր օրինաւոր թագաւորին դէմ:

Դաւիթ ամէն կերպով կ'աշխատէր փախուստ տալ Գագիկի քովէն, բայց յարմար առիթ մը չէր գտներ. իսկ երբ սկսաւ Կապոյտ բերդի պաշարումը, Դաւիթի համար աւելի հեշտ դարձաւ փախուստը: Ան ծանօթ էր բերդին ամէն ծակ ու ծուկին եւ անկէ ներս մտնելը ամէնէն դիւրին բանն էր իրեն համար:

Երեք փախստականները կը յառաջանային, միշտ բարձրանալով դէպի վեր, ուր ցցուած էր անմատչելի Կապոյտ բերդը: Հոն էր իր նախկին, իր բուն տէրը, զոր այնքան կարօտցած էր հիմա: Կը քալէին միշտ, մագլցելով քարերն ի վեր, ճզմելով թուփերն ու մացառները, որոնք կը պատռէին իրենց հագուստները ու կ'արիւնոտէին երեսները. բայց հոգնութիւն չէր մնար, քանի կը մօտենային պարիսպներուն, այնքան Դաւիթի սիրտը աւելի արագ կը տրոփէր, այնքան աւելի կը սկսէր ան յուզուիլ եւ շփոթիլ:

Ի՞նչ կը մտածէր ան, որ Գագիկ իշխանի խոստումները թողած, ազատ կեանքը մէկ կողմ ձգած, կուգար պաշարուելու եւ իր կեանքը զոհելու նախկին տիրոջը համար: Չէ՞ որ ան կրնար Գագիկի զինուորներուն հետ միասին կռուիլ, քաջութիւններ ընել, բարիքներ վայելել եւ ապա, պատերազմը վերջանալուն, քաշուիլ մէկ կողմ եւ ապրիլ հանգիստ եւ խաղաղ: Բայց արդարութեան եւ ազնուութեան դրօշակը աւելի վառ կերպով կը փայլէր անոր մտքին առջեւ, քան թէ այն հանգիստ կեանքը, զոր ձեռք պիտի բերէր դաւաճանութեամբ ու մատնութեամբ:

Յոգնած կանգ առաւ Դաւիթ սեպացած ժայռի մը տակ եւ նայեցաւ դէպի ցած, հոն ուր կը տարածուէր Եուսուֆի բանակը. ապա ուշադրութիւնը դարձուց հեռուն, այնտեղ՝ ուր լեռները շարք շարք կը բարձրանային իրարու ետեւ: Հեռուն՝ արեւելեան հորիզոնին վրայ կ'երեւար տեսակ մը աղօտ լուսաւորութիւն. կամաց կամաց կը բացուէր արշալոյսը:

Հրաշալի էր տեսարանը: Սակայն ժամանակը կարճ էր, պէտք էր աճապարել. Եուսուֆի հրոսակները վայրի գազաններու պէս կը թափուէին արդէն բերդի պարիսպներուն տակ:

Մեր փախստականները զգուշութեամբ կ'անցնէին մացառներուն մէջէն, եւ իրենց ետեւէն կը ծածկէին, կ'ոչնչացնէին ամէն հետք: Վերջապէս կանգ առին պարիսպին տակ, հոն՝ ուր ահագին ժայռի կտոր մը դուրս էր ցցած իր ահաւոր ժանիքը: Ակնթարթի մը մէջ Դաւիթ վեր մագլցեցաւ ժայռէն. իրեն հետեւեցան իր ընկերները. պահ մը սկսան քալել ժայռին վրայէն, մինչեւ որ կըրկին մտան մացառներուն մէջ: Անոնց ոտքերուն տակ կը տարածուէր ահռելի անդունդը. փոքրիկ անզգուշութիւն մը եւ կը գլորէին վար, դէպի անդունդ:

— Վերջապէս, ըսաւ Դաւիթ եւ փորի վրայ սողալով մտաւ անցքի մը մէջ. միւսներն ալ հետեւեցան իրեն:

Քառորդ ժամ այսպէս յառաջանալէ ետք մութ անցքին մէջ, կեցան ու չորս կողմ նայելով տեսան հայկական զօրքերը կազմ ու պատրաստ՝ թշնամիին դիմադրելու:

— Կեցցէ Հայոց բանակը, գոչեց Դաւիթ եւ սուրը հանելով պատեանէն՝ ճօճեց օդին մէջ:

Կապոյտ բերդն էին արդէն:

Այդ միջոցին՝ արեւի առաջին ճառագայթները սկսած էին ոսկեզօծել բարձր լեռներու կատարները: Հեռուն կը լուէին թմբուկներու ձայները: Եուսուֆի զօրքերը կամաց կամաց կը մօտենային:

Գ.

Սարսափելի մրրիկի մը պէս, որուն առջեւ ամէն ինչ կը դողայ ու կը տապալի, Եուսուֆի զինուորները յարձակեցան Կապոյտ բերդի պարիսպներուն վրայ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Յակոբ եկեղեցիի՝ հոգաբարձութեան, Մուրատեան վարժարանի տնչութեան, Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու Միութեան, Սփիւռք Կոմիտաս երգչախումբին ու Ս. Յակոբ դպրաց դասին նախաձեռնութեամբ՝

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Հայրենիքս Հայրենասիրական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի:

Փարիզի Մայր եկեղեցիին (Notre Dame) մէջ, 23 Մայիս 1948ին կիրակի օրը ժամը ճիշդ 9.15ին:

Կը հրաւիրուին ազգային ու հասարակական միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի կողմէ Հ. Հանրապետութեան երեսնամեակի առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11՝ Salle Galmanի մէջ, Առնուվիլի կայարանին դիմաց: Կը խօսին ընկերներ՝

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Մարի Կաւալըեց, Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Յ. Մինասեան:

Ճոխ պիւֆէ եւ ընտիր նուագախումբ:

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 2ին:

ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

(Ե. ԱՐԵԼԵԱՆ)

Կը ներկայացուի Դերասան Տէվրիշեանի կողմէ, Յունիս 7ին Սալ տ'Իէնայի մէջ:

Կը մասնակցին ծանօթ արուեստագէտներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— «Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն Փարիզահայութեան որ կիրակի 30 Մայիս, յաւարտ պատարագի, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918 թ. Պատուոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք Սարդարապատի, Բաշ-Ապարանի, Ղարաքիլիսէի, եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ, մեր հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են ներկայ լինել անխտիր կերպով բոլոր հայրենակիցները, ի նկատի ունենալով որ մասնաւոր հրաւէրներ ուղարկուած չեն»:

ԼԱ ԹԱԼՈՒՏԻԷՐ (Լուառ) Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Պալօեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Պ. Կարապետ եւ ընկեր Վարդան Խրիմեաններու (Սէնթ Էթիէն) իրենց սիրեցեալ տիկնոջ եւ հարսին՝ տարաբախտ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՍԹԵՐ ՎԱՆԼԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՆԼԵԱՆ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԼԵԱՆի մահուան առթիւ: Եւ 1000 Ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՕՀԱՆԵԱՆ, Պ. Ժիրայր Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Դանիէլեան եւ բոլոր ազգականները շնորհակալութեամբ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱՊՕ ՏԸ ՖԷՕՐԻ ՄԷՋ:

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ եւ Ճ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Անկախութեան 30ամեակի առթիւ տեղի կ'ունենայ Մայիս 29ին, շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Գատէի սրահը, նախկին Petit Journal:

Կը նախագահէ՝ ը կեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԵՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, արտասանութիւն՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ: Կենդանի պատկեր (Օրերուն օրը), միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի:

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 100 ֆրանք:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիփալի մէջ: Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 կիրակի օրը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

^

ԻՍԻ.— Յունիս 6ին:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ:

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս:

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները:

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis

Մաս աւորապէս պատրաստուած զոյգ տեքոռներու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆի

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը Փարիզահայ ապագայ կեանքէ: Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն դերասանները:

Տոմսերը ապահովեցէք հետեւեալ հասցէներէն՝ Հրաչեան 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 22ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Salons de l'Hôtel du Forcy, շքեղ սրահին մէջ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, նիւթ՝ «Ա. Ահարոնեան, կեանքը եւ գործը»:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուան, ժամը ճիշդ 9ին Խրիմեան սրահը:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցին մէջ, 6 rue de la Brosse:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի մասնաճիւղերու ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes, Salle F.:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Մայիս 23ին, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, մեթրօ Քատէ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն անպայման ներկայ ըլլալ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Համա - Խորբերդցիական միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 30 Մայիս 1948, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին: Սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ Փարիզի եւ բոլոր շրջաններու Նոր Սերունդականներ իր կազմակերպած Surprise partyին որ տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի ժամը 3ին Salle Garocau, 99 Ave. de la Libération, Bourg la Reine:

Փոխադրութեան միջոց.— Métro Porte d'Orléans Autobus 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet:

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 12 ՔՈՅՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ, նախաձեռնութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻ, Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ԸՆԿ. Ճ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ:

ՖԻՆԱԼ՝ ժամը 6ին կը մրցին ախոյեան խումբերը որոնք պիտի ստանան մասնաւոր պատուանշաններ, իսկ օրուան ախոյեանը կը ստանայ Եղբայրութեան բաժակը:

Օրուան թագուհին պիտի ընտրուի նոյն օրը տեղւոյն վրայ:

Շրջաններէն եկող հայրենակիցները ճաշերնին կրնան միասին բերել: Գէտք եղած հանգիստը ապահովուած է: Իսկ Նոր Սերունդի խումբերուն համար պարտաւորիչ է այս պարագան:

ԾԱՆՕԹ.— Խաղէն վերջ բոլոր փափաքողները կրնան Սէն Լու, Կրան Բէն բարձրանալ, ուր տեղի պիտի ունենան հայկական եւ եւրոպական պարեր, Սէ Լուի նուագախումբի մասնակցութեամբ:

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ Նոր Սերունդի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 17 Յունիս: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Եփրեմ Այտընեան պարսկահայ, Սէվրի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներէն որ՝ երեք ամիս առաջ Լիոնի շրջանը կը գտնուէր: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Tchalikian, 15 rue Tronchet, Paris (8):

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Եուսուֆեան կը փնտռէ Օրտուցի Յովհաննէս Գույումճեանը, հօրը անունը Նշան, մօրը անունը Նուարդ, քոյրը Ազնիւ Նազարէթեան ը Ամերիկա կը գտնուի, երկրորդ քոյր մը Գոհարիկ Շիրոեան, նոյնպէս Ամերիկա: Որմէ լուր առնուած է Փարիզէն 1930ին երբ 17 տարեկան էր: Տեղեկացնել Chaussures Youssoufian, 2 rue Louis Astouin, Marseille:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 23 MAI 1948 Կիրակի 23 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5348-Նոր շրջան թիւ 257 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսական դահլիճը նոր տագնապ մը կ'անցնէ։ Մեծամասնութեան կառավարութիւնը, որուն անդամները բաղկացած են ընկերվարականներէն, Հանրապետական Ժողովրդական Շարժումէ (Էմ Էռ Փէ), արմատական ընկերվարականներէ եւ Դիմադրութեան Դեմոկրատ Ընկերվարական Միութենէն (Փլեվէնի կուսակցութիւն), այս տարուայ սկիզբէն ի վեր, Շումանի վարչապետութեան տակ եւ «Երրորդ Ուժ» անունով, կրցած էր բաւական գոհացուցիչ կերպով, եւ առանց չնչին տարակարծութիւններու, վարել երկրին գործերը ։

Սակայն, ահա յանկարծ որոշապէս յայտնի չէ թէ ի՛նչ դրդումով եւ ի՛նչ ազդեցութիւններու բերմամբ կարծիքի տարբերութիւններ երեւան եկան վերջին օրերս, բազմաթիւ խնդիրներու — վերաբերմամբ.— Քաղաքապետական եւ Հանրապետական Խորհուրդի ընտրութիւններ, աւելորդ պաշտօնեաներու արձակում, վարձակալութեան նոր օրէնք, Իսրայէլի պետութեան ճանաչում, եւն.։

Այս խնդիրներուն ամէնէն կարեւորը ընտրութեանց հարցն է, գոնէ այս տեսակէտով որ անոնց արդիւնքէնկախում պիտի ունենայ մեծամասնութիւնը կազմող կուսակցութեանց յարաբերական ուժը առաջիկային կազմուելիք դահլիճին մէջ ։

Այժմ գործադրութեան մէջ եղող ընտրական օրէնքին համաձայն, հարկ է որ քաղաքապետական ընտրութիւններ տեղի ունենան առաջիկայ Հոկտեմբերին։ Կառավարական կուսակցութիւններէն ոմանք, եւ մասնաւորաբար Ընկերվարականները, վախնալով որ պէտք եղած յաջողութիւնը չեն ունենար եւ կը կորսնցնեն բազմաթիւ աթոռներ, ամէն ջանք կը թափեն ընտրութիւնները յետաձգելու համար մինչեւ 1951։ Եւ իբրեւ պատճառաբանութիւն այս տեսակէտին, կ'ըսեն թէ՝ քաղաքապետական ժողովներու վեցամեայ շրջանը այդ թուականին կը լրանայ միայն եւ, հետեւաբար, հարկ չկայ ժամանակէ ընտրութեանց ձեռնարկել ներկայ տարւոյ մէջ ։

Ազգային Ժողովին ներքին յանձնաժողովը այս իմաստով որոշում մը տուաւ անցեալ օր, ընդունելով ընտրութիւնները յետաձգելու առաջարկը 21 ձայնով (Ընկերվարականը Համայնավար եւ Հանր. Ժողովրդ. Շարժում) 4ի դէմ (Ձախերու Համախմբում)։ Ճիշդ է որ Հանր. Ժողով. Շարժումի կուսակցութիւնը երէկ յայտարարեց թէ՝ տրուած որոշումը, իր ըմբռնումով, իրաւագիտական բնոյթ կը կրէ լոկ, եւ թէ՝ ինք համամիտ է որ ընտրութիւնները կատարուին Հոկտեմբերին, Սահմանադրութեան նախատեսուած ձեւով ։ Բայց, սաով հարցը վերջ գտած չեղաւ, եւ Խորհրդարանի շրջանակներուն մէջ տիրող յուզումը կը շարունակուի ։

Անշուշտ, թէ քաղաքապետական եւ թէ Հանրապետական Խորհուրդի ընտրութեանց մասին վերջնական որոշում մը տալ Ազգային Ժողովին կ'իյնայ որ պարտաւոր չէ ընդունելու իր ներքին յանձնաժողովին տուած որոշումը։ Բայց, որպէսզի կարելի ըլլայ ճախորդ կերպով առնուած այս քայլին առաջ բերելիք հետեւանքներէն խուսափիլ, հարկ է իրաւախոհական կարգադրութիւն մը ընել ։

Այսպիսի իրաւախոհութիւն մը անկարելի չէ ընկերվարական եւ Էմ Էռ Փէի կուսակցութեանց միջեւ. բայց, անհաւանական է որ Ձախերու Համախմբումը, որմէ կախում ունի մեծ չափով դահլիճին կայունութիւնը, որեւէ զիջում ընէ ։

Այսօր, Շումանի դղեակին մէջ գումարուող Նախարարաց խորհուրդը պիտի քննէ ընտրութեանց խնդիրը, ինչպէս նաեւ միւս ոչ նուազ կարեւոր հարցերը, եւ անոր տալիք որոշումներէն վերջ յայտնի պիտի ըլլայ թէ՝ ի՛նչ ձեւով անխախտ պիտի պահուի Խորհրդարանի ներկայ մեծամասնութիւնը ։

Արդի պայմաններուն մէջ, կառավարական տագնապ մը ամենայոռի հետեւանքներ կրնայ ունենալ երկրին ընդհանուր կացութեան համար։ Եթէ ներկայ դահլիճը իյնայ, ի՛նչ տեսակ մեծամասնութեամբ մը կարելի պիտի ըլլայ կազմել նորը։ Վախ չկա՞յ որ Տը Կոլի կուսակցութիւնը եւ համայնավարները ապարէզ իջնելու փորձ ընեն, օգտուելով դահլիճին դժուարութիւններէն։ Այս վտանգին դիմագրաւելու նպատակով եւ շահագործելու համար զայն, համայնավարները հիմակուընէ իսկ կը թելադրեն կազմել դեմոկրատիկ կառավարութիւն մը, իրենց մասնակցութեամբ ։

Ցաւալի է որ այնքան դժնդակ փորձերէ ետք, մեծամասնական կուսակցութիւններ կը շարունակեն առաջնութիւն տալ «քաղաքական» հարցերուն, երկրորդական գծի վրայ դնելով տնտեսական խնդիրները, որոնց լուծումէն միայն կախում ունի, սակայն, երկրին ապահովութիւնն ու ընկերային անդորրութիւնը ։

ՀԵՐՄԷՍ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Երուսաղէմի հին թաղամասին մէջ գտնուող «Ողբի Պատը», որ Հրեաներուն ամէնէն աւելի յարգած սրբարաններէն մէկն է, երէկ գրաւուեցաւ Արաբ Լեգէոնի զինուորներու կողմէ։ Իրենց յառաջխաղացութեան միջոցին, Արաբները ուժանակ եր արձակեցին ամէն կողմ, այս պատճառով, Պատը վնասուեցաւ, եւ Հակամայի եւ Իրկունի կողմէ, իրենց ինքնապաշտպանութեան համար պատրաստած գետնափոր ճամբաներուն անցքերը խցուեցան։ Կռիւները այնքան բուռն եղած են որ Հրեայ թաղը հիմա աւերակի կոյտ մը դարձած է ։

Արաբ անկանոն զինուորները, իրենց ետին ունենալով Արաբական Լեգէոնը, մտան Թիֆրէթի սինակոկը, հակառակ Հրեաներու բուռն դիմադրութեան։ Գետնափոր ճամբաներուն մէջ պահուըտած Հրեաները ստիպուեցան նահանջել։ Արաբ հրետանին սկսաւ քանդել սինակոկը։ Հակառակ բազմաթիւ անդամներ կրկնուած աղաչարութեանց, Երրայական համալսարանին մէջ գտնուող Հրեայ դիմադրական ուժերը շարունակած են կրակել Արաբական Լեգէոնը, որ, այս պատճառով, հարկադրուեցաւ թնդանօթներ արձակել շէնքին վրայ ։

★ Եգիպտական օդանաւերը երէկ հինգ անգամ թռիչքներ կատարեցին Թէլ Ավիվի վրայ եւ քաղաքին շատ մը թաղերուն վրայ ռումբեր արձակեցին ։

Գահիրէէն կը հաղորդեն թէ եգիպտական գունդերը գրաւած են Հեբրոնը, եւ թէ՝ առաջապահ գումարտակներ Բեթլեհեմի առջեւ հասած են ։

★ Երուսաղէմի մէջ տեղի ունեցող կատաղի կռիւներուն միջոցին, հրեայ օդանաւերը առաջին անգամ ըլլալով երեւցան քաղաքին վրայ, եւ շրջակայ գիւղի մը վրայ ռումբեր արձակեցին։

Սուրիական հրետանին եւ օդանաւերն ալ իրենց կողմէ քանդեցին Տագանիա Ա. եւ Տագանիա Բ. երկու հրեայ գաղթակայանները, եւ սկսան աւերել ուրիշ երեք գաղթակայաններ ։

Հակամա ալ իր կողմէ զեկոյց մը հրատարակեց, ուր յայտնի կ'ըլլայ թէ՝ Հրեաները Տիբերիա լճին եզերքը գտնուող Սամախ քաղաքը մտած, եւ գրաւած են մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ ։

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ ԵՒ ՇՈՒՔՐԻ ՀԱՇՏՈՒԱԾ

Արաբական Լիկայի կողմէ հրատարակուած զեկոյցի մը նայելով, Ապտուլլահ Թագաւորի եւ Սուրիոյ Նախագահ Շիւքրի Քուաթլիի միջեւ տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը փարատած է ամբողջովին, շնորհիւ այն պատմական հանդիպումին՝ զոր Անդրյորդանանի Թագաւորը եւ Սուրիոյ Նախագահը ունեցած են երէկ, Սուրիոյ եւ Անդրյորդանանի սահմանին մօտ գտնուող վայրի մը մէջ ։

★ Թրումըն հրաւիրած է Իսրայէլի Պետութեան ժամանակաւոր նախագահ Վայցմանը, որ առաջիկայ երեքշաբթի Ուաշինկթըն երթայ, տեսակցելու համար իրեն հետ Սպիտակ Տան մէջ։

★ Բրիտանական ոստիկանութիւնը կ'ըսէ — կածի որ Անգլիայէն օդանաւեր գաղտնօրէն կը պատրաստուին Պաղեստին մեկնիլ, օգնելու համար Հրեաներուն։ Ուստի, կառավարութիւնը հրամայած է որ ոչ մէկ օդանաւ թողու Անգլիան, առանց արտօնութեան։ Սակայն, կարգ մը երկիրներու կողմէ — ինչպէս Իրաք — սակէ առաջ տրուած ապսպրանքները պիտի գործադրուին, եւ, հետեւաբար, անոնց հաշւոյն շինուած օդանաւերը պիտի կրնան մեկնիլ Անգլիայէ ։

Հինգերը կը կազմակերպեն իրենց պաշտպանութիւնը

Անգլիական լաւատեղեակ աղբիւրէ առնուած լուրերու նայելով, մօտերս համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող հինգ պետութեանց միջեւ (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Պէնէլիւքս), ինքնապաշտպանութեան հասարակաց ծրագիր մը պատրաստելու մասին։ Սակայն, որոշուած չէ տակաւին թէ՝ որո՞ւ պիտի յանձնուի հինգ երկիրներու միացեալ բանակներուն գերագոյն հրամանատարութիւնը ։

Հինգ պետութեանց պատերազմական նախարարներու կողմէ անցեալ ամսու կազմուած զինուորական մնայուն կոմիտէն ամէն շաբթու կանոնաւորապէս նիստեր գումարած է, որոնց ընթացքին կատարուած զինուորական կարգադրութիւնները գաղտնի պահուած են։ Կը կարծուի սակայն թէ՝ կոմիտէին աշխատութիւնները այն աստիճան առաջ տարուած են որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու ծերակոյտին արտաքին յանձնաժողովը միաձայնութեամբ որոշեց արտօնել ամերիկեան կառավարութեան որ, եթէ հարկ տեսնէ, մասնակցի արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն միջեւ կնքուելիք դաշնակցութեան մը ։

Համաձայնութիւն Գերմանիոյ մասին ?

Միաց. Նահանգներու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պէնէլիւքսի միջեւ Գերմանիոյ մասին Լոնտոնի մէջ կատարուող խորհրդակցութիւնները լրանալու մօտ են։ Կը կարծուի թէ հետեւեալ գլխաւոր կէտերուն մասին համաձայնութիւն գոյացած է արդէն.—

Ռուրի երկրամասին վրայ հաստատուելիք հակակշիռը գործ դնելու պաշտօն ունեցող միջազ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ ՉԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՐ ՄԱԿԻ ՀԱՐՑԱՐԱՆԻՆ

Արաբ պետութիւններէն Անդրյորդանան է միայն որ չարդ պատասխանած է ՄԱԿի այս պետութիւններուն ուղղած հարցարանին։ Ապտուլլահ Թագաւոր այս հարցարանին շօշափած խնդիրներէն ոչ մէկուն ակնարկութիւն կ'ընէ. կը յայտնէ միայն որ հարկ չի տեսներ անոր պատասխանելու։ Ընդհակառակը, կը մեղադրէ որ Միաց. Նահանգները ճանչցած են Իսրայէլի Պետութիւնը, անոր հռչակուելէն քանի մը վայրկեան վերջը, մինչդեռ երկու տարի անցնելէ ետք, նոյն այդ Միաց. Նահանգները դեռ ճանչցած չեն Անդրյորդանանի պետութիւնը ։

Ամերիկեան «Մէրին Քէրփ» շոգենաւը որ Պաղեստին կ'երթար, Պէյրութի նաւահանգիստէն անցած ատեն, խուզարկուեցաւ Լիբանանի ոստիկանութեան կողմէ։ Հրեայ կարծուած 69 ճամբորդներ, որոնց 41ը ամերիկեան հպատակ, բռնի դուրս հանուած են շոգենաւէն եւ արգելափակուած՝ համախմբումի կայաններու մէջ ։

Միաց. Նահանգներու Պէյրութի ներկայացուցիչը խստիւ բողոքած է Լիբանանի կառավարութեան այս ընթացքին դէմ։ Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ, իր կողմէ, զեկոյց մը հրատարակած է, որով կը բողոքէ Լիբանանի այս վարմունքին դէմ, զոր բռնաբարութիւն մը կը նկատէ միջազգային իրաւագիտութեան կանոններուն ։

ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Պերնադոտ Կոմսը, որ Շուէտի Թագաւորին եղբօրորդին է, ընդունած է ՄԱԿի կողմէ իրեն առաջարկուած միջնորդի պաշտօնը։ Պայման դրած է միայն որ ազատօրէն գործէ, եւ կապուած չըլլայ Ապահով. Խորհուրդին կողմէ հաւանօրէն տրուելիք որոշումներուն։ Պիտի ստանայ տարեկան 26.000 անգլ. ոսկի թոշակ, բացի ծախքերու համար իրեն յատկացուելիք յաւելուածական գումարներէն ։

Միջնորդի մը անուանումը բաւական չէ, սակայն, Պաղեստինի մէջ զինադուլ կնքելու համար։ Թշնամութիւնները այնքան առաջ գացած են որ համաձայնութեան եզր մը գտնելու հաւանականութիւնները շատ չնչին են։ Երուսաղէմի օտար հիւպատոսներէն կազմուած զինադուլի յանձնաժողովը իր ՄԱԿի ղրկած առաջին տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ թէ՝ անկարելի է արգելք ըլլալ Պաղեստինի դրացի Արաբ պետութիւններուն որ չգրաւեն այս երկրի արաբական մասերը ։ «Միւս կողմէ, հրէական մասերուն վրայ կատարուած յարձակումները արգիլելու կամ սահմանափակելու համար գործադրելի միակ միջոցն է՝ արաբ պետութեանց վրայ բանեցնել դիւանագիտական կամ զինուորական ուժով ճնշում մը»,— կ'ըսէ վերոյիշեալ տեղեկագիրը ։

★ Անգլիական բանակին պատկանող երկու նշանաւոր օդանաւորդներ, Ճորճ Պոյրլինկ եւ Լիոնըրտ Քոհէն, Հռոմի մէջ մեռան, զոհ ըլլալով օդանաւային արկածի մը։ Այս օդանաւորդները Անգլիայէն մեկնած էին, Պաղեստին երթալու եւ հոն կռուելու համար Հականայի գունդերու կողքին ։

ԱԼԵՄՏԱՂԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բացիմեռա։ Անով ծանօթացանք եւ սիրեցինք այս կաթողիկէն, երբ չէինք տեսած դեռ տակաւին, ոչ ալ կարդացած՝ տեղակատուութիւնը Լեռը գարրուն Փարիզ այցելած հայ վարդապետին (Pierre Martyr?)։ Հինկոյին այդ վէպը վէպ էր, անհամապատասխան իրականութեան, բայց ան կը մօտենար այդ օրերու մեր ներքին իրականութեան։ Մեր ազգային ոգին, Արեւելքի արեւին տակ, շամբային մէջ էր, կը փափկէր արգաւ՝ յորդի մը չէտոյով խոկ։ Զգայնութիւն տառապած ցեղի, սէր՝ բարութեան, գեղեցկութեան եւ ազատութեան, անհամեմատ հաւատք՝ մարդկային արդարութեան եւ լոյս ...

Ցիչելով այս բոլորը, կշռելով մեր պատմութեան արցունքին մէջ պահուած գեղեցիկ էջ մէրաքրտան, մեր գրիչը կը սահի դէպի չարը, որ անտեսուած է միշտ մեր հայրերէն ։ որոնք, խռովքով հանդերձ Մասիսի դեւերէն եւ չար ոգիներէն, տալէ վերջ շղթայուած Արտաւազդի հոյակապ առասպելը, տառապելով, խարուելով ու մշտնջենական հալածանքներու ենթարկուելով հանդերձ, ունեցած են միշտ հաւատաւոր նայուածք մը, անհրաժեշտ անշուշտ ապրելու համար, բայց սխալ, վնասակար նաեւ, երբ դոյութիւն մը քաշկռտելէ աւելի բան մը կը պահանջէինք։ Մեր գրիչը կը սահի դէպի չարը, որովհետեւ տարբեր, կարմիր փոփոխ մըն է որ կը տեսնենք այսօր ...

Սուրբերու, Թագաւորներու, առաքեալներու, մարտիրոսներու եւ հրեշտակներու արձաններէն առաջ, աչքի կը զարնեն այսօր անհամար ու այլանդակ մղձաւանջները բարութեան այս տաճարին։ Օտար դրօսաշրջիկները աւելի հետաքրքրական ու ըմբռնելի կը գտնեն զանոնք՝ երեւակայական այդ հրէշներն ու մարդակերպ անասունները։ Աւոնք՝ Թառած՝ աշտարակներուն ու պատշգամներուն եզերքը, կեցած՝ ամենաբարձր քարերուն ծայրը, կը նային, կը խոկան, կը դառնացնեն ու կը հայհոյեն։ Կը յայտնուին քարէ ժանեակներու ետեւէն, կը թափառին, կը կախուին անդունդին ի վար, սպառնալով վերջին դատաստանին։

Ահա իմաստութիւն մը, չարը ի սպաս բարութեան։ Ան ներկայ է ազդելու համար իր վիժած կամ որձեւէգ երեւոյթով հոգիներուն վրայ, իր բազմաթիւ իմաստներէն մէկն ալ ըլլալով տալ պատկերը չար ու վիժած հոգիներուն՝ յօգուտ անոնց բարձրացման։ Սատանան ներկայ է միշտ սուրբին քով։ Կայ միշտ մղելիք պայքար մը։ Կայ միշտ կասկածելի բան մը։ Շատեր բարութեան կը հասնին չարութեան այս ճամբով, թէեւ շատեր չարութեան մէջ կը խրին բարութեան ճամբով։ Արեւն եւ լացի, մեղքի եւ քաւութեան պատմութիւն մըն է ամբողջ հին կտակարանը։ Սրբազան արարողութիւններ իսկ կը պահանջեն զոհի մը արիւնը։ Արիւն, լաց եւ վայրագութիւն՝ որոնց կը յաջորդէ բարութիւնն ու ներողամտութիւնը Նոր կտակարանին, որ իր արմատները կ՚առնէ հինէն։ Վայրագութիւն՝ սկսեալ Եռհաւայէն, մարգարէներէ որ եղած են բարի եւ գլուխներ վար առնող, քանդիչ եւ բարեգործ, դաժան եւ գթառատ, ճշմարիտ եւ զանգուածները աւերող բռնակալներ։ Եւ այսպէս մարդկային ամբողջ պատմութիւնը։ Կերտումներ եւ քանդումներ, պատերազմներ, կռիւներ կրօններու միջեւ, մանէ մանք, կրօնաւորէ կրօնաւոր նոյնիսկ, ազատութեան խոստումներ եւ բռնակալ տիրապետութիւններ, հաւատաքննութիւններ, հրկիզումներ եւ սրբացումներ, սովեր եւ չուայլ մսխումներ։ Բարութիւնն է մեծ ջին խօսքը ամենուն։ Վանմունքն ալ նաեւ։ Բայց այդ բառերը կուգան յաճախ ամէն կարգի յաղեցումներէ վերջ, ծերութեան սեմին, երբ ամէն ինչ ունայնութիւն կը թուի արդէն։ Այդպէս՝ «ունայնութիւն ունայնութեանց» ըսողը, Սողոմոն իմաստունը, ապրելէ յետոյ կեանքին բոլոր վայելքները։ Այդ բառերը ամբողջ կեանք մը տեւող ու չիրագործուող կարօտալին երազներ ու ձգտումներ են երբեմն նաեւ, միշտ չարէն խեթանուած, իրապէս բարութեամբ միայն ապրիլ ուզող ընկճուած մարդոց բերնին մէջ, այնքան սրտառուչ մերթ, իրենց վախով, զգուշութեամբ ու կեղծ ժպիտով, իրենց կծկուած հոգիով, ակամայ չարութեամբ ...

Կը սիրեմ քրիստոնէութեան այս երկուութիւնը, մարդկային ճշմարտութիւնը արտայայտող պիտակցութիւնը չարին եւ բարիին, թէեւ այդ պիտակցութիւնը կուգայ Զրադաշտէն կամ Հնդկաստանէն, ուր կը տեսնենք նոյնպէս մղձաւանջային կերպարանքներ։ Հրէշներ, բեհեզեզերուններ, բռնիարներ, աժդահաներ, հիթիրաններ, ճիւաղներ՝ որ կը ծիծաղին, կը ծաղրեն, կը խնդան կամ կը թռնեն։ Բանակ մըն են անոնք Նոթր Տամի վրայ։ Սահմռկեցուցիչ եղջերուաքաղներ։ Սեւցած, կրծուած ու ծակծկած։ Կը պակսի մէկուն կտուցին ծայրը, միւսին քիթին կէսը։ Ճաթած է մէկուն խպիպը։ Արեւն իսկ ճիպռ մը կը դառնայ ոմանց գիշատիչ աչքերուն մէջ։ Կան որ կորսնցուցած են իրենց ճիրանը կամ պոչը։ Կանանչ մամուռ մը կայ ոմանց երախին մէջ ուրկէ վար կը հոսի անձրեւին ջուրը, թռչունի մը ծիրտը ուրիշի մը շրթներուն վրայ որոնք բացուած են արձակելու համար քարացող աղաղակ մը։ Արտառոց բազմութիւն, դեւերու եւ խպլիկներու, թեւաւոր ու չնական, կապկային, խենէշ ու վայրագ՝ բոլորն ալ ծնունդ զահանդական երազի մը։ Հոյակապ պատկեր՝ առասպելներու աշխարհէն եկած, դարերու ցաւով ու վախով յղացուած, ափրիկեան վհուկներու դիմակներով էակներու, որ կը յիշեցնեն նաեւ մեր միջնադարեան ու յարալէզները։

Անասնական է ոչ միայն իր մարմինը այլեւ հոգին՝ իր զանազան ախտերով, որոնք ներկայացուած են զանազան անասուններով օձ, գայլ, աղուէս, վարազ, եւն., բոլորն ալ չար ու վնասակար։ Աղամին ու զառնուկն են միայն որ կ՚արժանանան սրբութեան, կը ներկայացնեն բացառիկ առաքինութիւնները մարդու։ Թէեւ գիտենք թէ աղաւնիները գիշեր կ՚արիւնեն երբ կը կռուին իրարու հետ եւ գառնուկ մը չենք տեսեր միլիոն եւ միլիոն մարդոց մէջ։ Եկեղեցին կը պախարակէ անասունները եւ եղբայր կը յառաջարկէ զանոնք մեզի։ Ինչ հակասութիւն։ Մեր ուղեղը կը մատնուի այն ատեն անբացատրելի ցնորքի մը։ Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ գոռոզ, գիշատիչ նկատուած արծիւը կը ներկայացնէ Թագաւորութիւնները։ Առիւծը նոյնպէս, վիշապը դրօշներուն։ Կեանքը կը դառնայ այն ատեն առ հեթեթ ու մղձաւանջային մեր աչքերուն դէմ որոնք չեն կրնար զանազանել բարին չարէն։ Բայց այդ է կեանքը, որ բարիին կը ձգտի ...

Այս բոլորը կ՚անցնին ձեր մտքէն, նաեւ երբ կը դիտէք վարէն հոյակապ, զանգուածային այս կաթողիկէն, կոթիկ, բայց ռոման նոյնպէս։ Ճակատ մը սակայն որ՝ բաժնուած՝ հորիզոնական գիծերով, դասական, հաւասարակշռեալ ու վիթխարի ու պարզ՝ բաղդատմամբ միւս եկեղեցիներուն, կուտայ չափին ու տրամաբանութեան գաղափարը, ուր կշռուած են չուքերն ու լոյսերն իսկ։ Միայն իր երեք դռներէն մէկն է որ կը խախտէ գիծերուն այդ ներդաշնակութիւնը։ Ասիկա կը կրէ վրան սրածայր եռանկիւն մը որ կը յիշեցնէ մեր եկեղեցին, մինչ միւս երկու դռները կը գծեն հաւկթաձեւ կամարներ։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Սրբալոյս Միւռոնի օրհնութեան առթիւ

(1948 ՄԱՅԻՍ 16 ԿԻՐԱԿԻ)

ԽՄԲ. Նախորդ թիւով կը հրատարակէինք Կիլիկիոյ կաթողիկոսական շրջաբերականը իբրեւ վաւերագիր մեր եկեղեցւոյ ամէնէն ինքնայատուկ արարողութեան մասին։—

Սրբալոյս Միւռոնի Օրհնութիւնը Հայ եկեղեցւոյ հաղուադէպ ու մեծաշուք տօնակատարութիւններէն մէկն է, որ կատարուած է ի Ս. Էջմիածին եւ ի Սիս, եւ այլ Կաթողիկոսանիստ վայրերու մէջ, միշտ չքեղ հանդիսութեամբ եւ հաւատացեալներու ազատաքահախուռն բազմութեամբ։

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռին Անթիլիաս եւ այս գեղածիծաղ ափերը հաստատուելէն յետոյ, առաջին անգամ օրհնուեցաւ Ս. Միւռոնը 1936 Մարտ 29, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Վերափոխման տօնին, Երանաշնորհ Տ. Բաբգէն Աթոռակից կաթողիկոսի ձեռամբ։

Երկրորդ անգամ ըլլալով, Անթիլիասի մէջ Ս. Միւռոնը օրհնուեցաւ 1948 Մայիս 16, Հոգեգալստեան տօնին, ձեռամբ Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Տ. Տ. Գարեգին Ա. Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ կաթողիկոսի։

Ցանոն Վեհափառ Հայրապետի, Հասկի եւ Հայ. օրաթերթերու մէջ յայտարարուեր էինք Միւռոնի օրհնութեան այս թուականը՝ Հայ եկեղեցւոյ բարեպաշտ զաւակներուն, եւ «Հասկ»ի Յունուարի թիւով ալ տուեր՝ ինչ ինչ տեղեկութիւններ Ս. Միւռոնի մասին։

Այժմ պիտի ջանանք ամփոփ կերպով ներկայացնել Ս. Միւռոնի ծագումը եւ իմաստը՝ յարակից ծանօթութիւններով ու բացատրութիւններով՝ ի գիտութիւն մեր հաւատացեալ ժողովրդեան։

Համաձայն Էջմիածնի Մաշտոցին, չարաթներ առաջ, Ս. Միւռոնի նիւթերը, անուշահոտ ծաղիկներ, արմատներ, հոտեր, խնկեղէնք եւ համեմունք, ծեծուելէ եւ մաղուելէ յետոյ կը խառնուին ուզուած քանակութեամբ ընտիր ձէթի, դափնիի մաքուր իւղի եւ անարատ գինիի մէջ. յետոյ մարեմաննօթի (bain marie) մէջ այս նիւթերը կ՚եփուին օրերով, Վարդապետներու եւ Սարկաւագներու միջոցաւ՝ Լուսարարապետի հրահանգներուն համեմատ, այնպէսզի հոտաւէտ այդ նիւթերը իրենց բոյրն ու հոտը փոխանցեն իւղին։ Միւռոնի եփուած նիւթը, ձէթ, դափնիի իւղ, գինի եւ քառասուն տեսակ ծաղիկներ, մա-[illegible] ուին Ս. Միւռոնի խնկական կաթսային մէջ։

Ապա, նշանակելի քանակութեամբ աղնիւ բալասան եւ ծաղկի իւղեր եւս կը խառնուին Միւռոնի նիւթերուն մէջ՝ հոտաւէտելու համար Միւռոնը։

Միւռոնի համար պատրաստուած նիւթը, օրհնութեան թուականէն քառասուն օր առաջ, բուն կաթսային մէջ, կը դրուի Աւագ Խորանի ձախակողմը՝ բեմին վրայ, եւ կը ծածկուի մետաքսահիւս քողերով։

Ամբողջ քառասուն օրեր, երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ, տեղի կ՚ունենան կանոնական աղօթք եւ աւետարանական ընթերցում՝ Միւռոնի նիւթին վրայ։

Հայ քրիստոնէին համար ամէնէն նուիրական եւ խորհրդաւոր սրբութիւնը Ս. Միւռոնն է։ Հետեւաբար, ամէն իր եւ ամէն անձ, որ քրիստոնէական պաշտամունքի հետ կապ ունին, սրբազան բնութիւն ու նկարագիր կը ստանան երբ Ս. Միւռոնի օծումը ունին եւ կամ դրոշմը կը կրեն իրենց վրայ։ Ս. եկեղեցիի եւ սրբոց պատկերներու առջեւ խաչ կը հանենք, որովհետեւ Ս. Միւռոնով սրբագործուած են։ Եկեղեցականին Աջը կը համբուրենք, որովհետեւ Ս. Միւռոնով օծուած է։ Իսկ երբ կը տեսնենք հայ քրիստոնեայ մը, որ անվայել ընթացքի մէջ է, կ՚ըսենք՝ Միւռոնը ճակտէն պակսած է կամ սրբուած։

Միւռոն բառը յունարէն (Mypon) է, եւ կը նշանակէ օծանելիք, իւղ անուշահոտ, բոյսէ հոտոտ հոտաւէտ հեղուկ կամ բուրող հիւթ։

Արեւմտեան եկեղեցին կը գործածէ Քրիսմա (Chrisma) բառը, ֆրանսերէն՝ Sainte Chrême, որ դարձեալ յունարէն է եւ կը նշանակէ օծում։

Գրիգոր Նարեկացի եւ Սարգիս Շնորհալի, խորհրդաբանօրէն կը ստուգաբանեն միւռոն բառը.— «Վասնզի մեռոնս այս օրհնաբանեալ ... ըստ քերթութեան բառի, թարգմանեալ իմանի՝ ինձ մայր. այսինքն՝ առ ի յինքն ձգող զմերս բնութիւն զօրապէս». Յունարէն մի (= ինձ) եւ ռոն (= բխող, հոսող)։ (ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ, 1903, էջ 410, Բաբգէն վրդ.)։

Իսկ Սարգիս Շնորհալի մեռոնը կը խորհրդաւորէ մեռուցիչ բառով, այսինքն՝ «մեռուցիչ ախտից. որով (Ս. միւռոնով) եւ մարդիկ մեռեալք ի մեղաց՝ ի մեծ պատւին ի վեր ելանեն եւ որդիք Աստուծոյ անուանին»։ (Անդ)։

Միւռոնի բուն նիւթը թէեւ ձէթն է ծագումով, սակայն հին ժամանակներէ ի վեր սովորութիւն եղած է բալասան ալ խառնել։

Արեւմտեան եկեղեցին տակաւին հաստատուն կը պահէ ձէթի եւ բալասանի բաղադրութիւնը միւռոն շինելու համար։

Իսկ Արեւելեան եկեղեցիներ, բացի այդ երկու գլխաւոր նիւթերէն, կը գործածեն նաեւ մուշկ, քրքում, կինամոմ, վարդ, խունկ եւայլք։ Հայ եկեղեցւոյ Միւռոնը, բացի ձէթէն ու բալասանէն, կը պարունակէ իր մէջ քառասունէ աւելի հոտաւէտ ծաղիկներ եւ անուշաբոյր արմատներ ու հոտեր։ Այս ձեւով, հայկական Միւռոնը, իր բազմաբուրեան եւ բազմատեսակ ծաղիկներու բաղադրութեամբ, իր պատրաստութեան խորհրդաւորութեամբ եւ իր վեհաշուք ու հրաշալի օրհնութեամբ քրիստոնեայ եկեղեցիներու Միւռոններուն մէջ ամէնէն գերազանցն է եւ խորհրդաւորը։

Ինչպէս յիշուեցաւ վերեւ, Միւռոնի գլխաւոր նիւթը ձէթն է, որ ձիթենիի պտուղէն հանուած իւղն է։ Օծման կամ սրբագործման համար կային ուրիշ շատ մը իւղեր, սակայն նախընտրութիւնը, որ ձէթին տրուած է, պատահականութեան մը արդիւնքը չէ։ Ձիթենին օգտակար եւ խորհրդաւոր ծառ մըն է, ծառ մը մշտադալար, որուն ոստերը հաշտութիւն ու խաղաղութիւն կը խորհրդանշեն։ Հին Ուխտի Նոյեան Աղաւնիին բերած ձիթենիի շիւղը այս իմաստը ունէր։

Ձիթենիի իւղը, շատ հին ժամանակներէ ի վեր, Եբրայեցւոց մէջ կը գործածուէր որպէս օծանելիք, նոյնպէս՝ Արեւելեան միւս ազգերու, Յոյներու եւ Հռովմայեցիներու մէջ։ Տօնական եւ հանդիսաւոր օրերուն կ՚օծէին իրենց դէմքերն ու մարմինը (Ամովս. Զ. 6.), իսկ տրտմութեան պարագային, ի նշան սուգի, կը հրաժարէին օծումէն։

Այս սովորութեանց վերջամնացութիւնները կային եւ Քրիստոսի ժամանակ. սովորութիւն էր հիւրը մեծարելու եւ պատուելու համար գլուխը օծել իւղով, իսկ արտաքոյ կարգի յարգանքի նշան էր ոտքերը օծել թանկագին իւղով.— «Եւ մինչ էր (Յիսուս) ի Բեթանիա ի տան Սիմովնի բորոտի բազմեալ, եկն կին մի որ ունէր շիշ իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ, եւ բեկեալ զշիշն եհեղ ի վերայ գլխոյ նորա (Մարկ. ԺԴ. 3)։

— «Իսկ Մարեմայ առեալ լիտր մի իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ, օծ զոտսն Յիսուսի» (Յովհ. ԺԲ. 3)։

Ձէթի եւ այլ իւղերու որպէս օծանելիք գործածութենէն զատ, նախնական ժամանակներէն օծումը ունէր նաեւ նուիրագործողի եւ սրբագործողի իմաստ։ Ինչպէս առարկաներ եւ անօթներ, նոյնպէս և անձեր ու պաշտօնեաներ, որոնք կոչ-

ուած էին Աստուծոյ պատուիրութեամբ, կ'օծուէին ձիթենիի իւղով՝ սրբազնագործուած մարդոց ձեռքով :

— « Առնուած պատուիրեց Մովսէսին, պատրաստել օծութեան իւղը, անուշահոտ խունկերով, կմախնիի ընտիր ծաղիկներով. անուշ կինամոմով, հիրիկով, խնկեղէգով եւ ձէթի իւղով, եւ հրամայեց օծումի այդ իւղով օծել վկայութեան խորանը, տապանակը եւ բոլոր անօթները... եւ Ահարոնը ու իր որդիները՝ որպէս քահանայ» (Ելք. Լ. 22 — 33) :

Օծումով իշխանութիւն կ'առնէին Իսրայէլի թագաւորները, մարգարէները եւ քահանաները՝ արդարութեամբ եւ օրէնքով կառավարելու եւ հովուելու համար ժողովուրդը :

— « Եւ ասէ Տէր ցՍամուէլ. Արի օծ զԴաւիթ, զի դա է բարի։ Եւ առ Սամուէլ զեղջիւրն իւղոյ, եւ օծ զնա ի մէջ եղբարց իւրոց, եւ խաղաց Հոգի Տեառն ի վերայ Դաւթի» (Ա. Թագ. ԺԶ. 12—13):

Այսպէս, օծման իւղը, ըստ Ս. Գրոց, աստուածային շնորհք տուող եւ նուիրագործող նիւթ մըն է մարդոց եւ իրերու:

Բազմատեսակ նիւթերէ բաղադրուած Հայ Միւռոնը ուրեմն ուղղակի հետեւողութիւն մըն է Ս. Գրոց :

Կար նաեւ սրբավայրի օծումը. Յակոբ Նահապետի օծած քարը Բեթէլի մէջ, առաջին եւ հնագոյն յիշատակութիւններէն է։ Քրիստոնէութիւնը օծումը առաւ ուղղակի Հին Ուխտէն :

Ս. Միւռոնը, ըստ քրիստոնէական եկեղեցւոյ վաղեմի սովորութեան, պէտք է օրհնուի Աւագ հինգշաբթի օր։ Հայ եկեղեցւոյ մէջ սակայն, հաստատուած օր մը չկայ Միւռոնի օրհնութեան համար։ Ընդհանրապէս Զատկէն մինչեւ Հոգեգալուստ կ'օրհնուի : Էջմիածնի Մաշտոցը կ'ըսէ այս մասին.— « Եւ յաւուր Մեծի Հինգշաբաթուջ, եւ կամ յաւուր Պենտեկոստէի (Հոգեգալուստ) եւ կամ յաւուրս ինչ պատշաճաւորս»։ Ինչպէս կ'երեւի, որեւէ հանդիսաւոր ու պատշաճ օր, կարելի է օրհնել Ս. Միւռոնը Հայ Եկեղեցւոյ մէջ :

Վեհափառ Տ. Տ. Գարեգին Ա. կաթողիկոս պիտի օրհնէ Ս. Միւռոնը Հոգեգալուստի տօնին (16 Մայիս 1948), որ Ս. Հոգւոյն գալստեան տօնն է : Երկու հազար տարիներ առաջ, Պենտեկոստէի օրը, Ս. Հոգին իջաւ եւ հանգչեցաւ առաքեալներուն վրայ եւ բոլորը Ս. Հոգիով լեցուեցան։ Առաջիկայ Միւռոնօրհնութեամբ ալ, թող Ս. Հոգւոյն շնորհքը երբ իջնեն եւ հանգչին մեր սիրելի Հայ ժողովրդեան վրայ :

Ս. Միւռոնի օրհնութեան իրաւունքը վերապահուած է միայն կաթողիկոսին, ինչպէս նաեւ Եպիսկոպոսի ձեռնադրութիւն ու օծումը :

Ս. Սահակի անունով (Ե. դար) հասած կանոններու մէջ կ'ըսուի.— «Ցամենայն ամի, զկնի Սրբոյ Զատկին, զիւղ մկրտութեան հարկաւորութեամբ բերցեն առ մեզ քահանայք եւ առեալ ի մէնջ ընկալցին զօրհնութիւն իւղոյն, եւ անձամբ մի օրհնեսցեն ի տունս իւրեանց... վասնզի, ոչ է իշխանութիւն այդ քահանայից, այլ՝ եպիսկոպոսապետաց» (Սոփերք Բ. էջ 92):

Օձնեցի Հայրապետ, Ը. դարուն, կը կանոնադրէ.— «Պարտ եւ արժան է զՍուրբ Միւռոնն Հայրապետին օրհնել»։

Իսկ Սիոն Կաթողիկոս, 788ին, Օձնեցիէն յետոյ, Պարտաւի ժողովին մէջ կ'որոշէ.— «Եպիսկոպոսունք մի իշխեսցեն Մեռոն օրհնել» (Կանոն Ե.):

Սոյն վկայութիւնները ցոյց կուտան թէ ի վաղուց անտի Հայ եկեղեցւոյ մէջ ոչ միայն քահանայից, այլեւ Եպիսկոպոսաց իսկ արգիլուած էր Ս. Միւռոն օրհնելը, որ վերապահուած էր միայն կաթողիկոսին :

Ս. Միւռոնով օծումը կը խորհրդանշէ Ս. Հոգւոյն շնորհքներուն իրագործումը. ատոր համար կ'օծուին մկրտուողը, Քահանան, Եպիսկոպոսը, կաթողիկոսը, եւ էր երբեմն՝ կ'օծուէր նաեւ Հայոց թագաւորը։ Կ'օծուին նաեւ սրբավայրը, Մկրտութեան Աւազանը եւ Սրբոց պատկերները :

Ըստ առաքելական բացատրութեան, Միւռոնի զանազան անուշահոտութիւնները կը խորհրդանշեն հաւատքի եւ կեանքի անուշահոտութիւնը ի Յիսուս Քրիստոս, ինչպէս եւ սիրով ու խաղաղութեամբ համերաշխուած միութիւնն ու եղբայրակցութիւնը՝ Հայ եկեղեցւոյ բոլոր անդամներուն :

Ս. Միւռոնը, Մէկ Կաթսայի մէջ, Լուսաւորչէն սկսած, ժառանգաբար, սերունդէ սերունդ, եկած ու հասած է մեզի, որովհետեւ իմաստուն ու խելացի սովորութեամբ մը, ամէն անգամ որ ՆՈՐ միւռոն կ'օրհնուի, ՀԻՆ միւռոնէն կը խառնուի նորին մէջ, եւ այսպէս, Ս. Լուսաւորչին օրհնած միւռոնին իսկութենէն մաս մը շարունակաբար գոյութիւն ունի Հայ եկեղեցւոյ ներկայ միւռոնին մէջ :

Հայ եկեղեցւոյ բոլոր զաւակները կը դրոշմուին մէկ, այսինքն միեւնոյն միւռոնով աւազանի մկրտութեամբ, եւ միւռոնը կ'ըլլայ հոգեւոր միութեան ու եղբայրակցութեան անքակտելի կապը եւ նուիրական խորհրդանշանը ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան համար :

Մայիս 16ի միւռոնօրհնութիւնը ազգային միութեան, համերաշխութեան, սիրոյ եւ խաղաղութեան առիթ մը թող ըլլայ հայ եկեղեցւոյ բոլոր զաւակներուն համար անխտիր :

ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Հառաջդիմութեան ուղիով

« Հանդիսադիրներու Ընդհ. Միութեան մը պէտքը զգալի է այլեւս։ Նոյնիսկ անյետաձգելի է անոր կազմութիւնը :

Տօները օրէ օր կ'աճին ու կը բազմանան։ Աշխարհական տօներու օրացոյցի մըն ալ կարիք ունինք այսօր :

Հանդիսադիրներու Միութիւնը ոչ միայն պիտի ղեկավարէ տօները այլեւ նոր տօնական օրեր պիտի հայթայթէ Հայոց ազգին համար :

Այս տարի նոր մըն ալ աւելցաւ հայ տօնացանկին վրայ, « Հայ Թատրոնի Երկուհազարամեակ »ի տօնը :

Զարմանալու բան չկայ։ Այո, Հայերս, երկու հազար տարիներ առաջ, թատրոն ունինք եղեր։ Այնպէս գրած են այդ ժամանակի ժամանակագիրները :

Նորին Վեհափառութիւն Թագաւորն Հայոց Արտաւազդ, հիմը դրած է հայ թատրոնին, որպէսզի հայ ժողովուրդը կրթուի եւ հելլէն լեզուին ընտելանայ :

Այդ միջոցին, ներգաղթի կարաւանները ծափահարելու պաշտօնով, Հայաստանէն բացակայած ըլլալով՝ մանրամասնութեանց ծանօթ չեմ :

Եւ սակայն կ'ենթադրեմ։ Այդ էպոխին, Հռոմէն տիկրեթ տրուած պէտք է ըլլայ, որ Հայաստանում սարքուելու է թէատրոն՝ հելլենական կեանքից :

Արդ, ներկայիս Փարիզի հայ Հառաջդիմական - դեմոկրատները կը կազմակերպեն, այդ հելլենաբարբառ թատրոնի երկհազարամեակի հանդիսութիւնը :

Երկու հազար տարի առաջ կ'երեւայ թէ, Արտաւազդ թագաւորն ալ Հառաջդիմական դեմոկրատ խմբակին էր պատկանում ...

Ներփարթումը հելլէն լեզուով ըլլալով, Հայերը անշուշտ, այդ լեզուն սերտել սկսած պէտք է ըլլան թատրոն երթալէ առաջ :

Թէ՝ յատուկ մարմին մը կազմուած պէտք է ըլլայ, դերասանները համերաշխեցնելու համար։

Ինծի մութ կը մնայ թէ տոմսերուն վրայ գիները քանի՞ դրամ նշանակուած էին եւ քանի՞ կը ծախուէին։ Գործացած հասոյթը ո՞վին էր պատկանում :

Անդրադարձ, այն ատենի յանձնախումբն ալ, տաւներու եւ խմբութիւններու զոները թակելով, տոմս էր ծխում :

Այս բոլորը երկրորդական խնդիրներ են։ Կարեւորը՝ քսան դար առաջ, մենք Հայերս թատրոն հիմնած ենք՝ առանց սպասելու Մնակեանի կամ Ադամեանի աշխարհ գալուն։ Թատերասէր ժողովուրդ ենք եղած։ Ասոր վրայ կասկածողը առնուազն յետադիմական է եւ Հայաստանի թշնամի կրնայ նկատուիլ:

Մօտ ատենէն, նոյնպէս կրնանք տօնել Ադամ նախամարդուն ծննդեան եւ հայերէն լեզուի երկրի վրայ առաջին անգամ արձագանգելուն վեցհազարամեակը, քանի որ Դրախտը Հայաստանի մէջ էր եւ Ադամ հոն ծնաւ ու հայերէնով արտայայտուեցաւ :

Ահաւասիկ Հանդիսադիրն Ընդհ. Միութեան համար նոր տօն մըն ալ։ Գիտուն մենաշնորհը կը թողում սոյն Միութեան :

Մենք մեզ իբրեւ Հայ, երջանիկ նկատելու ենք, երկու հազար տարի առաջ թատրոն եւ թատերասէր հասարակութիւն ունեցող ազգի մը պատկանած ըլլալով :

Միեւնոյն ատեն, մեզ հպարտ զգալու պատճառ ալ ունինք, քանի որ մեր պապերը դերասանցած ենք, պարզ թատերասիրութենէ բարձրանալով՝ Հառաջդիմական, թատերական եւ դերասան ժողովուրդ մը դառնալու ճամբուն մէջ մտած ըլլալով ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՃՈՅՑ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Գրեց՝ ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

Գ.

Սոսկալի գոռում գոչիւնով անթիւ նետեր արձակեցին դէպի պարիսպները. ճանճերու բազմութեան մը պէս կ'ուզէին մագլցիլ անոնց վրայէն եւ հիմնայատակ կործանել ամէն ինչ, սպաննել ով որ համարձակէր դէմ կենալ, ու այսպիսով յագուրդ տալ իրենց արիւնածարաւ բնազդներուն. բայց բերդականներու նետերը մէկը միւսին ետեւէն վար կը ձգէին զիրենք պարիսպներուն վրայէն:

Սմբատ Թագաւորի բուռ մը քաջերը արհամարհանքով կը նայէին դէպի այդ բազմութիւնը, եւ սառնասրտութեամբ կը շարունակէին հնձել թշնամի շարքերը :

Կը գոռար կատղած Եուսուֆը, իր զինուորները կը խրախուսէր. կատաղութեան կայծեր կը թռէին անոր վայրենի աչքերէն, երբ կը տեսնէր իր գունդերուն նուազիլը եւ դիակներու կոյտերը, որոնք մինչեւ պարիսպները կը հասնէին։ Կ'ուզէր բերդը մտնել դիակներուն վրայէն անցնելով եւ կոտորել բերդականները, բայց իր կեանքը շատ թանկ էր իրեն համար :

Կատաղութեան փրփուրը բերնին՝ կը պոռար իր զինուորներուն, կը քաջալերէր, կը փորձէր առաջ մղել զանոնք, բայց անօգուտ. անվեհեր կանգնած էր իրենց դիմաց Կապոյտ բերդը՝ իր ընտիր քաջերով :

Երբ տեսաւ Եուսուֆ իր զօրքերուն կոտորածը, երբ նկատեց բերդականներուն քաջութիւնը, նահանջի հրաման տուաւ իր սեփական զինուորներուն, ապա առաջ կանչեց Գագիկի հայկական գունդը եւ ըսաւ.

— Կը տեսնէ՞ք, ինչքան քաջ են Հայերը. դուք ալ ցոյց տուէք ձեր քաջութիւնը :

Ու հայկական գունդը առաջ սլացաւ դէպի պարիսպները. բայց բերդականներու նետերը չխնայեցին նաեւ ազգակիցներուն. անոնցմէ շատերը ինկան դաշտին մէջ, առանց ամենափոքր վնաս մը տալու բերդին ու պարիսպներուն :

Իրիկունը, արեւամուտին, փողերը հնչեցին եւ զինուորները դարձան իրենց բանակատեղիները :

Բայց Եուսուֆը կատղած էր. իր զօրքերուն կոտորածը յուսահատութեան մատնած էր զինք. Սմբատը բռնելու իր նպատակը յաջողութիւն չէր գտած։ Նստած թանկագին օթոցին վրայ, կռնակը բարձին տուած, երբեմն իր նօսր մօրուքը շփելով, խորունկ խորունկ կը մտածէր։ Իր դէմքին վրայ կը կարդացուէր վրէժխնդրութեան բուռն տենչը։ Սոսկալի էր ան այդ ժամանակ. փոքրիկ բայց արիւնալից աչքերը կարծես կ'ուզէին դուրս ժայթքիլ ակնակապիճներէն :

Այդ միջոցին վրանէն ներս մտաւ ծառաներէն մէկը եւ խոնարհ գլուխ տալով իր տիրոջ, կեցաւ դրան առջեւ։ Եուսուֆ գլուխը բարձրացուց եւ հարցական ակնարկը ուղղեց անոր։ Ծառան յայտնեց, թէ Գագիկ Արծրունին կը փափաքէր արժանանալ իր տեսութեան :

— Թող գայ այդ շունը, հրամայեց Եուսուֆ եւ կրկին սկսաւ քաշել իր համրիչը :

Ներս մտաւ Գագիկ Հայոց իշխանը, խոր գլուխ տուաւ Եուսուֆին եւ ծունկի գալով համբուրեց անոր փէշին ծայրը, ապա ետ ետ գնաց, ձեռքերը կուրծքին դրաւ եւ կեցաւ վրանի դրան մօտ։

— Այս ի՞նչ է, Գագիկ իշխան. քու գունդդ ամենեւին քաջութիւն ցոյց չտուաւ, Կապոյտ բերդը գրաւելու մեր առաջին արշաւանքը անյաջող անցաւ։ Ի՞նչ խաղ կ'ուզէ խաղալ Սմբատ թագաւորը, միթէ կը կարծէ որ ողջ առողջ կ'ազատի՞ ձեռքէս :

— Այսօրուան անյաջողութիւնը թող չվշտացնէ ձեր սիրտը. մեծ է Ալլահի զօրութիւնը եւ Սմբատը ուշ կամ կանուխ կը յանձնուի ձեր ձեռքը։ Այսօր անոր քաջերը չէ որ կը պատերազմէին, այլ Կապոյտ բերդի պարիսպները, որոնք փլատակ կը դառնան ձեր ամենազօր ուժին առջեւ :

— Այո, ես կը քանդեմ այդ պարիսպները, որպէսզի ուրիշ անգամ պատսպարան չդառնան վախկոտ ու թոյլ Հայերուն։ Ի՞նչ կը կարծէ Սմբատը. ես երկաթէ օղակով կը շղթայեմ բերդը եւ ան սովէն անձնատուր կ'ըլլայ ինծի ու կը հայցէ իմ գթութիւնս. եւ այն ատեն՝ վայ իրեն։ Քաջդ իշխան, դուն կարգի դիր զինուորներդ, կազմ ու պատրաստ ունեցիր զանոնք՝ յարձակումներով նեղելու համար Սմբատը, իսկ երբ ձեռքս իյնայ ան, այն ժամանակ մեծամեծ պարգեւներ կը ստանաս ինձմէ ու ես Հայաստանի տէրը կը դարձնեմ քեզ :

(6)

դային մարմնին մէջ ներկայացուցիչ պիտի ունենան ոչ միայն Երեք Մեծերը, եւ Գէնէլիւքսի միութիւնը կազմող երկիրները, այսինքն՝ Հոլանտա, Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ, այլ նաեւ՝ Գերմանիա։ Բայց, հակառակ ասկէ առաջ նախատեսուած ըլլալուն, Միաց. Նահանգները պիտի չվերցնեն Ռուրի հանքերուն արտադրութիւնն ու այս արտադրութեան այժմու բաշխման պայմանները, յանուն Մարշըլի ծրագրին։

Սահմանադիր ժողով մը պիտի գումարուի յառաջիկայ Սեպտեմբերին։ Բայց, այս ժողովը չգումարուած, Գերմանիան կազմող զանազան մեծ նահանգներու (Լէնտէր) ներկայացուցիչներուն պաշտօն պիտի տրուի որ այս նահանգներուն սահմանները գծեն ճշգրտօրէն։

« Տէյլի Մէյլ »ի համաձայն, վերոյիշեալ վեց պետութեանց կողմէ պատրաստուած ծրագրին նայելով, արեւմտեան Գերմանիա պիտի ունենայ օտար երկիրներու մէջ ներկայացուցիչ ղրկելու եւ իրաւունք պիտի չունենայ իր արտաքին վաճառականութեան տալու իր ուզած ուղղութիւնը։ Սակայն, թոյլ պիտի տրուի Գերմանիոյ որ աւելի ուղղակիօրէն մասնակցի երկրին վերակառուցման գործին, որուն մէջ պիտի ըստանձնէ շատ որոշ պատասխանատուութիւններ։

ՅՈՅՆ կառավարութիւնը հերքէն հաղորդագրութենէ ղրկած է ութը հազարէ աւելի Յոյներ, որոնք Մակեդոնիան թողելով դրացի օտար երկիրները գացած են 1944էն ի վեր։ Նոյն կարգադրութիւնը եղած է նաեւ 15 համայնավար պետերու մասին, որոնց մէջ է ըմբոստներու պետ զօր. Մարկոս եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Զախարիատէսը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԶԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցիի հոգաբարձութեան, Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան, Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու Միութեան, Սփիւռ. Կոմիտաս երգչախումբին ու Ս. Խաչ դպրաց դասին նախաձեռնութեամբ՝

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ՍԼԵՄՃԵԱՆԻ

Հայածէս Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի։

Փարիզի Մայր եկեղեցիին (Notre Dame) մէջ, 23 Մայիս 1948ի կիրակի օրը ժամը ճիշդ 9.15ին։

Կը հրաւիրուին ազգային ու հասարակական միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, հայ մամուլի ներկայացուցիչները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

ԿԱՊ. ՅՏ ԿԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի պատգ. ժողովին փակման առթիւ, իր աւանդական սեղանը տեղի կ'ունենայ այսօր, Կիրակի, ժամը 4ին, Սալ Վոլթէռ, Փլաս տ'Օտէոն։ Կը հրաւիրուին Կապոյտ Խաչի անդամուհիները եւ Միութեան բարեկամները։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յունիս 6ին։ Խիստ քրքջալից պանեղ մը եւ հայկական պարեր հայկական տարազով։ Նաճարեանի ագարակը։ Մանրամասնութիւնները յետոյ։

ՃՔԵՂ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ, 13 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն 11, Pré St. Gervaisի թաղապետական սրահին մէջ, métro Pré St. Gervais: Պիտի ներկայացուի անմահն Յակոբ Պարոնեանի՝

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Պոլսահայ կեանքէ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար։ Մասնակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ։

Ճոխ պիւֆէ, գիւրամատչելի գիներով, օրքէստր Weisse: Մուտքը 100 Ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Եփրեմ Այտընեան պարսկահայ, Սէվռի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներէն որ՝ երեք ամիս առաջ Լիոնի շրջանը կը գտնուէր։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Tchalikian, 15 rue Tronchet, Paris (8):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱԹՕ ՏԸ ՖԼՕՐԻ ՄԷՋ։

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ ԵՒ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Անկախութեան 30ամեակի առթիւ տեղի կ'ունենայ Մայիս 29ին, շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Քատէի սրահը, նախկին Petit Journal:

Կը նախագահէ՝ ը-կեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, արտասանութիւն՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ։ Կենդանի պատկեր (Օրերուն օրը), միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտք 100 Ֆրանք։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ — Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Միւնիսիփալի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու։

Կը խօսի ընկեր Ս. ԽԻՐԻՄԵԱՆ

×

ՎԱԼԱՆՍ — Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը խօսի ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ

ԻՍԻ — Յունիս 6ին։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը Հին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ — Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս։

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները։

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆ, «Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ «Մայիս 28» Յունիս 13ին Bourg la Reineի սրահը։

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis

Մանաւորապէս պատրաստուած զոյգ տէքորներու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը փարիզահայ ապագայ կեանքէ։ Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն դերասանները։

Տոմսերը ապահովեցէք հետեւեալ հասցէներէն՝ Հրաչեան 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը։

ՅՈՒՇԱՏՕՏԸ

ԱՆԷՐ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteuil: Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, նիւթ՝ «Ա. Ահարոնեան, կեանքը եւ գործը»։

ՎԱԼԱՆՍԻ Համա - Խարբերդցիական միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 30 Մայիս 1948, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։ Սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ Քաշանի Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ Փարիզի եւ բոլոր շրջաններու Նոր Սերնդականներ իր կազմակերպած Surprise partyին որ տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի ժամը 3ին Salle Garocau, 99 Ave. de la Libération, Bourg la Reine : Փոխադրութեան միջոց — Métro Porte d'Orléans Autobus 188 թիւ եւ իջնել Place Condorcet :

ԳՆԴԱԽԱՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 12 ՔՈՅՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ, նախաձեռնութեամբ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻ, Պատւոյ նախագահութեամբ՝

ԸՆԿ. Ճ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ։

ՖԻՆԱԼ՝ ժամը 6ին կը մրցին ախոյեան խումբերը որոնք պիտի ստանան մասնաւոր պատուանշաններ, իսկ օրուան ախոյեանը կը ստանայ Եղբայրութեան բաժակը։

Օրուան թագուհին պիտի ընտրուի նոյն օրը տեղւոյն վրայ։

Շրջաններէն եկող հայրենակիցները ճաշերնին կրնան միասին բերել։ Գէտք եղած հաւգիստը ապահովուած է։ Իսկ Նոր Սերունդի խումբերուն համար պարտաւորիչ է այս պարագան։

ԾԱՆՕԹ — Խաղէն վերջ բոլոր փափաքողները կրնան Սէն Լու, Կրան Բէն բարձրանալ, ուր տեղի պիտի ունենան հայկական եւ եւրոպական պարեր, Սէ Լուի նուագախումբի մասնակցութեամբ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — « Նախկին Գատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն Փարիզահայութեան որ կիրակի 30 Մայիս, յաւարտ պատարագի, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918 թ. Պատւոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք Սարդարապատի, Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ, մեր հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին։ Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են ներկայ լինել անխտիր կերպով բոլոր հայրենակիցները, ի նկատի ունենալով որ մասնաւոր հրաւէրներ ուղարկուած չեն»։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի կողմէ Հ. Հանրապետութեան երեսնամեակի առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Salle Galmanի մէջ, Առնուվիլի կայարանին դիմաց։ Կը խօսին ընկերներ՝

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Մարի Կավալենց, Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Խ. Մինասեան։

Ճոխ պիւֆէ եւ ընտիր նուագախումբ։

Հաղորդ. միջոց — Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 2ին։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 25 MAI 1948 Երեքշաբթի 25 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5349-Նոր շրջան թիւ 968 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Հրեաները բուռն յարձակումներ կատարեցին, օգնութեան հասնելու համար Երուսաղէմի հին քաղաքին մէջ պաշարուած իրենց ազգակիցներուն: Այս յարձակումները ամէնքն ալ ետ մղուած են Անդրյորդանանի Արաբ Լեգէոնին կողմէ, բայց, պաշարուած Հրեաները ամրացած կը մնան դեռ հին քաղաքի իրենց կարգ մը դիրքերուն մէջ, Սիոն լերան բարձունքներուն վրայ եւ Երրորդական համալսարանի շրջանին մէջ: Լատին վանք մը կրակի տրուած է: Ֆրանսական հիւպատոսին կողմէ Ապահով. Խորհուրդին ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ «Երուսաղէմի աւերումը կը շարունակուի հետզհետէ աւելի արագօրէն»:

★ Երուսաղէմի ամերիկեան ընդհանուր հիւպատոսը վիրաւորուեցաւ, անծանօթի մը կողմէ արձակուած գնդակներէ, եւ մեռաւ քիչ վերջը:

★ Իսրայէլի կառավարութիւնը Ապահով. Խորհուրդին հաղորդած է թէ՝ պատրաստ է անմիջապէս եւ անպայմանօրէն զինադուլ մը կնքելու, Երուսաղէմի եւ բոլոր Ս. Տեղեաց մէջ:

Ապտուլլահ թագաւոր ալ, իր կողմէ, յայտարարած է Ամմանի մէջ թէ՝ Արաբները պատրաստ են հաշտութիւն կնքելու Երուսաղէմի մէջ, եթէ Հրեաները փափաք յայտնեն:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը հաստատէ այն լուրը՝ որու համաձայն, բրիտանական օդանաւերը եգիպտական չորս օդանաւ վար ձգած են, երբ ասոնք Հայֆայի մօտ Անգլիացիներու գրաւման տակ գտնուող օդակայանին վրայ յարձակած են:

★ Ապահով. Խորհուրդը, մէկ վերապահ ձայնի դէմ Սուրիա 10 ձայնով, ընդունեցաւ ամերիկեան այն առաջարկը, որով Հրեայ եւ Արաբ պատերազմիկներէն պիտի պահանջուի որ կրակը դադրեցնեն:

ԱՊԱՀՈՎ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Իրաքի եւ Լիբանանի պատուիրակները երէկ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ կարդացին պատասխանը այն հարցարանին՝ զոր Խորհուրդը 18 մայիս 1948ին ուղղած էր արաբ կառավարութեանց:

Վերոյիշեալ պետութեանց պատասխանագիրը կը կրկնէ այն պատճառաբանութիւնները՝ զորս Եգիպտոս բրած էր, եգիպտական զինուորներու Պաղեստին մտած ատեն: Եգիպտոս եւ միւս արաբ պետութիւնները ուրիշ բան չեն ըներ՝ եթէ ոչ պայքարիլ Սիոնականներու ահաբեկչական արարքներուն դէմ եւ հաստատել Պաղեստինեան դէմոկրատիք միացեալ պետութիւն մը: Արաբները կ'ընդունին որ իրենց բանակները հրաման ստացած են գործողութիւններ կատարելու Պաղեստինի ամբողջ տարածութեան մէջ, խտրութիւն չդնելով ՄԱԿի բաժանման ծրագրին համաձայն անջատուած արաբ եւ հրեայ գօտիներու մէջ: Կ'ընդունին նաեւ որ հրեայ զօրագունդերը չեն բանաբարած արաբ պետութեանց սահմանները:

Այս պատճառաբանութեանց պատասխանելով, Հրեայ պատուիրակութիւնը յայտարարած է որ, եթէ Իսրայէլի գունդերը հարկադրուած են զինուորական շարժումներ կատարելու այս Պետութեան սահմաններէն դուրս, ատիկա բրած են, իրենց վրայ կատարուած յարձակումները վանելու եւ հրեայ բնակիչները պաշտպանելու համար պարզապէս:

ՑՐՏՈՒԹԻՒՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԻՋԵՒ

Միաց. Նահանգներու Քոնկրէսը որոշեց ծերակուտական մասնաւոր յանձնաժողովի մը պաշտօն տալ, որպէսզի քննութիւն կատարէ, տեսնելու համար թէ՝ ճի՞շդ է որ Ամերիկայի կողմէ Անգլիոյ տրուած նիւթական օգնութիւնը Պաղեստինի մէջ գործող արաբ բանակներուն կը յատկացուի: Այս որոշումը ցուրտ տպաւորութիւն առաջբերած է Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ: Արտաքին Նախարարը անոր տեղեկացածին պէս, խնդրած է Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանէն որ գայ, իրեն հետ քննելու համար թէ Քոնկրէսի տրուած որոշումը ի՞նչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ:

Իսրայէլի Նոր Պետութեան հռչակումէն ի վեր Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի միջեւ ծագած տարակարծութիւններուն մասին տեսակէտի փոխանակութիւններ տեղի կ'ունենան:

Աշխատաւորական կուսակցութեան շրջանակներուն մէջ սա կարծիքը կը տիրէ թէ՝ Պեվին սխալ ճամբու մը մէջ մտած է, արաբասէր քաղաքականութեան մը հետեւելով: Կը կարծուի որ Միացեալ Նահանգներու Պաղեստինի հարցին մէջ բռնած շատ որոշ դիրքին պատճառով, Անգլիա պիտի փոխէ իր պաշտօնական քաղաքականութիւնը Սիոնականներուն հանդէպ:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ԱՆՕԹՈՒԹԵՆԷ ՄԵՌՆՈՂՆԵՐ

ԽՄԲ. - Լուրը ժամա ակին տուած ըլլալով այսօր կու տանք թղթակցութիւնը.

Պոլսոյ «Վաթան» թղթակից Զիւնի Քանմազ, Սամսունէն կը գրէ իր թերթին 26 Ապրիլ 1948).

— «Սեւ Ծովեան նահանգներու բազմաթիւ գիւղերուն մէջ, առէնէ մը ի վեր գլուխ ցցած է սովի վտանգը: Դժբախտաբար, ցարդ կարելի եղած չէ զարմանել ստեղծուած ողբերգական կացութիւնը: Երէկ եւ այսօր, մերձակայ բազմաթիւ գաւառներէ եւ գիւղերէ հասնող գիւղացիներէ կը տեղեկանամ, թէ ընդհանրական աղէտալի հանգամանք ստացած է ցորենի տագնապը:

Երբ Թուրքիոյ նման երկրագործական երկրի մը պատասխանատու պետական մարդիկը անհաշիւ կերպով կը մսխեն ցորենը եւ անխղճօրէն կ'արտածեն պահեստի բոլոր քանակութիւնները, անշուշտ ազատելի է որ հիմա միմիայն անտարբերութիւն ցոյց տան ժողովրդական խաւերու սովի վտանգին հանդէպ....:

«Անոնք որ քաղաքներու մէջ կը դժգոհին կարիէ պատրաստուած հացերէն, թող իմանան թէ այս շրջաններուն մէջ ժողովուրդը թեփ, յարդ եւ եգիպտացորենի կոթերը կ'ուտէ: Կան խեղճեր ալ, որոնք այդ իսկ չեն գտներ: Ինեէի գիւղերուն մէջ անօթութենէ մեռնողներ կան:

Այս աղէտին շուրջ տեսակցութիւններ ունեցայ գիւղացիներու եւ ձեռնհաս իշխանութեանց հետ:

Կը գտնուինք հետեւեալ կացութեան առջեւ:

Սեւ Ծովու շրջաններուն մէջ, հողը ձեռնտու չէ ցորենի եւ գարիի մշակութեան: Միմիայն եգիպտացորենի մշակութիւնը կարելի է, այս կլիմաներուն տակ:

«Հոծ բնակչութեան տէր այս շրջաններու ժողովուրդը եգիպտացորենէ պատրաստուած հաց կ'ուտէ: Այնքան ընդհանրացած է երեւոյթը, որ Սամսունի նման շրջաններ՝ Անատոլուի ուրիշ մասերէն եգիպտացորեն բերել կուտան:

Վերջերս, կուսակցութեանց կողմէ դիմում կը կատարուի Արմտիքներու Գրասենեակին, որ կը յայտնէ իր պատրաստակամութիւնը «ծակ տեսակի», այսինքն որդնոտած եգիպտացորեն տրամադրելու: Բնականաբար, կուսակալութիւնները կը մերժեն այս փոխ առաջարկը: Եւ ոչ ոք կը դրաղի այլեւս եգիպտացորենի մթերք մը ապահովելու խնդրով:

Կառավարութեան անտարբերութիւնը եւ պատասխանատու շրջանակներու անհաշիւ գործունէութիւնը պատճառ կը դառնան, որ այսօր հազարաւոր հազարաւոր ժողովուրդ զուրկ մնայ օրուան հացէն:

«Սամսոնի Վեզիրքէօփրիւ գաւառին ենթակայ բազմաթիւ գիւղերուն մէջ, ժողովուրդը քիլօն 25 ղրուշէն թեփ կը գնէ, որպէս «հաց համապատրաստ»: Կենդանիները կը սատկին ուտելիքի չգոյութենէ: Այս գիւղերուն մէջ իսկ մարդկային կորուստներ կան, ինչ որ կսկծալի է եւ ընդվզեցուցիչ:

Սովի վտանգը համատարած հանգամանք ստացած է, ինչպէս կը հաղորդեն գիւղացիները: 400 գիւղացիներ ներկայացած են Սամսունի կուսակալին, բողոքելու եւ անմիջական դարման պահանջելու համար: Այս պահանջներուն փոխարէն... 100 թոն գարի եւ 200 թոն եգիպտացորեն տրամադրուած է՝ կանխիկ վճարումով:

Սամսունցի հայրենակից մը, որուն հետ խօսելու առիթը ունեցայ այսօր, անդրադարձաւ գործուած ղեղծումներու եւ անհաշիւ գործունէութեանց եւ հարցուց.

— «460 հազար թոն արմտիք կ'արտածեն, ու այսօր 30 թոն արմտիք ներածելու համար արիւն քրտինք կը մտնեն: Ինչ կրնա՞ս հասցնել այս գործին...: Եթէ դուն կրնաս տրամաբանել, բացատրէ ինծի ալ ...»:

Ճառախօսութիւններ

Ֆրանսայի դահլիճին մէջ

Շաբթու վերջին մէջ Շաբաթ օր գումարուող նախարարներու խորհուրդը պաշտօնական սեւէ զերծ յայտարարութեան չտուաւ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին: Նախարարներէն մէկը յայտարարած է միայն որ ժողովը մասնաւորապէս դրաղած է քաղաքապետական ժողովներու եւ Հանրապետութեան Խորհուրդի ընտրութեան հարցով, որ պիտի լուծուի Զորեքշաբթի նիստին մէջ: Այս մասին տարակարծութիւններ կան զանազան կուսակցութեանց նախարարներուն միջեւ. ջանք պիտի ըլլայ «միջին լուծում» մը գտնել: Ամէն պարագայի մէջ, այս հարցերուն շուրջ ծագած տարակարծութիւնները այնքան ծանր չեն որ հիմակուընէ իսկ կառավարութիւնը խնդրոյ առարկայ ընէ իր գոյութեան տեւականութիւնը:

Այս յայտարարութիւններէն հա՞րկ է հետեւցնել թէ դահլիճին հրաժարման վտանգը փարատած է այլեւս: Ատիկա յայտնի պիտի ըլլայ մօտ օրէն:

Ուոլըս [illegible]

ծաւալապաշտութեան դէմ

Հէնրի Ուոլըս Սիթթըլի ամերիկեան ժողովին ճառ մը արտասանելով, յայտարարեց թէ՝ Միացեալ Նահանգները պէտք է համարձակօրէն եւ հրապարակով պաշտպանեն Խորհրդ. Միութենէն որ վերջ դնէ սովետներու համայնավարական ծաւալականութեան, աշխարհի ամէն երկիրներուն մէջ: Ամերիկայի նախկին փոխ նախագահը կը կարծէ թէ՝ Միաց. Նահանգներու եւ Խորհրդ. Ռուսիոյ առաջին գործը պէտք է ըլլայ օրէնքէ դուրս հռչակել զանգուածային քանդումի միջոցները:

Ֆինլանտայի Ներքին Նախարարը

հրաժարեցուցուած

Ֆինլանտայի Խորհրդարանը պարսաւի որոշում մը տուաւ համայնավար Ներքին նախարար Լէյնոյի դէմ, որ 1945ին ապօրէնի կերպով Ռուսերուն յանձնած էր 10 Ֆինլանտացիներ եւ 10 անհայրենիքներ: Այս որոշման վրայ, Լէյնօ խոստացած էր հրաժարիլ. բայց չէր յարգած իր խոստումը: Այս պատճառով, Հանրապետութեան Նախագահը, պաշտօնէ հրաժարեցուց զայն:

Սոցիալ Դեմոկրատ, երկրագործական, ազատական եւ պահպանողական կուսակցութեանց խորհրդարանական խմբակցութիւնները ամբաստանած են նաեւ համայնավար նախարարը, որ պետական ոստիկանութիւնը վերածած է համայնավար յարձակողական խումբերու կեդրոնի մը: Լէյնօ ամբաստանուած է նմանապէս որ ապօրինի կերպով ձերբակալած է ոչ համայնավարներ, բացած եւ կարդացուած է մասնաւորներու կողմէ թղթատարով ղրկուած նամակները եւ անոնց հեռաձայնի խօսակցութիւնները մտիկ ըրած է:

Լէյնոյի մասին տրուած որոշման վրայ, Հէլսինքիի համայնավար բանուորները զանգուածային ցոյցեր կատարած են, պահանջելով որ հրաժարեցուցուած նախարարը վերահաստատուի իր պաշտօնին մէջ, կամ անոր տեղ նշանակուի ուրիշ համայնավար մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՑԻ պարէնաչափը 250 կրամի պիտի բարձրացուի Յունիս մէկէն սկսեալ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական բարձր քոմիսէր, Պոլաէր, պաշտօնապէս ճանչցաւ Վիէդնամի մէջ հաստատուած առժամեայ կեդրոնական կառավարութիւնը որ կը գտնուի զօր. Քսուանի նախագահութեան տակ: Այսպէսով, Ֆրանսա նոր կառավարութեան պիտի յանձնէ Վիէդնամի ներքին վարչութիւնը:

«ԹԱՍ» սովետ պաշտօնական գործակալութիւնը շաբաթ օր զեկոյց մը հրատարակեց ռուսամերիկեան յարաբերութեանց մասին: Խորհրդ. Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ անցեալ շաբթու փոխանակուած ծանուցագիրները վերլուծելէ, Ուոլըսի ու Սթալինի միջեւ փոխանակուած նամակներուն պատմականը ընելէ եւ Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան 18 Մայիսի յայտարարութիւնը յիշելէ ետք, «Թաս» պատասխանատու կը նկատէ Ուաշինկթընը, որուն պատճառով, անկարելի եղած է համաձայնութիւն մը կնքել պետութեանց միջեւ, սպառազինութիւններու հակակշռին եւ զեղչման մասին:

ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Երեք դռներ, սանդուխի աստիճաններու պէս, քանդակազարդ պսակներու հետզհետէ նեղցող շըրջանակներով։ Թագաւորներու շարք մը անոնց վրայ, մէկ ծայրէն միւսը։ Ձողակերտ եւ հորիզոնական սանդուխ մը։ Գիծերու։ Պատշգամ մը աւելի վերը, երեք յաղթ պատուհաններու առջեւ, որոնց կեդրոնականը վիթխարի բոլորակ մըն է, վարդի կամ մէջտեղէն կիսուած նարինջի մը նման։ Ցարկ մը եւս։ Սիւներ միայն, քարէ ուղիղ ծառեր իրարու զուգահեռ եւ սրածայր կամարներ գըծող ճիւղերով։ Քարէ շատրուաններ՝ հազիւ տեսանելի պատի մը առջեւ։ Աւելի բարձր եւ ընդարձակ պատշգամ մը՝ որուն աջին եւ ձախին կանգնած են քառակուսի երկու հսկայ աշտարակները։ Ասոնց կատարին՝ մէյ մէկ պզտիկ փեթակներ։ Ու վերջապէս երկու բարակ նիզակներ, տանողներ՝ այս լեռնանման մեծութեան վրայ։ Աշտարակներուն ետեւէն, խաչաձեւ շէնքին կեդրոնէն սլացող սրածայր գմբէթ մը, միակը, խաչ մը երկնասլաց ծայրին վրայ։ Ներքնապէս առեղնադործութիւն, աշխատանք ոսկերչական, սիւներու տրցակ մը, քարէ ժանեակներով վանդակ մը՝ բաց ամէն կողմը, եթերային գրեթէ, գլխուն վրայ ամենալով փչուոր հետզհետէ բարակցող գդակ մը գաղթային տունկի մը պէս, երկինք ուղղուած կոուց մը։ Երկու դռները դարձեալ շէնքին երկու կողերուն վրայ։ Եւ ոչ՝ գմբէթ, ցած այս անգամ, մեր եկեղեցիներուն գմբէթին պէս, ցած ու պարզ, պարիսպ մը գրեթէ։ Տակը խորանն է, շէնքին դուրս եկած կլոր աշտարակ մը՝ որ կ'արձակէ քարէ ջրվէժներ։ Ասոնք կը նմանին նաեւ աշտարակը ամէն կողմէն բռնող հսկայ թեւերու, վիթխարի, հրէշային ընձուղտի վիզերու։ Հոս կը կորսուի մեր նայուածքը։ Անտառ մը սրածայր ու մեծ չթաքարերու։ Պատուհաններ գունաւոր ապակիներով, կլոր եւ ռումբի ձեւ, արարական սողաւարտներ եւ ապակիէ վահաններ, սիւներ դարձեալ հպարտ, դրահապատ խաչակիրներու պէս, արձաններ կկին։ Այս բոլորը շրջապատուած ծառերով որ կը կազմեն պզտիկ պարտէզ մը, ուր աշունը կը տեսնե՞ք գոյներուն ամէնէն շքեղները, երբ տերեւները կը սկսին կարմրիլ ու դեղնիլ։ Ջուրի գոտի մը, խաղաղ եւ վսեմ, յորձանավառ տեղ տեղ, երկրաչափական, դասական քարափներով, դըրախտային։

Կան բախտաւոր երկիրներ ու բախտաւոր քաղաքներ այդ երկիրներուն մէջ։ Բախտաւոր թաղեր նաեւ։ Նոթր Տամը բարձրացած է մայրաքաղաքին ամէնէն բախտաւոր մասին վրայ, մօտ ուսանողներու թաղին որուն համբաւը տարածուած էր արդէն 12րդ դարուն եւ ամէն կողմէ ուսանողներ կը քաշէր Փարիզ։ Ան բարձրացած է կղզեակի մը մէջ, հեթանոսական հին տաճարի մը տեղւոյն վրայ, մեծցած, կատարելագործուած հետզհետէ՝ սկսելով 11րդ դարէն, եւ նորոգուած շարունակ։ Ան անցած է յեղափոխութեան մէջէն, տեսնելով պատերազմներ եւ եղբայրասպան կռիւներ, թշնամիներ՝ նորմաններէն սկսեալ ...

Սահած, անցած է դարերուն ալիքներուն մէջէն։ Միշտ ներկայ։ Հսկայ գիրք մըն է իր ճակատը՝ իր անհամար արձաններով, որոնք, ըստ հայ վարդապետին որ այցելած ու տեսած է, եղած են գունաւոր։

«Ան այնքան մեծ է, գեղեցիկ եւ հիանալի որ անկարելի է նկարագրել մարդկային լեզուով։ Կեդրոնական դուռին վրայ Յիսուս՝ նախագահելով վերջին դատաստանը։ Նստած է ոսկի գահի մը վրայ, շրջապատուած ոսկեծածուկ զարդերով եւ հրեշտակներով։ Հոգին՝ առաքեալները, մարգարէները եւ սուրբ նահապետները եւ բոլոր սուրբերը՝ ներկուած այլազան գոյներով ...»

Անոր ոտքերուն տակ՝ յարութիւն առնողներ, հոգւոյն բաժնուած։ Հրեշտակ մը եւ սատանայ մը՝ այդ բաժանումին համար։ Աւելի վար՝ մահուան քունէն ու փողերու ձայնէն արթնցողներ։ Օրեր պէտք են կարդալու համար այս արձաններուն ու քանդակներուն պատմութիւնները։ Յուղարկաւորութիւն Աստուածամօր, խաչէն վար առնուած Յիսուս, Ցորը եւ իր ընկերները, թագաւորներ եւ դատաւորներ, թաղադրութիւն մը եւ գրի առնող քարտուղար մը, զօրականներ՝ զանազան տեսարաններով, տերեւներ ու ծաղիկներ, առաքինութեանց եւ ախտերու նկարագրութիւններ, ամբողջ բանաստեղծութիւն մը քարին վրայ, սեւցած հիմա, ամբողջ մարդկային կատակերգութիւն մը։ Ժպտող, լացող, պատմող աղաղող եւ երազող դէմքեր։ Քարերէն բխող աղօթք մը, հոս ու հոն ցայտող [illegible] տեսարաններով։ Հսկայական աշխատանք մը, արտայայտելու համար բարութեան մեծութիւնը եւ արքայութեան հրանութիւնը, Երուսաղէմը եւ նոր քըրիստոնէացած Փարիզը։ Ազնուականութիւն եւ խաղաղութիւն դէմքերուն վրայ։ Բոլոր ճարտարութիւնները կոթիկին։ Բոլոր նկարագրութիւնները կենդանի, սկսեալ սատանայէն, ճաշի սեղանէն մինչեւ անմեղներու ջարդը՝ [illegible]քի ու անզուգական դէմքերով ...

Արձաններ տակաւին՝ երեք պատուհաններուն առջեւ, պատշգամին եզրին վրայ։ Կը յոգնի մեր գլուխը, բայց կը շարունակենք նայիլ։ Թագաւորներ, ծնրադիր Յովսէփներ, մանուկ Յիսուսներ ...

Կեցէք երեկոյան մը՝ այս ճակատին առջեւ, երբ վերջալոյսին ցոլքերը շարժման մէջ կը դնեն այս բոլորը։ Բարձրացէք, կեցէք պատշգամներէն մէկուն վրայ, ունենալով ձեր քով այդ մղձաւանջները եւ անոնց շուրջ դարձող աղաւնիները, ձեր առջեւ ամբողջ մեծ ու հոյակապ օստանը, ուր ճամբորդներ էին դարեր առաջ, Սէնը որ կը շրջապատէ Նոթր Տամը, կամուրջները՝ հրապարակը կաթողիկէին՝ ուր միջնադարեան ուսանողները կը կազմակերպէին [illegible] հանդէսներ, ուր տեղի ունեցած են նաեւ կրօնական ներկայացումներ (Les mystères) եւ սուրբ արարողութիւններ, ուր եկած կանգ առած են աշխարհակալ թագաւորներ, նախարարներ եւ վարչապետներ, ուր կեցած է նաեւ Շարլըմանը՝ իր ձին հեծած։ Դարձէք դէպի արծաթի գոյն տանիքին կողմը, ձեր աչքը սահեցուցէք վերջ յաղթական կամարին, Էյֆէլի աշտարակին ու Բանթէոնին վրայէն։ Նայեցէք տանիքին խորշերուն ու կիրճերուն, կամրջակներուն ու թափառական արձաններուն, երբ իրիկուան արեւը ոսկորի կամ պայթած նուռի մը գոյները կուտայ այդ բոլորին, շուքեր փռելով տեղ տեղ։ Ու կաթողիկէն պիտի թուի ձեզի վիթխարի եւ անխորտակելի լեռ մը եւ նոյն ատեն հսկում ու ծըփուն բան մը՝ յաւիտենականութեան կամ գերբնականին մէջ սուզուող նաւ մը, ձեր շուրջը ունենալով նոյնպէս անսահման կեանքը, անծայրածիր ծովը տանիքներուն, միացող ծխնելոյզները աշխատանոցներուն, հեռաւոր, սրածայր գմբէթները եկեղեցիներուն։ Փողոցները՝ ուր կառքերը միջատներ են եւ մարդիկ մրջիւններ։ Պիտի ունենաք անհունէն եկող հովը ձեր դէմքին եւ կարապի կորող երկայնէ թելը պիտի սահի ձեր սրտին մէջէն։ Պիտի զարմանաք մարդոց վրայ որ կերտած են այս շէնքը, յատկանշական օրէն ցեղային, աւելի մօտ կեանքին քան կարգ մը աւելի վերացական կաթողիկէներ, որոնց ուղղահայեաց ու սլացիկ կամարները նրբամիտ այլ մանուածապատ աստուածաբանութիւն մըն են։ Պիտի զարմանանք դարուն վրայ որ չունէր տակաւին մեքենայ մը այդ քարերը բարձրացնելու համար, քարեր որոնք տեղ տեղ կը նմանին մեքենաներու։ Ստեղծագործ ժողովուրդ ... պիտի ըմբռնէք բոլոր խանդավառութիւնները, խորշերն ու վիհերը մարդկային հոգիին, տագնապներն ու խոյացումները առ որ մինչեւ վերացական գեղեցկութիւնը։ Պիտի ըմբռնէք ինքնաբուխին երկրային ու գերերկրային առաքինութիւններ տուող ժողովուրդը ...

∴

Ահա կաթողիկէն զոր կը տրամադրէ այդ ժողովուրդը՝ Հայուն՝ որուն ոգին թափառական է եւ որուն կաթողիկէները քանդուած, այրած ու անհետացած են, հազիւ քանի մը աւերակներ ձըգելով հոս ու հոն։ Մտնենք անկէ ներս, տեսնելու համար սիւները, նոճիներու բարձրութեամբ որ կը վերջանան Բագրատունեաց արծիւներու թեւերով։ Մտնենք հպարտութեամբ՝ որպէս զաւակները եկեղեցիներ կերտող մեծ վարպետներու, յիշելով թէ աշխարհի բոլոր եկեղեցիները կը պարտին գիծ մը գոնէ մեր Զուարթնոցին, Ա. Հռիփսիմէին եւ Էջմիածինին, մեր քառանկիւն, խաչաձեւ, կլոր եւ թագանման մայր տաճարներուն, որոնք կը հաստատեն չափի եւ գիծերու փիլիսոփայութեան տեղեակ ժողովուրդ մը, թէեւ միշտ ու միշտ կոտորակած են զայն անմիաբանութիւնն ու մրցակցութիւնը, արտաքին թշնամին ու ներքին յիմարութիւնը։ Մտնենք ըմբռնելով այս տարբեր մեծութիւնը, վեհութիւնը նաեւ հանճարեղ ցեղի մը, որ դարերով առաջնորդեց մարդկութիւնը եւ որուն մեծութիւնը վիրաւոր է տեղ տեղ, խոնջ երազներէն ու առաքինութիւններէն, մեծութենէն ... խոնարհինք այս հին տաճարէն ներս, տեսնելու համար այդ երկու ոգիներուն միացումը, նաւու ցռուկի ձեւով հոյակապ ու բարձր կամարներուն տակ՝ որոնք հասած են ձեւերու եւ ձեւականին՝ գերագոյն նրբութեան եւ խորացման, խաղաղ ու պայծառ խորհրդապաշտութեան, թեթեւութեան եւ ազնուականութեան։

Քալենք պատուհաններէն յորդող գոյներու երաժշտութեան մէջ՝ բացատրաբար մութ այս տաճարէն ներս համապատասխան մեր տխրութեան, առաջանանք դէպի խորանը, ծայրագոյն մասը մեր նիւթական աշխարհին՝ ուրկէ կը սկսի մեր հոգիին երկինքը ...

Քալենք այս յաղթ ու զօրութեան գաղափարը մեր վրայ նետող հին տաճարէն ներս՝ ուրկէ եկած ու անցած են այնքան աղօթողներ, երեւելիներ — Լուդովիկոս սուրբը, Հենրիկոս Դ., Լուդովիկոս ԺԴ, եւ ուրիշներ՝ իրենց ասպետներով եւ դրօշներով։ Քալենք այս մթ ոլորտի մէջէն նաեւ դէպի մեր անցեալը, որուն պէտք է մօտենանք միշտ երկիւղածութեամբ՝ եթէ կ'ուզենք մեր գոյութիւնը քաշկռտելէ կամ պահպանելէ աւելի բան մը ընել աշխարհի վրայ։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

«ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԵՐԿԵՐԸ»

Կազմեց եւ խմբագրեց Սողոմոն Տարոնցի, Հ. Ս. Ս. Ռ. Պետական հրատարակչութիւն, Երեւան 1946։

Հակառակ որ տարիէն աւելի է, որ Ամերիկահայ Յառաջդիմական Միութիւնը կը ծախէ այս հատորը իր գրախանութին մէջ եւ ես ունիմ զայն իմ սեղանիս վրայ, ամէն անգամ որ կը մղուիմ բան մը գրել անոր մասին, միշտ ալ նոր գաղափարի մը յայտնութիւնը ընկրկումի կը մղէ զիս։ Այս անգամ, սակայն, լեցուած է բաժակը, եւ բազմաթիւ գաղափարներու եւ կարծիքներու բախումէն վերջ, հասած կը կարծեմ ըլլալ եզրակացութեան։

Նախ պարտականութիւն կը սեպեմ տարաբախտ բանաստեղծին տալ իրաւական տուրքը, ուղղելով բոլոր այն փոփոխութիւնները, զորս Տարոնցին թոյլ տուեր է իրեն ընել մեծատաղանդ բանաստեղծին գրութեանց մէջ, թողլով անոնց տակ հէգ Վարուժանի անունը։ Ետքոյ կ'ուզեմ առարկայօրէն մօտենալ հարցին եւ ուսումնասիրել՝ սառն տրամաբանութեամբ՝ տիրող կացութիւնը Երեւանի մէջ։

●

Տարոնցի կը գրէ. «Արեւմտեան բանաստեղծութեան խոշորագոյն դէմքերից մէկը՝ Դանիէլ Վարուժանը ծնուել է 1884 ին, Սեբաստիոյ մօտ գտնուող Բրգնիկ գիւղում, նահապետական ընտանիքում։ Նախնական կրթութիւնն ստացել է գիւղի դպրոցում, ժամագրքի վրայ, ապա, 1896ի հայկական ջարդերի ժամանակ, պանդխտել Պոլիս, ուր երկու տարի յաճախել է Սադըղ Աղաճի վարժարանը։ Վարուժանը գրել է սկսել վաղ հասակից։ Քաղկեդոնի վարժարանի տեսուչ Հայր Մխիթարեան վարժարանը եւ ապա Քաղկեդոնի Արիստակէս Գասքանտիլեանը առաջինն է, որ ուշադրութիւն է դարձնում պատանի Դանիէլի վրայ, սրբագրելով եւ ուղղելով նրա սիրահարական ոտանաւորների նախափորձերը։ Նոյն Գասքանտիլեանի միջնորդութեամբ 1902ին Վարուժանն ընդունւում է Վենետիկի Մ. Ռ. վարժարանը։ Այս վարժարանը աւարտելուց յետոյ անցնում է Պելկիա, Կանտի համալսարանը, քաղաքական եւ սոցիոլոգիական գիտութիւններ ուսանելու նպատակով։ Աւարտելով համալսարանը, նա իրեն նուիրում է գրականութեան եւ ուսուցչութեան»։ (Ո՞ւր, Պելկիա՞ թէ այլուր. ոչ մէկ խօսք այս մասին)։

Առանց խօսելու Վարուժանի քաղաքական ուղղութեան եւ ընկերային կապերու մասին, Տարոնցի գիտակցօրէն ոստում մը կ'ընէ եւ կ'ըսէ.

«1915ին, թուրքական արիւնոտ եաթաղանը կտրում է հանճարեղ բանաստեղծի կեանքի թելը»։ առանց յիշելու թէ ո՞ւր, ինչո՞ւ, ի՞նչ ոճիրի համար եւ որո՞ւ միջոցաւ։

Կարելի է առարկել, թէ Տարոնցի Հայոց պատմութեան գիրք չէ, որ կը գրէ, հետեւաբար կըրնայ զանց առնել այս տեղեկութիւնները։ Եւ սակայն երբ մէկը կը յիշէ դէպք մը, պէտք է իր ըսածը դարձնէ հասկնալի՝ մարդոց, որոնք չեն ապրած այդ շրջանը եւ չեն կրնար ըմբռնել եղածը։ Պարտաւոր էր նոյնպէս յիշել Դանիէլ Վարուժանի քաղաքական հակումն ու կապակցութիւնը մորթուելու տարուող նորերու փաղանգին հետ։ Բացայայտ կը թուի, որ այս տեղեկութեանց զանցառումը եղած է գիտակցօրէն, ներկայացնելու համար «արեւմտահայ բանաստեղծութեան խոշորագոյն դէմքերից Վարուժանը» իբր «իրենցից»։

Տարոնցին կը գրէ.

«Ցեղին սիրտը» գրքով Վարուժանը դառնում է արեւմտահայ բանաստեղծութեան 20րդ դարի առաջին քառորդի բազմալար ու բազմարժան մեծագոյն բանաստեղծը»։ Հետաքրքրական կ'ըլլար գիտնալ, թէ ո՞վ էր երկրորդ քառորդինը։

Սողոմոն Տարոնցի իր յառաջաբանը լեցուցած է Վարուժանի հանդէպ համակրական տողերով, հիացումով, եւ սակայն գտած է որ,

«Վարուժանի գրական գործունէութիւնը զուգադիպում է Ապտիւլ Համիտեան չարաշուք բռնակալութեան ու այդ բռնակալութիւնը տապալելու յեղաշրջման ժամանակաշրջանին։ Մեծ Մարդասպանի ճնշիչ բռնութիւնը մարդկանց մղում էր կռուան եւ ոգեւորութիւն գտնել միայն հեռաւոր անցեալի մէջ։ Այդ է պատճառը, որ Վարուժան իր սրաթռիչ երեւակայութեամբ սլանում էր Հայոց պատմութեան խորքերը, դէպի հեթանոսական դարերը, ոգեկոչելով հեթանոս աստուածներին, ներկայ սերունդի մէջ պատուաստելով նըրանց ազատասիրութիւնը, ըմբոստութիւնը, «սիրոյ եւ գեղեցիկի պաշտամունքը»»։

Եթէ այս տողերը ծառայէին միայն ներքին

պայմանումի, եթ ոչինչ պիտի կարենայի ըսել։ Եւ սակայն նկատելով, որ «Երկեր»ը կը պարունակէ նաեւ գաղութներու մէջ իբր պետական հրատարակութիւն, կ՚ուզեմ արդարութիւն ընել տարաբախտ բանաստեղծին, հրատարակելով այն Հանգանակը, զոր խումբ մը ուրիշ արժէքաւոր գրողներու հետ «Մեհեան»ի 1914 Յունուար 1ի թիւով հրապարակած է։ Նկատելով որ Վարուժանի գործերու մեծ մասը լոյս տեսած է Համիտի տապալումէն վերջ, «Հանգանակ»ի ընթերցումով կարելի կ՚ըլլայ ծանօթանալ իրենց գործունէութեան։

Կասկած եմ, որ «Մեր Հանգանակը» չէ վերապած Տարօնցիի ուշադրութենէն, քանի որ պրպտած է «Մեհեան»ի էջերը, արտագրելով «Բարտիները», դժբախտաբար սխալ եր մայրդեցնելով ընդօրինակութեան մէջ։ Այսպէս՝ «Երկեր»ու 343 էջին մէջ վարէն երկրորդ տան առաջին տողը պէտք է կարդալ՝

Այն զոր կը զգանք ու չենք ըսեր, փոխան՝
Այն որ կը զգանք ու չենք յիշեր իւ

Պէտք չէ մոռնալ, որ Դանիէլ Վարուժան տաղանդաւոր «զինուորեալ ժառանգ»ն էր այն փաղանգին, որ պատրաստուած էր հայրենիք կերտելու։ Ոգին այդ շարժումին՝ կը ներկայանար առաքելատիպ մարդու մը երեւոյթով, որ գործ կ՚ուզէր, փոխանակ խօսքի։ Րաֆֆիէն մինչեւ Սիմոն Զաւարեան՝ անձնազոհութեան, ջանադրումի եւ նուիրման անմոռանալի տիպարներ կեանքի եւ գործունէութեան մղած էին փաղանգը, որ մեծցած, ուժովցած եւ վերջապէս բանաձեւած էր իր «Հաւատամք»ը —

ա) Պաշտամունք եւ պաշտպանութիւն հայ հողին։

բ) Ինքնուրոյնութիւն եւ անձնականութիւն ձեւի մէջ։

գ) Մշակում՝ կենսանորոգ պատուաստումով մը հայ լեզուին։

դ) Զուտ գեղականութիւնը հեռու պահել քաղաքականութենէ ու լրագրութենէ։

Հարկ է կարդալ սակայն այդ «Հանգանակ»ը, կարենալ հասկնալու համար էութիւնը այդ շարժումին։ Կ՚ընդօրինակեմ զայն.

«Կը յայտարարենք պաշտամունք եւ արտայայտութիւն հայ հոգւոյն. որովհետեւ հայ հոգին կայ է, բայց դուն ուրեք կը յայտնուի։ Պէտք է բեկանել դաւադիրը, որ զայն յուռթեան դատապարտած է։ Կ՚ըսենք. Առանց հայ հոգւոյն, չկայ հայ գրականութիւն եւ հայ արուեստ։ Ամէն ճըշմարիտ արուեստագէտ՝ իր ցեղին ոգին միայն կ՚արտայայտէ։ Հայ հոգին, զարդարուած մթին ու մեծաշուք պատկերներով լի անցեալէ մը, լուսաւորուած տխրօրէն սեւ ալեւէ մը, թրծուած կեանքի մը մէջ, զոր Գողգոթայի ճամբաներ կ՚ակօսեն, մեր օրերուն կը թուի ըլլալ հրաշք մը, որուն խորհուրդները պէտք է արտայայտել։ Հայ հոգին իմացական տիեզերքին մէջ տաճար մըն է, որուն յայտնութիւնը պիտի զարմացնէ խորհող մարդկութիւնը։ Պարզել այդ հոգին՝ էական պարտաւորութիւնն է ամէն հայ արուեստագէտի։

Ամերիկա ԺԻՐԱՅՐ ԱԲԻԿԵԱՆ

«Հայ - Բոյժ»

(ՏՈՒՆԻՆ ԲԺԻՇԿԸ)

Լսելը՝ ոսկի, խօսիլը՝ արծաթ,— ըսած է մեր իմաստուն ժողովուրդը։ Բայց ոչ ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ։ Կան պահեր որ հակառակն ալ ճիշդ է։ Պէտք չէ խօսիլ կամ մունջ ձեւանալ եւ չարտայայտուիլ մեր արժէքներուն մասին, որոնց վաստակաւոր հեղինակները ամէն շահ եւ հաճոյք մէկ կողմ դրած՝ միայն ու միայն կ՚աշխատին ու կ՚արտադրեն մեր ժողովուրդի օգտին համար։

Տարիներէ ի վեր մեր համբողջոտ հրատարակութիւն երեւ ամսաթերթ եւ հետաքրքրական, ամէնէն կատարեալն ու օգտակարը եղած է մեր տաղանդաւոր գրագէտ - բժիշկ Շ. Նարդունիի, «Հայ - Բոյժ»ը։ Անոր մէջ դուք կը գտնէք ոչ միայն բժշկական յօդուածներ, այլեւ գրական, գիտական, բանասիրական եւ ժողովրդական գեղեցիկ պատկերներ, որոնք գծուած են հին եւ նոր վարպետներու նուրբ վրձիններովը։

Առէք որեւէ մէկ թիւը, բացէք էջ մը եւ սկըսեցէք կարդալ։ Վստահ եմ որ, դուք ալ ինծի պէս մէկ շունչով պիտի հասնիք մինչեւ վերջին տողը, վերջին բառը։

Այս գեղեցիկ ամսաթերթը, որ իր հեղինակին սուր եւ վարպետ գրիչին տակ ձեւ ու մարմին կ՚առնէ, կը հրատարակուի ամէն ամիս։ Հազուագիւտ զարդ մը ամէն տան եւ ամէն սեղանի համար։ Երբ ձանձրացած էք կամ բան մը ձեզ կը նեղէ, առէք զայն ու թղթատեցէք։ Անպայման դուք պիտի գտնէք ձեր փնտռած յօդուածը։

Ահաւասիկ գործ մը որ միայն ու միայն կը հրատարակուի հանրութեան շահուն համար։

Բայց անգամ մը չհարցնէի՞նք Շ. Նարդունիի, թէ ի՞նչ պայմաններու տակ, այսպէս ամիսէ ամիս, կանոնաւորաբար լոյս կը տեսնէ իր այս բժշկական ամսաթերթը։ Ձեմ խորհիր թէ շատ հեշտ ըլլայ իր պատասխանը։ Ան իր այնքան ծանր հոգեկէն զատ (գրական, գիտական, բանասիրական, քննադատական եւ, ուրիշ շատ մը ազգօգուտ աշխատանքներ) նաեւ ժամանակ կը գտնէ աշխատելու «Հայ - Բոյժ»ին համար։ Յաճախ կը պատահի, որ մէկ ձեռքով հացին պատառը եւ միւսով գրիչը բռնած՝ աշխատի։ Աշխատի օրական 12 ժամ, առանց չարժելու գիրքերու ծանրութեան տակ հեւացող սեղանին առջեւէն։ Առանց վայելելու կիրակի օրերուն քաղցրութիւնը կամ զեփիւռին գգուանքը։ Ահա այսպիսի պայմաններու տակ է, որ գրագէտ Նարդունին կ՚աշխատի ու կ՚արտադրէ յօգուտ մեր ազգին եւ հայրենիքին։

«Հայ - Բոյժ» իր բազմաթիւ յօդուածներէն զատ ունի նաեւ հարց պատասխանի շահեկան բաժին մը։ Օրինակ, դուք ըլլաք Փարիզ կամ Ամերիկա, Լոնտոն կամ Պրազիլիա, կը բաւէ որ ձեր միտքը ծրարէք թուղթի մը մէջ ու ղրկէք իրեն։ Կը պատասխանէ ձեր հասկնալի լեզուովը։ Այս բաժինը կը գտնուի «Հայ - Բոյժ»ի վերջին էջին վրայ։

Իսկ կողքին ներսի էջին վրայ դուք պիտի գտնէք ուրիշ առաւելութիւն մը։ Հոդ՝ իրեն ղըրկուած սփիւռքի բոլոր հրատարակութիւնները։ Եւ իւրաքանչիւրը այդ գիրքերէն, կը ստանայ մեր բժիշկ-գրագէտ - քննադատին վճիռը։

Այսպէս ուրեմն, «Հայ-Բոյժ» ամէն ամիս կուտայ մեզի շատ աւելի խնամուած, օգտակար յօդուածներ, քան ինչ որ ուրիշ թերթեր իրենց մէկ մեթր ծաւալովը չեն կրնար տալ։ Այս մարզին մէջ գնահատելի է «Հայ - Բոյժ»ի կատարած դերը։ Անոր շնորհիւ դուք կը ծանօթանաք մեր սիրելի Հայաստանի բժիշկներուն, գիտնականներուն, լեռներուն, ջուրերուն, ջերմուկներուն, օդին եւ արեւին։ Կ՚արժէ որ առանց խտրութեան, ամէն Հայ օրինակ մը ունենայ իր սեղանին իբրեւ զարդ։

«Հայ - Բոյժ» ամբողջական բժիշկ մըն է։ Ան կ՚այցելէ ամէն տուն. Անոր ուղածը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ իր ժողովուրդին առողջութիւնը։

Երբ առողջ ենք մարմնով, առողջ կ՚ըլլանք մտքով։ Առողջ մարմին, առողջ միտք, կը կազմեն մարդը։ Ահա այս մարդն է որ իր ուսերուն վրայ պիտի կրէ Ցեղին պաշտպանումին, զարգացման եւ յարատեւելու ծանր աշխատանքը։

Կարդանք եւ տարածենք բժշկական այս միակ ամսաթերթը, որպէսզի իր բազմավաստակ խմբագիրը ժամանակ ունենայ ուրիշ նոր գործեր տալու մեզի։

«Հայ - Բոյժ» կը պատկանի ամէնուս։

Զմոռնանք զայն։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Հանդիսաւոր Յոբելեան

Մեծն Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին Ա.ի ծննդեան 80 ամեակին գրական ու գիտական գործունէութեան յիսնամեակին եւ քահանայութեան վաթսունամեակին առթիւ, 5 Յունիս 1948, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։

Պատուոյ նախագահութեամբ նախկին նախարար եւ երեսփոխան ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ եւ նախագահութեամբ՝ Հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի։

Խօսք պիտի առնեն՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. Գ. Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ եւ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։

Կը մասնակցին՝ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿԻՆ ՆԻՎԷԹ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (դաշնակ՝ Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն), Պ. ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՋԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՊ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Օր. Ա. ԱՒՃԵԱՆ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի։

Հրաւիրատոմսերը նախօրօք ապահովել թերթերու խմբագրատուներէն, հայ գրատուներէն, Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեց. վարչութիւններէն։

Անթիլիասի վանքին, դպրեվանքին, հրատարակչականին բոլոր նուիրատուութիւնները պէտք է ղրկել Յոբելենական Կեդր. Յանձնաժողովի գանձապահ Պ. Գէորգ Գաքըճեանին, 35 rue de Trévise, Paris (9)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Գ.

Գագիկ խոր գլուխ տուաւ, նորէն ծնկաչոք համբուրեց անոր փէշին ծայրը եւ դուրս եկաւ վրանէն։ Տրտում տխուր կը հեռանար ան Եուսուֆի քովէն. միտքը կը նմանէր ալեծուփ ծովի։ Կը մտածէր, թէ ինչ պիտի ըլլայ ինքը եւ ինչով պիտի վարձատրէ զինք Եուսուֆը՝ իր դաւաճանութեան համար։

— Ձէ, Սմբատին վերջ չկայ. հասաւ անոր վախճանը։ Ի՞նչ պիտի ընէ ան միայնակ, առանց օգնականի, առանց զօրքի. մինչեւ ե՞րբ փակուած պիտի մնայ Կապոյտ բերդին մէջ։ Ո՞վ կ՚օգնէ անոր, երբ ան սովէն նեղուելով պէտք անձնատուր ըլլալ բռնաւոր Եուսուֆին։ Նախարարները հեռացած են իրմէ, ամբողջ Արարատ անտէր անտիրական է, Եուսուֆի հրոսակները մոխիր կը դարձնեն ամէն ինչ, իսկ ես, սոսր դաւաճանս, փոխանակ օգնելու թագաւորը պաշտպանելու՝ անոր դէմ եմ զինուած։ Փոխարէնը ի՞նչ պիտի տայ Եուսուֆ. ոչինչ։

Համոզուած եմ որ ուշ կամ կանուխ զիս ալ կը շղթայէ ամուր շղթաներով եւ սոսկալի տանջանքներու մէջ կը սպաննէ զիս։ Ձէ, պէտք է շուտով ազատուիլ անկէ եւ դառնալ իմ աշխարհս, այդ կը պահանջէ իմ ապահովութիւնս։

Եւ անակնկալի կերպովմտաւ իր բանակը, ուր վրանի մը առջեւ նստած էին զինուորները եւ ցած ձայնով կը խօսակցէին։

— Ո՞ւր է Դաւիթը, միթէ սպաննուա՞ծ է, կը հարցնէր մէկը։

— Ձէ՛, տասուընէ ի վեր չկայ, ինչպէս կ՚երեւի՝ փախած է բանակէն։

— Շատ լաւ ալ ըրեր է. ի՞նչ կը վայելէ մեզ Հայոց թագաւորին դէմ կռուիլ։ Տեսա՞ր թէ ինչպիսի քաջութեամբ կը կռուէին անոնք եւ ինչպէս կոտորեցին Եուսուֆի զինուորները։

— Արդարադատ Աստուած միշտ ճշմարիտին կողմը կ՚ըլլայ։ Բայց նկատեցի՞ր, թէ ո՛ւ. երբ մեր գունդը առաջ գնաց, անոնք պակսեցուցին իրենց նետերուն տարափը. կարծես կը խնայէին մեզի։

— Հա, ես լսեցի, թէ ինչպէս մէկը կը պոռար պարիսպին վրայէն. «փախէք, եթէ ոչ ձեզ ալ կը կոտորենք». ահագին պարսաքարը ձեռքին՝ կը դժուարանար արձակել։ Ես նայեցայ անոր շատ նման էր մեր զինակից Դաւիթին. կարծես նոյն ինքն ըլլար։

Այդ միջոցին զինուորները տեսան Գագիկը եւ լռելով իսկոյն ոտքի կանգնեցան։ Գագիկ, որ մինչեւ այդ ատեն լուռ մտիկ կ՚ընէր զանոնք, աւելի յուսահատ՝ դէպի իր վրանը քաշուեցաւ։

Դ.

Անցաւ ամառն ու աշունը, եկաւ ցուրտ ձմեռը. Կապոյտ բերդը պաշարուած էր դեռ Եուսուֆի հրոսակներէն։ Ամէն անգամ որ յարձակում գործէին անոնք բերդին վրայ, մեծ կորուստով կը ստիպուէին նահանջել. ի վերջոյ Եուսուֆ այնպիսի ամուր օղակով շղթայեց բերդը, որ մարդ դուրս չէր կրնար գալ անկէ, ո՛չ ալ դուրսէն ներս մտնել։

Սմբատի պաշարը սպառած էր։ Յուսահատ՝ կը մտածէր ան իր դրութեան եւ Հայոց աշխարհին վրայ ու կը հառաչէր դառնօրէն։ Կը տեսնէր քրիստոնեաներու կոտորածը, կը տեսնէր նաեւ իր սովահար քաջերուն արիութիւնն ու վեհանձնութիւնը եւ սիրտը ցաւէն կը կսկծար։ Ան կը զգար որ Եուսուֆը իր արիւնը միայն կ՚ուզէր եւ զուր տեղ կը թափուէր այնքան երիտասարդներու արիւնը։ Արդէն վճռած էր անձնատուր ըլլալ Եուսուֆին, խնայելու համար իր քաջերուն եւ քրիստոնեաներու կեանքին, երբ իրեն ներկայացաւ Դաւիթը։

— Տէր արքայ, ես պատրաստ եմ ճեղքել թըշնամի բանակը եւ ուտեստ հասցնել բերդին։

Սմբատ բարձրացուց յուսահատութեամբ լեցուն աչքերը եւ նայեցաւ Դաւիթին, տեսակ մը ժպիտ անցաւ իր թալկացած դէմքին վրայէն, թէ ուրախութիւն կը նշանակէր ան եւ թէ տխրութիւն։

— Գնա, որդիս, դուն մխիթարեցիր զիս։

Դաւիթ խոր գլուխ տալով հեռացաւ։

Ձմեռնային մութ գիշեր մըն էր։ Թորչ ամպերը ծածկած էին երկինքը եւ խոր մթութիւն կը տիրէր ամէն տեղ։ Կապոյտ բերդի շրջակայքը թաղուած էր ձիւնին տակ. կարծես մեռած էր ամէն ինչ եւ կենդանութեան նշոյլ չէր երեւար։ Միայն երբեմն կը փչէր ցուրտ քամին եւ սուլելով կը փախչէր հեռու, հեռու։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Մաւսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի գիղ. խորհուրդ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերուն կազմակերպած Ֆութպոլի մրցումները անցք ունեցան մեծ յաջողութեամբ 3500ի հոգիի ներկայութեան ։ Մանաւանդ Մխիթարեան գեղարուեստի ուշադրութեան ներկայ եւ Նոր Սերունդի տողանցքի ժամանակ, որ տեւեց 40 վայրկեան ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց որ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ ըրին յաւէտ ողբացեալ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻ

մահուան առթիւ յօգուտ Միաբանութեանս, որուն մէկ աշխարհական անդամն էր ինքը։

Մխիթարեան Միաբանութիւնը, ի յիշատակ իր անխոնջ ու անձնուէր աշխատակցին եւ ուսուցչին, գոյացած 700 տոլարի գումարը յատկացուց Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին, ողբացեալ ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ անուամբ սան մը պահելու համար։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Պոլսոյ Շիշլիի Գարակէօզեան Ազգ. Որբանոցի 35ամեայ Յոբելեանի առթիւ հրատարակուելիք յուշամատեանի մը համար խնամակալութիւնը փափաքած է ունենալ՝ Փարիզ եւ շրջականեր գտնուող նախկին սաներէն եւ ուսուցիչներէն բաղկացած խմբանկար մը եւ առանձին նկարներ հակիրճ կենսագրականով ։ Այս առթիւ եւ խմբանկարուելու համար՝ կը խնդրուի մեր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ, շաբաթ 5 Յուլիս ժամը 15.30, Café des Trois Portes, métro Cadet.— ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐ

ԿՈՉ ՀԱՅ ԵԼԵՔՏՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ

Հայ Տնտեսական Կեդրոնի հովանաւորութեան տակ, պիտի կազմուի Տեղեկատուութեանց մասնաւոր գրասենեակ մը այն ամէն հայ ճարտարապետներուն համար՝ որոնք կը հետաքրքրուին ելեկտրական ճարտարարուեստով ընդհանրապէս, կամ կը շինեն, կը դետեղեն ու կը ծախեն ելեկտրական ամէն տեսակ գործիքներ, մեքենաներ, եւայլն։

Այս Գրասենեակին արձանագրուողները պիտի օգտուին շատ մը առաւելութիւններէ։ Մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին ժողովի մը մէջ՝ որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 10ի հինգշաբթի օրը, ժամը 18ին, Հայ Տնտեսական Կեդրոնին մէջ, 7 րիւ տը Ֆալսպուրկ, Փարիզ (17):

Կը խնդրուի վերոյիշեալ ճիւղերով հետաքրքրուող ամէն հայ գործարանատէրէ եւ առեւտրականէ ներկայ ըլլալ անպատճառ այս կարեւոր ժողովին ։

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԻՐԱԶԵԱՆ 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, իր եղբօր Յ. Խաչմանեանի Սելանիկէն Ֆրանսա Գալստեան տարելիցին առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Խաչատուր Արզումանեան 1000 Ֆրանք նուիրած է Գ. Օտտոյի Ֆր. Կապոյտ Խաչին իր մօրը՝ Տիկին Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան համար։ Նոյն առիթով հազար ֆրանք այ Վիժ. Ֆոնտին, վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆՆԵՐ եւ իրենց քոյրերը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր ՏԻԿԻՆ Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ Նոր Սերունդի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 17 Յունիս։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Գ. Եուսուֆեան կը փնտռէ Օրտուցի Յովհաննէս Գույումճեանը, հօրը անունը Նշան, մօրը անունը Նուարդ, քոյրը Ազնիւ Նազարէթեան ը Ամերիկա կը գտնուի, երկրորդ քոյր մը Գոհարիկ Շիրոեան, նոյնպէս Ամերիկա։ Որմէ լուր առնուած է Փարիզէն 1930ին երբ 17 տարեկան էր։ Տեղեկացնել Chaussures Youssoufian, 2 rue Louis Astouin, Marseille :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱՔՕ ՖԸ ՖԼՕՐԻ ՄԷՋ :

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ ԵՒ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Անկախութեան 30ամեակի առթիւ տեղի կ'ունենայ Մայիս 29ին, շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Քատէի սրահը, նախկին Petit Journal:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՋԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, արտասանութիւն՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ ։ Կենդանի պատկեր (Օրհուած օրը), միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի ։

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ ։

Մուտք 100 ֆրանք ։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Թէաթրը Մինիսիբալի մէջ։ Կը խօսին ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

∴

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ «Էթիէն Տոլէ»ի մեծ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վարանդեան Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ զանազան կազմակերպութիւններու ։

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

×

ՎԱԼԱՆՍ.—Մայիս 28ի, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ՝ Կ. Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու ։

Կը նախագահէ՝ Ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

ԶՕՐԱՎԱՐ ԹՈՐԳՈՄ եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ։

Խօսք պիտի առնեն՝ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը եւ Camarade QUARTIER (Տռոմի երեսփոխան)։

Պիտի երգէ՝ ժողովրդական եւ սիրուած երգչուհի Օր. ՇՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնի երաժշտանոցէն) ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է։

« ՍԻՆԷ ՂԱԶՕՐ« ԿՈՂՄԷ

Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբ. Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը ։

×

ԻՍԻ .— Յունիս 6ին ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս։

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ ։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները ։

∴

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ, «Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ «Մայիս 28» Յունիս 13ին Bourg la Reineի սրահը ։

[illegible]

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին «Ա. Ահարոնեան» խումբը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները դասախօսութեան այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantesին մէջ։ Պիտի խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ ։ Նիւթ՝ «Մայիս 28»ը եւ իր նշանակութիւնը հայ պատմութեան մէջ։ Հայերէն դասը կը սկսի ժամը 8ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Շ. Միսաքեան ։ Ներկայանալ անդամատոմսով ։

ԱՆԻԷԲ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteuil: Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Համա - Խարբերդցիական միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 30 Մայիս 1948, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։ Սովորական հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

Տէր եւ Տիկին Օհան էս Օհանեան եւ զաւակները ցաւով կը յայտնեն թէ՝

Գ. ԳԵՂԱՄ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

վախճանած է Մայիս 17ին, Վիէննայի մէջ ։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ Նախկին Սանուց Միութիւնը կը յայտարարէ որ բանախօսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Սեւրի վարժարանին մէջ, նիւթ « Հայկական ճարտարապետութիւնը », Կիրակի 30 Մայիս ժամը 16ին։

ԹՈՔԱՏԻ և ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Եւդոկիոյ Հայ. Կրթ. Միութիւնը ձեռնարկած է Եւդոկիոյ Հայոց Պատմութիւնը հրատարակելու գործին։ Մեր Եգիպտաբնակ ազգակիցները, ըստ թելադրութեան հոգելոյս Տ. Թորգոմ Պատրիարքի, 1938ին Եւդոկիոյ Հայոց Պատմութեան աշխատասիրութիւնը յանձնած են յայտնի բանասէր-պատմագէտ Գ. Արշակ Ալպօյաճեանի, որ արդէն իսկ մեծ մասամբ գրած և աւարտած է ստուար ձեռագիրը։

Ամբողջական լիակատար աշխատութիւն մը ըլլայ եւ ոեւէ կարեւոր բան դուրս չձգուի այդ երկասիրութենէն, այսու կոչ կ'ընենք այն բոլոր Հայերուն, Եւդոկիացի կամ ոչ, որոնց քով կը գտնուին Եւդոկիոյ (Թոքատի) վերաբերեալ պատկերներ, վաւերագիրներ, նամակներ, նօթեր, օրագրութիւններ, յուշատետրեր, ինչպէս նաեւ 1908էն ետք հոն հաստատուած տպարաններու մէջ տպուած լրագիրներ եւ գիրքեր, որ հաճին զանոնք յանձնել Եւդոկիոյ Հայ Կրթ. Միութեան՝ վերջէն վերադարձնելու պայմանով, անվթար վիճակի մէջ ։

ՀԱՍՑԷ.— Arménian Educational Society of Tokat, C/o. Dr. E. Harrian, 575 West 183rd St. New York 33 N. Y. (U. S. A.):

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Սէվրի Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի Բարեկամաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւնները միասնաբար կազմակերպած են մեծ դաշտահանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ 20 Յունիս կիրակի ժամը 14էն 22 վարժարանի պարտէզներուն մէջ ։

Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանի Պէշիկթաշլեան թատերասրահի վերաշինութեան ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տարեկան 1200, 6 ամիս 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 26 MAI 1948 Չորեքշաբթի 26 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5350. Նոր շրջան թիւ 959 . Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԶԻՆԱԴՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ

Պաղեստինի մասին խօսող հեռագիրներէն որոշ գաղափար մը կարելի չէ կազմել կացութեան վրայ: Կռիւները դեռ կը շարունակուին: Հակառակորդ կողմերու տուած լուրերը հակասական են յաճախ: Բայց, իրողութիւնը սա է որ Արաբներու զինուորական դիրքը շատ աւելի նպաստաւոր է քան Հրեաներունը, թէեւ ասոնք ալ մերթ ընդ մերթ յաղթութիւններ կը ծանուցանեն:

Ինչպէս յայտնի է ՄԱԿը թէ Արաբներուն եւ թէ Հրեաներուն 36 ժամուան պայմանաժամ տըւած էր կրակը դադրեցնելու համար երկուստեք: Այս պայմանաժամը հազիւ աւարտած՝ Ապահով. Խորհուրդին մէջ Սուրիոյ պատուիրակը, յանուն բոլոր արաբ պետութեանց, խնդրեց որ Արաբներուն 48 ժամուան նոր պայմանաժամ մըն ալ տրուի, որպէսզի իրենց արտաքին նախարարները ժամանակ ունենան խորհրդակցելու, վերջնական որոշում տալէ առաջ: Սուրիոյ պատուիրակին այս խնդրանքին գոհացում տրուեցաւ: Նոր պայմանաժամը կ'աւարտի Չորեքշաբթի օր, ճիշդ կէսօրին (Նիւ Եորքի ժամ):

Հրեաները գոհ չեն այս կարգադրութենէն, որովհետեւ այնպէս կը կարծեն թէ, նոր պայմանաժամ ուզելով, Արաբներու նպատակն է կռիւները շարունակել ատեն մըն ալ, Երուսաղէմի ամբողջական գրաւումը աւարտելու համար:

★ Ֆրանսական կառավարութիւնը դիմում ըրած է միեւնոյն ատեն Ապահով. Խորհուրդին, Անդրյորդանանի կառավարութեան եւ Իսրայէլի Հրեայ Պետութեան, որպէսզի անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ստիպողաբար առնուին, պահպանելու համար Ս. Տեղերը, եւ մասնաւորապէս այն բոլոր հաստատութիւնները՝ որոնք կրօնական, գեղարուեստական եւ պատմական մեծ արժէք ունին:

★ Հարաւային Ափրիկէի կառավարութիւնն ալ ճանչցաւ Իսրայէլի նոր Պետութիւնը: Լոնտոնի շրջանակներուն մէջ, այս լուրը այլայլութիւն պատճառած է, որովհետեւ, Ռոյթըրի համաձայն, ասիկա ուրիշ բան չի նշանակեր, եթէ ոչ՝ դատապարտել Անգլիոյ հետեւած քաղաքականութիւնը Պաղեստինի հարցին մէջ:

★ Իսրայէլի Պետութիւնը պաշտօնապէս խնդրած է մաս կազմել ՄԱԿի:

★ Ապտուլլահ Թագաւորը մերժած է Հատասա հիւանդանոցին եւ Եբրայական Համալսարանին մէջ ապաստանած Հրեաներուն անձնատուութեան պայմանները: Վեհապետը կը հաւանի հիմա որ այս դիրքերը գրաւող հրեայ մարտիկները հնազանդութիւն յայտնեն Արաբական Լեգէոնի հրամանատարներուն, բայց յանձնուին Միջազգ. Կարմիր Խաչի ներկայացուցիչներուն. միայն թէ՝ պէտք է իրենց բոլոր զէնքերը տան Արաբական Լեգէոնին:

★ Մարոքի ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութեան մը մէջ, Սուլթան Մուհամմէտ Պէն Եուսուֆ կը յայտնէ թէ «միտքով եւ սիրտով արաբ վեհապետներուն եւ անոնց կառավարութիւններուն հետ է»: կը յորդորէ իր ժողովուրդը որ թշնամական արարքներ ցոյց չտայ Մարոքի Հրեաներուն հանդէպ, որոնք միշտ հաւատարիմ գտնուած են իր գահին: Սուլթանը յետոյ խստիւ կը յանձնարարէ իր կայսրութեան Հրեաներուն որ զգուշանան Սիոնականներու յարձակման ի նըպաստ դիրք բռնելէ:

ԱՆԳԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվին անցեալ օր Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանին հետ ունեցած տեսակցութեան ընթացքին, անգամ մըն ալ բողոքեց՝ Միացեալ Նահանգներու կողմէ Իսրայէլի Պետութեան ճանաչման դէմ: Անգլիական պաշտօնական շրջանակները կ'ըսեն թէ Ուաշինկթըն շատ փութկոտութիւն ըրաւ այս ճանաչման մէջ, երբ նկատի առնուի մանաւանդ այն դիրքը՝ զոր Ամերիկա դեռ վերջերս բռնած էր պաղեստինեան խնդրին հանդէպ: Ասկէ զատ, կը մեղադրեն Նախագահ Թրումընը որ միջազգային տեսակէտով այսպիսի կարեւոր որոշում մը տուած է, առանց նախապէս կարծիքը առնելու Անգլիոյ:

Պէվին ամերիկեան դեսպանին ուշադրութիւնը գրաւել տուած է այն ամբաստանութեանց վըրայ՝ որոնք Միաց. Նահանգներու մամուլին եւ Քոնկրէսի կարգ մը անդամներուն կողմէ կ'ուղղուին Մեծն Բրիտանիոյ հասցէին, եւ որոնք անգլեւամերիկեան յարաբերութեանց վնասելու բնոյթ ունին: Ամերիկացիներէ ոմանք կ'ըսեն թէ Անգլիացիք Մարշըլի ծրագրին համաձայն իրենց տրուած օգնութիւնը կը գործածեն Արաբներուն համար: Անհիմն է այս ամբաստանութիւնը, որովհետեւ կ'ըսեն Անգլիացիք — մինչեւ հիմա տակաւին ոչ մէկ օգնութիւն ստացած են Մարշըլի ծրագրի հաշւոյն: Իսկ եթէ Մեծն Բրիտանիա զէնք կը հայթայթէ արաբ պետութեանց, ասիկա կ'ընէ այս պետութեանց հետ, հինէն ի վեր իր կնքած դաշինքներու տրամադրութեանց համաձայն:

Անգլիացիք չեն բացատրեր տակաւին թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ իրենց սպաներէն շատեր կը կռուին դեռ արաբ բանակներու կողքին. ինչո՞ւ ետ չեն կանչուիր այս զինուորականները:

★ Պէվին նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ երէկ Ամերիկայի Լոնտոնի դեսպան Տըկլէսի հետ: Կը յուսացուի որ Պաղեստինի խնդրին առթիւ Անգլեւամերիկեան երկու պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը փարատի: Անգլիոյ դահլիճին անդամներէն շատեր որոշապէս ցոյց կուտան հիմա իրենց համակրութիւնը Իսրայէլի պետութեան հանդէպ: Պէվին չի կրնար նկատի չառնել այս պարագան, առանց իր անձնական դիրքը վտանգելու, կ'ըսեն Լոնտոնի կարգ մը շրջանակներուն մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԸ

Պէտք ըսէք այլեւս այնքան է հին բաներ ու տարածուեր Ֆր. Կապոյտ Խաչը Ֆրանսայի մէջ, որ անոր աշխատանքը եւ ստեղծած ոգեւորութիւնը նորութիւն չէ հանրութեան համար:

Թերեւս: Բայց անոր յարաճուն ծաղկումը միշտ նորութիւն կը բերէ իր գերագոյն ժողովին որ յետ պատերազմեան շրջանին սկսաւ երկու տարին մէկ անգամ գումարուիլ:

Օրինակ այս վերջինը 11րդը որ գումարուեցաւ անցեալ շաբթուան ընթացքին Փարիզի մէջ 40 վճռական ձայնով, կը ներկայացնէր շատ դաստիարակիչ պատկեր մը հայ կնոջ հանրային ինքնազարգացման տեսակէտով:

Պէտք ուզէինք որ մեր Հայուհիները որոնք այնքան շինիչ դեր մը ունին իրենց ընտանիքէն ներս, գային ու տեսնէին թէ իրենց քոյրերը մասնաւորաբար գաւառներէն, ի՞նչպէս ժամանակ, ուժ եւ զոհողութեան ոգի են ունեցած մտնելու իրենց մեծ ընտանիքէն ներս, Ֆր. Կապոյտ Խաչէն ներս եւ հոն ստանձնելու նոյնքան պատասխանատու, նոյնքան շինարար եւ նոյնքան ծանր աշխատանք:

Անոնց կազմած տեղեկագիրները ցոյց կուտային իւրաքանչիւր շրջանի պէտքերը եւ գոհացուած պահանջները: Դպրոցներու շարքեր, Սանուհիներու խումբեր, Թոքախտաւորներու խընամք, ծերին ու հիւանդին օգնութեան գործ, օդափոխութեան կայաններ, հարիւրաւոր մանուկներով, եկեր ու շարուեր էին կարծես մեր առջեւ: Իսկ հաշուեկշիռները աշխուժեան կը մատնէին բոլորը: Ինչ լաւ պիտի ըլլար եթէ Ֆր. Կապոյտ Խաչը կարենար հրատարակել զանոնք եւ ըսէր բոլորին: «Ահա ձեր տուած վեց միլիոնը, տեսէք թէ ի՞նչի ենք գործածեր զայն: Մեր դպրոցները միայն 15 հատ, հազարէ աւելի մանուկներով, մեր եւ ձեր պարծանքը կը կազմեն»:

Աւանդական դարձած շատ հաճելի խնջոյք մը փակեց այս ժողովը կիրակի օր: Պատգամաւորներ, Ֆր. Խաչի անդամուհիներ եւ բարեկամներ, ինքնաբուխ եւ խանդավառ, չէին ուզեր հեռանալ իրարմէ — վեթերան ընկերուհի մը յուզուած ու արցունքոտ աչքերով կ'ըսէր իր քովինը նստած ընկերուհիին — ահա անգամ մըն ալ արժանի եղայ այս մեծ վայելքին, եկայ ու ձեր մէջ ապրեցայ այն մթնոլորտը, հոգ չէ թէ քանի մը օր, որ կը կ'երիտասարդացնէ նոր ոգիով ու խանդով մեզի նման «հանգստեան կոչուածները»:

Իրապէս կենդանի էր հոն ամէն բան, զուսպ ոգեւորութեամբ մը պատուած օրուան նպատակին ու իմաստին. այլեւ ջերմ ու խանդավառ ինչպէս Ֆր. Կապոյտ Խաչի բոլոր հաւաքոյթները:

ՍՕՍԻ

Լոնտոնի ժողովը

Գերմանիոյ մասին

Հակառակ նախապէս ծանուցուած որոշման, Լոնտոնի Վեցերու Ժողովը (Անգլիա, Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Պէնէլիւքս), նոր հաւաքում մը ունեցան շարունակելու համար Արեւմտեան Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութեան վերաբերեալ խորհրդակցութիւնները: Այս պարագան նշան մը կը նկատուի որ Ռուհրի հակակշռին մասին ծագած տարակարծութիւնները պիտի կրնան հարթուիլ: Հաւանական է որ պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակուի առաջիկայ ուրբաթ օր:

Լուր կը տրուի թէ՝ այս յայտարարութիւնը հրատարակուածին պէս, մարաջախտ Սոքոլովսքի անմիջապէս Մոսկուա պիտի մեկնի իր գլխաւոր խորհրդականներուն հետ: Կ'ըսուի թէ Սովետները Պերլինի մէջ նոր ճնշում մը պիտի բանեցնեն Դաշնակիցներուն վրայ, երբ տեսնեն որ Լոնտոնի մէջ որոշուած է կազմել Արեւմտեան Գերմանիոյ Պետութիւնը, մայրաքաղաք ունենալով Ֆրանքֆորտը:

«Հաշտութիւն կարելի չէ», կ'ըսէ Նէճմէտտին Սատագ

Նէճմէտտին Սատագ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Շաբաթ օր Սեբաստիոյ մէջ ճառ մը խօսելով, ըսած է, ի մէջ այլոց, թէ՝ Միաց. Նահանգներու եւ Ռուսիոյ միջեւ վերջին օրերս տեղի ունեցած ծանուցագրի փոխանակութիւնները ոեւէ բանի չծառայեցին, բայց միայն՝ ցոյց տալու անգամ մըն ալ որ անկարելի է հաշտութիւն կընքել: Սատագ աւելցուցած է յետոյ. «Հարկ կը տեսնեմ նմանապէս ըսելու թէ Միաց. Նահանգներու ապահովութիւն տուած են մեզի որ Մոսկուայի կառավարութեան մօտ կատարուած փորձը պէտք չէ սա իմաստով մեկնել թէ՝ Ամերիկա իր քաղաքականութիւնը պիտի փոխէ Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ»:

Կարծողներ կան թէ Սատագ այս խօսքերով կանխայայտ պատասխան մը տալ ուզած է այն բոլոր առաջարկներուն՝ զորս Անգարայի սովետ նոր ներկայացուցիչը կրնայ հաւանօրէն ընել Թուրքիոյ: Արդարեւ, կը կարծուի թէ՝ դեսպան Լավրիշեվ պիտի առաջարկէ նորոգել Թուրքեւսովետ դաշինքը, բայց թէ՝ Մոսկուա այս առաջարկը պիտի ընդունի պայմանով որ Խորհրդ. Ռուսիա հրաժարի իր պահանջներէն արեւելեան նահանգներու մասին եւ Նեղուցներու վրայ խառն հակակշռի մը վերաբերմամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԵԴՆԱՄԻ կեդրոնական նոր կառավարութեան մայրաքաղաքը Հանոյն պիտի ըլլայ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ քաղաքական տագնապը վերջ չգտաւ տակաւին: Ներքին նախարար Լէյինոյի հրաժարեցուցման հետեւանքով ծագած աշխատաւորական ցոյցերը կը ծաւալին հետզհետէ, թէեւ Ֆինլանտական Համայնավար կուսակցութեան այս մասին թափած ջանքերը յուսացուած արդիւնքը տուած չեն, կ'ըսէ Հէլսինքիէն հասած հեռագիր մը:

ՎԱՆՏԷ նահանգի 310 համայնքներէն 153 համայնքները վարչական գործադուլ հռչակեցին ութը օրուան համար: Քաղաքապետարանները փակուեցան: Այս գործադուլին նպատակն է ստիպել կառավարութիւնը որ ազատ դպրոցներու մասին աւելի թոյլատու քաղաքականութեան մը հետեւի:

ՓԱՐԻԶԻ Գերագոյն Ատեանը այսօր պիտի ունենայ իր առաջին նիստը, չորս ամսուան դադարէ ետք, համայնավար երդուեալներու հրաժարելուն հետեւանքով: Այս երդուեալները որոշած են չմասնակցիլ դատավարութեանց: Եթէ յամառին, իրենց տեղ պիտի նշանակուին միւս կուսակցութեանց պատկանող երդուեալներ, ինչպէս էմ Էռ Փէ, ընկերվարական եւ Ձախերու համախմբում: Այսօր պիտի սկսի Վիշիի կառավարութեան գործակցող բարձրաստիճան պաշտօնատարներու դատավարութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճը, մէկ ամիս տեւող խորհրդակցութիւններէ ետք, կազմուեցաւ վերջապէս, եւ երէկ կատարուեցաւ երդման արարողութիւնը: Նախարարներու մեծամասնութիւնը կը պատկանի քրիստոնեայ դեմոկրատներուն, որոնց պետը Տը Կասփէրի վարչապետն է: Դահլիճին կը մասնակցին նաեւ ազատականներ, միութենական ընկերվարականներ եւ անկախներ:

ԱՊԱՀՈՎ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ սովետ պատուիրակ Կրոմիքօ, երէկ, 24րդ անգամ ըլլալով գործադրեց իր վեթոյի իրաւունքը, Չեխոսլովաքիոյ պետական հարուածի խնդրին առթիւ: Կրոմիքօ յայտարարած է նաեւ որ դարձեալ այս իրաւունքը պիտի գործադրէ, երբ սեղանին վրայ գայ Չիլիի առաջարկը Չեխոսլովաքիոյ մէջ կատարուելիք քննութեան մասին:

ՓՈՒՆՋ ՄԸ ՎԱՐԴ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

... Դեռ երէկ էր կարծես, որ բաժնուեցայ Գուրգէնէն։ Ամերիկա մեկնած ատեն, գրեցի ազգականներուս որ երթան զինքը, վերադարձիս իմ սիրելիներուս կարօտը իրմով է որ պիտի առնէի։ Ու իր խանդավառ նամակներուն վրայ, մենք ալ իր հետ կը հրճուէինք իմանալով իր փառաւոր յաջողութիւնները։

Գուրգէնի հետ ծանօթութիւնս կը սկսի 1932-ին, իմ աշակերտիս ընկերներէս եւ իր զաւակներէն Զարդեւ Աշոթեանի եւ Բագրատ Յովհաննէսեանի միջոցաւ։ Այդ թուականէն ի վեր մեր մէջ հաստատուեցաւ եղբայրութիւնն էր որ սկսաւ եւ ինչ քաղցր յուշերով։

1934ին իր պատրաստած «Գեղջկական Հարսանիք» շարժանկարը, իր երգչախումբով։ Փարիզէն վերջ քանի մը քաղաքներու եւ Մարսէյլի մէջ ներկայացուց սոյն պզտիկ ժապաւէնը։ 1936ին դէպի Վենետիկ՝ իր երգչախումբով։ 1937ին Մարսէյլի մէջ, ընկերներով եւ Մշակութային Միութեան հովանաւորութեամբ, քաղաքիս մէջ տեղի կ'ունենար, առաջին անգամ այդ մեծ նուագահանդէսը իր ղեկավարութեամբ։

Սկսեալ 1931էն, Մարսէյլի մէջ տրուած երգահանդէսներէն վերջ, ղեկավարութեամբ Գ. Վ. Սարգսեանի, Կոմիտասեան երգերուն ճաշակէն հայ գաղութը առաջին նուագահանդէսը համտեսեց Գուրգէնով։ Անկէ վերջ Գ. Գարթեւեան եւ Գ. Օ. Գէորգէրեան թափ տուին նուագահանդէսներուն։

Գուրգէնի անցեալ տարուան նուագահանդէսը այստեղ, դժբախտաբար վերջինը պիտի ըլլար, իր շիջումով։

Օգոստոս ամիս 1936։ Գուրգէնը իր երգչախումբով, Փարիզի գաղութէն ուրիշներ ալ, մօտաւորապէս 150 հոգի կը մեկնին Վենետիկ։ Մարսէյլէն, մենք ալ ընկերներով պատրաստ շոգեկառք կը նստինք 24 ժամ վերջը միանալու համար իրենց։

Ի պատիւ երգչախումբին, կը հիւրասիրուինք «Վիքթորիա» նշանաւոր պանդոկը, երգելու համար նաեւ իր ամառնային հաստատութեան մէջ։ Նահանգապետութիւնը յանձնարարած էր, տօնակատարութեան համար երեք օր յատկացնել միայն հայկական երաժշտութեան։ Դպրոցին առջեւ խոշոր նուագախումբ մը կ'ողջունէ մեզ։

Իրիկուն է, ժամը 9ի մօտ։ Երկսեռ երգչախումբը պատրաստ կը սպասէ, հայկական տարազներով։ Արական խումբին անդամները հագած էին կարմիր, կապոյտ, երկայն զուլպաներ, կարմիր կամ գունաւոր հողաթափներով, լայն տափակներ, կարճ, հիւսուած սեւ թաւիշով բաճկոններ, կապոյտ գոց վիզ շապիկներ, սեւ գօտիներով։ Իգական խումբը հարսերու պէս հագուած, ոսկեշար երիզով ճակատները կապած, թափանցիկ շղարշով մը մազերը ծածկած։

Այսպէս բոլորս պատրաստ կ'ուղղուինք դէպի Տօժերու պալատի մօտ, Ս. Մարկոսի հրապարակը։ Այս հոյակապ մարմարիոնէ հրապարակին մէջտեղը, կապոյտ, ջինջ երկինքի մը, փայլուն աստղերուն տակ, կեդրոնը պայծառ շարժական բեմին վրայ կանգնած է համաչափ 90 հոգինոց նուագախումբը երկնասլաց բեմին դէմ։ Նոյնպէս շարժական, աշտարակի ձեւով բարձր ամպիոնի մը վրայ, Իտալացի ղեկավարը ճարտար ձեռքին (ան ունէր ցեմ յիշեր Գուրգէնի երաժշտական ուսուցիչներէն), ուղղութիւն կուտայ նուագախումբին։

Հրապարակէն, պատուհանները զոյգ զոյգ հետաքրքրուած են իրենց բոյները եւ ականջ կտրած, կարծէք, իրենց սէրը պիտի երգեն նուագով։ Ու ծովածաւալ բազմութիւն մը, մօտ տասը հազար հոգի։ Ժողովուրդի ամէն խաւերէն, երաժշտասէր Կոնտոլի նաւաստիներէն մինչեւ զինուորականներ եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, ամէնը հոն են։

Հրապարակի հակառակ մօտեցած, բազմութիւնը մեզի պզտիկ անցք մը կը բանայ կեդրոնը՝ բեմին մօտ ալ։ Մեզ տեսնելով բազմութիւնը կը բացականչէ — «Վիվօ Արմէնօ, վիվօ Արմէնի, պրավօ»։ Կը մօտենանք, ղեկավարը պահ մը վար կ'իջնէ եւ կը համբուրուի Գուրգէնի հետ։ Իրար մայէսթրօ կոչելով։

Ղեկավարը կրկին իր տեղն է։ Ոչ մէկ շշուկ։ Արքայական քայլերգէն վերջ բացումը կը սկսի «Փամ Բ'որոտանով», յետոյ Գուրգէնի «Հէքեաթով», ... ուրիշ կտորներ Սպենդիարեանէն եւայլն։ Այսպէս մինչեւ կէս գիշեր։ Արդէն, մեր քայլերգ՝ առաջին փողերու եւ չափուր հնչումին, ամբողջ նեսս՝ կը կը թնդար, իսկ ես կորսուած էի ու ել... մէջ թաղուած։ Արցունքները կը հոսէին դէմքէս վար։ Ու ակնապիշ յառած դէպի երկինք, փառաւորուած՝ հայկական երաժշտութեամբ, անձկութեամբ կը հարցնէի ըսելով. — « Տէր, ինչո՞ւ, այսքան արժանիքներով հարուստ ազգ մը թափառական դարձուցած ես աշխարհի չորս հովերուն։ Գթա, Տէր, եւ տուր մեզ արդարութիւն։

Դադարին, նուագախումբը վար կ'իջնէ եւ տեղ կուտայ մեր խումբին։ Հազիւ երեսուն հինգ հոգի բեմին մէջ կորսուած ենք։ Կը սկսինք երգել Կոմիտասի «Կալի երգը», «Ձիդ դու քաշի», «Հաճի աղան» եւն.։

Երգէն վերջ երբ վար կ'իջնէինք, քիչ անդին մէկը կը պոռար, «Ապրէք տղերք, ապրիս, Գուրգէն, շատ ապրիս, վարձքդ կատար»։ Աւետիք Իսահակեանն էր որ Վենետիկ կը գտնուէր։

Նուագահանդէսը վերջանալուն, խմբովին քաշուեցանք հրապարակին վրայ, քովնտի սրճարաններէն մէկուն մէջ։ Ոստիկանները հազիւ կը զսպէին բազմութիւնը, որ կ'ուզէր կարգով մեզ դիտել։

Գիշերը ուշ ատեն երբ խմբովին պանդոկ կը վերադառնայինք, ճամբան մեր ականջին կը հասնէին հայկական հատ ու կտոր երգեր։ Պզտիկներ եւ երիտասարդներ էին որ «Հոփ պլտա տըմպա հաճա աղան» կ'երգէին երկու ձայնով։

Յաջորդ օրերուն մեր խումբը նորէն կը փայլէր, միշտ խանդավառ, Գուրգէնին պէս ժպտուն։ Պտոյտներ, Ս. Ղազարի հայկական կղզին, վանքը, մատենադարանը, թանգարանը։ Ու կրկին կազմակերպուած հանդէս, այս անգամ դպրոցի սրահին մէջ։

Եւ հիմա, երբ կ'անցնիմ, Մարսիլիոյ փողոցներէն, մտամոլոր ամէն մէկ քայլիս, Գուրգէնը կը պատկերանայ աչքիս առջեւ։ Կը տեսնեմ զինքը, ինչպէս տեսայ, բեմին վրայ, «Աւարայրի պատերազմ»ին մէջ,— միակ յուզումի պահը զոր կը դար, դէմքը այլափոխուած։ Հայկական քաջարի բանակին քայլերգէն վերջ Վարդանին իյնալու պահն էր այդ՝ երբ խոր լռութեան մէջ, թաւջութակը կ'ողբար քաջարի հերոսին շիջումը։

Քաջ մըն ալ դուն։ Սիրելի Գուրգէն, անողոք շիջումդ կը զգանք այսօր մենք։ Այս քանի մը յուշերս ալ վարդէ փունջիկ մը թող ըլլան քեզի, քու թարմ շիրիմիդ համար։

ՍԵՐՈՎԲԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ

«ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԵՐԿԵՐԸ»

Բ.

Կազմեց եւ խմբագրեց Սողոմոն Տարօնցի, Հ. Ս. Ս. Ռ. Պետական հրատարակութիւն, Երեւան 1946 —

Կ'ըսենք, արտաքին գործօններ, պատմական պայմանութիւններ, օտարոտի ազդեցութիւններ, զգացմանց խոտորում եւ ձեւազեղծում տիրած են անոր, բայց չեն կրցած ձուլել զայն։ Մենք կ'ընդունինք զայն. հայ հոգին, անոր հանճարներուն կայծկլտալը դոլմնեան եւ միջնադարեան փառագիտներու լարերուն վրայ, եւ իմաստին խորը մեր ժողովրդական աւանդավէպերուն, փայլուն գանձերը մեր ցեղային հանճարին։

Կը զգանք, թէ մենէ իւրաքանչիւրին մէջ պահուած է ան եւ առհաւութեան շունչին թելադրումներէն միշտ կենդանի, պիտի բաբախէ անմիջապէս որ գտնէ իր ազատագրումը։ Ազատագրենք զայն, հայ հոգին, պայքարելով նոյն իսկ ինքզինքնուս դէմ, բոլոր կապանքներէն ու բռնութիւններէն այլազգի ազդեցութիւններու։

Կը հաւատանք. հայ հոգին լոյսն է, ոյժն է, կեանքն է, մարմնաւորուած անդրիական շքեղութեան մէջ արիական ցեղին, որուն կը պատկանինք։

Կը յայտարարենք ինքնուրոյնութիւն եւ անձնականութիւն ձեւի մէջ, որովհետեւ, հա՞րկ է կրկնել այս տարրական ճշմարտութիւնը, ամէն արուեստագէտ պարտի ըլլալ ինքնուրոյն եւ անձնական ձեւին ու խորքին մէջ իր գրուածքներուն։ Որովհետեւ, հա՞րկ է ըսել տակաւին, արուեստը յայտնաբերական ստեղծագործութեան եղանակով իրականացումն իսկ է ներքին եսին, որով եւ ոչ մէկ նախանշանակեալ ազդեցութիւն կրնայ թոյլատրելի ըլլալ։

Կ'ըսենք. մեր հոգին, որ հայ հոգին իսկ պիտի ըլլայ, պիտի ընդանցնի այն բոլոր ձեւերուն մէջէն, զորս մենէ իւրաքանչիւրին զգայականութիւնն ու ներքին կշռոյթը կը թելադրեն։ Կը ժխտենք ի յառաջագունէ տրուած կաղապարեալ ձեւերու հարկադիր հպատակութիւն։ Կը նախընտրենք արտայայտութեան գործիները, հարազատ բոլոր ձեւերը, որ կրած են հայ հոգին մեր տոհմային արուեստի ու գրականութեան մինչայժմեան երեւոյթներուն մէջ։ Բայց կը յայտարարենք, բայց կը պահանջենք անկախութիւն արտայայտութեան ամէն ձեւերու, որովհետեւ կը հաւատանք թէ մինչեւ որ չըլլան ինքնուրոյնութիւն եւ անձնականութիւն ձեւերու մէջ, չենք ունենար ինքնատպութիւն, չենք ունենար ստեղծագործական նորանոր հարստութիւններ։

Կը յայտարարենք, մշակում կենսանորոգ պատուաստումով մը հայ լեզուին, որովհետեւ կը հաւատանք, թէ մեր լեզուին կատարելագործման խնդիրը անբաւական կը համարէ այն տարրերը, զորս կ'օգտագործէ հայ լեզուն ներկայիս։ Ոչ մէկ գաւառաբարբառ սահմանին գոհացում կուտայ անոր, նոյնիսկ ըլլայ ան ոստանիկ բարբառ մը, ինչպէս կը կոչուի պոլսահայ բարբառը։

Հռչակելով մաքրագործումը հայ լեզուին՝ բազմաթիւ օտարահունչ բառերէ, կ'որոշենք դիմել հայ լեզուին զանազան աղբիւրներուն, գրաբարին եւ բնաշխարհի հայ բարբառին, եւ որդեգրել հարազատ ու հայեցի բառերը, բացատրութիւնները ու ասութիւնները եւ պատուաստել զանոնք մեր գրական լեզուին, առանց մեղանչելու անոր ներդաշնակութեան օրէնքներուն դէմ։ Կ'ուզենք հիմնել լեզուի գեղեցկագիտութիւն մը, նոր գիծերու, նոր գոյներու, նոր շեշտերու յաւելումով։

Կը յայտարարենք. զուտ գրականութիւնը հեռու պահել քաղաքականութենէ եւ լրագրութենէ, որովհետեւ երկու վտանգներ են անոնք, լրագրութիւնը եւ քաղաքականութիւնը, որ մեր օրերուն դարանակալ կը սպասեն հայ արուեստին շուրջ։ Մենք դէմ չենք ոչ մէկուն եւ ոչ միւսին, ոչ լրագրութեան եւ ոչ ալ քաղաքականութեան, ցորչափ անոնք իրենց դերին մէջ կը մնան։ Բայց մենք պիտի ընդդիմանանք ամէն անգամ, որ անոնք փորձեն արուեստին եւ գրականութեան անունով ներկայանալ եւ կամ զանոնք զէնք դարձնել իրենց նպատակին ծառայելու համար։ Մենք կը պահանջենք Արուեստին կատարեալ անկախութիւնը։

Արուեստը խենթութիւն մըն է եւ երբ այդ, ան կը մնայ վեր՝ յեղափոխութիւններէ եւ յետադիմութիւններէ։ Ինքն իսկ ըլլալով կրօնական մոլեռանդութիւն մը, վեր է նաեւ ամէն կրօնքէ։

Ցեղ մը որ կ'ուզէ ապրիլ, պարտաւոր է ստեղծել։ Մեհեան մը պէտք էր կանգնել։ Մենք կ'ուզենք ծառայել անոր կառուցման։ Մեր հայկական եւ խոյապէս արիական հոգին, մերթ անսպասելի եւ անօրինակ եւ մերթ ամբարձիկ գիծեր պիտի գտնէ անոր սիւներուն վրայ, թերեւս անախորժ, թերեւս ընդվզեցնող, բայց միշտ անկեղծ։

Մեհեան մը պէտք էր որ տեղծուէր։ Մենք կ'ուենք ստեղծել զայն։ Ով որ կը հաւատայ՝ թող ներս մտնէ, դրան առջեւ թողլով անցեալին ու ներկային հանդէպ կոյրզկուրայնութիւնն ու նախապաշարումները, ներս տանելով երիտասարդութիւն, խանդավառութիւն եւ մանաւանդ ստեղծագործական կորով։

Դրան վերեւը, իր աչքերուն պիտի բախի քանդակուած արձանագրութիւնը՝ ՍՏԵՂԾԵՆՔ։ Ստեղծենք, ապրելու համար տեւականութեան մէջ։ Ստեղծենք, հոն այդ տեւականութեան մէջ, մեր ցեղին նոր շեշտերը աւելցնելու համար տիեզերական մեծ համերգութեան վրայ։

Ստորագրուած ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ, ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ, ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՖԷՃԵԱՆ (Օշական), ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ եւ ԱՀԱՐՈՆ։

Ընթերցումը այս «Հաւատամք»ին թոյլ կուտայ, որ բանաստեղծն ու իր ընկերները իրենք խօսին Տարօնցիին եւ իրեններուն, թէ ինչ կը փակնային մշակոյթ ըսելով։

Կը սպասուէր նման ոգիով «հաւատամք»ներու՝ Մայր Երկրին մէջ առ ի գործադրութիւն. բայց աւաղ։ Կարծես Վարուժան եւ իր ընկերները նախատեսած ըլլային այսօրուան կացութիւնը ու իրենց Հանգանակը պատշաճեցուցած անոր։

Ահա ԳԱՂՈՒԹ մը եւ ահա ՓԱՂԱՆԳ մը, որ հայրենիք կերտեց եւ տակաւին կ'ապրեցնէ զայն։ Ո՞ւր են նորերը, ըմբոստ հոգիով եւ արուեստով ստեղծագործող։

Ոհ, ոչ, մի ըրէք այն ծուռ ու մնոտի օտար տեղեկութիւնը, թէ Վարուժան «Մեծ Մարդասպանի ճնշիչ բռունցքին տակ կռուան եւ ոգեւորութիւն է փնտռել հեռաւոր անցեալի մէջ»։ Որովհետեւ նախ այդ շրջանին անհնար էր կատարել այդ տեսակ գործ եւ երկրորդ՝ որ Վարուժանի եւ իր ընկերներու գործունէութիւնը առաւելապէս զարգացած է յաջորդող շրջանին։ Եթէ կը սիրէք նահատակ բանաստեղծը, պէտք է սիրէք զինքը իր գործին եւ «Հաւատամք»ին մէջ։ Կ'ընդունի՞ք որ պէտք է ժխտել ի յառաջագունէ տրուած կաղապարեալ ձեւերու հարկադիր հպատակութիւնը։ Դուրս մնալ այլազգի ազդեցութիւններէ։ Որովհետեւ արուեստը խենթութիւն մըն է եւ վեր՝ յեղափոխութիւններէ եւ յետաշրջութիւններէ։ Պէտք է ստեղծել՝ ապրելու համար իբր ցեղ, աւելցնելով մերը՝ տիեզերական մեծ համերգութեան վրայ։

Դանիէլ Վարուժան յստակ եւ լաւ գաղափար ունէր դասակարգային պայքարի մասին, գէթ

Գ. Ճ. Մարտիկեանի այցելութիւնը Շտուտկարտի կայանին

Թէ Շտուտկարտի եւ թէ ամբողջ Գերմանիայի զանազան կողմերը գտնուող Հայերը մէկ տարիէ ի վեր անհամբերութեամբ սպասում էին մեր սիրելի հայրենակցի գալստեան: Մայիս 6ին իր ընկերոջ, Զօր. Շէքէրճեանի եւ երկու ամերիկացի զօրավարների հետ միասին մենք ընդունեցինք մեր կայանի մէջ:

Հաւաքուած էր խուռն բազմութիւն: Ճամբարի ընդհանուր տեսքը տօնական էր եւ բերկրալի:

Հրապարակի մէջ մեծատառ «Բարի գալուստ» մակագրութիւնը գրուած էր եւ ելեկտրական լամպերով յարմարցուած Մասիսի նկարը, որի վրայ ծածանում էին հայկական ու ամերիկեան դրօշները:

Թանկագին հիւրերը եւ հաւաքուած բազմութիւնը դիմեցին դէպի բացօթեայ ամբիոնը, որի վրայ գրուած էր, «Բարի գալուստ, յարգելի հիւրեր»: Բալ. Թրախոսի միջնորդութեամբ ճամբարի հայկական նուագախումբը հնչեցեց ամերիկեան քայլերգը եւ «Մեր Հայրենիք»ը:

Ներկայ գտնուող զօրավարները եւ հիւրերը նուագի պահին զինուորական բարեւի էին կանգնած:

Այնուհետեւ դպրոցականների երգեցիկ խումբը երգեց հանգուցեալ Դերվիշի «Բարով եկար»: Փոքրիկ դադարից յետոյ Ազգային խորհրդի Նախագահը՝ իր համառօտ ճառով Գ. Մարտիկեանին յայտնեց Գերմանիայում գտնուող Հայերի երախտագիտութիւնն ու յարգանքը:

Մեր սիրելի հիւրը ամերիկացի զօրավարների հետ ծանօթացրեց իր շուրջը գտնուող հայրենակիցները ու ապա խօսեց հետեւեալ ճառը:

— Յարգելի ազգակիցներս, 14 ամիսներ են անցել այն օրուանից, երբ ես ձեզ մօտ էի, սակայն ձեզանից հեռանալով ես ձեզ երբեք չեմ մոռացել, չեմ մոռացել, քանզի մի ժամանակ էլ ես եմ ձեզ նման տառապել ու չարչարուել, դժուարութիւններ ապրել ու դաժան հալածանքների հանդիպել: Չեմ մոռացել, քանի որ ձեր դարդն ու ցաւը իմն են...

Չկայ մի երկիր որ գնացած չլինեմ, չկայ մի դուռ, որ բաղխած չլինեմ եւ չի մնացել մի քար, որ շրջած չլինեմ, որպէսզի ապահովուեն ձեր իրաւական եւ քաղաքական անդորրը, որպէսզի ազատ լինէք զանազան բռնադատումներից:

Ոչ մի դժուարութեան առաջ չեմ խոնարհուել այն պատճառով, որ սիրում եմ ազգս, որին ինձ պարգեւել է երկու անգին գոհարներ՝ հայր եւ մայր:

Չնայած այն բանին, որ ես ապրում եմ մի առաջադէմ ու բարեկեցիկ երկրում, բայց ամբողջովին յափշտակուած եմ իմ աւերուած ու խլուած հայրենիքով, որի կենարար բուրմունքի փոքրիկ զեփիւռն անգամ անկարող եղայ զգալ որ եւ է օտար երկնակամարի տակ:

Վերջապէս, սիրելի բարեկամներ, ձեր խնդրին վերաբերեալ կարող եմ ասել, որ բարեբախտաբար բարի խաբրիկներով եմ եկել ձեզ մօտ, որոնց մասին պիտի խօսեմ մի քանի օրից յետոյ (ջերմ ծափահարութիւններ):

Պատիւ ունեմ յայտնելու, որ ձեզ անօրինող վարչութենէն ուղղակի ճանաչուած անձնաւորութիւնը մեր սիրելի զօրավար Շէքէրճեանն է (ծափեր):

Թոյլ տուէք հաւաստիացնել ձեզ, որ պիտի չյուսահատիմ այնքան ժամանակ մինչեւ որ դուրս գաք այս ճամբարային կեանքից: Այսօր այսքանը միայն, շնորհակալ եմ»:

Գ. Ճ. Մարտիկեանի սրտաբուխ եւ յուզիչ խօսքերէն ազդուած ունկնդիրները չէին ուզում ամբիոնից հեռանալ: Հնչեց «Զէյթունցիներ»ը: Յարգելի հիւրերը շարժուեցին դէպի այն շէնքը, ուր պատրաստուած էր թէյասեղան: Կարճ ժամանակամիջոցից յետոյ հրաժեշտի արտայայտութեամբ շարժուեցին բազմաթիւ ձեռքեր:

Մեր հայրենակիցներու բերկրանքն ու խանդավառութիւնն աննկարագրելի էր, յարգելի Հայը նրանց ներշնչել էր յոյս եւ կեանք, փառք Հայ ազգի Մարտիկեաններին:

Մ. ԳՈՒՐԳԷՆ

այնքան որքան ուրիշներ ունին այսօր: Վկայ՝ իր «Բանւորուհին», որ չէ գերազանցուած դեռ: Բայց գիտէր նոյնքան լաւ եւ խոր, որ կային նաեւ ուրիշ պայմաններ, զանակներ եւ ազդակներ, պահելու համար հայ հոգին իր ինքնատիպ անձնականութեանը մէջ եւ իբր մէկ մասը տիեզերական համերգութեան:

Երբ Տարօնցի այնքան հեշտօրէն կը փակէ իր «ակնարկ»ը Դանիէլ Վարուժանի մասին՝ ուրբելով անոր իր լաւագոյն գնահատանքը, ան դեռ չի թուիր ըմբռնած ըլլալ անոր հոգին եւ գործը:

Նահատակ բանաստեղծը երբեք չփնտռեց հայկական պանծալի այս Պառնասը եւ իր մասսայականացումը, այլ ներբողեց աշխատանքն ու ստեղծագործումը մեծ, աւելի մեծ գործերու: Հիներու փաղանգը, որուն մէջ ան թերեւս կը փորձէ դնել բանաստեղծը, կատարեց իր գործը լիովին՝ ստեղծելով շղթային յաջորդական օղակները:

Պիտի կրնա՞ն արժեցնել, հայրենի հողին վրայ, ՆՈՐ ըլլալու այս պատեհութիւնը, տալով նախ իրենց Հանգանակը:

Ո՞րքան սպասենք:

Ամերիկա

ԺԻՐԱՅՐ ԱԲԻԿԵԱՆ

ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացած եմ հետեւեալ գումարները.—

Լիոնէն Ղազար Ահարոնեանի միջոցով՝ 9150 ֆրանք: Մարսէյլէն՝ Տէօքմէճեանի ձեռքով 1500 ֆրանք (Տոլպաչեան երկրորդ անգամ ըլլալով 500, Թ. Գըլըճեան 500, Վ. Տէր-Վարդանեան 500): Մարսէյլէն՝ 200 ֆրանք: Մարսէյլէն՝ 100 ֆր.: Բաչանէն՝ 200 ֆրանք: Փարիզէն՝ Տիգրան Վարդանեան 300 ֆրանք: Իսի լէ Մուլինոյէն՝ Ն. Գարաճեան 1000 ֆրանք: Անթոնիէն՝ Պետրոսեան 100 ֆրանք: Բուրգլըրեյնէն՝ Երուանդ Աղամեան 400 ֆրանք: Պրոքսէն Տէր եւ Տիկին Մազմանեան 1500 ֆրանք: Գումար 14.650 ֆրանք: Նախորդ գումարը՝ 58.000 ֆրանք: Ընդհ. գումար 72.650 ֆրանք:

Պէլվիլի բարեկամներէս մին պատրաստակամութիւն յայտնեց իմ տրամադրութեանս տակ դնել այնքան գումար, որքան անհրաժեշտ կը դատեմ, որեւէ ժամանակ, իմ «որբանոցի եւ ազգօգուտ գործունէութեանս համար»:

Փարիզէն բացակայութեանս եւ Ահարոնեանի մահուան արձագանգներուն պատճառով՝ ուշացան յօդուածները, զորս խոստացեր էի: Շուտով կ'երեւան այդ յօդուածները:

Կոչս արձագանգ գտաւ արդէն արտասահմանի մէջ: Ընկերներս կազմած են յանձնախումբեր, նիւթական անհրաժեշտ օժանդակութիւնը հասցնելու համար ինծի՝ ի պաշտպանութիւն հայ որբուհիին: Երբ գրեցի թէ ազգային դատ մըն է այս, իմ ընկերներս գիտեն անշուշտ թէ գրողը ժամու մէջ պնակ պտըտցնող մը չէ, այլ գրագէտ մը, որ գիտէ թէ ինչ կ'ընէ եւ ինչ կ'ըսէ: Այն որ ամէնէն հասարակ աշխատանքին համար կ'ուզէ ամէնէն յետին մանրամասնութիւնները՝ երբ կ'որոշէ ամէն բան զոհել արդար եւ ազգանուէր գործի մը համար, գիտէ թէ որբի մը պաշտպանութիւնը ո՛ւր կը սկսի եւ ո՛ւր կը վերջանայ, անհատակա՞ն խնդիր մըն է թէ հանրային:

Տոսիէն զոր պատրաստեր եմ խնամքով, երկար պրպտումներով եւ ամենայն մանրամասնութեամբ, կը հաստատէ յետագային թէ կ'արդարացնէ՞ անունը զոր կուտամ այս դատին: Այժմ զիս հետաքրքրողը այն ընդհանուր համակրանքն է միայն, որ ըսել կուտայ ինծ.— Անուշիկ ժողովուրդ Հայոց, քաղցր է ինծ պայքարիլ քեզի համար, պատւոյդ համար, մեծութեանդ համար, պատմութեանդ համար: Ինծի ցոյց տրուած վստահութիւնը իմ մեծագոյն վարձատրութիւնս է, որ կը զինուորէ զիս, ո՜վ իմ հեռաւոր ընկերներս:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՈՒՏ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Ռուսի մը եւ Գերմանացիի մը մէջ եղած խօսակցութեան մը առթիւ.

Ռուսը.— Ինչո՞ւ միշտ պարենաւորման եւ ուտելիքի մասին կը խօսիք: Քիչ մըն ալ մեզի պէս երաժշտութեան, արուեստի եւ երգի մասին խօսեցէք:

Գերմանացին.— Կարծեմ մարդ միշտ իր չունեցածին մասին է որ կը խօսի:

∴

Անգլիացի մը երբ իր պանդոկին սենեակը կ'այցելէ, մեռած մլուկ մը ցոյց կուտայ զինքը առաջնորդող պանդոկատիրոջ:

— Մեռած է. մի մտահոգուիք կ'ըսէ սանտէրը:

Յաջորդ առաւօտուն, մեծ հոգածութեամբ կ'ուզէ տեղեկանալ թէ յաճախորդը հանգիստ քնացա՞ծ էր քանի որ ցոյց տուած մլուկը մեռած էր:

— Այո կը պատասխանէ Անգլիացին, այդ խեղճը մեռած էր, բայց ինչ սարսափելի բազմութիւն մը հետեւեցաւ իր մեռելակառքին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Դ.

Այս միջոցին՝ մօտ տասնըհինգ հոգի, դուրս գալով բերդի դռներէն, զգուշութեամբ սկսան առաջ անցնիլ: Ամէնքն ալ զինուած էին նիզակներով, վահաններով եւ սուրերով: Խումբին առջեւէն կ'երթար բարձրահասակ ու վիթխարի տեսքով մարդ մը: Յանկարծ հեռուէն երեւացին ճրագի նման փայլող կէտեր, որոնք հետզհետէ կը մօտենային մեր ճամբորդներուն: Առաջնորդը շատոնց նկատած էր ատիկա, բայց լուռ կը մնար:

— Դաւիթ, կը տեսնե՞ս հեռաւոր ճրագներու փայլը. կարծես ուղղակի մեր վրայ կուգան, ընդմիջեց լռութիւնը խումբի անդամներէն մէկը:

— Հա, գիտեմ, շատո՛նց է նկատած եմ, բայց կը ցաւիմ որ մեր այս առաջին արշաւանքին՝ փոխանակ Եուսուֆի զինուորներուն հետ կռուելու, պիտի կռուինք գայլերու հետ:

Գայլերու վոհմակը, թիւով տասը տասներկու հատ, շրջապատեցին մեր ճամբորդները, որոնք քառանկիւնի կանգնելով՝ սկսան ետ մղել զանոնք:

— Տղաք, այսպէս չըլլար, կատակ ընելու ժամանակ չէ, պէտք է վերջ տալ, ըսաւ Դաւիթ եւ հրամայեց յարձակիլ գայլերուն վրայ:

Քանի մը վայրկեան ետք գայլերէն հետքը չմնաց:

Ապա խումբը անցաւ առաջ. հեռուն կ'երեւար Կապոյտ բերդի մօտակայ գիւղերէն մէկը: Բոլոր գիւղերը գրաւուած էին Եուսուֆի զինուորներէն: Երբ մօտեցան գիւղին, Դաւիթ հրամայեց իր ընկերներուն պահուըտիլ թուփերուն տակ, իսկ ինք միայնակ մտաւ գիւղը լրտեսելու:

Զգուշութեամբ առաջ անցաւ եւ ի վերջոյ կանգ առաւ դրան մը առջեւ. ներսէն կը լսուէին երգի եւ ուրախութեան ձայներ: Կատուի զգուշաշարժութեամբ՝ Դաւիթ մագլցեցաւ ցանկապատէն վեր եւ մտաւ բակը. ապա նայելով դրան ճեղքէն՝ տեսաւ զինուորներ, որոնցմէ մէկ քանին կրակին շուրջը նստած կը խորովէին ոչխար մը, իսկ միւսները կրակէն հեռու փափուկ բարձերու վրայ ընկողմանած ծափ կուտային եւ կը խաղցնէին մէկ քանի կիսամերկ կիներ: Վայրենի կիրքը կը փայլէր անոնց դէմքերուն վրայ, մինչ խեղճ կիները յոգնութենէն հազիւ կը շարժէին իրենց ոտքերը:

Դաւիթ սոսկաց. մազերը փուշի պէս տնկուեցան գլխուն վրայ. ձեռքը տանելով դէպի սուրը՝ ուզեց կոտրել դուռը եւ ներս մտնել, բայց խոհեմութեամբ զսպեց ինքզինքը: Համրեց զինուորները, որոնց թիւը քսանեւհինգէն աւելի չէր երեւար իրեն. իսկ կիներն ու հարսները վեց հոգի էին: Հայուհիներ էին անոնք:

Զգուշութեամբ հեռացաւ Դաւիթ. գնաց իր ընկերներուն մօտ եւ պատմեց անոնց իր տեսածները. խումբը երկու մասի բաժնուեցաւ, մէկ մասը ուժգին զարկերով կոտրեց դուռը. յանկարծ ահագին աղմուկ մը բարձրացաւ. մեր քաջերը, սուրերը մերկացուցած, յարձակեցան արագ զինուորներուն վրայ. կռիւ չէր որ տեղի կ'ունենար, այլ կոտորած: Քառորդ ժամ ետք արդէն վերջացած էր ամէն ինչ: Այն ատեն՝ Դաւիթ, գոհունակ ժպիտով մը, ըսաւ իր ընկերներուն.

— Փառք Աստուծոյ, հետքն անգամ չմնաց այս շուներուն: Այստեղ բաւական պաշար կայ, պէտք է շուտով բերդը տեղափոխել:

Ամէն մէկը բեռնաւորուեցաւ պաշարով եւ ամէնքը մէկ վերադարձան Կապոյտ բերդը:

Սակայն այս փոքրիկ արշաւանքները, որքան ալ յաջող, մեծ օգնութիւն մը չէին ապահովեր բերդականներուն. Սմբատ, յուսահատած, ի վերջոյ անձնատուր եղաւ Եուսուֆին, խօսք առնելով անկէ որ իր եւ բերդականներու կեանքը պիտի խնայէ:

Եուսուֆը խոստացաւ, եւ Կապոյտ բերդը, տարի մը պաշարուելէ ետք յանձնուեցաւ արաբ ոստիկանին: Բայց այս վերջինը դրժեց իր խոստումը, շղթայի զարկաւ Հայոց դժբախտ թագաւորը, իսկ բերդականներէն շատերը գերի վարեց:

Գերի չմնաց միայն Դաւիթը իր մէկ քանի ընկերներով. կորսնցնելէ ետք Հայոց թագաւորը, ան քաշուեցաւ լեռները, ամէն օր սպասելով Արաբներու ժանտախտին՝ քաջ Աշոտ Երկաթին:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՅԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

Stade Atlantic, Avenue Florian S. Loup

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում

Ֆրանսայի ամենազօրաւոր երկու ՀԱՅ խումբերու միջեւ Վալանսի ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ (Ախոյեան 1ère serie 1947—1948 տարեշրջանի Drome – Ardecheի, այժմ Promotion d'honneur)

Ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի

(Promotion d'honneur Ֆրանսայի ամենազօրաւոր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութիւնը)

Հովանաւորութեամբ M. ABELLYի, Նախագահ Ligue de Sud - Estի:

Mr. DURANDի նախագահ District de Provenceի:

Դատաւորութեամբ Ligueի պաշտօնական 3 դատաւորներու:

Մրցումէն վերջ ի պատիւ Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է երեկոյթ պարահանդէսմը Գոմոնի եկեղեցւոյկից սրահին մէջ, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբին:

Պարահանդէսին մուտքը ազատ է:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ — Պոլսոյ Շիշլիի Գաբամճեան Ազգ. Որբանոցի 35ամեայ Յոբելեանի առթիւ հրատարակուելիք յուշամատեանի մը համար խնամակալութիւնը փափաքած է ունենալ Փարիզ եւ շրջականներ գտնուող նախկին սաներէն եւ ուսուցիչներէն բաղկացած խմբանկար մը եւ առանձին նկարներ հակիրճ կենսագրականով: Այս առթիւ եւ խմբանկարուելու համար՝ կը խնդրուի մեր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ, շաբաթ 5 Յուլիս ժամը 15.30, Café des Trois Portes, métro Cadet.— ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐ

ԿՈՉ ՀԱՅ ԵԼԵՔՏՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ

Հայ Տնտեսական Կեդրոնի հովանաւորութեան տակ, պիտի կազմուի Տեղեկատուութեանց մասնաւոր գրասենեակ մը այն ամէն հայ ճարտարապետներուն համար՝ որոնք կը հետաքրքրուին ելեկտրական ճարտարարուեստով ընդհանրապէս, կամ կը շինեն, կը զետեղեն ու կը ծախեն ելեկտրական ամէն տեսակ գործիքներ, մեքենաներ, եւայլն:

Այս Գրասենեակին արձանագրուողները պիտի օգտուին շատ մը առաւելութիւններէ: Մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին ժողովի մը մէջ՝ որ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 10ի հինգշաբթի օրը, ժամը 18ին, Հայ Տնտեսական Կեդրոնին մէջ, 7 բիւ տը Ֆալսպուրկ, Փարիզ (17):

Կը խնդրուի վերոյիշեալ ճիւղերով հետաքրքրուող ամէն հայ գործարանատէրէ եւ առեւտրականէ ներկայ ըլլալ անպատճառ այս կարեւոր ժողովին:

ԳՇ. 25 ՄԱՅԻՍ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Տաղօնեանի

ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Հասարակութեան կրկնակի պահանջները գոհացնելու համար, Հ. Յ. Դ. «Շանթ» Թատերախումբը մօտերս մեծ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐ»ը օփէրէթը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Խ. եւ Լ. Այվազեաններուն՝ իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկերուհի Քնարիկ Արզումանեանի՝ իրենց քրոջ եւ եղբօր, նաեւ Տէր եւ Տիկին Ֆրանքեանի իրենց մօր, մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԻ Նոր Սերունդի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 17 Յունիս: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Գ. Եուսուֆեան կը փնտռէ Օրտուցի Յովհաննէս Գույումճեանը, հօրը անունը Նշան; մօրը անունը Նուարդ, քոյրը Ազնիւ Նազարէթեան ը Ամերիկա կը գտնուի, երկրորդ քոյր մը Գոհարիկ Շիրոեան, նոյնպէս Ամերիկա: Որմէ լուր առնուած է Փարիզէն 1930ին երբ 17 տարեկան էր: Տեղեկացնել Chaussures Youssoufian, 2 rue Louis Astouin, Marseille:

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Անկախութեան 30ամեակի առթիւ տեղի կ'ունենայ Մայիս 29ին, շաբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Գաւոէի սրահը, նախկին Petit Journal:

Կը նախագահէ՝ Տ-կտր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՄԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ.

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, արտասանութիւն՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ: Կենդանի պատկեր (Օրերուն օրը), միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի:

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ ջութակահար ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 100 ֆրանք:

×

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱԹՕ ՏԸ ՖԼՕՐԻ ՄԷՋ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ ԵՒ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ — 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղւոյս քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկեր Ա. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս ընկերվարական ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կ. Խաչի Սանուհիներու կողմէ կ'երգէ Օր. Մ. ՏԷՒՎԻՇԵԱՆ եւ Գ. Վ. ՈՍՏԻԿԵԱՆ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 257 rue Boileau Սէն Մէխիլ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Գ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսք պիտի առնէ ընկերվարականներու կողմէ Camarade GAGNAIRE:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Օր. ՏՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս նաեւ Օր. Ք. ՏԻՐՏԻՐԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

⁂

ՎԱԼԱՆՍ — Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ՝ Կ. Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու:

Կը նախագահէ՝ Ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

ԶՕՐԱՎԱՐ ԹՈՐԳՈՄ եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն՝ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը եւ Camarade QUARTIER (Տոմի երեսփոխան):

Պիտի երգէ՝ ժողովրդական եւ սիրուած երգչուհի Օր. ՏՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնի երաժշտանոցէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

« ՍԻՆԷ ՂԱԶՕԻ» ԿՈՂՄԷ

Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբ. Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան Ֆիլմը:

×

ԻՍԻ — Յունիս 6ին:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ:

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ — Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս:

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները:

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՖԱԹՃԵԱՆ
Պ. ՌԸՆԷ ՃԸՐԿԱՅԵԱՆ

Սեվրան 948 Մայիս 23 Փարիզ

Նշանուած

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԹՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այսօր չորեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկեր Վարուժան Խաչիկեանի բնակարանը: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին «Ա. Ահարոնեան» խումբը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները դասախօսութեան այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ: Պիտի խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մայիս 28»ը եւ իր նշանակութիւնը հայ պատմութեան մէջ: Հայերէն դասը կը սկսի ժամը 8ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Շ. Միսաքեան: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteuil: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Սանուց Միութիւնը կը յայտարարէ որ բանախօսութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Սեւրի վարժարանին մէջ, Նիւթ « Հայկական ճարտարապետութիւնը », Կիրակի 30 Մայիս ժամը 16ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Տէր եւ Տիկին Աստուրեան եւ զաւակներ, կը յայտնեն որ այս կիրակի, Փլատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօնական պատարագ՝ հանգուցեալ տիկին Թագուհի Աստուրեանի, Լեւոն Աստուրեանի եւ Գավաֆեան գերդաստաններու յիշատակին համար:

Ներկայս առ ի գիտութիւն, բոլոր մեր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Պախթիարեան (Ամերիկարնակ) կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին՝ ի յիշատակ իր զաւկին՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԱԽԹԻԱՐԵԱՆի

Արտաշէս մեռած է Ֆրանսայի մէջ իբրեւ ամերիկեան բանակի զինուոր: Ան մասնակցած է շարք մը կռիւներու, որոնցմէ մէկուն մէջ կը վիրաւորուի: Վէրքերը բուժուելէ վերջ կը միանայ զօրաբաժնին եւ ֆրանսական արշաւանքի ընթացքին կ'իյնայ: Ունէր տասնապետի աստիճան:

Այս առթիւ Տիկին Հայկանուշ կ'ընէ հետեւեալ նուէրները, 1000 ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչին, 1000 Ֆր. Բարեգործականին եւ 1000 ֆրանք Պետ. Հայ Խաչին Օգ. մասնաճիւղին: Կապոյտ Խաչինը կը խնդրուի ստանալ «Յառաջ»էն:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ — Սէվրի Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի Բարեկամաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւնները միասնաբար կազմակերպած են մեծ դաշտահանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ 20 Յունիս կիրակի ժամը 14էն 22 վարժարանի պարտէզներուն մէջ:

Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանի Պէշիկթաշլեան Թատերասրահի վերաշինութեան: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 27 MAI 1948 — Հինգշաբթի 27 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année No 5351-Նոր շրջան թիւ 960 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին 5 Ֆր.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԵՐԺԵՆ ԶԻՆԱԴՈՒԼԸ (?)

Արաբ պետութիւնները, 48 ժամուան յաւելուածական պայմանաժամ առած ըլլալով զինադադարի մասին որոշում տալու համար, իրենց ներկայացուցիչները հաւաքուեցան երէկ Անդրյորդանանի մայրաքաղաք Ամմանի մէջ, քննելու համար այս խնդիրը: Խորհրդակցութիւնները գաղտնի պահուած են, եւ ոչ մէկ զեկոյց հրատարակուած է ժողովէն վերջ: Կը կարծուի թէ տրուած որոշումը Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի հաղորդուի ՄԱԿի Սուրիոյ պատուիրակին կողմէ այս իրիկուն իսկ, այսինքն՝ 48 ժամու պայմանաժամը աւարտածին պէս:

Սակայն, երէկ իսկ, Սուրիոյ պատուիրակը յայտարարած է Լէյք Սըքսէսի մէջ թէ՝ շատ հաւանական է որ Արաբները չընդունին կրակը դադրեցնելու պայմանը, որովհետեւ բացարձակապէս հակառակ են որ Պաղեստինի մէջ Հրեայ պետութիւն մը հաստատուի:

Անդրյորդանանի արտաքին նախարարն ալ, իր կողմէ, հաղորդած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվ Լիի որ կը մերժէ Ապահով. Խորհուրդին կողմէ եղած զինադուլի հրաւէրը, որովհետեւ այսպիսի զինադուլ մը պիտի ծառայէ միայն Հրեաներուն, որոնք անկէ օգտուելով, կրնան իրենց դիրքերը զօրացնել:

Արաբ պետութեանց այս ձգձգումները տեսնելով, Իսրայէլի կառավարութիւնը ՄԱԿի ղրկած է ծանուցագիր մը, որով կ'ըսէ թէ՝ հարկադրուած է իր նախապէս տուած հաստատական պատասխանը վերաքննելու, թոյլ չտալու համար Արաբներուն որ, իրենց տրուած նոր պայմանաժամէն օգտուելով, ամբողջովին գրաւեն Երուսաղէմը: Արդէն, Արաբները կը շարունակեն իրենց յարձակումը այն քաղաքին վրայ, ուր նետած են նաեւ հրկիզող ռումբեր:

★ Ապահով. Խորհուրդը Արաբներուն դէմ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ — կ'ըսուի — այն պարագային՝ երբ անոնք ժխտական պատասխան տան կրակը դադրեցնելու համար եղած հրաւէրին: «Եունայթըտ Փրէս»ի համաձայն, այս մասին խորհրդակցութիւններ կատարուած են Մարշըլի, Օսթինի, Փարոտիի եւ Թրիկվ Լիի միջեւ:

Միացեալ Նահանգները Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ բողոքած են որ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ կառավարութիւնները ծովային պաշարում հռչակած են Պաղեստինի ջուրերուն մէջ:

Կ'ըսուի թէ՝ Մեծն Բրիտանիա, տեսնելով որ, մէկ կողմէ, Հրեաները, միւս կողմէ, ՄԱԿը իրենց դիրքերը փոխած են, յանձնարարած է Արաբ պետութեանց որ աւելի հաշտարար ըլլան, եւ ընդունին առաջարկուած զինադուլը: Այս պահուս, Արաբական Լիկայի քաղաքական յանձնաժողովը կը քննէ Անգլիոյ այս թելադրութիւնը:

ՎԱՅՑՄԱՆ - ԹՐՈՒՄԸՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Իսրայէլի Պետութեան նախագահ Խաիմ Վայցմանի Թրումընի կողմէ ունկնդրութեան ընդունուիլը նշան մը կը նկատուի Ուաշինկթընի մէջ թէ Սպիտակ Տունը հաստատապէս որոշած է ամրապնդել Իսրայէլի Պետութեան գոյութիւնը: Հանրային կարծիքը Թրումընի հետ է այս կէտին մէջ: Միացեալ Նահանգներու արեւելեան ծովեզերքին վրայ գտնուող քաղաքներու մեծ լրագիրները մանաւանդ կը պահանջեն որ Ապահովութեան Խորհուրդը աւելի կորով ցոյց տայ, տնտեսական եւ նոյնիսկ զինուորական բնոյթ ունեցող պատժական տնօրինութիւններ ընելով, պատժելու համար յարձակող կողմերը, Հրեայ ըլլան անոնք թէ Արաբ:

Պաշտօնական շրջանակներու մէջ սա կարծիքը կը տիրէ թէ՝ նախագահ Թրումընի համար Պաղեստինի խնդրին կարգադրութիւնը ոչ միայն իրեն համար անձնապէս, այլ նաեւ՝ ՄԱԿի եւ Մ. Նահանգներու հեղինակութեան համար ալ տեսակ մը փորձաքար է: Ասոր համար է որ, ամէն ատենէ աւելի, Ուաշինկթըն որոշած է յարգել տալ Պաղեստինի բաժանման մասին եղած կարգադրութիւնը. բաժանում՝ որ այս պահուս կատարուած իրողութիւն մը դարձած է արդէն: Ամերիկա չի կրնար տեղի տալ Արաբներուն, որովհետեւ ասիկա կրնայ միջազգային շատ մեծ հետեւանքներ ունենալ, քաջալերելով մանաւանդ Խորհրդ. Ռուսիան որ ասպարէզ իջնէ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԵՒ Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լոնտոն, *Մայիս* 23

Այսօր կիրակի, Մայիս 23, Լոնտոնի Հայոց Եկեղեցին բերնէ բերան լեցուն էր: Մայիս 16ի կիրակին Տէր Շնորհք յայտարարած էր ժողովուրդին թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի վերջերս վախճանած Յ. Օշականի եւ Ա. Ահարոնեանի յիշատակին:

Կը պատարագէր Տէր Շնորհք, իսկ Տ. Գրիգոր Ռոկանեան իր անզանցելի ձայնով կը մասնակցէր երգեցողութեան:

Պատարագէն վերջ Տէր Շնորհք ժողովուրդը հրաւիրեց որ նստի. եւ ըսաւ.— «Ինչպէս կը տեսնէք, խորանի վարագոյրը փակ է եւ փակ ալ պիտի մնայ մինչեւ որ խօսքս լրացնեմ ի յարգանս Հայ ժողովուրդի պատուական երկու զաւակներուն համար: Այո, անոնք աւելի արժանի էին եկեղեցիէն դուրս ընդարձակ սրահի մը մէջ կազմակերպուած սգահանդէսի մը: Բայց հոս Լոնտոնի մէջ կանոնաւոր հայկական միութիւն մը չկայ որ ստանձնէր սգահանդէսի մը կազմակերպութիւնը:

Եւ ճիշդ այս պատճառով ալ Հայ եկեղեցին տէր կը կանգնի իր երկու թանկագին զաւակներուն յիշատակը յարգելու:

(Ականջը խօսի Հայ Ազգ. Խորհուրդին որ երկու օր առաջ հսկայ փառաւոր սրահի մը մէջ պարահանդէս մը տուաւ առանց ժողովուրդի, այս թող լաւ ապտակ մը ըլլայ ժողովուրդին կողմէ (Յ. Զ.):

Ապա Տէր Շնորհք Յ. Օշականի կենսագրութիւնը տալէ վերջ, ըսաւ «Յիսուն տարի ճգնեցաւ, տառապեցաւ, քամուեցաւ ի սէր հայ ժողովուրդին եւ հայ գրականութեան, կատարեալ ճգնաւոր մըն»:

[illegible] գրութիւնը տալէ վերջ, պատմեց անոր ցարական բռնակալ կառավարութեան կողմէ ձերբակալուիլը, եւ բանտարկուիլը եւ բանտի մէջ կրած տառապանքները: Ազատ, Անկախ Միացեալ Հայաստանի Սեւրի դաշնագրի ստորագրումը եւ մինչեւ Մարսէյլի ողբերգութիւնը, «երբ ան բեմի վրայ կը խօսէր հանրութեան, բոլորովին կը վերանար, կարծես խօսողը ինք չէր այլեւս, այլ բուն ինքը հայ ժողովուրդը» : ....

Հոգեհանգստեան արարողութիւնը խորհրդաւոր եւ շատ յուզիչ էր, յուզուած էր ամբողջ ժողովուրդը:

Լացի նաեւ ես ...

Յ. ԶԱԼԸԳԵԱՆ (ԿՈՆԶԱԼԷՍ)

ՎԱՅՑՄԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Իսրայէլի Պետութեան նախագահը, Վայցման, Թրումընի հետ ունեցած իր կէս ժամուան տեսակցութենէն ետք, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է մամուլին.—

Հաւանական է որ Միացեալ Նահանգները մօտ 100 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ընեն Իսրայէլի Պետութեան: Մօտ օրէն Ամերիկա պիտի վերցնէ Պաղեստին զէնք ղրկելու համար դրուած արգելքը, ինչ որ մեծօգտակարութիւն պիտի ունենայ Հրեաներուն, թէեւ Արաբներն ալ կրնան իրենց զէնքերը ուրիշ երկիրներէ գնել: Նախագահ Թրումընի հետ իր ունեցած տեսակցութիւնը «գոհացուցիչ» եղած է, ընդհանուր կերպով: Ամերիկայի նախագահը ընդունած է որ զէնքերու ներածման խնդիրը խիստ ստիպողական հանգամանք ունի:

Վայցման դառնօրէն գանգատած է նաեւ Անգլիայէն որ կը «քանդէ Ռիքարտոս Առիւծասիրտի գործը, Արաբ գունտերը մղելով Ս. Տեղերուն մէջ»: Անգլիոյ այս թագաւորը չէ՞ր միթէ որ, Խաչակիրներու գլուխը անցած, պաշտպանած էր Երուսաղէմը Իսլամներուն դէմ:

★ Երուսաղէմէն «Տէյլի Մէյլ»ի կը հեռագրեն թէ՝ երէկ կէս օրէ ետք, Երուսաղէմ քաղաքը պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ռմբակոծուած է Արաբներուն կողմէ:

ԱՆԳԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը թուի թէ՝ Լոնտոնի մէջ արտաքին նախարար Պէվինի եւ ամերիկեան դեսպան Տկլըսի միջեւ տեղի ունեցող խօսակցութեանց շնորհիւ, Պաղեստինի խնդրին մասին Անգլիոյ եւ Միաց. Նահանգներու տեսակէտները իրարու մօտեցած են: Տրուած լուրի մը նայելով, Բրիտանական կառավարութիւնը որոշած է, այլեւս օդանաւ չղրկել Եգիպտոսի, հակառակ այս մասին վերջերս Գահիրէի հետ կնքած համաձայնութեան: Կ'երեւայ թէ բրիտանական դահլիճին կարգ մը անդամներուն կողմէ Պէվինի վրայ կատարուած ճնշումին հետեւանքով է որ Անգլիոյ արտաքին նախարարը աւելի հաշտարար ուղղութիւն մը որդեգրել սկսած է:

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը հերքեց, այն լուրը՝ որուն համաձայն իբր թէ Անգլիա պահանջած ըլլայ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը չճանչնայ Իսրայէլի Պետութիւնը:

Սակայն, միեւնոյն օրը եւ գրեթէ միեւնոյն ժամուն, Անգլիոյ դեսպանը արտաքին գործերու պաշտօնատունը գալով խնդրած է Ժորժ Պիտոյէ որ նոր քայլ մը չյառաջացնէ, մինչեւ որ այս պահուս Լոնտոնի մէջ Պաղեստինի մասին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի խորհրդակցութիւնները չաւարտին:

Ծանր կացութիւն Ֆինլանտայի մէջ

Ֆինլանտայի մէջ համայնավարներու ղեկավարութեան տակ ազգային կոմիտէ մը կազմուած է որ կ'ուսումնասիրէ այն միջոցները՝ որոնցմով ճնշում պիտի բանեցուի կառավարութեան վրայ: Այս կոմիտէին պետերն են որ երկրին գլխաւոր ճարտարարուեստներու մէջ գործադուլ կազմակերպեցին անցեալ օր: Ժողովրդական մեծ միթինկ մը սարքեցին, որուն մասնակցեցան 30.000 հոգի: Համայնավար ճառախօսները պահանջեցին որ հրաժարեցուած Նախորդ ներքին նախարարը վերահաստատուի իր պաշտօնին մէջ:

Կառավարական շրջանակներուն մէջ վախ կը յայտնուի որ կռիւներ տեղի ունենան փողոցներուն մէջ, որովհետեւ ձախերու միութեան պետերը սպառնացած են կառավարական շէնքը պաշարելու:

★ Մոսկուայի ձայնասփիւռը անցեալ իրիկուն սփռեց այն յայտարարութիւնը՝ որով Ֆինլանտական համայնավար կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն կը պախարակէ կառավարութիւնը, նախարար Լէյինոն հրաժարեցուած ըլլալուն համար: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ այս արարքը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ՝ բռնաբարել Սահմանադրական օրէնքը եւ յանձնուիլ ամերիկեան յետադիմական ուժերուն:

★ Հէլսինքիի մէջ, Ֆինլանտական դահլիճին խորհրդակցութիւնները տակաւին վերջացած չեն. կառավարական տագնապը կը շարունակուի. այսօր տեղի պիտի ունենան նոր խորհրդակցութիւններ:

Միւս կողմէ, համայնավարները կը շարունակեն իրենց բուռն ընդդիմութիւնը կառավարութեան դէմ: Նոր ընտրութիւններու թուականը մօտեցած է: Ասոնք, երեւցածին նայելով շատ նպաստաւոր պիտի չըլլան համայնավարներուն համար, որոնք, այս իսկ պատճառով, հաւանական է որ բռնի ուժ գործածել ուզեն, կառավարութեան ղեկը ամբողջովին իրենց ձեռքը առնելու համար: Առ այժմ սակայն, անոնց ձեռնարկած ընդհանուր գործադուլի փորձը ձախողած է: Անհամբերութեամբ կը սպասուի, տեսնելու համար թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ Մոսկուա:

Ուոլըս Մոսկուա չերթար

[illegible] դիտաւորութիւն [illegible] Մոսկուա [illegible], յաջողցնելու համար Հանրապետութեան նախագահ ընտրուելու իր ջանքերը: Այս մասին իրեն հարցում ընողներուն Ուոլըս յայտարարած է թէ այսպիսի դիտաւորութիւն չունի. եւ սակայն — աւելցուցած է — եթէ Սթալինի այցելութիւն մը տալով կրնայ ծառայել խաղաղութեան գործին, հաճոյքով պիտի երթայ Մոսկուա. առ այժմ — ըսած է Ամերիկայի նախկին փոխ նախագահը — ոչ մէկ նշան կայ որ այսպիսի այցելութիւն մը կարենայ այս դատին ծառայել:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը պարզած է այն մտահոգութիւնները՝ որոնց ենթակայ կ'ըլլայ Ուոլըսի կուսակցութիւնը Ամերիկայի մէջ. եւ սակայն — կ'աւելցնէ ձայնասփիւռը — այս կուսակցութեան ժողովրդականութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ Մ. Նահանգներու մէջ:

Գրոմիքօ նորէն կը բողոքէ

Լէյք Սըքսէսէն կը հեռագրեն թէ երէկ Յունաստան եւ Թուրքիա ՄԱԿի ապագայ տնտեսական յանձնաժողովին Միջին Արեւելքի բաժնին անդամ ընտրուեցան:

Սովետ պատուիրակը բողոքեց Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ընտրութեան դէմ, առարկելով որ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԵՐԿԵՐԸ»

(Դ. եւ վերջին մաս)

Կազմեց եւ խմբագրեց Սողոմոն Տարօնցի, Հ. Ս. Ս. Ռ. Պետական Հրատարակչութիւն, Երեւան 1946 .—

«Վարուժանի Երկեր» հատորը բաժնուած է եօթը մասերու: Առաջինը կը պարունակէ «Սարսուռներ»ը, այսինքն համանուն գիրքէն եօթը քերթուածներ միայն: Մնացած տասնըմէկ կտորները յայտնապէս չեն ընդունուած, որովհետեւ իբր թէ «թոյլ են գեղարուեստական տեսակէտից»: Չափանիշ գործածելով դուրս ձգուած կտորները իբր թոյլ, կարելի է հաստատել որ առնուած եօթը կտորները զգալի լաւ չեն: Խմբագրողը ընտրած է այդ կտորները իբր ամէնէն անվնասները «քաղաքական տեսակէտից»:

Դուրս ձգուած կտորներն են «Մուսային», «Ձիւնէ դագաղը», «Դաստիարակ», «Տղաք», «Ներեցէք», «Վշտին վրիժառուն», «Մուրացիկը», «Յաւերժութեան սեմին», «Արիւնոտ հիւղը», «Չորս տարեկանի մը նամակը» եւ «Երազը տո՛ւր»:

Յաջորդ գիրքն է «Ցեղին սիրտը»: Հոս դուրս ձգուած են տասնըմէկ քերթուածներ եւ մէկ դիւցազներգ: Արդեօք ասո՞նք ալ թոյլ նկատուած են «գեղարուեստական տեսակէտից»: Եթէ բանաստեղծ մը տասնըմէկ կտոր թոյլ կտորներ ունի քառասունըերկուքի վրայ, զորս պէտք կ'ըլլայ դուրս ձգել, այդ կը նշանակէ թէ ան «20րդ դարու առաջին քառորդի բազմալար եւ բազմարժան բանաստեղծը» չէ: Անմիտ վարկաբեկում մըն է այս՝ Նահատակ բանաստեղծին համար: Որպէսզի ընթերցողը ուշադրութեամբ կարդայ դուրս ձգուած կտորները եւ տեսնէ պատճառները ուրացումին, որ հետեւանք է Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող քաղաքական գրաքննութեան, մենք կուտանք անունները այդ կտորներուն — «Թողէք մեռնիմ», «Հայ բժիշկը», «Ողորմութիւն», «Դիակի սայլը», «Հայկակներու օրօրանը», «Արծիւներու կարաւանը», «Աւերակներու Տիկինը», «Վերածնութիւն», «Երեան Յաղթանակ», «Դերենիկը», «Մանիչը» եւ «Իկիտ Տօնէլը» (դիւցազնավէպ):

«Օձը», զոր բանաստեղծը ձօնած է ապրող Հայերուն եւ խորագրած «Իսկ ապրող Հայերն ալ այսպէս ապրեցան», անհասկնալի դարձուած է

«Ջարդը» նկարագրութիւնն է մեծ ոճիրին, ուր կուտայ ոճրագործներուն անունները: Եւ սակայն գրաքննիչը (չեմ կրնար ըմբռնել, որ հայ մը եղած ըլլայ ան) կը փոխէ Թուրք եւ իսլամ անունները ցարի եւ ոսոխի, որպէսզի Նոր սերունդը եթէ տեղեկանայ իսկ ոճիրին, չգիտնայ ոճրագործներու անունը:

Այսպէս՝ 20րդ դարու այս մեծագոյն բանաստեղծի գործը կը դառնայ տեսակ մը խամաճիկ իր իսկ կերտած հայրենիքի Պառնասին մէջ եւ անոր շուքին տակ:

Եւ սակայն այս չէ ամէնը, ջարդը կը շարունակուի «[illegible]»ին մէջ: Էջ 98, վարէն 16րդ տողը պէտք է ըլլայ «Թող այդ Թուրքերը գիտնան» փոխան «Թող ոսոխները գիտնան»ի: «Արմենուհին», Վարուժանի դիւցազնավէպերէն մին, նոյնպէս չարափոխուած է: Էջ 114, վերէն 11րդ տողը պէտք է ըլլայ «Պահապաններ շուրջն ի դեռ կան Թուրքին սէգ»:

«[illegible]»ը, ձօնուած Հայ-թաթարական կռիւներուն, նոյնպէս ենթարկուած է փոփոխութեանց: Էջ 136, վերէն 10րդ տողը պէտք է ըլլայ՝ «Որոնք իսլամ իշխաններու բանակը». էջ 137, վերէն տող 3րդ՝ «Րաֆֆիներու, Քրիստափորի, մենք գիտցած». տող 15րդ՝ «Որոնք իսլամ ժանիքը մեզ ուղղեցին»:

Վերջապէս ամէն տեղ, ուր Թուրքին եւ իսլամին անունը կայ, փոխուած է ոսոխի, պարսիկ Շահի, ցարի:

Չեմ կարող չարաչար գործածել հիւրընկալող թերթի ազնուութիւնը, օրինակելով հատուածներ՝ դուրս ձգուած քերթուածներէն: Անոնց ընթերցումը ջերմօրէն յանձնարարելի է բոլոր անոնց, որ կը փափաքին ճշգրիտ գաղափար մը ունենալ Հայաստանի այժմու կացութեան:

«Երկեր»ու յաջորդ գիրքը յատկացուած է «Հեթանոս երգեր»ուն: Դուրս ձգուած են հետեւեալ կտորները. «Ջուրին վրայ», «Ադոնիսի մը», «Դաշտերու տղան», «Ձիւաղը կ'անցնի», «Ճանապարհին», «Ամուլ աղջիկը» եւ «[illegible]»: Աւելցուած են զանազան հանդէսներու մէջ հրատարակուածներէ. «Նաւասարդեանը», «Որբուհին», «Գոլար ճիւղ», «Գուշակը», «Հմայքի աղբիւրը», «[illegible]», «Լուսինին», «Լողանքէն վերջ», «Դարձ», «Ով դար, ով դար», «Աստղիկին»:

«Հեթանոս երգեր»ու մէջ փոփոխութեանց չհանդիպեցանք: Նաեւ պէտք է խոստովանիլ, թէ բաւական դժուար է լիակատար բաղդատութիւն մը ընել: Այսուհանդերձ նկատեցինք, որ բանաստեղծութեանց մէկ մասին ձօները վերցուած են, այսպէս՝ Աւետիս Ահարոնեանի նուիրուած «Պատգամաւորներս» առանց հասցէի մնացեր: [illegible] Ո՞ւր կը մնայ Վարուժանի [illegible] «[illegible]յականացումը»...:

Եւ սակայն Ահարոնեան, այնքան մեծ՝ որքան այս օրերու հայրենիքը, գիտեմ որ քէն չունի, ան պիտի ուզէր ննջել հոն, նոյնիսկ առանց անունի:

«Հացի երգը» իր 29 կտորներով ամբողջապէս արտագրուած է, անոնց վրայ աւելցնելով «Վարդեր», «Բարտիները», եւ «Անդաստան» զանազան հանդէսներու մէջ նախապէս հրատարակուած քերթուածները:

Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն, երբ Աւետիս Ահարոնեան Պոլիս էր, Տիկին Վարուժան Արփիկեան անոր յանձնած էր Վարուժանի ձեռագիրները, զորս Հայաստան ղրկած էր ան: Ուրախութեամբ կ'իմանանք, որ անոնք փոխանցուած են [illegible] ներկայ կառավարութեան ու կը մնան Պետ. Թանգարանը: Այդ ձեռագիրներէ Առաջին «Միլերա»ի լուսանկարը, հեղինակի նկարին հետ, դրուած է «Երկեր»ու սկիզբը:

Արձակ էջերու մէջ սպրդած են կտորներ, որոնք Վարուժանի գրչին չեն պատկանիր, ինչպէս «Բնածին պատկերներ»ը եւ թերեւս ուրիշներ ալ: Թարգմանութիւններ ու նամակները մէկ մասն են անշուշտ մնացածին: Գիրքը ունի նաեւ բանաստեղծի գործածած բառերու եւ անուններու բացատրական ցանկ մը:

X

Բնականոն պայմաններու մէջ գտնուող երկիրներ պէտք չեն տեսներ յապաւումներ եւ փոփոխութիւններ ընել անմեղ գրութեանց մէջ: Հրատարակելէ վերջ ամբողջութիւնը, խմբագրողները յետադարձ ակնարկով մը ցոյց կուտան անպատեհ կողմերը այդ գրութեանց: Երբ մարդիկ կը փոխեն գրութիւնը ուրիշին, կը հաստատեն իրենց վախը՝ դէպի արտայայտուած գաղափարի ճշմարտութիւնը եւ տարածումը: Երեւանի մէջ բնականօրէն կը գտնենք այդ օտար ազդեցութեան կիրարկումը:

Եթէ Վարուժանի Թուրք եւ իսլամ բառերու գործածութիւնը անպատեհ էր, կարելի էր խօսիլ այդ մասին եւ համոզել ընթերցողը: Եթէ պէտք էր սիրել Թուրքը եւ վարձատրել զայն, պէտք էր յայտարարել բաց սրտով եւ ոչ գաղտ օրէն: Իսկ եթէ կարելի չէր ընել այդ, ջնջելն անօգուտ էր:

Թուրքն ու իսլամը յաւիտեան գոյութիւն ունեցեր են մեր կեանքին Գողգոթային մէջ եւ նահատակ բանաստեղծը չէր կրնար տարբեր ձեւով բնորոշել զայն:

Եթէ Թուրքի եւ իսլամի հանդէպ այս փափկանկատ եւ անկեղծ վերաբերումը ընդհանուր էր, ինչպէ՞ս կարելի էր բացատրել այն թունալից եւ վարկաբեկիչ սլաքները, ուղղուած վերջերս նոյն «[illegible]»ին [illegible] յարաբերութեանց առիթով:

Եթէ Թուրքն ու իսլամը չէ որ ջարդեր ու կեղեքեր են հայ ժողովուրդը, այլ միայն Թուրք կառավարութիւնը, ո՞վ գործադրեր է Վարուժանի նկարած զանգուածային «Ջարդը»: Եթէ Սթալին - Լենինեան հասկացողութեամբ Թուրքերը եղբայրներ են, ալ ինչո՞ւ կռուիլ անոնց դէմ, ետ խլել մեր հողերը այդ «բարի» ժողովուրդէն: Կը վախնամ, որ մի գուցէ այս կերպ հասկացողութիւն մը կը տիրապետէ Հայաստանի մէջ, ինչ որ մասնակիօրէն կը հաստատուի Երկերու ուշադիր քննութենէն եւ դուրս ձգուած կտորներէն: Երեւան հրատարակուած ուրիշ հաւաքածոյի մը մէջ հանդիպեցայ Սթալինի ձօնուած ոտանաւորի մը, ուր գրողը կը գովաբանէր զայն՝ Հայն ու Թուրքը եղբայրացուցած ըլլալուն համար: Մարդիկ, հանդիստ նստած գահերու վրայ, կը հաշտեցնեն զոհն ու դահիճը:

Ընդունելով հանդերձ որ Հայաստան, հարստահարութեանց եւ աւերումի երկիրը, այսօր կ'ապրի եւ կը վայելէ Ֆիզիքական պաշտպանութիւնը եւ հովանին ուրիշ երկրի մը, որ կը պարտադրէ իր օրէնքները եւ կարգերը, կարելի չէ վճարել այսքան սուղ գին ի վնաս մեր ազգային գոյութեան:

Հարց կը ծագի բնականօրէն, թէ ի՞նչպէս երկիր մը կրնայ յառաջդիմել, գրականութիւն եւ մշակոյթ զարգացնել, առանց ըմբոստ ոգիի: Ի՞նչպէս կրնայ ապրիլ եւ ապրեցնել նման խաթարումներ եւ զեղծումներ գործելով, ի՞նչպէս կրնայ մշտապէս գերի մնալ սուտի եւ կեղծիքի եւ յառաջդիմել ու ստեղծագործել...:

Ջուրն ինկած մարդը կը մտածէ ցամաք ելլելու մասին եւ երբ հոն կը հասնի, կ'ուզէ ապրիլ կեանքը ազատ թռիչքներով: Հասկնալի է, որ Հայաստանի գրողները կ'ուզեն թռիչք ունենալ կապուած թեւերով, աւաղ: Մեր պարտականութիւնն է օգնել, որ զարգանայ իրենց մէջ ըմբոստ ոգին, նոյնիսկ ի գին մեծագոյն զոհողութեանց: Հազար յարգանք անոնց, որ նախընտրեցին Սիպերիոյ սառամանիքը ու գէթ փրկեցին պատիւը հայ գրողին:

Իմ հաւատքս է, որ եթէ Վարուժան ողջ ըլլար, պիտի գրէր իր հոյակապ կարապի երգը, նոր եւ ուժեղ «[illegible]» մը, թերեւս նմանութեամբը իր ՕՁԸին:

... Ու դուն, իմ սիրելի ժողովուրդ, տակաւին լուռ ես:

Ամերիկա — ԺԻՐԱՅՐ ԱՐԻԿԵԱՆ

ՀԱՅ ԵՐԳԱՀԱՆԸ

Գուրգէն Ալէմշահի մահը մեզ բոլորս խոր սուգի մատնեց:

Խոր սուգի մէջ է նաեւ հայ երաժշտութիւնը որ անոր անհետացումով կը կորսնցնէ իր ամէնէն խոստմնալից եւ խանդավառ մշակներէն մին:

Մահը անշուշտ տխուր բան մըն է եղած միշտ, Գուրգէն Ալէմշահի մահը սակայն մեզի ոչ միայն տխրութիւն կը պատճառէ, այլ եւ մեր սրտերուն մէջ ամէնէն զուտ հակազդեցութիւններէն մէկուն ծնունդ կուտայ: Ան աւելի կը նմանի փոթորիկի մը, որ իր անակնկալ պոռթկումովը ու արտասովոր սաստկութիւնով թէեւ անմիջական սարսափ մը կ'ազդէ մեր վրայ եւ սակայն անոր գործած աւերին բուն մեծութիւնը փոթորիկէն վերջ, օրէ-օր աւելի զգալի կ'ըլլայ:

Իր անհետացումով մեծ պարապութիւն մը կը ստեղծուի որքան հայ արուեստին՝ նոյնքան նաեւ մեր սրտերուն մէջ: Ան մեզի համար կենդանի յոյս մըն էր: Իր արուեստագէտի աստղը փայլուն էր եւ ինքը ունէր նաեւ կատարեալ գիտակցութիւնն ու հաւատքը: Իսկ ճակատագիրը կարծես նախանձի զգացումէ մը դրդուած բուռն շունչով մը եկաւ մարել անոր լոյսը, խլելով զինքը մեզմէ ժամանակէն առաջ, շիջեցնելով կեանք մը որմէ հայ երաժշտութիւնը դեռ այնքան հարուստ գործեր ունէր սպասելիք:

Այդպէս, քանի կը կեդրոնացնենք մեր մտածումները իր մահուան դառն իրականութեան շուրջ, խորհուրդներ եւ յուշեր մին միւսին կը յաջորդեն, ամէն անգամ յուզմամբ նոր ալիքներ յարուցանելով մեր սրտին մէջ: Որովհետեւ կարելի չէր ճանչնալ Գուրգէնը եւ բարոյապէս չը կապուիլ իրեն, թէ իբր մարդ եւ թէ իբր արուեստագէտ:

Ի՞նչ կը մնայ մեզի ընել այլեւս եթէ ոչ յառել մեր աչքերը իր ստեղծագործութիւններուն վրայ որոնց մէջէն միայն կարելի պիտի ըլլայ հիմա մեզի մօտենալ իրեն եւ զգալ իր ներկայութիւնը: Ան կը թողու մեզի երկու թանկագին բաներ, իր անմոռանալի, ազնիւ յիշատակը եւ իր սիրուն գործերը: Հակինք ուրեմն անոնց վրայ եւ ջանանք յաւերժացնել զանոնք: Այդ պիտի ըլլայ անշուշտ լաւագոյն յարգանքը զոր կարելի է մատուցանել այնքան սիրուած բարեկամի մը եւ հայ արուեստագէտին, որուն վաղահաս կորուստը կ'ողբանք այսօր ազգովին:

X

Գուրգէն Ալէմշահ կանուխէն իսկ առանց վարանումի, իր արուեստագէտի զգայնութիւնովն ու առողջ դատողութիւնով, երաժշտութեան մէջ ընտրեց իր բուն ճանապարհը, որ էր իրեն համար նաեւ ճշմարիտը, այսինքն հայ արուեստը որուն հանդէպ իր ունեցած սէրը երբեք որեւէ դանդաղեցման չենթարկուեցաւ:

1934ին Փարիզեան հայ թերթի մը համար իր տուած մէկ տեսակցութեան առթիւ այդ նիւթին վերաբերեալ իմ մէկ հարցումիս ան կուտար հետեւեալ պատասխանը:

«Մեր ժողովրդական Ֆոլքլորը ոչ մէկ կերպով ստորադաս է ուրիշներէ: Միայն թէ պէտք է զայն դնել կատարելագործուած արուեստի գետնի վրայ: Ահա թէ ինչպէս կարելի է ստեղծել ու մշակել ազգային արդիական իմաստով երաժշտութիւն մը»: Իսկ իմ պաշտած վարպետներս են, ամէնէն առաջ Կոմիտաս վարդապետ, որ իր խոր հմտութիւնով եւ ազնիւ ճաշակով կրցաւ մեր երաժշտութեան տոհմային յատկանշական գիծը օտար տարրերէ զտել եւ այդպէսով ցոյց տալ մեր հետեւելիք ուղղութիւնը: Մեզի երիտասարդներուս կը մնայ այդ շրջանակը ընդլայնել գիտակցութեամբ եւ լրջութեամբ ընթանալով արդէն անոր գծած ճամբէն»:

Ուրեմն Գ. Ալէմշահ ուզեց առաջին օրէն իսկ իր ստեղծագործութիւններուն մէջ արտայայտել հայ կեանքը, հայ մշակոյթը, մնալ ժող. արուեստին մշակը եւ խօսիլ ազգային լեզուն: Եւ իր այս ընտրութիւնը, որ տեղի կ'ունենար ինքնաբուխ խանդավառութիւնով մը, իրեն համար եղաւ խիստ բարերար բան մը: Որովհետեւ Գուրգէն իր կուրծքին տակ կը կրէր նաեւ Հայու անաղարտ սիրտ մը, որ իր զգայնութեան մէջ պիտի վերար-

ծարծէր յոյզեր որոնք այնքան խտացած կերպով կը ներկայանան մեր ժող. արուեստին մէջ ։

★

Սոյն Գեղարուեստական իր կեանքի հասունութեան սեմին իսկ, այնպիսի պահու մը երբ արուեստագէտ մը, արտայայտութեան տեսակէտէն ինքզինքը ճակատագրական անկիւնադարձի մը առջեւ կը գտնէ։ Այդպէս, Ալեմշահ անտարակոյս շատ նոր բաներ ունէր ըսելիք։ Եւ սակայն հակառակ այդ բոլորին ինչ որ ան թողուց մեզի իբր իրեն այնքան նշանակալից է որ թոյլ կուտայ մեզի զայն, վճռականօրէն դասել զինքը հայ արուեստի ամէնէն արժէքաւոր մշակներու կարգին ։

Իր ստեղծագործական առաջին շրջանին իսկ, ինչպէս ըսինք, ան ցոյց կուտայ արդէն ճաշակի եւ ըմբռնումի այնպիսի հասունութիւն մը, որ, եթէ երբեք մէկը ստանձնէր անոր արուեստին զարգացման շաւիղը, կամ անոր հանդրուանները քննարկելու հոգը, իր աշխատանքը շատ հեշտ պիտի ըլլար։ Եւ արդէն ինքն առանց երկար խարխափումներու է որ տեղի կ'ունենայ իր թէքնիք եւ գեղարուեստական բարեշրջման ընթացքը եւ երբ կը ձեռնարկենք որոնել զայն իր գործերուն մէջ, մենք մեզի կը գտնենք արդէն արագօրէն բոլորուած հանդրուաններու առջեւ ։

Իբր ստեղծագործական գլխաւոր յատկանիշ կարելի է ըսել թէ Ալեմշահ կը պատկանէր երգահաններու այն դասակարգին որոնք բնութեան կողմէ օժտուած են բացառիկ ձայնական կամ մեղեդիական զգայնութիւնով մը (sensibilité vocale)։ Որովհետեւ կան նաեւ ուրիշներ որոնք իրենց ըզգայնական աշխարհին մէջ ձայնը կը լսեն գործիական գոյնով մը։ Եւ գուցէ այդ ըլլայ նաեւ գլխաւոր պատճառներէն մին որով իր գործերուն մէջ, իմ կարծիքովս, ամէնէն մնայունները պիտի ըլլան իր սիրուն երգերը։

Այո, ինչ փոյթ թէ անոնք երկայնաշունչ գործեր չըլլան։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրին մէջ կը գտնենք տեւական ներկայութիւնը ինքնատիպ ներշնչումներով հարուստ արուեստագէտի մը հոգիին, որ գիտէ ազնիւ եւ անկեղծ միջոցներով երաժշտութեան դիւթիչ թեւերով արտայայտել քերթուածի մը իրեն առթած յոյզերը։ Մեղեդիական պարզ գիծ մը իր նոյնքան պարզ դաշնաւորումով (որպիսին են իր գործերը) բաւական են արդէն կարկառուն կերպով ցոյց տալու համար արուեստագէտի մը տաղանդը։ Գուցէ նոյնիսկ աւելի քան ուրիշ լայն միջոցներ որոնց ետեւ այնքան դիւրին է պարտկել շատ մը միջակութիւններ։ Գուրգէն արդէն պէտք չէր զգար այդպիսի արուեստական միջոցներու օգտագործման, որովհետեւ այն երգահաններէն չէր որոնք կը չարչարեն իրենց հոգին ու միտքը ամէն գնով ինքնատիպ գործ մը տալու համար։ Ան կը գրէր ամենայն պարզութեամբ, այնպէս ինչպէս կը զգար, որովհետեւ իր մէջ կ'ապրէր արդէն ճշմարիտ եւ իրեն յատուկ լուսաւոր կայծ մը, եւ կը բաւէր որ ուզէր զայն դիւրաւ..., այդպէս Գուրգէն կը գրէր ինքնաբուխ միջոցներով եւ այդ գործը կ'ըլլար իրմէ ծնած բան մը ։

Իր ստեղծագործութիւններուն խորութիւնը մըտածուած խորութիւն մը չէ այլ բնական հեշտութիւնով արտայայտուող զգայնութիւն մը որ ներշնչումներու հարուստ ցանցի մը մէջէն մարմին կը ստանայ ։

Երգը Ալեմշահի արուեստին հոգին իսկ է եւ եթէ ապրէր, ամէն կասկածէ վեր է որ ան պիտի մնար նաեւ մեր ամէնէն մեծ երգի հեղինակներէն մին ։

Գ. ՔԻՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Գիտական սաւղիս

ՎԻՐԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Կենդանիներու կեանքին ուսումնասիրութիւնը շատ մը հետաքրքրաշարժ կողմեր կը ներկայացնէ։ Փորձառութիւնը ցոյց կուտայ թէ վիրաբուժութիւնը բնազդական է անոնց մէջ ։

Ցանցառ տեսնուած են կաքաւներ, որոնց մէկ ոտքը կայտառ հարուածէն կոտրելով, ճարտարութեամբ յաջողած են բաւարար դարմանում մը ընել եւ վերադետեղել կոտրած ոտքը։ Որսորդ մը որսացած է կաքաւ մը, որուն ոտքին կոտրած մասը ծածկուած էր չորցած ցեխէ եւ մամուռէ պատեանով մը։ Տեսնուած են նաեւ թակարդի մէջ ինկած վայրի կենդանիներ, որոնք թակարդէն ազատելու համար իրենց ակռաներով յաջողած են կտրել բռնուած ոտքը, տեսակ մը վիրաբուժական գործողութիւն կատարելով ։

Խուզարկուներ յաճախ հանդիպած են վիրաւոր առիւծներու եւ յովազներու, որոնք իրենց թաթերում վարպետ շարժումներով յաջողած են վէրքին մէջէն դուրս հանել մխուած նիզակները եւ լզելով դարմանել իրենց վէրքը։

Կիւյանի մէջ գոյութիւն ունի կապիկներու մասնաւոր ցեղ մը, որ շատ խելացի է եւ արտակարգ իմացականութեամբ մը օժտուած։ Անտառներուն այս անխոնջ ու աննկուն հոպիտները փորձառու վիրաբուժներու համբաւը կը վայելեն։ Երբ իրենցմէ մէկը արկածի մը հետեւանքով վիրաւորուի, բարեկամ կապիկները կը հաւաքուին վիրաւորեալին շուրջը, կը կարեկցին անոր վրայ, կը շոյեն ու կը գգուեն զայն ։

Ոմանք վէրքին խորութիւնը չափելու համար իրենց մատները վէրքին մէջ կը խօթեն, ուրիշներ ծառերու տերեւներ հաւաքելով վիրաւոր մասին մէջ կը դնեն արեան հոսումը դադրեցնելու համար։ Վերջապէս ուրիշներ ալ օգտակար բոյսեր հաւաքելով վէրքին վրայ կը զետեղեն փութացնելու համար անոր բուժումը ։

Նախնական մարդիկ շատ բան սորված են կենդանիներէն, մասնաւորապէս ինչ կը վերաբերի բժշկութեան եւ լուծողական դեղերու գործածութեան։ Գիտենք թէ ինչպէս կատուն եւ շունը պարտէզներու մէջ կ'ուտեն այնպիսի խոտեր, որոնք ղօվացուցիչ եւ լուծողական յատկութիւն ունին ։

Գանատայի մէջ աղի ընդարձակ աւազաններ կան, ուր ամառուան եղանակին բազմաթիւ եղջերուներ ու այծեամներ կուգան հանգստանալու եւ հանգարտօրէն որոճալու իրենց կերածները, օգտուելով աղի ներկայութենէն։

Գանատայի ամբողջ արեւմտեան հողամասը ծածկուած է բորակի ընդարձակ խաւերով։ [illegible] բնաւ բուսականութիւն չունի։ Բորակի այդ դաշտերուն վրայ երբ արեւը մայր մտնէ, եղջերուներու ահագին բանակներ կը տեսնուին, որոնք շըրջակայ անտառներէն հոն կը խուժեն, դարմանելու համար մոծակներու խայթոցներէն առաջցած իրենց վէրքերը։

Կենդանիները բնազդաբար կը ճանչնան նաեւ հանքային ջուրերը եւ անոնց առողջարար յատկութիւնները։ Հիւսիսային Ամերիկայի կարգ մը երկիրներու մէջ գոյութիւն ունին հանքային ջուրեր, ուր տարուան որոշ եղանակներուն մէջ եղջերուներ ու այծեամներ կուգան անոնց ջուրը խմելու եւ անոնց մէջ լուացուելու համար։

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԳԻՆՈՎՈՒԹԻՒՆԸ. — Ալքոլ գործածելու սովորութիւնը միայն մարդկային ցեղին յատուկ չէ։ Կենդանաբանները կը կարծեն թէ կենդանիներն ալ ունին այդ յոռի սովորութիւնը ։

Պիծակները հաճոյքով կը ծծեն հասուն խաղողներուն հիւթը որ ալքոլ կը պարունակէ եւ անով անձնատուր կ'ըլլան գինովութեան վիճակի մը որ զուարթութիւն կը պատճառէ։ Արջերը գերութեան մէջ մեծ հաճոյք կը զգան ալքոլ խմելէն, շուները գարեջուրի սիրահար են, ընտանի կապիկները գինովնալու աստիճան գինի կը խմեն ։

Հաստատուած է թէ կենդանաբանական պարտէզներու մէջ ցուցադրուած փիղերուն մեծագոյն մասը գինեմոլութեան ախտէն վարակուած է. բողոքը խնկարկելու անզուսպ փափաքը երբեմն այնպիսի ծայրայեղութիւններու կը մղէ որ պահնորդները յաճախ մեծ դժուարութիւն կը կրեն զանոնք ետ կեցնելու իրենց ունակութենէն։ Փիղերը երբեմն այնպիսի հիւանդութիւններ կը կեղծեն որոնց դեղը գիտեն թէ օղին է եւ իրենց ժամերուն մեծագոյն մասը գինովութեամբ կ'անցընեն ։

Ուղտը, որուն սակաւակերութիւնը առածի կարգ անցած է, պզտիկ գաւաթ մը քօքթէյլի համար խելքը կը թողնէ։ Կապիկները չորմեր կոչուած բոյսը կ'ուտեն, հաճելի զգայութիւններ վայելելու համար։ Ճագարները հաճոյքով կը կրծեն աղաօքեղ (մաղտանոս), վայրի ծաթրին, եւայլն ։

Կարգ մը բոյսեր իրենց գրգռիչ յատկութեամբ մարսողութիւնը կը դիւրացնեն եւ այլազանութիւն կուտան ուտեստներուն ։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Միշէլ Թագաւորը եւ իր ընտանիքէն չորս անդամներ ռումանական հպատակութենէ զրկուեցան կառավարութեան կողմէ, «ռումէն ժողովուրդի եւ ժողովրդական հանրապետութեան շահերուն հակառակ» գործած ըլլալնուն համար։ Այս առթիւ, գրաւուած են նաեւ իրենց գոյքերն ու կալուածները (29 դղեակ), 114 պալատ, 15000 հեքթար մշակելի հող, 136.000 հեքթար անտառ, 3 միլիոն արժեթուղթ, գոհարեղէններ, նկարներ, եւն.)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ե.

Հինգ ձիաւորներ, իրենց երեսները դէպի Վասպուրական դարձուցած, սրարշաւ առաջ կ'ընթանային։ Քրտինքի մէջ կորսուած էին անոնց ձիերը. յայտնի էր որ հեռու տեղէ կուգային եւ բնաւ դադար չէին տուած ձիերուն, որոնք մորակի հարուածներուն տակ հազիւ կրնային ոտքերնին շարժել։ Ձիաւորները կը նկատէին ասիկա, բայց դարձեալ անհամբերութեամբ առաջ կը քշէին ձիերը ։

Ձիաւորներէն երկուքը կ'երթային կողք կողքի, իսկ միւս երեքը փոքր տարածութեամբ հեռուէն կը հետեւէին անոնց՝ թթուած ու տխուր դէմքով։ Անոնք ծառաներն էին առջեւէն գացող երկու հայ նախարարներուն. երկար ճամբորդութենէն յոգնած՝ բառ մը անգամ չէին փոխանակեր։ Լուռ էին նոյնպէս իշխանները, երկու եղբայրներ՝ Գագիկ եւ Գուրգէն Արծրունիները, որոնք Եուսուֆէն խուսափելով կը փախչէին իրենց աշխարհը՝ Վասպուրական ։

Ձկրթալով տաժիլ դաւաճանութեան ամօթը եւ Եուսուֆէն օգնութիւն ստանալու յոյսը կորած, Գագիկ ուզեց իր անձը ազատել այդ բռնաւորէն, որուն ձեռքով ուշ կամ կանուխ ինք ալ պիտի մահանար Հայոց միւս իշխաններուն պէս ։

Անոնք գոնէ պատւով կը մեռնէին, կը նահատակուէին սուրը ձեռքերնին, առանց իրենց տոհմին ու անուան արատ բերելու. իսկ ինքը, ի՞նչ կ'ընէր ինքը... պարզապէս դաւաճանութեան եւ ստոր մատնութեան կնիքը կը դնէր իր ճակատին. պէտք էր ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել, ուրիշ ճամբայ ընտրել իր նպատակին հասնելու համար։ Վերջապէս յոյսը կտրած Եուսուֆէն, վախնալով անոր կողմէ իր կեանքին դէմ լարուելիք որոգայթներէն, իր եղբօր՝ Գուրգէնի հետ միասին արագութեամբ փախուստ կուտար դէպի Վասպուրական։ Այնտեղ պէտք է բոյն դնել, կեդրոնանալ եւ դաւադրութիւններ լարել հայ իշխաններու դէմ, Հայոց Թագաւորի դէմ, եւ իր սեփական ուժով հարթել ճանապարհը։

Բայց քանի դեռ չէր մտած իր երկրի սահմանները, ան երկիւղ ունէր Եուսուֆէն ։

Գագիկի գլխին մէջ այդ պահուն կար սարսափելի փոթորիկ մը, որ տակն ու վրայ կ'ընէր անոր մտածումները։ Միտքը ամբողջովին գրաւուած էր այդ մտածումներով. ոչ անօթութիւն կը զգար, ոչ յոգնածութիւն. բնաւ չէր մտածեր իր եղբօր եւ ծառաներուն վրայ, որոնք բաւական տարածութեամբ ետ էին մնացած իրմէ, իսկ ինքը միայնակ առաջ էր գացած ։

Իրիկուն էր արդէն. մութը հետզհետէ կը պատէր ամէն կողմ, երբ Գագիկ մտաւ նեղ ձոր մը, ուրկէ կը հոսէր լեռնային վճիտ առուակը։ Տեսնելով ջուրը, ձին կանգ առաւ. խեղճ կենդանին ծարաւ էր եւ անօթի. ուզեց գոնէ իր ծարաւը յագեցնել. Գագիկ քաշեց սանձը, մտրակեց ձին, բայց ան տեղէն չշարժեցաւ ։

Այդ ժամանակ ետ նայեցաւ Գագիկ, աչքով փնտռեց իր ընկերակիցները, սակայն ոչ ոք տեսաւ անոնցմէ։ Քթին տակէն բաներ մըրմռալով իջաւ ձիէն, քաշեց զայն մէկ կողմ եւ սկսաւ շոյել անոր ճակատը. յոգնած երիվարը ուշք չէր դարձներ այս շոյանքներուն եւ ագահօրէն կը քաղէր թարմ խոտը ։

— Խեղճ ձիս, կանչեց Գագիկ կարեկցութեամբ. դուն անօթի ես եւ իրաւունք ունիս այս թարմ խոտը վայելելու, մինչեւ որ քեզի համար մօտակայ գիւղէն գարի բերեն։ Ես ալ անօթի եմ, վնաս չունի, պէտք է համբերել, ամէն նեղութիւն տանիլ ։

Գագիկ քանի մը վայրկեան ալ սպասեց իր եղբօր ու ծառաներուն, բայց անոնք չէին երեւար. ըստ երեւոյթին՝ շատ էին ետ մնացած։

— Է, ի՞նչ եղան անպիտանները եւ ինչո՞ւ այդչափ ետ մնացին. ի՞նչ պատահեցաւ արդեօք։ Գուրգէնն ալ չկայ։ Սակայն մութը հետզհետէ կը պատէ ամէն կողմ. պէտք է շուտով գիւղ հասնիլ, հանգստանալ եւ հանգստացնել մեր ձիերը ։

Քիչ ետք հասան միւս ձիաւորները։

— Մենք մեռանք, իշխան, ըսաւ Գուրգէն ։ Մեր ձիերուն մէջ ալ ոյժ չմնաց. քանի մը քայլ առնելէ ետք կ'իյնան եւ ալ վեր չեն կենար ։

— Հա, բաւական տարածութիւն անցանք. արդէն կը մօտենանք մեր երկրի սահմաններուն։ Քիչ մը անդին Հայոց գիւղ կայ. այնտեղ կը մնանք գիշերը, ճաշ մը կ'ընենք եւ վաղն առտու կրկին ճամբայ կ'ելլենք ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

այս երկու երկիրները տրուծ անդամ են անտեսական յանձնաժողովի եւրոպական բաժնին: Ըստ Յետոյ թէ՝ Խորհրդ. Միութիւն մասնաւոր շահեր ունի Միջին Արեւելքի մէջ, եւ սահմանակից դրացի է այս երկրամասին շատ մը երկիրներուն: Հակառակ այս բողոքին, մերժուեցաւ Խորհրդ. Ռուսիոյ անդամակցութիւնը 1 ձայնի դէմ 10 ձայնով: Տնտեսական յանձնաժողովի այժմու անդամներն են. Իրաք, Իրան, Աւստրալիա, Եգիպտոս, Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Հնդկաստան, Յունաստան, Թուրքիա եւ Աֆղանիստան:

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՅԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

Stade Atlantic, Avenue Florian S. Loup

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում

Ֆրա ասյի ամենազօրաւոր երկու ՀԱՅ խումբերու միջեւ Վալանսի ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ (Ախոյեան 1ère serie 1947—1948 տարեշրջանի Drome – Ardecheի, այժմ Promotion d'honneur)

Ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի

(Promotion d'honneur Ֆրանսայի ամենազօրաւոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութիւնը)

Հովանաւորութեամբ M. ABELLYի, Նախագահ Ligue de Sud - Estի:

Mr. DURANDի նախագահ District de Provenceի եւ Mr. TRUTU (de la ligue Lyonnaise):

Դատաւորութեամբ Ligueի պաշտօնական 3 դատաւորներու:

Մրցումէն վերջ ի պատիւ Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է երեկոյթ պարահանդէսմը Գոմոնի եկեղեցւոյկից սրահին մէջ, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբին:

Պարահանդէսին մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Հասարակութեան կրկնակի պահանջները գոհացնելու համար, Հ. Յ. Դ. «Շանթ» Թատերախումբը նոյնը մեծ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐ»ը օփէրէթը:

Մանրամաս ութիւններ յաջորդով:

Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ Գափիւսէլի «Վրամեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Խաչիկ եւ Լեւոն Արզումանեաններու եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն Տիկ. ԵՂԻՍԱԲԷԹ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի ցաւատէս մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԼԵՒՈՆ ՄԱԼԱԹԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Ալթունեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի մօր եւ զաքանչին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ՄԱԼԱԹԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի Իսիի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Գ. Շ. Պալեանի որ իր զաւկին հետ սիրայօժար ձկան հանդէսի փայլը աւելցնելու իր նուագովը: Նաեւ շնորհակալութիւններ Գ. Գրիգոր Սինապեանի որ մանանեխիզխ նուիրեց 1000 ֆրանք, 200 ֆրանք ալ նուէր ոմն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մայիս 30ին, կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն երջանկայիշատակ բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակատար Կ. Եզեանցի, տեսուչներուն, նահատակուած ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակին: Կը հրաւիրուին նախկին սաները եւ բոլոր անոնք, որոնք կը յարգեն մեզմէ անդարձ բաժնուողներուն յիշատակը:

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

L'Association des Concerts Lamoureuxի

Ընկերակցութեամբ

Tschaïkovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը

եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOն

Ղեկավար JEAN FOURNET

Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Յունիս 1948

ժամը 20.45ին

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱԹՕ ՏԸ ՖԼՕՐԻ ՄԷՋ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԳԱՊԻԿԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ՋՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ ԵՒ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղւոյս քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ընկեր Ա. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս ընկերվարական ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական եւ կովկասեան պարեր առհմիկ տարազներով, կ. Խաչի Սամուհիներու կողմէ կ'երգէ Օր. Մ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ եւ Գ. Վ. ՈՍՏԻԿԵԱՆ:

✕

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 257 rue Boileau Սէն Սէսիլ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Գ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսք պիտի առնէ ընկերվարականներու կողմէ Camarade GAGNAIRE:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս նաեւ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

⁂

ՎԱԼԱՆՍ.—Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ՝ Ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

ՋՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ, ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Շրջ. կոմիտէին կողմէ):

Խօսք պիտի առնեն՝ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը եւ Camarade QUARTIER (Տոմի երեսփոխան):

Պիտի երգէ՝ ժողովրդական եւ սիրուած երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնի երաժշտանոցէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

« ՍԻՆԷ ՂԱԶՕ» ԿՈՂՄԷ

Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբ. Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը:

✕

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ Գ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: «Սինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուշարձանը, եւն.: Մուտքը ազատ է:

Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խրախճոյք:

✕

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ:

✕

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները:

■

ՌՈՄԱՆ.— Մայիս 27ին, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Սէն Պառնարի սրահին մէջ:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. Հ. ՉԱԹԻԿԵԱՆՆԵՐ, ընկեր ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի (2000) երկու հազար ֆր. կը նուիրէն Պէյրութի Ճեմարանին, «Զաւարեան» ենթակոմիտէի միջոցաւ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NÉRCESSIAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 30ԱՄԵԱԿԻ ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Քառէի սրահը, նախկին Petit Journal, 31 rue Cadet:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն նաեւ օտար կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին:—

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, եւ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Նուագ.— ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուախագումբը եւ սոլօ (ջութակ):

Կենդանի պատկեր (ՕՐԵՐՈՒՆ ՕՐԸ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Թատերախումբի կողմէ, բեմադրութեամբ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆի եւ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆի: Արտասանութիւն՝ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ:

Միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի:

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ ջութակահար ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին «Ա. Ահարոնեան» խումբը կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները դասախօսութեան այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantesին մէջ: Պիտի խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մայիս 28»ը եւ իր նշանակութիւնը հայ պատմութեան մէջ: Հայերէն դասը կը սկսի ժամը 8ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Պախթիարեան (Ամերիկարնակ) կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին՝ ի յիշատակ իր զաւկին՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԱԽԹԻԱՐԵԱՆի

ՐՈՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Յունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Եղսա Պոլոեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ եւ մանաւանդ Produits Chimiques տնօրէնութեան նաեւ Mr. Drécun (Chaussures)ի եւ Madame Bassoի (Մարսէյլ): Որոնք իր տարաբախտ ամուսնոյն հիւանդութեան ամբողջ օրերուն բարոյապէս սատարեցին փրկելու համար իր կեանքը:

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին: Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Արեւշատեանի գեղահիւս թատերգութիւնը

ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քոմէտի տրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն:

Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին 43 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղս կուգայ իր ցաւակցութիւնը յայտնել, մ կեռուհի Օր. Ա. Ահիտ Արզումանեանի եւ իր եղբայրներուն ու ազգականներուն իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԵՂՍԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի ցաւատէս մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆրանք Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine. 376,286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13ᵉ)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 28 MAI 1948 Ուրբաթ 28 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20ᵉ Année Nº 5352-Նոր շրջան թիւ 961 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ

Արաբական Լիկան պաշտօնապէս հաղորդեց Ապահով. Խորհուրդին այն պայմանները՝ որոնցմով միայն Արաբ պետութիւնները վերջ պիտի դնեն թշնամութիւններուն .—

1.— Ոչ մէկ երկիր պէտք է ճանչնայ հրէական նոր պետութիւնը, 2.— Հրեաներու ներգաղթը դէպի Պաղեստին պէտք է սահմանափակուի, 3.— Հակամայի դէնք չդրկել :

Այս լուրը հաստատող յայտարարութիւն մը ըրած էր արդէն Եգիպտոսի վարչապետ Նոքրաշի փաշա, ըսելով թէ Արաբները կռիւը պիտի շարունակեն, ուրիշ բան՝ եթէ Հրեաները հրաժարին իրենց կազմած պետութենէն :

Արդէն, նոյն օրն իսկ, եգիպտական կառավարութիւնը ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին ղրկած է պաշտօնական ծանուցագիր մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ Եգիպտոս սիրով պիտի գործադրէր կռիւը դադրեցնելու մասին Ապահովութեան Խորհուրդին իրեն ուղղած հրաւէրը, եթէ ապահով ըլլար որ զինադուլը պիտի կրնար խաղաղութիւնը վերահաստատել Պաղեստինի մէջ։ Բայց, եգիպտական կառավարութիւնը այն կարծիքին է թէ կռիւը դադրեցնել պիտի նշանակէ «սիոնական ապակառավարչութեան» սպառնալիքին զօրացնել եւ հրեայ նոր ներգաղթողներու Պաղեստին մուտքը դիւրացնել :

Արաբ պետութեանց անդրդուելի վարմունքը կը բացատրուի այն բանով որ արաբական գունդերը հետզհետէ աւելի մեծ ճնշում մը կը բանեցնեն Երուսաղէմը պաշտպանող Հրեաներուն վրայ։ Արաբներուն նպատակն է այս քաղաքը գրաւել նախ, միայն կռիւը դադրեցնելու մասին բանակցիլ :

Առ այժմ, Երուսաղէմի մէջ կացութիւնը ժամէ ժամ աւելի կը վատթարանայ, քիչ շէնքեր կան որ աւերումէ զերծ մնացած ըլլան։ Արաբական Լեգէոնը հիմա երկուքի անջատած է քաղաքին ներքին կաղմը դիմադրող հրեայ կռուողները, որոնց մեծ մասը ապաստանած է Հուրվա մեծ սինակոկը, այս տաճարը միակն է որ կանգուն կը մնայ դեռ. բոլոր միւսները քանդուած են։ Արաբ զինուորները կը շարունակեն օդը հանել շէնքերը հրեայ թաղամասին, ուր տակաւին մնացող Հրեաները ինքզինքնին կը պաշտպանեն գետնափոր նկուղներու մէջ։

Արաբական Լեգէոնին արձակած ռումբերը մեծ վնասներ պատճառեցին Սէն Ժոզէֆ ֆրանսական վարժարանին եւ Կարմիր Խաչի կեդրոնին։ Գթութեան քոյրերէն երեք հոգի վիրաւորուած են։ Երէկ հաղորդած էինք թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը դիմում ըրած է ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին, Անդրյորդանանի թագաւորին եւ Պաղեստինի առժամեայ կառավարութեան որ միջոցներ ձեռք առնեն Ս. Տեղերը պահպանելու համար։ Երէկ, նոյն նախարարութիւնը դիմում մըն ալ ըրաւ Անգլիոյ որ միջամտէ Ապտուլլահ թագաւորի մօտ, որպէսզի Արաբները յարգեն Ս. Տեղերու անձեռնմխելիութիւնը :

ՇՈՒԱՐՈՒՄ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոնէն ֆրանսերէն թերթի մը կը հաղորդեն թէ Անգլիացիք շուարած վիճակ մը ունին Պաղեստինի խնդիրին ստացած նոր վիճակին առջեւ։ Մէկ կողմէ, կայ արաբ ազգայնական շարժումը, զոր մինչեւ հիմա Բրիտանացիք Միջին Արեւելքի իրենց քաղաքականութեան ծառայեցուցած էին. Միւս կողմէ, սիոնականութիւնը՝ որուն համար չէին կարծեր թերեւս որ այնքան մեծ ազդեցութիւն գործէր Ուաշինկթընի հետեւած քաղաքականութեան վրայ։ Այս անախորժ կացութեան առջեւ, բրիտանական կառավարութիւնը ամէն տեսակ փաստայկութիւններու կը դիմէ, արդարացնելու համար իր ընթացքը։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ հետաքրքիր են տեսնելու համար թէ՝ ի՞նչպէս Պէվին պիտի յաջողի պահպանել Անգլիոյ Արաբ. պետութեանց հետ կնքած իր դաշինքները, առանց իրեն դէմ հանելու Ամերիկայի հանրային կարծիքը, եւ միեւնոյն ատեն, գոհացում տալու իր պատկանած աշխատաւորական կուսակցութեան, որ, ինչպէս յայտնի է, միշտ համակիր եղած է Սիոնական շարժումին :

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

ՈՒՐ ԳԱՑԻՆ ՍԱԿԱՅՆ ...

Կը ցաւիմ որ ուշացայ տեղեկացնելու իմ ընթերցողներուս Հայ. Ժողովուրդին ճակատագրին հետ սերտ կապ ունեցող այն զգայացունց լուրը, որ «Միւս Թերթի» ընթերցողները քանի մը օր առաջ լսեցին սրտի մեծ յուզումով :

Ենթադրելով որ ձենէ շատ շատեր զրկուած են այդ հանճարեղ « սուտ ու փուտ » թխող խմբագրութեան ելոյթներէն, պարտք կը զգամ նախ լուրը նոյնութեամբ տալ այստեղ, որպէսզի չլսողը լսէ, չկարդացողին բացատրէ, այդ գեղեցիկ պատմութիւնը մօրեն ընտղը երեկոյեան իր մամիկին կրկնէ զայն, մամիկն ալ իր թոռնիկներուն պատմէ այդ անուշ հէքեաթը :

« Կար ու չկար զօրավար Դրօ մը կար, այդ եօթը գլանի հրէշը ? փայտէ սուր մը մէջքին եւ երկու Դաշնակցական ռումբ ձեռքերուն, իր մօյկերուն տակ կոխկռտելով ամբողջ հարաւային Ռուսաստանը թշնամի բանակները առաջնորդեց մինչեւ Վոլկա։ Անշուշտ միտքը մինչեւ Արաքս հասնիլ էր բայց մոյկերը ծակած էին, ստիպուած էր տեղ մը նստիլ ու կարկտել :

Վրայ հասաւ ձիւն ձմեռը, չկրցաւ իր բանակները տանիլ մինչեւ Հայոց աշխարհը եւ արէ անցնել անմեղ բնակչութիւնը, ինչպէս ըրած էր իր ճամբուն վրայ հանդիպած բոլոր հայկական գիւղերուն եւ աւաններուն մէջ։

Բաւական երկար ատեն ստիպուեցաւ անգործ նստիլ եւ կարկտել հագուստները եւ մոյկերը, սրել փայտէ սուրը, պատրաստել նոր ռումբեր ու մանաւանդ քիթը վեր քաշել, Հայու հոտ առնելու համար :

Ու վերջապէս իր հայակեր հրէշի ախորժակը իրեն ցոյց տուաւ այն երբեմնի հողամասը ուր հանգչած էին «Մէկ միլիոն»ին ոսկորները :

Կապեց Թուրը մէջքին, լեցուց գրպանները Դաշնակցական ռումբերով, հետն առաւ Գասպար Իփէկեան յայտնի ջարդարարը եւ ուրիշ նոյնքան անուանի հայակեր հրէշ մը, քաշեց մոյկերը ոտքը եւ ճամբայ ելաւ դէպի «Մուսթաֆա Քէմալ եղբօրը» հայրենիքը :

Հոն եղաւ փառայեղ ու ժողովրդական մեծ ցոյցի առարկայ։ Բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը անիծեալ եռագոյնով — որ հիմա Թուրքիոյ ազգային դրօշն է — զարդարած էին։ Զինուորական նուագախումբեր կը հնչեցնէին «Մեր հայրենիք»ը եւ ուրիշ յեղափոխական երգեր։ Դաշնակցութեան քայլերգը «Մշակ բանուոր»ը բոլոր Թուրք գիւղացիները կ'երգէին յայտնի խանդավառութեամբ եւ յուզումով :

Զօրավար Դրօ, Գասպար Իփէկեան եւ միւս յայտնի Դաշնակցականը ամհամբեր էին տեսնելու եւ ողջագուրուելու իրենց վաղեմի բարեկամին, Քիազիմ Քարա Պէքիր փաշայի հետ :

Սուգը պատեց սակայն իրենց սիրտը երբ լսեցին որ փաշան ի տէր հանգչած էր։

« Ափսոս, հազա՛ր ափսոս, գոչեցին մեր յայտնի Դաշնակցական աւանտուրիստները, հիմա ո՞վ պիտի առաջնորդէ մեր բանակները դէպի Արաքս, ո՞վ պիտի ցոյց տայ մեզի թէ ի՞նչպէս պէտք է ջարդել այդ անիծեալ Հայերը» :

Իրենցմէ մէկը սակայն, անշուշտ երրորդ անծանօթ եւ յայտնի Դաշնակցականը խելքի ինկաւ յանկարծ ու գոչեց — մի տարտ անէք, հէյ ընկերներ, ես հիմա դնալու եմ Գայլապէքիրի մօտ եւ ձեզ մօտ եմ առաջնորդելու զինքը, մինչեւ իմ գալս դուք պահակ կեցէք «Տէր Զօրի յիշատակարանին» քովիկը » :

ԱՐԱՄԱԶԴ

ՍԷՆ Է ՈՒԱԶԻ քաղաքապետական ընդհանուր ժողովին մէջ, Զարիֆեան որ անկուսակցական անկախ քաղաքապետական երեսփոխան է, նիստի ընթացքին առթիւ քննադատեց համայնավարները՝ վերջին պատերազմի սկիզբը անոնց բռնած դիրքին համար։ Շատ մը երեսփոխաններ խսկոյն յարձակեցան Զարիֆեանի վրայ, հրմշտկեցին զայն եւ հարուածեցին։ R. P. F. եւ M. R. P. կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխաններ պաշտպանեցին իրենց պաշտօնակիցը։ Այս պատճառով առաջ եկաւ իրարանցում մը, այնպէս որ նախագահը՝ որ միակ ին-քը մնացած էր իր աթոռին վրայ նստած, հարկադրուեցաւ նիստը փակելու :

Ռուրի խնդիրը կարգադրուած

Դժնդակ եւ երկարատեւ վիճաբանութիւններէ ետք, Լոնտոնի մէջ գումարուող Վեցերը աւարտեցին վերջապէս Ռուրի խնդրին քննութիւնը, եւ այս երկրամասի ածուխներուն զանազան պետութեանց եւ մասնաւորաբար Ֆրանսայի ըլլալիք յատկացման չափը :

Ժողովը չընդունեց Գերմանիոյ ածխահանքերը ազգայնացնելու մասին Անգլիոյ ըրած առաջարկը։ Կ'ըսուի թէ լուծուած կամ լուծուելու վրայ են նաեւ գերման արտածումներու եւ գերմանական նոր դրամ մը հաստատելու վերաբերեալ հարցերը :

Եւրոպական Միութեանց կազմութիւն

Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներէ առնուած լուրի մը նայելով, Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվին փոխած է իր նախապէս կազմած ծրագիրը՝ Արեւմտեան Միութեան մասին։ Այսպէս, փոխանակ Պրիւքսէլի մէջ կնքուած Հինգերու Միութեան մէջ առնելու նաեւ ուրիշ պետութիւններ եւ ընդարձակելու այս միութիւնը, Պէվին մտադիր է հիմա իրարմէ անջատ երեք տարբեր խմբակցութիւններ կազմելու, հետեւեալ կերպով. 1.— Արեւմտեան Միութիւնը՝ բաղկացած Ֆրանսայէ, Անգլիայէ եւ Պէնէլիւքսի 3 պետութիւններէն, 2.— Հարաւային Միութիւն (Իտալիա, Յունաստան եւ Թուրքիա), 3.— Հիւսիսային Միութիւն (Նորվեկիա, Շուէտ եւ Տանըմարքա)։ Այս երեք խմբակցութիւնները, անգամ մը կազմուելէ ետք, պիտի միանան յետոյ իրարու։

Գոհարավաճառներ կը խուզարկուին Քառէի մէջ

Ոստիկանութիւնը երէկ պաշարեց Քառէ Թաղին զանազան փողոցները, խուզարկութիւններ կատարելու համար։ Յուզումն ու իրարանցումը մեծ եղաւ Թաղին մէջ, որովհետեւ խուզարկութեանց մասնակցող ոստիկաններու թիւը խիստ բազմաթիւ էր :

Երբ ոստիկանապետ Քուէթան Քառէի 14 թիւը գտնուող գոհարավաճառներու քլիւպը մտնել ուզեց, հաստատութեան տնօրէնը, Պոէր, ընդդիմացաւ, ըսելով թէ՝ կատարուած գործողութիւնը օրինական չէ, եւ թէ՝ ի՞նչ կը հակառակի որ խուզարկութիւն տեղի ունենայ։ Սակայն, ոստիկանապետը [illegible] չտուաւ այս առարկութեան եւ շարունակեց իր գործը։ Մասնաւորին սնդուկներուն վրայ մեծ քանակութեամբ ադամանդ գտնուեցաւ. անոնց տէրերը զանոնք գետինը նետած էին, չբռնուելու համար։ Կը տեսնուէին նաեւ գետինը նետուած թղթադրամ տոլարներ եւ ուրիշ թանկագին առարկաներ :

Երկու հարիւր հոգի ձերբակալուեցան եւ ոստիկանատուն տարուեցան, բայց, քննութենէ եւ վրանին խուզարկուելէ ետք 160 հոգի ազատ արձակուեցան. վար դրուեցան 40 հոգի։ Ասոնցմէ մէկուն վրայէն գտնուեցան 7 քարաթնոց ադամանդ մը, որուն տէրը չկրցաւ ըսել թէ ուրկէ՞ առած է այդ ադամանդը :

Յունուար 1946ին, աւազակներ յարձակած էին ինքնաշարժ կառքի մը վրայ եւ յափշտակած 30 միլիոն ֆրանքի գոհարեղէն։ Այս եւ ուրիշ գողցուած ապրանքները գտնելու համար է որ կատարուած են Քառէի խուզարկութիւնները :

[illegible]

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ կառավարական տագնապը վերջացաւ իրաւախոհութեամբ մը։ Լէյնօ իր ներքին գործոց նախարարի պաշտօնին մէջ պիտի չվերահաստատուի. իրեն պիտի յաջորդէ Քիլփի, որ համայնավար կուսակցութեան գործակից Ժողովրդական Դեմոքրատ Միութեան կուսակցութեան կը պատկանի։ Այս կուսակցութեան պետն ալ Տիկին Հէրթա Քուուզինէն, որ հրաժարեցուցուած նախարարին կինն է, պետական նախարար անուանուած է :

« ԹԱՍ » գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Սովետները ձեռնարկած են «ռուսացնելու» Ֆինլանտայի սահմանակից Քարէլի թերակղզիի բնակչութիւնը իսկապէս ռուսական եղող երկրամասերէ բերուող հազարաւոր գաղթականներ զետեղելով այս թերակղզիին մէջ :

ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ Ազգային Խորհուրդին նախագահը, Վիլիէ, կը յորդորէ երկրագործները որ ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի տէրերու օրինակին հետեւին, պակսեցնելով ուտեստեղէններու գիները։ Հակառակ արտադրման գիներու բարձր ըլլալուն եւ մեծ սպառում ունեցող ապրանքներու հրապարակին անձկութեան, գործատէրերը արտադրելու սկսած են զգեստեղէն, ճերմակեղէն եւ կօշիկ, որոնք որակով լաւ, եւ գինով կարելի եղածին չափ աժան պիտի ըլլան, եւ պիտի կրնան այնքան առատօրէն չինուիլ որ եւս չուկայ պիտի չմնայ այլեւս։

ՀԱՅ ԵՐԳԱՀԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իբր արուեստագէտ իր արուեստին գեղարուեստական բարձրացման հանգրուանները ոչ քան ալ արագ անցած ըլլալով, անոր քնարական գետինէն երբեք չէ հեռացած: Նոյն նկատողութիւնը կարելի է ընել նաեւ իր համաշխարհային գործերուն մասին, օրինակ «Աւարայրի պատերազմը», «Հերքեաթը», «Վարդավառ» կամ «Տեսիլք» ու «Թարասուի Արմէնիէն»ը, եւն.: Եւ այս երկու սեռերուն, այսինքն երգերուն եւ «Բոհէմ սէնֆոնիքներուն» մէջն ալ կը տիրապետէ անսեթեւեթ եւ առանց յաւակնութեան յղացուած ինքնատիպ մեղեդիական գիծ մը, քնարական բնոյթով, ինչպէս նաեւ անոր դաշնաւորումը, որոնք իրենց ներշնչումի թարմութիւնով կը սփռեն նաեւ հայ ակ հայրենի հողին բոյրը:

Երբ Ալեմշահ քերթուածէ մը կը ներշնչուի անոր իմաստը վերստին երաժշտութեամբ արտայայտելու համար, անոր պարունակած քնարական աշխարհը ձայներու շնորհալի ուրուագիծներու ճկունութեան միջոցաւ կը ստանայ իր մէկ հարազատ թարգմանութիւնը, երգն ու բառը կ՚ըլլան մէկ մարմին ձուլուելով իրարու մէջ: Այդպէս է նաեւ իր դաշնաւորման մէջ հարմօնիք շարժումները ստեղծած մթնոլորտը որ իր շողշողուն լոյսերով կամ շուքերով կ՚ընդգծեն ու կ՚երկարաձգեն նաեւ քերթուածի քնարական մթնոլորտը:

Ճկուն ու սահուն, դաշնակներու միջին ձայները յաճախ իրենց «քոնթրփոնթիք» ոլորումներով, շուքերու նման կը հետեւին մեղեդիական գծին, առանց զայն ծանրաբեռնելու:

Կարծես անոնք ալ կ՚երգեն:

Սոյն քնարական գեղեցկութիւնը չի տուժեր սակայն նաեւ երբ Ալեմշահ պէտք կը զգայ աւելի ուժական արտայայտութեան մը դիմելու: Վահան Թէքէեանի սիրուն քերթուածին «Ես սիրեցի»ի մէջ (յիշելու համար իր գործերուն մէջէն բազմաթիւ օրինակներէն մին միայն),

Ու ե՞ր է սէրս ոմանք
Երկի՛րին վրայ անճանաչ
Տեսայ ծուխի մը նման ...
Կորա՛ւ անոր չը տեսած ...

Առաջին բառէն սկսեալ երբ աստիճանաբար բարձրացող մեղեդիական գիծը կուգայ բացառիկ եւ անակ հայ թոփչքով մը արտայայտել «կրակն անոր» բառերը ու յետոյ իսկոյն քրօմաթիք սփռում մը, էջքով մը արտայայտելու համար նոյնպէս «չը տեսած», նոյն երկու թախծալից ու դառն համակերպութիւնով լի բառերուն իմաստը, հեղինակին ներշնչումը կը մնայ միշտ այլազանօրէն հաւատարիմ քնարական գետնի վրայ:

Եւ սակայն սխալ պիտի ըլլար կարծել նաեւ որ Ալեմշահի արուեստին մէջ միմիայն գիւղային հողի մը վայել սոյն առաքինութիւններն են որ կը կազմեն իր տաղանդին միակ «գլխաւոր տարրը»: Քնարական քերթուածին կերտուածքը կը ներշնչուի սեղմութիւնով եւ մտածումներու անհրաժեշտ կայացուցման պահանջներով: Երաժշտին կը սրտայայտէ նաեւ արտայայտչական կարգապահութիւն մը որմէ չի խորշիր Ալեմշահի գրչայութիւնը:

Այդ... ան գիտէ իր յոյզերուն դրսեւորման նրբացած ձեւին մէջ իսկ մնալ նաեւ տրամաբանական չափաւոր սահմաններու մէջ:

Արուեստը իր ներշնչումներուն ազատ ասպարէզ կուտայ առանց իր ձեռքէն հանելու գեղեցկագիտական դեկը եւ միշտ կը զգուշանայ աւելորդ հեռաւորական թափարգէն: Այդ պատճառաւ ալ ձեւ իր երաժշտութեան մէջ եղանակ եւ դաշնաւորում բաղդատաբար քիչ նօթերով են արտայայտուած եւ սակայն անոնք նօթեր են որ կը սիրեն զիրար եւ անոնք բոլորը կը պատկանին նաեւ երաժշտական համերաշխ մթնոլորտի մը: Անոնց ընտրութիւնը միշտ կատարուած է ընտիր ճաշակէ մը առաջնորդուելով եւ մնած են ներքին խոր յոյզի մը ուժովը:

Ալեմշահի երաժշտութիւնը ոչ թէ մեծ պոռոտ միջոցներով կը պայծէ, այլ մեզ կ՚օրօրէ յոյզերով եւ մեր չորին եօջանկաւեր ջերմութիւն մը կը սփռէ. Որքան պատշաճ են նաեւ Ալեմշահի համար Ժիտէի խօսքերը, թէ արուեստի մէջ բաւական չէ մի միայն ստեղծագործական տաղանդ ու ճոնաւ այլ անհրաժեշտ նաեւ նուիրական այն հուր՝ որով կարելի է հաղորդակից ընել ուրիշները իր ներշնչումներուն:

Ամէն երգ կարելի չէ երգել, իսկ ոմանց երգիչ պիտի ըլլայ թէ Գուրգէնի գործերը վերստեղծման [illegible] ներշնչումներու [illegible] գործեր են:

Գրեթէ [illegible] դիւրութիւնով օժտուած արուեստագէտ մըն էր նաեւ Ալեմշահ որուն կը պարտինք մենք մինչեւ իսկ իր գործերուն ամէնէն գեղեցիկներէն ոմանք որոնք գրուած են մէկ երկու օրուան մէջ միայն: Օրինակ իր «Նազիր»ը, Ալեմշահ հեղինակած է 1939ին Յունիս ամսուն, իսկ «Իմ Երգը» 1935ին, երկուքն ալ երգչուհի Օր. Ի. Պիւլպիւլեանի երգահանդէսներուն առթիւ, առաջինը հանդէսէն երկու օր առաջ, իսկ երկրորդը նոյնպէս հանդէսէն մի քանի օր առաջ միայն:

Եւ սակայն նոյնքան ճշմարիտ է նաեւ թէ արտադրելու ինքնավստահ այդ դիւրութեան պատճառաւ ալ շատ մը ծլարձակող(?) գործեր իր ծոցին մէջ մնացին իրենց սաղմնային վիճակին մէջ, ապահով ըլլալով որ տրուած պարագային անոնց դրսեւորումը օրերու հարց միայն կրնար ըլլալ իրեն համար:

Գուրգէն Ամերիկայի մէջ իր գտած ընդունելութենէն խիստ ոգեւորուած, խանդավառ նամակներով կը պարզէր արդէն իր այնքան սիրած եղբօրը Կարպիս Ալեմշահի այն ծրագիրները որոնց գործադրութեան պիտի նուիրուէր իր վերադարձին իսկոյն:

Իր մահը կ՚ընդհատէ ամէն ինչ: Եւ սակայն եթէ նոյնիսկ իր գործերէն մէկը միայն, «Իմ Երգը» մեզի մնացած ըլլար, որ է ամէնէն ինքնատիպն ու գեղեցիկը, այդ բաւական պիտի ըլլար արդէն որ իր անունը հայ արուեստին մէջ մնայ իբր կոթող մը: Ոչ պակասն ալ այդ սիրուն գործը արդէն մեր արուեստին կենդանութեան իբրեւ հոգեպարար մէկ ապացոյցը դարուէ դարու շրջան կ՚ընէ ամէն անգամ յոյսի խօ՛ դալար կոհակներ յառաջացնելով:

Ան պիտի մնայ Գուրգէնի երգը ու նաեւ մեր երգը:

Գ. ՔԻՐԻՇԹԻՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ատրպատականի հերոսամարտը

(30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Դուք տեսա՞ծ էք հայ դիզուածները թրքական անարգ բարքերուն զոհերը, քարկոծուածներ, ակռաներուն խածուածքին հետքերը իրենց այտերուն վրայ:

Դուք լսա՞ծ էք ամօթանքն ու պարտուած ըլլալու կոծը մեր մայրերուն եւ քոյրերուն, իրենց մերկութիւնն անգամ ծածկելու անկարողութեան մէջ:

Դուք զգացի՞ր էք գերագոյն երանութիւնը գերութենէ, հալածանքէ ճողոպրած զեռալի հարսներու եւ աղջիկներու, երբ անոնց ականջներուն կը զրնգայ Լուսաւորչի Աստուածահնչիւն զանգակը:

Ու դուք չէք հիացած, անոնց բարեպաշտութեան, երախտագիտական ըմբռնումին, ազգային բարձր պատասխանատուութեան, երբ գերութենէ նոր ազատած հայ մամիկներ ու երիտասարդուհիները ի յայտ կը բերեն Աստուածամօր պատկերին առջեւ ծնրադիր, մոմի աղօտ լոյսին պլպլուններով, երբ այդ թշուառներու յորդահոս արցունքներով եկեղեցիին սալայատակը կը թրջուի:

Ու չէք արտասուած, ձեր սիրտը չէ կսկծացեր, չէք ունեցած մրմուռները անտուն եւ ցաւերը անպատում, ի տես իրենց ըլկուած ու աղանդուած մայրերու արիւններկ ծիծերէն կաթ առնող մանուկներու ...

■

Մենք տեսանք, լսեցինք, զգացինք, սարսռացինք, լացինք ու վրէժի դիր եւ վրիժառու եղանք:

Ոչ ոք տեսաւ, երբ հայ եւ ասորի բախտակից ու հարեւան ազգերու եօթանասուն հազարնոց բազմութիւն մը, սոսկաց, ուժնեցաւ ու վեց ամիս շարունակ մարտնչեց թուրք փաշաներու բազմահազար բանակներու եւ Թուրք ժողովուրդի դէմ:

«Ատրպատականի հերոսամարտ» անունը դրուած է, նոյնանուն նահանգին քրիստոնեայ բնակիչներուն եւ իբրեւ գաղթական հոն ապաստանած Վասպուրականի 20.000 Հայերուն եւ Ջուլամերկի Ասորիներուն:

Հերոսամարտ, այո, իրական հերոսներով, վերմարդերով մղուած՝ անհաւասար ուժերով, երբ՝ աշխարհի հզօրները իրենց ցաւերուն ու շահերուն էին կլանուած:

Ոչ ոք փութաց օգնութեան պաշարուածներուն, որոնք օր ու գիշեր թնդանօթներու ռումբերուն տակ, քանդուած պատերու քով, բաց դաշտի վրայ, ձորերու մէջ, կ՚իյնային արիւնաթաթախ, բայց աննկուն, անտրտունջ, վասնզի, անոնք բոլորն ալ հաւատացած էին ցեղին անմահութեան եւ արիւնի փառքին:

Հերոս էին, վասնզի, գիտցան զանազանել ազգայինն ու օտարը:

Զանազանել՝ բռնութիւնն ու գթութիւնը ազատութենէն:

Գիտէին թէ՝ «սողալու վարժուածները չեն կարող թռչիլ» եւ անոնք թռան թեւատարած դէպի ազատութեան արեւափառ երկինքները, թռան հաւատաւոր, կարգապահ, անձնազոհ:

Գիտէին թէ՝ «յեղափոխականներու վախճանը մահն է ու կառափնատը»:

Ու մնաց շատերը մեր ընկերներէն, մեր շարքերէն համեստ գործաւորներ, գիւղացիներ, մտաւորականներ, զինուորականներ:

«Մնացին, չկորան»:

★

Թրքական բանակալութիւնը չգոհացաւ «Ապրիլեան աղէտի» հայ զոհերուն արիւնով ու վճռեց բնաջնջել նաեւ Ատրպատականի եւ Կովկասի Հայութիւնը:

Գործի վրայ էին՝ Վեհիպ փաշան Երզրումէն: Ալի Իհսան փաշան Վանէն եւ Նուրի փաշան Մուսուլէն, իրենց բանակներով, քիւրտ եւ թուրք հրոսակներով, անսպառ ռազմամթերքով:

Գրաւել Ատրպատականը, Զանգեզուրը, Արարատեան Հայաստանը եւ բնաջնջել ողջ մնացած Հայութիւնը:

Գործի էին նաեւ Ատրպատականի մէջ որջացած թուրք ու գերման գործակալները, ընչաքաղց եւ մոլեռանդ մաս մը տեղացիները:

Թակարդը լարուած էր, սպաննելու համար Ասորւոց պատրիարք Մար Շիմոնը եւ Հայոց ղեկավարներէն Սամսոն խանը եւ ընկերները:

Առաջին զոհը եղաւ Մար Շիմօնը իր 120 զինուորներով եւ այդ եղաւ կռուի ահազանգը, ազդանշանը:

Կազմակերպուեցան Ատրպատականի Հայերն ու Ասորիները եւ ինչպէս ամենուրէք, հոս ալ գործին ամբողջ ծանրութիւնն ու զոհողութեան եւ անձնազոհութեան բոլոր բաժինը վիճակուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Հայ կինը ստանձնեց իրեն պատիւ բերող պարտականութիւնները՝ հիւանդանոցներու մէջ՝ թիկունքային այլ աշխատանքներու լծուելով եւ յաճախ ճակատներու վրայ՝ կրակի գիծերուն մէջ հերոսանալով:

Հերոս չեն անոնք, որոնք դաւադրաբար սպանութիւններ եւ խափանարարութիւններ կը գործեն, այն ալ ի նպաստ օտարներու կամ անձնական շահախնդրութեամբ:

Հերոս չեն նաեւ անոնք որոնք հաւասար ուժերով, ռազմամթերքի հաւասար տարողութեամբ կը կռուին:

Մեր հերոսները պայքարեցան յանուն ցեղի փրկագործումին, հրաշէնին դէմ դաշոյնով, թնդանօթին դէմ հասարակ հրացաններով, դիրկընդխառն, կուրծք կուրծքի, մէկը հարիւրի դէմ:

★

Ու յաղթանակեցին ...

Թուրքը չհասաւ իր հրէշային նպատակին, իր հարիւր հազարնոց բանակը որոշեալ օրը չկրցաւ պաշարել Արարատեան Հայաստանը ու բնաջնջել հայութիւնը:

Ալի Իհսան եւ Նուրի փաշաները անճրկեցան Սալմաստի եւ Ուրմիոյ դաշտերու մէջ, գերի ձգելով հազարաւոր «ասկեարներ» ու թնդանօթներ:

Վեհիպ փաշան մինակ մնաց Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսայի ճակատամարտներու առջեւ ու պարտուեցաւ 1918 Մայիս 28ին:

Եւ հիմնուեցաւ հայկական երկրորդ կառավարութիւնը —Հայաստանի հանրապետութիւնը:

★

Այսօր, երբ գրի կ՚առնեմ այս տողերը, մեզմէ ընդ միշտ բաժնուած են Կոստին, Սամսոնը, Նորքցի Գեղամը, Մահլամցի Ջիրօն, Մոկացիներ, Շատախցիներ, Վաղարշակ Շիրվանեանները, որոնք անկում ղեկավարներ անվախ ու յանդուգն կռուողներ եղան Ատրպատականի հերոսամարտին:

Չկան նաեւ պատանի սուրհանդակներ եւ մարտիկները, չկան անձնուրաց հիւանդապահուհիներ:

Բայց կայ ու կը մնայ, պիտի մնայ ու պիտի հզօրանայ մեր ներկայ, երիտասարդ Հայաստանը, որուն կառուցման եւ հիմնադրութեան նուիրական գործին մէկ խոշոր բաժինը արդիւնքն է Ատրպատականի հերոսամարտին, որ բաժնեց, տկարացուց ու շղթայեց թշնամիի բանակները:

Փա՛ռք այն հրաշափառ օրերուն.

Փա՛ռք այն անմահ հերոսներուն:

Եւ փա՛ռք բոլոր անոնց, որոնք հաւատացեալ եւ անձնազոհ բանակներուն կը պատկանին, որոնց պայքարը դեռ կայ, կը մնայ նոր զոհողութեանց եւ նոր հերոսութեանց ի գին:

Յանուն վերջնական յաղթանակի եւ յանուն անկախ ու միացեալ Հայաստանի:

Ա.ԶԳԻՆ

Ջեն զօրավար Փրէլ Նանուղէք, գերմանական սահմանէն անցնիլ փորձած միջոցին, ձերբակալուեցաւ չինի ոստիկաններուն կողմէ:

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ» կը գրէ թէ իր մասնաւոր թղթակիցը, Փիէռ Հէրվէ, որ Մարոքի Թունիսկա հանքերը գացած էր քննութիւն կատարելու համար բանուորներու հանդէպ ցոյց տրուած խտրութիւններուն մասին, արտաքսուած է այս հանքերէն Ֆրանսական ընդհանուր կառավարիչին հրամանով: Համայնավար թերթը խստիւ կը բողոքէ կառավարութեան այս ընթացքին դէմ՝ զոր մամուլի ազատութիւնը բռնաբարող արարք մը կը նկատէ:

Վահրամ Տատրեան

Համակրելի արտաքինով եւ հեզահամբոյր բնաւորութեամբ երիտասարդ մըն էր Վահրամ Տատրեան։ Գիտէինք որ խախտուած էր իր առողջութիւնը եւ այդ էր պատճառը որ ան ատեն մը ձգեց Նիւ Եորքը, [illegible] դէպի արեւմուտք՝ Արիզոնայի տաք արեւները, ի վերջոյ Քալիֆորնիա։ Իր համբերութիւնները մէկ նպատակ ունէին, — կազդուրել ու պայծառ երկինքներու ներքեւ իր առողջութիւնը վերագտնել եւ կեանքը ժամանակ մըն ալ ապրիլ։

Ի զուր սակայն։ Համբերութիւններ ու տաք արեւ չօգնեցին Տատրեանին եւ ան մեռաւ երբ դեռ երիտասարդ էր եւ ապրելու բուռն տենչը ունէր իր մէջ։ Իր մահը խորունկ վիշտ պատճառեց մեզի։ Ցանձին Տատրեանի մենք կորսնցուցինք գրական համեստ մշակ մը, որ մանաւանդ վերջին տարիներուն ամերիկահայ մամուլի կարեւոր օրկաններու բերած էր իր աշխատակցութիւնը եւ դարձած՝ փնտռուած գրիչ մը։

Տատրեան անապատներու ինկած որբ մըն էր։ Ան տեսած էր բազմաթիւ զրկանքներ, սեփական աչքերով դիտած էր մանաւանդ ահաւոր թշուառութիւնը եւ գաղթը մեր ցեղին։ Ու երբ օր մը փիւներու հետ ան ալ հրաշքով ազատած ու ապահով վայր մը ինկած է, առաջին գործը եղած է իր ապրումներն ու ականատեսի վկայութիւնները թղթին յանձնել եւ զանոնք սեփականութիւնը դարձնել լայն զանգուածներուն։ Բացի գրելու դիւրութենէն, զոր ան ունէր, ան սորված էր նաեւ գրաշարութիւն։ Վերջին տարիներուն, իր կարգ մը թերթօնները, որոնք լոյս տեսած էին թերթերու մէջ, Տատրեան ինք շարած է եւ հատորներով լոյս ընծայած։ Եթէ ողջ մնար, թերթերու մէջ ցանուցիր իր ընդարձակ վէպերը եւ կարգ մը շահեկան ու հետաքրքրական գրութիւնները եւս հատորներու մէջ ամփոփած՝ լոյս պիտի ընծայէր ան։ Մահը եկաւ եւ տակնուվրայ ըրաւ անոր այս ծրագիրն ալ։

Տատրեան գեղեցիկ օրինակ մըն էր աշխատասիրութեան, ինքնօգնութեամբ եւ սեփական ուժերով տեղ մը հասնելու ճիգին, իր ժողովուրդին իր հասկցած ձեւով օգտակար ըլլալու բուռն մղումին։ Անապատները ինկած բիւրաւոր թշուառներէն մէկն էր ան. իր ծանր պայմաններուն մէջ իսկ ան սիրած ու իւրացուցած էր իր մայրենի լեզուն, այդ լեզուով ալ ան աշխատած էր մեր ողբերգութիւնը տալ եւ տուած է պարզ, հասկնալի ոճով մը, սահուն ու նկարուն լեզուով մը։ Երանի գտնուէին մարդիկ եւ գէթ մասամբ գլուխ հանէին այն ծրագիրը, որու իրականացման կ'աշխատէր Տատրեան ողի ի բռին, այսինքն՝ հատորներու մէջ ամփոփէին անոր գրութեանց լաւագոյնները։

Վահրամ Տատրեան, որ եղած է երկար տարիներու մեր աշխատակիցը, բուն թերթօնները եւ Եռասող ստորագրութեամբ գրութիւնները հետաքրքրութեամբ կարդացուած են մեր ընթերցողներու կողմէ։ Մեռաւ իր ժողովուրդին ծառայելու ճամբուն վրայ։ Իր սեփական ժողովուրդին ծառայած ըլլալու գիտակցումն ալ եղաւ միակ վարձատրութիւնը այս տարաբախտ երիտասարդին։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԵՒԱՆԻ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Ամփոփուած Բագրատ Ասաֆիի յօդուածէն «Սովետական Հայաստան» փետր. թիւ 2 — 32 1948)։

Սեւանը իր բնական գեղեցկութիւններից բացի մեծ ուժ է ներկայացնում Սովետական Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման, քաղաքների եւ գիւղերի առաւել բարգաւաճման, սովետական գիտութեան, մշակոյթի ու արուեստի հետագայ զարգացման համար։

Ըստ ճարտարապետի՝ Սեւանի լճային հիդրոկայանի եւ փապուղիի շինարարութիւնը. — Ստալինեան նոր հնգամեակի ամենամեծ կառուցումներից մէկն է։ Այդ շինարարութեան աւարտումը հնարաւորութիւն կտայ յաջողութեամբ յառաջ մղել նաեւ Սեւան — Զանգու ջրվէժի ելեկտրակայանների կառուցումը, իսկ դա մի նոր եւ հուժկու վերելք է ստեղծելու մեր արդիւնաբերութեան ու տնտեսութեան մէջ։

Լճային հիդրակայանի ամենացայտուն առանձնայատկութիւնը այն է, որ կառուցուած է գետնի տակ։ Այդ տեսակէտից, իր ինքնատիպութեամբ Սեւանի լճային հիդրոկայանը առաջինն է ամբողջ Սովետական Միութեան մէջ։

Ամբողջ շինարարութեան վերջին ժամկէտ նըշանակուած է 1948։ Լճային հիդրոկայանը շահագործման կը յանձնուի 1949ի առաջին եռամսեակում։

Այս վիթխարի եւ արուեստագիտական տեսակէտով ծայրաստիճան բարդ շինարարութիւնը, որ կառուցում են Սովետական Հայաստանի աշխատաւորները հռչակաւոր Սեւանի ափերին, կարող է շարժել Եւրոպական ամէն մի երկրի նախանձը։

Շինարարական հիմնական աշխատանքները մեքենայացուած են։ Կան քարաժայռերի բեկորներ հաւաքող մեքենաներ, ելեկտրական հորատող մուրճեր, քար ջարդող մեքենաներ աւելի քան երկու հազար ինքնաշարժ մեքենաներ։

Հոյակապ է Սեւադէսի ստորերկրեայ կայանը։ Նա բետոնակուռ է եւ պատերը կառուցւում են վերեւից ներքեւ։ Ամբողջ սարքաւորումը իջեցւում է վերեւից։

Կայանի մեքենայական դահլիճը իրենից կը ներկայացնի գեղեցիկ, մաքուր, խոնաւութիւնից բոլորովին զուրկ մի ստորերկրեայ պալատ։

Արհեստագիտական յառաջդիմութիւնները ամէն քայլափոխում հեշտացնում եւ միանգամայն թեթեւացնում են բանուորի ֆիզիքական աշխատանքը։ Ստորերկրեայ շինարարութեան մէջ օգտագործւում է այն հարուստ փորձը, որով յայտնի են նման տեսակի շինարարութիւններ։ Սակայն այդ փորձը այստեղ բազմապատկւում է տեղի աշխատողների ինքնուրոյն մտայղացումներով։

×

Հայկական ՍՍՌ գիտութիւններու Ակադեմիայի Մ. Աբեղեան գրականութեան կաճառի գրական թանգարանը յոբելենական մեծ ցուցահանդէս մը կը պատրաստէ նուիրուած Աբովեանի կեանքին եւ գրական - մանկավարժական գործունէութեան։

Ցուցահանդէսը պիտի ունենայ 16 բաժին։ Կեդրոնական տեղը պիտի գրաւէ ժամանակաշրջանի ցուցադրումը, որու մէջ ապրած եւ գործած է մեծ գրողը եւ լուսաւորիչը։

Այդ բաժիններու մէջ պիտի ցուցադրուին փաստեր Աբովեանի գրական - հասարակական գործունէութեան եւ անոր հայ ժողովուրդի լուսաւորութեան գործին մէջ ունեցած մեծ դերի մասին։ Ուշագրաւ է «Վէրք Հայաստանի» վէպին նուիրուած բաժինը, որ պիտի պատկերացնէ այդ վէպի պատմական նշանակութիւնը հայկական նոր գրականութեան ստեղծման մէջ և Աբովեանի դերը հայ եւ ռուս ժողովուրդներու բարեկամութիւնը հաստատելու համար։

Ցուցահանդէսին մէջ մասնաւոր բաժին նուիրուած է Աբովեանի մանկավարժական գործունէութեան։ Բաժիններէն մէկն ալ պիտի նուիրուի «Աբովեանի ստեղծագործութիւններու նշանակութիւնը մեր օրերուն» նիւթին։

Թանգարանը խումբ մը գիտաշխատողներ ղրկած է Մոսկուա, Լենինկրատ, Թբլիս եւ այլ քաղաքներ, նպատակ ունենալով այդ վայրերուն մէջ յայտաբերել Աբովեանի կեանքին վերաբերեալ նոր նիւթեր եւ փաստաթուղթեր։

★ Հայկական ՍՍՌ Մինիստրներու Սովետի որոշմամբ կը վերանորոգուի եւ կարգի կը դրուի հայ մեծ լուսաւորիչ Խ. Աբովեանի Քանաքեռի մէջ գտնուող Տուն - Թանգարանը եւ շրջակայքը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպած բարեկամական մրցումներուն ամենակարեւորը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի 30 Մայիս Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին Atlanticի վրայ Ֆրանսայի ամենազօրաւոր հայ խումբին՝ Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան դէմ։

Անցեալ տարի երկու խումբերը իրենց բարեկամական հանդիպումին Վալանսի մէջ հաւասար դուրս եկան, բայց այս տարի Վալանս շատ զօրաւոր կազմ մը կը ներկայացնէ եւ իր տարած ջախջախիչ յաղթութիւններով խմբի Drome Ardecheի ախոյեանականութեան ախոյեան եւ բարձրացած Promotion d'honneurի։ Գալով Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, չունեցաւ այն փայլուն յաղթութիւնները որ ունեցած էր անցեալին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յարձակողական գիծը բնաւ չկարողացաւ իրականացնել այն մեծ յոյսը որ դրուած էր իր վրայ։

Այժմ պզտիկ բաղդատութիւն մը ընենք երկու խումբերու միջեւ։ Վալանսի յարձակողական գիծը կը գերազանցէ Մարսէյլինը, իսկ Մարսէյլի պաշտպանողական գիծը աւելի ուժով է, Վալանսէն։ Մեր բերդապահը Ժիրայր Ռաղըճեան իր երիտասարդութեամբ եւ վարգի ճկունութեամբ նախընտրելի է Վալանսի բերդապահ Արմենակ Երեւանեանէ, հակառակ այս վերջինին տարիներու փորձառութեան։ Իսկ Գալուստեաններ, Տէր Ղազարեաններ, Քեզեւեաններ իրենց լաւագոյն խաղարկութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անխորտակելի պատնէշը պիտի կանգնեն։ Հակառակ որ Մարսէյլ պիտի ունենայ կրակոտ եւ արագ խաղարկութիւն մը, դարձեալ յաղթութիւնը պիտի ժպտի Վալանսի։ Կարո՞ղ են մեր մարզիկները անյուսալին ի գործ դնել։ Ամէն պարագայի Մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը խուռներամ դիմելով մարզադաշտը պիտի քաջալերէ բոլոր մարզիկները։ Այս կարեւոր հանդիպումին իրենց սիրայօժար հովանաւորութիւնը տուած են Ligueի նախագահ Mr. Abellyի եւ Districtի նախագահ Mr. Durand: եւ Mr. Turtu (Ligue Lyonnaise):

Իսկ խաղարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ դատաւորութեամբ ligueի 3 պաշտօնական դատաւորներուն։ —Վ. Շամլեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ե.

— Անօթութիւնը կը սպաննէ զիս. ամբողջ օրը մշխարք չենք դրած բերաննիս։

— Դէհ, քալեցէք երթանք, ժամանակ չկորսնցնենք, ըսաւ Գագիկ։

Բոլորն ալ իջան ձիերէն, սանձերը ձեռքերնին առին եւ սկսան ոտքով քալել. երբ բարձրացան ձորէն, անոնց աչքին առջեւ պարզուեցաւ գիւղ մը, որ աւելի շատ աւերակի կը նմանէր, քան բնակութեան տեղի։ Գիւղ մտած առեններնին մութը արդէն խտացած էր եւ գիշերը իր սեւաթոյր թեւերը տարածած էր ամէն կողմ։

Ամայութիւն եւ մեռելութիւն կը տիրէր ամբողջ գիւղին մէջ. կարծես ոչ մէկ կենդանի արարած կար հոն։ Այնպէս կը թուէր, թէ նոր այդ գիւղին վրայէն անցեր էր մահաբեր փոթորիկ մը եւ ամէն ինչ խորտակելով, ոչնչացնելով մահացուցեր էր անոր բնակիչները։

Երբ մեր ձիաւորները ներս մտան գիւղէն, տասն դող մը համակեց անոնց մարմինները. չկար կենդանի շունչ մը որ դիմաւորէր զիրենք։

Անցան մէկ քանի ամայի ու աւերակ տուներու մօտէն, հեռուն անոնք նկատեցին ճրագի աղօտ լոյս մը, որ հոգի տուաւ իրենց. անմիջապէս դէպի այդ լոյսը ուղղուեցան։ Առաջին անգամ ներս մտաւ Գագիկը. Ճրագի աղօտ լոյսին տակ, հին կապերտի մը վրայ նստած էր ծերունի մը։ Խորասուզուած էր ան իր մտածումներուն մէջ, ու չտեսաւ նոյնիսկ Գագիկին ներս մտնելը։

—Բարի երեկոյ, հայրիկ, ըսաւ Գագիկ խըռոխտ ձայնով մը։

Ծերունին սթափեցաւ եւ իր անշարժ աչքերը յառեց Գագիկին. ըստ երեւոյթին ան դէշ տպաւորութիւն թողուց իր վրայ։ Բարձրացուց իր ձեռնափայտը, կարծես ուզելով զարնել Գագիկին, բայց դողդոջուն ձեռքերը չկրցան պահել փայտը, որ գետին ինկաւ։ Խեղճ ծերուկ. ան կը դողար իր կեանքին համար, այն թշուառ կեանքին, որուն ողորմելի մնացորդները միայն մնացած էին իր հիւծած ու թալկացած մարմնին մէջ։

Գագիկ հասկցաւ անոր միտքը։

— Մի վախնար, ծերուկ, մենք թշնամիներ չենք։

Ծերուկը, լսելով թշնամի բառը, աւելի կըծկուեցաւ ու ետ ետ երթալով կանգ առաւ անկիւն մը, ուրկէ իր անշարժ հայեացքը կրկին յառեց Գագիկին եւ իր ուղեկիցներուն, որոնք նոր էին ներս մտեր։

— Մի վախնար, ծերուկ, մենք վնաս չենք տար քեզի. օթեւան կ'ուզենք միայն, կրկնեց Գագիկ ծերունիին մօտենալով։

Բայց ծերունին ոչինչ չէր հասկնար եւ պատասխան չէր տար։ Գագիկ տեսնելով անոր լռութիւնը, դարձաւ իր ուղեկիցներուն.

— Ձիերը ախոռը տարեցէք դուրսը, իսկ մենք այս գիշեր կը մնանք այստեղ։ Ինչպէս կ'երեւայ, ծերուկը վախէն սարսափած է եւ թշնամիներու տեղ կը դնէ մեզ. բայց մենք շուտով կը բանանք անոր լեզուն։

Ծառաները կապեցին ձիերը. երկու հոգի ընկըրսան գիւղին մէջ պտտիլ, ձիերուն համար գարի կամ դարման գտնելու։ Երկար ատեն փնտռելէ ետք, ախոռի մը մէջ գտան քիչ մը գարի. ապա վերադառնալով բացին նաեւ իրենց խուրջինները, ուր ամէն տեսակ ուտելիք եւ գինի կար։

Գագիկն ու Գուրգէնը ագահօրէն վրայ ինկան պաշարին ու գինիին, իսկ ծերուկը ապուշի պէս դեռ կը նայէր անոնց, չհամարձակելով տեղէն շարժիլ։

— Պէտք է հարցափորձել ծերուկը, ըսաւ Գուրգէն։

— Անպատճառ պէտք է իմանալ, թէ ինչ պատահած է այս գիւղին. քանի մը ամիս առաջ այնպէս չէն վիճակի մէջ էր ան, պատասխանեց Գագիկ եւ գաւաթին մէջ գինի լեցնելով տուաւ ծերուկին։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՅԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

Stade Atlantic, Avenue Florian S. Loup

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում

Ֆրանսայի ամենազօրաւոր երկու ՀԱՅ խումբերու միջեւ Վալանսի **ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ** *(Ախոյեան* 1ère serie 1947—1948 *տարեշրջանի* Drome – Ardeche*ի, այժմ* Promotion d'honneur)

Ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի

(Promotion d'honneur *Ֆրանսայի ամենազօրաւոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութիւնը)*

Հովանաւորութեամբ M. ABELLY*ի, Նախագահ* Ligue de Sud - Est*ի*:

Mr. DURAND*ի նախագահ* District de Provence*ի* *եւ* Mr. TRUTU (de la ligue Lyonnaise):

Դատաւորութեամբ Ligue*ի պաշտօնական 3 դատաւորներու*:

Մրցումէն վերջ ի պատիւ Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմակերպած է երեկոյթ պարահանդէսմը Պոմոնի եկեղեցւոյկից սրահին մէջ, սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբին:

Պարահանդէսին մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Հասարակութեան կրկնակի պահանջները գոհացնելու համար, Հ. Յ. Դ. «Շանթ» Թատերախումբը մօտերս մեծ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐ»ը օփէրէթը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Կը տօնէ **ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ**

Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtes*ի մէջ* rue de la Libération:

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով:

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ

ԼԵՖԹԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

L'Association des Concerts Lamoureux*ի* ընկերակցութեամբ

Tsch.. ovsky*ի* Concerto*ն*, Laubry*ի* Ballade*ը*

եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTO*ն*

Ղեկավար **JEAN FOURNET**

Salle Pleyel. *Չորեքշաբթի 2 Յունիս* 1948

ժամը **20.45ին**

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
Rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Կիրակի 30 Մայիս ժամը 20.30ին:

Բանախօսական եւ երաժշտական երեկոյ:

Նուիրուած՝

Օննիկ Պէրպէրեանի

Գործերուն

Կը խօսի Պ. LUC - ANDRÉ - MARCEL:

Կը մասնակցին՝ Օր. Տ. ԶԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ դաշնակ, Օր. ԻՉԿԱԼԱՑԵԱՆ երգ, ՄԱՅՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ օտար արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Վերսայլի քուարթոռը:

Մախուրներու մասնակցութեան համար 125 Ֆր:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱԹՕ ՏԸ ՖԼՕՐԻ ՄԷՋ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ ԵՒ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— *29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղւոյս քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ*:

Կը նախագահէ Ը.կեր Ա. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս ընկերվարական ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կ. Խաչի Սամուհիներու կողմէ կ'երգէ Օր. Մ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ եւ Պ. Վ. ՈՍՏԻԿԵԱՆ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ *այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին* 257 rue Boileau *Սէն Սեսիլ սրահին մէջ*:

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսք պիտի առնէ ընկերվարականներու կողմէ Camarade GAGNAIRE:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս նաեւ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

⁂

ՎԱԼԱՆՍ.— *Մայիս 28ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ*:

Կը նախագահէ՝ Ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ, ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Շրջ. կոմիտէին կողմէ):

Խօսք պիտի առնեն՝ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, S. F. I. O.*ի ներկայացուցիչը եւ* Camarade QUARTIER *(Տոմի Եղեափոխան)*:

Պիտի երգէ՝ ժողովրդական եւ սիրուած երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնի երաժշտանոցէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

« ՍԻՆԷ ՂԱԶՕԻ« ԿՈՂՄԷ

Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբ. Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան ֆիլմը:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— *Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ*:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: «Սինէ Ղազօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուղարկաւորը, եւն.: Մուտքը ազատ է:

Հանդէսէն վերջ ընկերա—համակրական խնճոյք:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ *մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ*:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ *մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ* (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսին ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԱԶԳԻՆ

Կը խնդրուի նկատի առնել, վերոյիշեալ թուականները:

●

ՌՈՄԱՆ.— *Մայիս 27ին, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Սէն Պառնարի սրահին մէջ*:

★

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՇԱՎԻԼԻ *մէջ, Յունիս 20 Կիրակի օրը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ*:

×

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆ, *«Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ «Մայիս 28» Յունիս 13ի* Bourg la Reine*ի սրահը*:

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— *Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս*:

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 30ԱՄԵԱԿԻ ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Քատէի սրահը, նախկին Petit Journal, 21 rue Cadet:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿՈՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն նաեւ օտար կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին —

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, եւ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Նուագ.— ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուախագումբը եւ սօլօ (ջութակ):

Պար, Օր. ՌԷԺԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, սրինգ, տափ եւ թառ ընկեր ԲԵՆՕ եւ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Կենդանի պատկեր (ՕՐԵՐՈՒՆ ՕՐԸ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Թատերախումբի կողմէ, բեմադրութեամբ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ եւ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ: Արտասանութիւն՝ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ:

Միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ ջութակահար ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՍԳԱՍԱՑ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ընկեր Երանոսին բնակարանը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՌՕՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Յունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔԱՅԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին: Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Աբել–եանի գեղահիւս թատերգութիւնը՝

ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քօմէտի տրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն:

Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին 43 rue Richer *ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները*:

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէն կուգայ իր ցաւակցութիւնները յայտնել ընկ. Խաչիկ Արզումանեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց մօտ ՏԻԿԻՆ ԵՂՍԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

Հայ Տնտեսական Կեդրոնի Տեղեկատու Դիւանը — դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է չահագրգռուողները ընդունիլ, փոխանակ շաբաթը մէկօրուան, ամէն օր, ժամը 10էն 12, իր կեդրոնատեղին, 7 rue de Phalsbourg, Paris 17): *ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ համար դիմել՝ ընդհանուր քարտուղար Պր. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԵՒ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վերաբերեալ խնդիրներու համար, Վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. Գէորգ ՓԱՐՄԱԳի: Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ՁՐԻՕՐԷՆ*:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 29 MAI 1948 Շաբաթ 29 ՄԱՅԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5353–Նոր շրջան թիւ 962 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆՈՐՈՇ ԼՈՒՐԵՐ

Երուսաղէմի մէջ մղուած կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան: Հակառակ այն հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ թէ իր զինուորները հակայարձակում գործած են Շէյխ Ճարրահ թաղին մէջ եւ հարկադրած Արաբական Լէգէոնի գունդերը որ նահանջեն: Այս կերպով, Երուսաղէմի շրջանին մէջ Հրեաներու դիրքը աւելի զօրացած կ'ըլլայ: Այս յարձակումներուն հետ միասին, Հրեայ օդանաւեր անկարգելներով զէնք եւ փամփուշտ իջեցուցած են բաժնելու համար քաղաքին մէջ պաշարուած իրենց կրօնակիցներուն:

Եգիպտական գունդերը Երուսաղէմ երթալու համար սահմանը անցած են. բայց տակաւին կը գտնուին Արաբներէ բնակուած վայրերու մէջ, եւ հետեւաբար, տակաւին առիթ ունեցած չեն թշնամիին հետ շփման մէջ գտնուելու: Սակայն, այդ գունդերը իր եզ հետ բերած են թնդանօթներ, որոնք — եթէ գործածուին — Հրեաները պիտի ձգեն անվիճելիօրէն փտանգաւոր դիրքի մը մէջ: Արդարեւ, Երուսաղէմի շրջանին մէջ, հրասանդեր եւ 20 միլիմեթրնոց թնդանօթներ միայն ունին:

Երկրին մնացած մասին, Իրաքցիներն ու Եգիպտացիները, իւրաքանչիւրը իր կողմէ, կը յառաջանայ հասնելու համար Երուսաղէմ, բայց, իրենց անցած տեղերուն մէջ, ոեւէ փորձ կատարած չեն տակաւին Հրեայ դիրքերը քանդելու համար:

★ Հակառակ սիոնական աղբիւրէ առնուած լուրերուն, Հրեաները խիստ նեղ կացութեան մէջ կը գտնուին Երուսաղէմի մէջ. բայց կրցած են քաղաքին հարաւային կողմը գտնուող Ռամաթ-Ռահէլ հրեայ գաղթակայանը վերստին գրաւել Արաբներէն:

Կատաղի կռիւներ կը մղուին Լաթրունի եւ Պապ էլ Վատի մէջ, տէր դառնալու համար այս քաղաքներէն Երուսաղէմ տանող ճամբուն: Հրեայ ձայնասփիւռին համաձայն, կռուողներու թիւը երկուստեք հազարաւորներու կը հասնի. Արաբները ստիպուած են օգնական ուժեր բերել տալ Երուսաղէմէն:

Իրաքցի զինուորները կը յառաջանան Նաբլուզի շրջանին մէջ, եւ իրենց օդանաւերը կը ռմբակոծեն հրեայ կարաւանները:

★ Նախագահ Թրումըն յայտարարեց թէ՝ Պաղեստին զէնք ղրկելու մասին գրուած արգելքը պիտի չվերցուի, մինչեւ որ Ապահով. Խորհուրդը վերջնական որոշում չտայ այս՝ պաղեստինեան խնդրին վերաբերմամբ:

★ Ապտուլլահ Թագաւորը Երուսաղէմ գացած է եւ այցելած Ս. Գերեզմանը, Խաչելութեան լեռը եւ Օմարի մզկիթը: Քանի հինգ հազար Արաբներ ծախահարած են զէնքը:

★ Եգիպտոսի Բարունապետը երէկ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Գահիրէի մէջ.—

« Մեր կրօնքին ամէնէն կանոնն է մեր բնակած երկրին օրէնքներուն հնազանդիլ ինչպէս կը հնազանդինք մեր իսկ օրէնքներուն, Պետութեան հեղինակութիւնը մեր ալ հեղինակութիւնն է: Այս կանոնին հնազանդելու համար, պէտք է որ Եգիպտացի ամէն Հրեայ զէնքը ձեռք առնէ, իր երկիրը պաշտպանելու համար Սիոնականութեան դէմ »:

Բարունապետը այս յայտարարութիւնը ըներ ստիպուած է, որովհետեւ եգիպտական մամուլը առենէ մը ի վեր իր վրայ կը յարձակէր, մեղադրելով զինքը որ մեկին դիրք մը բռնած չէ Սիոնականներուն նկատմամբ:

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ ՄԱԿի պատուիրակ Ալէքսանտըր Քէտոկըն, երէկ, Լէյք Սըքսէսի մէջ, իր կառավարութեան անունով, առաջարկեց որ Պաղեստինի մէջ չորս շաբաթուան տեւողութեամբ զինադադար մը կնքուի: Քէտոկըն յայտարարեց միեւնոյն ատեն որ, եթէ այս փորձը ձախողի, ուրիշ բան չի մնար ընել Ապահովութեան Խորհուրդին բայց միայն կոչովի միջոց եր ձեռք առնել, վերջ դնելու համար կռիւներուն, պատժական տնօրինութիւններու մասին ՄԱԿի հիմնական կանոնագրին 7րդ գլուխին տրամադրութեանց համաձայն:

Այս յայտարարութիւնը խորունկ տպաւորութիւն գործած է ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ, թէեւ Քէտոկընէ առաջ սովետ պատուիրակութիւնը ըրած էր արդէն նմանօրինակ առաջարկ մը, հիմ-

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ, ՇԱԲԱԹ, ԳԱՏԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՉՈՐՐՈՐԴ ԷՋ :

նուելով ՄԱԿի հիմնական կանոնագրին 36րդ յօդուածին վրայ, սա տարբերութեամբ որ Սովետները կ'առաջարկէին նաեւ ի հարկին միջազգային գունդեր ղրկել Պաղեստին, յարգել տալու համար Ապահով. Խորհուրդին տուած որոշումները:

★ Անգլիացիք դժգոհ են այն դարձդարձիկ քաղաքականութեան համար որուն կը հետեւին Միացեալ Նահանգները Պաղեստինի մէջ: Միւս կողմէ, կը քննադատեն նաեւ Արաբները, որ կը մերժեն ընդունիլ Իսրայէլի Պետութեան կազմութիւնը, զոր սակայն ճանչցած են արդէն կարգ մը երկիրներ, որոնց երկուքը մեծ պետութիւններ (Ամերիկա եւ Խորհրդ. Միութիւն): Խորհրդարանի անդամներուն մեծամասնութիւնը մտահոգ է Պաղեստինի գործերուն ստացած նոր ձեւին համար: Մասնաւորաբար կը քննադատուի կառավարութիւնը որ տակաւին ետ կանչած չէ Անդրյորդանանի բանակին մէջ ծառայող անգլիացի սպաները: Երեսփ. Ժողովի երէկուան նիստին մէջ, այս հարցը սեղանի վրայ եկաւ նորէն, եւ Պէվին մեծ դժուարութիւն կրեց, համոզելու համար երեսփոխանները որ չստիպեն զինքը իր վերապահութիւնը թողելու: Պէվին հասկցնել ուզած է այսպէսով որ բաներ կան, զորս չի կրնար հրապարակային վիճաբանութեան նիւթ դարձնել:

Իրեն համար ստեղծուած անել կացութենէն դուրս գալու համար, կառավարութիւնը միջոցներ կը խորհի Պաղեստինի մէջ իր հետեւած քաղաքականութիւնը պատշաճեցնելու Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան բռնած դիրքին, եւ Իսրայէլի Պետութեան հետ կանոնաւոր յարաբերութեանց մէջ մտնելու համար: Բայց, ժամանակ պէտք է — կ'ըսեն Լոնտոնի մէջ — ու անգլիական քաղաքականութիւնը այս ուղղութեամբ փոխելու համար, որովհետեւ Մեծն Բրիտանիա չուզեր որ այս պատճառով վշտացնէ իրեն բարեկամ Արաբ պետութիւնները (Ծ. ԽՄԲ. Հանրային կարծիքը հանդարտեցնելու համա՞ր է արդեօք որ Պէվին արտօնեց իր ՄԱԿի պատուիրակ Քէտոկընի՝ ընել վերոյիշեալ յայտարարութիւ՛ը Ապահով. Խորհուրդին մէջ):

ԱՄԵՐԻԿԱ ՍՊԱՍՈՂԱԿԱՆ

Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ յայտարարած է մամուլին թէ՝ Միացեալ Նահանգները ճանչցած ըլլալով Իսրայէլի Նոր Պետութիւնը, ը՞ դուռնած կ'ըլլան նաեւ այս պետութեան համար գծուած սահմանները, բաժանման ծրագրին մէջ ճշդուած ձեւով: Պաղեստին զէնք ղրկելու համար դրուած արգելքը վերցնելէ առաջ, Ամերիկա պիտի սպասէ, տեսնելու համար թէ ի՞նչ որոշում պիտի տայ ՄԱԿի Ապահով. Խորհուրդը, Պաղեստինի խնդրին մասին:

Գալով Իսրայէլի յատկացուելիք փոխառութեան, Ամերիկայի Գանձային նախարար Սնայտէր, որ միեւնոյն ատեն Նախագահն է օտար երկիրներու փոխառութիւն ընող Ազգային Խորհուրդին, ըսած է թէ՝ տակաւին Պաղեստինի փոխ դրամ տալու մասին որեւէ դիմում կատարուած չէ իրեն:

ԱԾՈՒԽԻ գինը որ միջին հաշուով 2880 ֆր. է թոնը, Յուլիս մէկէն սկսեալ 3500 ֆրանքի պիտի բարձրացուի, որ ըսել է 20 առ հարիւրի յաւելում: Սակայն, տնական գործածութեան յատկացուած ածուխին գինը պիտի չփոխուի:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ մօտ 20.000 հոգի կայ, որոնք կը պնդեն թէ իրենք ամերիկեան հպատակ են. բայց, կառավարութիւնը չի ճանչնար իրենց այս հանգամանքը, ոչ ալ թոյլ կուտայ որ ամերիկացի պաշտօնեաները քննութիւն կատարեն, ստուգելու համար անոնց հպատակութիւնը: Արդ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը յանձնեց լեհ կառավարութեան բողոքելու համար իր այս ընթացքին դէմ, եւ ըսելու համար թէ՝ ամերիկեան կառավարութեան կ'իյնայ ճշդել իր քաղաքացիներու հպատակութիւնը եւ ոչ, ուրիշ պետութեան մը:

Մարշըլ Ռուսէն կը գանգատի

Արտաքին նախարար Մարշըլ յայտարարած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ՝ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին համար կատարուելիք վիճաբանութիւնները Խորհրդ. Միութեան անկեղծութեան փորձաքարը պիտի ըլլան: Անկէ յայտնի պիտի ըլլայ թէ Սովետները որ աստիճան փափաքող են միջազգային գործակցութեան: «Ընդունելի դաշինքի մը ստորագրութիւնը — ըսած է Մարշըլ — կենսական կարեւորութիւն ունի Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար »:

Արտաքին նախարարին կարծիքով, վիճաբանութեանց վերսկսումին համար ամէնէն բանաւոր հիմն է՝ մերժել Եուկոսլաւիոյ հողային պահանջները եւ 150 միլիոն տոլարի այն գումարը զոր Պելկրատ կը պահանջէ Աւստրիայէն, իբրեւ հատուցում: Յետոյ, Մարշըլ կրկնած է իր սովորական յանկերգը թէ՝ Ռուսերու «ձգձգողական հնարքներուն» պատճառով է որ, 18 ամսուան ընթացքին եւ 325 նիստերէ ետք, կարելի եղած չէ տակաւին համաձայնութեան մը գալ:

[illegible]

ՉՕՐ. ՄԱՐԿՈՍԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ « Յունաստանի առժամեայ կառավարութեան » այս պետը յուշագիր մը ղրկած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվ Լիի մանուկներու առեւանգման մասին: Ձայնասփիւռը կ'ըսէ թէ, սովէ եւ ռմբակոծութենէ փրկելու համար է որ Զօր. Մարկոսի կառավարութիւնը, ծնողքներու խնդրանքին վրայ, 10.000 երախայ ղրկած է դրացի ռամկավարական երկիրները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կառավարական կուսակցութիւններէն՝ ընկերվարականներու եւ M. R. P.ի միջեւ նոր եւ լուրջ անհամաձայնութիւն մը եւս երեւան եկաւ աւելորդ պաշտօնեաներու արձակման առթիւ: Երեսփ. Ժողովի երէկուան նիստին ելմտ. նախարար Ռընէ Մայէր սպառնաց հրաժարիլ, եթէ ընկերվարականները յամառին իրենց տեսակէտին մէջ:

Վարչապետ Շումամ եւ Պլում գլուխ գլխի ճաշեցին: Յայտնի չէ թէ՝ ի՞նչ եղած է իրենց խօսակցութեանց նիւթը. կը կարծուի թէ երկու կուսակցութեանց տեսակէտները իրարու հաշտեցնելու մասին խորհրդակցած են:

ՍՈՎԵՏ ազդեցութեան տակ գտնուող գերման տեղեկատուութեանց գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Գերմանիոյ սովետական գօտիին մէջ հիմնուած է պետական դրամատուն մը, որ սակայն իրաւունք պիտի չունենայ թղթադրամ հրապարակ հանելու:

ՆՈՐ ՏԷԼՀԻԻ մէջ երէկ սկսաւ Մահաթմա Կանտիի սպաննիչին եւ իր մեղսակիցներուն դատավարութիւնը:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երեսփ. ժողովը, 149 ձայնի դէմ 234 ձայնով, քուէարկեց առեւտրական փոխադարձ դաշնագիրներու մասին ներկայացուած օրինագիծը, բայց չվաւերացուց այս օրինագծին այն տրամադրութիւնները՝ որոնցմով Միաց. Նահանգներու նախագահին եւ կառավարութեան լայն իրաւասութիւններ կը տրուէին մաքսային սակացոյցները փոփոխութեան ենթարկելու, հարկ եղած ատեն: Մարշըլ բողոքեց, բայց իր բողոքը ականջ չառնուեցաւ:

Ուաշինկթըն մէջ ցաւալի կը նկատեն այս մերժումը որ կը հակասէ Եւրոպական Վերականգնման Մարշըլի ծրագրին, որովհետեւ այս ծրագրին հիմնական տրամադրութիւններէն մէկն է զեղչել մաքսային բոլոր սակացոյցները:

ԱԼԺԷՐԻԻ երեսփ. ժողովը որոշեց որ իր անդամները, վիճաբանութեանց ընթացքին, արտօնուած են ֆրանսերէն կամ արաբերէն արտասանելու իրենց ճառերը:

ԱԲԲԱ ԱԼԷՇ՝ որ պատերազմի ընթացքին Գերմանացւոց գործակցած էր իբրեւ գերման զինուոր, եւ շատ մը Ֆրանսացիներ մատնած, մահուան դատապարտուեցաւ երէկ, Գերազոյն Ատեանին կողմէ:

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԻ սէնտիքաները համաձայնեցան Քրիստոնեայ սէնտիքաներուն հետ, միասին պայքարելու համար կեանքի սղութեան դէմ, նկատի առնելով որ գիները իջեցնելու համար կառավարութեան ձեռք առած միջոցները բաւական եղած չեն աւելցնելու բանուորներուն գնման կարողութիւնը: Երկու սէնտիքաները միացեալ ժողով մը պիտի ունենան այսօր, որոշելու համար թէ ինչ ձեւով պիտի մղեն իրենց պայքարը:

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին համեմատ, Ֆրանսա, Իտալիա, Անգլիա եւ Նորվեկիա պիտի ղրկուի ամերիկեան բամպակ, ընդամէնը 27.870.000 տոլար արժէքով: Ֆրանսա պիտի ստանայ 6.800.000 տոլարի բամպակ. իսկ Իտալիա՝ 20ուկէս միլիոն տոլարի:

ԿԱՌ ՏԸ ԼԻՈՆԷՆ Փոռթ տը Լա Միւէթ տանող նոր հաստատուած օթոպիւսի 63 թիւ գիծը պիտի սկսի բանիլ Մայիս 31էն սկսեալ:

ԽՈՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

« Հայը կրնայ դառնալ ամէնատես, բայց դարձեալ չի մոռնար իր եկեղեցին »: Ի՛նչ տեսնէի ամբողջ ճշմարտութիւնը Օշականեան սրբազանին այս խօսքին, երբ կը դիտէի մեր կաթոլիկ հայրերուն մատուցած հոգեհանգիստը Նօթր Տամի մէջ: Ցաւապանք մը կար որ դարեւէ ի վեր հաւատքի մը կը կապէր Հայը: Ան Հայը Հայ կը պահէր նոյնիսկ տարբեր խորանի մը առջեւ:

Իր հաւատքէն եւ հոգիէն բան մը կորսնցուցած էր հետեւաբար այս բազմութիւնը որ, քառորդ դար առաջ, կուգար ջարդէն, աքսորէն եւ աշխարհէն ուրեք ճամբաներէն: Փոխուած էր անցնելով անդորր ու անստոյգ օրերուն մէջէն, կամ մաշելով չարաչար աշխատանքին տակ, ապրելով պանդխտին արհաւիրքն ու դիւքի հասնելով վերջապէս: Բայց եւ այնպէս հոն էր ան եւ երկիւղածութեամբ կը հետեւէր արարողութեան, յիշելով գեղեցիկ հոգի մը որ կը կոչուէր Ալէմշահ:

Կար նաեւ մեր եկեղեցական երգերուն հետաքրքիր տեղացի բազմութիւն մը: Բարձրախօս մը կը բացատրէր մերթ ընթ մերթ մեր ծէսերը: Հայ եկեղեցին մօտենալ կուտար տաճարին օտարութիւնը, կաթոլիկութիւնը նաեւ մեր հայրերուն: Կը ստեղծէր մերձեցում մը հայ եւ ֆրանսական ոգիներուն միջեւ, հոդ, Նօթր Տամի մէջ, ուր Ալէմշահ տուած էր նման քանի մը պատարագներ: Ձայները պզտիկ էին ու կը կորսուէին մեծ ու երկար խորանին մէջ: Կը պակսէին մեր կղերական փառայեղ կերպարանքները: Բայց եւ այնպէս բազմութեան ուշադրութիւնը կը մնար կապուած այդ խորանին զոր գրաւած էին հայ երգչախումբն ու ճերմակներ հագածֆրանսացիերեխաներ :Այլակերպուած էր հայ եկեղեցին այս բոլորով, ինչպէս եւ ի գեհնով, կարմրազգեստ դպիրներուն պակասով: Տառապուրդ մըն էր: Բայց ոգեւորիչ՝ ֆրանսացի քահանաներու ու բարձր եկեղեցականներու ներկայութեամբ, եղբայրութեամբ:

Կը մտածէի այս բոլորին եւ կը դիտէի տաճարը, աջէն ձախ, հիացումով, զարմանալով զայն կերտող ժողովուրդին վրայ: Ներսէն՝ ան ձեւի մեծ նրբութիւն մըն էր, մօտենալ տալով դուրսի ծանրութիւնը: Սիւներու երկար ծառուղի մը ուր կը բացուէր խորանին առջեւ կազմելու համար խաչին եւ [illegible] թեւերը: Երկու յարկ: Մթին պատշգամներ սիւներու եռին: Անթիւ կալըրիներ: Գունաւոր պատուհաններ սիւներուն ետեւէն, խաչին երկու թեւերուն վրայ, տիարազոճի ձեւ խորանին չուրջը, վերը, դարերու ծուխերէն մաշած գոյներով: Հազիւ զգալի էր դուրսի լոյսը եւ սակայն ներկայ է բնութիւնը այս ընդարձակ, ու վեհ ու բարձր տաճարին մէջ, բարձր ծառերու ճիւղերով կազմուած մթին կամարի մը տակ: Քարէ այդ ճիւղերը կը [illegible] դիրար երկրաչափական ճշգրտութեամբ, գծելով [illegible] սրածայր ցուրկներ, ինչ [illegible] եւ [illegible]իքներ: Կ'ունենաս նաւու մը մէջ եւ [illegible] պլեկծ ծովու մը առջեւ ըլլալու տպաւորութիւն մը: Քարացած է սակայն այդ ալեկոծ ծովը մարդուն կամքին առջեւ: Կ'ըմբռնես թէ հոգեկան բոլոր խռովքները հասած եւ անշարժացած են գերագոյն ու վսեմ ու քաղաքավար կազմակերպի մը մէջ: Կայ խաղաղ միսթիսիզմ մը, տարբեր մերինէն:

Կը խորհէի այս բոլորին երբ մեր հայրերէն մէկը կը խօսէր բարութենէն եւ կ'ընդարձակէր այդ բարութիւնը, ինչպէս որ պատշաճ էր, կը դառնէր զայն տաղանդէն ալ վեր: Ու աւելա ճիշդ էր եւ սխալ:

Ցանկարծ զգացի, տարաւ զիս երդեցողութիւնը: Անտանելի տխուր անձրեւ մըն էր: Կը լսուէր մերթ ընդ մերթ սիրով սրտագին ձայնը անձկոտ կիսամութի մը մէջէն, ուր կը տարածուէր մեր թափուր [illegible]: Լաց, աղերսանք եւ ուժգին խոյացում մը յանկարծ դէպի լոյսին դռները: Երգեհոնը իր ձեռքերը կը զարնէր այդ դռներուն որ չէին բացուեր: Վերջապէս առնական գեղեցիկ ձայն մը… Թեւածող թռչուն մը աշնան տխուր ու անապատ անձրեւին մէջ, հպարտ եւ հզօր… կը հետեւէր անոր մերթ ուրիշ ձայն մը որ կը պոռթկար առնական խստութեամբ, որուն շնորհիւ առաջինը կ'առնէր աւելի տաք գեղեցկութիւն մը: Սարսուռ կը քալէր մարմինէ մարմին, սարսուռ եւ մեր հոգերէն, մեր մեռելներէն եկող շունչ մը: Կուշտիս ․․․ մը աչքերը կը սրբէր:

Չէինք հանդարտած մեր յուզումէն, երբ, լսելէ վերջ այս ձայները, լսելի եղաւ ուրիշ մը, իգական այս անգամ, հեռաւոր, դամբանային կալըրիներէն ուր խորէն որոնք թէեւ ամայի, խճողուած էին կարծէք հոժէն Սիւի ստեղծած այլանդակ տիպարներով: Ուրուականներու տեղ, աղտոտ ու [illegible] այդ բազմութիւնը ներկայ էր կարծէք ցանելու համար թէ Փարիզը իր մեծութիւնը կը պարտի իրենց:

Բոլոր արձրուդիւնները, բոլոր պրութիւնները իրենց [illegible] կ'առնէն այդքէն, մեղքերէն ու խաթարումներէն: Զղջումներուն խթանն էր որ հոգիները կ[illegible] ուղղած էր վեր, դէպի մաքուր ոլորտները, զղջումներուն եւ անկումին գիտակցութեան խթանը: Ու մինչ կը թուէր թէ այդ մաքուր, յատակ ու հրեշտակային ձայնը որ կ'երգէր «Հրեշտակային»ը, կը բարձրանար հետզհետէ վեր, կ'անցնէր սիւներուն եռեւէն, խորանին մէկ կողմէն միւսը: Նայուածքս կը թափառէր աջ ու ձախ, տեսնելու համար թափառական այդ էակը՝ որ կը խօսէր աշխարհէն ու սրտէն: Չէի տեսներ զայն, բայց կար աչքերուս դէմ դէպի երկինք առաջացող ճերմակութիւն մը, թափանցելով սիւներն ու սրածայր կամարները, որոնք կը նմանէին այդ պահուն հսկայ սարդերու: Կ'անցնէր կալըրիէ կալըրի, կը քալէր, փլուզում մը յառաջ բերելով երկրաչափական գիծերու եւ քարէ ժանեակներուն մէջ, որոնք կը կորսնցնէին այլեւս իրենց ինքնութիւնը, ետ թարկուելով մեր ցեղին տառապած զաւակներէն մէկուն հոգիին:

Այդ ձայնը կ'ենթադրէր իրեն [illegible] եւ երաժիշտը, Եկմալեանը, որ ուրացողներու եւ կրի մը մէջ, երեւակայած էր այդ մեծ ու հոյակապ յուսահատութիւնը: Վայրագ ու բիւզանդային, այդ ձայնը կը դերազանցէր նոյնպէս բոլոր ողբերը մեր եկեղեցիին, բոլոր հեծկլտուքները որ կը ձգտին շարժել արարիչին գութը: Ճերմակ լոյս մըն էր այդ ձայնը Նօթր Տամի մթին եկեղեցիինմէջ, որուն գունաւոր ապակիները կը յիշեցնէին խեղդուած լուսաբաց մը: Դառն էր ան բայց ցաւկոտ նաեւ տարբեր մեր գեղեցիկ շարականներուն մօայլ ողբանքներէն, որոնք կայսեկցութիւն կը հայցեն մեղաւորին եւ ի կածին համար, զրկուածին, ջարդուողին ու գաղթին համար, տարբեր՝ մեր ամէն կոտ տաղերէն որոնք արժան կը համարեն մարդը երկնային շնորհին: Այրած միսերէն բխած մեռաղէ ձայն մը, արծաթային, աւելի տառապագին ու գեղեցիկ քան մեր տառապագին ու գեղեցիկ ձայները, որոնք դարերով Հայը Հայ պահած են: Կ'երգէր.

« Հրեշտակային կարգաւորութեամբ լցեր, Աստուած զքո սուրբ եկեղեցի, հազարք հազարաց հրեշտակապետք կան առաջի քո եւ բիւրք բիւրոց հրեշտակք պաշտեն զքեզ, Տէր, եւ ի մարդկանէ հաճեցար ընդունել զօրհնութիւն… ձայնիւ խորհրդականաւ»…

Կը քալէր երգեհոնին ձայնական ալիքներունվրայէն՝ որոնք կը տանէին իրենց հոսումին հետ իր հոգիէն ինկող անցեալ երջանկութեան մը յիշատակները, ժպիտներ ու աղցանքներ: Ցուսահատ ձայն մը որ կը ժայթքէր բոլոր անվերադարձ գեղեցկութիւն երուն համար, կը բողոքէր եւ սակայն, վիշտէն առած իր կարծրութեան մէջ, կըխոնարհէր, հրաժարումով ու համակերպումով: Այդ էր մարդկային ճակատագիրը: Կ'անցնէր ապակիներէն ծորող կայծերէն, կապոյտին ու նարնջագոյնին մէջէն, հեռկիզուած մերթ անոնց կրակներէն, դառնալով աւելի մաքուր եւ աւելի հպարտ ողբալու համար կորուստը մեր պուեստագէտ ու տաղանդաւոր եղբայրներէն մէկուն: Մնէ ընդ միջա բաժնուածին:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28

Թուականն մը միայն՝ ու պայծառ էջեր, պերճաբան ամէնէն պայծառ-եւ ու օրհնաբեր, յուսադէպ գէտերու ինչ ժապաւէն …

Աստուածային ինչպիսի սատնից պիտի կրնային օր մը թարգմանել հրանիւթեայ այս պատուանդանը՝ որուն վրայ պիտի կանգնէր Մայիս 28ը խորհրդանշող մարմարեայ, լուսապսակ արձանը: Ո՞ր անը…

Տեսա՞ծ էք ուղխի մը արծաթաներուն տակէն գլգլալով ու հեղուկեամբ հոսող աղբիւրները: Տեսա՞ծ էք երկնաալաց ժայռերու ժառոտ ծերպերէն անդունդներն ի վար խուժող փրփրուն ջուրերը՝ որոնց խելացնոր վայրէջքէն պայծառ ըղձականք կը ծնին ու դէպի երկինք կը խոյանան զալարոյթով: Տեսա՞ծ էք դժուարին, տաղնապալի երկունքէ մը վերջ, նորածին կանանչ տերեւները չաչխելով հարուածող կարկուտի տեղատարափը, ուրկէ դալարած հեզեղները կատուրքներ կը քանդեն …

Այսպէս է ծնունդը Մայր Արաքսին՝ յար եւ նման իրեն ծնունդ տուող այդ մերթ հողմավարար ու կենսատու, մերթ անսանձ ու ամեհի՝ բայց գեղեցիկ ու մերթ ալ առեղծուածային բնութեան ահաւոր ցասումն արտայայտող ուժերու: Այդպէս է նաեւ ծնունդը Մայիս 28ին:

Ժողովուրդ մը կ'ապրէր՝ ցրուած Արարատեան դաշտերէն մինչեւ Տաւրոսեան լեռները: Ժողովուրդ մը՝ փառաւոր անցեալով, հարուստ մշակոյթով, ստեղծագործ ու խաղաղասէր, բայց զրկուած մարդկային ամենատարրական իրաւունքներէն: Նահատակած էին անոր զաւակներն ու կը տառապէին անասելի տառապանքով մը: Քրիստոնէական համբերութեան բաժակը յորդած էր եւ կեանքն իր իմաստը կորսնցուցած: Գլուխը ծըռած աղերսած էր… աւաղում: Ընդվզեցաւ, ըմբոստացաւ ու պոռթկաց:

Ու օր մը թուրքէ «չերքէզ» մը տեսաւ վեղարաւորի մը ջղաձիգ ու սուրբ մատնէջում մէջ… մտաւորական յեղափոխականներ հաստատուեցան ժրինեւ մէջ… եւ մաուզերիստներ, ֆէտայիներ… հրացաններու որոտ՝ Մազրիկ ցեղը խուճապի կը մատնուի, Բարձէն Սիւնի կ'իյնար իր ռումբով՝ Կարմիր Սուլթանն է որ կը դողայ, իր գահն ալ միասին… բանտ, աքսոր ու կախաղան… Զէյթուն ու Սասուն, Տէր Զօր, Վան ու Մուսատաղ:

Արեան ինչ ճապաղիքներ, հերոսական ինչ դրուագներ… մինչեւ որ օր մը — գլխարկները վար — Ղարաքիլիսայի, Բաշաբարանի առջեւ հերոսներու դիակները իրարու վրայ կը դիզուէին պատնէշ կազմելու համար թրքական արիւնախում բանակին յառաջխաղացման դէմ, կատարէլ ըլլալու համար վեց դարերու ստրկութեան դամբանին ու պատուանդան ազատագրութեան դիցուհիի, արձանին՝ Մայիս 28ին:

Մայիս 28ը երկինքէն թափած մանանայ չէ, ոչ ալ ովկիանոսի մէջէն անծանօթ Աստուածներու քմահաճոյքով օրին մէկը գլուխը ցցած կղզի մը:

Մայիս 28ը Ահարոնեանի Արտաւազդն է՝ իր շղթաները փշրած, զէնք ու զրահով, Մասիսի ահարկու ցնցումն է, իրաւազրկուած, տառապած ժողովուրդի մը վայրոյթի պոռթկումն է, ազատ ապրելու վճռական կամքի արտայայտութիւնն է:

Ո՞վ չէ ունեցած մեր ազգային արժէքներով հպարտանալու առիթը՝ մանաւանդ օտարներու առջեւ: Այն ատեն անպայման կը մոռնաք ամէն ինչ ու զովքը կ'ընէք Սէրովբներուն, Գէորգ Չաւուշներուն ու Անդրանիկներուն եւ ինչքան ուրիշներու: Երբ խնջոյքի մէջ էք անպայման կ'երգէք « Երզրումէն հնչած ձայն»ն ու «Վէրքերով լի ճամփէտան», «Կարկուտը» կը տեղայ, Քեռին կ'ըլլայ « Հայոց պաշտպան» ու դաւաճաններուն անկումն ու Թէհլիրեաններու արձակած փամփուշտները ինչպէս ձեր սրտերէն կը փրթին, բայց երբ կարգը կուգայ այս բոլորին ծնունդ՝ Մայիս 28ին, քիթերնի՞ն կ'ընէք:

Ինչ հպարտութեամբ ու օրը քանի մը անգամ կը յայտարարէք Րաֆֆիի գործերուն վերհրատարակութեան լուրը Հայաստանի մէջ ու չէք խոնարհիր յիշատակին առջեւ անոնց՝ որոնք իրենց եղունգներով ու ակռաներով, պատմութեան էջերուն մէջ անջնջելի կերպով փորագրեցին Րաֆֆիի գործերու վերարտադրութիւնը:

Ու դուք կ'ամչնաք Մայիս 28ով եւ չէք հպարտանար Մհերի թոռներուն վայել այս թուականով… Ու դուք չէ՞ք գիտեր որ մեր ժողովուրդի ամէն տեսակի առաքինութիւններուն խտացումն է Մայիս 28ը:

Ո՞ր մէկ ժողովուրդի ազատագրութեան երկունքը եղած է աւելի տառապալի: Ո՞ր մէկ ժողովուրդի ազատագրութեան համար ինկած են այնքան առաքելատիպ մտաւորականներ եւ անձնուէր հերոսներ:

Ցարգանք իրենց յիշատակին եւ պատմութեան մէջ իրենց կարմիր արիւնով գրուած այդ թուականին՝ Մայիս 28ին:

Մենք հաւատացած ենք որ Երեւանը օր մը անպայման պիտի ունենայ, ի խորհրդաւորութեամբ արձաններու ամենագեղեցիկը՝ Մայիս 28ի արձանը, Մայիս 28ի հրապարակին վրայ, ուր տեղ երկիւղածութեամբ ծունկի պիտի գան բոլոր Հայերը:

Կրենոպլ

Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Նոր Սեբաստիոյ մարզահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 25 Մայիս (Ցատուկ). — Ծորաթնեբէ ի վեր Հ. Ե. Դ. Նոր Սեբաստիոյ մասնաճիւղը մարզանքի ամբողջ պատրաստութիւն կը տեսնէին անթերի ներկայանալու համար ծրագրուած մարզահանդէսին, զոր տեսնելուցանկութեամբ՝ հայ հասարակութիւնը Մայիս 23ի կիրակին կը սպասէր անհամբեր:

Եւ ահա այդ պատմական օրը, որ յիշատակելի պիտի մնայ Նոր Սեբաստացիներուն եւ հանդիսականներուն համար:

Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ առաւօտեան ժամը ութէն սկսեալ գնդախաղի մրցումները կը կատարուէին նշանակուած առաջին խումբերուն միջեւ, իսկ քաղաքի եւ շրջաններու Նոր Սեբաստացիներ հետզհետէ մուտք կը գործէին ազգային յեղափոխական երգերով, իրենց հետ բերելով նաեւ մարզասէր հասարակութիւնը:

Դաշտին մուտքի դրան առջեւը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական զոյգ եռագոյնները, իսկ բարձրախօսը հայերէն ընտիր երգերով կը կրկնապատկէր տիրող ոգեւորութիւնը:

Ժամը 11ին բազմահազար ժողովուրդը տեղ բռնած էր մարզադաշտի ցանկապատերուն չուրջը եւ կը դիտէր մրցումները, երբ բարձրախօսը յայտարարեց՝ «ընկեր Շաւարշ Միսաքեան մեր մէջ», եւ ահա ծափերու տեղատարափի մը տակ մուտք գործեց մեր «Սիրելի Շաւարշ»ը, որուն՝ Ֆրանսայէն եւ կար բացակայութենէն վերջ՝ կարօտով կը սպասուէր:

Կէսօրին, մրցումներուն դադար տրուելով բոլոր խնջոյքները, հովանուտ ծառերուն տակ եւ երգերու զուարթ մթնոլորտը կը տարածուէր մինչեւ շրջակայ բնակութիւններուն վրայ:

Ժամը երկուքէն վերջ գնդախաղերը վերսկսան եւ հետզհետէ հասնող նոր բազմութիւններ կ'աւելցնէին եռանդը՝ անվերջ ծափերու եւ դրամական մեծագումար նուէրներով:

Ըստ յայտագրին՝ մրցումները կը կատարուէին նախ շրջաններու հերթով, յետոյ յաղթականներու միջեւ, որոնցմէ՝ Սէն Լու, Կարտան, Պուլվար Օտտօ եւ Սէնթ Անն առաջին գծին վրայ կը մնային։ Սէն Ժէրոմ եւ Մարսէյլ նոյնպէս օժտուած էին վարժ խաղացողներով եւ վստահաբար առաջին երու շարքին պիտի անցնէին յաջորդ մրցումներուն, եթէ իրենց մէջ գտնուած օտարականներուն արուած պահանջուած տոկունութիւնը՝ մարզանքի միջոցաւ ։

Օրուան ախոյեան հռչակուեցաւ Սէն Լուն, տանելով Երրորդութեան բաժակը (Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ)։

Իսկ օրուան թագուհին ընտրելու համար առաջարկուած թեկնածուներու կարգին ներկայացաւ երիտասարդ մը, Գ. Խորոէքեան, որ օտար միջավայրի մէջ ապրած ըլլալով եւ խորապէս զգածուած հայ երիտասարդներու ուժէքը յայտնաբերող այս մարզահանդէսի տպաւորութենէն՝ միանուագ նուիրեց 12.000 ֆրանք Նոր Սերունդին, եւ իր կողմէ Թագուհի նշանակեց Օր. Մարի Ելքովանեան՝ Նոր Սերունդէն։ Իսկ Օրիորդը իրեն եղած պատիւը փոխանցեց ընկեր Շաւարշ Միսաքեանին՝ ծաղկեփունջ մը նուիրելով ։

Երեկոյեան դէմ երբ մրցումները վերջացան, բոլոր որ սերնդականները՝ տղայ եւ աղջիկ, օրուան շքերթին յատուկ համազգեստներով խումբ խումբ սկսան դէպի դաշտ յառաջանալ համաչափ քայլերով ․ որոնց կընկերանար նուագախումբը «Տալ ․ որիկ» եւ «Յառաջ նահատակ» քայլերգներով ։ Տողանցքը կը վարէր հանդէսին ընդհ․ պատասխանատու ընկեր Գ. Փիլիկեան ։

Առջեւէն կը քալէին երեք դրօշակիրները, ֆրանսական եւ հայկական եռագոյններու մէջտեղ՝ Դաշնակցութեան կարմիր դրօշը՝ իր զինանշանով, որոնց կը հետեւէին խումբերը իրենց ցուցանիշ դրօշներով։ Այսպէս երեք հարիւրէ աւելի էլ կեռ Նոր Սերնդականներու բանակը անցնելով հանդիսատեսներու առջեւէն, կանգ առաւ դաշտին մէջտեղ դոյդ սիւներու առջեւ, որոնց ատարոտը ծալլուած զոյգ եռագոյնները կը սպասէին հանդիսաւոր պարզումին ։

Եւ նուագախումբը թնդացուց Marseillaiseը՝ հանդիսականները յարգանքի հրաւիրելով եւ մինչ ֆրանսական եռագոյնը սիւնին կատարին կը հասնէր՝ «Մշակ բանուոր»ով ոտքի կը հանէր մեր պաշտելի եռագոյնը, որ յամրաբար դէպի կատարը վերելքով՝ կը խանդավառէր երիտասարդները, կը յուզէր չափահասները։ Արցունք կար աչքերու մէջ եւ հազարաւոր ձեռքերու որոտալից ծափերը՝ թարգմանը կ'ըլլային սրտերուն ։

Մարզադաշտի բոլոր անկիւններէն շարժանկարի մեքենաներ անընդհատ կը գործէին, նկարելու համար այս աննախընթաց օրուան պատկերը ։

Այս ընդհանուր յուզումին տպաւորութեան տակ, ընկեր Շաւարշ բարձրախօսին առջեւ հրաւիրուելով խանդավառ բանախօսութեամբ մը շնորհաւորեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին այս նոր յաջողութիւնը։ Բացատրեց թէ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պայքարին համար որքան անհրաժեշտ են այս կարգի աշխատանքները եւ մասնաւորապէս շեշտեց․—

Ես յոռետես էի, բայց հիմա այս բոլորին ի տես կը հիանամ եւ կը շնորհաւորեմ մեր կազմակերպիչները, որոնք յաջողեցան այսքան կազդուրիչ երեւոյթ մը ստեղծել՝ իրենց շօշափելի եւ արդիւնաւոր աշխատանքը հանդէս բերելով։ Կուգամ Միջին Արեւելքէն, ուր կեանքը բոլորովին տարբեր է, հոն՝ հայ մարզական կեանքը իր կատարելագոյնին հասած է։ Զափահասներէն զատ անոնք ունին «Քաջուդ Թաթիկ»ներ եւ «Մրջնիկ»ներ, որոնք կը պատրաստուին իբրեւ ապագայ մարզիկներ։ Անոնց բոլորին ողջոյն երը կը բերեմ ձեզի, Նոր Սերնդականներ, եւ կը մաղթեմ ձեզի ալ այ վերելքը ուր հասած են անոնք։ Դուք էք մեր յոյսը եւ պիտի ըլլաք մեր այսօրուան ու վաղուան Հայրենիքին հայ. ազատ զաւակները ։

Յետոյ խօսք առաւ՝ Ֆրանսացի ընկերվարական ներկայացուցիչ Mr. Boggiն որ նոյնպէս շնորհաւորելէ վերջ այս գեղեցիկ մարզահանդէսը՝ եզրակացուց․ «Ես վստահ եմ որ ինչպէս այսօր ձեր եւ մեր եռագոյնները կողք կողքի կը ծածանին, օր մը նոյնպէս պիտի ծածանին Միացեալ Անկախ Հայաստանի հողին վրայ»։

Յետոյ դաշտէն մեկնումի շքերթը կատարուեցաւ հաճ դիսաւոր կերպով։

Վերջալոյսին հետ հանդիսատեսներն ալ հետզհետէ մեկնեցան, իրենց հետ տանելով այս պատմական օրուան անմոռանալի յիշատակը ։

Ապրին Նոր Սերունդը եւ ղեկավարները։ Ապրին հայրենիքին ապագայ մեծ փառքին լուսաւոր ջահերը ։— Ռեբեկա Միլտոնեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպած բարեկամական մրցումներուն երկրորդը տեղի ունեցաւ Փարիզի Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի զօրաւոր խումբին դէմ ։

Կիրակի օր գեղեցիկ էր օդը եւ խուռներամ բազմութիւն մը դիմած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը։ Յաղթական խումբը պիտի տանէր Գ. Տալաքիւբէեանի «Raki Duze»ի արծաթեայ բաժակը։ Ժամը 4ին երկու խումբերը իրենց մուտքը գործեցին բուռն ծափահարութիւններու տակ, Ալֆորվիլ նուիրեց գեղեցիկ նիզակադրօշ մը եւ Մարսէյլ ծաղկեփունջ մը ։ Ալֆորվիլ ցոյց կուտար գեղեցիկ գնդակի փոխանցումներ եւ professionnel խումբերու հաւասար խաղարկութիւն, Մարսէյլ քիչ մը ապշած էր, որովհետեւ առաջին անգամն էր որ բախտը կ'ունենար չափուելու այսքան լաւ կազմակերպուած քոյր միութեան մը դէմ։ Տասը վայրկեան խաղարկութենէ մը վերջ Ալֆորվիլ շահեցաւ առաջին նշանակէտը։ Ժողովուրդը չափէն աւելի մտահոգուած, կը խրախուսէր մարզիկները, բարձրախօսը կը ծանուցանէր նուէրներ։ Փարիզցիք օգտուելով մեր տղոց անփորձութենէն եւ անձնական խաղարկութենէն, առաջին կիսախաղին շահեցան 3 նշանակէտ եւ նուէրները։

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը բոլորովին փոխուած էին, ամէն մէկը կրակ ու բոց դարձած էր, խաղը չափէն աւելի արագութիւն մը ստացաւ, եւ Մարսէյլ շահեցաւ իր առաջին նշանակէտը եւ նուէրները եւ 2րդ նշանակէտը։ Աննկարագրելի էր հանդիսականներուն ուրախութիւնը, առաջին անգամն էր որ մեր տղաքը ցոյց կուտային կատաղի խաղարկութիւն մը։ 30րդ վայրկեանին մերինք շահեցան 3րդ նշանակէտը եւ Provence football լրագրի տնօրէնին Mr. Bonnetի 1000 ֆրանքի նուէրը։ Ալֆորվիլ տեսնելով մօտալուտ վտանգը ամէն ճիգ ի գործ կը դնէր, բայց կրկին Մարսէյլ կը շահէր 4րդ նշանակէտը եւ ժողովուրդը անընդհատ կը խրախուսէր զիրենք։ Հակառակ մեր ուժեղ պաշտպանողականին Փարիզ կարողացաւ շահիլ 4րդ նշանակէտը որով հաւասար դուրս եկան 4—4 նշանակէտով եւ լաւագոյն էր այսպէս որովհետեւ փոխադարձ մրցումը յառաջիկայ ամիս Փարիզի մէջ է որ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ցոյց պիտի տայ իր իրական արժէքը։

Մրցումէն վերջ Գոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ ի պատիւ Ալֆորվիլի տեղի ունեցաւ երեկոյթ պարահանդէս մը, սրահը շատ պզտիկ եկաւ եւ շատեր ոտքի մնացին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահը յանձնեց Raki Duzeի բաժակը Ալֆորվիլի որ Փարիզ տանին, հոն է որ Մարսէյլ պիտի շահի այս արժէքաւոր բաժակը ։

Գ. Գարկաեան Ալֆորվիլի նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց այս գեղեցիկ ընդունելութեան համար Մարսէյլցիներուն կողմէ եւ պարգեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի անսահման բարիքները ։ «Այլեւս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ կազմակերպութեան յանձնուած է հայ երիտասարդութեան ֆիզիքական կրթութիւնը ու շուտով աւելի զօրաւոր հիմերու վրայ պիտի դրուի» ըսաւ ան ։

Վ. Ելքովանեան Մարսէյլի պատուոյ անդամ երէն Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներուն տուած անխոնջ աշխատանքները թուեց։ Ինքն իսկ ըլլալով հին Հ Մ. Ը. Մ.ական մը երկար տարիներու բեռը չէր ազդած իր վրայ, որովհետեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ էր որ կերտած է իր մկանները եւ ոգին եւ այժմ իր զաւակներն էին որ կը դաբնուէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ։ Առաւօտեան ժամը 3ին աւարտեցաւ ուրախ մթնոլորտի մը մէջ այս ընտանեկան երեկոյթը ։

Վահան Շամլեան

ՍԻԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Մահուան առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Լէգ Օլիվ Մարթէկոյի «Իշխան» խումբը մեծ Հայուն, ընկեր ՍԻԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Պէյրութի Համազգայինի Ճեմարանին «Յառաջ»ի միջոցաւ ։

★ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն 2500 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։ Փոխան ծաղկեպսակի ՍԻԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ ։

★ Վիէնի Ֆր. Կ. Խաչի դոյդ դպրոցներու աշակերտներս մենք ալ մեր դողդոջուն շրթունքներով կը ձայնակցինք շատերուն հետ, յայտնելու մեր խոր ցաւակցութիւնները ։ Կը մաղթենք որ իր անունը Մասիսի պէս անջնջելի մնայ ամէն Հայու սրտին մէջ, սերունդէ սերունդ։ Այստեղ առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրենք 500 ֆրանք Արմենարի «Յառաջ» դպրոցին ։

★ Սէնթ Անթուանի ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն կրկին անգամ մը խոր ցաւը յայտնելով Վեթերան ընկերոջ մահուան առթիւ, 2000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին «Յառաջ»ի միջոցով, փոխան ծաղկեպսակի ։

★ Ֆր. Կ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղը Ա. Ահարոնեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք Վեթ. Ֆոնտին եւ 1000 ֆրանք ալ Այնճարի դպրոցին «Յառաջ»ի միջոցով։

★ Մեր մեծ Հայուն, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ Պլիտայի (Ալժէրի), ափ մը հայրենակիցներս, գիտակից մեր ազգային պարտականութեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրենք այս փոքրիկ գումարը Հալէպի Այնճար դպրոցին, մեր վերջին յարգանքի տուրքը մատուցանելով հայրենասէր Մեծ Հայուն ։

Այվատեան եղբ. 500 ֆրանք, Տիկին Արզումանեան, Գ. Արզումանեան, Գազանճեան եղբ., Յ. Գայոյեան, Կ. Համբաւետիկեան, Տիկին Համբաւետիկեան, Զ. Քիւրտեան, Է. Քիւրտեան, 500ական ֆրանք, Կ. Այվատեան 100 ֆրանք, Ղ. Գալփաքճեան 200, Փ. Գազանճեան 200, Հ. Տիւրկէրեան երեք հարիւր, Օն. Սարաֆեան 300, Տ. Սարաֆեան 200, Ա. Սարաֆեան, Ն. Պէտիկեան 300ական, Հ. Պէտիկեան, Պ. Միքայէլեան, Գ. Համբարձումեան, Գ. Խաղէճեան 200ական ֆրանք, Ա. Ղազարեան 150, Օն. Թէքէեան 100 ֆրանք ։ Ընդհանուր գումար 7450 ֆրանք

★ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները եւ բոլոր անդամները իրենց անկեղծ շնորհաւորութիւնները կը յայտնեն Վալանսի Հայ Մարզականին որ Ardeche Drômeի առաջին կարգի բոլոր մրցումները շահելով ախոյեան կը հանդիսանայ եւ կը բարձրանայ Promotion d'Honneurի նախանձելի դասակարգին։ Մարսէյլ եւ Վալանս երկու հայ կազմակերպութիւններն են Ֆրանսայի մէջ որ պատիւը պիտի ունենան ներկայացնելու Հայ անունը այս բարձր դասակարգի խաղարկութիւններու ընթացքին ։— Վորչուրիեան

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԱՂՈՏ ԱՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Ե.

— Ծերուկ, աւելցուց ան. խմէ այս բաժակ մը գինին. կը զօրացնէ քեզ եւ կը բանայ փակ լեզուդ ։

Ծերուկին աչքերը փայլեցան ի տես գինիին. պարպեց գաւաթը. ջիղերը ցնցում մը ունեցան, երբ մէկ ումպով կուլ տուաւ ազնիւ ու՛ բարկ գինին ։

— Հը, լա՞ւ էր. առ գաւաթ մը եւս, խմէ, ըսաւ Գագիկ գինիին գաւաթը երկնցնելով անոր ։

Ծերունին պարպեց երկրորդ գաւաթն ալ եւ հետզհետէ լեզուն բացուեցաւ։ Պատմեց, թէ շաբաթ մը առաջ Եուսուֆի հրոսակները խուժելով գիւղին վրայ՝ աւերակ էին դարձուցած զայն, իսկ բնակիչներէն շատերը գերի էին տարած, շատերն ալ կոտորած։ Ամբողջ գիւղին մէջ մնացած էր միայն ինքը, իբրեւ միակ կենդանի վկան ամայի ու աւերակ այս գիւղին ։

Գագիկ ու Գուրգէն բաւական մտիկ ըրին, բայց ի վերջոյ քունն ու յոգնութիւնը յաղթեցին իրենց։ Պառկեցան քնանալու ։

Առտուն՝ լոյսը բացուելուն պէս հինգ ձիաւորները կը կին ճամբայ ելան, թողլով ծերունին նոյն անշարժ ու ապշած դրութեան մէջ ։

Զ.

Կապոյտ բերդի անձնատուութենէն յետոյ տարի մը եւս անցաւ ։

Եուսուֆ Դուինի մութ ու խոնաւ նկուղներէն մէկուն մէջ բանտարկեց Սմբատը, ամբողջ տարի մը. ապա իր հրոսակներով դուրս եկաւ Դուինէն եւ գնաց բանակելու Երնջակ բերդի պարիսպներուն տակ, ամէն կողմ սփռելով աւեր ու կոտորած ։

Գարնանային արեւը կը ժպտէր ուրախ, ուրախ, մինչ Եուսուֆի վրանին առջեւ սոսկալի տեսարան մը կը պարզուէր, Երնջակի մէջ պաշարուած կորիճ Հայերու աչքին տակ։ Խումբ մը զինուորներու, դահիճներու եւ Եուսուֆի իշխաններուն առաջ կանգնած էր մարդ մը, տժգոյն եւ մեռելատիպ դէմքով։ Գլխաբաց եւ ոտաբոպիկ էր ան. պատառատուն ու մաշած հագուստները հազիւ կը ծածկէին անոր մերկ մարմինը, իսկ տեղ տեղ, այդ մերկ մարմնին վրայ, կապոյտ ծիրեր եւ ուռոյցներ գոյացած էին ։

Գլխի երկար մազերը ոլորուած էին ալիք ալիք, իսկ թուխ մօրուքը կը ծածկէր ամբողջ դէմքը։ Հասակը բարձր էր, իսկ նիհարութիւնը այն աստիճանին էր հասած, որ կարելի էր կմախքի տեղ դնել զինք,, եթէ չըլլային երկու փայլուն աչքերը, որոնք լեցուած էին անհուն երանութեամբ մը ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՅԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

Stade Atlantic, Avenue Florian S. Loup

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում

Ֆրանսայի ամէն ազօրաւոր երկու ՀԱՅ խումբերու միջեւ Վալանսի ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ (Ախոյեան 1ère serie 1947—1948 տարեշրջանի Drome – Ardecheի, այժմ Promotion d'honneur)

Ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի

(Promotion d'honneur Ֆրանսայի ամենազօրաւոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութիւնը)

Հովանաւորութեամբ M. ABELLYի, Նախագահ Ligue de Sud - Estի:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Հասարակութեան կրկնակի պահանջները գոհացնելու համար, Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը մօտերս մեծ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐ»ը օփերէթը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération:

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէզ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սեպաստիայի «Հ. Օհանջանեան» խումբերը իրենց ակումբի սրահին բացման առթիւ կազմակերպած են հնչյոյթ մը Յունիս 13ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին իրենց սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկեր - համակիրները: Հաճելի անակնկալներ:

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ

ԻՎՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

L'Association des Concerts Lamoureuxի

Ընկերակցութեամբ

Tschaikovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը

եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOն

Ղեկավար JEAN FOURNET

Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Յունիս 1948

ժամը 20.45ին

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

7, Rue Cardinet (Métro Malesherbes)

Կիրակի 30 Մայիս ժամը 20.30ին:

Բանախօսական եւ երաժշտական երեկոյ:

Նուիրուած՝

Ռուբինա Պէլոյեանին

Գործերուն

Կը խօսի Պ. LUC - ANDRÉ - MARCEL:

Կը մասնակցի Օր. Տ. ԶԱՌԱՓԵԱՆ, Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ դաշնակ, Օր. ԻՉԿԱԼԱՑԵԱՆ երգ, ՄԱՑՏԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ օտար արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ Վերսայլի քուարթոը:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 125 Ֆր:

ՅՈՒՆԻՍ 15, ՅՈՒՆԻՍ 15, ՅՈՒՆԻՍ 15

ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐՈՒՆ

Վ Ե Ր Ա Բ Ա Ց Ո Ւ Մ !

Alimentation générale

VAHÉ ITCHKALATZIAN

9, Rue Jouye Rouve, Paris (XX) Tél. Men. 50-09

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է, Ե. ԹՈՒԼՈՒՄՃԵԱՆԻ « CRÉMERIE D'AIX», 22 rue d'Aix, Marseille

Չափաւոր գին, մաքուր սպասարկութիւն:

Մէկ անգամ այցելել բաւական է համոզուելու համար:

ԿԱՐՈՒՀԻՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ամերիկեան վրաններէ զանազան հագնելիքներ պատրաստող առեւտրական տուն մը, զօրաւոր կարի մեքենայ ունեցող կարուհիներ կ'ուզէ, որոնք վէսթոն, փանթալոն, սալօփէթ, սաք թիրօլիէն, թայլէօ կարել գիտնան: Դիմել ՆԻԿՈ - ՂՈՍԵԱՆ, 2 5Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat, 2 թիւ հանրակառքին վերջաւորութեան:

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ՇԱՔՕ 'ՏԸ ՖԼԷՕՐԻ ՄԷՋ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԶՕՐ. ԹՈՐԳՈՄ ԵՒ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին տեղւոյս քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս ընկերվարական երկայացուցիչները: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կ. Խաչի Սանուհիներու կողմէ կ'երգէ Օր. Մ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ եւ Պ. Վ. ՌՍՏԻԿԵԱՆ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին 257 rue Boileau Սէն Սէսիլ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսք պիտի առնէ ընկերվարականներու կողմէ Camarade GAGNAIRE:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս նաեւ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: «Միքէ Ղազօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուղարկաւոր, եւն.: Մուտքը ազատ է:

Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խնջոյք:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 30ին կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ 29 Մայիսին շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հայկական սրահին մէջ (6 rue de La Brosse):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՃԱՊՈՒՐԵԱՆ

Կը խօսին ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԱԶԳԻՆ

Կը խնդրուի նկատի առ. եւ, վերոյիշեալ թուականները:

■

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս:

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին. Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մեծ պատրաստութեամբ Լա Սիոթայի մէջ կը տօնուի Մայիս 30ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ տը Միւթիւալիթէ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՆԻԿ ՌՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 500 Ֆրանք կը նուիրէ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ, Ռոտոստոցի Մանուկ Ճերմակեանին տղան, որ երկար ատեն Փարիզ գտնուած է: Տեղեկացնել հօրեղբօրը Յարութիւն Ճերմակեանի, 17 rue Hadji Stamat Varna, Bulgarie:

Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷԽՊԷՐԵԱՆ, որ Մարսէյլի Օփերային մէջ տրուելիք իր Երգատօնը ղեկավարելու համար յառաջիկայ շաբթու Մարսէյլ պիտի գտնուի, Յունիս 1ի Գշ. իրիկունը, ժամը 9ին, Սալ Մազընոտի մէջ կը բանախօսէ ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ նիւթի մասին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 30ԱՄԵԱԿԻ ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Քատէի սրահը, նախկին Petit Journal, 21 rue Cadet:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն նաեւ օտար կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին:—

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ, եւ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Նուագ.— ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուախագումբը եւ սօլօ (ջութակ):

Պար, Օր. ՌԷԺԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, սրինգ, տափ եւ թառ ընկեր ԲԵՆՕ եւ թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Կենդանի պատկեր (ՕՐԵՐՈՒՆ ՕՐԸ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ թատերախումբի կողմէ, բեմադրութեամբ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆԻ եւ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ: Արտասանութիւն՝ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ:

Միացեալ երգչախումբ ղեկավարութեամբ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը բազմանդամ նուագախումբով, ղեկավարութեամբ ջութակահար ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 100 ֆրանք:

[illegible]

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ընկեր Երուանդին բնակարանը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Պ. Վարդգէս Պարոնվարդեան եւ Տիկ. Պէաթրիս Desmoulins սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր

ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ԼԱՓԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 25ին, 48 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ Maubeuge (Nord):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առաւօտ տեղւոյն եկեղեցիին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Սարեան եւ զաւակները կը յայտնեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Մայիս 30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ի յիշատակ Պ. ԳԵՂԱՄ ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ (72 տարեկան, Վիէննա): Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ական Վիչէն Սագաեան հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ մատուցանել կուտայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համօրէն ննջեցեալ հոգիներուն համար, 30 Մայիս Կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը խնդրուի բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ականներէն եւ անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ սոյն եկեղեցական արարողութեան:

Շոգեկառք առնել Gare du Nordէն առաւօտեան ժամը 8.40 եւ 9.45ին:

ՌՕՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Յունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Երկուշաբթի գիշեր, 7 յունիս, ժամը 8.30ին: Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը խաղայ Ա. Աբեղեանի գեղահիւս թատերգութիւնը՝

ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ

Քօմէտի տրամաթիք 3 արար

Հայկական ընտանեկան, կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն:

Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 Ֆրանք: Կը ծախուին 43 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս դրատուները:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 30 MAI 1948 Կիրակի 30 ՄԱՅԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5354-Նոր շրջան թիւ 963 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

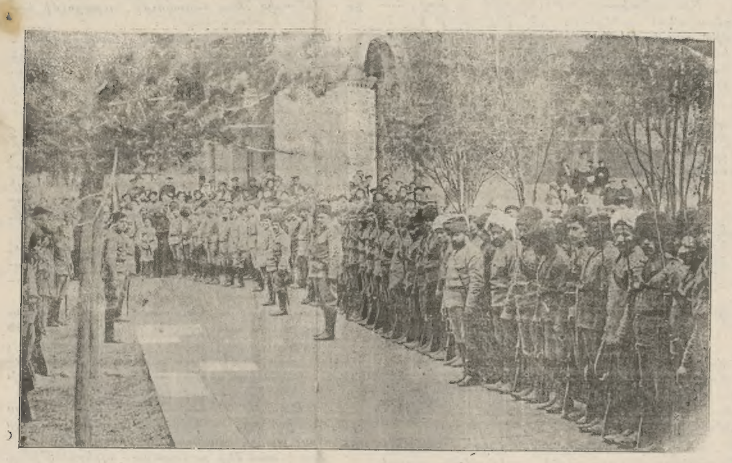

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ 1918ԻՆ ԽՌԱԳՈՑՆԻՆ ՕԾՈՒՄԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԿՈՂՄԷ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

Ո՛վ որ թշնամական դիրք մը կը բռնէ Մայիս 28ի հանդէպ, իր հոգեկան թշուառութիւնը կ'ապացուցանէ :

Ոչ թէ երեսուն, այլ երեք հարիւր տարի վերջն ալ, կարելի պիտի չըլլայ հերքել պատմութեան վկայութիւնը :

Օրհասական պահու մը, 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն, հայ ժողովուրդը կրակը նետուեցաւ գերագոյն զոհողութեամբ, Արարատեան դաշտին վրայ: Կռուեցաւ ճակատ ճակատի, եւ ետ մղեց արիւնարբու թշնամին որ կը սպառնար բնաջնջել զինքը Երեւանի դուռներուն առջեւ :

Ուրիշ ինչ պատմութիւններ ալ հիւսեն այս դոյամարտին առթիւ, չեն կրնար ժխտել զայն:

Իսկ երբ կը փորձեն պղտորել, նսեմացնել կամ պարզապէս մոռացութեան տալ, բինք արդէն,— իրենց հոգեկան թշուառութիւնն է որ կ'ապացուցանեն: Եւ կամ տգիտութիւնը :

Մարդիկ շատ բնական կը գտնեն տօնել Վարդանանցի տարեդարձը, հազար այսքան հարիւր տարի վերջը: Կը յարգեն 1036 վկաներու յիշատակը:

Բայց երբ կարգը կուգայ նոր ժամանակներու մեծագոյն յաղթանակին, կը դառնան սուտ խենդ, իմաստութեան եւ քաղաքագիտութեան մարզանքներ կը փորձեն: Մոռնալով որ, տարիներ առաջ, բեմէ բեմ կը ցատկէին, պանծացնելու համար Մայիս 28ը:

Ասիոյ ամէնէն յետամնաց ժողովուրդն անգամ պիտի կարմրէր այսքան տմարդի դասալքութեան մը առջեւ :

Մանաւանդ որ, այդ վճռական ճակատամարտին փառքը, անոր վաստակն ու արիւնը կը պատկանին ոչ թէ հատուածի մը, այլ ամբողջ հայ ժողովուրդին :

Երեւակայեցէք ահաւոր, աննախընթաց ճգնաժամը՝ երեսուն տարի առաջ, 1918ի գարնան.—

Արեւմտեան Հայաստանի ժողովուրդը արմատախիլ եւ բնաջինջ, 1914էն սկսեալ :

Ռուսական բանակը, որ իր դրօշը պարզած էր Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Երզնկա, Վասպուրական եւ աւելի հեռուները, «դէպի տուն» խուճապահար :

Հայկական փոքրաթիւ զօրամասեր, արդէն ուժասպառ, գերագոյն պայքարի մը բռնուած: Մնացորդ ժողովուրդն ալ իրենց ետեւէն, իբրեւ բեռ :

Թրքական արշաւանքը վերսկսած դէպի Կովկաս, վրէժխնդրական մոլեգնութեամբ :

Դրացիներ՝ չարախինդ եւ դաւադիր: Բարեւի բարիգալուստի կեցած՝ Թրքական բանակին առջեւ:

Իսկ այն ինչ որ կը կոչուէր հայկական երկրամաս՝ բոլորովին անտէր: Պաշարուած չորս կողմէն: Անօթի եւ արիւնաքամ:

Թշնամին կը յառաջանայ աւերելով եւ կոտորելով: Արդէն հասած է Արարատեան դաշտ, եւ կը սպառնայ խուժել դէպի Երեւան, գերեզմանոցի մը վերածելու համար զայն :

Երեսունըհինգ - քառասուն հազարնոց կանոնաւոր բանակ մըն է որ յառաջ կը խաղայ: Իսկ իր դիմացը՝ հազիւ 10—12.000 ռազմիկներ, անկատար սպառազինութեամբ: Տասը — տասներկու հազար քաջեր, հայ ժողովուրդի բոլոր հոսանքներէն: Տարիներով կռուած, յոգնած զինուորներ եւ կամաւորներ, որոնց կորովը յանկարծ կը տասնապատկուի, շնորհիւ յեղափոխական, հերոսական ղեկավարութեան մը :

Ոչ մէկ յոյս՝ արտաքին աջակցութեան: Երեւանի պատերուն տակ ծուարած ժողովուրդն անգամ կը դառնայ փոթորիկ: «Մահ կամ ազատութիւն»:...

Ո՛վ որ չէ տեսած Սարդարապատի քարքարուտ, անջրդի դաշտը, դժուար թէ կարենայ գաղափար կազմել համանուն ճակատամարտին ահաւորութեան, մոլեգնութեան մասին :

Թերեւս թնդանօթն ու սուինը այնքան աւերներ կամ հրաշքներ չէին գործած, որքան գերկընդխառն կռիւները: Ակռաներով ու եղունգներով: Կոկորդ կոկորդի :

Յուսահատական մարտնչումը ի վերջոյ կը պսակուի յաղթանակով մը, որ յարգանքի կը հրաւիրէ նոյնիսկ թշնամին :

... Ահա ինչ որ կը կոչենք Մայիս 28: Մնացեալը մանրամասնութիւն է կամ քաղաքական պատմութիւն :

Արդ, որո՞ւ շահերուն կը ծառայեն, որո՞ւն [illegible] խափանել կ'ուզեն անոնք որ կ'անտեսեն կամ կ'այլանդակեն այս պատմական դէպքը,— խորհուրդ եւ պարծանք :

Եւ ի՞նչ տրամաբանութեամբ Հայկական Դատ, — Սեւրի դաշնագիր եւ Ուիլսոնեան սահմաններ կը պահանջեն անոնք, այնքան փոքրոգի դիրք մը բռնելով այս տարեդարձին առթիւ :

Ո՞ւր գտած պիտի ըլլային այսօրուան Հայաստանի կորիզը, առանց 1918ի Մայիսեան ճակատամարտին :

Կարելի՞ է որեւէ դատ շահիլ, ուրանալով դէպքի մը ծնունդը կամ կեղծելով փաստաթուղթերը, իբրեւ ձախաւեր փաստաբան :

Մանաւանդ երբ ձեր դիմացն ունիք արիւնով շահուած փաստ մը: Ճակատամարտ՝ բառին բովանդակ նշանակութեամբ :

Շ.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ

Երէկ առտու, ժամը 9.30ին (տեղական ժամ), Երուսաղէմի հին Թաղին մէջ պաշարուած Հրեաներէն երկու րաբբիներ, ճերմակ դրօշակներ բռնած, ներկայացան Արաբական Լեգէոնի առաջապահ դիրքերուն, յայտնելու համար որ իրենց ազգակիցները պատրաստ են անձնատուր ըլլալու: Իսկոյն առաջնորդուեցան հրամանատարութեան մօտ, ուր իրենց յանձնուեցան անձնատուութեան պայմանները: Րաբբիները վերադարձան Հրեայ Թաղը, եւ քիչ վերջը իրենց հետ առնելով հին քաղաքի Հրեայ քաղաքապետն ու իր աղջիկը ինչպէս նաեւ Հականայի գունդերուն պատկանող երկու սպայ, ներկայացան Արաբներու բանակատեղին ուր յայտարարեցին թէ՝ կ'ընդունին առաջարկուած պայմանները: Այս միջոցին ժամը 2.30 եղած էր :

Հրեայ դիրքերու յանձնումի պայմանները խիստ են: Բոլոր այրերը պատերազմական գերի պիտի նկատուին եւ պիտի ղրկուին համախմբումի կայաններ, Պաղեստինի սահմանէն դուրս, իսկ, կիները, ծերերը եւ մանուկները պիտի յանձնուին Միջազգային Կարմիր Խաչի :

Երուսաղէմի անկումը մեծ կարեւորութիւն ունի Արաբներուն համար, որոնք պիտի կրնան հիմա իրենց բոլոր ուժը թափել ուրիշ շրջաններու վրայ: Անդրյորդանանի գունդերը սկսած են արդէն դիմել Պապ էլ Վատ, ոչնչացնելու համար հոն գտնուող Հրեայ սակաւաթիւ զինուորները, եւ անկէ յարձակելու համար Թել Ավիվը պաշտպանող հրեայ զինուորական կարեւոր գիծերուն վրայ :

ՍՈՎԵՏ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ

Հակառակ Անգլիոյ առաջարկին՝ որուն մասին խօսած էինք երէկ, Միաց. Նահանգներու պատուիրակը Ապահով. Խորհուրդին մէջ համաձայն գտնուեցաւ Խորհրդ. Միութեան պատուիրակին հետ, որ առաջարկած էր բռնի ուժ բանեցնել, վերջ դնելու համար Պաղեստինի պատերազմին: Ամերիկեան պատուիրակը պայման դրաւ սակայն որ կրակը դադրեցնելու հրամանը 36 ժամէն գործադրուի թէ Հրեաներուն եւ թէ Արաբներուն կողմէ: Ֆրանսայի եւ Քոլոմպիոյ ներկայացուցիչներն ալ հիմնականէն համաձայն են այս առաջարկին :

Կը կարծուի թէ Անգլիա նոր ծրագիր մը կը պատրաստէ որ հիմնուած պիտի ըլլայ Պաղեստինը Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ բաժնող նոր ձեւի մը վրայ: Պէվին այս ծրագիրը իբր թէ հաղորդած է արդէն ամերիկեան կառավարութեան:

Կառավարական փոփոխութիւն Հարաւ. Ափրիկէի մէջ

Հարաւ. Ափրիկէի ընտրութեանց մէջ այժմու ընդհ. կառավարիչ (հանրապետութեան պետ) Զօր. Սմըց կորսնցուց բազմաթիւ քուէներ, իր կուսակցութիւնը շահեցաւ 65 աթոռ միայն, ազգայնականներու 70 աթոռին դէմ. Էֆրիքէնտըրները շահեցան 9 աթոռ, եւ աշխատաւորականները՝ 6 աթոռ :

Զօր. Սմըց, այս արդիւնքէն դժգոհ, հրաժարեցաւ: Հաւանական է որ իր տեղ վարչապետ ընտրուի ազգայնական Տոքթ. Մէլըն: Սմըցի ընտրական ձախողութեան պատճառ կը նկատուի այն անկարողութիւնը՝ զոր ան ցոյց տուաւ պատերազմէն ի վեր հաստատուած տնտեսական եւ ուրիշ սեղմումները ջնջելու մէջ: Երկրորդ պատճառ ցոյց կը տրուի ազգայնականներու մտահոգութիւնը «սեւ վտանգին» հետզհետէ աւելի սուր հանգամանք առնելուն մասին:

Արտաքին քաղաքականութիւնը չի կրնար փոխուիլ. թէ Սմըց եւ թէ Մէլըն հակառուսական են: Գալով Անգլիոյ հետ յարաբերութեանց Մէլըն հիմնականէն իսկ յայտարարեց թէ հաւատարիմ պիտի մնայ Բրիտանական Թագին :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՇՈՒՄԱՆ, իր համակարծիք ըլլալը յայտնելով Ռընէ Մայէրի տեսակէտին՝ պաշտօնեաներու արձակման խնդրին վերաբերմամբ, վստահութեան քուէ պահանջեց երէկ: Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Խորհրդարանի Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ: Եթէ համաձայնութեան եզր մը չգտնուի ընկերվարականներուն հետ, շատ հաւանական է որ կառավարական տագնապ ծագի, ինչ որ ամենավտանգաւոր ազդեցութիւն կրնայ առաջ բերել երկրին ընդհանուր կացութեան համար :

ՈՍԿԻՆ աւելի ինկաւ մեր վերջին տեղեկատուութենէն ի վեր: Նափոլէոնը՝ որ տակաւին 4050 ֆրանք էր Մայիս 5ին, 3900ի իջաւ երէկ. անգլիականը 5275էն իջաւ 4775 ֆրանքի, զուիցերիական 20 ֆրանքնոցը՝ 3950էն 3700ի: Իսկ ձոյլ ոսկին՝ 535.000 ֆրանքէն (քիլօն) 490.000 ֆր.ի :

«Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ»

Ե ԵՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Հայ ժողովուրդի պատմութիւնն ուրիշ բան չէ, քան ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան համար մղուած կռիւների պատմութիւն։

Մենք աչք չենք ունեցել ուրիշի հողին ու ինչքին։ Խաղաղութիւնն ու ժողովուրդների եղբայրութիւնը համարել ենք մարդկութեան վսեմագոյն նպատակը։ Ձգտել ենք աշխատանքով ընդեղծել մեր բարօրութիւնն ու բարեկեցութիւնը եւ ոչ թէ հարեւանի հաչատութիւնը խլելով։

Սակայն բացէք որ էջը կ'ուզէք մեր պատմութեան եւ միշտ կը տեսնէք նոյնը—արիւն ու արցունք թափուած օտարի սրով եւ բռնութեամբ։ Անթիւ արշաւողներ խուժել են Հայաստան ու անլուր բարբարոսութեան վէրքեր հասցրել նրան։ Բայց քաղհինգ դարերի ընթացքում, ամէն անգամ, օտարի ափսած աւերից յետոյ միշտ վերաշինել ու վերապրել է մեր երկիրը։ Հայ գիւղացու գութանը հեռացող թշնամու թիկունքում հերկել է հայրենի հողը եւ սերմ ու քրտինք յանձնել նրան, ծաղկել են նորից կործանուած քաղաքներն ու վանքերը, ստեղծագործել է արհեստաւորն ու արուեստական կարաւաններն չուել հեռու աշխարհ։

Հայ սերունդների մէջ ամենադժբախտներից մէկը, անշուշտ ճիշդ ամենադժբախտն եղաւ մեր այսօրուայ հասակաւորների սերունդը։

Անչափ բացառութեամբ մենք առաւել կամ նուազ չափով ենթական եղանք ամենածանր հարուածին, որն երբ եւ իցէ մի թշնամի հասցրել է մեր ազգի։ Առաջին համաշխարհային պատերազմին Օսմանները գերագոյն ճիգը թափեցին ընդմիշտ ոչնչացնել մեզ իբրեւ ժողովուրդ, Հայաստանում ունենալ հայկ. գերեզման, բայց ոչ ընչող Հայ։ Մեր հայրենիքի երեք քառորդի վրայից ջնջուեց կամ քշուեց հայ ազգաբնակութիւնը։ Անգամ Ջինգիզ խանի ու Լէնկթէմուրի արշաւանքներից, լեռների ու ձորերի մէջ փրկուել է մեր ժողովուրդի մի մասը եւ ուրականն անցնելուց յետոյ կլ[illegible] չէնացրել Վանի, Մուշի, Բաղէշի եւ այլ դաշտերը։ [illegible]ալէաթները գերազանցեցին ամենամեծ հ[illegible]չների եւ ոչ մի բանի առջեւ կանգ չառան [illegible] պատմական առիթը եւ այսպէս [illegible]չուած «մեզ բարեկամ» պետութիւնների անտարբերութիւնը, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ վերջնեն այկական միջնաբերդն առաջաւոր Ասիայի թ[illegible]րքութեան առջեւից։

Սաժամապէս եւ մասնակիօրէն յաջողեցին եւ կը յաջողէին յաւիտենականօրէն ու ամբողջովին եթէ տեղի չունենար մեծ հրաշքը — Մայիս 28ը։ Այդ օրը մեր ժողովուրդը կամքի մի հզօրագոյն լարումով կանգ առաւ անդունդի եզերքին, յետ շրջեց, հարուածեց Ղարաքիլիսայում ու Սարդարաբադում ու իր հայեացքը յառեց դէպի վեր։

Մայիս 28ով սկսւում է մի նոր դարաշրջան մեր պատմութեան մէջ։ Հիմը դրուեց Հայաստանի պետութեան, իբրեւ մղիչ ուժի մեր ազգի վերածնութեան ու տեւական յառաջդիմութեան։

Ո՞ր կուսակցութիւնն առաջին անգամ հայկական պետութեան ղեկն իր ձեռքն առաւ, գիտէք որ դա Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր. յաւերժական փառք նրան. բայց այդ հանգամանքը Մայիս 28ին չի տալիս դաշնակցական ու կուսակցական բնոյթ. նա մնում է համազգային։ Հայրենիքն ու նրա ազատ պետութիւն դառնալու հանգամանքը կուսակցութեան չեն կարող սեփականացնել, այլ բովանդակ ազգին ու ամէն մի Հայի, ինչ հոսանքի էլ նա պատկանի, ուր էլ ծնուած կամ ապրելիս լինի նա։ Հայրենիքը կուսակցութիւնների համար չէ, այլ կուսակցութիւնները հայրենիքի։

Այս կամ այն կուսակցութեան իշխանութիւնը վերցնելու օրը չէ, որ դարագլուխ է կազմում մի նոր պետութեան համար, այլ բուն այդ պետութեան հիմնուելու, աշխարհ գալու օրը, ինչպէս մի անհատի համար ամենակարեւոր տօնը իր ծնուելու օրն է։ Մենք Մայիս 28ը տօնելով Հանրապետական Հայաստանը չենք բաժանում Խ. Հայաստանից, այլ տրամաբանօրէն եթէ վերջինս նոյն հայկական պետութիւնն է, թէեւ կրճատուած ինքնիշխանութեամբ, բայց նոյն հողի վրայ եւ նոյն ժողովրդով, ապա Մայիս 28ը նրա հիմնարկութեան օրն է։

Քաղ բակա հիւանդոտ պայմանները յաճախ ձեւափոխում ու խեղաթիւրում են ամենաանդրդուելի պատմական դէպքերն ու սկզբունքները։ Բայց որ է անոր ական վիճակ տեւական չէ։ Մենք համոզուած ենք որ Մայիս 28ի ընդհանուր ու միակամ ճանաչման օրը կը գայ։

Մենք կ'ուզենք, որ Հայաստանը լինի այն, ինչ որ ստեղծ[illegible] մարդկայնօրէն ցանկալի ու նպատակայարմար — ազատ, ինքնիշխան պետութիւն մեր հողերի ամբողջութեան։ Այդ պետութիւնն իր լերկի[illegible]ջիտի առնէ բոլոր ցրուած զաւակներին ո[illegible] զօրաւ[illegible] նրանց եղբայրական ու խանդավառ [illegible]խատանքով։

Մենք կ'ուզենք, որ նա լինի սիրազեղ մայր, ընկերվարական հայրենիք հաւասարութեան, ազատութեան ու երջանկութեան ամէն մի Հայի։ Ահա մեծ պատգամը Մայիս 28ի։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԵՐԵՄՆ ՄԵՆԱՐ

(«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԻԹՈՎ)

Երեմնամեակը լրացաւ ...

Եւ պատմահամանի ազատատենչ հայութեան տօնական մեծամասնութիւնը, այս տարի, դարձեալ կը տօնէ Հայաստանի հիմնադրութեան տարեդարձը։

Այս տօնակատարութիւնն ունի իր խոր, հոգեբանական արժէքները, ան՝ ինքնաբուխ է եւ մեր պատմութեան ամէնէն ուշագրաւ, փրկարար եւ կենսանորոգ դարաշրջանը կը խորհրդանշէ, հայ ժողովուրդի քաղաքական նոր պահանջներուն իրականացումը քանդակելով։

Այսպէս ուրեմն, քմածին չէ այդ տօնը, ինչպէս կ'ուզեն հաւատալ կամ հաւատացնել կարգ մը թուլամորթներ ու թերահաւատները, դիտակցաբար կոյր ու համր ձեւանալով «Մայիս 28»ի փառապանծ իրողութեան հանդէպ։

«Մայիս 28»ը ...

Մինչ այդ՝ ստրուկներ էինք, ադերսողներու եւ մորթուողներու անարգ հօտ մը անտիրական, երկչոտ եւ անարի, համր՝ նոյնիսկ մեր սեփական երդիքներու տակ, զուրկ՝ մարդկային եւ ազգային արժէքներէն նուիրական։

Մեր կեանքն անարժէք եւ մեր պատիւն անարգուած։

Անծանօթ էինք ազատութեան եւ լոյսի, սարսափական սեւ մրուրը մեր ճակատին, շղթան մեր վզին ու բազուկներուն եւ մեր պարանոցներն ու կուրծքը բռնաւորներու սուրերուն առաջ։

Լռեցին բոլորը, որ ցեղ մը կը բնաջնջուի։

Տէր Զօրեան սպանդանոցներու մէջ, արիւնը վազեց հեղեղանման։

Բայց օր մը, հրաշափառ օր մը, մարդկային դամբերու չեղջակոյտերէն, արիւնաժանդ դաշտերէն ու երկաթապատ դռաններէն դուրս ժայթքեց ազատութեան ոգին կենսահրթիռ, կատաղի ինչպէս վագրը, անսանձ՝ որպէս փոթորիկ։

Արդար ըմբոստացումի, անզուսպ եւ անընկճելի պայքարի հայկական հոգը բոցավառուեցաւ եւ հրակարմիր արշալոյսի կարօտը հրդեհեց բոլոր սրտերը սանձական, հոգիները արծուաթռիչ եւ կամքերը պողպատէ։

Վասպուրական եւ Այրարատեան, Սարտարապատ ու Ղարաքիլիսէն թատերաբեմը դարձան օրհասական եւ անհաւասար ճակատամարտներու եւ վէմքարը՝ հայ փրկագործումին։

Ու բանակները ամեհեր, դրօշ տուին խիզախ ու կատաղի, Արամը հոգին՝ սրբազան պայքարին, Նազարպէկեան, Սիլիկեան, Փիրումեան, Դրօ եւ նմաններ՝ բազուկներ յաղթ եւ քաջամարտիկ։

Ու բռնութիւնը նահանջեց մեր աշխարհէն։

Յաղթանակի տօնն է «Մայիս 28»ը։

Բայց որպիսի զոհողութիւններով։

★

Մայիս 28ը նոր տարեգլուխ բացաւ մեր դարչ, սերկական պատմութեան համար, ներշնչեց մեզի քաղաքական հայրենիք ունենալու գիտակցութիւնը, սորվեցուց չընդունիլ նոր ստրկացում, ըլլայ ան թուրքի թէ մէկ ուրիշի կողմէ։

Ջնջուեցաւ հայկական երկու հատուածներու միջեւ դոյութիւն ունեցող անջրպետը եւ այդ հատուածներուն պարգեւեց ազգային նկարագիր եւ կառուցուածք, — ազգ դարձուց Հայը։

Մայիս 28ը ստեղծեց հայկական զօրք եւ բանակ, սորվեցուց անխնայ եւ վճռական ըլլալ անոնց հանդէպ, որոնք կը փորձէին փորել, քանդել նորածին հայ պետականութեան հիմերը, Հայաստանը համարեայ միատարր դարձնելով։

Ան՝ հսկայ եւ յաջող փորձ մը հանդիսացաւ, կանգնեցուց մեր անկման անիւը, համադրեց մեր ազգի դիմադրական ոյժերը եւ ստեղծագործ միտքերն ու տաղանդը։

Դադրեցաւ մեր հոգեւոր նահանջը եւ սկսաւ ազատատենչ յարձակողականը։

Մայիս 28ը հասկցուց աշխարհին, հզօրին թէ, տկարին, որ «Հայը փախկոտ նապաստակ չէ, ոչ ալ յաւիտենական ստրուկ»։

Ու դարեր չարունակ փառքի ճանապարհէն դուրս շպրտուած ազգը, նոր փառապսակով վարձատրեց։

Սորվեցանք պայծառ ու յստակ տեսնել ապագան եւ աւելի քան հաւատաւոր ըլլալ։

Վասնզի, կեանքն իր ալլանդակ խաղերն ունի, անհաւատալին, անհաւանելին հնարաւոր դարձնելու չափ եւ պատմութեան մէջ չկան անյեղլի իրողութիւններ։

Մեր ներկան ամէնէն պերճախօսն է՝ անցեալի «անկարելի»ին։

Եւ վերջապէս «Մայիս 28»ին կը պարտինք բոլորս ներկայ Հայաստանը։

Առանց այդ Հայաստանի, Թրքահայաստանի հողերը ո՞վ հողամասին կցելու համար պահանջ պիտի ներկայացնէին մեծապահներորդ ժամու մեր քաղաքագէտները եւ «Հայկ. Դատի» գոյնզգոյն կոմիտէները։

★

Իսկ այժմ ...

Իբրեւ չօշափելի փաստ, իրողութիւն՝ ունինք ներկայ փոքրիկ Հայաստանը, որուն ծնանող մայրը — «Մայիս 28»ը մոռացումի, ուրացումի ենթարկուած է ոմանց կողմէ։

Այս աններելի ուրացումովը հակադաշնակցական հատուածը ազգային ինքնապաշտութիւն կը դարձնէ եւ հայութիւնը դարձեալ կը ներկայանայ անջատ ու պառակտուած, երեք մասի բաժնուած։

Կան՝ սոցիալականութեան ջահակիրներ։

«Շրջապատուած ենք թշնամի տէրութիւններով, տկար ենք եւ անզէն, կզածը կը բաւէ մեզի» կ'ըսեն եւ անմիջապէս կը վերյիշեն ողբերգական անցեալը, անկէ ալ ոստում գործելով դէպի Նոյեմբեր 29ը, զայն ներկայացնելով իբր «Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան» նուիրական թուական։

Կան՝ ազատատենչ եւ անձնուրաց բանակներ, որոնք հիմը դրին ներկայ Հայաստանին իրենց հազարաւոր եւ ընտրանի ընկերներու արեան գինովը, եւ աննկարագրելի զոհողութիւններով։

Անոնք այսօր ալ հաւատաւոր են, խանդավառ ու կարգապահ, անձնազոհ եւ խիզախ, որոնք չեն հանդուրժեր բռնութեան ու ստրկամտութեան, չխտակ կը նային մահուան աչքերուն եւ վստահ են ցեղին վերջնական փրկագործին, ազատ, անկախ ու միացեալ Հայաստանի կարելիութեանց։

Եւ երկուքին մէջտեղը կայ նաեւ տատանուող բազմութիւն մը, որ՝ վճռական պահերուն, կը զոհանայ պարզ հանդիսատեսի իր դերովը։

Հոս է ահա մեր քաղաքական ողբերգութիւնը, իր բազմապիսի աղէտներով։

Ահա նաեւ այն ահաւոր չարիքներէն մէկը, որուն պատճառաւ հայ յեղափոխութիւնը յաճախ չկրցաւ նպաստաւոր պարագաները օգտագործել, վարանեցաւ եւ դարձաւ անվճռական։

«Միացեալ, անկախ Հայաստանի գաղափարը ցնորք է» կը բարբաջեն մեր հակառակորդները։

Ցնորք կը համարէին անոնք նաեւ նախայեղափոխական օրերուն եւ ազատագրական շարժումի ամբողջ տեւողութեան արծարծուած միտքերն ու գաղափարները։

Ու ներկայ Հայաստանի իրողութիւնն ալ «անկարելի եւ ցնորք» էր։ Մինչդեռ այսօր «իրենք են միակ տէրն ու տիրականը Խորհրդային Հայաստանին»։

★

Ձեն տօներ Մայիս 28ը, չէին տօներ նաեւ Ապրիլեան սգատօնը, որը սեփականացնել կ'ուզեն։

«Հակահայաստանեան» կը համարուի մեր անկախութեան, Հայաստանի հանրապետութեան տարեդարձին տօնակատարութիւնը, «այսպէս ասած»՝ Դաշնակցական տօն։

Եւ ով որ եռագոյնի եւ Մայիս 28ի սէր կամ պաշտամունքն ունի, «Դաշնակցական է եւ հակահայաստանեան»։

Պատմական անհերքելի իրողութիւն է որ՝ Մայիս 28ին ծնունդ տուող բոլոր դէպքերն ու ճակատամարտները մղուած են համաժողովրդական ուժերով, հետեւաբար, Հայաստանի հանրապետութիւնը հիմնուած է հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերու ուժերու համադրութեամբ։

Անկախ այն հանգամանքէն, որ ղեկավարութեան եւ մարտնչողներու անձնազոհութեան մեծագոյն բաժինը յատկանշական է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Ընդունիլ Մայիս 28ի արժէքն ու պաշտամունքը, կը նշանակէ՝ հակառակ դիրք ճշդորոշել իրենց հեռաւոր, կարմիր տէրերուն եւ քաղաքական պղտոր խաղերուն նենգամիտ դաւերուն վերաբերմամբ։ Մանաւանդ որ՝ հակադաշնակցական զորշ հատուածը ամենադոյզնչափով մաս ու բաժին չունի Մայիս 28ի համար կատարուած աշխատանքին եւ զոհողութեանց մէջ։

Եւ հոն՝ ուր հայ ժողովուրդի մնացեալ մասն ալ կը հրաժարի իր բաժինէն, մենք կանգնած ենք հպարտ եւ աներկիւղ ու կը տօնենք «Մայիս 28»ը, տէր ու պաշտպան կանգնելով նուիրական դրօշին եւ հայ եռագոյնին։

Եթէ ազգ ենք, մարդկայնօրէն եւ ազգայնօրէն իրաւունք ունինք մեր անկախ, ազատ ու միացեալ հայրենիքն ունենալու, ասա մեր դաւանանքն է, մեր կրօնք եւ մեր պայքարի գլխաւոր հիմունքը։

Ով համամիտ չէ մեր նպատակին ու պայքարին, թշնամի է մեր ժողովուրդի նուիրականութեանց եւ ազգային ինքնապաշտութեան դաշոյնն է որ կը սրէ։

ԱԶԳԻՆ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԽՈՀԵՐ

Հազար ինը հարիւր տասնը ութ՝ Մայիս քսանը ութ :

Թուական մը, լուսաւոր, ճառագայթարձակ, որը երազոտ Ծիրանի գօտիով մը կամար կը կապէ, կը նետէ դէպի ետ՝ երկար դարերու վրայէն ու կը հասնի մինչեւ տասնըչորրորդ դարու գագաթը, երբ մեր Հայկիլիկեան չորս դարեր տեւող անկախութիւնը կը խորտակուէր եգիպտական մեմլուքներու կողմէ :

Թուական մը, ոսկեզօծ ու հերոսական աննախընթաց գուպարով մը շահուած, որը մեր ազգային անկախութեան յարութիւն կուտայ, մեր ցեղային գոյութիւնը կը փրկէ, անոր պատմական հայրենիքին մէկ անկիւնին վրայ հինգերորդ հարստութեան մը հիմնաքարը տեղաւորելով ու հաստատելով :

Թուական մը, անմոռանալի ու երջանկաբեր, որ կը փրկէ Արեւելահայ մեր զանգուածը՝ Արեւմտահայութեան ճակատագրին ենթարկուելէ եւ, փրկելով նաեւ Արեւմտահայութեան հարիւր հազարաւոր խլեակները, որոնք ապաստան գտած էին հոն :

Թուական մը, գերմարդկային հերոսամարտերու շարանով, որը մեր ժողովուրդին բնաջնջումը վճռող վայրագ ու արիւնկզակ Մոնկոլին հաշուի առնել տուաւ, կանգնեցնելով Սելճուկ յորդաները Արաքսի ու Ախուրեանի եզերքին ի վար, մեր ապրելու, յարատեւելու վճռական կամքը ցուցաբերելով ու պարտադրելով թշնամիին :

Մայիս 28ը թուական մըն է, որ, շահուած, ընտեղծուած է ճանկերով, եղունգներով ու մագիլներով: Մեր ժողովուրդին անձնուրաց լեգէոնները մարտի ելան այդ օրերուն վերջին անգամ մը եւս աղաղակելով — Ազատութիւն կամ Մահ :

Մահ իմացեալ՝ անմահութիւն է ...

Ու այդ թուականն ու զայն կերտողներու լեգէոնները մեզ՝ բոլորիս, բոլոր վերապրողներուս գլխահակ յարգանք կը պարտադրէ :

Մայիս քանրութով մեր ապրելու, ինքնիշխան, ու ազատ կեանքի, ազատ շնչելու մեր արդար իրաւունքը ապահովեցինք: Այլապէս, արիւնռուշտ թշնամին կանգ պիտի չառնէր իր սադայէլական ծրագիրը գործադրելու՝ Արեւելահայութիւնն ալ բնաջնջելով իր երազած համաթուրանականութեան ճամբան յարդարելով :

Մայիս 28ը, ինչպէս ըսինք, մեր պատմական հայրենիքին վրայ նոր ու հինգերորդ հարստութեան մը ծնունդ տալով, մեզ՝ ազատ ու անկախ ազգերու կարգին արձանագրել տուաւ միջազգային դաշնագիրներով :

Այս լուսաւոր թուականը, երեսուն տարի առաջ, գեղածիծաղ Սեւանայ լճին բոլորտիքը մահու եւ կենաց պայքար մղող եօթը հարիւր յիսուն հազարնոց համրանք ունեցող մեր ժողովուրդին թիւը կրկնապատկելով այսօր հասցուցած է արդէն մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոնի :

Այս ոսկեզօծ թուականին շնորհիւն էր, որ այսօրուան մեր ափ մը հայրենիքը զուտ Հայնոցի վերածուեցաւ ... :

Ուրեմն, Մայիս 28ը վարչաձեւի խնդիր մը չէ այլ՝ անկախութեան, պետական հիմնադրութեան թուական մըն է, որմէ զուրկ մնացած էր մեր հայրենիքը 1375 թուականէն ասդին եւ, գերութեան ու ստրկութեան շղթան մեր վզին անցուած կը մնար դարեր շարունակ :

Այդ պաշտելի ու գերհերոսական թուականին, երկար դարերով մեր ճտին անցուած ու կոշկոռ կապած շղթան փշրելով ու ջարդելով ազատ, անկախ ու մենք մեր ճակատագրին տէրը դարձանք, գլխու պտոյտ պատճառող զոհողութիւններու գնով :

Մենք կը տօնենք, կ'ոգեկոչենք ու կը պանծացնենք այս լուսաւոր, ոսկի ջահերովզարդարուած թուականը, անկախութեան, ազատութեան իմաստը, անոր առաւելութիւնը լաւ ու խորունկ ըմբռնած՝ սերտած ըլլալով այլեւս, վեց դարերու պատմութեան խաւար էջերուն վրայէն ...:

«1918 Մայիս 28» մեզի տուաւ 1919ի միացեալ ու Հանրապետական Հայաստանը :

1919ին յայտարարուած՝ կամ հաստատուած հանրապետութիւնը եւ, 1920 Դեկտեմբեր 2ին (համայնավարներու ընդունած թուականով՝ Նոյեմբեր 29) պարտադրուած թուականները վարչաձեւերու թուականներ են, որոնք շփոթելու չէ 1918ի անկախութեան ծնունդին՝ հիմնադրութեան հետ :

1918 Մայիս 28ին մեր անկախութեան շէնքն է որ վերակերտեցինք, վերակառուցինք: Այս շէնքին արտաքին գոյնը՝ ծեփը կրնայ փոխուիլ պարբերաբար... սակայն, շէնքը կը մնայ նոյնը ու անոր վերակառուցման թուականն ալ՝ անփոփոխելի :

Աներկրայօրէն այսպէս է իրականութիւնը եւ, ով որ կ'աշխատի, մտքերու մէջ շփոթութիւն ընտեղծել նենգամտօրէն, երբեք մեր նորագոյն պատմութեան այս թուականը չի կրնար եղծանել:

Ոմանք կը նսեմացնեն այս շողարձակ թուականը, զայն շփոթելով վարչաձեւի հետ :

Ու ոմանք ալ բոլորովին կ'ուրանան զայն, մոռացութեան կուտան անխղճօրէն, որը մեր աննկարագրելի զոհողութիւններէն, պայքարներէն ու թափած ծով ծով արիւնովը շահուած՝ ծնունդ առած է գերերկունքէ մը :

Ի զուր է ոմանց ծուռ մտածումը, բանաձեւումը այս փառաւոր թուականին համար :

Ի զուր է նաեւ ոմանց ուրացումն ու կուրացումը այս պատմական, անգերազանցելի թուականին մասին :

Մայիս 28ը արդէն հասակ նետած ու արքենի, երեսուն տարու կտրիճ մըն է դարձած այժմ, իր միջազգային կարմրագոյն հագուստներուն տակ..

Ու մենք բոլորս, մեր աչքերը յառած ենք իրեն, իբրեւ մեր «Հայ Սփիւռքին — փրկութեան լաստը, խարիսխը, քարափը :

Անիկա մեր յոյսն է, ապաւէնը՝ ապրելու, յարատեւելու կամքը :

Պատմութիւնը կ'ըսէ —

Եթէ 1878ին Պերլինի մէջ Ալպիոնի վեթօն նետուած չըլլար ռուսական յառաջխաղացութեան առջեւ, 1915ի մեր Ազգ.ին մեծ եղեռնը խնայուած պիտի ըլլար մեր ժողովուրդին ու մինչեւ այդ թուականը — 1915 — մեր ժողովուրդը ամբողջութեամբ ռուսական հովանաւորութեան տակ ու իր պատմական հայրենիքին վրայ հինգ միլիոն համրանքի մը հասած պիտի ըլլար :

Պատմութիւնը ցոյց կուտայ, դարձեալ. —

Եթէ մեր ժողովուրդը չմղէր Մայիսեան հերոսամարտը ու մեր ժառանգական թշնամին գիջումի մղել չտար իր ապրելու կամքովը, այսօրուան Ս. Հայաստանը կրնայինք ունենալ իր մէկուկէս միլիոն բնակչութեան իննսուն տոկոս հայ համրանքովը:

Պատմութեան պողպատեայ տրամաբանութիւնը ասկէ տարբեր չի կրնար բանաձեւել :

Ու հասարակ բաղդախնդիրներ ալ չեն կրնար այս ճաճանչափայլ թուականը, որը մեր պատմութեան մէջ ոսկետառերով քանդակուած էն փառաւոր էջերէն մէկն է — եղծանել, փոխել ու անոր տեղ ոչ ազգային ու օտարէն պարտադրուած թուական մը տեղաւորել :

Անցեալ՝ եւ մեր օրերու բոլոր պատմութիւնները վկայ՝ սուտ խուլ մի ձեւանաք... ով ուրացողներ Վահագնեան Մայիսին՝ ոսկեզանգուր :

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

Հողեկան սփոփանք եւ սրբացած պարտականութիւն մըն է, ազատագրուած ժողովուրդներու համար, ամէն բանէ վեր դասել, փառաւոր կերպով տօնել, հայրենիքի զաւակներու արեան գնով ձեռք բերուած Անկախութեան Օրը, յաւերժացնելով միանգամայն այդ արիւնոտ ճամբուն վրայ ինկած հերոսներու անմահ յիշատակը :

Մենք որ դարերէ ի վեր ստրկութեան ծանր լուծը կրած, գերութեան խարազանովը մտրակուած, պէս պէս տանջանքներու եւ ողբանքներու դառն բաժակը ցմրուր պարպած ազգ մըն ենք, ամփոփուինք վայրկեան մը, մէկ կողմ դնենք մեզ կաշկանդող բոլոր ժանգոտած նախապաշարումները, յետադարձ ակնարկ մը նետենք անցեալի վրայ, վերյիշենք Ազատութեան ճանապարհը հարթող տիտաններու թափած գերմարդկային ճիգերը, սրբազան ոսկորներէ կազմուած բլուրները, խոնաւ զնտաններու անկիւնները հիւծած ու տոչորուած մեր գրչի եւ զէնքի վարպետները, մոխրակոյտի փոխուած մեր շէն գիւղերն ու վանքերը, անկախութեան արժէքի գերագոյն գիտակցութեամբ օժտուած Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի, Պաշ Ապարանի բուռ մը քաջերու հերոսական մարտնչումները, պիտի գանք այն եզրակացութեան թէ՝ Հայ այժմէական պատմութեան ամենահոյակապ եւ փառապանծ տօնը Մայիս 28 է :

Մասիսները, պար բռնեցին սրտագին,
Մայր Արաքսն ալ, ծափ կը զարնէր ցնծագին :

Տօն նուիրական, տօն անզուգական քեզմէ ծընաւ այն եռագոյնը, որուն կարմիր շերտը ներկուեցաւ քեզ կերտողներու արեան կաթիլներով, հպարտօրէն ծածանելով դարեր առաջ մեզմէ խլուած պապենական հողերու վրայ, լուսաւոր ջահը պիտի ըլլայ, օտարութեան մէջ խարխափող, անստուգութեան մէջ ապրող ամէն Հայու, բարձր պահելով միանգամայն անոնց բարոյական կորովը, երկաթէ կամքը, ապահովելու համար վաղուան յաղթանակը :

ՂՈՒԿԱՍ ՏԷՐ ԱԶԱՐԵԱՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Զ.

Ո՞վ էր այդ մարդը, որուն յաղթանդամ մարմինը գրեթէ աւերակ դարձած էր ծանր, տաժանելի վիշտերու ազդեցութեան տակ: Կը լսէր ան թշնամիներուն նախատինքը, ծաղրն ու ծանականքը, բայց դարձեալ կը մնար անխռով ու հանդիստ, կարծես արհամարհելով ինչ որ աշխարհային էր ու անցաւոր :

Եուսուֆի կալանաւորներէն էր ան: Դաժան ու բռնաւոր ոստիկանը խոր ատելութեամբ լեցուած էր անոր դէմ. կ'ուզէր չարաչար տանջանքներով սպաննել զայն ի տես այն բուռ մը Հայերուն, որոնք պաշարուած էին Երնջակի մէջ եւ որոնք կը յամառէին դիմադրել դեռ :

Չկրնալով վրէժ լուծել անոնցմէ, Եուսուֆ իր ամբողջ բարկութիւնը կը թափէր այս անպաշտպան մարդուն վրայ, որ անզէն ու անմռունչ կեցած էր իր առջեւ եւ ամէն տանջանք կը տանէր գերմարդկային համբերութեամբ :

Հայոց թագաւոր Սմբատն էր այս նահատակը ... :

Դահիճները մէկ մէկ կը մօտենային անոր, գլուխը կը դնէին կոտրած ու անպէտ կաւակարայ մը, կը թքնէին երեսը եւ ծաղրական ձեւով ծունկի եկած անոր առջեւ՝ կը կանչէին .

— Ողջոյն քեզ, Հայոց թագաւոր :

Ապա երկաթէ գաւազաններով ու խարազաններով կը զարնէին անոր. կապկապած մարմինէն շիթ շիթ կը հոսէր արիւնը եւ կաթիլ կաթիլ կ'իյնար գետինը: Հողը կուլ կուտար արեան կաթիլները, իբրեւ սրբազան աւանդ Սմբատ արքային:

Նահատակուողը լուռ էր եւ անխօս. հառաչանքի ոչ մէկ ձայն դուրս կ'ելլէր անոր կուրծքէն. դէմքին մկաններն իսկ չէր ցնցուէր ծանր հարուածներու ցաւին տակ :

Անհաւատները կը տեսնէին այս անխռով վեհութիւնը, եւ հետզհետէ աւելի կը սաստկացնէին տանջանքները, որպէսզի Սմբատ ուրանայ Լուսաւորիչի հաւատքը եւ ընդունի իսլամի կրօնքը: Բայց անհուն տոկունութեամբ կը տանէր ան ամէն ցաւ ու տանջանք :

Զինուորներէն մէկը առնելով թագաւորին թաշկինակը, կոխեց զայն անոր բերանը. ապա վերցուց ճպոտներէն մէկը եւ սկսաւ երանելի արքային կոկորդէն վար թխել թաշկինակը, որպէսզի շունչը կտրուի: Սմբատ դեռ կը շնչէր սակայն ծանր ու մահաբեր շունչով եւ մտովի կ'աղօթէր : Յետոյ վզէն անցուցին գելարանը, ծանր բեռ դրին գլխուն վրայ եւ տասը դահիճներ միաժամանակ աջ ու ձախ շարժեցին զայն: Բայց թագաւորը կը շնչէր դեռ :

Անհաւատները տեսան որ կեանքի թելը չէր կտրած դեռ. ուստի՝ գազանային անգթութեամբ շիկացուցին երկաթը կրակին վրայ, եւ անով խարանեցին դժբախտ թագաւորին մարմինը: Ճենճերուն հոտը տարածուեցաւ ամէն կողմ. ծուխի գալարներ սկսան բարձրանալ խարանուող մարմնի զանազան մասերէն : Նայողը կը սոսկար ուղղակի, բայց դահիճները զուրկ էին գութի զգացումէն. միշտ աւելի խոր կը մխրճէին երկաթը մարմնին մէջ :

Սմբատ վերջին անգամ բացաւ աստուածային լոյսով լեցուած աչքերը, վերջին մնաք բարեւ ըսաւ հայրենիքին, եւ վերջին շունչը պիտի փչէր, երբ դահիճը կտրեց անոր գլուխը :

Կատաղութեան փրփուրը բերնին՝ Եուսուֆ հրամայեց դիակը փոխադրել Դուին, եւ իբրեւ նախատինք քրիստոնեաներուն՝ խաչել զայն Քրիստոսի նման: Անկուշտ գազանը չէր կշտացած անոր արիւնով, եւ կ'ուզէր դիակն ալ անպատուել:

Է.

Կէս գիշեր էր :

Խոր մթութիւն կը տիրէր ամէն կողմ: Ոչ մէկ շշուկ կը խանգարէր մեռելային լռութիւնը: Յանկարծ հեռուէն երեւցան երկու ձիաւորներ, Դուին քաղաքը տանող ճամբուն վրայ :

Նետի արագութեամբ առաջ կը սլանային անոնք դէպի Դուին, ուր նստած էր Եուսուֆը: Երկու վիթխարի հսկաներու կը նմանէին անոնք. կարծես կ'երթային լափելու եւ հիմնայատակ ընելու ահաւոր քաղաքը :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՐԻ մէջ, 600.000 մետաղագործներ կը պատրաստուին գործադուլ ընելու Յունիս 1ին եւ 2ին: Անգլօ-ամերիկեան միացեալ գօտիներու վարչութիւնը տեսակցեցաւ աշխատաւորական սէնտիքաներու պետերուն հետ, առաջքը առնելու համար ծրագրուած գործադուլին: Զօր. Քլէյ յայտարարեց մամուլին թէ՝ գործադուլը պարզապէս անգլօ-ամերիկեան զինուորական իշխանութեան դէմ կատարուած ձեռնարկ մը պիտի նկատէ, եթէ տեղի ունենայ ան:

ՓՐԱԿԱՅԻ անգլիական դեսպանը բողոքեց չեխ արտաքին նախարարութեան դէմ, «Նիուզ Քրոնիքըլ»ի թղթակցին վտարուելուն դէմ: Սոնա կը զարմանայ որ Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ բողոքած չէ, երբ անցեալ Ապրիլին Ֆրանսացի թղթակից մըն ալ վտարուեցաւ Չեխոսլովաքիայէն:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ սովետ դեսպան Փանիուշքին Մոսկուա կը մեկնի, «նոր հրահանգներ ստանալու համար իր կառավարութենէն, փոխատուութեան եւ վարձակալութեան պայմանագրին մասին»: Բայց, Ամերիկայի դիւանագիտական շրջանակները կը կարծեն թէ՝ դեսպանին Մոսկուա երթալուն նպատակն է խորհրդակցիլ սովետ կառավարութեան հետ, ռուսեւամերիկեան յարաբերութեանց ընդհանուր վիճակին մասին:

ՊԵՐԼԻՆԻ Դաշնակից հրամանատարներու վերջին ժողովին մէջ սովետ գնդապետ Ելիզարով ելոյթ մը ունեցած է Չըրչիլի դէմ, զոր «պատերազմի սատար» անուանած է. ան է որ — ըսած է — թելադրած է կազմել Եւրոպական Միութիւնը, որ նոր պատերազմի մը ձեռնարկելու համար պատրաստութիւններ կը կատարէ: «Եւրոպական Միութիւնը յարաբերութեան մէջ է եւրոպական աւելի ընդարձակ շարժում մը ստեղծելու համար որուն գործունէութիւնը ուղղուած է Սովետ Միութեան եւ ժողովրդական ռամկավարութեանց դէմ»:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, պատասխանելով սովետ գնդապետին, ըսած է թէ՝ Չըրչիլի հանդէպ յարգանք ունին ամէն անոնք՝ որոնք պատերազմին մասնակցած են: Անգլիական պատուիրակն ալ բողոքած է սովետ գնդապետին ըրած «անարգանքներուն» դէմ եւ ըսած է թէ՝ Չըրչիլ դաշնակիցներու տարած յաղթութեան գլխաւոր ճարտարապետներէն մէկն է, եւ աւելցուցած է. «Անգլիոյ մէջ, պետական մարդու մը համար անպատուաբեր չի նկատուիր բնաւ ընդդիմադիր ըլլալը. ոչ ալ համախմբումի կայաններու մէջ կ'արգելափակուի ընդդիմադիր ըլլալուն համար»:

ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ հաղորդած էր թէ Գերմանիոյ մէջ ծառայող սովետ բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, Թասոյեվ, վերջերս Անգլիա ապաստանած էր, ուր կ'ապրէր իբրեւ քաղաքական փախստական: Անգլիական կառավարութիւնը այս պաշտօնատարին խնդրանքին վրայ իսկ, զայն երէկ ղրկեց Խորհրդ. Ռուսիա:

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները այս մեկնումին պատճառը չեն յայտներ. բայց, կը կարծուի թէ Թասոյեվ սովետ լրտես մըն է որ Անգլիացիներու վստահութիւնը շահելու համար կեղծ թղթածրար մը յանձնած է անոնց՝ Սովետներուն անպատեհ, կը գրէ «Էօվր»ի Լոնտոնի թղթակիցը:

ՖՐԱՆՍ. ազգ. ժողովի համայնավար խմբակցութիւնը, ստիպողաբար վիճաբանութեան դրուելու պահանջով, ներկայացուց օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկէ ջնջել 22 Մայիս 1948ի հրովարտակը, ընտանեկան ընկերակցութեան միութիւններու մասին:

Ինչպէս ծանօթ է, այս հրովարտակին համաձայն, կարելի է հանրային կամ անհատական նպաստներ յատկացնել իրենց զաւակները դաստիարակելու համար պէտք եղած միջոցները չունեցող ծնողքներուն: Համայնավարները կը վախնան որ աւելի ազատ դպրոցներուն անուղղակիօրէն նպաստ բաշխելու ձեւ մը ըլլայ: Նկատելով որ ընկերվարականներէն շատեր ալ ունին նոյն վախը, համայնավարները փութացին ընել վերոյիշեալ առաջարկը, որպէսզի Խորհրդարանի վիճաբանութեանց առեն, անոնք ալ ստիպուին իրենց հետ քուէարկել 22 Մայիսի հրովարտակին դէմ, եւ այս կերպով, գժտութեան նոր պատճառ մըն ալ յարուցանել Խորհրդարանի մեծամասնութիւնը կազմող կուսակցութեանց մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այսօր Կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Ն. ԳԱՏ. ՀԱՅ ՍԳԱՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ
կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
Կիրակի 6 Յունիսին, ժամը 3էն կէս գիշեր, Salle des Fêtesի մէջ rue de la Libération:
Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ 5 Յունիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:
Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: «Մխէ Ղարօ» կը ներկայացնէ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի Փարիզի ամբողջ թաղումը եւ Զօր. Անդրանիկի յուշարձանը, եւն.: Մուտքը ազատ է:
Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խնճոյք:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս:
Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ.— Տեղի կ'ունենայ Յունիս 6ին: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մեծ պատրաստութեամբ Լա Սիոթայի մէջ կը տօնուի Մայիս 30ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ տը Միւթիւալիթէ:
Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ, Ռոտոստոյի Մանուկ Ճերմակեանին տղան, որ երկար ատեն Փարիզ գտնուած է: Տեղեկացնել հօրեղբօրը Յարութիւն Ճերմակեանի, 17 rue Hadji Stamat Varna, Bulgarie:

Պ. ՕՆՆԻԿ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ, որ Մարսէյլի Օփերային մէջ տրուելիք իր Երգահանդէսը ղեկավարելու համար յառաջիկայ շաբթու Մարսէյլ պիտի գտնուի, Յունիս 1ի Գշ. իրիկունը, ժամը 9ին, Սալ Մազընոյի մէջ կը բանախօսէ ԹԱՏՐՈՆ եւ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ նիւթին մասին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է:

Պ. ՊՕՂՈՍ ՍԱՀԱԿԵԱՆ իր զաւկի մկրտութեան առթիւ 1000 ֆրանք նուիրած է Վալանսի Կապոյտ Խաչին:

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՄԱՅԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ
Stade Atlantic, Avenue Florian S. Loup
Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում
Ֆրանսայի ամենազօրաւոր երկու ՀԱՅ խումբերու միջեւ Վալանսի ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
(Ախոյեան 1ère serie 1947—1948 տարեշրջանի Drome - Ardecheի, այժմ Promotion d'honneur)
Ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի
(Promotion d'honneur Ֆրանսայի ամենազօրաւոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութիւնը)
Հովանաւորութեամբ M. ABELLYի, Նախագահ Ligue de Sud - Estի:

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ ի նպաստ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

L'Association des Concerts Lamoureuxի
Ընկերակցութեամբ
Tschaïkovskyի Concertoն, Laubryի Balladeը
եւ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ
ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ CONCERTOՆ
Ղեկավար JEAN FOURNET
Salle Pleyel, Չորեքշաբթի 2 Յունիս 1948
ժամը 20.45ին

Օր. ԺԸՆԷՎ ԳԸԼՃԸՐԵԱՆ
Պ. ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ, 22 Մայիս 1948 Լիոն

ՅՈՒՇԱՏՕՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ընկեր Երանոսին բնակարանը: Բացականները նկատի պիտի առնուին:

ՌՈՄԱՆ. Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՅ ԱՌԹԻՒ Յունիս 12, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին պիտի ներկայացուի տեղւոյս կարող ուժերու մասնակցութեամբ զուարթ թատերախաղ մը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԻԷՆԱՅԻ ԹԱՏՐՈՆ, 10 Ave. d'Iéna, métro : Iéna
ԹԱՏՐԱԿԱՆ ՓԱՌԱՒՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹ
Երկուշաբթի գիշեր, 7 Յունիս, ժամը 8.30ին: Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու մասնակցութեամբ Կ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԵՆԵԱՆ կը խաղայ Ա. Աբէլեանի գեղարուեստ թատերգութիւնը՝

ՍԱ[illegible]ՈՒՆ ՃԱԿԱՏԸ

Քօմէտի տրամաթիք 3 արար
Հայկական լեռնաշխարհի կեանքէ քաղուած նիւթ մը, որուն մէջ՝ ծիծաղ, ժպիտ, արցունք, յուզում, անձկութիւն իրարու կը յաջորդեն:
Տոմսերու գիները՝ 200 եւ 100 ֆրանք: Կը ծախուին 45 rue Richer ինչպէս եւ բոլոր միւս գրատուները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Խրիմեան ընտանիքին, ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի զաւկին մահուան առթիւ:

Բազմավէպի Հարիւրամեակը

Յունիս 20ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Մարսիլիոյ Սալ Մազընոյի սրահին մէջ կը տօնուի մեծ շուքով «ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ»: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ճամբարէն Պ. Վարդան Քուչումեան որ պատերազմին Յունաստանէն Գերմանիա բերուած է պարտաւորիչ աշխատանքի համար, կը փնտռէ Ֆրանսա բնակող իր ազգականները: Տեղեկացնել Պ. Յովհ. Փուլիկեանի, 68 rue Puget Gardanne (B. du R.):

ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԵՂԼԵԱՆ կը փնտռէ Բալուի Սագրաթ գիւղէն Պօղոս Գեղլեանը որ 1941ին ռուսական բանակին մէջ զինուոր էր: Կը խնդրուի ճամբարներու մէջ գտնուող իր հայրենակիցներէն տեղեկացնել Ա. Գեղլեանի 150 rue Lafayette, Vienne (Isère):

ՄԱԼԱԹԻԱՅԷՆ Սարգիս Կէօքճեանի զաւակները՝ Յակոբ, Գրիգոր եւ Հմայեակ, կը փնտռեն իրենց հօրեղբօր որդիները, Հոփփսիմէ, Գրիգոր եւ Յովհաննէս որոնք Ամերիկա կը գտնուին: Տեղեկացնել Apalakian Kosrof, coiffeur, 9 rue du Champrond, St. Etienne, Loire (France):

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏ. Արք.ի: Կիրակի 13 Յունիս կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Մէզոն Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը մասնակցին Անուշ Աստոեան, Մառլէն Աճէմեան, Սուքիաս Պօղոսեան, մեներգ Մարիվոն Ֆայըր՝ ջութակ, Արման Մանուկեան դաշնակ: Դաշնակի ընկերակցութիւն Տիկին Նէլլի: Մուտք 100, 150, 200 ֆրանք:

Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Mairie de Maisons Alfort:

ԿԱՐՈՒՀԻՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ամերիկեան վրաններէ զանազան հագնելիքներ պատրաստող առեւտրական տուն մը, զօրաւոր կարի մեքենայ ունեցող կարուհիներ կ'ուզէ, որոնք վէսթօն, փանթալոն, սալօփէթ, սաք թիրօլիէն, թայյէօր կարել գիտնան: Դիմել ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, 2 5Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat, 2 թիւ հանրակառքին վերջաւորութեան: